

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

Journal of MCU Peace Studies

E-ISSN: 2539-6765

JMPS

ปีที่ 8 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2563) | Vol. 8 No. 6 (November - December 2020)

Group 1

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

Journal of MCU Peace Studies

ปีที่ 8 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2563)

Vol. 8 No. 6 (November - December 2020)

E-ISSN: 2539-6765

● วัตถุประสงค์

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร กำหนดเผยแพร่ปีละ 6 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม, ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม) และ ฉบับเพิ่มเติม ตีพิมพ์เผยแพร่ในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชาโลก ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

วารสารมุ่งเน้นบทความทางด้านพระพุทธศาสนา สันติศึกษา สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

The Journal of MCU Peace Studies published 6 time per year (1st issue January - February, 2nd issue March - April, 3rd issue May - June, 4th issue July - August, 5th issue September - October, 6th issue November- December) and Supplemental Issue published for the United Nations Day of Vesak Celebration. It aims to promote research and disseminate academic and research articles for researchers, academicians, lecturers and graduate students.

The Journal focuses on Buddhism, Peace Studies, Sociology, Liberal Arts and Multidisciplinary of Humanities and Social Sciences. All the articles published are peer-reviewed by at least two experts. The articles are in both Thai and English.

The articles, submitted for The Journal of MCU Peace Studies, should not be Previously published or under consideration of any other journals. The author should carefully follow the submission instructions of The Journal of MCU Peace Studies including the reference style and format.

Views and opinions expressed in the articles published by The Journal of MCU Peace Studies, are of responsibility by such authors but not the editors and do not necessarily reflect those of the editors.

● **เจ้าของ**

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ห้อง D 423 79 หมู่ที่ 1
ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทรศัพท์ 035248000 ต่อ 8528,
092-556-4635, 063-561-5326
duangden.tun@mcu.ac.th
โทรสาร: 035-248000 ต่อ 8528
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace>

● **ที่ปรึกษา**

อธิการบดี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
คณบดีคณะพุทธศาสตร์
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

● **Owner**

Master of Arts Program in Peace Studies,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Zone D, D423 4th floor, School Building,
79 M.1, Phahon Yothin Road, Lam Sai,
Wang Noi, Phra Nakhon Si Ayutthaya,
13170, Thailand.
Tel: + 66 35 248 000 ext. 8528
092-556-4635, 063-561-5326
duangden.tun@mcu.ac.th
Fax: + 66 35 248 000 ext. 8528
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace>

● **Advisors**

The Rector
Vice-Rector for Academic Affairs
Dean, Faculty of Buddhism
Dean, Graduate School

เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า
เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

● บรรณาธิการบริหาร

พระมหาดวงเด่น จิตญาโณ, ผศ.ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● กองบรรณาธิการ

Ven. Prof. Dr. Khammai Dhammasami,
University of Oxford, UK

Prof. Dr. Le Mahn That,
Vietnam Buddhist University, Vietnam

Ven. Prof. Dr. Jinwol Lee,
Dongguk University, Korea

Dr. Rabindra Panth,
Nalanda Deemed University, India

H.E. Janos Jelen,
Dharma Gate Buddhist College, Hungary

ศ.ดร. จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร. รัตน์ ปัญญาภา,
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.ดร. ปราโมทย์ ยอดแก้ว,
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผศ.ดร. ไกรฤกษ์ ศิลาคม,
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผศ.ดร. เดโชพล เหมนาไลย,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน,
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผศ.ดร. ชันทอง วัฒนประดิษฐ์,

The Secretary-General of King Prajadhipok's Institute
The Secretary-General of the Office of the Judiciary

● Executive Editor

Asst.Prof.Dr. Phramaha Duangden Thitañño
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

● Editorial Board

Ven. Prof. Dr. Khammai Dhammasami,
University of Oxford, UK

Prof. Dr. Le Mahn That,
Vietnam Buddhist University, Vietnam

Ven. Prof. Dr. Jinwol Lee,
Dongguk University, Korea

Dr. Rabindra Panth,
Nalanda Deemed University, India

H.E. Janos Jelen,
Dharma Gate Buddhist College, Hungary

Prof.Dr. Chamnong Adivadhanasit,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assoc.Prof. Dr. Rattana Panyapa,
Ubon Ratchathani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr. Pramote Yotkaew,
Suan Dusit University

Asst.Prof.Dr. Krairoek Silakom,
Udon Thani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr. Dechopol Hemnalai,
Thammasat University

Asst.Prof.Dr.Uthai Satiman
Suan Dusit University

Asst.Prof.Dr. Khantong Wattanapradith,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร. ถวิลวดี บุรีกุล,

สถาบันพระปกเกล้า

ดร. พูนสุข มาศรีงสรรค์,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร. ทิมพรรณ รักแตงาม,

มหาวิทยาลัยมหิดล

ดร. สุวรรณีย์ อ้อแสงชัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya, University

Ven. Dr. Phrapalad Somchai Payogo

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Thawilwadee Bureekul,

King Prajadhipok's Institute

Dr. Poonsuk Masrungson,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Himapan Ruktaengam,

Mahidol University

Dr. Suwannee Horsaengchai

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

- ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาปิยะนัฐ ปิยรัตน์ (โสมา),

มือถือ: 061-296-1654 Line ID: piyanat1996

อีเมลล์: piyanat.sa@mcu.ac.th

Coordination and Management

Phramaha Piyanat Piyaratano (Soma)

Tel. 061-296-1654 ID line: piynat1996

Email: piyanat.sa@mcu.ac.th

- ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

คชาภรณ์ คำสอนทา: Kachaporn Kumsonta

- ออกแบบปก (Cover designed)

พระมหาปิยะนัฐ ปิยรัตน์ (โสมา): Phramaha Piyanat Piyaratano (Soma)

- จัดรูปเล่ม (Content designed)

พระสมพร ปสนโน (หลังแก้ว), ผู้ช่วยบรรณาธิการ: Phra Somporn Pasanna (Langkaew)

- กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

และ ฉบับเพิ่มเติม (supplemental issues) เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความตามนโยบายของมหาวิทยาลัยในโอกาสเฉลิมฉลองวิสาขบูชา ประจำปี

วารสารกำหนดระบบการอ้างอิงเป็น APA เอกสารอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายบทความผู้เขียนจะต้องปรับเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด เพื่อพัฒนาวารสารในการเตรียมเพื่อเข้าสู่ฐาน ACI และ Scopus ต่อไป

ตั้งแต่ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2562) เป็นต้นไป ได้ยกเลิกการตีพิมพ์รูปเล่มที่เป็นเอกสาร โดยจะเผยแพร่เฉพาะฉบับออนไลน์เพียงช่องทางเดียว สามารถดาวน์โหลดได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/index>

ทบปรณาธิการ

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ 8 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2563) เป็นฉบับที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ จัดว่าเป็นผลงานที่ผ่านการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในเชิงวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนามหาวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาระดับนานาชาติ โดยจัดการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ให้นำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ได้รับความไว้วางใจและความเชื่อถือของนักวิชาการ ดังจะเห็นได้จากบทความที่นำมาเผยแพร่เป็นบทความที่มาจากหลากหลายสถาบันหรือหน่วยงาน มีทั้งบทความทางวิชาการที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ซึ่งกองบรรณาธิการได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการจำนวนมากได้ร่วมส่งบทความทางวิชาการ เพื่อเข้าร่วมตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่ในวารสาร กองบรรณาธิการวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ได้ส่งบทความวิชาการเข้าร่วมตีพิมพ์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่องค์ความรู้สู่การพัฒนาชีวิตและสังคมร่วมกัน

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ISSN : 2539-6765 (Online) ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้รับการจัดให้อยู่ใน **วารสารกลุ่มที่ 1 : วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) และจะ**จะถูกคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล ASEAN Citation Index (ACI) ต่อไป ทั้งนี้ตั้งแต่ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 2562 วารสารได้ยกเลิกการเผยแพร่ในลักษณะรูปเล่มเอกสาร โดยจะเน้นการเผยแพร่ในระบบออนไลน์ ซึ่งท่านสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace>

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสาร ปีที่ 8 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2563) ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ กองบรรณาธิการขอแนะนำตัวอย่างบทความในฉบับนี้ที่น่าสนใจ ตัวอย่าง เช่น

รูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาในประเทศไทยและสิงคโปร์ โดย พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, พระสุธีรัตนบัณฑิต, พระครูอุทัยกิจจารักษ์, และ พระครูวศินวรกิจ ผลการวิจัยพบว่า 1) รัฐสิงคโปร์ปฏิบัติต่อองค์กรทางศาสนาแบบแยกส่วนคู่ขนานกัน โดยรัฐทำหน้าที่ของรัฐให้สมบูรณ์ ในขณะที่องค์กรทางศาสนาต้องปฏิบัติตามหลักของแต่ละศาสนา หากมีปัญหาความขัดแย้งหรือสิ่งผิดปกติทางศาสนา รัฐจะจัดการแก้ไขอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามรัฐยังมีการควบคุมองค์กรทางศาสนาในบางกรณีที่เป็น แต่จะกระทำอย่างสร้างสรรค์โดยใช้ความสุภาพ พร้อมทั้งเห็นชอบหลักสูตรศาสนศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ 2) รัฐไทยปฏิบัติต่อศาสนาผ่านกฎหมาย และให้งบประมาณสนับสนุนแก่องค์กรศาสนาในกิจกรรมตามความ

ต้องการขององค์กรทางศาสนา และกิจกรรมที่รัฐเห็นสมควร พร้อมทั้งควบคุมองค์กรศาสนาผ่านกฎหมายฉบับต่างๆ 3) รูปแบบที่รัฐไทยควรนำมาปฏิบัติต่อศาสนาโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์มีอยู่ 2 รูปแบบคือ 1) การควบคุมอย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางศาสนาอย่างรวดเร็วและสุภาพมากกว่าใช้กฎหมายมาปราบปรามอย่างรุนแรง 2) ยกกระต้งงานส่งเสริมศาสนาที่รัฐดำเนินการอยู่แล้วให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและคุ้มค่า

การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างคำในมหากาพย์เสานทรนันทะตามหลักคัมภีร์อัษฎาธยายของปาณินิ โดย พระมหาโกมล แก้วดิ่ง, ปรมัตถ์ คำเอก และ จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปาณินิมีชีวิตอยู่ในช่วง 400 ปีก่อน ค.ศ. เกิดในสกุลพราหมณ์ มีชื่อว่า ปาณินิ ท่านมีผลงานคือคัมภีร์อัษฎาธยาย ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่ละเอียดผ่านการคัดกรองมาอย่างดี ทั้งเสียง อักษร และหลักไวยากรณ์ จนได้รับยกย่องเป็นบิดาภาษาสันสกฤตมาตรฐาน ผลงานของท่านยังคงเป็นต้นแบบที่เป็นพื้นฐานของทฤษฎีทางภาษาศาสตร์สมัยใหม่ มีอิทธิพลต่อหลักคณิตศาสตร์ ภาษาศาสตร์และปรัชญาอินเดีย 2) พระอศฺวเมธมีชีวิตอยู่ระหว่าง 50 ปีก่อน ค.ศ. ถึง ค.ศ. 100 เป็นกวีคนแรกที่แต่งบทละครสันสกฤต ได้รับ ยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งบทละครสันสกฤต ท่านได้นำไวยากรณ์สันสกฤตมาพัฒนาต่อยอดผลิตผลของไวยากรณ์ ในรูปของบทกวี เช่น พุทธรจิต เสานทรนันทะ เป็นต้น จนได้รับยกย่องว่าเป็นมหากาพย์ที่มีอิทธิพลต่อความเจริญรุ่งเรืองของวรรณคดีสันสกฤตในสมัยต่อมา 3) กระบวนการสร้างคำตามตำราเรียนในปัจจุบันเป็นการทำให้ง่ายขึ้นสำหรับการเรียนไวยากรณ์สันสกฤตแบบใหม่ ซึ่งไม่ละเอียดเหมือนกระบวนการสร้างคำแบบอ้างอิงสูตรปาณินิ ส่วนฉันทลักษณ์ในมหากาพย์เสานทรนันทะ สรรคที่ 1, 2 และ 3 จำนวน 169 โสลก มีฉันทประเภทต่าง ๆ คือ 1) อนุชฎฉันท 8 พยางค์ 2) ตริชฎฉันท 11 พยางค์ 3) อติชคตฉันท 13 พยางค์ 4) ศักวีฉันท 14 พยางค์ 5) วาควัลลฉันท โสลกที่มีคณะไม่เท่ากัน 6) อุปชาติ โสลกที่มีคณะเสมอกันครึ่งหนึ่ง และอลังการ เป็นต้น

มโนทัศน์การเดินทางกับการมองธรรมชาติในวรรณกรรมการเดินทางไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา-รัชกาลที่ 5 กรุรงรัตนโกสินทร์ โดย กิตติราช พงษ์เฉลียว, กิรติ ธนะไชย และ โสภี อุ่นทะยา ผลการศึกษาพบว่า มโนทัศน์การเดินทางกับการมองธรรมชาติปรากฏอยู่ 3 ลักษณะ คือ 1) ธรรมชาติในฐานะเพศหญิง 2) ธรรมชาติในฐานะผู้ทำลาย และ 3) ธรรมชาติในฐานะผู้ปกป้องคุ้มครอง ซึ่งการเดินทางในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 กรุรงรัตนโกสินทร์ยังเต็มไปด้วยความยากลำบาก อุปสรรคหนึ่งของการเดินทางคือธรรมชาติที่ผู้เดินทางต้องฝ่าฟันเพื่อให้ถึงจุดหมายของการเดินทาง และด้วยสำนึกต่อธรรมชาติทั้งด้านดีและด้านร้าย รวมถึงการมองธรรมชาติเฉกเช่นสถานะเดียวกับเพศหญิง จึงก่อให้เกิดมโนทัศน์ต่อธรรมชาติด้านดี คือ ธรรมชาติในฐานะผู้ปกป้องคุ้มครองผู้เดินทาง และมโนทัศน์ต่อธรรมชาติด้านร้ายในฐานะอุปสรรค ผู้ทำลาย ก่อให้เกิดภัยอันตรายเป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง รวมถึงการมองธรรมชาติในฐานะเพศหญิง ซึ่งธรรมชาติจะปกป้องหรือทำลายมนุษย์นั้นส่วนหนึ่งมาจากตัวมนุษย์เองถ้ามนุษย์ประพฤติดี อยู่ในศีลธรรม ให้ความเคารพต่อธรรมชาติ

ธรรมชาตีก็น่าจะเป็นผู้ปกป้องรักษาการเดินทางในครั้งนั้นให้ถึงจุดหมายอย่างปลอดภัย แต่ถ้ามนุษย์ไม่อยู่ในศีลธรรม มีความโลภ ล้างเงินและทำลายธรรมชาติมนุษย์ก็จะได้ผลร้าย ภูธรธรรมชาตทำลายเช่นเดียวกัน แนวคิดเช่นนี้ส่วนหนึ่งได้รับคติความเชื่อทางพุทธศาสนาที่เป็นรากฐานรวมถึงความเชื่อดั้งเดิมของพื้นถิ่น ความเชื่อเรื่องผี รวมถึงความเชื่อต่าง ๆ ในการเดินทางที่แตกต่างกันไป

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธ กับการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่-มือใหม่ โดย พระครูนิวาสิตขันธ์, อัครเดช พรหมกัลป์ และ รัตติยา เหนืออำนาจ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่บนพื้นฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธ ในการสร้างครอบครัวที่อบอุ่นและเข้มแข็งนั้นคู่สามีและภรรยาจะต้องดำเนินรอยตามหลักสมชีวิธรรม 4 ประกอบด้วย 1) จะต้องมีความเชื่อและทัศนคติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 2) จะต้องมีการประพฤติปฏิบัติดีเสมอกัน 3) จะต้องลดอัตตาและมีความเสียสละเสมอกัน และ 4) จะต้องมีปัญหาและมีเหตุมีผลเสมอกัน เบื้องต้นคู่สามีจะต้องมีศีล 5 เป็นพื้นฐานและประพฤติการปฏิบัติต่อกันและกันด้วยวิธีการที่ดีใน 3 มิติ คือ 1) ด้านกายกรรม 2) ด้านวจีกรรม และ 3) ด้านมโนกรรม

การรับมือสถานการณ์โควิดเชิงพุทธ โดย นภาพัทธ งามบุษบงโสภิน, และ มนตรี สิริโรจนานันท์ พบว่า การน้อมนำคำสอนในพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางปฏิบัติ หลักธรรมคำสอนที่ผู้เขียนนำมาเป็นเครื่องมือในการรับมือกับสถานการณ์โควิด คือ เรื่องการให้ทาน และการฝึกสติ สถานการณ์โควิด 19 ทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนที่ยังปรับตัวกับสถานการณ์ไม่ทัน ไม่ได้วางแผนชีวิตไว้ล่วงหน้าจึงเกิดความเครียด ความไม่มั่นใจในการดำเนินชีวิต เครื่องมือที่ผู้เขียนนำเสนอในการรับมือกับสถานการณ์โควิด คือ 1) การให้ทาน เป็นการฝึกให้เป็นผู้รู้จักเสียสละ ฝึกให้เป็นคนมีน้ำใจในการช่วยเหลือผู้อื่น 2) การฝึกสติ เป็นเครื่องมือในการดูแลตนเอง ที่คอยเตือนตนไม่ให้ประมาท ช่วยให้เรียนรู้ เข้าใจ และยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้น ด้วยการฝึกให้กายกับใจอยู่ด้วยกัน ให้ระลึกถึงเรื่องที่คิด คำที่พูด และสิ่งที่ทำ สติจะช่วยให้เรียนรู้ที่จะปรับตัวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นการช่วยให้สังคมมีสันติสุขโดยการเริ่มจากภายในตนก่อน การมีสติจะช่วยให้มี ขันติ คือ ความอดทน อดกลั้น เมื่อเรามีสติคอยเตือนตนอยู่เสมอ มีขันติที่จะไม่กระทำในสิ่งที่ไม่ควร ประกอบกับการรู้จักเสียสละ แบ่งปัน จะทำให้ผู้คนในสังคมมีความเอื้ออาทรต่อกัน สังคมก็จะเกิด สันติสุข ได้

วิเคราะห์ครอบครัวสันติสุขเชิงพุทธ โดย ปิ่นทิพย์ มโนสุจริตธรรม, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, และ รุ่งโรจน์ ศิริพันธ์ พบว่าสภาพปัญหาครอบครัวไทยในปัจจุบัน มีสาเหตุ 2 ประการ คือ 1. สาเหตุภายในเกิดจากสมาชิกในครอบครัวขาดหลักธรรม ไม่ยึดหลักธรรมในการครองเรือนและมีการประพฤติผิดใจกัน ฯลฯ และ 2. สาเหตุภายนอก เกิดจากปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการพัฒนาระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีที่เจริญมากขึ้น ฯลฯ ซึ่งสาเหตุดังกล่าว ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความเห็นต่างกันจนทำให้ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ในบทความนี้จะนำเสนอการประยุกต์หลักธรรมใน

การเสริมสร้างครอบครัวสันติสุข ในเบื้องต้นสมาชิกในครอบครัวต้องมีหลักสมชีวิธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับเลือกคู่ครอง คือ มีศรัทธาเสมอกัน มีศีลเสมอกัน มีจาคะเสมอกัน และมีปัญญาเสมอกัน หลักสทาร์สันโดษ เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้มีความยินดีเฉพาะคู่ครองของตน ยินดีในสามีภรรยาของตน และหลักทักขิธัมมิกัตถประโยชน์ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ได้ประโยชน์ในปัจจุบัน และหลักฆราวาสธรรม 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับฆราวาสผู้ครองเรือนไปใช้ในการดำเนินชีวิต ด้วยหลักการ ดังนี้ (1) เลือกคู่ครองที่เหมาะสม (2) มีความหนักแน่นมั่นคง (3) ศึกษาหลักการที่ดีให้กับครอบครัว (4) มีศีลเป็นพื้นฐานในการดูแลครอบครัว และ (5) ให้ความเคารพและเลี้ยงดูบิดามารดา ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าว เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเสริมสร้างครอบครัวสันติสุขเชิงพุทธ

กองบรรณาธิการวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านทุกท่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา และกองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

(พระมหาดวงเด่น วิฑูยาโน, ผศ.ดร.)

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(6)
บทความวิจัย: Research Articles	
The Competitive Factors of Laminated Floorcovering Market in Thailand..... <i>Nuttapol Thongsrikhow and Treenet Tuntrakul</i>	2055-2067
รูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาในประเทศไทยและสิงคโปร์: A Model for the Promotion and Treatment Towards Religions in Thailand and Singapore..... <i>พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, พระสุธีรัตนบัณฑิต, พระครูอุทัยกิจจารักษ์, และพระ ครูวศินวรกิจ: Phramaha Kriangsak Indhapanno, Phrasuthirattanabundit, Phrakruuthaikijjarak, and Phrakruwasinwarakit</i>	2068-2081
การรับและส่งต่อเนื้อหาการวิทยุของเยาวชนยุค 4.0: Receiving and Forwarding Radio Program Content among Youth in 4.0 Era..... <i>กาญจนา เขียววิทย์การ: Kanchana Chiawwitkan</i>	2082-2097
การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างคำในมหากาพย์เสานทรนันทะตามหลักคัมภีร์ อักษรายายีของปาณินิ: An Analytical Study of Words Formation in Saunda - rananda Based on Astadhyayi of Panini..... <i>พระมหาโกมล แก้วดิ่ง, ปรมัตถ์ คำเอก และ จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา: Phramaha Komon Kaeodueng, Paramat Kham-ek, and Chirapat Prapandvidya</i>	2098-2115
มโนทัศน์การเดินทางกับการมองธรรมชาติในวรรณกรรมการเดินทางไทยตั้งแต่สมัย อยุธยา-รัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์: The Concepts of Travel and Views on Nature in the Thai Travel-Related Literature from Ayutthaya Period to the Reign of King Rama 5 of Rattanakosin Period..... <i>กิติราช พงษ์เฉลียว, กิรติ ธนะไชย และ โสภี อุ๋นทะยา: Kitirach Pongchaliew, Keerati Dhanachai and Sopee Untaya</i>	2116-2127

เรื่อง	หน้า
วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธกับการเสริมสร้างความมั่นคงของ ครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่: The Buddhist Culture and Local Wisdom Towards The Enhancement of Stability for Inexperienced Parents.....	2128-2137
พระครูนิวาสินลักขณ์, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา เหนืออำนาจ: <i>Phrakhrunivitsinlakhan, Akkaradecha Brahmakappa and Rattiya Nua-amnat</i>	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน: Factors Influencing the Development of Sustainable Restaurant in Thailand.....	2138-2150
ประภัสสร รังสิโรจน์: <i>Prapassorn Rungsiraj</i>	
การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และ ทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์: The Development of a Management Model Towards Excellence in Dramatic Arts, Musical Arts, and Visual Arts of Bunditpatanasilpa Institute.....	2151-2164
ธนาวุฒิ สุขสำราญ, จักรกฤษณ์ โปณะทอง และ จตุพล ยงศรี: <i>Thanawuth Suksamran, Chakrit Ponathong and Chatupol Yongsorn</i>	
การประเมินสภาพปัจจุบันและความคาดหวังในการเสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: The Assessment of Current State and Expectations for Strengthening the Characteristics of Innovation Leadership of Higher Education Students in the Three Southern Border Provinces.....	2165-2178
รังสรรค์ ปู่ทอง, จักรกฤษณ์ โปณะทอง และจตุพล ยงศรี: <i>Rungsan Puthong, Chakrit Ponathong and Chatupol Yongsorn</i>	
ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในส่วนตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต: Factors Affecting the Management of the Children's Wear Market in the Hypermarkets.....	2179-2189
กานต์สินี ฉัตรวิริยานนท์, ศิริวิทย์ กุลโรจนภัทร และ ดวงกมล จันทรรัตน์มณี: <i>Kansinee Chatwiriyantont, Siravit Koolrojanapat and Duangkamon Chantararatmanee</i>	

เรื่อง	หน้า
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานองค์กรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย: Casual Factors Influencing Organizational Performance of Electricity Generating Authority of Thailand	2190-2202
<i>สุชญาณ หรรษสุข, ธนพล ก่อฐานะ และ บัณฑิต ผังนิรันดร์:</i> <i>Sushayan Hunsasuk, Tanapol Kortana and Bundit Pungnirund</i>	
ระบบการสร้างความยุติธรรมในการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจ: The Justice system for the appointment of police officers at the police station level.....	2203-2216
<i>ดิฐภัทร บวรชัย: Dithapart Borwornchai</i>	
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี: The Development of Training Course for Cultivating Citizenship for Primary School Students Under Nonthaburi Provincial Administrative Organization.....	2217-2227
<i>เครือวัลย์ พิลาทา: Kluawan Pilata</i>	
การศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: A Study of a Cooperative Professional Learning Supervision Model for the Study of Academic Work on Learning Assessment and Evaluation in Basic Educational Institutions in Northeastern Region.....	2228-2241
<i>วิรัชพัชร นิลแก้วบวรวิทย์ และ ธัชชัย จิตรนันท์:</i> <i>Wirunpueh Nilkaewbowonvit and Thatchai Chittranan</i>	
การบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม: The Construction Business Management in Muang District, Nakhon Pathom Province.....	2242-2253
<i>ยงยุทธ ศรีสวัสดิ์ และชลกนก โฆษิตคณิน:</i> <i>Yongyut Srisawat and Chonkanok Kositcanin</i>	

เรื่อง	หน้า
แบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกอบธุรกิจการขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย: A Model of Factors Affecting the Sales and Service Business on Computer Equipment and Software in Thailand.....	2254-2270
รินทร์ลภัส นันทธีรพัฒน์ และ ณัฐสพันธ์ เผ่าพันธ์: <i>Rhynlapas Nanthatheeraphat and Natsapan Paopun</i>	
การพัฒนาคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ และแบบประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์สำหรับนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี: The Development of Characteristics, Indicators and Moral Identity Assessment Scale for Students under Nonthaburi Provincial Administrative Organization.....	2271-2282
นัฐราพร พิษญากร, บุญเรียง ขจรศิลป์ และธนีนาฏ ณ สุนทร: Nataraporn Pichayagorn, Boonreang Kajornsin and Taneenart Na-soontorn	
การพัฒนาการออกแบบอารยบริการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในแผนกงานหลักของที่พักแรม: The Development of Universal Service Design for Senior Tourists in Major Departments of Accommodation Sector.....	2283-2298
อริยา พงษ์พานิช และ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์: <i>Ariya Pongpanich and Chalongsri Pimonsompong</i>	
การศึกษาทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพสำหรับนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาเอกชน: A Study on Creative and Productive Skills for Students in Private Higher Education Institutions.....	2299-2310
ประภา เทียนเกษม, จักรกฤษณ์ โปณะทอง และจตุพล ยงศรี: <i>Prapa Tienkasem, Chakrit Ponathong and Chatupol Yongsorn</i>	
แนวทางการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน: A Guideline for Developing the Management of the Processed Rubberwood Business Operators in the Upper Southern Region.....	2311-2324
ภัสร์ศศิ์ หีดจันทร: Phatsasi Heedjun	

เรื่อง	หน้า
ความเชื่อทางจิตวิญญาณทวดที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดตรัง: The Spiritual Belief on "Thuat" Influencing the Local Culture in Trang Province.....	2325-2336
ศคลักษณ์ ทองขาว, กิตติพร ไชโยโรจน์, คุณาพร ไชโยโรจน์, และอำนาจ ทองขาว: Sasalak Tongkaw, Kittiporn Chairot, Kunaporn Chairot, and Aumnat Tongkaw	
กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาอาชีวศึกษายุคการศึกษา 4.0 สถาบันการ อาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา: The Strategies for the Competency Development in the Era of Education 4.0 of Vocational Students in the Institute of Vocational Education Central Region 2 Under the Office of Vocational Education Commission.....	2337-2349
กาญจนา สุขใจ, และพา อักษรเสื่อ: Kanjana Sukja, and Pha Agsonsua	
แนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน: A Guideline for the Use of Consulting Services in Industrial Business for Sustainable Success.....	2350-2362
ธนพัฒน์ พรธนะประเทศ, และธานินทร์ ศิลป์จารุ: Thanapat Panthanapratez, andThanin Silpcharu	
การประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน: The Assessment of International Curriculum on Business Administration of the Private Higher Education Institutions.....	2363-2376
ชัชวาล หังสพฤกษ์, จักรกฤษณ์ โปณะทอง, และจตุพล ยงศรี: Chatchawarn Hungsapuck, Chakrit Ponathong, and Chatupol Yongsorn	
การประเมินความต้องการจำเป็นทักษะการทำงานแห่งอนาคตสำหรับนักศึกษาของ สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ: Needs Assessment of Future Work Skills for Students at Autonomus Universities.....	2377-2391
รัตนา ปวิสินจิเจริญ, จตุพล ยงศรี, และ จักรกฤษณ์ โปณะทอง: Ratana Patisonthicharoen, Chatupol Yousorn, และ Chakrit Ponathong	

เรื่อง	หน้า
รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม: A Model of Integration of Health Care Culture with Buddhist Medicines.....	2392-2407
นิตยาภรณ์ สุระสาย, นิตานาจ โสภภาพ และมณฑิชา รักศิลป์: <i>Nittayaporn Surasai, Nisanart Sopapol and Monthicha Raksilp</i>	
การรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าในรัฐฉานของชาวไทใหญ่ในต้นศตวรรษที่ 21: A Revival of Collective Memories on Sawbwa in Shan State of Tai Yai in the Early 21st Century.....	2408-2423
อภิสิทธิ์ ประวัติเมือง, และ อุดมพร ชีระวิริยะกุล: <i>Apisit Pravattmuang, and Udomporn Teeraviriyakul</i>	
การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับคุณลักษณะจิตบริการของ นักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ: A Study of Current Conditions and Expectations Regarding the Development of Activities Model to Enhance the Service Mind of Payap University Students.....	2424-2438
ประภัศสร สมสถาน, จตุพล ยงคร, และ จักรกฤษณ์ โปณะทอง: <i>Prapatsorn Somsathan, Chatupol Yongsorn, and Chakrit Ponathong</i>	
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการภายใต้การขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ: The Sufficiency Economy Philosophy and Mobilizing Sub-District Public Training Unit in the Social Development Based on Buddhist Integration Under the Driven According to the Civil State.....	2439-2451
อัครเดช พรหมกัลป์, พระราชรัตนเวที, และรัตติยา เหนืออำนาจ: <i>Akkaradecha Brahmakappa, Phraratratdhanavedhi, and Rattiya Nua-amnat</i>	

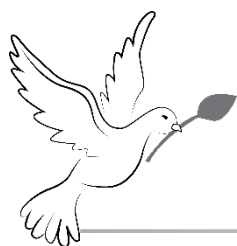
บทความวิชาการ : Articles

- การรับมือสถานการณ์โควิดเชิงพุทธ: Dealing with the Covid-19 Situation Based
on the Buddhist Way..... 2452-2464
*นภาพัทธ์ งามบุษบงโสภิน, และ มนตรี สิริโรจนานันท์:
 Napapat Ngambutsabongsophon, and Montree Sirarojjananan*
- วิเคราะห์ครอบครัวสันติสุขเชิงพุทธ: An Analysis of the Buddhist Peaceful
Family..... 2465-2473
*ปิ่นทิพย์ มโนสุจริตธรรม, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, และ รุ่งโรจน์ ศิริพันธ์: Pinthip
 Manosujarittam, Phramaha Hansa Dhammahaso, and Roongroj Siriphan*

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร
เป็นสมาชิกเครือข่ายวารสารวิชาการ
ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (JSH)

The Competitive Factors of Laminated Floorcovering Market in Thailand^{*}

¹Nuttapol Thongsrikhow and Treenet Tuntrakul

Western University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: N.Thongsrikhow@gmail.com

Abstract

Research is basically classified into two types consisted previously, customer's preferences and satisfaction towards the floorcoverings were different based on culture and climate. For instance, the laminate had been one type of floorcoverings that very popular and widely used in Thailand and Mediterranean region, whilst carpets has been popular in European countries and rugs dominate in Middle East. Nowadays, those types of floorcoverings are widely available in every market due to the globalization strategy. The market value of floorcoverings in Thailand is more than 3 billion Baht. Laminate had the highest market share that gained more than fifty percent out of the overall market followed by Vinyl, Woods-Laminate, Tiled, and Carpet floorings respectively. Accordingly, this dissertation had been hence to critically analyse key issues and develop and illustrate appropriate consumer research methodology at early stages of creating the competitive factors of laminated floorcovering market in Thailand, as this was one of the most distinguishing characteristics of successful future company's project strategies. 400 sets of Research is basically classified into two types consisted of Quantitative and Qualitative research. Quantitative research is generally used in business and management that involve the numerical data that could help to answer the research objectives and research question. In additional to that, the number in quantitative research could be formed in charts, statistics and graphs in order to present, explore, describe or examine the relationship among variables to support the idea. Questionnaires were launched in Bangkok as the representative area. The participants of this study were Thai or local people who either directly have experienced or used to purchase laminate's products themselves because this research had aimed to test what were the competitive factors that effected on Thai customer satisfaction and induced to purchase intention toward the laminate.

Keywords: Purchase intention; Consumer satisfaction

^{*} Received March 4, 2020; Revised March 16, 2020; Accepted April 5, 2020

Introduction

To start with, the laminate has been significantly demanded in global market in terms of cabinets, ready-to-assemble furniture and flooring, which are made from laminate. The global laminate's market has been expected to rise more than 6 percent in 2018. The laminate market gain's has been also driven by increasing market penetration in terms of other floorcovering materials such as wood due to costs and performances benefits.

Thailand is the second largest economy in Southeast Asia; it has performed a gross domestic product (GDP) more than 12 trillion Baht in 2017. The flooring market in Thailand has been related to economic institutions; the result shows that sales are extremely susceptible to the cyclical of buyer spending, confidence and essential performance of buyer. Certainly, the Thai flooring market is also depended on domestic construction sector because floorcovering are used as one of a part of in construction processes. In 2007 to 2011, the flooring market had been affected caused of the economic in housing sector and it was a tough period with the decline of 20 percent since 2006 due to some of foreign investors has been conscious of the unstable economical situation. However, in 2012, there was the opportunity for the Thai flooring market due to the expanding of refurbishment works in terms of expanding in property sector such as housing, condominium and real estate (Positioning, 2007). For this reason, the flooring market expanded 20 percent that grew to THB 2 billion moderately in 2016 (www.bangkokbiznews, 2016). Nonetheless, as the construction sector was contracted in 2011, the flooring market in Thai had significantly increased by 20 percent in 2012 to be more than THB 2.4 billion due to the flooding situation in Thailand (www.prachachat, 2017). Additionally, the private housing sector stagnated from 2012 to 2013 by decreased more than 5 percent in construction output. It has been claimed that the flooring market is related to the housing sector directly as it shows that when the Thai housing sector has become expanding, the construction output also growing at the same time (Guardian, 2014).

As a result, the flooring market that used in housing sector will be concentrated in this research. Previously, customer's satisfactions and preferences in the Thai household towards flooring market are different and various, it depends on culture and climate such as tiles dominate and rugs are famous while carpet is famous and popularly used in European countries. Nowadays, there are varieties of floorcoverings that available in the global market (Churchill and Patter, 2017). The laminate sector has been playing as an important role in the part of wood floorcovering market that gained value share more than 50 percent out of the

total wood floorcoverings and it was worth to THB 1.9 billion in 2015 approximately (www.prachachat, 2017). It can be concluded that the laminate has been the most popular floorcovering, which significantly dominated in Thai market for more than a decade. It is questioning and interesting to know that why the customers in Thailand stick with the laminate as the number one floorcovering rather than others in both commercial and residential sectors (Zeitheml, 2018).

The primary purpose of this study is to compare between the Thai flooring market and European flooring market. Previously, the laminate was the most popular floorcovering in Thailand by gaining more than 60 percent out of the total market, however; overall laminate's shares have been declining into 50 percent in the recent years since wood, vinyl, tiles and carpet have been introduced in Thai market. Nowadays, the customers in Thailand prefer to use laminate rather than using carpet or the others as most of customers say that laminate are easier to clean and maintain when comparing with the carpets. In contrast, there have been more than a decade since laminate, and also other types of floorcovering such as vinyl have introduced in Thai flooring market. Additionally, it is very interesting to study and understand the reasons in these issues. Last but not the least, this study is aimed to examine the impact of customer perception for laminate on customer satisfaction and purchase intention. Therefore, this research study will be conducted with the aim to critically understand why customers in Thailand mostly use the Laminate as home floorcovering rather than other types such as vinyl, woods or carpet, and which competitive factors that could be affected on purchase intention toward laminate by using consumer research. In terms of customer's viewpoint, the marketing mix strategies will be used to identify the customer's viewpoint including customer's value, cost to customer, convenience choice, communication, caring, comfort, and complete, which could be affected to customer satisfaction and lead to purchase intention accordingly.

Consequently, this dissertation is hence to critically analyse key issues and develop and illustrate appropriate consumer research methodology at early stages of creating the competitive factors of laminated floorcovering market in Thailand, as this is one of the most distinguishing characteristics of successful future company's project strategies.

Objective of the Research

1. To identify the effects of consumer's behaviour in terms of purchase intention of laminated floorcovering market in Thailand.
2. To identify the consumer's decision in terms of purchase intention of laminated floorcovering market in Thailand.
3. To critically research the competitive factors of laminated floorcovering market in Thailand.

Research Methodology

In terms of methodology, referring to Yamane (1973), quantitative method will be used in order to critically analyse the data, 400 sets of the questionnaires were specifically launched in Bangkok area as a representative. The primary reason that Bangkok has been choosing in this research study is the variety of people who live in this province; therefore, it can be conclude that people who live in Bangkok are come from diffident districts or provinces that could be describe in overall behaviours. The participants of this study must be Thai or local people who either directly have experienced or used to purchase laminate's products themselves because this research is aimed to test what are the competitive factors that effect on Thai customer satisfaction and induce to purchase intention toward the laminate. The data were mainly collected in Bangkok city centre, Sathorn, Silom, Siam, and Asoke, Is an area that is popular with many people as well as, the exhibitions and fairs that have been quarterly created in a year. "Deliver and collect questionnaire" will be used to ask those people directly and let them fill all answers to the questions straightaway (Brance, 2014). First of all, it is able to make physical measurement such as the height or width of something, or how much it weighs. It might be even wish to include measuring age in this category. Then, it can be also measure less physical things, such as how often something happens, or people's attitudes towards something. In the first case the observations have been made, and measure the number of times something occurs (or is observed, as the observer may miss things). In the second case, the scales have been use in order to in-depth studying in this dissertation. In this instance we would ask a series of questions about a person's attitudes, and then convert the answers into a numerical value expressing a positive or negative attitude. Some social scientists claim that it is able to measure how much people love each other, or how strongly feel about an event. In addition, the important thing about a measurement is that it is reliable and valid. To be reliable means that if it has been measured the same thing again on another

day (or if another person takes the measurement), then we obtain the same result. If someone is 6'2" today, and only 5'8" the following day, then either something very strange is going on or our measurement is not reliable. Therefore, valid means that it measures what it purports to measure. In addition to that this dissertation is aimed to develop the factors affecting Customer Satisfaction and Purchase Intention of Laminate of floorcovering market in Thailand. Then it has to make sure that those questions do actually measure that. Whilst there are statistical techniques for checking reliability, validity is harder to assess. Most of the time spent will be assessed face validity.

Additionally, the concepts that need to be familiar with the levels of measurement consisted of 4 different levels, which are nominal, ordinal, interval and ratio accordingly. To start with, nominal that refers to naming things, hence 'nominal'. An example would be placing things into categories based upon observations. For example, if you observe that there are 3 buildings covered by laminated, which 2 brown buildings and 1 green building. In addition to that it is able to describe that any one laminate is into which category it falls. The observers do not know how many colors it has unless it is in the plain category. Next, ordinal means that the observers know about the order of things, but not the differences between them. As an example, let it could be considered measuring duration of floorcovering within 10 years used. Consequently, an ordinal measurement would be types of floorcovering that came 1st, 2nd, 3rd and so on such as laminate, carpet and vinyl etc. It is enable to rank the floorcovering type in terms of their quality, but it does not know how long the longest timing of floorcovering was than the second duration (Tantrakul, 2017). As well as interval, one of the levels of measurement, which have some information about the gap between two scores or measurements. For instance, considering the floor temperature of a room. It has been measured 3 rooms, and record temperatures of 10°C (Room A), 20°C (Room B) and 30°C (Room C). As with the ordinal measurement, we know which room is the warmest, and which the coldest – we can rank the rooms in order of temperature. However, we also know that the difference in temperature between Room A and Room B is the same as that between Room B and Room C. Last but not the least, ratio is similar to interval measurement, with only one difference. In addition, a ratio scale, a score of 0 means the absence of something. For example, in terms of the temperature, 0°C does not mean an absence of temperature, however, it means extremely cold, but it is possible for temperatures to fall as low as -273°C. So measuring something using a Celsius (C) scale is an interval measurement, and not ratio accordingly (Brew, 2014).

The data were mainly collected in Bangkok city centre, Sathorn, Silom, Siam, and Asoke, is an area that is popular with many people as well as, the exhibitions and fairs that have been quarterly created in a year. In terms of timing research, the questionnaire will be collected data starting from 1st June 2018 to 1st June 2019 in order to gain the reliable data as much as possible by mainly launching in the yearly furniture exhibition in Bangkok such as Home Design & Décor exhibition, House & Condo Residence exhibition, and Home in Style exhibition etc. Due to those samples are come from different districts or provinces that could be described in overall behaviours in the field of competitive factors of laminated floorcovering market in Thailand.

Moreover, data analysis is very important in this research, as it will be used to debate between the collected data and the previous researches. The data will be gathered into statistics program and interpreted by using graphs and tables. Additionally, Linear Regression, Cross-Tabulation, Multiple Regression, and Frequency will be used in order to interpret the data.

Research results

Regarding to the 13 hypotheses have been created in order to critically understand this research study. Particularly, hypothesis 5, hypothesis 6, hypothesis 11 and hypothesis 12 could be a research gap that have to be investigated in primary data to find out the actual factors that why Thai customers prefer to use and purchase laminates rather than the others as the main of household's floorcoverings as following;

- H1: The appearance of laminate has a positive impact to customer satisfaction
- H2: The quality of laminate has a positive impact to customer satisfaction
- H3: The price of laminate has a positive impact to customer satisfaction
- H4: The social norm of laminate has a positive impact to customer satisfaction
- H5: The maintenance of laminate has a positive impact to customer satisfaction
- H6: The durability of laminate has a positive impact to customer satisfaction
- H7: The appearance of laminate has a positive impact to purchase intention
- H8: The quality of laminate has a positive impact to purchase intention
- H9: The price of laminate has a positive impact to purchase intention
- H10: The social norm of laminate has a positive impact to purchase intention
- H11: The maintenance of laminate has a positive impact to purchase intention
- H12: The durability of laminate has a positive impact to purchase intention

H13: The customer satisfaction on laminate has a positive impact to purchase intention

For H1, the coefficient of appearance is 0.448 meaning that there is a positive relationship between appearance and customer satisfaction. Moreover, the p-value is less than 0.05, which can be interpreted that this coefficient is statistically significant. Therefore, the appearance of laminate has a positive impact to customer satisfaction.

For H2, the coefficient of quality is -0.309 meaning that there is no positive relationship between quality and customer satisfaction. Therefore, the quality of laminate has no positive impact to customer satisfaction.

For H3, the coefficient of price is 0.015 meaning that there is a positive relationship between price and customer satisfaction. However, the p-value is more than 0.05, which can be interpreted that this coefficient is not significant. Therefore, the price of laminate has no positive impact to customer satisfaction.

For H4, the coefficient of social norm is 0.677 meaning that there is a positive relationship between social norm and customer satisfaction. Moreover, the p-value is less than 0.05, which can be interpreted that this coefficient is statistically significant. Therefore, the social norm of laminate has a positive impact to customer satisfaction.

For H5, the coefficient of maintenance is 0.093 meaning that there is a positive relationship between maintenance and customer satisfaction. However, the p-value is more than 0.05, which can be interpreted that this coefficient is not significant. Therefore, the maintenance of laminate has no positive impact to customer satisfaction.

For H6, the coefficient of durability is 0.008 meaning that there is a positive relationship between durability and customer satisfaction. However, the p-value is more than 0.05, which can be interpreted that this coefficient is not significant. Therefore, the durability of laminate has no positive impact to customer satisfaction.

For H7, the coefficient of appearance is 0.174 meaning that there is a positive relationship between appearance and purchase intention. Moreover, the p-value is less than 0.05, which can be interpreted that this coefficient is statistically significant. Therefore, the appearance of laminate has a positive impact to purchase intention.

For H8, the coefficient of quality is 0.029 meaning that there is a positive relationship between quality and purchase intention. However, the p-value is more than 0.05, which can be interpreted that this coefficient is not significant. Therefore, the quality of laminate has no positive impact to purchase intention.

For H9, the coefficient of price is 0.010 meaning that there is a positive relationship between price and purchase intention. However, the p-value is more than 0.05, which can be interpreted that this coefficient is not significant. Therefore, the price of laminate has no positive impact to purchase intention.

For H10, the coefficient of social norm is 0.596 meaning that there is a positive relationship between social norm and purchase intention. Moreover, the p-value is less than 0.05, which can be interpreted that this coefficient is statistically significant. Therefore, the social norm of laminate has a positive impact to purchase intention.

For H11, the coefficient of maintenance is -0.051 meaning that there is no positive relationship between maintenance and purchase intention. Therefore, the maintenance of laminate has no positive impact to purchase intention.

For H12, the coefficient of durability is -0.152 meaning that there is no positive relationship between durability and purchase intention. Therefore, the durability of laminate has no positive impact to purchase intention.

Consequently, there are only two factors in customer perception about laminate that have a positive impact on customer satisfaction, which are appearance and social norm. In another word, people who perceive well about laminate in terms of appearance (e.g. the laminate is good looking, gorgeous, beautiful, or attractive) and social norm (e.g. the laminate is generally used in Bangkok household or the laminate is easy to find and available everywhere) will feel more satisfied on laminate. In addition to that, there are only two factors in customer perception about laminate that have a positive impact on purchase intention, which are appearance and social norm. In another word, people who perceive well about laminate in terms of appearance (e.g. the laminate is good looking, gorgeous, beautiful, or attractive) and social norm (e.g. the laminate is generally used in Bangkok household or the laminate is easy to find and available everywhere) will be more likely to purchase laminate in the future.

Last but not the least, for H13, the coefficient of customer satisfaction is 0.511 meaning that there is a positive relationship between customer satisfaction and purchase intention. Moreover, the p-value is less than 0.05, which can be interpreted that this coefficient is statistically significant. Therefore, the customer satisfaction on laminate has a positive impact to purchase intention.

Discussion of research results

This study aims to examine the impact of customer perception for laminate on customer satisfaction and purchase intention. The data is collected from 400 respondents in Bangkok based on questionnaire. For demographic profile of sample, most of respondents are female. Moreover, most of respondents are between 31-40 years old and 41-50 years old. Their yearly salary is between 180,000-240,000 Thai Bath and 240,001-300,000 Thai Bath.

1. To identify the effects of consumer's behaviour in terms of purchase intention of laminated floorcovering market in Thailand. Most of respondents, which could be counted 59.2 percent of total number of respondents, have already owned the house. For those who are currently rent a house, most of them have planned to purchase the house in the future. For the most important factors that respondents would consider in selecting the floor type, the three most important factors that people consider when they will select the floor are maintenance, quality, and price. Moreover, most of respondents have used the laminate in their house before. Among three types of floor that are laminate, vinyl, and carpet, most of respondents are currently using laminate in their house. However, most of them have chosen vinyl as the most preferred type of floor. Furthermore, most respondents do not find any difficulties or problems in cleaning and maintaining laminate or problems with stains, dust, and mildew on laminate, or the problems of laminate being ripped, torn, or scratched.

2. To identify the consumer's decision in terms of purchase intention of laminated floorcovering market in Thailand. Based on the perception of respondents in terms of 6 factors including appearance, quality, price, common, maintenance, and durability, respondents have perceived that the vinyl floor is beautiful and the price is cheaper compared to other floor types. Moreover, the vinyl floor is commonly used and more durable. Meanwhile, respondents also perceive that the laminate floor has higher quality and easier to maintenance than other floor types.

For customer perception about laminate like appearance, quality, price, social norm, maintenance, and durability, the highest score is price with the average score of 3.2853. The second highest score is appearance with the score of 3.0680 and the next highest score is quality with the score of 3.0350. The score on other factors including maintenance, durability, and social norm are 2.8920, 2.7700, and 2.5550 respectively. Therefore, respondents mostly perceive about laminate with higher score in terms of price, appearance, and quality.

For customer satisfaction on laminate, in average, respondents feel satisfied with laminate. However, the average score on 2.9053 out of 5 means that the level of satisfaction

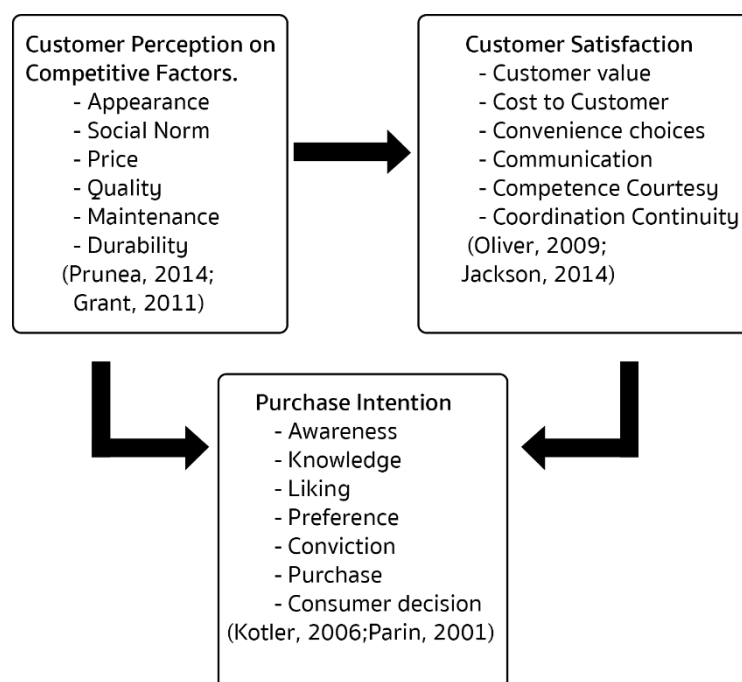
is not relatively high. Therefore, it may need further investigation why the level of satisfaction in using laminate is not high. The average score of purchase intention is 3.2653. This means that respondents have intention to purchase the laminate. However, compared to the score on customer satisfaction, this means though respondents do not feel much satisfied with laminate, they are likely to purchase it the future.

3. To critically research the competitive factors of laminated floorcovering market in Thailand. The result of hypothesis testing of H1 to H6 shows that there are only two factors in customer perception about laminate that have a positive impact on customer satisfaction, which are appearance and social norm. In another word, people who perceive well about laminate in terms of appearance (e.g. the laminate is good looking, gorgeous, beautiful, or attractive) and social norm (e.g. the laminate is generally used in Thai household or the laminate is easy to find and available everywhere) will feel more satisfied on laminate.

Furthermore, the result of hypothesis testing of H7 to H12 shows that there are also only two factors in customer perception about laminate that have a positive impact on purchase intention, which are appearance and social norm. In another word, people who perceive well about laminate in terms of appearance and social norm will be more likely to purchase laminate in the future.

Last but not the least, the result of hypothesis testing of H13, the customer satisfaction on laminate has a positive impact to purchase intention.

Consequently, according to the research findings, it is enable to establish new the research framework, which could be effectively and efficiently used in order to clearly understand the competitive factors of laminated floorcovering market in Thailand as conceptual framework (figure 7) following;

Conclusion

According to the new research find's conceptual framework as figure 7, it has been found that the most competitive factor is Appearance, Social Norm, Price, Quality, Maintenance, and Durability accordingly. It is enabling to summarise that in order to create the purchase intension towards laminated floorcovering in Thailand. It is obviously defined that the customer's perceptions on laminated floorcovering products have shifted from Quality to Social Norm. The shifting in customer's perceptions on laminated products may cause of increasing in technology. People are be able to stimulated their interests through social media such as Facebook, Instagram, What Sapp and Twitter etc., as a result, people are get use to with the advertised products or celebrities. Therefore, when consumers prefer to think or purchase any kind of products, the primary chooses will be the first one that comes to their mind. Last but not the least, the marketers have to emphasise on Appearance and Social Norm that those have positive impact directly to purchase intension by critically understand customer's perceptions on laminated floorcovering products in order to gain more customers in the future, and continue the exiting customers as well.

Suggestions

The result of hypothesis testing reveals that customer perception for laminate is very important in determine both the level of customer satisfaction and purchase intention. The two important factors in customer perception are appearance and social norm. The perception about appearance of laminate includes the perception that the laminate is good looking, gorgeous, beautiful, or the laminate is most attractive compared to other floor types. The perception about social norm of laminate includes the perception that the laminate is generally used, especially for Thai household. Moreover, the laminate is easy to find and available everywhere. People who perceive highly for both appearance and social norm will also feel more satisfied on laminate and will be more likely to purchase laminate in the future (purchase intention).

On the other hand, compared to the average perception for laminate in various factors, social norm has the lowest score compared to other factors. This means that, in average, people do not perceive that the laminate is commonly used by other people. When comparing laminate with other floor types in terms of social norm and commonly use, the score of laminate is lower than vinyl floor. However, perception on appearance is relatively high compared to other factors. When comparing laminate with other floor types in terms of

appearance, the score of laminate is slightly lower than vinyl floor but much higher than carpets floor.

Last but not the least, in order to improve customer satisfaction on laminate as well as their purchase intention, the marketer for laminate need to communicate the value of laminate especially in terms of appearance and social norm to target customers. The perception on appearance of laminate can be improved by making laminate as good looking, gorgeous, beautiful, and attractive. The perception about social norm of laminate can be improved by making the laminate to be commonly used by Thai household as well as making the laminate is easy to find and available. After those target customers perceive more positively about laminate, especially in terms of appearance and social norm, they will feel more satisfied on their laminate and this will lead to their purchase intention like they are more likely to purchase the laminate in the future.

In terms of Social Norm, it is interesting that people do care about social norm rather than believing in price, quality, maintenance and durability. In this point, the market may conduct the qualitative research, especially, in-depth interview in terms of Social norm, in order to deeply and critically understand why people in Thailand have shifted customer's perceptions on laminated floorcovering.

Consequently, this research is effectively and efficiently beneficial for those with work closely with the floorcovering product or marketers who interested in finding the competitive strategies that enable to use the founded powerful factors to set company's strategies to complete with other competitors in terms of floorcovering market wisely. As well as, those people who interested in the doing other researches, are enable to use this research to be guide the customer's trends, customer's preferences, customer's satisfaction, and competitive factors in order to generate the useful researches in the future.

References

- Bangkokbiznews, (2016). *Expanding Floorcovering Market*. Retrieved October 23, 2017, from <https://positioningmag.com/33661>
- Barney, F. (2001). *Gaining in Competitive Advantage*. Retrieved October 7, 2017, from <https://www.tutor2u.net/business/reference/competitive-advantage>
- Brew. (2004). A Theory of Creepy: Technology, Private, and Shifting Social Norms. Retrieved October 30, 2017, from <https://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1098&context=yjolt>

- Churchill, M., & Patter, L. (2017). Customer's Purchase Intentions As a Reflection of Price Perception. *Journal of Product & Brand Management*, 17, 188-196.
- Giovanis, A., Tomaras, P., & Zondiros, D. (2013). Suppliers Logistics Service Quality Performance And Its Effect On Retailers' Behavioral Intentions, The 2nd International Conference On Integrated Information. *Social and Behavioral Sciences*, 73(2013), 302-309.
- Guardian. (2014). *Construction Slowdown Fuels Fears*. Retrieved October 23, 2017, from <http://www.Theguardian.Com/Business/2014/Jul/11/Construction-Slowdown-Uk-Economy-Momentum-Loss-Fears>
- Prachachat. (2017). *Thai Has Increased Laminat's Expenditure to AEC*. Retrieved October 22, 2019, from https://www.Prachachat.Net/News_Detail.Php?Newsid=1395047483
- Positioning. (2007). Grand Opening Vanatour Group. Retrieved October 22, 2017, from <https://Positioningmag.Com/33661>
- Tantrakul, T. (2017). *Human Resource Development of Prawet District Office of Bangkok*. Retrieved October 22, 2017, from <http://www.bangkok.go.th/prawet/page/sub/15757/รายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลประจำปี/5>
- Vinod, T. (2017). *Climate Change and Natural Disasters: Transforming Economies and Policies for a Sustainable Future*. Retrieved October 22, 2017, from <https://taylorandfrancis.com/>
- Yamane T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: McGraw-Hill.
- Zeithaml, V. A. (2018). Consumer Perceptions of Price, Quality and Value: A Means-End Model and Synthesis of Evidence. *Journal of Marketing*, 52, 2-22.

รูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาในประเทศไทยและสิงคโปร์*

A Model for the Promotion and Treatment Towards Religions in Thailand and Singapore

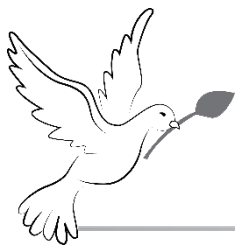
¹พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทพลโญ, ²พระสุธีรัตนบัณฑิต, ³พระครูอุทัยกิจจารักษ์, และ⁴พระครูวสินวรกิจ

¹Phramaha Kriangsak Indhapanno, ²Phrasuthirattanabundit, ³Phrakruuthaikijarak, and

⁴Phrakruwasinwarakit

^{1,2}สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{3,4}วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2}Buddhist Research Institute of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

^{3,4}Pichit College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: kriangsak.wit@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐในประเทศไทย 2. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐในสิงคโปร์ 3. เพื่อเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐ กรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์สู่ประเทศไทย โดยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกตัวแทนขององค์กรศาสนาและหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 12 คน

ผลการวิจัย พบว่า 1. รัฐสิงคโปร์ปฏิบัติต่อองค์กรทางศาสนาแบบแยกส่วนคู่ขนานกัน โดยรัฐทำหน้าที่ของรัฐให้สมบูรณ์ ในขณะที่องค์กรทางศาสนาต้องปฏิบัติตามหลักของแต่ละศาสนา หากมีปัญหาความขัดแย้งหรือสิ่งผิดปกติดังกล่าวรัฐจะจัดการแก้ไขอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามรัฐยังคงมีการควบคุมองค์กรทางศาสนาในบางกรณีที่เป็น แต่จะกระทำอย่างสร้างสรรค์โดยใช้ความสุภาพ พร้อมทั้งเห็นชอบหลักสูตรศาสนาศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ 2. รัฐไทยปฏิบัติต่อศาสนาผ่านกฎหมาย และให้งบประมาณสนับสนุนแก่องค์กรศาสนาในกิจกรรมตามความต้องการขององค์กรทางศาสนา และกิจกรรมที่รัฐเห็นสมควร พร้อมทั้งควบคุมองค์กรศาสนาผ่านกฎหมายฉบับต่างๆ 3. รูปแบบที่รัฐไทยควรนำมาปฏิบัติต่อศาสนาโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์มีอยู่ 2 รูปแบบคือ 1) การควบคุมอย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางศาสนาอย่างรวดเร็วและสุภาพมากกว่าใช้กฎหมายมาปราบปรามอย่างรุนแรง 2) ยกย่องงานส่งเสริมศาสนาที่รัฐดำเนินการอยู่แล้วให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและคุ้มค่า

คำสำคัญ: การปฏิบัติต่อศาสนา; การควบคุมและส่งเสริมศาสนา; ประเทศไทย; สิงคโปร์

Abstract

The Purposes of this research were 1) to study a model for the promotion and treatment towards religions in Thailand and Singapore; 2) to study a model for the promotion and treatment towards the state religions in Thailand; and 3) to present an appropriate model for promoting the treatment towards the state religions on a case study of Singapore to Thailand. This was a qualitative research by means of studying documents and in-depth interviews with the representatives of religious organizations and government sectors, in a total of 12 persons.

From the study, it was found as follows: 1. The Singapore government treats religious organizations separately but both function in parallel, with the government completing its functions, while religious organizations have to follow the principles of each religion. If there is any conflict or problem within the religion, the government will quickly resolve it. However, the government still controls the religious organizations in some necessary cases but it will be done in a constructive and polite manner. The government also approves the programs on religious studies that contribute to the country's development; 2. The Thai government treats religions through law and provides a budget to support the activities of religious organizations according to their needs and the types of activity that are agreed by the government. The government also controls the religious organizations through various laws; and 3. A model that the Thai government should use to treat religions through a comparative analysis with Singapore consists of two approaches, namely, 1) a constructive control emphasizing prevention and resolution of religious problems in a quick and polite manner rather than enforcing harsh repressive laws and 2) the enhancement of religious promotion activities that are already carried out by the government for a concrete and worthwhile result.

Keywords: Treatment towards religions; Controlling and promoting religions; Thailand; Singapore

บทนำ

ศาสนาเกิดขึ้นมา เพื่ออธิบายความจริงแท้ของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในลักษณะของการอ้างเหตุและผล เช่น การสืบสาวหาต้นเหตุที่แท้จริงของความทุกข์และสามารถปฏิบัติให้หลุดพ้นจากความทุกข์ได้ เป็นต้น พร้อมกันนี้ ศาสนายังมีส่วนช่วยเหลือล่อมให้มนุษย์เป็นผู้ประกอบด้วยความคุณธรรมและจริยธรรมส่งผลให้มนุษย์มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และยังช่วยให้การปกครองดูแลสังคมของมนุษย์มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น ศาสนายังช่วยกำหนดเป้าหมายที่ดีในการดำเนินชีวิตให้กับมนุษย์ ให้สลัดทิ้งจากความหยาบกระด้างทางจิตใจและการ

กระทำ สร้างหลักคิดให้เกิดศรัทธาต่อผลของการทำความดี และหวาดกลัวต่อผลของการทำความชั่ว ตลอดถึงมีส่วนช่วยให้มนุษย์สร้างค่านิยม ความคิด ความเชื่อของบุคคล และกลุ่มบุคคลเป็นไปในแนวทางที่พึงงามอยู่ในกรอบของศีลธรรมจรรยามากยิ่งขึ้น และในยามที่มนุษย์ประสบปัญหา ศาสนาจะถูกนำมาเป็นที่พึ่งทางใจ จนสามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เช่นการสร้างสรรค์วัฒนธรรม ศิลปะ วรรณกรรม และประเพณี ของมนุษย์ (Duan, 2002) แม้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหามนุษย์ได้ทุกอย่าง การหันไปให้ความสำคัญกับศาสนาจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่มนุษย์พยายามหาทางที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของมนุษย์ โดยเฉพาะปัญหาทางจิตใจ ซึ่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถเข้ามามีบทบาทแก้ไขปัญหามาได้ ดังนั้นศาสนาจึงยังคงมีอยู่และมั่นคงสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

นอกเหนือจากบทบาทสำคัญในการสร้างคุณประโยชน์ด้านจิตใจแล้ว ศาสนายังผูกติดอยู่กับเรื่องของวัตถุ โดยไม่แยกจากกันเด็ดขาด และยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา เช่น ในตะวันออกกลางหรือว่าในหลายประเทศที่ยากจน ศาสนามีบทบาทมากและมีคนนับถือมาก เพราะว่าศาสนาได้ทำกิจกรรมสังคม สงเคราะห์ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ มีโรงพยาบาลเพื่อคนยากจน หรือว่ามีการจัดหางานให้แก่คนยากจน ดังนั้นบทบาทอันหนึ่งที่ศาสนามีตลอด คือ ด้านช่วยเหลือชีวิตความเป็นอยู่ ด้านวัตถุ ด้านปัจจัยสี่ แม้ในบางครั้งไม่ให้วัตถุแต่ได้ให้ความหวังเรื่องวัตถุแทน (Sathian, 2011)

ประเทศไทยได้ให้เสรีภาพแก่บุคคลทั้งที่เป็นพลเมืองสัญชาติไทยและคนต่างด้าว ในการนับถือศาสนา และเผยแพร่ศาสนา โดยมีองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก จากสถิติคนไทยประมาณร้อยละ 80 นับถือศาสนาพุทธแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับไม่เคยบัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติเพราะ ไม่ประสงค์ให้เกิดการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ (Wattananurung, 2007) หากแต่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน กฎหมายลำดับรองและแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีการเลือกปฏิบัติและมีการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนด้านศาสนาแก่ผู้นับถือศาสนาต่างๆ ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย ซึ่งคนกลุ่มน้อยนั้น อาจตกเป็นเป้าแห่งความเกลียดชังในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มศาสนาอื่นที่เป็นชน กลุ่มใหญ่กว่า ถึงแม้ว่าพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ ยังมีพลเมืองบางส่วนที่นับถือศาสนาอื่น เช่น ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาฮินดู และศาสนาซิกข์ เมื่อมีการนับถือศาสนาแตกต่างกัน ก็ย่อมมีสิ่งที่แตกต่างกันในแต่ละ ศาสนา แต่ละศาสนาย่อมมีกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมที่ แตกต่างกันไป (Suchip, 1998)

ในความเป็นจริงศาสนาหลักที่มีผู้นับถือมากจะไม่ค่อยมีปัญหา หากแต่จะมีปัญหา ในศาสนาหรือลัทธิ ความเชื่อของคนส่วนน้อยในประเทศ การไม่เข้าใจในวัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อของศาสนาของคนส่วนน้อย เป็นสาเหตุทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เข้าใจในการปฏิบัติต่อคนในศาสนานั้นๆ ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติในที่สุด ซึ่งอาจส่งผลทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมและเกิดความเสียเปรียบในด้านต่างๆในสังคมและการ ดำรงชีวิต ซึ่งจะทำให้เกิดช่องว่าง ความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาต่างกัน บางครั้งดูเหมือนว่ารัฐละเลยและไม่ใส่ใจต่อชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาอื่นๆ ซึ่งมีใช่ ศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาหลัก ทั้งนี้อาจทำให้เกิดปัญหา ลูกหลานใหญ่โตขึ้นกลายเป็น สงครามศาสนาไปในที่สุด (Suchip, 1998)

ประเทศสิงคโปร์ได้แบ่งพลเมืองออกเป็นสี่ประเภทตามหลักความเชื่อทางศาสนา ซึ่งประกอบไปด้วย: 1) ขงจื้อ - จีน, 2) มุสลิม - มาเลย์ 3) ฮินดู-อินเดียและ 4) คริสเตียน-แองโกลแซกซอน การจัดกลุ่มให้ชัดเจนลักษณะนี้ส่งผลให้การรับรู้ว่าไม่มีความแตกต่างระหว่าง"เชื้อชาติ" และ "ชาติพันธุ์" (Tong, 2002) สัดส่วนเชื้อชาติของประชากรได้รับการจัดการอย่างรอบคอบผ่านนโยบายต่างๆ ที่มีการปรับปรุงข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทราบจำนวนของประชากรในสิงคโปร์ โดยมีเชื้อชาติจีน (74.2%), มาเลย์ (13.3%), อินเดีย (9.2%) และอื่นๆ (3.3%) (Ministry of Social and Family Development, 2014) สังคมสิงคโปร์ร่วมสมัยยังคงมีกลุ่มศาสนาของแต่ละศาสนาใหญ่ที่แตกต่างกันสี่ประเภท ซึ่งประกอบไปด้วยชาวพุทธ (33.3%) คริสเตียน (18.3%) มุสลิม (14.7%) เต๋า (10.9%) ฮินดู (5.1%) และ ผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ (0.7%) สถิตินี้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางศาสนา (Goh, 2010) ในขณะที่การปกครองของสิงคโปร์เป็นระบบสาธารณรัฐ มีประธานาธิบดีเป็นประมุข และมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล รัฐสภามีวาระคราวละ 5 ปี นโยบายต่างประเทศสิงคโปร์เน้นด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีและการลงทุนจากต่างประเทศ รัฐธรรมนูญของสิงคโปร์ระบุไว้ว่าทุกคนหรือบุคคลในประเทศมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญในการนับถือปฏิบัติและเผยแพร่ศาสนาของตนโดยมีกิจกรรมทางศาสนาที่ไม่ละเมิดกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ หรือศีลธรรมของคนในชาติ และไม่มีการระบุให้มีศาสนาประจำชาติ (Tamney, 1996) กลุ่มศาสนาทั้งหมดจะขึ้นอยู่กับรัฐบาลและต้องมีการตรวจสอบอย่างละเอียด รวมถึงต้องลงทะเบียนตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติสมาคม และอาจถูกยกเลิกได้หากทำผิดกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ รัฐบาลสิงคโปร์ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความเป็นเชื้อชาติ สิงคโปร์เป็นอันดับแรก อย่างไรก็ตามยังคงสนับสนุนประชาชนที่นับถือศาสนาต่างๆ ทั้งในส่วนบุคคล และงบประมาณ ตามอัตราส่วนของจำนวนผู้นับถือศาสนานั้นๆ ผ่านสมาคมหรือกลุ่มองค์กรของแต่ละศาสนา และมีหน่วยงานที่ดูแลด้านความสัมพันธ์ทางศาสนาโดยเฉพาะเพื่อป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งทางศาสนา (US Department of State, 2006)

ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นการศึกษากระบวนการปฏิบัติต่อศาสนาของภาครัฐทั้งของไทยและสิงคโปร์ วิเคราะห์ให้เห็นถึงแนวทางในการปฏิบัติต่อศาสนาต่างๆ ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย และศึกษาถึงความเป็นไปได้ที่รัฐจะมีบทบาทในการเป็นองค์กรเชื่อมโยงร้อยรัดศาสนสัมพันธ์ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดช่องว่างระหว่างศาสนา และเพื่อให้ศาสนาแต่ละศาสนาในประเทศไทยเป็นสถาบันที่ช่วยสร้างสรรค์สังคมไทยให้มีความผาสุกร่มเย็นสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐในประเทศสิงคโปร์
2. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐในประเทศไทย
3. เพื่อเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐ กรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์สู่ประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการรวบรวมหลักฐานและข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของประเทศไทยและสิงคโปร์ ผ่านการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีประสบการณ์โดยตรงทั้งไทย และสิงคโปร์ และการจัดประชุมกลุ่มย่อยระหว่างตัวแทนทางศาสนา ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ และนักวิชาการศาสนา จำนวน 12 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร รายงานการศาสนาของประเทศต่างๆ ผลการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสำรวจสภาพความเป็นจริงของการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐไทยและรัฐสิงคโปร์จากอดีตและปัจจุบัน โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัลจากฐานข้อมูลออนไลน์ต่างๆ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการพัฒนารอบแนวคิดให้เป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพและมีประเด็นคำถามแบบโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพดังนี้

1. การสังเกตการณ์ (Observation) เพื่อค้นหาพฤติกรรมที่แท้จริงในการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยใช้เทคนิคการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Informal Observation) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ร่วมกัน โดยช่วงที่มีการประชุมของคณะกรรมการส่งเสริมความปรองดองแห่งชาติในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในประเทศ ของกรมการศาสนา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนา รวมถึงสถาบันที่เป็นศูนย์ข้อมูลด้านการศาสนา เช่น มหาวิทยาลัย และศูนย์วิจัยศาสนา การเสริมสร้างความสามัคคี

2. การสัมภาษณ์รายบุคคล (Interview) การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) โดยสัมภาษณ์ตัวแทนจากกรมการศาสนา ตัวแทนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตัวแทนจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ตัวแทนจากบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย ตัวแทนจากคณะกรรมการมหาเถรสมาคม โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกซึ่งถือเป็นเทคนิคทางการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในทุกแง่มุม โดยการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการในเรื่องของการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐ

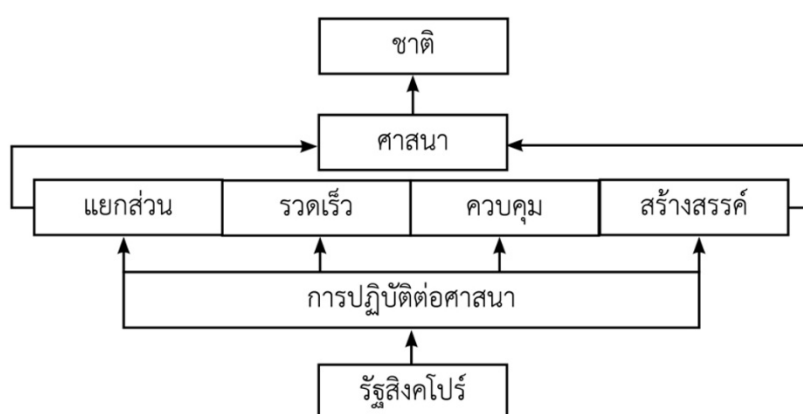
ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกและบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ จากผู้ให้ข้อมูลมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงในรูปแบบของข้อความเพื่อง่ายต่อการแยกประเด็น แล้ววิเคราะห์และจัดแยกแต่ละประเด็นเนื้อหาข้อมูลตามกลุ่มของข้อมูลที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย ทำการสรุปข้อมูลที่ได้ และนำไปเปรียบเทียบที่ละประเด็นอภิปรายผลข้อมูลตามทฤษฎีและปรากฏการณ์ เพื่อสร้างข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐในประเทศสิงคโปร์

รัฐสิงคโปร์เป็นรัฐฆราวาสให้ความสำคัญในการจัดการและควบคุมกิจกรรมทางศาสนาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อรักษาความสามัคคีทางศาสนาและชาติพันธุ์ในประเทศพหุเชื้อชาติและพหุวัฒนธรรม มีความรวดเร็วในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งหรือสิ่งผิดปกติทางศาสนา รัฐสิงคโปร์ยังพยายามส่งเสริมให้ทุกศาสนานำแนวคิดและหลักปฏิบัติของแต่ละศาสนามาสร้างสรรค์สังคมในอุดมคติของรัฐ หรือที่เรียกว่า “การสร้างกุศลด้วยการทำงานเพื่อสังคมประเทศชาติ” อย่างไรก็ตามรัฐสิงคโปร์ได้ตรากฎหมายการรักษาความสามัคคีทางศาสนา (MRHA) และนำมาใช้อย่างสร้างสรรค์ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันมิให้เกิดปัญหาวิกฤติทางศาสนา โดยรูปแบบการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐสิงคโปร์มีลักษณะการปฏิบัติแบบ แยกส่วน รวดเร็ว ควบคุม และสร้างสรรค์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐสิงคโปร์

จากภาพจะเห็นได้ว่า รัฐสิงคโปร์มีความสัมพันธ์แยกส่วนจากศาสนา มีการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางศาสนาอย่างรวดเร็ว มีการควบคุมศาสนาผ่านการใช้กฎหมายอย่างสร้างสรรค์ โดยมีหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ประสานสร้างความสามัคคีทางศาสนา เพื่อการสร้างชาติที่เข้มแข็งของสิงคโปร์ ดังรูปแบบการปฏิบัติต่อศาสนาต่อไปนี้

1. แยกส่วน: รัฐฆราวาสอย่างสิงคโปร์เน้นการพัฒนาเมืองให้ทันสมัยมีนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจในทุกมิติ แม้กระทั่งนโยบายการเปิดรีสอร์ททาคาสโน ซึ่งถูกองค์กรศาสนาต่างๆ ลงชื่อคัดค้าน แต่รัฐไม่ได้สนใจยังคงดำเนินการต่อไป รัฐถือว่าเป็นส่วนของรัฐและพยายามบอกศาสนาว่า ทุกคนมีสิทธิที่จะรู้สึกได้รับผิดชอบชีวิตด้วยตัวของเขาเอง ในขณะที่เดียวกันรัฐยอมเข้าใจดีว่า กระบวนการคัดค้านขององค์กรศาสนานั้น เป็นหลักปฏิบัติของศาสนาถือว่าทุกศาสนาได้ทำหน้าที่ของตนเอง เช่นเดียวกับรัฐก็ทำหน้าที่ของตนเอง พร้อมทั้งจะรับผิดชอบและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2. รวดเร็ว: รัฐสิงคโปร์มีความรวดเร็วในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้ง หรือสิ่งผิดปกติทางศาสนา ที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม รัฐบาลมีความกังวลเสมอหากเกิดประเด็นความขัดแย้งทางศาสนา เนื่องจากสังคมสิงคโปร์ เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มาตรการในการป้องกันมิให้เกิดปัญหา

ศาสนาถูกลามใหญ่โตเกินแก้ไข เป็นการดำเนินการในเบื้องต้นของรัฐ เนื่องจากในอดีตเคยมีประชาชนล้มตายจากการจลาจล อันเกิดจากความขัดแย้งทางศาสนา นอกจากนั้น หากมีเหตุการณ์ก่อการร้ายอันมีเหตุเกี่ยวเนื่องกับศาสนา รัฐจึงควรยิ่งเพิ่มความเข้มข้นในการดำเนินมาตรการทุกวิธีทาง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ร้ายภายในประเทศ ด้วยการเข้าไปเสริมสร้างและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและศาสนา เป็นกรณีพิเศษ

3. ควบคุม: รัฐจึงควรมีความสัมพันธ์ในเชิงควบคุม แต่ไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับศาสนามากนัก ภายใต้แนวคิดการเป็นรัฐฆราวาส รัฐให้อิสระในการนับถือศาสนา ยกเว้นบางกรณีที่มีความจำเป็นอาจต้องควบคุม แม้จะถูกตั้งคำถามต่อการปฏิบัติที่ไม่ตรงตามนโยบายการให้อิสระในการนับถือศาสนา ตามที่รัฐระบุไว้ แม้รัฐให้ความเป็นกลางทางศาสนาแต่ก็ไม่เสมอไป ยกตัวอย่าง เช่น รัฐมีการตรากฎหมายสำหรับบริหารศาสนาอิสลาม แต่ศาสนาอื่นไม่มี รัฐต่อสู้กับวัฒนธรรมทางศาสนาด้วยการสร้างเมืองสิงคโปร์ให้มีความเป็นสมัยใหม่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อศาสนาในการพยายามที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมทางศาสนาของตนเอง การควบคุมแบบส่งเสริม เช่น การเรียกร้องให้มีการศึกษาศาสนาอิสลาม รัฐทำการสนองตอบตามคำเรียกร้อง ทั้งนี้ หลักสูตรการศึกษาศาสนาจะต้องได้รับการรับรองจากรัฐ ซึ่งเนื้อหาของหลักสูตรคือการดึงเอาแนวคิดและวิธีปฏิบัติทางศาสนามาเป็นฐานในการสร้างความเป็นพลเมืองสิงคโปร์

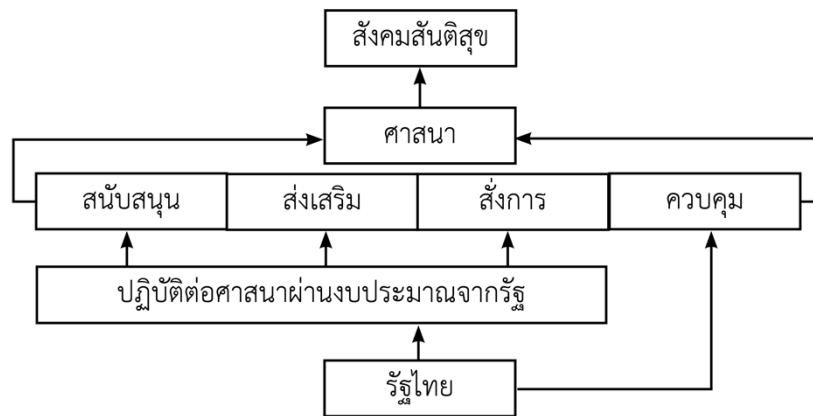
4. สร้างสรรค์: รัฐใช้ความสุภาพในการโต้ตอบในกรณีมีประเด็นขัดแย้งกับองค์กรศาสนาต่างๆ รัฐวางหน่วยงานของรัฐสำหรับรวมศูนย์อำนาจ และปฏิบัติต่อศาสนาอย่างละมุนละม่อม รัฐจึงควรแม้จะมีการปฏิบัติต่อศาสนาด้วยการควบคุม แต่ระดับการควบคุมนั้นยังคงมีความยืดหยุ่นเพียงพอต่อองค์กรศาสนา ที่จะดำเนินกิจกรรมทางศาสนาตามหลักปฏิบัติของตนเอง รัฐใช้ดุลพินิจเพื่อออกข้อกำหนดและควบคุมศาสนาอย่างยืดหยุ่น มีหน่วยงาน (MURS) ที่ทำหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ ในการประสานและทำความเข้าใจระหว่างรัฐและองค์กรศาสนาต่างๆ มีกฎหมายเป็นเครื่องมือรักษาความสามัคคีทางศาสนา (MRHA) ในขณะเดียวกัน รัฐได้ตรากฎหมายอื่นๆ มาเป็นเครื่องมือในการควบคุมกว้างๆ เช่น กฎหมายความมั่นคงภายใน กฎหมายการปลุกระดม เป็นต้น รัฐใช้อดีตที่น่ากลัวมาเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ความสามัคคีระหว่างองค์กรศาสนา เช่น การฉายซ้ำเหตุการณ์จลาจลทางศาสนา รัฐยังวิเคราะห์อย่างชาญฉลาดในการควบคุมอย่างสร้างสรรค์ด้วยการวิเคราะห์พฤติกรรมของคนสิงคโปร์ และเห็นชอบกับแนวคิดทางศาสนาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศสิงคโปร์สู่ความเป็นประเทศทันสมัยของโลก เช่น ความกตัญญูต่อบุพการี ความขยัน ประหยัดอดทน ซึ่งปรากฏในคำสอนของศาสนาขงจื้อ นอกจากนี้รัฐยังส่งเสริมการศึกษาศาสนาโดยการจัดทำหลักสูตรศาสนศึกษาต่างๆ รวมถึงส่งเสริมองค์กรศาสนาในการจัดการเรียนการสอนด้านศาสนาทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การรับรองจากรัฐบาลเท่านั้น

2. รูปแบบการส่งเสริมและการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้นมีความสัมพันธ์กับศาสนาในมิติของการสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาอย่างยาวนานโดยเฉพาะพระพุทธศาสนา องค์กรทางศาสนาถูกดึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐภายใต้การตรากฎหมายฉบับต่างๆ และเป็นวิธีควบคุมองค์กรศาสนาของรัฐได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลให้รูปแบบการปฏิบัติต่อ

ศาสนาของประเทศไทย มีทั้งการควบคุมเช่นเดียวกับสิงคโปร์แต่มีความอ่อนปวนมากกว่า และทั้งอุดหนุนส่งเสริม และทั้งประสานสั่งการ ผ่านองค์กรทางศาสนาให้ดำเนินโครงการต่างๆ ตามความประสงค์ของรัฐ รวมถึงควบคุมองค์กรทางศาสนาหากรัฐเห็นว่ามีความจำเป็นต้องดำเนินการควบคุม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐสิงคโปร์

จากภาพจะเห็นได้ว่ารัฐไทยมีรูปแบบการส่งเสริมและปฏิบัติต่อศาสนา 4 ประเด็น อันได้แก่ 1) **การสนับสนุน**งบประมาณต่อองค์กรศาสนาเพื่อใช้ในการบริหารองค์กรศาสนา บุคลากร อาคารสถานที่ ตลอดจนอุดหนุนการศึกษาของของแต่ละศาสนา 2) **การส่งเสริม** ด้วยการอุดหนุนงบประมาณ ในกิจกรรมตามความต้องการขององค์กรทางศาสนา เช่น กิจกรรมงานเมาลิดกลางแห่งประเทศไทย กิจกรรมฮัจญ์ และการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ ประจำปี ของศาสนาอิสลาม กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น 3) **การสั่งการ** ด้วยการจัดสรรงบประมาณตามโครงการหรือกิจกรรมที่รัฐเห็นสมควรจัดให้มีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ด้วยการประสานไปยังองค์กรศาสนาต่างๆ เพื่อให้ดำเนินการ ขับเคลื่อนกิจกรรมหรือโครงการของรัฐให้ประสบความสำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น โครงการหมู่บ้านรักษาศีล๕ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ และยกระดับความสามารถของผู้นำทางศาสนา เป็นต้น 4) **การควบคุม** การปฏิบัติต่อศาสนาในลักษณะนี้ เป็นการควบคุมศาสนาผ่านกฎหมาย รัฐดำเนินการตรากฎหมายซึ่งเป็นเครื่องมือให้รัฐสามารถควบคุมศาสนาต่างๆได้ อย่างไรก็ตามการนำกฎหมายไปปฏิบัติรัฐไทยมักถูกตั้งคำถามในประเด็นของการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการควบคุมองค์กรศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ส่วนใหญ่รัฐเน้นการตรวจสอบการบิดเบือนเนื้อหาคำสอนของครูสอน และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ทั้งนี้เพื่อควบคุมมิให้ศาสนิกของศาสนาอิสลามถูกปลุกปั่นแนวคิดที่จะส่งผลเสียต่อสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนใต้

3. รูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมและปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐ กรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์สู่ประเทศไทย

สำหรับรูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมและปฏิบัติต่อศาสนาของประเทศไทยโดยเปรียบเทียบกรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์ นั้นพบว่า รัฐไทยมีการปฏิบัติได้ดี โดยเฉพาะการ การสนับสนุนองค์กรทางศาสนาต่างๆ ทั้งในส่วนงบประมาณเพื่อบริหารจัดการองค์กร การเผยแพร่ศาสนาและการจัดการศาสนศึกษา นอกจากนั้น รัฐไทย

ยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในสังคมอย่างแพร่หลาย ดังจะเห็นได้จากการจัดทำโครงการเพื่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคม เช่น โครงการหมู่บ้านรักษาศีล5 เป็นต้น อย่างไรก็ตามการปฏิบัติต่อศาสนาของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับรัฐสิงคโปร์ ยังมีบางประเด็นสำคัญที่รัฐไทยอาจพิจารณานำวิธีปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐสิงคโปร์มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการส่งเสริมและปฏิบัติต่อศาสนา ซึ่งมีประเด็นน่าสนใจ ดังนี้

1. **มีการปฏิบัติที่รวดเร็วต่อการแก้ไขปัญหาทางศาสนา** รัฐสิงคโปร์มีความรวดเร็วในการปฏิบัติต่อศาสนาหากเกิดปัญหาวิกฤติทางศาสนา รัฐบาลสิงคโปร์จะรีบแก้ไขโดยเร็วที่สุด เพื่อมิให้ปัญหาลุกลามใหญ่โตเกินเยียวยา นอกเหนือจากนั้นรัฐบาลสิงคโปร์ยังให้ความสำคัญในการป้องกันปัญหาด้วยการ ตรากฎหมายการสร้างความปลอดภัยของศาสนสถานทางศาสนา ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายในลักษณะนี้ออกมาบังคับใช้

2. **มีการปฏิบัติต่อศาสนาอย่างเท่าเทียมและสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม** ในส่วนของการตรากฎหมายบริหารงานศาสนา พบว่า ในสิงคโปร์มีเพียงศาสนาอิสลามเท่านั้นที่มีกฎหมายบริหารงานศาสนา ในขณะที่ประเทศไทยมีเพียงศาสนาคริสต์เท่านั้นที่กำลังดำเนินการจัดทำกฎหมายบริหารงานศาสนา ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเท่าเทียมทางศาสนาในมิติการตรากฎหมาย

3. **ส่งเสริมการนำแนวคิดทางศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิต** รัฐสิงคโปร์และรัฐไทยมีการปฏิบัติที่เหมือนกันการส่งเสริมให้ศาสนิกของแต่ละศาสนานำหลักปฏิบัติทางศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง ในขณะที่สิงคโปร์เน้นความสำคัญในการประยุกต์ใช้ในพื้นที่ส่วนตั้มากกว่าการจัดกิจกรรมเชิงคุณธรรมที่ยิ่งใหญ่

4. **มีหน่วยงานที่พร้อมในการบริหารงานศาสนาอย่างสร้างสรรค์** รัฐสิงคโปร์มีการตรากฎหมายเพื่อกำหนดให้มีหน่วยงานภาครัฐ (MURS) ทำหน้าที่ดูแลประสานเชื่อมโยงกับองค์กรศาสนาต่างๆ การบังคับใช้กฎหมายของ MURS มีลักษณะการปฏิบัติเชิงควบคุมอย่างสร้างสรรค์ ในขณะที่รัฐไทย แม้มีหน่วยงานเชื่อมประสานระหว่างศาสนาเช่นกรมการศาสนา แต่การทำงานยังเป็นลักษณะสนับสนุนแยกแต่ละศาสนา

5. **แสวงหาสาระธรรมจากศาสนาเพื่อขับเคลื่อนสังคมสันติสุข** รัฐสิงคโปร์มิใช่เพียงควบคุมศาสนา แต่ยังเห็นชอบกับองค์กรทางศาสนาที่นำแนวคิดทางศาสนาที่สอดคล้องกับการสร้างชาติมาประยุกต์ใช้ในชีวิตและสังคม ในรูปแบบการกิจกรรมของแต่ละศาสนาทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับแนวคิดศาสนาเพื่อพัฒนาประเทศ สิงคโปร์ ในขณะที่รัฐไทยจะให้ความสนใจอย่างมากในเรื่องของการส่งเสริมคุณธรรมกับการนำไปใช้ในชีวิตเพื่อความสุขแห่งชีวิตและสังคม

6. **ตื่นตัวและกระชับความสัมพันธ์ทางศาสนา** เมื่อเกิดกรณีเหตุการณ์ที่สุ่มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางศาสนาจากประเทศอื่น หรือภายในประเทศ รัฐสิงคโปร์ดำเนินการไปพร้อมกันสองมาตรการคือ ควบคุมและจัดการกับปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศอย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกัน ก็สร้างภูมิคุ้มกันให้กับองค์กรศาสนาภายในประเทศให้มีความปลอดภัยสมานฉันท์เพิ่มมากขึ้น

7. **โต้เถียงอย่างสร้างสรรค์และผลักดันสันติสุขสู่สังคม** แม้สิงคโปร์จะดูมีการควบคุมศาสนาอย่างเข้มข้น แต่องค์กรศาสนาต่างๆสามารถที่จะเรียกร้องหรือโต้ตอบกับหน่วยงานของรัฐได้อย่างอิสระ รัฐไม่ดำเนินการควบคุมหรือจับกุม นักวิชาการที่โต้แย้งเพื่อเรียกร้องต่อศาสนา แต่รัฐกลับไปทำการศึกษาเพิ่มเติมและตอบโต้อย่างสุภาพพร้อมผลักดันให้เกิดนักวิชาการศาสนารุ่นใหม่ๆ ที่มีแนวคิดการประยุกต์หลักศาสนาเพื่อการสร้างชาติ

8. **เยียวยาและรับผิดชอบ** รัฐฆราวาสสิงคโปร์มุ่งพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยเพื่อให้เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ในบางครั้งนโยบายของรัฐบาลสิงคโปร์ส่งผลกระทบต่อศาสนา ยกตัวอย่างกรณีนโยบายปฏิรูปผังเมืองของสิงคโปร์ส่งผลกระทบต่อการรื้อย้ายโบสถ์หรือมัสยิด รัฐมีการเตรียมมาตรการให้การช่วยเหลือด้วยการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างหรือซ่อมแซมอาคารสถานที่ทางศาสนาให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้งานอย่างคุ้มค่า

9. **ส่งเสริมเครือข่ายศาสนาที่สร้างสรรค์** ในสิงคโปร์ จะพบว่าพุทธสมาคมชาวจีน หลายสมาคม มีการดำเนินกิจการสังคมสงเคราะห์ต่างๆ มากมาย ถือเป็นการดำเนินกิจการองค์กรทางศาสนาที่สอดคล้องกับรัฐบาลในการดูแลช่วยเหลือประชาชนในประเทศได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง รวมไปถึงมีความสอดคล้องกับอุดมคติการปฏิบัติศาสนาเพื่อสร้างชาติ

10. **เสริมพลังเยาวชนสร้างสังคมสันติสุขด้วยศาสนา** การให้ความสำคัญในการสร้างชาติและการจัดการศึกษาทางศาสนาอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อเมล็ดพันธุ์ทางศาสนาที่เป็นความหวังอันดีของรัฐบาลสิงคโปร์ เยาวชนหนุ่มสาวของสิงคโปร์โดยเฉพาะกลุ่มSoka มองเห็นคุณค่าของศาสนาพร้อมๆ กับความรักชาติ เยาวชนเปรียบชาติเป็นดังพ่อศาสนา เป็นดังแม่ ไม่สามารถที่จะแยกขาดกันได้ ดังนั้นกลุ่มเยาวชนโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนชาวพุทธ จึงมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาที่เชื่อมโยงหลักการทางศาสนา ให้สอดคล้องกับแนวคิดของการสร้างชาติของรัฐสิงคโปร์

กล่าวโดยสรุปจะพบว่ารูปแบบที่รัฐไทยควรนำมาปฏิบัติต่อศาสนาโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์มีอยู่ 2 รูปแบบคือ 1) การควบคุมอย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านศาสนาอย่างรวดเร็วไม่ให้เกิดลุกลามใหญ่โตเกินแก้ไข และต้องปฏิบัติต่อองค์กรทางศาสนาอย่างสุภาพและสร้างสรรค์มากกว่าใช้กฎหมายมาปราบปรามอย่างรุนแรง 2) ยกกระตือรือร้นที่รัฐส่งเสริมศาสนาที่ดำเนินการอยู่แล้วให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและคุ้มค่า ซึ่งจะส่งผลดีอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในส่วนปัจเจกบุคคลและในส่วนสังคมระดับประเทศต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ความแตกต่างกันระหว่างรัฐไทยและรัฐสิงคโปร์ที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ คือ คำว่า “ส่งเสริม” และ “แยกห่าง” รัฐไทยให้ความสำคัญกับคำว่าส่งเสริมมากกว่ารัฐสิงคโปร์ จากผลการวิจัยที่ระบุว่ารัฐไทยมีการปฏิบัติต่อศาสนาในมิติของการสนับสนุนส่งเสริมทั้งงบประมาณอุดหนุนทั่วไป งบอุดหนุนในการจัดกิจกรรมตามวัฒนธรรมทางศาสนา และอุดหนุนกิจการด้านศาสนศึกษา ในขณะที่รัฐบาลสิงคโปร์ ให้น้ำหนักกับคำว่า

แยกห่าง มากกว่า ส่งเสริม เพราะอุดมคติของรัฐสังคโปร์มีลักษณะเป็นรัฐฆราวาส การเข้าไปสนับสนุนอย่างใกล้ชิดเหมือนรัฐไทยย่อมเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายรัฐธรรมนูญ ทำให้เพียงการเห็นชอบและชื่นชมในกิจกรรมทางศาสนาที่สอดคล้องกับอุดมการณ์สร้างชาติของรัฐบาลสังคโปร์ อย่างไรก็ตามแม่น้ำหน้ของการส่งเสริมและการแยกกันของรัฐไทยและรัฐสังคโปร์จะแตกต่างกัน ทั้งมิติการส่งเสริม และการแยกห่าง ยังอยู่ภายใต้การควบคุมให้อยู่ในกรอบที่รัฐกำหนดไว้เพื่อขับเคลื่อนสังคมพหุวัฒนธรรมทางศาสนาไปสู่สังคมปรองดองสมานฉันท์ รัฐไทยให้ความสำคัญในการส่งเสริมศาสนาอย่างยาวนานตามประวัติศาสตร์ชาติไทย เมื่อสังคมไทยขับเคลื่อนตนเองไปสู่สังคมสมัยใหม่หรือสังคมโลกาภิวัตน์ การปรับตัวในการบริหารจัดการองค์กรทางศาสนาของหน่วยงานภาครัฐ ขาดความสมดุลกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ส่งผลให้รัฐแก้ไขปัญหาขององค์กรศาสนาต่างๆ ด้วยการกำหนดตรากฎหมายเข้ามาควบคุมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางศาสนาที่เกิดขึ้น แนวโน้มของรัฐไทยจึงมีการยกระดับการควบคุมศาสนาเพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกันทักษะการควบคุมทางศาสนาซึ่งสัมพันธ์ต่อการกระทบกระทั่งทางจิตใจของศาสนิกของแต่ละศาสนา รัฐยังดำเนินการอย่างก้าวร้าว ในขณะที่รัฐสังคโปร์ที่มีความชัดเจนในการใช้กฎหมายควบคุมศาสนา แต่การนำกฎหมายไปใช้กับมีความสร้างสรรค์ไม่ให้เกิดความรุนแรงในภาพลักษณ์ที่ก้าวร้าว แต่กลับใช้กฎหมายในรูปแบบของการป้องกันมิให้เกิดปัญหา และไม่เป็นการทำลายภาพลักษณ์ของรัฐในมิติของการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชน

มิติของการส่งเสริม ผลการวิจัยพบว่าไทยมีการส่งเสริมศาสนาอย่างหลากหลาย แต่ยังขาดการประเมินผลอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักปฏิบัติของศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตามผลการวิจัยพบว่าทั้งไทยและสังคโปร์มีมูลนิธิ สมาคม และองค์กรทางศาสนา นำแนวคิดทางศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาจิตใจมนุษย์และสังคม หลายองค์กร และมีแนวโน้มที่จะได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น แต่สำหรับประเทศไทยยังประสบปัญหาต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง ดังนั้น นอกเหนือจากรัฐจะส่งเสริมศาสนาแล้วสมควรที่จะให้การสนับสนุนองค์กรทางศาสนาต่างๆ ในการขับเคลื่อนขยายงานศาสนาอย่างสร้างสรรค์ และที่สำคัญอย่างยิ่ง รัฐควรปฏิบัติหน้าที่หลักของตนเองอันได้แก่การบริหารประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพ หากรัฐสามารถทำหน้าที่หลักของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาสังคมจะลดลง ไม่เป็นการเพิ่มภาระให้กับองค์กรทางศาสนาในการเยียวยาและแก้ไขปัญหาทางจิตใจและสังคมของคนในประเทศ

ผลการวิจัยพบว่าประเทศสังคโปร์มีหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่บริหารจัดการองค์กรทางศาสนา หรือที่เรียกว่า MURS และมีกฎหมายการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ระหว่างศาสนา ในการปฏิบัติภารกิจเสริมสร้างความสามัคคีระหว่างศาสนา มีบทบาทที่ชัดเจน และทำงานร่วมกับองค์กรศาสนาอย่างสร้างสรรค์ทั้งในมิติของการเฝ้าระวังและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในขณะที่ประเทศไทยมีกรมการศาสนา ทำหน้าที่ในการส่งเสริมเผยแผ่ศาสนาธรรม และสืบทอดศาสนทายาทเพื่อสร้างสังคมให้มีจริยธรรมและคุณธรรม ส่งเสริมให้ศาสนิกชนต่างศาสนาร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อความสมานฉันท์และเพื่อสันติธรรมในสังคม ประเด็นสำคัญที่ต้องอภิปรายคือการมีหน่วยงานศาสนาที่เข้าช้อนภาระงานกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เนื่องจากงานของกรมการศาสนาส่วนใหญ่ร่วมงานกับคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาซึ่งเข้าช้อนกับ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในขณะที่ภาระงานด้านการสร้างความสมานฉันท์ซึ่งมีความสำคัญมากในปัจจุบันมีการปฏิบัติน้อยกว่าภาระกิจอื่นๆ

สิงคโปร์แม้จะเน้นการควบคุมศาสนาผ่านหน่วยงานทางศาสนาของรัฐ แต่รัฐบาลสิงคโปร์ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาศาสนา และบุคลากรทางศาสนศึกษา โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนคือการศึกษาศาสนาเพื่อพัฒนาชาติ แม้รูปแบบการปฏิบัติของรัฐต่อศาสนาจะเน้นบรรยากาศของการแยกกัน แต่ในด้านการศึกษาเนื้อหาสาระและแนวคิดหลักปฏิบัติทางศาสนา รัฐสิงคโปร์กลับให้ความสำคัญโดยมีการจัดหลักสูตรต่างๆ ไว้สำหรับศาสนิกของแต่ละศาสนาได้เลือกศึกษา การดำเนินการส่งเสริมในลักษณะนี้เป็นการควบคุมในมิติของการส่งเสริม เนื่องจากรัฐพัฒนาเนื้อหาสาระของหลักสูตรของศาสนศึกษาให้สอดคล้องกันอุดมการณ์ศึกษาศาสนาเพื่อพัฒนาชาติ ผลการให้ความสำคัญกับการศึกษาส่งผลให้สิงคโปร์มีนักวิชาการศาสนารุ่นใหม่ศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้ทางศาสนาที่จะเชื่อมแนวคิดทางศาสนากับการพัฒนาประเทศในสังคมสมัยใหม่อย่างลงตัว การจัดการศึกษาด้านศาสนาจึงเป็นตัวแปรสำคัญสำหรับรัฐไทยในการพิจารณาวิเคราะห์เป้าหมายของหลักสูตรว่าควรกำหนดเป้าหมายอย่างไรในการพัฒนาสังคมประเทศชาติ รวมถึงมีการเตรียมความพร้อมอย่างไรในการพัฒนาส่งเสริมประชาชนผู้สนใจศึกษาเรียนรู้เรื่องศาสนาให้มีความเข้าใจสาระทางศาสนาและสามารถบูรณาการเพื่อพัฒนาชาติไทยได้อย่างลงตัว

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งของการปฏิบัติของรัฐสิงคโปร์คือ การชื่นชมและไม่ควบคุมการจัดกิจกรรมเชิงศาสนาส่งเสริมของกลุ่มเยาวชน ในนามกลุ่ม Soka ซึ่งเป็นผลพวงของนโยบายการสร้างชาติของสิงคโปร์ และการพัฒนาศาสนศึกษาจนก่อให้เกิดเมล็ดพันธุ์ทางศาสนาอันได้แก่ เยาวชนชาวสิงคโปร์ ที่เห็นคุณค่าของศาสนา พร้อมกับความรักในชาติของตนเอง อนาคตสังคมสันติสุขของสิงคโปร์มีแนวโน้มที่ยั่งยืนผ่านการขับเคลื่อนของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ความน่าสนใจนี้ทำให้ต้องย้อนกลับมาพิจารณาพลังของคนหนุ่มสาวของไทยที่รัฐพยายามยกเลิกหลักสูตรการศึกษาศาสนาในโรงเรียน แทนที่จะวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตรการศึกษาศาสนาให้เหมาะสมและน่าสนใจจนสามารถดึงดูดเยาวชนไทยให้หันมาเห็นคุณค่าทางศาสนาและพัฒนาตนเองด้วยแนวคิดทางศาสนา จนขยายผลเป็นเครือข่ายเยาวชนที่เป็นเมล็ดพันธุ์ทางศาสนาที่ทรงคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

สรุป

รัฐสิงคโปร์เป็นรัฐฆราวาส ให้ความสำคัญกับความเป็น ชาติสิงคโปร์ ภายใต้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจนประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับและเชื่อมั่น การปฏิบัติต่อศาสนาของรัฐสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการควบคุมกิจกรรมทางศาสนาอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการตรากฎหมายการรักษาความสามัคคีทางศาสนา (MRHA) เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสามัคคีทางศาสนาภายใต้ความเป็นพหุเชื้อชาติและพหุวัฒนธรรม ในขณะที่รัฐไทยนั้นมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับศาสนาในมิติของการสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ด้วยการสนับสนุนงบประมาณให้องค์กรศาสนาเพื่อใช้ในการบริหารจัดการ การศาสนศึกษา การเผยแผ่ศาสนา และการดำเนินกิจกรรมตามความต้องการของรัฐ นอกจากนี้รัฐไทยยังปฏิบัติต่อ

ศาสนาในมิติของการควบคุมศาสนาด้วยการตรากฎหมาย ให้รัฐสามารถควบคุมศาสนาต่างๆ ได้ อย่างไรก็ตามกฎหมายที่รัฐประกาศใช้ มีแนวโน้มลดอำนาจขององค์กรทางศาสนา ทั้งในด้านการบริหารงาน และการจัดการศาสนสถานต่างๆ สุ่มเสี่ยงต่อการเกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับศาสนา

อย่างไรก็ตามรูปแบบการปฏิบัติต่อศาสนาอย่างสร้างสรรค์ของรัฐสิงคโปร์ เป็นกรณีศึกษาที่รัฐไทยอาจพิจารณานำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติต่อศาสนาเพื่อสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน รัฐสิงคโปร์ปฏิบัติต่อศาสนาในรูปแบบการป้องกันและแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ รัฐให้ความสำคัญภาคทางศาสนา ใส่ใจนำรายละเอียดของสาระธรรมในแต่ละศาสนามาขับเคลื่อนให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติ พร้อมทั้งเห็นชอบกับเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่ยุติธรรมขับเคลื่อนประเด็นทางศาสนาให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมให้องค์กรศาสนาต่างๆ ดำเนินกิจการทางศาสนาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ รัฐสิงคโปร์ยังตื่นตัวต่อประเด็นอ่อนไหวทางศาสนาด้วยการเฝ้าระวังมิให้เกิดความขัดแย้งทางศาสนา ทั้งมีการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านศาสนสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ และสามารถแก้ไขปัญหาทางศาสนาได้อย่างรวดเร็วไม่ให้เกิดความวุ่นวายจนเกิดเป็นวิกฤติทางศาสนา พร้อมทั้งให้ความสำคัญต่อการเยียวยาหากการปฏิบัติของรัฐส่งผลกระทบต่อศาสนิกของแต่ละศาสนา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 รัฐไทยควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาทางศาสนาอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นมีความสูญเสียน้อยกว่าการปล่อยให้ปัญหาเกิดขึ้นแล้วตามแก้ไขในภายหลัง อีกทั้งการแก้ไขปัญหาของรัฐไทยในมิติของการควบคุมยังมีภาพของการปฏิบัติที่ก้าวร้าวต่อองค์กรศาสนาซึ่งเป็นองค์กรทางความเชื่อของชาวไทย การป้องกันจึงเป็นการมาตรการที่ควรดำเนินการอย่างยิ่ง

1.2 รัฐไทยควรปฏิบัติต่อศาสนาอย่างเท่าเทียมและสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม โดยเฉพาะความยุติธรรมเท่าเทียมของชนกลุ่มน้อยทางศาสนาทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาอันเกิดจากความไม่ให้ความสำคัญต่อชนกลุ่มน้อย ถือเป็นมาตรการป้องกันปัญหาทางศาสนาที่รัฐพึงพิจารณาให้ความสำคัญ

References

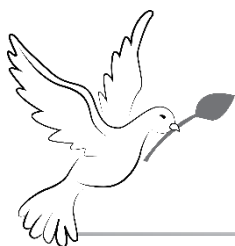
- Duan, K. (2001). *Satsanasat*. Bangkok: Samnakphim Mahawiththayalai Kasetsat.
- Goh, D. P. (2010). State and social Christianity in post-colonial Singapore. *Sojourn Journal of Social Issues in Southeast Asia*, 25(1), 54-89.
- Suchip, P. (1997). *Prawattisat satsana*. Bangkok: Rongphim Mahamakut Ratchaviththayalai.

- Sathian, P., & Alumni Association Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1991). *Satsana priapthiap*. Bangkok: MCU Press.
- Tamney, J. B. (1996). The struggle over Singapore's soul. *Western modernization and Asian culture*, (No.70), 57-86.
- Tong, C. K. (2002). The making of Singapore sociology: Society and state. *Journal of Southeast Asian Studies*, 36(2), 241-256
- US Department of State. (2006). International Religious Freedom Report 2006. Retrieved November 5, 2020, from <https://2009-2017.state.gov/j/drl/rls/irf/2006/71357.htm>
- Wattananurung, P. (2007). *Principles of public law*. (5th ed). Bangkok: Rongphim Mahawitthayalai Ramkhamhaeng.

การรับและส่งต่อเนื้อหารายการวิทยุของเยาวชนยุค 4.0*

Receiving and Forwarding Radio Program Content among Youth in 4.0 Era

กาญจนา เชี่ยววิทยการ

Kanchana Chiewwitkan

คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University, Thailand.

Corresponding Author's Email: chiewwitkan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับและส่งต่อเนื้อหารายการวิทยุของเยาวชนในยุค 4.0 ดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดปรากฏการณ์นิยม(phenomenology) กลุ่มตัวอย่างเป็นสภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลที่มีประสบการณ์จัดรายการวิทยุหรือทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเยาวชนในเขตพื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่างซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลจังหวัดละ 8 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 72 คน จากประชากรที่เป็นสภาเด็กและเยาวชนประจำตำบล 27 แห่ง ใช้การสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. เยาวชนในฐานะผู้รับสาร สนใจเนื้อหาที่เป็นข่าวสารและความเป็นจริง ได้แก่ ข่าวท้องถิ่นและข่าวส่วนกลาง เนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษา และเนื้อหาความรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวกมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเยาวชนทำให้รู้เท่าทันกระแสสังคม อีกทั้ง เนื้อหาเรื่องเพศยังมีส่วนช่วยให้เยาวชนตระหนักถึงปัญหาและการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ เยาวชนยังสนใจเนื้อหาที่เป็นความบันเทิง ได้แก่ เรื่องราวของขวัญอันน่าตื่นตาสุนัขจิ้งจอกจากจินตนาการ และ การรับฟังเพลงทันสมัยที่สร้างความเพลิดเพลินใจได้ 2. เยาวชนในฐานะผู้ส่งสาร มีการส่งต่อเนื้อหารายการเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเนื่องจากเป็นประเด็นปัญหาสังคมที่ได้ขับเคลื่อนร่วมกับเครือข่ายเยาวชน DJ TEEN ทั่วประเทศอยู่ก่อนแล้ว นอกจากนี้ เยาวชนยังได้ส่งต่อเนื้อหาข่าวประชาสัมพันธ์ชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและสร้างความร่วมมือกัน ทั้งนี้ การเลือกเผยแพร่เนื้อหาดังกล่าวเป็นไปตามผังรายการ แหล่งข้อมูล บทรายการ และเพลงที่สอดคล้องกับความสนใจของคนในชุมชน การสื่อสารในฐานะผู้รับสารและผู้ส่งสารก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้พฤติกรรมการใช้สื่อวิทยุของเยาวชนเพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชน

คำสำคัญ: การรับ; การส่งต่อ; เนื้อหารายการวิทยุ; เยาวชนยุค 4.0

Abstract

This research article aims at studying the receiving and forwarding radio program contents among youth in 4.0 era. This qualitative research applies the phenomenology framework. A sample group consists of members of the youth council and subdistrict youth who have experienced in hosting radio programs or organizing creative activities to develop local youth in the area of 9 provinces of the lower northern region. A sample group was acquired from the purposive sampling of 8 key informants from each province, in a total of 72 persons and 27 subdistricts. The data collection employed the focus group discussion together with the content analysis.

The findings found the following results: 1. Youth, as a content receiver, are interested in contents that are news and based on facts such as local news, national news, contents on sex education, and contents promoting the life skills in various aspects such as social skills, environment, education and cultures. The said contents are related to youth's lifestyle as it raises awareness of social trends. Moreover, receiving contents on sex can encourage awareness on problems and prevention of teenage pregnancy among youth. The youth are also interested in receiving entertainment contents such as fictional horror stories based on imagination and listening to trendy songs for pleasure; 2. Youth, as a content sender; the study found that program contents on teenage pregnancy are forwarded since it is one of the social issues which have been campaigned and collaborated with the national youth network named DJ TEEN. In addition, the youth have forwarded the contents that help to communicate within the communities enhancing understanding and cooperation. However, the decision on publicity of contents relies on program schedule, information resources, program script as well as trending songs among audience in the communities. The communication as both a content receiver and a sender has given rise to a body of knowledge on the youth's behavior on using radio media to encourage people in the community to take part in developing and solving community problems.

Keywords: receiving; forwarding; radio program content; youth in 4.0 era

บทนำ

การสร้างคามเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยอาศัยพลังร่วมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโลกยุคใหม่ที่หมุนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมภายใต้แนวคิดประเทศไทย 4.0 หรือ Thailand 4.0 นั้น กลไกสำคัญในการพัฒนาประการหนึ่งคือทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะกลุ่มคนที่จะมาเป็นกำลังหลักของประเทศในอนาคต นั่นคือ "เด็กและเยาวชน" ด้วยการเปิดพื้นที่ให้มีโอกาสแสดงศักยภาพตามความสนใจหรือแสดงออกทางความคิดเห็นตามสิทธิที่พึงมี ทั้งนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนไว้ว่าต้องจัดสรรเวลาและพื้นที่ออกอากาศให้แก่สื่อสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันดี โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีผู้ชมมากที่สุดและส่งเสริมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทสิทธิและหน้าที่การเป็นพลเมืองดี (Office of the National Economic and Social Development Board, 2016) สำหรับการให้คำจำกัดความ“เยาวชน”นั้นส่วนใหญ่จะพิจารณาจากความแตกต่างช่วงอายุเป็นเกณฑ์ องค์การสหประชาชาติได้นิยามไว้ว่าเยาวชนเป็นกลุ่มคนที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาของวัยเด็กสู่ความเป็นวัยผู้ใหญ่ คำจำกัดความของเยาวชนดังกล่าวอาจเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางลักษณะประชากรศาสตร์และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศนั้น ๆ ซึ่งการใช้ช่วงอายุเป็นเกณฑ์นับเป็นวิธีที่ง่ายที่สุดในการกำหนดกลุ่มนี้ (United Nations, 2013) ในส่วนของประเทศไทย พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 ได้ให้คำจำกัดความเยาวชนว่ามีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ถึง 25 ปีบริบูรณ์ (Office of the Council of State, 2007) และเมื่อพินิจในมิติด้านการสื่อสารปรากฏว่าบุคคลที่มีอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ นั้น มีสถานภาพเป็นเยาวชนแล้วตามประกาศหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 ของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ(กสทช.) (Royal Thai Government Gazette, 2013) ดังนั้น“เยาวชน”ในบทความวิจัยนี้จึงหมายถึงบุคคลผู้ซึ่งเป็นสมาชิกของสภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลในเขต 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่างที่มีอายุอยู่ในช่วง 15-18 ปี

จากผลการศึกษารายงานวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุสำหรับเยาวชนยุค 4.0 เขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า สภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลในเขต 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ได้ใช้สื่อวิทยุ หรือ หอกระจายข่าวประจำตำบลเป็นเครื่องมือการสื่อสารเผยแพร่เนื้อหาข่าวสารภายในชุมชนและปัญหาต่าง ๆ ของวัยรุ่นมาอย่างต่อเนื่อง มีรูปแบบรายการพูดคุย สัมภาษณ์ และรายการเพลง นอกจากนี้ เยาวชนในแต่ละจังหวัดยังร่วมกันจัดตั้งเครือข่าย DJ TEEN เพื่อทำหน้าที่เสมือนนักสื่อสารชุมชน(local communicators) พูดคุยประเด็นปัญหาต่าง ๆ ผ่านรายการวิทยุในชุมชน โดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก และกำหนดให้สภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลจัดรายการวิทยุให้กับเยาวชนและคนในพื้นที่ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน

แห่งชาติ(ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2560 ที่ระบุไว้ว่าสภาเด็กและเยาวชนเป็นกลไกของเด็กและเยาวชนตามกฎหมายที่มีโครงสร้างเชื่อมโยงกันทั่วประเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม ตลอดจนร่วมป้องกันแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน (Chiawvitkan, 2020) แสดงให้เห็นว่าสื่อวิทยุยังคงมีบทบาทขับเคลื่อนชุมชนในพื้นที่ระดับตำบลได้อีกทางหนึ่ง

การดำเนินการดังกล่าวยังชี้สะท้อนบทบาทการสื่อสารของเยาวชนที่มีได้เป็นผู้รับสารเพียงอย่างเดียว หากทว่า ยังมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสารหรือผู้กระทำ (active receiver) ซึ่งเป็นพลวัตการสื่อสารสองทางที่ส่งเสริมบทบาทของเยาวชนโดยสามารถเป็นผู้สร้างเนื้อหาการสื่อสารด้วยตนเอง (Chiawvitkan, and Khumsuphan, 2015) ยิ่งไปกว่านั้น การเข้ามาของเทคโนโลยีทำให้โลกโลกยุค 4.0 คือ fourth industrial revolution ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป มีเทคโนโลยีเกิดขึ้นมากมายและเข้ามามีบทบาทครอบงำในเรื่องพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ โดยที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้เรียกว่า digital humanities ส่งผลโดยตรงกับการทำงานของผู้ส่งสารได้เปลี่ยนไปโดยเฉพาะเรื่องเนื้อหาที่จะนำเสนอ (Maesincee, 2016) นอกจากนี้ ยังส่งผลให้มีช่องทางการสื่อสารและการฟังกันมากขึ้นโดยมีการใช้สื่อสังคมเข้ามาเสริมสื่อหลักเมื่อเปิดรับฟังสื่อวิทยุก็สามารถรับฟังได้หลายแพลตฟอร์มเนื่องจากผู้รับสารสามารถเข้าถึงได้ทุกอุปกรณ์การรับฟังและยังเป็นช่องทางการเกิดใหม่ของวิทยุออนไลน์ในรูปแบบของพ็อดคาสต์ (podcast) มีการนำเสนอเนื้อหาทันสมัยรับฟังได้ทุกเวลาที่ต้องการและเจาะผู้รับสารเฉพาะกลุ่มมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับนักวิชาการสื่อสารที่ระบุว่า ผู้ฟังวิทยุยังมีช่องทางการเสพสื่อได้หลายวิธีเพราะพวกเขาสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้จึงเป็นสาเหตุที่พวกเขามักเลือกช่องทางที่เข้าถึงได้รวดเร็วที่สุดและสามารถเลือกสิ่งที่ตนเองต้องการเสพได้ตามความต้องการของตนเอง ซึ่งการกดปุ่มเพื่อหาคลื่นวิทยุอาจไม่ตอบโจทย์อีกต่อไปทุกอย่างควรจบภายในคลิกเดียว (Orlik, 2016; McLeish, and Link, 2016)

แนวคิดข้างต้นยังสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยส่งผลให้ผู้รับสารยุค 4.0 มีพฤติกรรมสื่อสารที่เป็นทั้งผู้รับและผู้ส่งสาร เช่นในขณะที่รับฟังวิทยุอยู่นั้นก็สามารถเปิดรับและส่งข้อมูลข่าวสารจากช่องทางการสื่อสารหรือแพลตฟอร์มอื่น ๆ ไปพร้อม ๆ กัน หากทว่า เนื้อหาบางประการที่มากับโลกออนไลน์นั้นซับซ้อนและยากต่อการควบคุมโดยเฉพาะเนื้อหาจากภัยคุกคามทางเพศหรือการแสวงประโยชน์บนโลกออนไลน์ ซึ่งมีถึงร้อยละ 85 ที่เยาวชนไทยกำลังเผชิญอันตรายอยู่ (Department of Children and Youth, 2018) ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่าเยาวชนยุค 4.0 รับฟังเนื้อหารายการวิทยุเนื้อหาใดบ้าง และเมื่อต้องทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารจะมีการส่งต่อเนื้อหาสาระใดเพื่อพัฒนาชุมชนและพัฒนาศักยภาพของเยาวชนผู้ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยสร้างความเจริญทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย 4.0 ได้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าสาระสำคัญที่จะได้รับจากบทความวิจัยนี้เป็นประโยชน์ในการต่อยอดองค์ความรู้พฤติกรรมสื่อสารของเยาวชนยุค 4.0 โดยเฉพาะทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่ต้องอาศัยการรับฟัง การวิเคราะห์ การประเมิน และการเลือกเนื้อหาการสื่อสารเพื่อส่งต่อ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นทักษะสำคัญประการหนึ่งที่เยาวชนไทยควรได้รับการพัฒนา นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงการสร้างพื้นที่ข่าวสารในชุมชนที่ช่วยสนับสนุนการเป็นพลเมืองที่ดีให้มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและ

ผู้อื่น ตลอดจนเป็นประโยชน์ในเชิงนโยบายเพื่อออกแบบเนื้อหารายการวิทยุที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของเยาวชน โดยผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยในลำดับถัดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการรับและการส่งต่อเนื้อหารายการวิทยุของเยาวชนยุค 4.0

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพและใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดปรากฏการณ์นิยม (phenomenology) กลุ่มตัวอย่างเป็นสภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลที่มีประสบการณ์จัดรายการวิทยุหรือทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเยาวชนในเขตพื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่างซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูล(purposive sampling)จังหวัดละ 8 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 72 คน จากประชากรที่เป็นสภาเด็กและเยาวชนประจำตำบล 27 แห่ง ใช้การสนทนากลุ่ม(focus group discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การศึกษา ผู้วิจัยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้แก่

- 1.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550
- 1.2 ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.2556
- 1.3 แนวทางการจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ.2560
- 1.4 เอกสารรายงานประจำปีกรมกิจการเด็กและเยาวชน พ.ศ.2562 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลในเขต 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่างที่ได้ศึกษาวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาข้อมูลในภาคสนาม ได้แก่ บทรายการวิทยุของสภาเด็กและเยาวชนที่ได้ทำการศึกษา การสังเกตการณ์จัดรายการวิทยุและการไลฟ์สดทางเฟซบุ๊กเพจของสภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลในเขต 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง บางส่วนประกอบกันอีกด้วย

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยมีการพิจารณาคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลเป็นเยาวชนช่วงอายุ 15-18 ปี ร่วมกับการคัดเลือกแบบเจาะจงจากประชากรที่เป็นสภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลจำนวน 27 แห่งในเขตพื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง โดยมีกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้แนะนำผู้ให้ข้อมูลโดยพิจารณาจากประสบการณ์การจัดรายการวิทยุหรือการทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเยาวชนในแต่ละพื้นที่ ดังนี้

- 3.1 สภาเด็กและเยาวชนตำบลหนองโสน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร จัดรายการดีเจทีน และ

สร้างสรรค์เพลงน้อยหุ่นกระบอก

3.2 สภาเด็กและเยาวชนตำบลคอรั้ม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จัดรายการเพื่อนใจวัยทีน

3.3 สภาเด็กและเยาวชนตำบลเทพนคร อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จัดกิจกรรมสื่อพื้นบ้าน
อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไม่ท้องก่อนเรียน

3.4 สภาเด็กและเยาวชนตำบลมหาโพธิ์ อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ จัดรายการเสียงตาม
สาย และภาพยนตร์สั้นเรื่องใช้ชีวิตอย่างไรไม่ให้เสี่ยง

3.5 สภาเด็กและเยาวชนตำบลปากดุก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดรายการวัยใสใส่ใจ
ชุมชน

3.6 สภาเด็กและเยาวชนตำบลในเมือง จังหวัดตาก จัดรายการไลฟ์สดทางเฟซบุ๊กเพจ
enjoy teen

3.7 สภาเด็กและเยาวชนตำบลบ้านกลาง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก จัดรายการเสียงตาม
สายในโรงเรียนชื่อรายการ teen with safe sex

3.8 สภาเด็กและเยาวชนตำบลเกาะเทโพ อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี จัดรายการลูกอุทัยหัวใจ
รักบ้านเกิด ออกอากาศสถานีวิทยุชุมชน 934 สำนักงานพัฒนาภาค 1 เอฟเอ็ม 99.75 เมกะเฮิร์ต

3.9 สภาเด็กและเยาวชนตำบลปากแฝก อำเภอกงไกรลาส จังหวัดสุโขทัย ผลิตหนังสือ
ตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่

4.1 แนวคำถามการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้ ท่านคิดว่าในยุคปัจจุบันมีรายการวิทยุหรือ
สื่อเสียงในลักษณะอื่น ๆ ที่ท่านสนใจรับฟังมากน้อยเพียงใดและมีช่องทางใดบ้าง? ประเด็นหรือเนื้อหาใดบ้างที่ท่าน
ให้ความสนใจในยุคปัจจุบัน? จากการที่ท่านเป็นคณะทำงานสภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลในระยะเวลาปีที่ผ่านมา
มาท่านนำเสนอเนื้อหาใดบ้างและใครเป็นผู้กำหนดเนื้อหาการนำเสนอแต่ละครั้ง? ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัญหาและ
อุปสรรคในการผลิตรายการวิทยุสำหรับเยาวชน? บทวิทยุคร่าว ๆ ที่ท่านอยากผลิตเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด?

4.2 แบบบันทึกประเด็นต่าง ๆ จากการสนทนากลุ่ม และ

4.3 จากการศึกษาเอกสารข้อมูล รวมถึงการสังเกตการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการวิทยุของ
สภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลในเขต 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดย
กำหนดให้มีเยาวชนสนทนากลุ่มจังหวัดละ 8 คน รวมจำนวนเยาวชนที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 72 คน มี
ขอบเขตเนื้อหาที่จะศึกษาการรับและการส่งต่อเนื้อหารายการวิทยุของเยาวชนยุค 4.0 ช่วงเวลาทำการเก็บข้อมูล
ตั้งแต่เดือนมกราคม-มิถุนายน 2563

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา(content analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มี 6 ขั้นตอน ได้แก่

6.1 การเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ โดยการถอดความข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาจัดหมวดหมู่

6.2 อ่านจับใจความเนื้อหา

6.3 การให้รหัสข้อมูล เป็นการคัดสรรข้อมูลที่น่าสนใจเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์

6.4 กำหนดสาระและคำอธิบาย

6.5 เขียนบรรยายเชิงคุณภาพ

6.6 การตีความข้อมูล ผู้วิจัยตีความโดยใช้กรอบแนวคิดปรากฏการณ์นิยมมุ่งเน้นประสบการณ์และการให้ความหมายในแบบผู้ให้ข้อมูล

สำหรับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้เพิ่มความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า(data triangulation)ได้เทียบเคียงข้อมูลจากหลายแหล่ง ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การศึกษาเอกสาร และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมการจัดรายการวิทยุของเยาวชนโดยผู้วิจัยสังเกตอยู่ภายนอกห้องและเปิดรับฟังจากเพซบุ๊กเพจประกอบกันเพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลในส่วนเนื้อหาซึ่งมีแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันสามแหล่งข้อมูล

ขั้นตอนที่ 7 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัยการรับรู้และส่งต่อเนื้อหารายการวิทยุของเยาวชนยุค 4.0 ซึ่งได้นำเสนอสาระสำคัญในลำดับถัดไป

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาการรับและส่งต่อเนื้อหารายการวิทยุของเยาวชนยุค 4.0 มีข้อค้นพบที่สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ เนื้อหารายการที่เยาวชนเลือกรับฟังในฐานะผู้รับสาร และ เนื้อหารายการที่เยาวชนส่งต่อผ่านรายการวิทยุในฐานะผู้ส่งสาร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เนื้อหารายการที่เยาวชนเลือกรับฟังในฐานะผู้รับสาร ข้อมูลการศึกษาพบว่าเยาวชนเปิดรับฟังเนื้อหารายการจากวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่น โดยเปิดรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชน(อสมท.) วิทยุชุมชน และหอกระจายข่าวหรือเสียงตามสายของชุมชนที่มีอยู่ และเปิดรับฟังรายการออนไลน์ มีเนื้อหา ดังนี้

1.1 เนื้อหาเชิงสาระ(fiction) ได้แก่

1.1.1 ข่าวท้องถิ่นและข่าวส่วนกลาง จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยโดยทำการ

ถ่ายทอดสัญญาณมาที่หอกระจายข่าวหรือเสียงตามสายประจำตำบลในช่วงเวลา 06.00-07.00 น. ซึ่งเนื้อหาข่าวท้องถิ่นและข่าวส่วนกลางทำให้เยาวชนเท่าทันกระแสสังคมที่เกิดขึ้นในแต่ละวันแบบสดใหม่และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเยาวชน

1.1.2 เนื้อหาเรื่องเพศศึกษา จากข้อมูลการสนทนากลุ่มพบว่าเยาวชนเปิดรับเนื้อหารายการเรื่องเพศศึกษาเนื่องจากเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจ อีกทั้งในพื้นที่ของเยาวชนผู้ให้ข้อมูลยังประสบปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นด้วย ทั้งนี้ เยาวชนจะเลือกรับฟังเนื้อหาเรื่องเพศผ่านสื่อออนไลน์จากทางเฟซบุ๊กเพจ ทางเว็บไซต์ รายการ โดยเฉพาะเนื้อหาเรื่องเพศที่มีการพูดคุยอย่างตรงไปตรงมาโดย อาทิ รายการหิ้ง เหลา เปา ตัว เป็นรายการให้คำปรึกษาเรื่องเพศจากผู้เชี่ยวชาญ รายการคลับฟรายเดย์ เป็นรายการที่ให้แก่คิดและมุมมองของความรักมีผู้ดำเนินรายการพูดคุยให้คำปรึกษาซึ่งส่วนมากเกี่ยวข้องกับวัยรุ่นและเมื่อรับฟังแล้วสามารถนำคำปรึกษาเหล่านั้นมาใช้เป็นแนวทางสำหรับตนเองได้ รายการพุทธอล์คพุทธโธ เยาวชนชอบฟังเนื้อหาเชิงประสบการณ์ความรักจากคนที่โทรเข้ามาในรายการเพื่อปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับมือที่สาม ปัญหาครอบครัว พ่อแม่ และปัญหาโรคภัยไข้เจ็บเกี่ยวกับเรื่องเพศ อย่างไรก็ตาม เยาวชนชื่นชอบผู้ดำเนินรายการทั้งสามรายการข้างต้นซึ่งเป็นผู้นำทางความคิดที่ทรงอิทธิพลกับวัยรุ่นยุค 4.0

1.1.3 เนื้อหาความรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ ดังนี้
ด้านสังคม เป็นเนื้อหาที่มีการนำเสนอในเรื่องผลกระทบต่อสังคมและคนในชุมชนโดยเฉพาะกับเยาวชนในพื้นที่ ได้แก่ เนื้อหาที่นำเสนอปัญหาเด็กแว้น ปัญหาเด็กติดเกมส์ ปัญหาการใช้ความรุนแรง และปัญหายาเสพติดในชุมชน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนว่าในพื้นที่ของตนเองนั้นมีเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าวเนื่องจากเพื่อนชวน ชอบความสนุกสนาน อยากทำอะไรก็ทำเต็มที่ ไม่ได้นึกถึงพ่อแม่คนที่อยู่ข้างหลัง ความดีและไม่ดี ทำเพื่อต้องการให้เพื่อนยอมรับหรือเพื่อให้เป็นหัวหน้ากลุ่ม การรับรู้เนื้อหาด้านสังคมที่มากขึ้นจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจการใช้ชีวิตที่ถูกต้องและเท่าทันให้กับเยาวชนได้

ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นเนื้อหาที่เยาวชนให้ความสนใจตามบริบทในแต่ละพื้นที่ จากข้อมูล การศึกษาพบว่าบางจังหวัดที่มีการเผาอ้อยเนื่องจากมีโรงงานน้ำตาลตั้งอยู่หลายแห่งในพื้นที่ เยาวชนจะเปิดรับฟังข่าวสารเกี่ยวกับฝุ่นละอองและค่า PM2.5 มากที่สุด นอกจากนี้ ในบางพื้นที่การศึกษาเยาวชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจเนื้อหาเรื่องไฟป่าเนื่องจากการทิ้งขยะในชุมชนที่มากเกินไป

ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม เป็นเนื้อหาที่เยาวชนส่วนใหญ่ระบุว่าช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ช่วยเติมเต็มหรือลดช่องว่างความเป็นเมืองกับต่างจังหวัดได้ โดยเฉพาะเนื้อหาเกี่ยวกับการแนะแนวการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพให้กับเยาวชนที่กำลังศึกษาช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ มัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเยาวชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าโอกาสการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเยาวชนที่อาศัยอยู่ในเมืองและอาศัยอยู่ต่างจังหวัดยังขาดดุลยภาพจึงมีความสนใจรับฟังเนื้อหาแนะแนวการศึกษาจาก YouTube และเนื้อหาที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ในรายวิชาเรียนไปพร้อมกันด้วย นอกจากนี้ เยาวชนยังให้ความสนใจเนื้อหาเกี่ยวกับการเกี่ยวกับสารคดีสัตว์โลก เนื้อหา

เกี่ยวกับกีฬา เนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะวัฒนธรรมทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทย การรับรู้เนื้อหาดังกล่าวส่งผลให้เยาวชนมีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น อาทิ งานแห่ตรุษจีนของอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจกว่า 100 ปี งานแห่เทียนเข้าพรรษาของอุทัยธานี งานแข่งเรือยาวของจังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น และหากนำวัฒนธรรมแต่ละภูมิภาคมาบูรณาการร่วมกันอาจเกิดวัฒนธรรมใหม่ในโลกใบเดิมนี้นี้ เยาวชนจึงมองว่าเนื้อหาทางวัฒนธรรมช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยได้

1.2 เนื้อหาเชิงบันเทิง(non fiction) กลุ่มเยาวชนจะมีโอกาสรับฟังรายการวิทยุอีกครั้งเมื่อกลับจากโรงเรียนในช่วงเวลา 16.00-18.00 น. โดยเปิดรับฟังจากสถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยและสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่ หรือรับฟังการถ่ายทอดการจัดรายการสดทางเฟซบุ๊กเพจ เนื้อหารายการที่รับฟังส่วนใหญ่คือ เพลงตามสมัยนิยมและเพลงลูกทุ่งเพื่อความผ่อนคลายเพลิดเพลินใจ ซึ่งรายการเพลงส่วนใหญ่จะมีการโฆษณาสินค้าในท้องถิ่นควบคู่กันด้วย อีกทั้งเยาวชนยังสนใจรับฟังเรื่องเล่าแนวสยองขวัญจากสื่อออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์รายการ เช่นรายการเดอะช็อค ซึ่งมีเนื้อหาสนุกสนานช่วยสร้างจินตนาการที่น่าตื่นเต้นจากเสียงพูด เสียงดนตรี และเสียงประกอบ สำหรับการเข้าถึงข้อมูลความบันเทิงดังกล่าวข้างต้น เยาวชนนิยมพิมพ์คำสำคัญ(keyword) เพื่อค้นหาเพลงและรายการบันเทิงอื่น ๆ ที่ต้องการรับฟังในขณะนั้นจากโปรแกรม Google Search เป็นหลัก

2. เนื้อหารายการที่เยาวชนส่งต่อผ่านรายการวิทยุในฐานะผู้ส่งสาร สภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลได้ทำหน้าที่เสมือนเป็นนักสื่อสารชุมชนจัดรายการวิทยุเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารและกระตุ้นเตือนให้เยาวชนเห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่โดยใช้หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน ร่วมกับ เฟซบุ๊กเพจของสภาเด็กและเยาวชนแต่ละแห่งเป็นช่องทางการเผยแพร่หลัก โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาวัยรุ่น และ เนื้อหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ในชุมชนดังนี้

2.1 เนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาวัยรุ่น จากข้อมูลการสนทนากลุ่มเยาวชนในฐานะผู้ส่งสารมีการส่งต่อเนื้อหารายการเกี่ยวกับปัญหาของวัยรุ่นในชุมชนโดยเฉพาะปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรซึ่งปรากฏให้เห็นในทุกพื้นที่การศึกษา โดยมีการนำเสนอเนื้อหาที่เหมือนกันอยู่หลายประเด็น อาทิ วิธีการปฏิเสธเมื่ออยู่ในสถานการณ์คับขัน ครอบครัวยุคกับการพูดคุยเรื่องเพศ เพศสภาพและเพศวิถี การรับประทานยาคุมกำเนิด การใส่ถุงยางอนามัย ทั้งนี้ เยาวชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารด้านสุขภาวะเรื่องเพศของวัยรุ่นว่าไม่ควรสื่อสารแบบอ้อมค้อม ต้องสื่อสารให้ตรงประเด็น ใช้คำพูดที่เข้าใจง่ายและไม่ดูน่าเกลียดจนเกินไป โดยในช่วงแรกของรายการเยาวชนจะพูดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติให้ผู้ใหญ่ในชุมชนรับรู้ก่อนว่าเรื่องเพศในวัยรุ่นเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ สถาบันครอบครัวมีส่วนสำคัญในการอบรมสั่งสอนหรือให้ความรู้กับลูกหลาน ซึ่งจะส่งผลให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตและรับมือกับเรื่องเพศได้อย่างถูกวิธี ในทางตรงกันข้าม หากพ่อแม่ผู้ปกครองปิดกั้นการรับรู้ อาจส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในอนาคตได้ ทั้งนี้ เนื้อหาดังกล่าว สภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลแต่ละแห่งได้มีการประสานข้อมูลกันผ่านเครือข่ายเยาวชน DJ TEEN ทั่วประเทศ มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนมุมมองทัศนคติ

2.2 เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกันภายในชุมชน สภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลส่วนใหญ่มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เนื้อหาข่าวสารที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนเป็นหลัก เช่น การรายงานสถานการณ์สภาพอากาศประจำวัน การเพาะปลูกพืชผลการเกษตรตามฤดูกาลต่าง ๆ โรคภัยไข้เจ็บที่มักับฤดูกาล การป้องกันอันตรายเพื่อไม่ให้เกิดอัคคีภัย การจัดการขยะ การประชาสัมพันธ์กองทุนหมู่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์เด็กเล็ก โรงพยาบาลประจำตำบล โรงเรียนในตำบล และหน่วยงานราชการในตำบลที่มีความประสงค์จะเผยแพร่กิจกรรมโครงการรณรงค์ต่าง ๆ ให้กับสมาชิกในชุมชน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์จุดนัดพบในการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้ง ยังมีการประชาสัมพันธ์ตามหาของหาย การแจ้งข้อมูลอุบัติเหตุภายในตำบล การเตือนภัยสัตว์มีพิษเข้าบ้าน และการซ่อมแซมถนนหนทาง เป็นต้น

1. การกำหนดผังรายการและผู้รับผิดชอบในแต่ละสัปดาห์ โดยระบุประเด็นเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอไว้คร่าว ๆ เพื่อให้เยาวชนผู้รับผิดชอบค้นคว้าข้อมูลและประสานงานกับแหล่งข้อมูลในชุมชนเพิ่มเติม

2.1 แหล่งข้อมูลที่เป็นสื่อบุคคล จะพิจารณาให้สอดคล้องกับเนื้อหา เช่น เนื้อหาเรื่องเพศและการติดสารเสพติดในวัยรุ่น เยาวชนจะติดต่อขอข้อมูลจากแพทย์ประจำโรงพยาบาลตำบล เนื้อหาการไม่เข้ารับการศึกษิตตามเกณฑ์มาตรฐาน เยาวชนจะติดต่อขอข้อมูลจากนายกบริหารส่วนตำบลและครูโรงเรียนในตำบล และเนื้อหาข่าวประชาสัมพันธ์ในชุมชน เยาวชนจะได้รับข้อมูลมาจากนายกบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัครกักยประจำตำบล เป็นต้น

2.2 แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ เอกสารประชาสัมพันธ์จากเครือข่ายองค์กรในพื้นที่ และเอกสารจากทางกรมกิจการเด็กและเยาวชน รวมทั้ง เอกสารของบ้านพักเด็กและครอบครัวประจำจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานสนับสนุนกิจกรรมการอบรมให้กับสภาเด็กและเยาวชนทุกจังหวัดในหัวข้อเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวในวัยรุ่นเพื่อมุ่งหวังให้เยาวชนนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ต่อในรายการ

2.3 แหล่งข้อมูลออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ Google Search นับเป็นช่องทางหลักในการสืบค้นเนื้อหาที่จะนำมาส่งต่อในรายการวิทยุ

3. การเตรียมบทรายการ จากข้อมูลการศึกษาสภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลในเขต 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่างนิยมเตรียมบทรายการแบบแสดงเค้าโครงคร่าว ๆ (rundown sheet) โดยกำหนดการนำเสนอเป็นช่วง ๆ ว่าจะพูดเนื้อหาใดในช่วงต้น ช่วงกลาง หรือช่วงท้ายของรายการ โดยเยาวชนจะทำความเข้าใจกับ

เนื้อหาข้อมูลที่ได้สืบค้นมาก่อนและใช้วิธีการพูดแบบเล่า(มุขปาฐะ)เพื่อลดทอนความเป็นภาษาเขียนที่อาจดูเป็นวิชาการลงไป และในแต่ละช่วงอาจจะเล่าจากประสบการณ์ ให้ข้อคิดและมุมมองของเยาวชนผู้ดำเนินรายการเอง

4. การเตรียมเปิดเพลงในรายการ สภาเด็กและเยาวชนเลือกเปิดเพลงหลายประเภทตามความสนใจของผู้ฟังชุมชน ได้แก่ เพลงลูกทุ่ง เพลงสตริงตามยุคสมัย และเพลงลูกกรุง รวมทั้งยังได้สร้างสรรค์เพลงพื้นบ้านขึ้นเอง โดยเปิดคละกันไปในรายการ เพราะหากมีแต่เพลงตามยุคสมัยของวัยรุ่นเพียงอย่างเดียว ผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุจะไม่สนใจรับฟังเนื่องจากไม่คุ้นเคยในจังหวะดนตรี หากทว่า มีเพลงลูกทุ่งเพียงอย่างเดียว ก็ไม่ใช่แนวเพลงที่เยาวชนชื่นชอบและอาจจะนำไปสู่การไม่สนใจรับฟังหรือให้ความร่วมมือใด ๆ อย่างไรก็ดี จากการสังเกตบทรายการวิทยุและการจัดรายการของสภาเด็กและเยาวชนบางพื้นที่ พบว่า เยาวชนได้แต่งเนื้อร้องและทำนองเพลงฉ่อยแล้วนำมาเปิดในรายการโดยดัดแปลงเนื้อหาตามหัวข้อที่กล่าวถึงเพื่อเพิ่มความสุขสนุกสนาน ได้แก่

4.1 เพลงฉ่อยที่สะท้อนเพศสภาพและเพศวิถีของเยาวชน มีเนื้อหา ดังนี้

เอิงเอย วันนี้เล่าเรื่องทอมไม่ยอมเป็นหญิง ทั้งที่ความจริงก็ไม่ใช่ว่าชาย จีบหญิงเอามาเป็นเมีย ไม่รู้เขาได้เสียกันแบบไหน พวกทอมนะโชคดีเพราะพวกนี้ชอบดนตรีไทย บางทีทอมก็เสียทำกินเหล้าเมายาเสียทำผู้ชาย ที่เจ็บช้ำไปกว่านั้นผู้ชายเอาแคมแล้วก็ผ่านไป นี่แหละปัญหาสังคม เกิดอารมณ์เกิดท้องเกิดไส้ โชคดีที่ทอมเรียนรู้ฟังเรื่องราวอยู่ดีเจตนาใจ รู้จักวิธีป้องกันไม่หุนหันพาดพิงแก๊ว สาวทอมมีบทเรียน รักแล้วเอาเจียนสุดจะจำไว้ รู้จักวิธีป้องกันรักผูกพันต้องห้ามใจ เด็กหญิงแม่จะไม่มีปัญหาเหล่านี้จะหมดไป *เอฮา*

(Nong Sano District Child and Youth Council in Phichit Province, radio script, 2020)

4.2 เพลงฉ่อยเพื่อนสอนเพื่อน ป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มีเนื้อหา ดังนี้

เอิงเอย วันนี้จะว่าเพลงฉ่อยสอนเยาวชน อันเป็นบุคคลอนาคตประเทศไทย จะว่าเป็นเด็กมันก็ไม่ใช่ว่าเด็ก แต่วามัน มันไม่ใช่ผู้ใหญ่ สามัญสำนึกก็ยังไม่ลึกซึ้ง ยังเข้าไม่ถึงรสพระธรรมได้ เรื่องการศึกษานั้นเป็นสิ่งสำคัญ เรื่องเพศสัมพันธ์ควรยับยั้งเอาไว้ ยังไม่ถึงเวลา ช้า ๆ ไว้ก่อนฉันท้ออ่อนนอน ฟังก่อนได้ไหม นี่วัยเจริญพันธุ์นั้นสำคัญนัก ยังไม่ประจักษ์กระจ่างใจ ต้องปกครองตัวเอง ความเกรงกลัว อย่าคิดไปมั่ว มันเหมาะสมไหม อย่าชิงสุกก่อนห่าม มันไม่งามนะเธอ ถ้าท้องโตเบอเรอ อายเขาแทบตาย *เอฮา*

(Khorum District Child and Youth Council in Uttaradit Province, radio script, 2020)

ข้อค้นพบข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เยาวชนในฐานะผู้รับสารเปิดฟังเนื้อหาเชิงสาระและความบันเทิงจากสื่อท้องถิ่นและสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้รู้เท่าทันกระแสสังคมและเพื่อความเพลิดเพลินใจ อย่างไรก็ดี เมื่อเยาวชนอยู่ในฐานะเป็นผู้ส่งสารต้องจัดรายการวิทยุ เยาวชนมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ความแตกต่างของผู้รับสารในชุมชน จึงได้วางแผนเนื้อหาให้เป็นไปตามผังรายการและแหล่งข้อมูลในชุมชนก่อนนำมาเขียนเป็นบทรายการ รวมทั้งการเลือกเพลงในรายการให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับผู้ฟังที่มีช่วงวัยต่างกัน โดยมีการวางลำดับเค้าโครงเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ โดยช่วงต้นรายการจะทักทายคนฟัง แนะนำตัวเองและเนื้อหาที่จะประชาสัมพันธ์ชุมชน แล้วเปิดเพลงทันสมัยสำหรับวัยรุ่น เมื่อเริ่มเข้าสู่ช่วงกลางรายการ เยาวชนมุ่งเน้นการพูดคุยอย่างเป็นกันเองโดยจดจำ

แบบอย่างมาจากการที่ได้รับฟังรายการต่าง ๆ ประกอบการสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลในพื้นที่ เพลงฉ่อย เพลงอีแซว หมอลำอีสาน เพลงลูกกรุงหรือเพลงลูกทุ่งก็นิยมเปิดในช่วงนี้ควบคู่ไปกับการให้ความรู้ และช่วงท้ายรายการจึงจะสรุปเนื้อหา ทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นพฤติกรรมการสื่อสารของเยาวชนที่เกิดจากการรับฟังเนื้อหา เพื่อส่งต่อในฐานะผู้รับสารและผู้ส่งสารที่แยกขาดจากกันไม่ได้ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ซึ่งจะกล่าวถึงในลำดับถัดไป

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพ 1 พฤติกรรมการใช้สื่อวิทยุของเยาวชนในฐานะผู้รับสารและผู้ส่งสาร

จากแผนภาพ อธิบายได้ว่าการรับและส่งต่อเนื้อหารายการวิทยุของเยาวชนเป็นทั้งกระบวนการ(process) และผลลัพธ์(outcome) แสดงให้เห็นพฤติกรรมการสื่อสารของเยาวชนในการใช้สื่อวิทยุเพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชน โดยเป็นไปตามกระบวนการสื่อสารที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งนี้ สภาเด็กและเยาวชนในฐานะผู้รับสารจะรับฟังเนื้อหาข่าวสารจากส่วนกลางและท้องถิ่นเพื่อความเท่าทันกระแสสังคม และรับฟังความบันเทิงจากสื่อออนไลน์ ในขณะที่เมื่อมีฐานะเป็นผู้ส่งสารเยาวชนจะเลือกเนื้อหาและช่องทางการสื่อสารให้สอดคล้องเหมาะสมกับผู้ฟังในชุมชนซึ่งมีช่วงวัยและความสนใจที่แตกต่างกัน ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาวัยรุ่น ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ชุมชน และเพลงพื้นบ้าน โดยมีการไหล่ส่ดผ่านสื่อสังคมควบคู่กันไป ซึ่งผลลัพธ์ขององค์ความรู้ที่ได้สะท้อนให้เห็นคุณค่าทางวิชาการในหลายมิติ ดังนี้

1. การรับฟังเนื้อหาที่เยาวชนสนใจเป็นการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในฐานะนักสื่อสารชุมชน
2. การส่งต่อเนื้อหาในชุมชนก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและสร้างความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน

(Sense of belonging)

3. คุณค่าของสื่อวิทยุยังคงนำมาใช้เป็นเครื่องมือการสื่อสารของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ดังนั้น กระบวนการรับและส่งต่อเนื้อหาของเยาวชนข้างต้นนี้ จึงสามารถใช้เป็นแนวทางการสื่อสารให้กับสภาเด็กและเยาวชนในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนคุณภาพต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

การรับฟังเนื้อหารายการวิทยุของเยาวชนในยุค 4.0 ได้ให้ความสนใจเนื้อหาเชิงสาระและบันเทิง กล่าวคือ เนื้อหาเชิงสาระ ประกอบด้วย เนื้อหาข่าวสารจากส่วนกลางและข่าวท้องถิ่น สำหรับเนื้อหาเรื่องเพศ เนื้อหาความรู้ที่ส่งเสริมทักษะชีวิตในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม การศึกษาและวัฒนธรรมนั้น เยาวชนรับฟังจากสื่อออนไลน์โดยมีเนื้อหาเชิงบันเทิงที่เยาวชนสนใจ ประกอบด้วย เพลงทันสมัยและเรื่องเล่าสยองขวัญ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเลือกรับของ Severin, and Tankard (2010); West, and Turner (2007) ที่กล่าวว่าคนเราไม่สามารถรับฟังเนื้อหาต่าง ๆ รอบตัวได้ทั้งหมดแต่จะเลือกรับเพียงบางเรื่องที่ตนเองสนใจเท่านั้น เนื่องจากการรับฟังเป็นกระบวนการตีความเนื้อหาหรือข้อความต่าง ๆ โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้งห้าซึ่งเกิดจากอิทธิพลหรือตัวกรอง 2 ลักษณะ ได้แก่ อิทธิพลเชิงโครงสร้างของบุคคลเป็นผลมาจากสภาพร่างกายหรือความสามารถทางกายภาพของบุคคลต่อสิ่งเร้า และอิทธิพลทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคลที่สร้างการรับรู้ให้แตกต่างกัน ได้แก่ ประสบการณ์เดิม (past experiences) ความคาดหวัง (expectations) แรงผลักดันหรือแรงจูงใจ (motivation) สภาวะจิตใจและอารมณ์ (moods) และทัศนคติ (attitude) ดังนั้น การรับฟังเนื้อหารายการวิทยุจึงเป็นกระบวนการเลือกรับ (selective perception) ที่ส่งผลให้บุคคลมีการตอบสนองต่อเนื้อหาสารแตกต่างกันเพราะมีการตีความต่างกัน

การส่งต่อเนื้อหารายการวิทยุของเยาวชนยุค 4.0 เมื่อเยาวชนมีฐานะเป็นผู้ส่งสาร เนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาวัยรุ่น และ เนื้อหาข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ในชุมชน เป็นเนื้อหาที่เยาวชนเลือกส่งต่อในรายการวิทยุ ซึ่งในการส่งต่อเนื้อหาดังกล่าวนั้น เป็นไปตามผังรายการ แหล่งข้อมูล บทรายการ และเพลงในรายการที่ผู้รับสารในชุมชนให้ความสนใจประกอบด้วยเพลงสมัยนิยม เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง และเพลงพื้นบ้าน เนื่องจากผู้รับสารในชุมชนมีช่วงวัยและความสนใจที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การเลือกเนื้อหาที่จะส่งต่อมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับทฤษฎีการวิเคราะห์ผู้รับสารตามลักษณะประชากรศาสตร์ (demographics) และ ตามลักษณะทางจิตวิทยา (psychographic) ของ Ratanasimakul (2012) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมการสื่อสารของมนุษย์ขึ้นอยู่กับลักษณะทางประชากรศาสตร์ คนที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์คล้ายคลึงกันเช่นคนในวัยเดียวกันน่าจะมีพฤติกรรมการสื่อสารที่คล้ายคลึงกันด้วย ในทางตรงกันข้ามคนที่มีความแตกต่างทางประชากรศาสตร์แตกต่างกันก็ย่อมจะมีพฤติกรรมการสื่อสารแตกต่างกันไปด้วย นอกจากนี้ ยังมีลักษณะที่อยู่ภายในจิตใจของผู้รับสารซึ่งจำเป็นต้องวิเคราะห์ร่วมกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ เพราะการนำเสนอเนื้อหารายการทางสื่อวิทยุ นั้น บางครั้งความชอบหรือความสนใจของมนุษย์อาจจะมีอิทธิพลต่อการเลือกเนื้อหา มากกว่าอิทธิพลที่เกิดจากลักษณะ

ทางประชากรศาสตร์ ทั้งนี้ ผู้ส่งสารสามารถวิเคราะห์ผู้รับสารจากลักษณะทั้งสองประการได้โดยใช้วิธีเอาใจเขามาใส่ใจเรา กล่าวคือ นำเอาความชอบหรือความสนใจของตนเองไปคิดเทียบเคียงว่าหากเป็นคนอื่นจะรู้สึกหรือคิดเห็นอย่างไร ซึ่งอาจจะรู้สึกหรือคิดแตกต่างกับตนเองก็เป็นได้ เพราะบางครั้งความชอบส่วนตัวอาจจะไม่ได้หมายความว่าส่วนใหญ่จะชอบด้วย

สรุป

การรับและส่งต่อเนื้อหารายการวิทยุของเยาวชนยุค 4.0 ฐานคิดสำคัญในฐานะผู้รับสาร คือ เยาวชนมีการเลือกรับและตีความเนื้อหาตามความเข้าใจและประสบการณ์ของตนเอง โดยเยาวชนรับฟังเนื้อหารายการวิทยุท้องถิ่นและส่วนกลางทั้งในเชิงสาระและบันเทิง สำหรับฐานคิดสำคัญของการส่งต่อเนื้อหาในฐานะผู้ส่งสาร คือ เยาวชนได้คำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้รับสารในชุมชน จึงต้องอาศัยเนื้อหาที่ได้รับการกลั่นกรองหรือตีความแล้วนำมาส่งต่อ ทั้งนี้ นอกจากเยาวชนจะเป็นผู้คัดกรองสารเองด้วยตนเองแล้ว ยังมีแหล่งข้อมูลเชิงเอกสารและสื่อบุคคลในชุมชนมาช่วยคัดกรองข้อมูลข่าวสารอีกทางหนึ่งเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับการส่งต่อสาร โดยเฉพาะเนื้อหาสารที่เป็นประเด็นปัญหาในพื้นที่ เช่น เนื้อหาที่ต้องการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร หรือ เนื้อหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่น ในมิตินี้ด้านหนึ่งพิจารณาได้ว่าสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารอย่างสันติที่มุ่งเน้นการสื่อสารความรู้สึกและความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ พร้อมกับการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ทำการสื่อสารและหากเป็นการสื่อสารความรู้เรื่องเพศด้วยแล้วจะเป็นเสมือนความรุนแรงทันทีหากเราไม่สามารถสื่อสารได้อย่างจริงใจและได้ประโยชน์ ดังนั้น การจัดการรายการวิทยุของเยาวชนซึ่งอีกนัยหนึ่งก็คือเพื่อนคือลูกหลานของคนในชุมชนจึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ความสัมพันธ์กับคนในชุมชนด้วยการสื่อสารก่อนการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการสื่อสารอย่างสันติ(non-violence communication) ที่ใส่ใจกับความต้องการของผู้รับสารในชุมชนผ่านการพูดคุยกันในรายการวิทยุและสื่อสังคมออนไลน์เพื่อแก้ปัญหาหรือข้อขัดแย้งต่าง ๆ นับเป็นการเรียนรู้ของเยาวชนต่อการเป็นนักสื่อสารชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสนับสนุนให้เยาวชนจัดการรายการเสียงตามสายในชุมชน ควรพัฒนาศักยภาพเยาวชนทั้งในด้านการรับฟังที่เท่าทันข่าวสารและด้านเทคนิคการนำเสนอรายการให้น่าสนใจควบคู่กันไปเพื่อให้เป็นนักสื่อสารชุมชนที่มีคุณภาพ

1.2 กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นับเป็นหน่วยงาน

หลักในการส่งเสริมเยาวชนให้ทำหน้าที่เป็นนักสื่อสารชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 สามารถนำรูปแบบการส่งต่อเนื้อหาการตั้งครม.ในวัยรุ่นซึ่งต้องอาศัยกลวิธีการพูดแบบมุขปาฐะ การพูดคุยตรงไปตรงมาไม่อ้อมค้อมร่วมกับการสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับเนื้อหา และการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบเพลงพื้นบ้าน มาใช้เป็นแนวทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพภายใต้บริบทของแต่ละพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยในประเด็นการสะท้อนกลับ(feedback)ของผู้รับสารในชุมชนที่มีความแตกต่างกันทางลักษณะประชากรศาสตร์และลักษณะทางจิตวิทยาเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาการวิทยุของสภาเด็กและเยาวชนประจำตำบลเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้พัฒนารายการต่อไป

2.2 ควรศึกษาวิจัยในประเด็นการรู้เท่าทันสื่อ(media literacy)ของเยาวชนยุค 4.0 โดยเฉพาะการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

References

- Chiawwitkan, K. (2020). *Full research report, Formats and Contents of Radio Programs for Youth in the 4.0 era*. Faculty of Business, Economics and Communication: Naresuan University.
- Chiawwitkan, K., & Khumsuphan, T. (2015). Communication needs of the recipients of the digital native. *Business administration journal*, 10(1), 112-119.
- Department of Children and Youth., & Ministry of Social Development and Human Security. (2018). *Guidelines for establishing a juvenile council according to the National Child and Youth Development Act B.E. 2007 and amended (Version 2) B.E. 2560*. Retrieved June 29, 2020, from https://dcy.go.th/webnew/upload/knowledge/th_201703081952271.pdf
- Khorum District Child and Youth Council in Uttaradit Province. (2020). *radio script*, February 20.
- Nong Sano District Child and Youth Council in Phichit Province. (2020), *radio script*, February 20.
- Maesincee, S. (2016). *The role of modern media in Thailand.4.0*. Retrieved June 29, 2020, from https://www.isranews.org/main-thaireform/51766-thailand-4-0_51766.html
- McLeish, R., & Link, J. (2016). *Radio Production*. (sixth edition). New York: Focal Press.
- Office of the Council of State. (2007). *National Child and Youth Development Act*

2007. Retrieved June 30, 2020, from
http://dcy.go.th/webnew/upload/laws/law_th_20171906155215_1.pdf
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2016). *Economic and Social Development Plan National edition 12 (2017-2021)*. Retrieved June 29, 2020, from Bangkok. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9640
- Orlik, P. B. (2016). *Media Criticism in a Digital Age Professional and Consumer Considerations*. New York: Routledge.
- Ratanasimakul, K. (2012). *Principles of writing radio and television broadcasts*. Bangkok: Publisher of Chulalongkorn University.
- Royal Thai Government Gazette. (2013). *Announcement of the Broadcasting Commission National television and telecommunications businesses: Rules for Program Schedule for Radio or Television Broadcasting Services 2013*. Retrieved June 30, 2020, from <http://www.nbtc.go.th/getattachment/Business/>
- Severin, W.J., & Tankard, J. W. (2010). *Communication Theories: Origins, Method, and Uses in the Mass Media*. (fifth edition). United States: Pearson.
- United Nations. (2013). *Definition of Youth*. Retrieved June 29, 2020, from <https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf>
- West, R., & Turner, L.H. (2007). *Introducing communication theory analysis and application*. (third edition). New York: McGraw-Hill.

การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างคำในมหากาพย์เสานทรนันทะ

ตามหลักคัมภีร์อักษฺรยาศาสตร์ของปาณินิ*

An Analytical Study of Words Formation

in Saundarananda Based on Astadhyayi of Panini

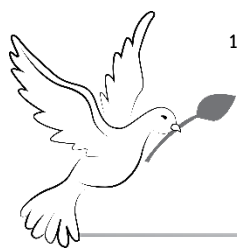
¹พระมหาโกมล แก้วดิ่ง, ปรมัตถ์ คำเอก และ จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา

¹Phramaha Komon Kaeodueng, Paramat Kham-ek, and Chirapat Prapandvidya

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: pali.2015kamaro@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของปาณินิและพระอศฺวโฆษ 2) เพื่อศึกษาบทต่าง ๆ ลักษณะของฉันทลักษณ์และอঙ্กการในมหากาพย์เสานทรนันทะ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างคำตามหลักไวยากรณ์คัมภีร์อักษฺรยาศาสตร์ของปาณินิ ฉันทลักษณ์ และอঙ্กการ ในมหากาพย์เสานทรนันทะ บทความวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) กรณีศึกษาคือกระบวนการสร้างคำในมหากาพย์เสานทรนันทะตามหลักคัมภีร์อักษฺรยาศาสตร์ของปาณินิ ได้มาโดยการเก็บรวบรวมเอกสารข้อมูลทั้งชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปาณินิมีชีวิตอยู่ในช่วง 400 ปีก่อน ค.ศ. เกิดในสกุลพราหมณ์ มีชื่อว่า ปาณินิ ท่านมีผลงานคือคัมภีร์อักษฺรยาศาสตร์ ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่ละเอียดผ่านการคัดกรองมาอย่างดี ทั้งเสียง อักษร และหลักไวยากรณ์ จนได้รับยกย่องเป็นบิดาภาษาสันสกฤตมาตรฐาน ผลงานของท่านยังคงเป็นต้นแบบที่เป็นพื้นฐานของทฤษฎีทางภาษาศาสตร์สมัยใหม่ มีอิทธิพลต่อหลักคณิตศาสตร์ ภาษาศาสตร์และปรัชญาอินเดีย 2) พระอศฺวโฆษมีชีวิตอยู่ระหว่าง 50 ปีก่อน ค.ศ. ถึง ค.ศ. 100 เป็นกวีคนแรกที่แต่งบทละครสันสกฤต ได้รับยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งบทละครสันสกฤต ท่านได้นำไวยากรณ์สันสกฤตมาพัฒนาต่อยอดผลิตผลของไวยากรณ์ในรูปของบทกวี เช่น พุทธจรีต เสานทรนันทะ เป็นต้น จนได้รับยกย่องว่าเป็นมหากาพย์ที่มีอิทธิพลต่อความเจริญรุ่งเรืองของวรรณคดีสันสกฤตในสมัยต่อมา 3) กระบวนการสร้างคำตามตำราเรียนในปัจจุบันเป็นการทำให้ง่ายขึ้นสำหรับการเรียนไวยากรณ์สันสกฤตแบบใหม่ ซึ่งไม่ละเอียดเหมือนกระบวนการสร้างคำแบบอ้างอิงสูตร

* Received November 16, 2020; Revised November 26, 2020; Accepted December 26, 2020

ปาณินิ ส่วนฉันทลักษณ์ในมหากาพย์เสานทรนันทะ สรรคที่ 1, 2 และ 3 จำนวน 169 โสลก มีฉันทประเภทต่าง ๆ คือ 1) อนุษฏฺภฉันท 8 พยางค์ 2) ตรีษฏฺภฉันท 11 พยางค์ 3) อติชคฺติฉันท 13 พยางค์ 4) ศักวรีฉันท 14 พยางค์ 5) วาควัลลฉันท โสลกที่มีฉันทไม่เท่ากัน 6) อุปชาติ โสลกที่มีฉันทเสมอกันครึ่งหนึ่ง และอลังการ เป็นต้น

คำสำคัญ : กระบวนการสร้างคำ; มหากาพย์เสานทรนันทะ; คัมภีร์อัสฏายายี; ปาณินิ

Abstract

This research article has objectives for 1) studying the history and achievement of Pāṇini and Aśvaghoṣa. 2) studying the texts and the form of poetry and Alaṅkāra in Saundarananda Text. 3) studying the process of word formation follows by Aṣṭadhayāyī that is Pāṇini's Work, poetry and Alaṅkāra in Saundarananda Text. The research article is the qualitative research with documentary research that has explored the process of word formation in Saundarananda Text that follows by Aṣṭadhayāyī which is Pāṇini's Work as the case study namely; collecting primary data and secondary data and studying the data by content analysis.

The findings revealed that; 1) Pāṇini lived in 400 years before A.C., born in Brahmin known as Pāṇini family. His great work was Aṣṭadhayāyī. Sanskrit is the well-formed language in pronounce, letter and grammatic principle. Pāṇini had formulated the original grammatic scripture used linguistics known as a standard Sanskrit father. This work still has been described as basic theory of modern linguistics which influenced to mathematics, phonology and Indian philosophy. 2) Venerable Aśvaghoṣa had lived between 50 BC to 100 AC. He was the first poet who compiled Sanskrit play, and therefore being known as the father of Sanskrit play. He also developed Sanskrit grammar to decorate his poetic grammar such as Buddhacarita, Saundarananda etc. which has been praised as great epic influenced to prosperity of Sanskrit literature in later period. 3) The word forming texts in modern time such as grammar became easier, but found no clear as seen in Sutra reference or traditional texting. Prosody in Saundarananda included the first, second and third Sarga are 169 verses consisting of various types; 1) Anuṣṭubhchanda containing 8 syllables, 2) Triṣṭubhchanda 11 syllables, 3) Atijagatī 13 syllables, 4) Śakvarīchanda 14 syllables, 5) Vāṅvallabhachanda with inequal grouped verses, 6) Upajāti or half equal grouped verse. Alaṅkāra or ornament consists of 2 types; 1) Sound ornament consisting of complete 10 types such as Prasādaguṇa etc., 2) Meaning ornament contains 3 types; (1) Rūpakāṅkāra describing the

identity of Upamāna and Upameyya, (2) Upamāṅkārā comparing the similarity of two things, (3) Rasī-alankārā or the taste ornament which creates the virous tastes such as Śringārārāsa etc.

Keywords: The process of word formation; Saunadarananda Text; Aṣṭadhayāyī; Pāṇini

บทนำ

ภาษาบาลีสันสกฤตเป็นภาษาลำดับเริ่มแรกที่ใช้บันทึกหลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งพระโหราจารย์ได้รวบรวมไว้ เรียกว่า พระไตรปิฎก และคัมภีร์ที่อธิบายหลักธรรมเหล่านั้นที่เป็นคัมภีร์ปฐมภูมิล้วนประพันธ์ด้วยภาษาบาลีสันสกฤต หากผู้ศึกษาประสงค์จะศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งจำเป็นต้องเข้าใจหลักภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งเรียกว่า ไวยากรณ์ เพราะถ้าเข้าใจหลักภาษาแล้วย่อมจะทำให้เข้าใจเนื้อหาของหลักธรรมได้อย่างถูกต้อง และคัมภีร์เหล่านี้มีทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรองอันแสดงถึงภูมิความรู้ความสามารถด้านหลักภาษาของนักปราชญ์ผู้ประพันธ์อธิบายขยายความหลักธรรมดังกล่าว โดยเฉพาะบทประพันธ์ทางวรรณกรรมสันสกฤตที่เป็นมหากาพย์ของกวีแต่ละท่านนั้น มีความโดดเด่นทางการประพันธ์ที่แตกต่างกัน เนื่องจากบทประพันธ์ที่เป็นมหากาพย์นั้นมีทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง กวีบางท่านมีความเชี่ยวชาญเฉพาะบทประพันธ์ที่เป็นร้อยแก้ว บางท่านมีความเชี่ยวชาญเฉพาะบทประพันธ์ที่เป็นร้อยกรอง สำหรับบางท่านมีความเชี่ยวชาญทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง

ความโดดเด่นในบทประพันธ์ที่สื่อถึงความสามารถของกวีแต่ละท่านเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการอ่าน ค้นคว้าและการประพันธ์งานอื่น ๆ ตามมา ทั้งยังก่อให้เกิดความรู้สึกใหม่ ๆ และเกิดวรรณกรรมสันสกฤตที่ดี ๆ อีกมากมาย กวีที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่างดีของบรรดานักอ่านบทประพันธ์ทางวรรณกรรมสันสกฤต หากจะกล่าวแล้วมีอยู่หลายท่าน เช่น กาลิทาส, วาลมิกิ และอศวโฆษ เป็นต้น ผลงานการประพันธ์ของแต่ละท่านนั้นเป็นที่รู้จักกันดีในบรรดานักอ่านวรรณกรรมและบทประพันธ์ต่าง ๆ เช่น มหากาพย์เสานทรนันทะของพระอศวโฆษ, มหากาพย์รามายณะของท่านวาลมิกิ, บทละครอภิชาต-ศกุนตลาของท่านกาลิทาส เป็นต้น

พระอศวโฆษมีชื่อเสียงด้านการประพันธ์วรรณกรรมมหากาพย์สันสกฤต ด้วยการประพันธ์มหากาพย์พุทธจรีต (Warder, 1974) เมื่อปี ค.ศ. 1892 ซิลแวง เลวี (Sylvain Lévi) นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศสได้ตีพิมพ์บทที่หนึ่งของคัมภีร์พุทธจรีต ทำให้เรารู้จักพระอศวโฆษเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้ชื่อที่ปรากฏในยุโรป ทุกวันนี้เรารู้จักท่านในฐานะที่เป็นหนึ่งในกวีผู้โดดเด่นทางวรรณกรรมสันสกฤตซึ่งมีชื่อเสียงก่อนกาลิทาส เพราะเป็นผู้สร้างบทกวีสรรเสริญวีรบุรุษและแต่งบทละครลำนำสำหรับนักร้อง มหากาพย์เสานทรนันทะ (Sarapatnuek, 2007) เป็นงานประพันธ์ชนิดที่เป็นกาพย์เพื่อการฟัง (ศรวายการุย) ในแบบร้อยกรอง (Poetry) หรือที่เรียกว่า ปถย (Padya) ถือได้ว่าเป็นมหากาพย์ที่มีชื่อเสียงเรื่องหนึ่งของพระอศวโฆษ เป็นผลงานที่ท่านได้ประพันธ์ขึ้นเมื่อราว พ.ศ. 621 - 649 ประกอบไปด้วยสรรค (sarga) ทั้งหมด 18 สรรค นับได้ 1,066 โศลก (śloka) (Laurmsai, 2543)

จากการที่ผู้วิจัยเคยได้ศึกษาบทประพันธ์ทางวรรณกรรมสันสกฤตที่เป็นมหากาพย์ในแบบร้อยกรองคือ มหากาพย์เสานทรนันทะของพระอศิวโฆษ เกิดความประทับใจในโคลงฉันทและโคลงแต่ละโคลงที่ประพันธ์โดยใช้หลักการแต่งภาษาสันสกฤตทางไวยากรณ์ได้อย่างงดงาม โดยเฉพาะความหมายของคำแต่ละคำที่นำมาใช้บ่งบอกถึงความสามารถในความเป็นกวีของท่านอย่างยิ่ง และต้องการที่จะรู้ให้ลึกลงไปว่าการใช้คำที่สื่อถึงพฤติกรรมของตัวละครในแต่ละโคลงแต่ละตอนในมหากาพย์เสานทรนันทะนั้น ท่านเลือกใช้คำในแง่ของไวยากรณ์ซึ่งสอดคล้องกับหลักไวยากรณ์ของปาณินิอย่างไร

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ไวยากรณ์สันสกฤตด้านกระบวนการสร้างคำในมหากาพย์เสานทรนันทะของพระอศิวโฆษตามแนวคัมภีร์อักษฺรยาสีของปาณินิ เพื่อต้องการนำเสนอประเด็นที่ยังไม่มีนักวิชาการท่านใดเคยวิเคราะห์มาก่อน เพื่อให้เห็นความงดงามในด้านภาษาสันสกฤตที่ใช้ประพันธ์มหากาพย์ของพระอศิวโฆษอันจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการด้านภาษาบาลีสันสกฤตและพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของปาณินิและพระอศิวโฆษ
2. เพื่อศึกษาบทต่าง ๆ ลักษณะของฉันทลักษณ์และอลังการในมหากาพย์เสานทรนันทะ
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างคำตามหลักไวยากรณ์คัมภีร์อักษฺรยาสีของปาณินิ ฉันทลักษณ์ และอลังการในมหากาพย์เสานทรนันทะ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประวัติและผลงานของปาณินิและพระอศิวโฆษ เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมเอกสารข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ที่เป็นภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาไทย และภาษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมทั้งผลงานของปาณินิและพระอศิวโฆษ

ขั้นตอนที่ 2 เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) จะทำการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมต่าง ๆ เช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ ข้อเขียน วารสาร บทวิจารณ์ เอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ที่กล่าวถึงปาณินิและพระอศิวโฆษ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น พุทธปรัชญา, หนังสือพุทธศาสนมหายาน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงประวัติและผลงานของปาณินิและพระอศิวโฆษ รวมถึงกระบวนการสร้างคำตามหลักไวยากรณ์ในคัมภีร์อักษฺรยาสีของปาณินิ ฉันทลักษณ์และอลังการที่ปรากฏในมหากาพย์เสานทรนันทะ

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการวิจัย พร้อมทั้งเสนอแนะประเด็นศึกษาเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ทางวิชาการต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ ได้พบประเด็นที่ตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของปาณินิและพระอศฺวโฆษ พบว่า

ปาณินิ (Pāṇini) เป็นนักไวยากรณ์สันสกฤตที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาผู้ให้กำเนิดภาษาสันสกฤตแบบแผน เป็นนักปราชญ์อักษรศาสตร์ผู้สร้างศิลปศาสตร์ในภาษาสันสกฤต มีชื่อเรียกอยู่ 6 ชื่อ คือ ปาณินะ (Pāṇina), ปาณินิ (Pāṇini), ทากษิปุตร (Dākṣīputra), ศาลังกี (Śālankī), ศาลาตุรียะ (Śālāturiya) และ อาหิกะ (Āhika) (Dvivedī, 1983) ประวัติของปาณินิยังไม่ชัดเจนนัก นักวิชาการทั้งหลายต่างมีความเห็นเกี่ยวกับสมัยของปาณินิไม่ตรงกัน นักปราชญ์ตะวันตกเห็นว่าท่านมีชีวิตอยู่ช่วง 300 ก่อน ค.ศ. (AHSI, 1909) แต่นักปราชญ์ส่วนมากเห็นว่าท่านอยู่ในช่วง 400 ปี ก่อนคริสตกาล (Cardona, 1976) ท่านเกิดในสกุลพราหมณ์ปณิน จึงมีชื่อว่า “ปาณินิ” (ตระกูลของพราหมณ์ปณิน) ตามชื่อสกุล (Rājārādhākāntadeva, 1987) มีชื่อเต็มว่า “ทากษิปุตรปาณินิ” หรือ ทากษะเย ปาณินิ (ปาณินิบุตรนางทากษิ) เพราะมารดามีชื่อว่า ทากษิ ตามชื่อตระกูล (Rājārādhākāntadeva, 1987) รามภทราจารย์ ระบุว่าบิดาของท่านชื่อว่าปาณินะ ซึ่งคำว่า ปาณินิ มาจากคำดังกล่าว ส่วนชื่อว่า “ศาลาตุรียะ” (ชาวบ้านศาลาตุระ) เพราะเกิดที่หมู่บ้านศาลาตุระ ในแคว้นคันธาระ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย ปัจจุบันคืออัฟกานิสถาน (Bod, 2013) หมู่บ้านดังกล่าวอยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำสินธุ เป็นปากน้ำทางบรรจบของแม่น้ำสองสาย คือ แม่น้ำคาบูลกับแม่น้ำสินธุ ปัจจุบันยังมีปรากฏเนินดินที่ประกอบด้วยโบราณวัตถุอันแสดงว่าเคยเป็นสถานที่เก่าแก่มาก่อน ในบันทึกของพระจีนรูปหนึ่งคือ ซุแอน แซง (Xuanzang) ที่ได้ไปสถานที่นั้นราวคริสต์ศตวรรษที่ 7 กล่าวว่าได้พบรูปปั้นของปาณินิที่หมู่บ้านนั้น และได้เป็นที่เคารพสักการะอย่างยิ่งของชาวอินเดียในสมัยนั้น (Singh, 2008)

ผลงานการประพันธ์ของปาณินิ คือ คัมภีร์อษฏายายี มีสูตร 4,000 (AHSI, 1909) สูตร บางแห่งว่า 3,959 สูตร (Bod, 2013) บางแห่งว่า 3,996 สูตร (Singh, 2008) ส่วนคัมภีร์ลขุสัทธานตเกามุที่ระบุว่ามี 3,997 สูตร ประกอบด้วย อธิยายะที่ 1 จำนวน 351 สูตร อธิยายะที่ 2 จำนวน 268 สูตร อธิยายะที่ 3 จำนวน 631 สูตร อธิยายะที่ 4 จำนวน 635 สูตร อธิยายะที่ 5 จำนวน 555 สูตร อธิยายะที่ 6 จำนวน 736 สูตร อธิยายะที่ 7 จำนวน 438 สูตร และอธิยายะที่ 8 จำนวน 369 สูตร รวมเป็น 3,983 บวกกับปรตยาหาระอีก 14 สูตร จึงรวมทั้งสิ้น 3,997 สูตร (Dvivedī, 1983) ปาณินิได้วางหลักเกณฑ์เรียกว่า สูตร เป็นตัวกำหนดหลักการทางไวยากรณ์ คัมภีร์อษฏายายี เป็นหนึ่งในไวยากรณ์สันสกฤตที่เก่าแก่ที่สุด แม้ว่าปาณินิจะอ้างถึงคัมภีร์ที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ เช่น อุณาติสูตร (Uṇādisūtra) ธาตุปาฐะ (Dhātupāṭha) คณปาฐะ (Gaṇapāṭha) ก็ตาม แต่คัมภีร์เล่มนี้เป็นผลงานชิ้นแรกที่ทำให้เรารู้เรื่องระบบภาษาศาสตร์รวมทั้งผลงานของปราชญ์รุ่นก่อน ๆ เช่น คัมภีร์ที่เรียกว่า นิรุกตะ (Nirukta) นิชันญ

(Nighantū) ศึกษา (Śikṣā) จัดเป็นผลงานเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ทางภาษาศาสตร์ ทฤษฎีการวิเคราะห์ทางสันฐานวิทยาของปาณินิมีความก้าวหน้ากว่าทฤษฎีทางตะวันตกก่อนกลางศตวรรษที่ 20 (Staal, 1988) และการวิเคราะห์การประกอบคำนิยมยังใช้เป็นรูปแบบทฤษฎีพื้นฐานทางภาษาศาสตร์สมัยใหม่ เช่น การประสมคำ มีพหูวิธีหิสมาส เป็นต้น และได้กลายเป็นรูปแบบการเขียนคัมภีร์ไวยากรณ์แบบแผนโดยใช้สูตรในเวลาต่อมา ในการประกอบคำศัพท์ต่าง ๆ ก็ได้นำส่วนประกอบมาจาก ธาตุปาฐะ และคณปาฐะ เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างคำศัพท์ให้สำเร็จ จัดเป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นระบบและเป็นเทคนิคขั้นสูง

คัมภีร์อักษุธยายี ไม่ใช่คัมภีร์หลักไวยากรณ์สันสกฤตแรก ๆ แต่มีการพัฒนาจากคัมภีร์รุ่นก่อนหน้านี้ทั้งหมดที่หายไป เว้นเฉพาะที่ถูกกล่าวถึงโดยปาณินิ ดังนั้น คัมภีร์อักษุธยายีจึงกลายเป็นรากฐานของไวยากรณ์และผลงานคลาสสิกของภาษาสันสกฤตอื่น ๆ เจริญรุ่งเรืองในช่วงศตวรรษที่ 8 - 15 หลักไวยากรณ์ปาณินิถูกนำมาใช้เป็นคัมภีร์หลักในการศึกษาภาษาศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยวากยสัมพันธ์ สันฐานวิทยาและ สัทวิทยา หลักการพื้นฐานสองประการที่ใช้ภาษาเป็นพื้นฐานคือการไม่ใช้ความซ้ำซ้อนและการประหยัดหรือความรัดกุมของสูตร ผลงานของท่านนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อภาษาศาสตร์และตรรกศาสตร์ในโลกทั่วทั้งอินเดียและยุโรป (Bod, 2013)

พระอศวโฆษได้นำหลักไวยากรณ์สันสกฤตมาพัฒนาเพื่อต่อยอดผลิตผลของไวยากรณ์ในรูปของบทวิประเภทาพย์ เช่น พุทธจริต เสานทรนันทะ จนได้รับยกย่องว่าเป็นมหากาพย์ที่ยอดเยี่ยม ส่งเสริมให้ภาษาสันสกฤตบรรลุถึงความคลาสสิกและเป็นผลผลิตที่นำไปสู่เป้าหมายคือการรู้แจ้งสัจธรรมอันตั้งอยู่บนฐานของพระพุทธานุศาสน และทรงอิทธิพลที่สำคัญยิ่งต่อความเจริญรุ่งเรืองของวรรณคดีสันสกฤตในยุคต่อมาที่แพร่ออกไปทั่วโลก

พระอศวโฆษเกิดในตระกูลพราหมณ์ มีมารดาชื่อสุวรรณากษี (Suvarṇākṣī) ส่วนชื่อบิดาไม่มีหลักฐานปรากฏ (Keith, 1973) ท่านเกิดที่เมืองสาเกต (Sāketa) หรือเรียกว่า อโยธยา (Ayodhyā) แคว้นโกศล (Warder, 1974) บางท่านว่า เมืองพาราณสี และเมืองปาตลีบุตร ในช่วงวัยหนุ่มท่านจะเดินทางไป ที่ต่าง ๆ ในฐานะนักโต้วาทีและนักเทศน์สอนผู้นับถือพระพุทธศาสนาจนกระทั่งได้รับชื่อเสียงในฐานะนักวิชาการ - นักกวี ในอินเดียตะวันออกตามที่พระถังซำจั๋ง (Hsüan-Tsang) กล่าวไว้ (Sarapatnuek, 1928) อย่างไรก็ตาม อาจสรุปได้ว่าพระอศวโฆษเป็นชาวตะวันออก และแน่นอนว่าเป็นพลเมืองของเมืองสาเกต และมีชีวิตอยู่ช่วง 50 ปีก่อนคริสต์ศักราช ถึง คริสต์ศักราช 100 เป็นปราชญ์และยอดกวีที่ได้รับยกย่องว่าเป็นกวีที่มีหัวใจเต็มเปี่ยมด้วยความเคารพรักในพระพุทธเจ้าอย่างยิ่ง และมีความรู้แตกฉานในคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยสามารถที่จะเสนอชีวประวัติและคำสอนของพระศาสดาด้วยภาษาที่สูงส่งและมีศิลปะ อันแสดงให้เห็นถึงภูมิความรู้ความสามารถด้านหลักภาษาคือไวยากรณ์สันสกฤตอย่างแตกฉาน ส่วนผลงานต่าง ๆ นั้น เป็นข้อสันนิษฐานของนักปราชญ์ชาวอินเดีย บางเรื่องยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ โดยเฉพาะผลงานประพันธ์ 3 เรื่องเท่านั้นที่เป็นผลงานของท่านอย่างแน่นอน ส่วนที่เหลือนั้น

ยังไม่เป็นที่ยุติ แต่ถึงอย่างไร ผลงานการประพันธ์ของท่านเฉพาะมหากาพย์ 2 เรื่องคือ พุทธจริต และเสานทรนันทะ ก็แสดงถึงความเป็นปราชญ์ที่ทรงภูมิความรู้ด้านหลักไวยากรณ์ ฉันทลักษณ์และอลังการได้เป็นอย่างดี

2. เพื่อศึกษาบทต่าง ๆ ลักษณะของฉันทลักษณ์และอลังการในมหากาพย์เสานทรนันทะ พบว่า

คัมภีร์ไวยากรณ์ของปาณินิ ได้รับการยอมรับในระดับสากลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ภาษาสันสกฤตอย่างลึกซึ้ง มีสูตรเป็นกฎอธิบายโครงสร้างของคำอย่างชัดเจน เป็นการศึกษาและอธิบายตามที่ได้สังเกตเห็นจริง มิได้แต่งขึ้นตามความเชื่อส่วนตัวหรือแต่งขึ้นตามหลักปรัชญา จึงได้รับยกย่องว่าเป็นคัมภีร์ไวยากรณ์เล่มแรกที่ศึกษาภาษาในแนววิทยาศาสตร์และวิเคราะห์ภาษาได้สมบูรณ์ที่สุด นอกจากนี้ ลักษณะเฉพาะของภาษาสันสกฤตยังดึงดูดทำให้เกิดความสนใจได้อย่างมาก เนื่องจากได้แสดงถึงความสมบูรณ์ของการอธิบายที่ครอบคลุมทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ในสมัยของปาณินิและข้อมูลที่เป็นลักษณะเฉพาะมักจะเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ต่าง ๆ ในคัมภีร์พระเวท ภูมิภาคและแม้กระทั่งการใช้ในสังคมภาษา นักภาษาศาสตร์ต่างประทับใจในความกระชับที่นำทิ้งและความสอดคล้องของไวยากรณ์ภาษาสันสกฤตที่ปาณินิได้แต่งไว้ รวมถึงศัพท์เฉพาะที่ท่านได้คิดสร้างสรรค์และในระบบภาษาที่ซับซ้อนท่านก็ใช้สูตรควบคุมและเชื่อมสัมพันธ์กับสูตรได้อย่างละเอียด ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของทฤษฎีภาษาศาสตร์สมัยใหม่

สูตรต่าง ๆ ในคัมภีร์อชันฏายายี จัดเป็นหลักสำคัญในการประกอบรูปศัพท์ต่าง ๆ ทั้งบทนามและบทกริยาเพื่อนำมาร้อยเรียงเป็นประโยคคำพูด เมื่อนำส่วนประกอบต่าง ๆ มารวมกันตามสูตรของปาณินิแล้วจึงเกิดเป็นบทต่าง ๆ ได้ ดังนั้น ผลงานที่ปรากฏทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรองล้วนมาจากการประกอบรูปศัพท์ต่าง ๆ ตามขั้นตอนสูตรของปาณินิ มหากาพย์เสานทรนันทะเป็นหนึ่งในผลงานของพระอศโฆษที่ได้แต่งเป็นบทร้อยกรองเป็นไปตามสูตรของปาณินิ คัมภีร์ไวยากรณ์กล่าวถึงเนื้อหาของหลักภาษา เมื่อว่าโดยสรุปแล้ว มีส่วนประกอบที่เป็นบทต่าง ๆ ที่ปรากฏในมหากาพย์เสานทรนันทะ คือ บทสนธิ บทนาม บทอภัยยศัพท์ บทสมาส บทตัทธิต บทกริยาคุมพากย์ และบทกฤต

นอกจากนั้น การศึกษากระบวนการสร้างคำในมหากาพย์เสานทรนันทะตามแนวคัมภีร์อชันฏายายีของปาณินิซึ่งมีอิทธิพลต่อการศึกษาภาษาบาลีอย่างมาก โดยเฉพาะการใช้สูตรในการสร้างคำมีประโยชน์หลายประการ อาทิเช่น สูตรทำให้รู้ถึงทุกขั้นตอนอย่างละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาของศัพท์สันสกฤตทุกแขนง เป็นหลักฐานที่มั่นคงเชื่อถือได้เนื่องจากเป็นระบบสูตรที่เก่าแก่โบราณสืบทอดมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน เป็นที่ให้ได้รู้ว่าศัพท์สันสกฤตแต่ละศัพท์มีที่มาโดยการผ่านระบบสูตรนั้นเป็นศัพท์ที่ถูกต้องสมบูรณ์ถ่องแท้ทุกประการ ทำให้อาจหาญในการวินิจฉัยและทราบได้ว่าศัพท์สันสกฤตใดถูกต้อง-ไม่ถูกต้อง และสูตรทำให้ทราบได้ว่าในยุคสันสกฤตนั้นท่านมีการใช้สำนวนใด ไม่ใช้สำนวนใด ในแต่ยุคสมัย

ฉันทลักษณ์ เป็นหลักการประพันธ์ประเภทร้อยกรองที่เรียกว่า ปัทยะ (Padya) ประกอบด้วยโคลก 2 ประเภท คือ (1) **มาตราพฤติ** คือ โคลกที่นับมาตรา กำหนดมาตราของแต่ละบาทในแต่ละโคลก (2) **วรรณ-พฤติ** คือ โคลกที่นับพยางค์ กำหนดพยางค์ของแต่ละบาทในแต่ละโคลก ฉันทจึงเป็นเหตุให้เกิดโคลก ส่วนโคลกเป็นผล

ของฉันท์ คณะในฉันทลักษณ์ คือ กลุ่มคำที่ทันทกำหนดด้วยครุและลหุ คณะฉันท์ในโคลกวรรณพดิมิครุและลหุ คณะละ 3 พยางค์ ด้วยเหตุผล 3 อย่าง คือ (1) สภาพของพระคิระที่มีอยู่ในอาตมัมมี 3 อย่างคือ สัตตะ ระชะ ตมะ ทันทจึงจัดคณะฉันท์ให้มี 3 พยางค์ตามสภาพของพระคิระ (2) เสียงสระมี 3 ระดับ คือ อุทาตะ (เสียงสูง), อนุทาตะ (เสียงต่ำ), สวรริตะ (เสียงกลาง) คณะจึงมี 3 พยางค์ตามเสียงเหล่านี้ (3) ตามโวหารในพระวินัย คำว่า “คณะ” หมายถึงอักษร 3 พยางค์ (Phragandhasarabhiwong, 2008) คณะฉันท์ในโคลกวรรณพดิมิจึงมี 8 คณะ ส่วนคณะฉันท์ในโคลกมาตราพดิกำหนดด้วยคณะที่มี 4 มาตรา มี 5 คณะ คณะในโคลกวรรณพดิมิจึงมี 8 นั้นมีลักษณะ (หมายเลข 2 = ครุ, 1 = ลหุ) ดังต่อไปนี้ 1) ม คณะ มีครุล้วน (2 2 2) 2) น คณะ มีลหุล้วน (1 1 1) 3) ภ คณะ มีครุหน้า (2 1 1) 4) ย คณะ มีลหุหน้า (1 2 2) 5) ช คณะ มีครุกลาง (1 2 1) 6) ส คณะ มีครุหลัง (1 1 2) 7) ร คณะ มีลหุกลาง (2 1 2) 8) ต คณะ มีลหุหลัง (2 2 1)

อลังการ หมายถึงอารมณ์เครื่องประดับตกแต่งบทประพันธ์โดยใช้ถ้อยคำที่ไพเราะและโวหารที่มีความหมายละเอียดลึกซึ้ง มีหลากหลาย โดยเฉพาะอลังการภาษาสันสกฤตในประเทศอินเดียถือว่าเป็นบ่อเกิดสรรพวิชาหลายแขนงที่เข้ามามีอิทธิพลต่อวรรณคดีไทย ขอนำมากล่าวเฉพาะอลังการที่เป็นทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต 2 ประเด็น มี **ทฤษฎีรส** คือ ปฏิกริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจผู้อ่านเมื่อได้รับรู้อารมณ์ที่กวีถ่ายทอดไว้ในวรรณคดี วรรณคดีเกิดขึ้นเมื่อกวีมีอารมณ์สะท้อนใจแล้วถ่ายทอดออกมาในบทประพันธ์ อารมณ์ต่าง ๆ ที่แสดงไว้ในผลงานเรียกว่า ภาวะ มี 9 ภาวะ คือ รติ (ความรัก) เป็นต้น เมื่อผู้อ่านได้รับรู้ภาวะที่กวีแสดงไว้แล้วก็จะเกิดอารมณ์ตอบสนองต่อภาวะนั้นเรียกว่า รส มี 9 รส ประกอบด้วย ศฤงคารรส (ความซาบซึ้งในความรัก) เป็นต้น และ **ทฤษฎีอลังการ** คือ การใช้ถ้อยคำที่ไพเราะและโวหารที่มีความหมายลึกซึ้งให้เป็นเสมือนเครื่องประดับของบทประพันธ์ เสียงและความหมายของศัพท์ที่จัดเป็นบทประพันธ์ได้ ต้องร้อยกรองเรียบเรียงตามอลังการนั้น ๆ อย่างเป็นเรื่องเป็นราว อลังการแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) **อลังการทางเสียง** คือการเล่นคำด้วยเสียงหนัก เสียงเบา เสียงที่มีฐานกรณ์เดียวกัน เป็นต้น เพื่อให้เกิดความไพเราะของเสียงในบทประพันธ์ อลังการทางเสียงที่สำคัญคือ (1) ยมก คือการซ้ำพยางค์ที่มีเสียงเหมือนกัน แต่สื่อความหมายต่างกัน คำประพันธ์วรรคเดียวหรือบทเดียวกัน (2) อนุปราสา คือการซ้ำเสียงพยัญชนะ ซึ่งอาจเป็นพยัญชนะเดียวหรือพยัญชนะซ้อนก็ได้ ในคำประพันธ์วรรคเดียวกัน 2) **อลังการทางความหมาย** คือ การใช้สำนวนโวหารเปรียบเทียบหรือสำนวนโวหารที่แฝงความหมายเพื่อให้มีการตีความได้ละเอียดลึกซึ้งต่าง ๆ กันไป อลังการทางความหมายที่สำคัญ คือ (1) อุปมา คือการนำสิ่งที่กวีต้องการแสดงลักษณะเด่นไปเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะเด่นนั้นเป็นที่ยอมรับกันแล้ว โดยมีคำที่มีความหมายทำนองว่า เหมือน คล้าย เป็นคำแสดงความเปรียบเทียบ เช่น ดวงหน้านางนวลกระจ่างดุจดวงจันทร์ (2) รูปกะ คือการเปรียบเทียบทำนองเดียวกับอุปมา แต่ด้วยการกล่าวว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง เช่น ดวงหน้าของนางคือดวงจันทร์ (3) อติศยอกติ คือการกล่าวให้เกินความจริงจากสิ่งที่มีอยู่ตามปกติ กวีที่ใช้อลังการในผลงานการประพันธ์ของตนด้วยการใช้ภาษาวินิพนธ์ที่ประดับด้วยอลังการจนต่างไปจากภาษาธรรมดา น่าจะมีความ

ประสงค์ในการใช้ คือ 1) เพื่อแสดงความสามารถของตน 2) เพื่อแสดงความคิดหรืออารมณ์ที่ลึกซึ้ง 3) เพื่อเลี่ยงการกล่าวตรง ๆ ดังจะเห็นได้จากมหากาพย์เสานทรนันทะที่เป็นผลงานการประพันธ์ของพระอศิวโฆษ

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างคำตามหลักไวยากรณ์คัมภีร์อัฐภาษายัยของปาณินิฉันทลักษณ์ และอลังการในมหากาพย์เสานทรนันทะ พบว่า

มหากาพย์เสานทรนันทะนี้ เป็นผลงานการประพันธ์ของพระอศิวโฆษที่มีอลังการมากกว่าผลงานการประพันธ์ก่อน ๆ ซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่กวีแต่ท่านได้พัฒนาตัวเองขึ้นไปตามลำดับผลงานที่ผลิตออกมา ท่านเป็นกวียุคแรก ๆ บทกวีของท่านได้รับอิทธิพลจากมหากาพย์ทั้งสองของอินเดีย ดังนั้น จึงมีการอ้างอิงชื่อของวาลมิกิและวยาสะ พร้อมทั้งตัวละครต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทต่าง ๆ ในมหากาพย์เสานทรนันทะอย่างมาก

พระอศิวโฆษมีเป้าหมายในการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธเจ้า โดยผ่านผลงานการประพันธ์ที่เป็นมหากาพย์ ในฐานะที่เป็นกวีนักเทศน์ ดังนั้น ศิลปะมีนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุดและบทประพันธ์ที่เป็นมหากาพย์เป็นเพียงศาสตร์ที่ให้เข้าถึงศิลปะคือนิพพาน เป็นสิ่งปลอม ท่านเป็นผู้แต่งบทกวีที่สำคัญสองเรื่องคือ มหากาพย์พุทธจรีตและเสานทรนันทะ นอกเหนือจากการกล่าวถึงชีวประวัติในงานเหล่านี้และลำดับความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของมหากาพย์แล้ว ยังมีการพัฒนารูปแบบการประพันธ์อย่างต่อเนื่องในฐานะที่เป็นมหากาพย์ ทำให้มหากาพย์เสานทรนันทะได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างมาก

นอกจากการวางตัวละครอย่างเป็นระบบแล้ว ยังมีลักษณะของหลักไวยากรณ์ ฉันทลักษณ์และอลังการรวมถึงจินตนาการด้านศิลปกรรมเป็นต้นที่ปรากฏในมหากาพย์นี้ซึ่งเป็นอาภรณ์ที่ประดับประดาบทประพันธ์ให้สง่างามยิ่งขึ้น ขอสรุปในแต่ละประเด็น ดังนี้

1) ด้านไวยากรณ์ กระบวนการสร้างคำในมหากาพย์เสานทรนันทะตามสูตรปาณินิ มีความละเอียดลึกซึ้งด้านหลักไวยากรณ์อย่างมาก ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่นับว่ามีความละเอียดและได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขมาเป็นอย่างดีทั้งในด้านเสียง อักษร และหลักไวยากรณ์ การศึกษากระบวนการสร้างคำในมหากาพย์เสานทรนันทะทำให้สามารถสร้างความคิดอย่างเป็นระบบในใจของผู้ศึกษาได้ เพราะภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่มีระบบ มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอน และสูตรปาณินิมีกฎเกณฑ์รายละเอียดปลีกย่อยอีกมาก สืบเนื่องจากอุทาหรณ์ในโคลกต่าง ๆ ของมหากาพย์ที่ได้แสดงขั้นตอนการสร้างคำโดยอ้างอิงสูตรตามที่กล่าวไว้แล้วมีความละเอียดทุกขั้นตอนของกระบวนการสร้างคำก่อนที่จะมาเป็นบท ๆ หนึ่งที่จะนำมาประกอบเป็นโคลกได้

การศึกษาภาษาสันสกฤตในมหากาพย์โดยอ้างอิงสูตรจากปาณินิจึงเป็นการฝึกฝนพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบระเบียบให้กับผู้ศึกษาได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผลลัพธ์อย่างเดียวกันแต่สภาพบริบทต่างกันก็ต้องใช้สูตรที่ต่างกัน ขั้นตอนการสร้างบทแต่ละบทนั้นล้วนมีกระบวนการในการอ้างอิงสูตรแตกต่างกัน ทั้งที่มีผลลัพธ์อย่างเดียวกัน เช่นอุทาหรณ์ของสูตรที่ทำเป็นขั้นคุณเป็นต้น ดังนั้น กระบวนการสร้างคำตามสูตรปาณินิ จึงสามารถเพาะบ่มความเป็นคนที่ละเอียดรอบคอบให้กับผู้ศึกษาได้เป็นอย่างดี

2) ด้านฉันทลักษณ์ การศึกษาวิเคราะห์ด้านฉันทลักษณ์ คือการศึกษาตามคัมภีร์วฤตตรัตนากร เป็นต้นที่แสดงฉันทลักษณ์อันว่าด้วยกฎระเบียบในการวางศัพท์ที่เป็นเสียงครุและลหุ ในรูปแบบต่าง ๆ ในการประพันธ์ที่เป็นร้อยกรองซึ่งเรียกว่า ปद्यะ ดังนั้น อุทาหรณ์ที่เป็นโคลงในมหากาพย์เสานทรนันทะเฉพาะสรรคที่ 1, 2 และ 3 มีจำนวน 169 โคลง ประกอบด้วยฉันทประเภทต่าง ๆ ดังนี้ **(1) อนุษฏฺภฉันท** (Anuṣṭubh) 8 พยางค์ มีจำนวน 122 โคลง ประกอบด้วย (1.1) ปद्याวัคตระ จำนวน 90 โคลง ปรากฏในสรรคที่ 1 จำนวน 42 โคลง และสรรคที่ 2 จำนวน 48 โคลง (1.2) ประถมการวิปูลา จำนวน 1 โคลง ปรากฏในสรรคที่ 1 โคลงที่ 2 (1.3) ประถมการวิปูลา จำนวน 16 โคลง ปรากฏในสรรคที่ 1 จำนวน 10 โคลง ในสรรคที่ 2 จำนวน 5 โคลง และในสรรคที่ 3 จำนวน 1 โคลง (1.4) ตฤตยการวิปูลา จำนวน 12 โคลง ปรากฏในสรรคที่ 1 จำนวน 4 โคลง และในสรรคที่ 2 จำนวน 8 โคลง (1.5) ประถมการวิปูลา จำนวน 3 โคลง ปรากฏในสรรคที่ 1 จำนวน 2 โคลง และในสรรคที่ 2 จำนวน 1 โคลง **(2) ตริษฏฺภฉันท** (Trīṣṭubh) 11 พยางค์ เป็นประเภทยุพาติ คือ โคลงที่ผสมอินทรวชิรากับอุเพนทรวชิราเข้าด้วยกัน หรือเป็นโคลงที่ผสมโคลงหลายชนิดซึ่งมีพยางค์ไม่เท่ากันในแต่ละฉันทก็เรียกว่าอุพาติ จำนวน 3 โคลง ปรากฏในสรรคที่ 1 จำนวน 1 โคลง และในสรรคที่ 2 จำนวน 2 โคลง **(3) อติชคตฉันท** (Atijagati) 13 พยางค์ เป็นประพจน์ จำนวน 1 โคลง ซึ่งปรากฏในสรรคที่ 1 โคลงที่ 61 **(4) ศักวรีฉันท** (Śakvāri) 14 พยางค์ เป็นวสันตติลกา จำนวน 1 โคลง ปรากฏในสรรคที่ 1 โคลงที่ 62 **(5) วาควัลลภฉันท** (Vāgvalabhā) ประเภทวิสมวฤตติคือโคลงที่มีคณะไม่เสมอกัน หมายความว่า บาททั้ง 4 ในโคลงไม่เหมือนกัน โคลงชนิดนี้มีกำหนดคณะในพยางค์ที่ 5 6 7 ของแต่ละบาทเท่านั้น พยางค์อื่นไม่มีกำหนดคณะไว้ ทำให้บาททั้ง 4 ไม่แตกต่างกัน มีจำนวน 41 โคลง คือเป็นอุทคตา (Utgatā) จำนวน 41 โคลง ปรากฏในสรรคที่ 3 ทั้งหมด **(6) อุพาติ** (Upajāti) ประเภทวิสมวฤตติคือโคลงที่มีคณะเสมอกันครั้งหนึ่ง หมายความว่า บาทที่ 1 และ 3 มีคณะเหมือนกัน ส่วนบาทที่ 2 และ 4 ก็มีคณะเหมือนกัน เป็นปุષปีตาครา (Puspitāgrā) จำนวน 1 โคลง ซึ่งปรากฏในสรรคที่ 3 คือโคลงที่ 42

3) ด้านอลังการ คือ การเลือกใช้คำที่ไพเราะและสำนวนโวหารที่มีความหมายลึกซึ้งให้เป็นประหนึ่งอารมณ์ของบทประพันธ์ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อลังการทางเสียง (ศัพท์อลังการ) และอลังการทางความหมาย (อรรถอลังการ) **3.1) อลังการทางเสียง** คือการเลือกใช้คำเพื่อให้เกิดความไพเราะของเสียงในบทประพันธ์ นั่นก็คือคุณที่เกิดจากการเลือกใช้คำของผู้ประพันธ์ มีปรากฏในมหากาพย์เสานทรนันทะครบทั้ง 10 ประเภท คือ **(1) ปราสาทคุณ** (Prasādaguna) คือ รสคำแจ่มกระจ่าง หมายความว่า มีเนื้อความชัดเจน และอ่านเข้าใจง่าย มีอุทาหรณ์ของปราสาทคุณในโคลงที่ 1/1 ในโคลงนี้ บททุกบทแนบชิดกันเหมือนประโยคร้อยแก้วทั่วไป และปราศจากพยางค์โดด (โศกสับสน) คือวางบทไว้สับสนไม่เป็นระเบียบ **(2) โอชคุณ** (Ojaguna) คือ ความซาบซึ้งตรึงใจ กล่าวคือ การผูกบทหลายบทเป็นบทสมาสยว ๆ มีอุทาหรณ์ของโอชคุณในโคลงที่ 1/10 โคลงนี้เป็นอุทาหรณ์ของโอชคุณ มีบทสมาสยวอยู่ในบาททั้งสี่ของโคลงนี้ คือ บทว่า นิวารผลสตุษเฏาะ ในบาทที่ 1, บทว่า อนุตสุโก ในบาทที่ 2, บทว่า ตโปฤทฐะ ในบาทที่ 3 และบทว่า ศูนย์ศูนย์ ในบาทที่ 4 จึงเป็นโอชคุณ **(3) มรุตตา**

คุณ (Madhuvrataguna) คือ การมีเสียงอ่อนหวาน กล่าวคือ ประกอบศฤงคารรสเป็นต้นไว้ในบทประพันธ์ หรือ ประกอบสระและพยัญชนะที่มีฐาน, กรณ์ และมาตราเหมือนกันไว้ใกล้กัน หรือกล่าวซ้ำเสียงในพยางค์ส่งผลให้มีเสียงคล้องจองกัน มีอุทาหรณ์ของอนุปราสมธุรตาคุณในโคลกที่ 1/11 ซึ่งโคลกที่เป็นอุทาหรณ์นี้มีอักษรที่มีฐานเหมือนกันอยู่ใกล้กัน เช่น ในบาทที่ 1 มีทันตยฐานอยู่ใกล้กัน คือ น อักษรใน นินา, นานา เป็นต้น **(4) สมตาคคุณ (Samataguna)** คือ การมีเสียงสม่ำเสมอในการเลือกอักษรมาเรียงลำดับโดยมีพยัญชนะเสียงอ่อนฐานเดียวกันจำนวนมาก, พยัญชนะเสียงแข็งฐานเดียวกันจำนวนมากหรือพยัญชนะเสียงอ่อนผสมเสียงแข็งที่มีฐานเดียวกัน มีอุทาหรณ์ของสมตาคคุณ (ก) ประเภทมฤตัพณัธะในโคลกที่ 1/57 โคลกนี้เป็นบทประพันธ์ที่ประกอบอักษรเสียงอ่อน จะเห็นได้ว่า ท่านผู้แต่งเริ่มต้นใช้มฤตอักษรด้วยคำว่า กปิลสย เป็นต้นไปจนถึงคำสุดท้ายว่า ตสมตกปิลวาสตุ ตต มีเพียงสพฺฏอักษรเล็กน้อย คือ ษ ในบาทที่ 1 ว่า ตสยรเชส, ศ ในบาทที่ 2 ว่า ตสมินนาศรมวาสตุนิ ดังนั้น จึงเป็นมฤตสมตาคคุณ (ข) ประเภทสพฺฏัพณัธะในโคลกที่ 2/3 โคลกนี้เป็นอุทาหรณ์ของสพฺฏัพณัธะ คือ บทประพันธ์ที่ประกอบอักษรเสียงแข็ง จะเห็นได้ว่าท่านผู้แต่งประกอบใช้สพฺฏอักษรในบาททั้ง 4 คือ สระเสียงยาวว่า ลียา, และสังโยควา สดตว, ปนนะ ในบาทที่ 1, สระเสียงยาวว่า วาน, มา และสังโยควา พุท ในบาทที่ 2 อีกทั้งประกอบใช้ ศ ในคำว่า ศรุตวาน, สระเสียงยาวว่า รานโต, ใจ และ ศ อักษรใน ศไจว ในบาทที่ 3, สระเสียงยาวว่า อี, เอ ในบาทที่ 4 ดังนั้น จึงเป็นสพฺฏสมตาคคุณ (ค) ประเภทมัธยมัพณัธะในโคลกที่ 2/1 โคลกนี้เป็นอุทาหรณ์ของมัธยมัพณัธะ คือ บทประพันธ์ที่ประกอบอักษรเสียงอ่อนผสมเสียงแข็ง จะเห็นได้ว่า มีเสียงอ่อนผสมเสียงแข็งอยู่ในบาททั้ง 4 โดยทั่วไป กล่าวคือ ในบาทที่ 1 และที่ 2 ไม่มีธนิธอักษร มีเพียงสระเสียงยาวและพยัญชนะสังโยคเพื่อให้มีเสียงแข็ง แต่ในบาทที่ 3 มีธนิธอักษรคือ ศ และ ธ ใน ศุทโธ และในบาทที่ 4 มีธนิธอักษรคือ ศ และ ธ ใน ศุทธ จึงเป็นมัธยมสมตาคคุณ **(5) สุกุมารตาคคุณ (Sukumarataguna)** คือ การมีเสียงนุ่มนวลชด้อย โดยมีพยัญชนะเสียงอ่อนมากกว่า ธนิธอักษรและไม่มีอักษรออกเสียงยาก คือ สนธิ, समास และสังโยคที่ประกอบบทไว้ไม่ดี หรือเป็นความนุ่มนวลด้วยการประกอบคำที่สละสลวย โดยหลีกเลี่ยงจากความไม่สุภาพและความไม่เหมาะสมมีอุทาหรณ์ของสุกุมารตาคคุณในโคลกที่ 2/7 โคลกนี้ประกอบด้วยอักษรเสียงอ่อนเป็นอันมาก คือ ย และ ส เป็นต้นในบาททั้ง 4 แต่มีเสียงแข็ง คือ ษ อักษรแทรกอยู่ในบาทที่ 2 และ ศ อักษรแทรกอยู่ในบาทที่ 3 จึงก่อให้เกิดสุกุมารตาคคุณ และหลีกเลี่ยงจากโทษที่มีอักษรเสียงอ่อนล้วน ๆ **(6) ศลิษฏคุณ (Ślistguna)** คือ การมีเสียงกลมกลืนกันด้วยอักษรเสียงอ่อน คือ สระเสียงสั้น, อักษรที่ 1 ที่ 3 และที่ 5 ของวรรคทั้งห้า และ ย ร ล มีอุทาหรณ์ของศลิษฏคุณในโคลกที่ 1/6 โคลกนี้ประกอบด้วยอักษรเสียงอ่อนเป็นอันมากในบาททั้ง 4 แต่มีเสียงแข็ง คือ ธ อักษรใน ปรสนิธ แทรกอยู่ในบาทที่ 2, ธ อักษรใน ธุม แทรกอยู่ในบาทที่ 3 และ ภ อักษร 2 เสียงใน สทาภร และ อิวาพเภา แทรกอยู่ในบาทที่ 4 จึงเป็นศลิษฏคุณ **(7) อุทาร์ตวาคคุณ (Udaratvaguna)** คือ การแสดงคุณธรรมอันสูงส่งน่าอัศจรรย์ เช่น ความเสียสละ เป็นต้น หรือการประกอบบทวิเสสสนะที่น่าชมเชย มีอุทาหรณ์ของอุทาร์ตวาคคุณในโคลกที่ 2/4 โคลกนี้ประกอบด้วยวิเสสสนะที่น่าชมเชย คือบทว่า วปุษมาศจ น จ สดพโธ (ทรงมีพระวรกายงดงาม แต่ไม่ทรงแข่งกระด้าง), ทกษิณ น จ นารชวะ (ทรงมีความสุภาพอ่อนน้อม แต่ไม่ทรงคดโกง), เตชสวีน จ น กษานตะ (ทรงมีพระราชอำนาจ แต่ทรงมี

ความอดกลั้นอยู่เสมอ) และ กรตา จ น จ วิสมิตะ (ทรงทำงานตามหน้าที่ แต่ก็ไม่ทรงอวดอ้าง) จึงเป็นอุทาร์ตวคุณที่มีบวิเสสณะที่ชมเชยพระเจ้าศุทโธทนะ (8) **กานติคุณ** (Kantiguna) คือ รสคำที่น่าฟังใจ กล่าวคือ ไม่พุดเกินความจริง โดยสื่อความหมายตรงกับภาวะที่เป็นไปได้ ไม่เกินเลยจากความจริง มีอุทาหรณ์ของกานติคุณในโคลกที่ 1/13 โคลกนี้เป็นอุทาหรณ์ของกานติคุณที่กล่าวพรรณนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยพันไปจากธรรมเนียมของชาวโลก กล่าวคือ ผูกสัตว์เล็กสัตว์น้อยและหมู่กวางมักหวาดระแวงคน แต่ด้วยเมตตาอนุภาพของพระดาบสผู้ได้บรรลุเมตตาญาณ ทำให้สัตว์เหล่านั้นสงบเสงี่ยมมีระเบียบวินัยเป็นอย่างดี จึงเป็นกานติคุณที่พันไปจากธรรมเนียมของชาวโลก และในโคลกที่ 2/2 นี้ก็เป็นอุทาหรณ์ของกานติคุณที่กล่าวพรรณนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามธรรมเนียมที่มีจริงในโลก จะเห็นได้ว่า คุณธรรมของพระเจ้าศุทโธทนะที่ท่านผู้แต่งพรรณนาไว้ในโคลกนี้ เป็นสิ่งที่มีจริงในโลก จึงเป็นกานติคุณที่ดำรงอยู่ในธรรม-เนียมของชาวโลก (9) **อรถยักติคุณ** (Arthavyaktiguna) คือ ความเป็นไปแจ่มแจ้งของเนื้อความ กล่าวคือ มีความหมายชัดเจน ไม่กำกวมก่อให้เกิดความสงสัย มีอุทาหรณ์ของอรถยักติคุณในโคลกที่ 2/57 ซึ่งมีบทต่าง ๆ ในโคลกนี้แสดงข้อความโดยตรง ไม่มีบทที่เพิ่มเข้ามาแปล จึงมีความหมายชัดเจน จัดเป็นอรถยักติคุณ (10) **สมาธิคุณ** (Samadhiguna) คือ รสคำที่กล่าวถึงสิ่งที่ไม่จริงให้เหมือนมีจริง เช่น กล่าวถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิตให้เหมือนมีชีวิต หรือกล่าวถึงสิ่งที่ไม่มีรูปให้เหมือนมีรูป เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้มีภาพพจน์ชัดเจน มีอุทาหรณ์สมาธิคุณประเภทรูปธรรมสมาธิ (รูปธัมมสมาธิ) คือ การยกสภาพของสิ่งที่ประกอบด้วยรูปขึ้นไว้ในสิ่งที่ปราศจากรูป คือ กล่าวถึงสิ่งที่ปราศจากรูปให้เหมือนมีรูป ในโคลกที่ 2/29 ข้อความในโคลกนี้มีลักษณะของการนำเอาสภาพของสิ่งที่มีรูปมาใส่ไว้ในสิ่งที่ปราศจากรูป จะเห็นได้ว่า การพดเป็นเรื่องของสิ่งที่ประกอบด้วยรูป แต่ท่านยกไปใส่ในราชตระกูลที่ไม่มีรูปโดยอุปมาว่าพัทธราชตระกูลให้พระเกียรติยศฟุ้งกระจายด้วยพระจริยาวัตรเหมือนดังราชฤษี และพัทธทำลายศัตรูทั้งหลายด้วยพระเดชานุภาพ เหมือนดังพระอาทิตย์ทำลายความมืดด้วยแสงสว่าง โคลกนี้จึงเป็นสมาธิคุณ ประเภทรูปธรรมสมาธิ คือ การยกสภาพของสิ่งที่ประกอบด้วยรูปขึ้นไว้ในสิ่งที่ปราศจากรูป 3.2) **อลังการทางความหมาย** คือการใช้สำนวนโวหารเปรียบเทียบหรือสำนวนโวหารแฝงความหมายเพื่อให้มีการตีความได้ลึกซึ้งต่าง ๆ กันไป ในระยะแรก ๆ มักเป็นโวหารง่าย ๆ ต่อมาจึงพลิกแพลงให้สลับซับซ้อนมากขึ้น จนเป็นการใช้ความหมายที่ซ่อนเร้นเจตนาของผู้ประพันธ์ ที่ปรากฏในมหากาพย์แสนทร-นันทะ มี 3 ประเภท คือ (1) **รูปกาลังการ** (Rūpakalāṅkāra) คือการแสดงความเป็นสิ่งเดียวกันระหว่าง อุปมานะและอุปไมย มีอุทาหรณ์รูปกาลังการปรากฏในโคลกที่ 2/39 ในโคลกนี้ คำว่า ยโคตีเปน (ด้วยประทีปคือพระเกียรติยศ) เป็นบทอุปมานะและอุปไมยที่รวมเข้าเป็นบทเดียวกัน โดยไม่แยกว่าประทีปเป็นอุปมานะ พระเกียรติยศเป็นอุปไมย จึงเป็นรูปกาลังการ (2) **อุปมาลังการ** (Upamālaṅkāra) คือ การเปรียบเทียบความเหมือนกันระหว่างสิ่งสองสิ่ง มีอุทาหรณ์อุปมาลังการปรากฏในโคลกที่ 2/59 เป็นการเปรียบราชกุมารนันทะว่าเหมือนเดือนมฤ พระจันทร์ข้างขึ้น และกามเทพ จึงเป็นอุปมาลังการ (3) **รสอ์ลังการ** (Rasī-alaṅkāra) อลังการมีอรรถรส คือ แต่งให้เกิดรสต่าง ๆ มีศฤงคารรส (ความซาบซึ้งในความรัก) เป็นต้น สรุปลือ รสมีปรสาทคุณเป็นต้น 10 ประเภท เป็นรสนทางวรรณคดีที่ยกขึ้นกล่าวโดยอ้อม

เพราะเป็นบทประพันธ์ไพเราะไม่หยาบคาย แต่ศฤงคารรสเป็นต้น 9 ประเภทที่กล่าวไว้ในรสีอสังการ จัดเป็นรสีทางวรรณคดีโดยตรง

อภิปรายผลการวิจัย

มหากาพย์เสานทรนันทะเป็นผลงานการประพันธ์ที่มีอสังการมากกว่าผลงานการประพันธ์ก่อน ๆ แสดงให้เห็นการพัฒนาขึ้นไปตามลำดับผลงานที่สร้างออกมา พระอศวิโฆษเป็นกวียุคแรก ๆ บทกวีของท่านได้รับอิทธิพลจากมหากาพย์ทั้งสองของอินเดีย มีการอ้างอิงถึงวาลมิกิและวยาสะ มหากาพย์เสานทรนันทะอ้างอิงถึงระบบแนวคิดต่าง ๆ ของปรัชญาอินเดียโดยเฉพาะปรัชญาโยคะ เห็นได้จากรูปแบบการบรรยายเรื่องการเดินทางของพระรามเสด็จสู่ป่าและการกลับมาของพระลักษมณ์ ไปยังเมืองที่รกร้างนั้นมีลักษณะคล้ายกับคำพรรณนาในมหากาพย์พุทธจริต ในการเสด็จอภิเนกชมรมณ์ของเจ้าชายสรวารณสีหะและการกลับเมืองกบิล-วาสตุของนายฉันทะ ที่แสดงให้เห็นว่าพระอศวิโฆษมีความรอบรู้เรื่องอโยธยาภณณะของรามายณะอย่างมากซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Kumar (1979) ที่พบว่า พระอศวิโฆษได้นำหลักการของวรรณคดีที่มีอยู่ก่อนและเพิ่มความรู้ของพระพุทธศาสนาเพื่อให้รู้ความจริงเชิงปรมัตถ์ซึ่งเป็นความรู้ชั้นสูงในสมัยนั้นที่ไม่มีในหลักคำสอนอื่น และความเห็นของ Nariman (1992) ว่าภาษาสันสกฤตมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในยุคเริ่มต้นเป็นอย่างมาก จนทำให้เกิดความนิยมนำภาษาสันสกฤตมาเขียนงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

นอกจากการวางตัวละครอย่างเป็นระบบแล้ว ยังมีลักษณะของหลักไวยากรณ์ ฉันทลักษณ์และอสังการ รวมถึงจินตนาการด้านวรรณศิลป์ เป็นต้น ที่ปรากฏในมหากาพย์นี้ซึ่งเป็นอาภรณ์ที่ประดับประดาบทประพันธ์ให้สง่างามยิ่งขึ้น ทั้งใน 1) ด้านไวยากรณ์ กระบวนการสร้างคำในมหากาพย์เสานทรนันทะตามสูตรปาณินิซึ่งสอดคล้องกับ Kiparsky (2008) ว่า ไวยากรณ์ปาณินิมิโครงสร้างเป็นสากลและส่งผลต่อนักปราชญ์ นักกวีรุ่นหลังอย่างมาก เห็นได้จากมหากาพย์มีการอ้างอิงสูตรจากปาณินิอย่างเป็นระบบ มีการสร้างคำแบบใช้สูตรตามหลักไวยากรณ์ของปาณินิแต่ให้ความหมายเชิงพุทธ 2) ด้านฉันทลักษณ์ การประพันธ์ที่เป็นร้อยกรองซึ่งเรียกว่า ปัทยะ (Padya) ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการประพันธ์ 3) ด้านอสังการ คือ มีการเลือกใช้คำที่ไพเราะและโวหารที่มีความหมายลึกซึ้งให้เป็นดังอาภรณ์ของบทประพันธ์ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อสังการทางเสียง คือการเลือกใช้คำเพื่อให้เกิดความไพเราะของเสียงในบทประพันธ์ ซึ่งแบ่งเป็น 10 ประเภท เช่น ปรสาทคุณ โอชคุณ และมธุรตาคุณ เป็นต้น และอสังการทางความหมาย มี 3 ประเภท คือ 1) รูปกา- ลังการ การแสดงความเป็นสิ่งเดียวกันระหว่างอุปมานะและอุปไมย 2) อุปมาลังการ การเปรียบเทียบความเหมือนกันระหว่างสิ่งสองสิ่ง 3) รสีอสังการ อสังการมีอรรถรส คือแต่งให้เกิดรสต่าง ๆ มีศฤงคารรส เป็นต้น

การอ้างอิงถึงหัวข้อต่าง ๆ ที่มีอยู่ในการศึกษาภาษาสันสกฤตในสาขาที่แตกต่างกันเพื่อยืนยันมุมมองของสุนทรียศาสตร์ของอินเดียว่า กวีจะต้องมีความชำนาญกับเนื้อหาที่นำเสนอในสาขาหลากหลายและสำหรับการสร้างบทกวีซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างจินตนาการกับเหตุผล บางครั้ง พระอศวิโฆษอาจจะมึบตบตาในฐานะ

นักเทศน์และนักปรัชญา และบางครั้งก็เป็นนักการเมืองที่ฉลาดหลักแหลม แต่ในเบื้องต้นท่านเป็นกวีและความเป็นกวีของท่านนี้เองที่ครองใจนักปราชญ์วรรณศิลป์ได้อย่างมั่นคง ทั้งนี้ เนื่องจากในบทกวีของอินเดีย อลังการและรูปแบบวรรณกรรมที่ถึงความสมบูรณ์แบบที่สุดได้ เพราะได้รับการพัฒนาผลงานการประพันธ์ด้วยมือของพระอัสวโหมษ (Kumar, 1979)

นอกจากการแสดงสุนทรียรสที่มีความสะเทือนและตราตรึงใจของชาวโลกโดยทั่วไปคือการแสดงอารมณ์ความรักและความทุกข์เพราะความพลัดพรากของพระนันทะดังที่ Samnang Leurmsai เน้นให้เห็นภาพแห่งภาวะโลกียรสกับสันติรสของพระพุทธศาสนา มีความละมุนละไมเต็มไปด้วยรสทางวรรณกรรม ซึ่งนำไปสู่จุดมุ่งหมายชีวิตคือ กามะ อรรถะ ธรรมะ และโมกษะ พระอัสวโหมษยังได้นำเทคนิคต่าง ๆ ทั้งหลักภาษา อลังการฉันทลักษณ์ที่ประกอบด้วยความจริง ธรรมะ ปรัชญา เป็นต้นที่ปรากฏในมหากาพย์เพื่อการพัฒนาจิตของผู้ฟังหรือผู้อ่านวรรณกรรมให้สูงขึ้น เช่น บทสนทนาระหว่างครูและศิษย์เพื่อการเรียนรู้และแก้ปัญหา ศิลปะนี้ประกอบด้วย การสร้างเรื่องและประเด็นที่เด่นชัด จุดประสงค์เพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นในใจของผู้อ่านให้ติดตามเนื้อหาและคำตอบของบทสนทนาเพื่อนำเสนอความจริงของชีวิตกล่าวคืองานมหากาพย์คือการสอนปรัชญาซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ Kunhan Raja (1962) ที่เห็นว่า งานประพันธ์มหากาพย์เพื่อรักษาความสนใจของผู้อ่านจนกว่าจะจบละครแบบความสุข วรรณศิลป์นี้ใช้อลังการมาประกอบเพื่อนำไปสู่เป้าหมายระดับต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา

การเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยผ่านสื่อกลางทางบทกวีและการเขียนเอกสารวรรณกรรมโดยมีวัตถุประสงค์ในการสอนธรรมให้นำไปสู่การบรรลุธรรมเป็นเรื่องที่ยากอย่างมาก เพราะอาจจะทำให้ผู้อ่านละเนื้อหารสาระที่เป็นความจริงแท้ แต่จะนำผู้อ่านให้ยึดติดกับอารมณ์ของบทกวี กาพย์หรือบทกวีเป็นเรื่องของอารมณ์ซึ่งเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์และมีวิธีการแต่งโดยผ่านศิลปะที่มีทักษะความสามารถรอบรู้วิธีการแต่งด้วยสำนวนโวหารและขั้นตอนที่ดีจึงจะสามารถนำเสนอสาระหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาไปสู่ผู้อ่านได้ โดยผ่านผลงานการประพันธ์ที่เป็นมหากาพย์ ดังนั้น กาพย์จึงมีนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุดซึ่งสอดคล้องกับ Covill (2009) ที่เห็นว่างานมหากาพย์เสานทรนันทะต้องการแสดงให้เห็นอริยสัจ ส่วนมหากาพย์ เป็นเพียงเครื่องมือที่ให้เข้าถึงนิพพาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bhattacharya (1976) ซึ่งถือเป็นแนวคิดสำคัญที่สุดของพระอัสวโหมษ โดยท่านต้องการแสดงให้เห็นความชำนาญด้านศิลปะด้วยบทกวีของท่านโดยวิธีการใช้ยาขม (ปรมัตถธรรม) เคลือบน้ำตาล (กวี) เช่นเดียวกับการรักษาโรค เพราะโลกที่มนุษย์อาศัยอยู่เต็มไปด้วยความทุกข์ และจัดการประพันธ์บทกวีให้อยู่ในเส้นทางของการหลุดพ้นซึ่งเป็นเรื่องน่าเบื่อและไม่น่าสนใจ เปรียบเสมือนยาขมที่ไม่ถูกใจคนไข้ และจะต้องประพันธ์ผลงานให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์รูปแบบของฉันทลักษณ์รวมถึงให้อยู่ในรูปแบบของบทกวีที่ประกอบด้วยอลังการต่าง ๆ จึงจะสามารถดึงดูดผู้คนให้สนใจใคร่รู้และนำจิตมุ่งตรงสู่การรู้แจ้งสัจธรรม ทั้งนี้ ก็เพื่อเป้าหมายคือการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยผ่านสื่อบทกวีอันจะขับเคลื่อนหลักคำสอนสร้างความประทับใจให้ผู้อ่านได้ซาบซึ้งใจในพระพุทธคุณซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Leurmsai (2000) ที่เห็นว่า มหากาพย์เสานทรนันทะแสดงให้เห็นโลกียรสกับสันติรสของพระพุทธศาสนา มีความละมุนละไมเต็มไปด้วยรสทางวรรณกรรม ซึ่งนำไปสู่

จุดมุ่งหมายชีวิตคือ กามะ อรรถะ ธรรมะ และโมกษะ ลักษณะที่โดดเด่นของศิลปะนี้ประกอบด้วยบทสนทนา ระหว่างครูและศิษย์คือ พระพุทธเจ้าและพระนันทะ

การสร้างคำอุปมาอุปไมยได้รับการยกย่องว่ามีความสำคัญอย่างมากเพราะนำเสนอให้ผู้อ่านมีภาพจินตนาการซึ่งกวีต้องการที่จะให้เกิดกับผู้อ่าน महाकाव्य เสาทรนันทะในสรรคแรกได้พรรณนาภาพของป่าละเมาะที่ตั้งอยู่บนยอดเทือกเขาหิมาลัย การนำเสนอในรูปแบบนี้ ได้รับการยกย่องในตำราโบราณเกี่ยวกับการวิจารณ์และบทกวี บทกวีเชิงจินตนาการที่แทรกซึมชีวิตและวิญญาณในการสร้างศิลปะร่วมที่นำแบบของกวีไวทระมาใช้ พระอศฺวโฆษได้นำรูปแบบนี้มาใช้ถือว่าเป็นการบอกความผูกพันของท่านกับแนวคิดของกวีไวทระกะซึ่งมีรูปแบบที่ได้รับมาจากศิลปินที่มีชื่อเสียงคือวาลมิกีและกาลิทาส ท่านได้พรรณนาว่ามีป่าละเมาะที่เหมาะสมกับการฝึกฝนวิถีพรตอย่างเข้มงวด ไม้เลื้อยและต้นไม้ในป่าละเมาะนี้สวยงามมากถูกปกคลุมด้วยหญ้าสีเขียวมันวาวและคว้นที่เกิดจากไฟสังเวปปรากฏอยู่ในนั้นเหมือนเป็นโซ่ของเมฆมืดคลุมภาคพื้น หาดทรายของแม่น้ำที่ไหลผ่านนั้นถูกปกคลุมด้วยดอกไม้ประดับประดาอย่างสวยงาม ส่องประกายบนยอดต้นไม้และภูเขาที่สูง รอบแท่นบูชาอันสูงใหญ่กว้างขวางกรายเหมือนกับว่าถูกดึงดูดโดยการปรากฏตัวของดอกไม้และอาหารที่ใช้สำหรับการประกอบพิธีบูชาอันสูงส่งสัตว์ตัวเล็กตัวน้อยเหล่านี้เคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ เนื่องจากได้รับคำสั่งสอนเกี่ยวกับจรรยาบรรณจากนักพรตที่อาศัยอยู่ในอาศรม ปราชญ์ผู้ซึ่งตกอยู่ในภวังค์แห่งสรวงสวรรค์หลังจากที่นั่งกรรมฐานอย่างยาวนานในที่พำนักเพื่อฝึกฝนกรรมฐานอย่างเข้มงวด ความเหน็ดเหนื่อยดูเหมือนจะหมดสิ้นราวกับว่าจะปรีดิ์เปรมผ่านความมดงามของการฝึกฝนจิต การพรรณนาทั้งหมดของอาศรมจึงเต็มไปด้วยรูปกวีแบบเทพนิยาย ซึ่งถือได้ว่าเป็นความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของรูปแบบมาตรฐานบทกวีอินเดีย (Kumar, 1979)

สรุป

จากข้อมูลดังกล่าวจึงสามารถกล่าวโดยภาพรวมได้ว่า ปาณินิมีชีวิตอยู่ในช่วง 400 ปีก่อน ค.ศ. เกิดในสกุลพราหมณ์ มีชื่อว่า ปาณินิ ท่านมีผลงานคือคัมภีร์อัฐธยายี ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่ละเอียดผ่านการคัดกรองมาอย่างดี ทั้งเสียง อักษร และหลักไวยากรณ์ ท่านได้พัฒนาคัมภีร์ไวยากรณ์จนมาเป็นต้นแบบของภาษาศาสตร์ พระอศฺวโฆษมีชีวิตอยู่ระหว่าง 50 ปีก่อน ค.ศ. ถึง ค.ศ. 100 เป็นกวีคนแรกที่แต่งบทละครสันสกฤต ท่านได้นำไวยากรณ์สันสกฤตมาพัฒนาต่อยอดผลิตผลของไวยากรณ์ในรูปของบทกวี เช่น พุทธจริต เสาทรนันทะ จนได้รับยกย่องว่าเป็นมหากาพย์ที่ยอดเยี่ยม โดยเฉพาะมหากาพย์เสาทรนันทะนั้นนั้นเป็นผลผลิตที่นำไปสู่เป้าหมายคือการรู้แจ้งสัจธรรม และกระบวนการสร้างคำตามตำราเรียนในปัจจุบันเป็นการทำให้ง่ายขึ้นสำหรับการเรียนไวยากรณ์สันสกฤตแบบใหม่ ซึ่งไม่ละเอียดเหมือนกระบวนการสร้างคำแบบอ้างอิงสูตรปาณินิ ส่วนฉันทลักษณ์ในมหากาพย์เสาทรนันทะ สรรคที่ 1, 2 และ 3 จำนวน 169 โสลก มีฉันทประเภทต่าง ๆ คือ 1) อนุชฎฉันท 8 พยางค์ 2) ตริชฎฉันท 11 พยางค์ 3) อติชคตฉันท 13 พยางค์ 4) ศักวรีฉันท 14 พยางค์ 5) วาควัลลฉันท โสลกที่มีคณะไม่เท่ากัน 6) อุปชาติ โสลกที่มีคณะเสมอกันครั้งหนึ่ง และอลังการมี 2 ประเภท คือ 1) อลังการทางเสียง มี

ครบทั้ง 10 ประเภท มีปราสาทคุณเป็นต้น 2) อลังการทางความหมาย มี 3 ประเภท คือ (ก) รูปกัลังการ การแสดงความเป็นสิ่งเดียวกันระหว่างอุปมานะและอุปไมย (ข) อุปมาลังการ การเปรียบเทียบความเหมือนกันระหว่างสิ่งสองสิ่ง (ค) รสือลังการ อลังการมีอรรถรส คือแต่งให้เกิดรสต่าง ๆ มีศฤงคารรส เป็นต้น และมหากาพย์แสนทรนันทะได้แสดงให้เห็นถึงสื่อการสอนหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อความพ้นทุกข์โดยผ่านสำนวนการใช้ภาษาตามหลักไวยากรณ์ปาณินิ ความสัมพันธ์ระหว่างภาพจินตนาการของบทกวีและองค์ประกอบของฉันทลักษณ์รวมถึงอลังการเป็นหนึ่งในกริยาพหุอาศัยกันและกันที่กวีแสดงให้เห็นท่วงทำนองของรสนี้ละขั้นตอนทำให้กลายเป็นภาพที่ประสบความสำเร็จของการแสดงออกทางบทกวีอันเป็นที่มาของการได้รับความนิยมนิยมที่ประทับใจของกวีทั้งหลายว่าเป็นบทกวีที่ยอดเยี่ยมซึ่งเป็นผลงานการประพันธ์ของพระอศิวโฆษผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาคนแรกแห่งบทละครสันสกฤตที่ทรงอิทธิพลจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ประวัติและผลงานของปาณินิและพระอศิวโฆษเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง และนอกจากนี้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ของปาณินิและอศิวโฆษยังเป็นที่ควรศึกษา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการศึกษาประวัติและผลงานในด้านต่าง ๆ ของปาณินิและพระอศิวโฆษอย่างละเอียดและเผยแพร่เพื่อการศึกษาประวัติและผลงานเชิงลึก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ลักษณะของฉันทลักษณ์และอลังการในมหากาพย์ แสนทรนันทะ มีความงามในด้านฉันทลักษณ์ และมีรสของอลังการที่เป็นเลิศ แม้แต่การวางตัวละคร การปรับปรุงแก้ไขคำให้มีรสของอลังการยังสามารถแสดงความสุนทริยรสออกมาได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเผยแพร่บทประพันธ์ผลงานให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์รูปแบบของฉันทลักษณ์รวมถึงให้อยู่ในรูปแบบของบทกวีที่ประกอบด้วยอลังการต่าง ๆ จึงจะสามารถดึงดูดผู้คนให้สนใจใคร่รู้และนำจิตมุ่งตรงสู่การรู้แจ้งสัจธรรม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ได้เข้าใจกระบวนการสร้างคำตามหลักไวยากรณ์คัมภีร์อชฎาจารย์ของปาณินิ ประเภทของฉันทลักษณ์ และอลังการในมหากาพย์แสนทรนันทะของพระอศิวโฆษที่เต็มไปด้วยความสามารถที่ยอดเยี่ยมด้านมุมมองของกวีเอกและการสร้างสรรค์บทประพันธ์ด้วยภาษาสันสกฤตที่งดงาม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการนำเสนอความสัมพันธ์ของลักษณะคำไวยากรณ์ในบทกวีให้ผู้อ่านมีภาพจินตนาการซึ่งกวีต้องการที่จะให้เกิดกับผู้อ่านให้ได้มากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการสูตรปาณินิสู่ความเป็นภาษาศาสตร์

2.2 การศึกษาวิเคราะห์ฉันทลักษณ์และอลังการในมหากาพย์พุทธจริต

2.3 เปรียบเทียบหลักไวยากรณ์สันสกฤตแบบแผนกับสันสกฤตแบบพระพุทธานุศาสตร์

2.4 ภาษาจินตภาพในวรรณกรรมเชิงวรรณคดีที่มีคุณค่าต่อการเผยแผ่พระพุทธานุศาสตร์

References

- Bhattacharya B. (1976). *Asvaghosa: A critical Study*. Culcatta: Santiniketan, Bisvabharati publication.
- Bod, R. (2013). *A New History of the Humanities: The Search for Principles and Patterns from Antiquity to the Present* New York. New York: Oxford University Press.
- Kunhan Raja, C. (1962). *Survey of Sanskrit Literature*. Bombay: Bharata Vidya Bhavan.
- Cardona, G. (1976). *Pāṇini: A Survey of Research*. Delhi: Motilal Banarsidass.
- Covill, L. (2009). *A Metaphorical Study of Saundarananda*. New Delhi: Motilal Banarsidass Publishe.
- Sarapatnuek, J. (1928). *History of Sanskrit Literature (Re-view version)*. Bangkok: Graduate school, Silpakorn University.
- Dvivedī, K. (1983). *Laghusiddhāntakaumudī. Vārānasī*: visvavidyalaya.
- Johnston E.H. (1928). *Saundarananda Kāvya*. Lahor: University of Punjab.
- Keith, A.B. (1973). *A History of Sanskrit Literature*. Delhi: oxford University Press.
- Kiparsky, P. (2008). *On the Architecture of Panini's Grammar*. Retrieved May 3, 2019, from <https://www.researchgate.net/publication/221145943>.
- Kumar, S. (1979). *Asvaghosa as a Poet and Dramatist: a Critical Study*. (Doctoral Dissertation). The University of Burdwan. West Bengal.
- Nariman, J.K. (1992). *Literacy History of Buddhist Sanskrit*. Delhi: Motilal Banarsidass.
- Phragandhasarabhiwong. (2008). *Vuttodayamanjari: A Comparative Study of Pali Prosody*. Bangkok: C.A.I Centre Ltd.
- Rajaradhakantadeva. (1987). *Sabdakalpadaruma*. Delhi: New Gian offset Printers.
- Luemsai, S. (2000). *Asvaghosa's Saunadarananda Epic*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Singh, U. (2008). *A History of Ancient and Early Medieval India*. Delhi: Pearson Education India.
- Staal, F. (1988). *Universals: studies in Indian logic and linguistics*. USA: University of

Chicago Press.

The Authority of His Majesty's Secretary of State for India in council. (AHSI). (1909). *The Imperial Gazetteer of India, Vol. II*. London: Oxford University Press.

Warder, A.K. (1974). *Indian Kāvya Literature: Origins and Formation of the Classical Kāvya*. Delhi: Motilal Banarsidass.

มโนทัศน์การเดินทางกับการมองธรรมชาติในวรรณกรรมการเดินทางไทย

ตั้งแต่สมัยอยุธยา-รัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์*

The Concepts of Travel and Views on Nature in the Thai Travel-Related Literature from Ayutthaya Period to the Reign of King Rama 5 of Rattanakosin Period

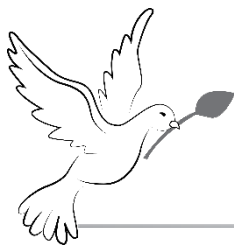
¹กิตติราช พงษ์เชลียง, กิรติ ธนะไชย และ โซปี อุ่นทะยา

¹Kitirach Pongchaliew, Keerati Dhanachai and Sopee Untaya

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: kitirach-pong@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนทัศน์การเดินทางกับการมองธรรมชาติในวรรณกรรมการเดินทางไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา-รัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสารซึ่งจะศึกษาตัวบทวรรณคดี ประเภทของตัวบทจะใช้ตัวบทวรรณกรรมนิราศและจดหมายเหตุบันทึกการเดินทางทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรองเป็นหลัก ขอบเขตด้านเวลาของตัวบท จะศึกษาวรรณกรรมการเดินทางเริ่มตั้งแต่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรในสมัยอยุธยาจนถึงยุคสมัยการปรับเปลี่ยนประเทศให้ทันสมัย

ผลการศึกษาพบว่า มโนทัศน์การเดินทางกับการมองธรรมชาติปรากฏอยู่ 3 ลักษณะ คือ 1) ธรรมชาติในฐานะเพศหญิง 2) ธรรมชาติในฐานะผู้ทำลาย และ 3) ธรรมชาติในฐานะผู้ปกป้องคุ้มครอง ซึ่งการเดินทางในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์ยังเต็มไปด้วยความยากลำบาก อุปสรรคหนึ่งของการเดินทางคือธรรมชาติที่ผู้เดินทางต้องฝ่าฟันเพื่อให้ถึงจุดหมายของการเดินทาง และด้วยสำนึกต่อธรรมชาติทั้งด้านดีและด้านร้าย รวมถึงการมองธรรมชาติเฉกเช่นสถานะเดียวกับเพศหญิง จึงก่อให้เกิดมโนทัศน์ต่อธรรมชาติด้านดี คือ ธรรมชาติในฐานะผู้ปกป้องคุ้มครองผู้เดินทาง และมโนทัศน์ต่อธรรมชาติด้านร้ายในฐานะอุปสรรค ผู้ทำลาย ก่อให้เกิดภัยอันตราย เป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง รวมถึงการมองธรรมชาติในฐานะเพศหญิง ซึ่งธรรมชาติจะปกป้องหรือทำลายมนุษย์นั้นส่วนหนึ่งมาจากตัวมนุษย์เองถ้ามนุษย์ประพฤติดี อยู่ในศีลธรรม ให้ความเคารพต่อธรรมชาติ ธรรมชาติก็จะเป็นผู้ปกป้องรักษาการเดินทางในครั้งนั้นให้ถึงจุดหมายอย่างปลอดภัย แต่ถ้ามนุษย์ไม่อยู่ในศีลธรรม มีความโลภ ล่วงเกินและทำลายธรรมชาติมนุษย์ก็必将ได้รับผลร้าย

* Received March 8, 2020; Revised March 16, 2020; Accepted March 26, 2020

ถูกธรรมชาติทำลายเช่นเดียวกัน แนวคิดเช่นนี้ส่วนหนึ่งได้รับคติความเชื่อทางพุทธศาสนาที่เป็นรากฐานรวมถึงความเชื่อดั้งเดิมของพื้นถิ่น ความเชื่อเรื่องผี รวมถึงความเชื่อต่าง ๆ ในการเดินทางที่แตกต่างกันไป

คำสำคัญ: มโนทัศน์การเดินทาง; ธรรมชาติ; วรรณกรรมการเดินทางไทย

Abstract

The research article aimed to study the concepts of travel and views on nature in the travel-related Thai literature from Ayutthaya period to the reign of King Rama 5 of Rattanakosin period. The study employed the qualitative research by means of interpreting the documents, with an emphasis on the literary texts, the types of literary texts based on Niras as well as the archives of travel records in both proses and verses. While the time scope of literature was set from studying the travel-related literature dated back to the start of the written record in Ayutthaya period until the modernization period of the country.

The research results found that there were three characteristics of the concepts on travel and views on nature: 1) nature as a female, 2) nature as a destroyer, and 3) nature as a protector. The traveling from Ayutthaya period until the reign of King Rama 5 of Rattanakosin period was full of difficulties, in which one of the obstacles of traveling was the nature itself that a traveler had to struggle through in order to reach the destination. With the awareness of nature in both positive and negative perspectives, it was found that the views on nature as a female had led to the positive concepts of nature, namely, nature as a protector of a traveler; while the negative concepts of nature had a view towards nature as a destroyer that brought dangers and obstacles upon traveling. Nature would protect or destroy human partly depended on the human himself; if his behavior was good and moral, and respected nature, nature would protect him throughout the traveling until reaching the destination safely; but if human was immoral, greedy, and destroyed nature, he would be destroyed by nature as well. This kind of concept had been influenced by Buddhist beliefs, including the indigenous traditional beliefs, spiritual beliefs, as well as various beliefs in different travels.

Keywords: Concepts of Travel; the Nature; Thai travel-related Literature

บทนำ

วรรณกรรมการเดินทาง หรือ “Travel writing” หมายถึง งานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเดินทางสามารถนำเสนอด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งในมุมมองของนักวรรณคดีตะวันตกที่กล่าวถึงประเภท รูปแบบ และเนื้อหาของงานในกลุ่มนี้ แสดงให้เห็นว่า Travel writing เป็นงานเขียนที่มีการผสมผสานรูปแบบและ

องค์ประกอบของงานเขียนหลายประเภทเข้าด้วยกัน สามารถนำเสนอในรูปแบบวรรณกรรมได้หลากหลายรูปแบบ เช่น สารคดี จดหมาย นวนิยาย บทกวีเกี่ยวกับการเดินทาง ฯลฯ ผู้เขียนมีอิสระในการนำเสนองานได้อย่างอิสระ

นักวิจารณ์คนสำคัญที่มีการกล่าวถึง “Travel Writing” คือ Paul Fussell ซึ่งในงานของเขาเรื่อง *Abroad: British Literary Travelling Between the Wars* ถือเป็นน้ำเชื้อของการศึกษาการเขียนการท่องเที่ยวที่พิจารณาประเภทและรายละเอียดของงาน Fussell ยืนยันว่างานประเภทบันทึกการเดินทางจะต้องโดดเด่นในเรื่องของการเดินทาง อาจบรรยายด้วยร้อยแก้ว ถึงแม้จะมีภาพ แผนที่ ตาราง รายการสัญลักษณ์ ส่วนเหล่านี้ถือเป็นส่วนสนับสนุนการเล่าเรื่อง ส่วน Borm เห็นต่างจาก Fussell เธอไม่ได้ใช้คำว่า “travel book” ในความหมายที่เท่ากับ “travel writing” อีกทั้งยังเสนอว่าวรรณกรรมการเดินทางเป็นคำศัพท์ที่ใช้ครอบคลุมงานเขียนที่นำเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับการเดินทางทั้งสารคดีและบันเทิง ซึ่ง Thompson เห็นคล้อยตาม Borm แต่เขามีข้อสังเกตที่สำคัญยิ่งว่าแม้วรรณกรรมการเดินทางจะอ้างอิงอยู่กับประสบการณ์การเดินทางที่เป็นความจริง แต่ความจริงที่ปรากฏในงานเขียนกลุ่มนี้ย่อมถูกคัดสรร (selective) และปั้นแต่ง (fictive) ในระดับหนึ่ง ผู้อ่านวรรณกรรมการเดินทางต้องตระหนักว่าความจริงแท้ในวรรณกรรมการเดินทางเป็นผลจากศิลปะการประพันธ์ ข้อเตือนใจอีกประการหนึ่ง คือ วรรณกรรมการเดินทางถูกประกอบสร้างมาไม่ต่างกับตัวบทอื่น ๆ ผู้อ่านจึงไม่ควรอ่านอย่างไร้เดียงสา (Thompson, 2011)

การเดินทางในแต่ละครั้งผู้เดินทางย่อมมีจุดประสงค์และมโนทัศน์ในการเดินทางที่แตกต่างกันออกไป จุดประสงค์ในการเดินทาง เช่น การเดินทางเพื่อประโยชน์ทางการเมือง เพื่อการอยู่ร่วมกันของรัฐและประเทศต่าง ๆ ทำให้มีการเดินทางของทูตสันถวไมตรีไปมาระหว่างประเทศ การเดินทางเพื่อประโยชน์ทางการค้า การเดินทางเพื่อประโยชน์ทางศาสนา การเดินทางเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินและพักผ่อน การเดินทางเพื่อสุขภาพและอนามัย เป็นต้น นอกจากจุดประสงค์ในการเดินทางแล้วมโนทัศน์ที่ผลักดันให้ผู้คนเกิดการเดินทางนั้นถือได้ว่ามีความน่าสนใจยิ่ง ซึ่งมโนทัศน์หรือคำว่า concept มีลักษณะเป็นนามธรรมเกี่ยวข้องกับความคิด เป็นเรื่องที่กว้างขวางลึกซึ้งครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ของมนุษย์ทุกด้าน การศึกษามโนทัศน์ทำให้ทราบถึงแนวความคิดของมนุษย์ที่มีต่อผู้คน สังคม หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยการตีความ การกลั่นกรองความคิด และเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างมีเหตุผล เพื่อจะได้มองเห็นมโนทัศน์ที่ปรากฏเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ อย่างชัดเจน การศึกษามโนทัศน์การเดินทางในวรรณกรรมการเดินทางไทยจึงเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อที่ส่งผลให้เกิดการเดินทางโดยอาศัยการตีความ การกลั่นกรองความคิดและเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างมีเหตุผลเพื่อจะได้เข้าใจถึงมโนทัศน์ที่ส่งผลหรือผลักดันให้ผู้คนเกิดการเดินทางในกิจกรรมต่าง ๆ

เมื่อกล่าวถึงการเดินทางของผู้คนในวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในวรรณกรรมการเดินทางตั้งแต่อยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์นั้น จะสังเกตได้ว่าเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางส่วนหนึ่งมีการเดินทางผ่านเส้นทางธรรมชาติ เมื่อมนุษย์ปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติผู้เดินทางย่อมแสดงมโนทัศน์ที่มีต่อธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความใกล้ชิดกับธรรมชาติและกล่าวถึงธรรมชาตินั้นจึงเป็นการแสดงออกถึงมโนทัศน์ที่ผู้เดินทางมีต่อธรรมชาติ ในอีกแง่หนึ่งธรรมชาติถือเป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดให้เกิดการเดินทางทั้งการท่องเที่ยว การพักผ่อน การชมความงามของธรรมชาติ รวมถึงการที่ต้องการพิสูจน์เอาชนะความท้าทายของธรรมชาติที่ต้อง

พบเจอในการเดินทางด้วย ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น วรรณกรรม การเดินทางไทยทั้งนิราศและจดหมายเหตุส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการเดินทางของผู้คนในราชสำนัก ไม่ว่าจะเป็นกษัตริย์ ขุนนาง ดังนั้นการมองธรรมชาติจึงเป็นการมองจากทัศนะของชนชั้นปกครอง

ธัญญา สังขพันธานนท์ (Sangkhaphanthanon, 2013) กล่าวว่า กวีในราชสำนักในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีสำนึกต่อธรรมชาติในสองลักษณะคือ สำนึกความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ และสำนึกในความเป็นอื่นต่อธรรมชาติ สำนึกความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ เป็นจินตภาพเกี่ยวกับธรรมชาติในด้านดีของมนุษย์ คือความรู้สึกที่มนุษย์รู้สึกว้าธรรมชาติเป็นมิตรกับตนสามารถร่วมรับรู้ความเป็นไปได้ ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกของตนไปด้วย เช่น ถ้าอยู่ในอารมณ์ความรู้สึกรื่นเริง มีความสุข ธรรมชาติรอบข้างก็จะดูสดชื่น รื่นรมย์ ในทางตรงกันข้ามเมื่อมนุษย์ตกอยู่ในภาวะอารมณ์โศกเศร้า เสียใจ ธรรมชาติก็พลอยหม่นหมองแปรปรวนตามไปด้วย วิธีคิดเช่นนี้มีพื้นฐานการมองธรรมชาติว่าเป็นสิ่งมีชีวิต ตามกระบวนการทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศในทำนองเดียวกันกับการอุปมาว่า ธรรมชาติคือมารดาผู้โอบอุ้ม เลี้ยงดู มีความเมตตากรุณาและมีฐานะเป็นเพศหญิง แต่ในอีกด้านหนึ่งมนุษย์ก็มีจินตภาพต่อธรรมชาติด้านร้ายเช่นกัน นั่นคือ การรับรู้ว้าธรรมชาติไม่สามารถควบคุมได้ (nature as disorder) ธรรมชาติก่อให้เกิดความรุนแรง (violence) ทุพภิกขภัย (drought) ความอลหม่านวุ่นวาย (chaos) เป็นสถานที่ไม่ปลอดภัยสำหรับมนุษย์ การมองธรรมชาติเป็นสิ่งที่เหนือการควบคุม มีความลึกลับ ทำให้มนุษย์รู้สึกหวั่นไหว ไม่ไว้วางใจธรรมชาติ เกิดความกลัว ยำเกรง และมองธรรมชาติว่าเป็นอื่น (other) ในทางกลับกันการมองธรรมชาติว่ามีพลังอำนาจน่ากลัวทำให้มนุษย์มีความต้องการจะควบคุม ต้องการเอาชนะธรรมชาติในบางครั้ง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าธรรมชาติมีผลต่อมโนทัศน์ของผู้แต่งวรรณกรรม ขณะเดียวกันผู้แต่งวรรณกรรมก็แสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์ที่มีต่อธรรมชาติผ่านงานวรรณกรรม โดยเฉพาะวรรณกรรมการเดินทางที่ผู้แต่งมีความใกล้ชิดต่อธรรมชาติอย่างแนบชิด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษามโนทัศน์การเดินทางกับการมองธรรมชาติในวรรณกรรมการเดินทางไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงรัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์ การศึกษานี้จะทำให้เข้าใจว่าผู้แต่งหรือผู้เดินมีมโนทัศน์ต่อธรรมชาติอย่างไร สิ่งใดที่ส่งผลให้เกิดมโนทัศน์เช่นนั้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษามโนทัศน์ต่อธรรมชาติในกลุ่มวรรณกรรมการเดินทางต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษามโนทัศน์การเดินทางกับการมองธรรมชาติในวรรณกรรมการเดินทางไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงรัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทความวิจัยนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยตีความจากเอกสารซึ่งจะศึกษาตัวบทวรรณคดีการเดินทางโดยพิจารณาจากลักษณะเนื้อหาว่าด้วยการเดินทางที่มีความน่าสนใจและมีลักษณะเด่นชัดในความเป็นวรรณกรรมการเดินทางที่เกิดจากประสบการณ์การเดินทางจริงประเภทของตัวบทจะใช้ตัวบทวรรณกรรมนิราศและจดหมายเหตุบันทึกการเดินทางทั้งประเภทร้อยแก้วและ

ร้อยกรองเป็นหลัก ซึ่งจะยึดความเป็นวรรณกรรมการเดินทางเพื่ออธิบายเกี่ยวกับมโนทัศน์ความสัมพันธ์ของวรรณกรรมการเดินทางกับบริบทสังคมไทย ขอบเขตด้านเวลาของตัวบท จะศึกษาวรรณกรรมการเดินทางเริ่มตั้งแต่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรในสมัยอยุธยาจนถึงยุคสมัยการเปลี่ยนแปลงประเทศให้ทันสมัย (ถึงสมัยรัชกาลที่ 5) และจะยกตัวอย่างวรรณกรรมเพียงบางตัวอย่างเพื่อประกอบการอธิบาย มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูล

1.1 สำนวณวิทยานิพนธ์ เอกสารงานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมการเดินทาง

1.2 รวบรวมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการศึกษามโนทัศน์ (concept) ในวรรณกรรมการเดินทาง (Travel Writing)

1.3 รวบรวมและศึกษาเอกสารตัวบทวรรณกรรมที่เข้าข่ายประเภทวรรณกรรมการเดินทาง (Travel Writing) ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงยุคสมัยของการปรับประเทศให้ทันสมัย (ถึงช่วงรัชกาลที่ 5) ของกรุงรัตนโกสินทร์

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ตีความวรรณกรรมการเดินทางไทยเพื่อตอบโจทย์คำถามหลักของการวิจัย โดยใช้กรอบแนวคิด/ทฤษฎีและระเบียบวิธีการวิจัยทางวรรณกรรมศึกษาที่กล่าวไว้เบื้องต้นตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่ตั้งไว้ และจะยกตัวอย่างวรรณกรรมเพียงบางเรื่องเพื่อประกอบการอธิบาย โดยจะศึกษาในประเด็น *ธรรมชาติในฐานะเพศหญิง ธรรมชาติในฐานะผู้ทำลาย ธรรมชาติในฐานะผู้ปกป้องคุ้มครอง*

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) สรุปผลการศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้จากการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

การศึกษามโนทัศน์การเดินทางกับการมองธรรมชาติในวรรณกรรมการเดินทางไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา-รัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์ จากการศึกษากฎมโนทัศน์การเดินทางกับการมองธรรมชาติอยู่ 3 ลักษณะ คือ ธรรมชาติในฐานะเพศหญิง ธรรมชาติในฐานะผู้ทำลาย และธรรมชาติในฐานะผู้ปกป้องคุ้มครอง ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ธรรมชาติในฐานะเพศหญิง

การมองธรรมชาติเปรียบเสมือนเพศหญิง หรือเพศแม่ผู้ให้กำเนิดมีมาแต่ชุมชนบรรพกาล การที่ตำนานปรัมมูลกล่าวถึงกำเนิดมนุษย์คนแรกว่าเป็นผู้หญิงมีความสอดคล้องเป็นอย่างมากกับแนวคิดเรื่องเทพมารดาแห่งโลกที่เกิดขึ้นในระบบสังคมบุพกาลจากทุกวัฒนธรรมของโลก นางอิตถังเคยยสงคลี หรือย่าสังกะสีในความเชื่อของล้านนาดั้งเดิมได้รับการกล่าวถึงในฐานะผู้สร้าง (creator) ในปรัมมูลฉบับหอสมุดแห่งชาติให้

ความสำคัญกับบทบาทของนางอิตถังเคยยสงกลีในฐานะมนุษย์คนแรกที่อุบัติขึ้นในโลก เพื่อสร้างชีวิตอื่น ๆ ทั้งมนุษย์ พืชและสัตว์ ส่วนปู่สังกะสา หรือ ปุตตเคยยสงกลีนั้นอุบัติขึ้นมาทีหลังในฐานะผู้ช่วยของนาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นจิตสำนึกเชิงนิเวศแนวตั้งเดิมที่ให้ความสำคัญกับผู้หญิงและธรรมชาติว่า มีความเป็นหนึ่งเดียวกันในฐานะของความเป็นแม่ หรือผู้ให้กำเนิดชีวิต (Sangkaphanthanon, 2013) ซึ่งในวรรณกรรมการเดินทางในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์มีปรากฏร่องรอยของความคิดที่มองธรรมชาติเปรียบเสมือนเพศหญิงเช่นกัน แต่รูปแบบและแนวความคิดการปกครองแบบทวาราชทำให้เกิดมุมมองที่มีต่อธรรมชาติเป็นไปในลักษณะของ ธรรมชาติคือตัวแทนของเพศหญิงหรือธรรมชาติเปรียบเสมือนเพศหญิงนอกเหนือจากการมองธรรมชาติคือมารดาผู้ให้กำเนิด ซึ่งจะเห็นได้จากการกล่าวถึงธรรมชาติอย่างแนบชิดกับความเป็นเพศหญิงผ่านการใช้โวหารในลักษณะต่าง ๆ

“ความใกล้ชิดของการอุปลักษณธรรมชาติกับความเป็นหญิง” การอุปลักษณธรรมชาติกับนางผู้เป็นที่รักรวมถึงการชมโฉมในบทชมโฉมเป็นการเชื่อมความงามของธรรมชาติที่พบเห็นระหว่างเดินทางกับผู้หญิงถือเป็นอีกวิธีหนึ่งที่กวีใช้กล่าวเปรียบถึงคนรักในวรรณกรรมไทยดังตัวอย่างใน โคลงนิราศท้าวสุภักดีการภักดี ดังข้อความต่อไปนี้

“ดวงดาวราวเนตรน้อง	นางพะงา พี่เอย
ภักตร์เทียบดวงจันทร์	จิมลิ้ม
ขนงเปรียบอ่าวคงคา	กันเรียบ เสมอญ
โฉมแม่งามยั่วยืม	ยิ่งแย้มอัปสร”

(Chulachomklao Chao Yu Hua, 1914)

การชมโฉมสตรีมักมีการนำความงามของธรรมชาติมากล่าวเปรียบในลักษณะของความเป็นหนึ่งเดียวหรือความเป็นเพศเดียวกัน เช่น อุปลักษณเพศหญิงกับพระจันทร์ตรงข้ามกับความผู้ชายคือพระอาทิตย์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการอุปลักษณเช่นนี้แสดงให้เห็นความคิดที่ว่าเพศชายย่อมมีพลังอำนาจมากกว่าเพศหญิง นอกจากนี้ธรรมชาติที่ได้พบเห็นยังมีผลในลักษณะของการกระตุ้นอารมณ์ให้เกิดความคิดถึงนางที่เป็นที่รัก เช่น การเห็นภุมกับดอกไม้ การเห็นสัตว์เคี้ยวเลี้ยงกัน ทำให้ผู้ที่พบเห็นเกิดการคิดถึงคู่รัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งเช่นเดียวกับธรรมชาติที่มีอารมณ์กิริยาอาการไม่แตกต่างจากธรรมชาติที่ได้พบเห็นจึงเกิดการนำมาเปรียบเทียบกับอารมณ์ความรู้สึกในขณะนั้นด้วย

ถึงแม้ทัศนคติต่อธรรมชาติที่มองธรรมชาติเปรียบเหมือนพระมารดาของโลกผู้สร้างสรรพสิ่ง แต่ในบางครั้งธรรมชาติก็ถูกมองในเชิงลักษณะของการเสพทางอารมณ์ มองเชิงพิศواسเป็นเครื่องบำเรอทางอารมณ์ไม่ต่างจากสตรีที่เป็นเครื่องเสพสมทางอารมณ์ของชาย ซึ่งการมองเช่นนี้น่าจะมาจากกระบวนคิดของระบอบการปกครองของชนชั้นกษัตริย์ตามแบบการปกครองแบบทวาราช ที่พระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของทุกสิ่งรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติด้วย ธรรมชาติจึงไม่แตกต่างจากสนมนางในเท่าไรนัก ดังตัวอย่างใน “นิราศรบพม่าที่ท่าดินแดง” บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ดังข้อความว่า

“เป็นช่องชั้นเชิงผลศิลาลาด	รุกชาติรีนรวยสวสสม
ไพรจิตรพิศพรณอยู่น่าชม	ลมพัดพากลิ่นสุมาสยมา

มีท่อน้ำพุพุขึ้น	ตลอดล้นไหลลงแต่ยอดผา
เป็นโปลงปล่องช่องชั้นบรรพต	เช่นซาดงสายสุหร่ายริน
บ้างเป็นท่อน้ำทางหว่างบรรพต	เลี้ยวลดไหลมาไม่รู้สิ้น
น้ำใสไหลชอกศิขรินทร์	แสนถวิลถึงสวาทไม่คลาดคลา
เกษมสุขแสนสนานสำราญเริง	บันเทิงจิตพิศวงพรรษา
ชะลอได้ก็จะมีใครชะลอม	ให้เป็นผาสุกทุกนางใน”

(Phra Buddha Yodfa Chulaloke, 1921)

จากข้อความที่ว่า “เกษมสุขแสนสนานสำราญเริง บันเทิงจิตพิศวงพรรษา ชะลอได้ก็จะมีใครชะลอม ให้เป็นผาสุกทุกนางใน” แสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่มองธรรมชาติเป็นสิ่งสร้างความบันเทิงเริงรมย์ และเป็นทรัพยากรของพระมหากษัตริย์ซึ่งถ้าสามารถเคลื่อนย้ายได้พระองค์จะเคลื่อนย้ายมารวมไว้กับนางในในฐานะเครื่องสร้างเกษมสุขแสนสนานสำราญเริงบันเทิงจิต

“การสยบยอม อ่อนน้อมขอต่อเพศแม่ผู้ให้กำเนิด” ถึงอย่างไรยามเมื่อธรรมชาติแสดงถึงพลังอำนาจ ความแปรปรวนของธรรมชาติต่าง ๆ หรือเมื่อยามที่มนุษย์อ่อนแอจากการเดินทางสิ้นหวังท้อถอยพบเจออุปสรรคจากธรรมชาติในการเดินทาง เหล่านี้สามารถทำให้มนุษย์เปลี่ยนมุมมองต่อธรรมชาติในลักษณะของการสยบยอม อ่อนน้อมขอ โดยเฉพาะในลักษณะการขอจากเพศแม่ผู้ให้กำเนิด ซึ่งแนวคิดนี้อาจเกิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่แม่คือผู้ให้กำเนิด คอยปกป้องเลี้ยงดู ความใกล้ชิดผูกพันของการเกิดที่มาจากท้องของแม่จึงมักทำให้แม่ให้ปกป้องคุ้มครองและให้อภัยเมื่อลูกเกิดทำความผิดขึ้น ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้เกิดการมองธรรมชาติกับเพศหญิงในฐานะผู้ปกป้องการเดินทาง เช่น พระแม่ธรณี เจ้าแม่ตะเคียนทอง นางไม้ หรือเจ้าแม่ประจำสถานที่ต่าง ๆ ผู้เดินทางต้องให้ความเคารพ มีการขอพระระหว่างการเดินทางเพื่อให้การเดินทางนั้นราบรื่น แต่เมื่อใดก็ตามที่ลบหลู่จากบ้างก็จะส่งผลให้เกิดความวิบัติภัยทั้งแก่บุคคลผู้กระทำ และเกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมาด้วย

2. ธรรมชาติในฐานะผู้ทำลาย

การเดินทางในแต่ละครั้งของการเดินทางสิ่งที่คุณเดินทางต้องพบเจอคืออุปสรรคความยากลำบากหนึ่งในนั้น คือ อุปสรรคที่เกิดจากธรรมชาติและในบางครั้งธรรมชาติแสดงให้เห็นถึงพลังอำนาจความยิ่งใหญ่ เช่น พายุฝน คลื่นลม พายุฟ้าผ่า แผ่นดินไหว หรือแม้กระทั่งสัตว์ป่าที่ดุร้ายที่เปรียบเสมือนทูตคอยรักษาธรรมชาติปกป้องพื้นที่ไม่ให้มนุษย์เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ในอาณาบริเวณหวงห้าม การพบเจอธรรมชาติในลักษณะเช่นนี้มักเป็นการเดินทางไปยังสถานที่ทุรกันดารป่าเขาลำเนาไพร หรือมหาสมุทรอันกว้างใหญ่อ้างว้างส่งผลทำให้ผู้เดินทางเกิดจินตภาพด้านร้ายต่อธรรมชาติ มองธรรมชาติคือสิ่งขัดขวางการเดินทาง และทำลายผู้เดินทางให้ประสบภัยพิบัติ ดังตัวอย่างการเดินทางของพระยามหานุภาพไปเมืองจีนที่ต้องพบพลังอำนาจของท้องทะเล คลื่น พายุ จนเกือบเอาชีวิตไม่รอด ดังข้อความดังนี้

“ก็บ่าข้ามตามบุรพาภาค	แสนวิบากคลื่นใหญ่ก็ใจหวน
แต่หาเหียนป่วนเปียนสกันรกวน	ด้วยเมฆวนราก็ระทมทน

แล้วบังเกิดพายุใหญ่จนใบกลับ	ทั้งคลื่นทับเทฟองทั้งนองฝน
เป็นพยุพยับทั่วม้วนมน	กำลังฝนแลบพรายกระจายไป
เสียงคลื่นประหนึ่งพื้นสุธาวาศ	จะวินาศไปด้วยชลไม่ทนได้
ตลิ่งนึ่งเห็นเขาวังวุ่นวายไป	บ้างร้องไห้รักตนอยู่ลนลาน”

(Mahanuphab, 2010)

พลังอำนาจของท้องทะเลและเรื่องเล่าของนักเดินทางที่เล่าถึงความแปรปรวน ความโหดร้ายน่ากลัวของท้องทะเลเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดจินตภาพด้านร้ายต่อธรรมชาติ ทะเลจึงเป็นเหมือนผู้ที่คอยทำลาย คอยพิสูจน์ความกล้าและความอดทนของนักเดินทางในขณะเดียวกันนักเดินทางก็อยากจะเอาชนะธรรมชาติของทะเลเช่นเดียวกัน

“ความรู้สึกแปลกแยกแตกต่างจากธรรมชาติ” การเดินทางในป่าเขาลำเนาไพรเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มนุษย์รู้สึกแปลกแยกแตกต่างจากธรรมชาติ เพราะธรรมชาติของป่าเขาลำเนาไพรมักส่งผลกระทบต่ออารมณ์ของผู้เดินทางในทำนองของความลึกลับพลังอำนาจที่ไม่สามารถหลบหลีกได้ ยิ่งถ้าการเดินทางนั้นเป็นการค้นหาสิ่งของสำคัญที่เป็นไปในลักษณะของ “สมบัติธรรมชาติ” ธรรมชาติและมนุษย์ก็จะเปรียบเหมือนคู่ปฏิปักษ์ต่อการพบอุปสรรคต่าง ๆ นานาจากธรรมชาติจึงเป็นเสมือนการปกป้องคุ้มครองสมบัติของธรรมชาติโดยธรรมชาติเองตามที่มนุษย์เกิดจินตนาการ ดังตัวอย่างในโคลงนิราศสุพรรณบุรีที่สุนทรภู่และลูกศิษย์เดินทางเพื่อไปหาไปหาแร่ แต่ต้องพบเจออุปสรรคจากธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ค้างคานในป่าว่านพิษ แต่สุนทรภู่ได้ความรู้แก้พิษว่านไปจากสองตายาย คือตาทองกับยายนาก คณะของสุนทรภู่จึงไม่เป็นอันตราย ดังนั้นว่านพิษจึงถือได้ว่าเป็นอุปสรรคของธรรมชาติด้านร้ายของมนุษย์ การที่มนุษย์สามารถผ่านอุปสรรคนี้ได้เป็นเหมือนการพิสูจน์ว่ามนุษย์รู้เท่าทันธรรมชาติและธรรมชาติไม่สามารถที่จะทำอันตรายแก่มนุษย์ได้ ซึ่งการเดินทางเพื่อหาแร่ในครั้งนี้ของสุนทรภู่นอกจากจะเจออุปสรรคจากดงว่านพิษแล้ว เมื่อการเดินทางนั้นสามารถค้นพบจุดหมาย คือ เจดีย์ที่คาดว่าจะบรรจุแร่ที่ต้องการ แต่คณะของสุนทรภู่กับต้องเจอเหตุผู้ปกป้องสมบัติธรรมชาติ คือ โขลงช้างป่า ที่สุนทรภู่เข้าใจว่าเป็นผู้ที่คอยคุ้มครองรักษาแร่ในเจดีย์และอาณาเขตหวงห้ามแห่งนี้ ผู้ที่รุกรานต้องถูกขับไล่และทำลาย ดังข้อความในโคลงนิราศสุพรรณ ที่ว่า

“ช้างบ้างใหญ่เพื่อย	เปลือยเปล่า
ทลวงทลึงถึงแทงเสา	สวบบ้าง
จากระเด่นแผ่นท้าวเทา	แทงอีก ฉลิกเอย
บ้าเลือดเดือดดุนช้าง	อินร้องซ้องเสียง ฯ

.....	
ท้าวชอบตอบเหล่าเรื่อง	เปื่องบุราณ
ปราสาทราชวังสถาน	ท่าน้าง
เขารอบขอบปราสาทเกิดท่า	มาแฮ
เปนเถื่อนเกลื่อนโขลงช้าง	ช่วยเฝ้าเข้าของ ฯ”

(Sunthonwohar, 1967)

ในท้ายที่สุดแล้วคณะของสุนทรภู่ต้องยอมแพ้ต่อโอรสช้างยอมล่าถอยกลับ มนุษย์ต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ต่อธรรมชาติ และส่วนใหญ่ที่มนุษย์ไม่สามารถผ่านด่านอุปสรรคของธรรมชาติได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมนุษย์เหล่านั้นขาดศีลธรรม มีความโลภ ไม่ตั้งมั่นในธรรม ธรรมชาติจึงเป็นผู้ที่ลงโทษต่อการกระทำนั้น เหตุการณ์นี้ก็เช่นกันสุนทรภู่และคณะแสวงหาแร่และยาอายุวัฒนะเพื่อต้องการนำไปเล่นแร่แปรธาตุ ท้ายที่สุดก็ถูกธรรมชาติลงโทษโดนโอรสช้างป่าไล่ล่า และด้วยความเหนียวแน่นทำให้สุนทรภู่เผลอหลับนิมิตฝันเห็นพระราชพระเทวี และโอรส พระราชาทรงเล่าถึงเหตุของการถูกช้างป่าไล่เพราะสุนทรภู่ต้องการสมบัติที่หวงห้าม ซึ่งโอรสช้างป่าคือทูตผู้ที่คอยปกป้องรักษา ส่วนเรื่องยาอายุวัฒนะนั้นเป็นสิ่งเหลวไหลควรหยุดค้นหา และสิ่งที่เป็นสัจจะธรรมของชีวิตและเป็นประโยชน์ต่อชีวิตคือธรรมะ สุนทรภู่ควรกลับไปรักษาศีลภาวนาธรรมจะเป็นการดีต่อชีวิต ธรรมชาติกับธรรมะจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกัน หลักธรรมทางพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นฐานะคิดหนึ่งที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติเมื่อใดที่มนุษย์ไม่อยู่ในศีลธรรมก็จะถูกธรรมชาติลงโทษ ในการเดินทางก็เช่นกันถ้ามนุษย์ไม่เคารพธรรมชาติ ลบหลู่ ทำลาย เกิดความโลภอยากจะทำอะไรก็ต้องห้ามในธรรมชาติ ธรรมชาติก็จะอุปสรรคของการเดินทางและเป็นทำลายผู้เดินทางนั้นเช่นเดียวกัน

3. ธรรมชาติในฐานะผู้ปกป้องคุ้มครอง

การเดินทางในแต่ละครั้งของการเดินทางผู้เดินทางต่างต้องพบเจออุปสรรคความยากลำบาก โดยเฉพาะอุปสรรคที่เกิดจากธรรมชาติ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมตลอดเส้นทางจึงเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดปฏิสัมพันธ์กับผู้เดินทางตลอดเวลาทำให้เกิดการเช่นสรวงบูชา ผีสาว เทวดา เจ้าป่าเจ้าเขา สิ่งศักดิ์ต่าง ๆ ตามสถานที่ธรรมชาติ พฤติกรรมเหล่านี้เป็นอีกการกระทำหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการมองธรรมชาติในฐานะผู้ปกป้องคุ้มครองผู้เดินทางให้การเดินทางปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง เช่นในนิราศเมืองกวางตุ้งหรือนิราศพระยามหานุภาพไปเมืองจีนนอกจากแสดงให้เห็นมุมมองต่อธรรมชาติในฐานะของผู้ทำลายแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงมุมมองต่อธรรมชาติในฐานะผู้ปกป้องคุ้มครองผู้เดินทาง ดังจะเห็นได้จากความเชื่อของนักเดินเรือในทะเลที่มีการบูชาพระพุทธรูป การเซ่นไหว้ผี การเซ่นไหว้ท้องทะเล การกราบไหว้สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมื่อผ่านสถานที่ธรรมชาติต่าง ๆ ดังตัวอย่าง

“ฝ่ายฝูงคนอารักษ์	สิทธิศักดิ์เข้าสู่สถาน
ผู้ไปมาบูชาเชียวชาญ	วิสัยพาลพาณิชนิยมมา
แต่แปลกอย่างออกที่ทำสำเภาน้อย	กระจ้อยร่อยพอพึงเสนาหา
เอาเชือกเสาเพล่าใบใส่เกตรา	แล้วเย็บผ้าถุงเสปียงเรียงราย
บรรดามีเงินทองของเอมโอช	สรรพโภชนาใส่ลงบรรจุงวาย
เอากระดาดาวรูปทุกตัวนาย	ทั้งนายตันหนทุกคนไป
แล้วยกสำเภาน้อยลงลอยน้ำ	เหมือนถ้าย่ำที่ร้ายให้คลายได้
เผากะดาดขาดเคราะห์สะเดาะไป	ตามวิสัยสัญจรแต่ก่อนมา”

(Mahanuphab, 2010)

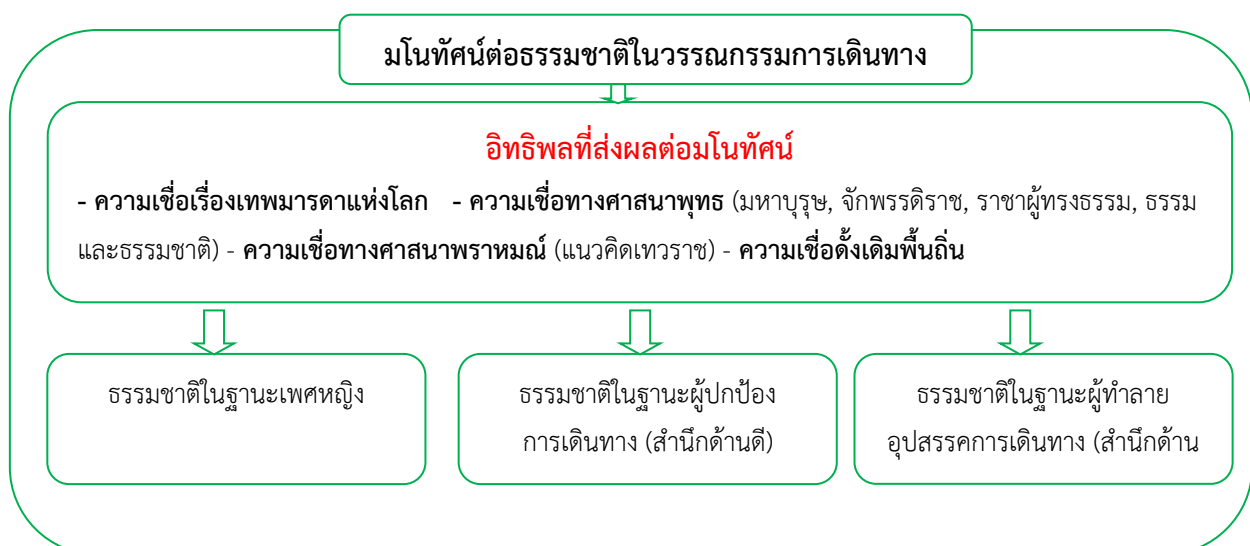

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวเดินเรือทางทะเลกราบไหว้มีทั้งรูปเคารพทางศาสนา ท้องทะเล ฝนน้ำ เทวาอารักษ์ ตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ การเซ่นไหว้และการเคารพเช่นนี้ก็เพื่อผลของการเดินทางที่ปลอดภัย สามารถผ่านอุปสรรคนั้น ๆ ไปได้ เช่น พายุ คลื่นลมมรสุมที่อาจพบเจอในท้องทะเลเหล่านี้ถือเป็นอุปสรรคของธรรมชาติ นอกจากการกราบไหว้เซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้วสิ่งที่ทำให้ผู้เดินทางแคล้วคลาดปลอดภัยจากการเดินทางคือการรักษาศีล ภาวนา ไม่ลบหลู่หรือล่วงเกินธรรมชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อที่ว่า “ธรรมะ และธรรมชาติจะปกป้องผู้ที่อยู่ในศีลธรรม” ดังนั้นผู้ที่มีศีลธรรมถึงจะสามารถฝ่าฟันอุปสรรคของการเดินทาง จนถึงจุดหมายปลายทาง และบรรลุผลของการเดินทางที่ตั้งไว้ได้ Sangkhaphanthanon (2013) กล่าวว่า ระบบคิดต่อธรรมชาติเช่นนี้ สะท้อนถึงวิถีคิดแบบองค์รวมที่มองสรรพสิ่งในจักรวาลว่ามีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน พร้อมกันนั้นก็เน้นย้ำอย่างมากต่อสถานะธรรมของมนุษย์ว่าเป็นตัวแปรสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสภาพของธรรมชาติ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าธรรมชาตินั้นเป็นได้ทั้งผู้ปกป้องและผู้ทำลาย ธรรมชาติจะปกป้องหรือทำลายนั้นส่วนหนึ่งมาจากมนุษย์ ถ้ามนุษย์ประพฤติดี อยู่ในศีลธรรม ให้ความเคารพต่อธรรมชาติ ธรรมชาติก็จะเป็นผู้ปกป้องการเดินทางในครั้งนั้นให้ถึงจุดหมายอย่างปลอดภัยราบรื่น แต่ถ้ามนุษย์ไม่อยู่ในศีลธรรม มีความโลภ ล่วงเกินและทำลายธรรมชาติมนุษย์ก็จะได้รับผลร้ายถูกธรรมชาติทำลายเช่นเดียวกัน แนวคิดเช่นนี้ ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลคติความเชื่อทางพุทธศาสนาที่เป็นรากฐาน รวมถึงความเชื่อดั้งเดิมของพื้นถิ่น ความเชื่อเรื่องผี รวมถึงความเชื่อต่าง ๆ ในการเดินทางตามแต่บริบทวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาโน้ตส์การเดินทางกับการมองธรรมชาติในวรรณกรรมการเดินทางไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา-รัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์ สามารถสังเคราะห์และนำเสนอได้ ดังแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 1 มโนทัศน์การเดินทางกับการมองธรรมชาติในวรรณกรรมการเดินทางไทยตั้ง

(อยุธยา-รัชกาลที่ 5)

อภิปรายผลการวิจัย

เรื่องราวการเดินทางส่วนใหญ่ในวรรณกรรมการเดินทางสมัยอยุธยาถึงรัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์เป็นเรื่องราวการเดินทางของผู้คนในราชสำนักหรือมีความเกี่ยวข้องกับราชสำนักเสียส่วนใหญ่ มโนทัศน์ในวรรณกรรมการเดินทางต่อธรรมชาตินั้นถือได้ว่าเป็นมโนทัศน์ของผู้คนในราชสำนักที่มีต่อธรรมชาติ ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และเกิดจากแนวคิดทางศาสนาทั้งศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ส่งผลต่อแนวคิดทางสังคมต่าง ๆ เช่น ด้านการเมืองการปกครอง ด้านศีลธรรมของคนในสังคม รวมถึงด้านมุมมองต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การมองธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิดเทวราชนั้นได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ส่งผลต่อแนวคิดด้านการปกครองของชนชั้นปกครอง ผสมกับแนวคิดเรื่องมหาบุรุษและจักรพรรดิราชในพุทธศาสนาทำให้เกิดการมองธรรมชาติในฐานะเพศหญิง ซึ่งมองว่าธรรมชาตินั้นเป็นทรัพยากรสมบัติหนึ่งของพระมหากษัตริย์ดังจะเห็นได้จากการอุปลักษณ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมแสดงถึงความใกล้ชิดกันระหว่างเพศหญิงกับธรรมชาติ และการมองธรรมชาติเป็นเครื่องสร้างความบันเทิงให้กับบุรุษเพศ ส่วนอีกมโนทัศน์หนึ่งที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติคือการมองธรรมชาติเป็นทั้งผู้ปกป้องและผู้ทำลาย แนวคิดเช่นนี้ส่วนหนึ่งนั้นได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนา คือ ถ้ามนุษย์ประพฤติดี อยู่ในศีลธรรม ให้ความเคารพต่อธรรมชาติ ธรรมชาติก็จะเป็นผู้ปกป้องรักษาการเดินทางในครั้งนั้นให้ถึงจุดหมายอย่างปลอดภัยราบรื่น แต่ถ้ามนุษย์ไม่อยู่ในศีลธรรม มีความโลภ ล่วงเกินและทำลายธรรมชาติมนุษย์ก็จะได้รับผลร้ายคือการถูกระเบิดธรรมชาติทำลายเช่นเดียวกัน ดังที่ Sangkhaphanthanon (2009) ได้กล่าวถึงวรรณกรรมของกวีชั้นมูลนายที่สะท้อนรสนิยมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ วาทกรรมขนบนิยมในการประกอบสร้างทางวรรณศิลป์กับความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล วาทกรรมขนบนิยมในการประกอบสร้างทางวรรณศิลป์ขนานนิยมในการนำธรรมชาติมาเชื่อมโยงกับผู้หญิงและการนำผู้หญิงไปเชื่อมกับธรรมชาติซึ่งเห็นได้จากชนบในการเขียนบทชมธรรมชาติ บทชมนางและบทอศักรรย์ โดยใช้ธรรมชาติเป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงผ่านการใช้อย่างเปรียบเทียบ เช่น การอุปมา อุปลักษณ์ เป็นต้น กวีราชสำนักอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นนิยมใช้ธรรมชาติ เช่น ชื่อของพรรณไม้ สัตว์ ภูมิประเทศ และสิ่งทางธรรมชาติแวดล้อมอื่น ๆ มาเชื่อมโยงกับความเป็นหญิง โดยใช้ภาษาเป็นตัวเชื่อม แต่ก็เป็นวิธีที่มีความเป็นอุดมคติสูง เพราะเน้นความงาม ความสูงส่งของธรรมชาติและผู้หญิงมากกว่าข้อเท็จจริงของสภาวะธรรมชาติ ลักษณะร่วมอีกประการคือ การใช้ธรรมชาติเพื่อสื่อความหมายทางเพศ ดังเห็นได้จากบทชมนางและบทอศักรรย์ที่ธรรมชาติถูกทำให้เกี่ยวเนื่องกับเพศ แสดงให้เห็นวิธีคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เพศและอคติทางเพศในสังคมศักดินา นอกจากนี้วรรณคดีราชสำนักสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล 2 ลักษณะ คือ *สำนึกความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ* เกิดจากจินตภาพด้านดีที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ มองว่าธรรมชาติเป็นสิ่งที่ชีวิตและเป็นมิตรกับมนุษย์ และ *สำนึกความเป็นอื่นของธรรมชาติ* เกิดจากจินตภาพด้านร้ายที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ มองว่าธรรมชาติคือพลังอำนาจ ลึกกลับ น่ากลัว มีความดิบเถื่อน และทุรกันดาร สำนึกในความเป็นอื่นของธรรมชาติทำให้มนุษย์มีความคิดที่จะควบคุมและเอาชนะธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

การศึกษามโนทัศน์ที่มนุษย์ต่อธรรมชาติในวรรณกรรมการเดินทางไทยสามารถเป็นแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับมโนทัศน์ที่มนุษย์ต่อธรรมชาติในวรรณกรรมกลุ่มอื่น ซึ่งจะทำให้ทราบถึงมโนทัศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติในช่วงมิติเวลาที่แตกต่างกันว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลทำให้มนุษย์มีมโนทัศน์ต่อธรรมชาติเช่นนั้น ซึ่งมโนทัศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาตินั้นสะท้อนถึงพฤติกรรมที่มนุษย์ปฏิบัติต่อธรรมชาติในแง่ของการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ด้วย ซึ่งถือเป็นฐานคิดเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติให้คงอยู่สืบต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษามโนทัศน์การเดินทางกับการมองธรรมชาติในวรรณกรรมการเดินทางไทยหลังสมัยรัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์ และในกลุ่มวรรณกรรมการเดินทางไทยร่วมสมัย รวมทั้งในวรรณกรรมกลุ่มอื่น ซึ่งอาจจะทำให้เห็นถึงพลวัตการเปลี่ยนของมโนทัศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติในช่วงมิติเวลาที่แตกต่างกันว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลทำให้มนุษย์มีมโนทัศน์ต่อธรรมชาติเช่นนั้น

References

- Chulachomklao Chao Yu Hua, King Rama 5. (1914). *Literature of King Rama 5 of Rattanakosin Period*. Bangkok: Vajirayana.
- Coltman, MM. (1989). *Tourism Marketing*. New York: Van Nostr and Reinhold.
- Mahanuphab. (2010). *Nirat Guangdong or Nirat Phrayamahanuphab*. Bangkok: Cementhai Foundation.
- Phra Buddha Yodfa Chulaloke, King Rama 1. (1921). *Literature of King Rama 1 of Rattanakosin Period*. Bangkok: Fine Arts Department.
- Sangkaphanthanon, T. (2009). *Ecocriticism: Discourse Of Nature And Environments In Thai Literature*. (Doctoral Dissertation). Naresuan University, Phitsanulok.
- _____. (2013). *Ecocriticism in Thai Literature*. Bangkok: Nakhon.
- Sunthonwihar. (1967). *Nirat Suphan*. Bangkok: Fine Arts Department.
- Thompson, C. (2011). *Travel Writing*. New York: Routledge.

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธ
กับการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่*
The Buddhist Culture and Local Wisdom Towards
The Enhancement of Stability for Inexperienced Parents

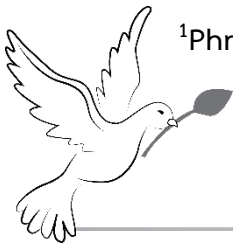
¹พระครูนิวาสินลักขณ์, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา เหนืออำนาจ

¹Phrakhrunivitsinlakhan, Akkaradecha Brahmakappa and Rattiya Nua-amnat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: phrakhruniwit.mk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนะรูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่บนพื้นฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างซึ่งค่าความตรงตามเนื้อหาารายข้อ และความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ มีค่า 1 และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 รูป/หรือคน ด้วยแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่บนพื้นฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธ ในการสร้างครอบครัวที่อบอุ่นและเข้มแข็งนั้นคู่สามีและภรรยาจะต้องดำเนินรอยตามหลักสมชีวิธรรม 4 ประกอบด้วย 1) จะต้องมีความเชื่อและทัศนคติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 2) จะต้องมีการประพฤติปฏิบัติดีเสมอกัน 3) จะต้องลดอัตตาและมีความเสียสละเสมอกัน และ 4) จะต้องมีปัญหาและมีเหตุมีผลเสมอกัน เบื้องต้นคู่สามีจะต้องมีศีล 5 เป็นพื้นฐานและประพฤติการปฏิบัติต่อกันและกันด้วยวิธีการที่ดีใน 3 มิติ คือ 1) ด้านกายกรรม 2) ด้านวจีกรรม และ 3) ด้านมโนกรรม

คำสำคัญ: การเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัว; ครอบครัววิถีพุทธ; พ่อ-แม่มือใหม่

* Received June 20, 2020; Revised August 6, 2020; Accepted October 25, 2020

Abstract

The research article aimed at presenting a model for enhancing the stability of inexperienced parents based on Buddhist culture and local wisdom. The study was action research and was conducted by employing an in-depth interview with key informants who were 17 experts, by means of semi-structured interview with the validity of individual item and content validity index that had a value of 1, together with a focus group discussion with 9 persons by using the focus group record. The acquired data were studied by content analysis and presented in a descriptive method.

The research results revealed that in order to build a warm and strong family, a model for enhancing the stability for inexperienced parents based on the Buddhist culture and local wisdom required the couple to follow the principle on Samajīvidhamma (the four qualities which make a couple well matched) as follows: 1) to be matched in faith and attitude; 2) to be matched in moral conduct; 3) to be matched in generosity and sacrifice; and 4) to be matched in wisdom and reasons. Initially, the couple must observe the 5 percepts as the fundamental and treated each other wholesomely in the following 3 aspects: 1) bodily action; 2) verbal action; and 3) mental actions.

Keywords: Reinforced Security of Family; Buddhist Family; Inexperienced Parents

บทนำ

วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญเพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณีพิธีกรรม และภูมิปัญญาของคนในชุมชนซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตอันเรียบง่าย เป็นสังคมที่พัฒนาชุมชนให้ก้าวไปสู่สังคมที่มีคุณภาพโดยสร้างคุณธรรมและจริยธรรม อีกทั้งดำรงความเป็นชาติพันธุ์ เมื่อชาวบ้านในชุมชนได้ปรับประยุกต์วัฒนธรรมนำมาผสมกลมกลืนกับภูมิปัญญาท้องถิ่นย่อมจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นการพัฒนาบนพื้นฐานภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือกล่าวได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาวิถีชีวิตบนรากฐานของการรู้จักช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเองให้สามารถปรับตัวอย่างรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงภายนอกก่อให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งที่จะดำเนินชีวิตได้ด้วยภูมิปัญญาของตนเอง สังคมไทยเป็นสังคมเก่าแก่สังคมหนึ่งจึงปรากฏภูมิปัญญาเช่นนี้อยู่เป็นจำนวนมาก ภูมิปัญญาเหล่านี้นอกจากจะแสดงความเป็นไทย เป็นเอกลักษณ์ไทยที่สำคัญอย่างหนึ่งแล้ว ยังเป็นเครื่องชี้ระดับความเจริญของสังคมไทยที่เป็นมาในประวัติศาสตร์อีกด้วย ภูมิปัญญามักจะหมายถึงสิ่งที่ป็นนามธรรมส่วนยอดส่วนปลายสูงสุดของสถาบันสังคม (Social Institution) ซึ่งเป็นส่วนประกอบของวัฒนธรรมของแต่ละสังคม (Hangul, 1992)

รูปแบบการเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว แบบแผนหรือกระบวนการเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว ซึ่งประมวลขึ้นจากข้อมูลสถานการณ์ความมั่นคงของครอบครัวไทยและความคิดเห็นของครอบครัวต่อหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว (Sanyavivat, 1991) ครอบครัวจึงเป็นสถาบันทางสังคมพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบบุคลิกภาพ ความคิด ความเชื่อ ทักษะและพฤติกรรมของแต่ละบุคคล พฤติกรรมทั้งทางบวกและทางลบของสมาชิกที่แสดงออกภายในครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานและมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมในทุกด้านเป็นอย่างดีเหมาะสม (Chatthawe, 2016) นอกจากนี้ยังเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่ทางสังคมในการปลูกฝังความเชื่อ สร้างเสริมทัศนคติ กำหนดบุคลิกภาพ วัฏปฏิบัติตน รวมทั้งการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสังคม ผ่านการสื่อสารทางบวกภายในครอบครัว การสร้างความเข้าใจ ยอมรับและไว้วางใจในครอบครัว การเสริมสร้างเทคนิคการปรับตัวและฝึกการแก้ปัญหาความขัดแย้ง (Yupa, and Thitirat, 2014) อีกนัยหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวมีความมั่นคงขึ้นอยู่กับปัจจัยเหล่านี้เป็นอย่างน้อย อาทิ คู่ครองมีความคล้ายคลึงกัน (ฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคมเสมอกัน มีคุณธรรมจริยธรรมเสมอกัน หรือมีระดับแห่งปัญญาเสมอกัน) ความปรองดองของสมาชิกครอบครัว ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความเข้าใจกันของสมาชิกครอบครัว ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันของสมาชิกครอบครัว การช่วยกันทำงานส่วนรวมของครอบครัวและสภาพแวดล้อมรอบครอบครัว โดยแนวทางการสร้างครอบครัวให้มีความมั่นคงมีองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ การเลือกคู่ครองที่เสมอกันทางสังคม เศรษฐกิจ จริยธรรมและปัญญาความเข้าใจกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของสมาชิกครอบครัว ความขยันทำงานส่วนรวมของครอบครัว ความพยายามสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ครอบครัวสภาพแวดล้อมเป็นประโยชน์กับครอบครัว การมีความมั่นคงในใจตนและการรู้จักให้อภัย ทั้งนี้ความมั่นคงของครอบครัวและความมั่นคงในชีวิตสมรสเป็นสิ่งที่คู่สมรส สมาชิกในครอบครัวและคนในสังคมทุกสังคมรวมทั้งคู่สมรสไทยและสังคมไทยมีความปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นและมีความยั่งยืนตลอดชั่วชีวิตสมรส แต่ความปรารถนาหรือความต้องการของคู่สมรสและบิดามารดาอาจมีทั้งที่เป็นจริงเป็นที่พึงพอใจและที่ไม่เป็นจริงหรือประสบความล้มเหลว สิ่งที่จะสะท้อนให้เห็นถึงส่วนที่บรรลุผลในชีวิตสมรส คือ การมีความสุข ความสำเร็จ ความมั่นคงของครอบครัว จึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินชีวิตครอบครัว ในทางตรงข้ามกับความล้มเหลวในชีวิตสมรสคือการแยกกันอยู่ การหย่าร้างการทอดทิ้งและปล่อยปละละเลย การเลิกร้าง ซึ่งถือเป็นครอบครัวแตกแยกหรือความเสื่อมสลายของครอบครัวที่สังคมไทยพึงหลีกเลี่ยง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะทำการศึกษาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธกับการสร้างความมั่นคงทางครอบครัวพ่อ-แม่มีใหม่ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นรากเหง้าของตนเองเพื่อนำมาสร้างสรรค์ให้เกิดคุณค่าและสืบทอดความภูมิใจในสิ่งที่ป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อก่อเกิดการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวบนฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธที่จะสะท้อนให้เห็นคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ และสภาวะที่ครอบครัวดำรงความมั่นคงและมีความสุข เกิดความสมดุลและพึ่งพาตนเอง โดยการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธที่เป็นมรดกล้ำค่าควรค่าแก่การดูแล อนุรักษ์ ปกป้องและถูกนำมาประยุกต์ใช้ในครอบครัวพ่อ-แม่มีใหม่อย่างเหมาะสมและ

สอดคล้อง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการบูรณาการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวที่นำไปสู่การพัฒนาสังคมบนพื้นฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มีใหม่บนพื้นฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้วิธีการหลายอย่างมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการศึกษาใน 3 ลักษณะ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย พ่อแม่มีใหม่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ประชาชนท้องถิ่น คณะสงฆ์องค์กรภาคประชาชน หน่วยงานราชการและเครือข่ายภาคีเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นักวิชาการท้องถิ่น นักวิชาการอิสระ และประชาชนจำนวน 17 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง ซึ่งค่าความตรงตามเนื้อหาหรือความน่าเชื่อถือ (Item content validity index, I-CVI) มีค่า 1 และความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (Content Validity for Scale, S-CVI) มีค่า 1 แสดงว่าแบบสัมภาษณ์มีความตรงตามเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ผู้วิจัยกำหนดการโดยคณะผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจำนวน 9 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เป็นการสังเกตที่คณะผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับบริบทของครอบครัวไทยและครอบครัวพ่อ-แม่มีใหม่ อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต จารีตประเพณี และวัฒนธรรมวิถีไทยวิถีพุทธโดยคอยสังเกตและเฝ้าดูอยู่ห่าง ๆ ทั้งที่เป็นแบบผู้ถูกสังเกตรู้ตัวและไม่รู้ตัว และมีการสอบถามข้อมูลบางประเด็นเพื่อประกอบความชัดเจนของข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนและท้องถิ่นก่อนที่จะมีการจดจำและบันทึกประเด็น สารที่ได้ และรายละเอียดของสิ่งที่ต้องการสังเกตได้มาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นหาความรู้ในทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดและหลักการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มีใหม่บนฐานทางสังคมและวัฒนธรรมไทย ขณะเดียวกันก็จะศึกษาการดำรงรักษารากเหง้าแห่งคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงามของคนในพื้นที่ นอกจากนั้นยังเป็น

การสร้างองค์ความรู้ที่ประกอบด้วยแนวคิดและหลักการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวที่จะเกิดขึ้นตามแนวพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัย

รูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่บนพื้นฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธ พบว่า การที่คนสองคนจะเป็นคู่รักกันนั้นในการเลือกคู่ครองตามวิถีชีวิต จารีต ประเพณี วัฒนธรรมที่ติงามของชุมชนจะดำเนินรอยตามหลักสมชีวิตธรรม 4 ประกอบด้วย

1. การมีความเชื่อเสมอกัน มีระบบความเชื่อ ความศรัทธาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ตลอดทั้งมีรสนิยมที่คล้ายกันหรือเหมือนกัน ทำให้สามารถที่จะครองคู่หรือครองรักกันและกันได้ อย่างยาวนาน ในทางตรงข้ามถ้าทัศนคติไปด้วยกันไม่ได้ ก็จะเป็นสาเหตุที่ทำให้คู่รักหลายคู่ต้องเลิกร้างห่างเหินกันไป

2. การมีความประพฤติดีเสมอกัน มีศีลเสมอกัน หรือมีความประพฤติเสมอกัน ทำให้เกิดเคารพในคุณค่าของกันและกัน ในขณะเดียวกันในบางครอบครัวที่มีความอ่อนแอ ไม่มั่นคง ไม่อบอุ่น หรือมีการหย่าร้างกัน สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการมีศีลไม่เสมอกัน ทำให้ขาดความเคารพซึ่งกันและกันเห็นคุณค่าของกันและกัน เวลาจะคิด จะพูด จะทำอะไร ก็จะไม่ยำเกรงกัน เมื่อไม่ยำเกรงกันก็เป็นเหตุให้เกิดความรำฉานในการครองรักครองเรือนจนนำไปสู่การหย่าร้างหรือเลิกรากันไปในที่สุด

3. การมีความเสียสละเสมอกัน การที่คนสองคนที่จะมาครองคู่รักกันและร่วมกันสร้างอนาคต สร้างครอบครัวนั้น การลดอัตตาของงแต่ละคนถือเป็นเรื่องที่สำคัญ และจะทำให้ครอบครัวนั้นเกิดความผาสุกหรือสงบสุข เพราะจะทำให้ต่างคนก็ต่างปรับตัวและทัศนคติเข้าหากัน ไม่ถือตนเองเป็นใหญ่ จะเกิดความถ้อยทีถ้อยอาศัย เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และสามารถประคับประคองความรักของกันและกันได้ อย่างยืนยาว

4. การมีปัญญาเสมอกัน การใช้เหตุผลเสมอกัน ครอบครัวใดมีระดับสติปัญญาเสมอกันหรือใกล้เคียงกันนั้น เวลาที่คุยกัน เวลาที่วางแผนทำอะไรร่วมกัน ก็จะมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ก็จะทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและการเติมเต็มซึ่งกันและกันได้ และเมื่อมีปัญญาเสมอกันแล้ว คิดก็คิด ใกล้เคียงกัน พูดก็พูดใกล้เคียงกัน ทำก็ทำใกล้เคียงกัน ก็จะทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างนั้นเป็นไปได้โดยง่าย อุปสรรคต่าง ๆ ก็จะได้รับการแก้ไขโดยไม่ยากเย็นนัก

กระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่บนฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการปฏิบัติต่อกันและกันใน 3 มิติ ดังนี้

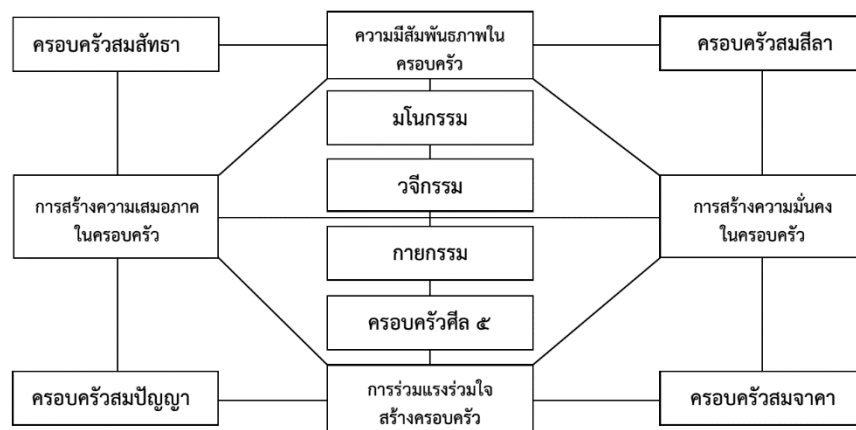
1. ด้านกายกรรม ครอบครัวของประชาชนและครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่ต่างพากันรักษาศีล การกระทำที่เกิดขึ้นทางกายก็จะเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ไม่มีการเบียดเบียน ไม่เบียดบัง ไม่ผิดลูกผิดเมียคนอื่น ไม่ดื่มสุรายาเมา ทำร้าย หรือทะเลาะเบาะแว้งซึ่งกันและกัน อันสืบเนื่องมาจากการมีจารีต ประเพณี และวัฒนธรรมที่ติงาม รวมถึงการสอนสั่ง อบรม กล่อมเกลา และการเป็นแบบอย่างที่ดีของบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย และพ่อ แม่ หรือผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ชุมชน

2. ด้านวิถีกรรม เมื่อครอบครัวของประชาชนและครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่ต่างดเว้นจากการพูดโกหก การพูดส่อเสียด การพูดเพื่อเจ้าหรือการพูดคำหยาบ และพูดแต่ความจริงต่อกัน ทำให้ครอบครัวอยู่กันด้วยความสงบสุขและสันติสุข นำมาซึ่งความสามัคคี ประองตอง

3. ด้านมโนกรรม ครอบครัวของประชาชนและครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่มีการสืบสาน กล่อมเกลา และถูกสอนสั่งในเรื่องของวิถีชีวิต จารีต ประเพณี วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมจึงก่อให้เกิดการปลูกฝังค่านิยมที่ดั้งเดิม นำมาซึ่งความสามัคคี สมานฉันท์ ประองตอง เสียสละ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ มีน้ำใจ และมีเมตตาธรรมต่อกัน ก็จะส่งผลให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

องค์ความรู้ใหม่

คณะผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เรื่อง “วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธกับการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่” ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้อธิบายได้ว่า ในการสร้างวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธกับการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเสริมสร้างความมั่นคงทางครอบครัว ประกอบด้วย การมีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว การร่วมแรงร่วมใจกันสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในครอบครัว การชวนช่วยสร้างเสริมความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับครอบครัว และการสร้างความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในครอบครัว ทั้งนี้การที่คนสองคนจะเป็นคู่รักกันนั้นในการเลือกคู่ครองนั้นตามวิถีชีวิต จารีต ประเพณี วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชุมชนจะดำเนินรอยตามหลักสมชีวิตธรรม ๔ ประกอบด้วย การมีความเชื่อเสมอกัน (สมสัทธา) การมีความประพฤติดีเสมอกัน มีศีลเสมอกัน (สมศีลา) การมีความเสียสละเสมอกัน (สมจาคา) และการมีปัญญาเสมอกัน (สมปัญญา) และต้องมีศีล 5 เป็นพื้นฐานและประพฤติการปฏิบัติต่อกันและกันด้วยวิธีการที่ดีใน 3 มิติ คือ 1) ด้านกายกรรม 2) ด้านวิถีกรรม และ 3) ด้านมโนกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

รายงานวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธกับการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่” เพื่อการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่บนพื้นฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธ ถือเป็นการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์สถาบันครอบครัวให้มีความมั่นคงและเข้มแข็งบนฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การที่จะพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่บนพื้นฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธ นั้น องค์ประกอบสำคัญส่วนใหญ่จะมาจากเรื่องของความสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัว การร่วมแรงร่วมใจกันสร้างความสุข การชวนช่วยสร้าง ความมั่นคง การสร้างความเสมอภาคจนเกิดคุณค่าและเป็นครอบครัวที่อบอุ่น เข้มแข็ง ซึ่งจะเป็ต้นแบบที่จะนำไปสู่การขยายผลในพื้นที่อื่น ทั้งนี้การเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่บนพื้นฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธ พบว่า การที่คนสองคนจะเป็นคู่รักกันนั้นในการเลือกคู่ครองนั้นตามวิถีชีวิต จาริต ประเพณี วัฒนธรรมที่ติงามของชุมชนจะดำเนินรอยตามหลักสมชีวิธรรม 4 กล่าวคือ 1) การมีความเชื่อเสมอกัน มีระบบความเชื่อ ความศรัทธาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน 2) การมีความประพฤติดีเสมอกัน มีศีลเสมอกัน หรือมีความประพฤติเสมอกัน ทำให้เกิดเคารพในคุณค่าของกันและกัน 3) การมีความเสียสละเสมอกัน โดยเฉพาะในเรื่องของการลดอัตตาของของแต่ละคนถือเป็นเรื่องที่สำคัญและสำคัญ และจะทำให้ครอบครัวนั้นเกิดความผาสุกหรือสงบสุข และ 4) การมีปัญญาเสมอกัน การใช้เหตุผลเสมอกัน การมีความคิดความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ก็จะทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและการเติมเต็มซึ่งกันและกันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yutthana et al. (2009) ได้ศึกษาวิจัย “การวิจัยและพัฒนาครอบครัวเข้มแข็งโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล” ยังพบว่ามีผลสอดคล้องกับผลการศึกษาตามแผนงานวิจัยเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่ตามแนวพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในเรื่องขององค์ประกอบของแนวคิดครอบครัวเข้มแข็งที่ประกอบด้วย 7 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) หลักการสร้างครอบครัวในอุดมคติ 2) หลักความรู้เรื่องครอบครัวเข้มแข็ง 3) หลักความรู้เกี่ยวกับแนวคิดครอบครัวเข้มแข็ง 4) แนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบด้านการยึดเหนี่ยวระหว่างกัน 5) แนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบด้านความยืดหยุ่น 6) แนวทางในการพัฒนาทักษะการสื่อสาร และ 7) หลักการติดตามผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sriprapai et al. (2011) ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนาตัวชี้วัดครอบครัวอบอุ่นสำหรับครอบครัวในจังหวัดลำปาง” พบว่า ตัวชี้วัดครอบครัวอบอุ่นสำหรับครอบครัวในจังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ รวม 31 ตัวชี้วัด จำแนกเป็น 1) ด้านการได้รับการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานเพียงพอจำนวน 4 ตัวชี้วัด 2) ด้านสมาชิกมีคุณธรรมและความรับผิดชอบ จำนวน 5 ตัวชี้วัด 3) ด้านมีกระบวนการขัดเกลาสมาชิก จำนวน 9 ตัวชี้วัด 4) ด้านสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว จำนวน 9 ตัวชี้วัด 5) ด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีและเกื้อกูลสังคม จำนวน 4 ตัวชี้วัด

ในส่วนของบริษัทความเป็นครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่นั้น การที่จะสร้างครอบครัวให้มีความมั่นคงและเข้มแข็งนั้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Patcha (2014) ได้ศึกษาวิจัย “กระบวนการปรับตัวและการอบรมเลี้ยงดูบุตรของแม่วัยรุ่นที่ต้องดูแลบุตรเพียงลำพัง กรณีศึกษา: ผู้ใช้บริการจากสหทัยมูลนิธิ” พบว่าเงื่อนไขการปรับตัวและอบรมเลี้ยงดูบุตรของแม่วัยรุ่นมีทั้งปัจจัยบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม ส่วน

กระบวนการปรับตัวมี 4 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ประเมินสภาพปัญหา ขั้นที่ 2 ขอความช่วยเหลือจากบุคคลหรือแหล่งสนับสนุนทางสังคม ขั้นที่ 3 วางแผนเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และขั้นที่ 4 ดำเนินการแก้ไขปัญหา เมื่อไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ต้องกลับไปประเมินปัญหาใหม่ สำหรับแนวทางการปรับตัวและการอบรมเลี้ยงดูบุตรของแม่วัยรุ่นจะเน้นไปที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ยอมรับความจริง ส่งเสริมให้แม่วัยรุ่นมองโลกในแง่ดี มีการทำกิจกรรมกลุ่มโดยเฉพาะมีการเตรียมความพร้อมในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และรู้จักขอความช่วยเหลือจากครอบครัวและแหล่งสนับสนุนทางสังคมต่างๆ โดยเงื่อนไขการปรับตัวและการอบรมเลี้ยงดูบุตรจะส่งผลต่อกระบวนการปรับตัวและการอบรมเลี้ยงดูบุตรแม่วัยรุ่นด้วย ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kwanta et al. (2010) ได้ศึกษาวิจัย “สภาพการดำเนินชีวิตครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่นและบริการทางสังคมสำหรับครอบครัว” พบว่า การใช้ชีวิตของสมาชิกในครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่น จากการศึกษาบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่นและสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีความแตกต่างกัน ส่วนบทบาทในการหารายได้และอำนาจในการตัดสินใจภายในครอบครัว พบว่า ผู้หารายได้หลักของครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่นจะมีเพียง 1-2 คน คือ พ่อหรือแม่ของแม่วัยรุ่น หรือทั้งพ่อและแม่ รายได้ของครอบครัวเป็นรายได้ที่มีความไม่แน่นอน รายได้น้อย หัวหน้าครอบครัวคือผู้หารายได้หลักเข้าสู่ครอบครัว มีอำนาจในการตัดสินใจภายในบ้าน นอกจากนี้ หัวหน้าครอบครัวยังต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในบ้านทั้งหมดและต้องเลี้ยงดูสมาชิกหลายคนภายในบ้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Maleewan (2014) ได้ศึกษาวิจัย “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัวเข้มแข็งกับต้นทุนชีวิตของสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น” พบว่า ลักษณะครอบครัวเข้มแข็งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับต้นทุนชีวิตของสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และต้นทุนชีวิตที่มีระดับต่ำสุด คือ ด้านพลังชุมชน ดังนั้นควรตระหนักถึงความสำคัญของต้นทุนชีวิต ให้มีการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีต้นทุนชีวิตที่ดี เพื่อช่วยให้สตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นมีพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพขณะตั้งครรภ์ที่ลดพฤติกรรมเสี่ยง รู้จักคิด สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง รวมถึงรู้จักตนเองและหาทางออกในเรื่องต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม สามารถดูแลทารกในครรภ์และเลี้ยงดูบุตรที่จะคลอดได้ดีมีคุณภาพ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งครอบครัว สถาบันการศึกษา สถานพยาบาล ชุมชนและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้ครอบครัวเข้มแข็ง อาทิ เช่น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูที่มีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างพ่อ แม่และลูก รวมถึงการเรียนรู้ บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบของตนเองและของผู้อื่นในครอบครัว

นอกจากนี้ยังได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Atchara et al. (2013) ได้ศึกษาวิจัย “แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนในการป้องกันปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเยาวชน” พบว่า แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนในการดูแลเยาวชนเพื่อป้องกันปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ คือ 1) การจัดโครงการพาลูกเข้าวัดในวันพระ เพื่อให้ผู้ปกครองมีเวลาพูดคุยและอบรมสั่งสอนกันมากขึ้น พัฒนาจิตใจของเยาวชนให้มีจิตอาสา มีคุณธรรมจริยธรรม และอีกแนวทางที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว 2) การมีกิตติภาพหมู่บ้านเพื่อควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆของเยาวชน เช่น ไม่ให้เด็กและเยาวชนชาย หญิง อายุต่ำกว่า 18 ปี อยู่ด้วยกันสองต่อสองในบริเวณพื้นที่เสี่ยงหรือในเวลากลางคืน และกำหนดเวลาการขายสุรา บุหรี่ ไม่ให้ร้านค้า ขายสุรา ขายบุหรี่ให้แก่เด็กและเยาวชน อายุต่ำกว่า 20 ปี และ 3)

มีเยาวชนต้นแบบในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เพื่อนรุ่นเดียวกันโดยเยาวชนต้นแบบเหล่านี้ เป็นกลุ่มคนที่ปฏิบัติตามกฎกติกา และจะช่วยตักเตือนเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรส่งเสริมให้มีการเลือกคูครองบนพื้นฐานของการมีความเชื่อ ทศนคติ ความศรัทธาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ทั้งนี้อาจดำเนินการผ่านการให้การศึกษา การอบรมพัฒนา หรือพ่อแม่ผู้ปกครองทำหน้าที่แนะแนวหรือสอนสั่ง

1.2 ควรส่งเสริมให้มีการเลือกคูครองบนพื้นฐานของการมีความดีเสมอกัน มีศีลเสมอกัน หรือมีความประพฤติ ปฏิบัติเสมอกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความเคารพในคุณค่าของกันและกัน

1.3 ควรส่งเสริมให้มีการเลือกคูครองบนพื้นฐานของการมีความเสียสละเสมอกัน โดยเฉพาะในเรื่องของความพร้อมใจที่จะการลดอัตตาของของแต่ละคน แล้วหันมาให้ความสำคัญกับความอบอุ่น ความมั่นคงของครอบครัวและสมาชิกในครอบครัว

1.4 ควรส่งเสริมให้มีการเลือกคูครองบนพื้นฐานของการมีปัญญาเสมอกัน หรือมีหลักของการใช้เหตุผลเสมอกัน มีความคิดความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและการเติมเต็มซึ่งกันและกันทั้งในยามสุขและยามทุกข์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 พ่อ แม่ ผู้ปกครอง หรือผู้อาวุโสควรอบรมสั่งสอนเพื่อเป็นข้อคิดเตือนใจในการที่จะเลือกคูครองที่มีแนวคิด ทศนคติ หรือความเชื่อความศรัทธาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือสอดคล้องกัน ทั้งนี้เพื่อยืดอายุขอความเป็นครอบครัวของลูกหลานให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.2 พ่อ แม่ ผู้ปกครอง หรือผู้อาวุโสควรอบรมสั่งสอนเพื่อเป็นข้อคิดเตือนใจในการที่จะเลือกคูครองที่มีการประพฤติ ปฏิบัติ ทั้งต่อสมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ที่มีความเสมอกันหรือปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นต้นแบบแห่งความดีในการให้ความเคารพให้เกียรติและนับถือกัน การเคารพกฎ กติกา มารยาทของครอบครัว และประสานใจ ประสานงาน ประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน

2.3 พ่อ แม่ ผู้ปกครอง หรือผู้อาวุโสควรอบรมสั่งสอนเพื่อเป็นข้อคิดเตือนใจในการที่จะเลือกคูครองที่มีจิตใจแห่งความเสียสละ ทั้งจิตอาสา จิตสาธารณะ ทั้งเพื่อภาระงานของครอบครัว หรือการสนับสนุนช่วยเหลือชุมชนและสังคมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อมีทุกข์ก็ต้องช่วยเหลือเผื่อแบ่งปันและเกื้อหนุนกันและกัน และประพฤติปฏิบัติต่อกันอย่างผู้เป็นกัลยาณมิตร

2.4 พ่อ แม่ ผู้ปกครอง หรือผู้อาวุโสควรอบรมสั่งสอนเพื่อเป็นข้อคิดเตือนใจในการที่จะเลือกคูครองที่มีความคิด ความอ่าน และความมีเหตุผลที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงการเป็นผู้ที่เปิดกว้างทางความคิด และมีความหนักแน่น มีหลักการ หรืออุดมการณ์

References

- Chaichan, A. et al. (2013). Guidelines for the strengthening of families and communities to prevent the sexual risk behavior problem of youth. *Journal of Science and Technology Mahasarakham University*, 9(Special Issue), 659-666.
- Chaijukul, Y. et al. (2009). Family Strength Research and Development through Participatory Learning Process of Tambon Administrative Organization Leaders. *Journal of Behavioral Science*, 15(1), 162-184.
- Inchaithep, S. et al (2011). *The Development of Happiness Family Indicators for Families in Lampang Province* (Research Report). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University.
- Jeungklinchan, P. (2014). Adaptation process and parenting of adolescent mothers who have to take care of children alone. Case study: users of the Sahathai Foundation. *The Golden Teak: Humanity and Social Science*, 20(1), 73-90.
- Jewpattanakul, Y., & Thapkaew, T. (2014). The development of resolving family conflict guideline for prevention of Thai youth alcohol consumption. *Journal of faculty of nursing Burapha University*, 22(2), 15-27.
- Lertsakornsiri, M. (2014). The Relationship between Personal Factors as well as Families' Strengths and Developmental Assets in Pregnant Adolescent. *Naresuan University Journal: Science and Technology*, 22(3), 47-57
- Sanyavivat, S. (1991). *Thai wisdom*. Bangkok: Thai Studies Institute.
- Sitsirirath, C. (2016). *The study of psychosocial factors affecting Thai behavior in students*. (Research Report). National Research Council of Thailand: Srinakharinwirot University.
- Somkhanat, H. (1992). *Local knowledge about humans, the natural environment*. Bangkok: Kurusapa Printing.
- Tumhiran, K. et al. (2010). *Family life conditions, parents, adolescents and social services for* (Research Report). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน*

Factors Influencing the Development of Sustainable Restaurant in Thailand

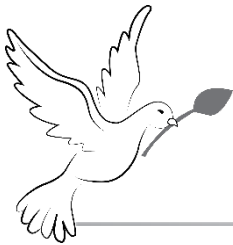
ประภัสสร รังสิโรจน์

Prapassorn Rungsiroj

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand.

Corresponding Author's Email: prapassorn.jdar@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร คุณภาพร้านอาหาร กลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน การกำหนดนโยบายภาครัฐ และความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน 3) ศึกษา รูปแบบ และแนวทางในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้ประกอบการร้านอาหารไทยอยู่ในเขตพื้นที่ภาคกลางตะวันตก 8 จังหวัด รวม 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร คุณภาพร้านอาหาร กลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน การกำหนดนโยบายภาครัฐ และความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร กลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน คุณภาพของร้านอาหาร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการกำหนดนโยบายภาครัฐ 3) รูปแบบและแนวทางในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน พบว่า ภาพรวมที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง รองลงมา คือ การกำหนดนโยบายภาครัฐ คุณภาพของร้านอาหาร องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร และกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน และเมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จ มากที่สุด

คำสำคัญ: ความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจ; ร้านอาหารไทย; ยั่งยืน

* Received May 13, 2020; Revised August 3, 2020; Accepted August 13, 2020

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to study the current state of transformational leadership, components related to operations within the organization, the quality of the restaurants, strategies for competitive advantage, the government policy, and the success in sustainable Thai restaurant business development; 2) to study factors influencing the success in sustainable Thai restaurant business development; and 3) to study a model and guideline in sustainable Thai restaurant business development. The study employed a mixed-method between qualitative and quantitative research. The sample group included 800 Thai restaurant entrepreneurs in the central-western region of Thailand from 8 provinces. The statistics used for data analysis were percentage, average, standard deviation (S.D.), and statistical hypothesis testing.

The research results were as follows: 1) From studying the transformational leadership, components related to operations within the organization, the quality of the restaurants, strategies for competitive advantage, the government policy formulation, and the success in sustainable Thai restaurant business development, it was found that the overall opinion was at a high level; 2) From studying the factors influencing the success in sustainable Thai restaurant business development, it was found to depend on the components related to operations within the organization, strategies for competitive advantage, the quality of the restaurants, the transformational leadership, and the government policy formulation; and 3) From studying a model and guideline in sustainable Thai restaurant business development, it was found that the overall aspect that had the most influence was the transformational leadership, followed by the government policy formulation, the quality of the restaurants, the components related to operations within the organization, and strategies for competitive advantage. When considering the factors affecting directly the success in sustainable Thai restaurant business development, it was found that transformational leadership had the most direct influence on the success.

Keywords: Success in Business Development; Thai restaurant; Sustainability

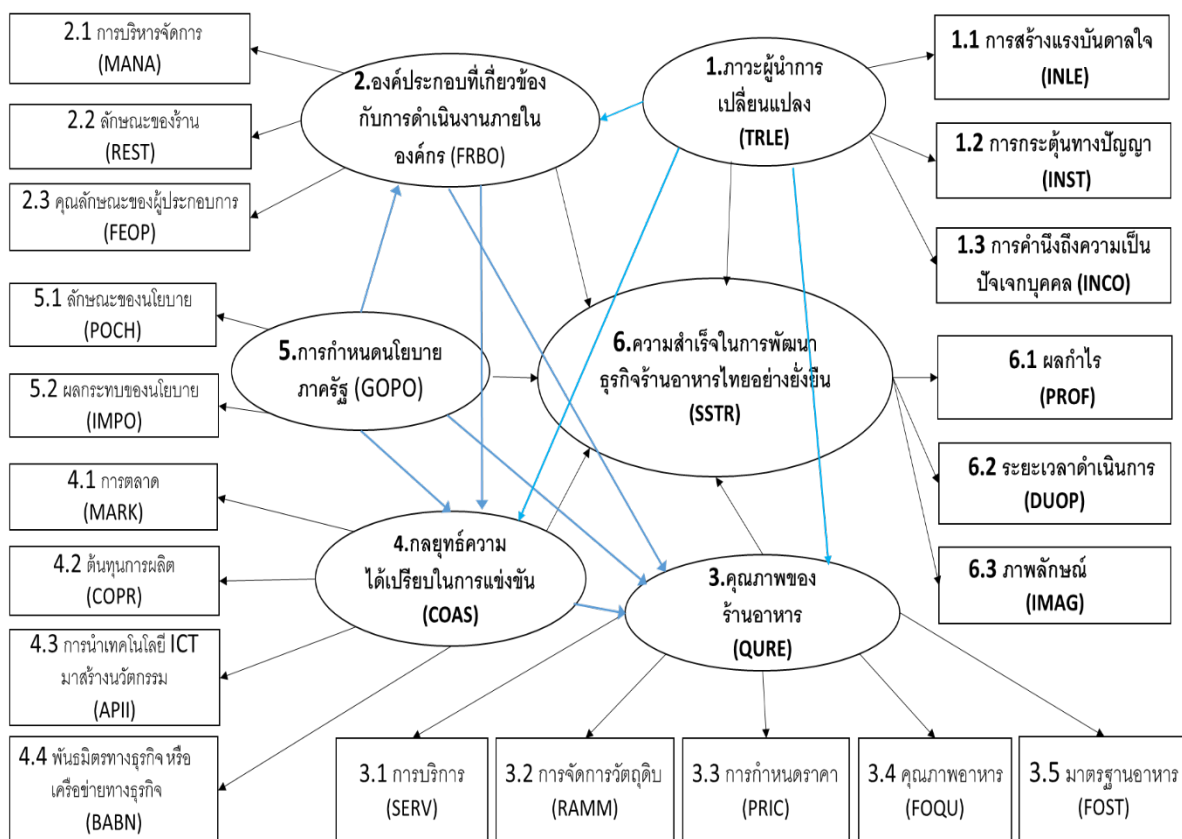
บทนำ

ธุรกิจร้านอาหารถือเป็นส่วนหนึ่งของภาคอุตสาหกรรมอาหารที่มีผลต่อการเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ และบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และภาพลักษณ์ของประเทศ ทั้งนี้บริบทของประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารทางด้านการเกษตรจำนวนมาก มีเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยสามารถเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการ

เกษตรได้ ซึ่งนอกจากจะช่วยสร้างความแข็งแกร่งด้านความมั่นคงทางด้านอาหารของประเทศแล้วยังเป็นฐานการผลิตอาหารในภูมิภาคอาเซียน รวมถึงเป็นผู้ส่งออกสินค้าอาหารที่สำคัญในตลาดโลก ส่งผลต่อรายได้ของประเทศ ประเทศไทยมีร้านอาหารจำนวน 64,113 ร้าน และในต่างประเทศทั่วโลกมีร้านอาหารไทยไม่น้อยกว่า 11,800 ร้าน อาหารเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิตประจำวัน จึงมีความจำเป็นต้องพึ่งพาร้านอาหารใหญ่น้อยทั้งหลาย รวมถึงอาหารกึ่งสำเร็จรูป และอาหารแช่แข็ง ซึ่งเป็นแนวโน้มที่กำลังมาแรงทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยปัจจัยเหล่านี้จึงทำให้ธุรกิจอาหารได้รับความสนใจจากผู้ประกอบการทั้งใหม่และเก่าเข้ามาดำเนินธุรกิจอาหาร และมีผู้ประกอบการร้านอาหารไม่สามารถดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่องซึ่งส่วนมากไม่เกิน 2 ปี ก็ต้องปิดกิจการลง ผู้ประกอบการรายใหม่ก็เข้ามาหมุนเวียนเช่นนี้ ตลอดจนแรงงานก็มีอัตราการเข้าออกสูงจึงเป็นปัญหาที่กระทบต่อระบบเศรษฐกิจในภาพรวม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน” ในพื้นที่ภาคกลางตะวันตก 8 จังหวัด สมุทรสาคร สมุทรสงคราม นครปฐม สุพรรณบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพื่อให้การศึกษามีความครอบคลุมประเด็น และเนื้อหาในการศึกษา มากที่สุดผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบเอกสารทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา บทความ หรือเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยต่างๆ ซึ่งมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย มีการเชื่อมโยงองค์ประกอบกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร บริบทเกี่ยวกับการพัฒนาร้านอาหารไทยในพื้นที่ภาคกลางตะวันตก 8 จังหวัด มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดของการวิจัย จึงได้กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้พัฒนาขึ้นมาดังภาพนี้

สรุปหลักการและเหตุผล (Main Idea) จากสาระสำคัญของความเป็นมา และปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน และเลือกพื้นที่ในการวิจัยคือร้านอาหารไทยในเขตพื้นที่ภาคกลางตะวันตก 8 จังหวัด ได้แก่ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม นครปฐม สุพรรณบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าพื้นที่นี้เหมาะสมมีศักยภาพ สอดรับกับเชิงนโยบาย และจากปัญหาดังกล่าวมาข้างต้นนำไปสู่การตั้งคำถามการวิจัย เพื่อนำไปกำหนด วัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร คุณภาพร้านอาหาร กลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน และการกำหนดนโยบายภาครัฐ และความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน
3. เพื่อศึกษา รูปแบบ และแนวทางในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการจากแบบสอบถามของการวิจัยเชิงปริมาณจะเป็นข้อมูลหลักในการวิเคราะห์ และจะใช้ข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกมาอธิบายเสริม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร คุณภาพของร้านอาหาร กลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน และการกำหนดนโยบายภาครัฐ และการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยให้ยั่งยืน : ในพื้นที่ภาคกลางตะวันตก 8 จังหวัด สมุทรสาคร สมุทรสงคราม นครปฐม สุพรรณบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ โดยแบบสอบถามเก็บกับผู้ประกอบการร้านอาหาร จำนวน 400 คน

ขั้นตอนที่ 2 สังเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืนในพื้นที่ดังกล่าว จากข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 และประเมินความถูกต้องของรูปแบบปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้วยการหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหา (IOC : index of item objective congruence) โดยเก็บข้อมูลเป็นคู่ขนานกันกับประชากรกลุ่มเดียวกัน จำนวน 400 คน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบ และแนวทางความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบและแนวทางจากผู้บริหาร และ นักวิชาการ โดยการเก็บข้อมูลด้วยกัน 2 ครั้งในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 3 ซึ่งประชากรเชิงคุณภาพที่เก็บเป็นคนละกลุ่มกัน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย (Quantitative research) เพื่อหาความเหมาะสมพร้อมทั้งการยืนยันทฤษฎีเพื่อเป็นการหาแนวทางในการสร้างรูปแบบปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ประชากร คือผู้ประกอบการร้านอาหารที่ได้รับรองมาตรฐานอาหารสะอาด รสชาติอร่อย (Clean Food Good Taste) ในภาคกลางตะวันตก 8 จังหวัด ได้แก่ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม นครปฐม สุพรรณบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 15,396 ร้าน

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (sample size) ผู้วิจัยใช้เทคนิคในการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) ซึ่งตัวแปรประจักษ์ของการวิจัยครั้งนี้มี จำนวน 20 ตัว ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงต้องมีจำนวนตัวอย่างผู้ประกอบการไม่น้อยกว่า 400 คน

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

การวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยในเชิงลึกมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้นแบ่งเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งมีคุณสมบัติและเกี่ยวข้องกับธุรกิจร้านอาหารไทย โดยผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ครอบคลุมภารกิจที่แตกต่างกันให้มากที่สุด โดยเลือกจากกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติดังนี้รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน ดังนี้

(1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้บริหารภาครัฐ หรือนักวิชาการสังกัดสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ผู้อำนวยการเขตสุขภาพที่ 5 และกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ จำนวนผู้บริหารภาครัฐจำนวน 3 คน

(2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้มีประสบการณ์ตรง หรือได้รับความน่าเชื่อถือในวงการธุรกิจร้านอาหาร ได้แก่ นายกสมาคมผู้ประกอบการค้าอาหาร นายกสมาคมธุรกิจร้านอาหาร นายกสมาคมผู้ประกอบการร้านอาหารและแผงลอยแห่งประเทศไทย นายกสมาคมภัตตาคารไทย จำนวน 4 คน

(3) กลุ่มผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จและเปิดร้านมากกว่า 10 ปี ของแต่ละจังหวัด ทั้ง 8 จังหวัด ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกไว้จังหวัดละ 1 คน รวมจำนวน 8 คน

4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการร้านอาหารในพื้นที่ภาคกลางตะวันตก 8 จังหวัด รวม 400 คน แบบสอบถามมีลักษณะการตอบแบบปลายปิด (Closed-end Question naire) ประกอบด้วย 7 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณภาพของร้านอาหาร ตอนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน ตอนที่ 6 เป็นคำถามเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย

ตอนที่ 7 เป็นคำถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการพัฒนาร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน และการใช้การสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(1) การลงพื้นที่แจกแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และจะสัมภาษณ์ด้วยจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ประกอบการร้านอาหาร จำนวน 8 จังหวัด ที่ได้ทำการสุ่มไว้รวม 400 คน ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

(2) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยเริ่มจากการประสานงานทางโทรศัพท์ติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลหลักในเบื้องต้น เมื่อผู้ให้ข้อมูลหลักยินยอมแล้วจึงทำการสัมภาษณ์และบันทึกเสียงตามแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ และรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยจัดหมวดหมู่เนื้อหา ลดทอนข้อมูล จัดระบบข้อมูล และตรวจสอบข้อมูล

6) การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ประกอบการร้านอาหารในพื้นที่ภาคกลางตะวันตก 8 จังหวัด จำนวน 400 คน นั้นผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ข้อ 1 คือ อธิบายสภาพปัจจุบันของตัวแปรต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการพัฒนาร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร คุณภาพของร้านอาหาร กลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน การกำหนดนโยบายภาครัฐ

2. สถิติเพื่อการวิเคราะห์ ใช้สำหรับวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่ทำการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ข้อ 2 เกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้อง ระหว่างแบบจำลองสมการโครงสร้าง กับข้อมูลเชิงประจักษ์

การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล (validity) และความเชื่อถือได้ (reliability) ของข้อมูลภาคสนามทุกครั้ง ด้วยการตรวจสอบวิธีการเก็บข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation methodology) จากเอกสารและการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้คำถามปลายเปิดและไม่ชี้นำ (non-directive open ended) จากนั้นนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้มาพิจารณาแนวทางและแนวโน้มที่เป็นภาพอนาคตต่อไป

7) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย เพื่อตอบคำถามการวิจัยซึ่งมีวัตถุประสงค์จำนวน 3 ข้อ คือ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร คุณภาพ

ร้านอาหาร กลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน และการกำหนดนโยบายภาครัฐ และความสำเร็จในการพัฒนาร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน (3) ศึกษารูปแบบ และแนวทางในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน โดยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (structural equation modeling) แล้วเสริมด้วยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านดังนี้

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) จากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น ($\bar{X} = 4.36$) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) จากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ระบุปัญหาโดยการใช้เหตุผล ($\bar{X} = 4.31$) ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) จากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารพัฒนา ศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชาให้มากขึ้น ($\bar{X} = 4.27$)

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านดังนี้

ด้านการบริหารจัดการโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) จากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ องค์กรมีการคัดสรรบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและความสามารถร่วมงาน ($\bar{X} = 4.36$) ด้านลักษณะของร้านโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) ด้านลักษณะของร้านจากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีรายการอาหารที่รสชาติและสูตรเฉพาะของร้าน ($\bar{X} = 4.54$) ด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) จากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการพัฒนาตนเองและบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.37$)

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านดังนี้

ด้านการบริหารจัดการโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) โดยสามารถเรียงลำดับความคิดเห็นด้านการบริหารจัดการจากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ องค์กรมีการคัดสรรบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและความสามารถร่วมงาน ($\bar{X} = 4.36$) ด้านลักษณะของร้านโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) โดยสามารถเรียงลำดับความคิดเห็นด้านลักษณะของร้านจากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีรายการอาหารที่รสชาติและสูตรเฉพาะของร้าน ($\bar{X} = 4.54$) ด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการอยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) จากรายการข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการพัฒนาตนเอง และบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.37$)

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันของคุณภาพร้านอาหาร ในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของคุณภาพร้านอาหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านดังนี้

ด้านการบริการโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) โดยสามารถเรียงลำดับการบริการจากรายการข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการบริการอาหารที่รวดเร็ว สะดวกไม่ต้องรอนาน ($\bar{X} = 4.61$) ด้านการจัดการวัตถุดิบโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) จากรายการข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ จัดเตรียมวัตถุดิบเองร้อยละ 90 ($\bar{X} = 4.40$) ด้านการกำหนดราคาโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) จากรายการข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ราคาอาหารมีความเหมาะสมกับปริมาณและคุณค่าของอาหารในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) ด้านคุณภาพอาหารโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) จากรายการข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ อาหารมีความสด สะอาด ในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) ด้านมาตรฐานอาหารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) จากรายการข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการยึดหลักโภชนาการที่ดีในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$)

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับสภาพปัจจุบันของกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านดังนี้

ด้านการตลาดโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) จากรายการข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการโฆษณาทางสื่อต่างๆ ($\bar{X} = 4.29$) ด้านต้นทุนการผลิตโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) จากรายการข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เลือกซื้อวัตถุดิบตามที่ได้วางแผนไว้ ($\bar{X} = 4.39$) ด้านการนำเทคโนโลยี ICT มาสร้างนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) จากรายการข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เพื่อเอื้อประโยชน์ให้ลูกค้า และร้านอาหารมีความสะดวกในการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.28$) ด้านการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ หรือ เครือข่ายทางธุรกิจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) จากรายการข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เป็นตัวแปรสำคัญของกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน ($\bar{X} = 4.16$)

สภาพปัจจุบันของการกำหนดนโยบายภาครัฐในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสภาพปัจจุบันของการกำหนดนโยบายภาครัฐ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านดังนี้

ด้านลักษณะของนโยบายโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) จากรายการข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นโยบายค่าแรงขั้นต่ำในการบังคับใช้ของรัฐบาล ($\bar{X} = 4.25$) ด้านการผลกระทบของนโยบายโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) จากรายการข้อความที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การปรับขึ้นของราคาพลังงาน มีความผันผวน ($\bar{X} = 4.24$)

สภาพปัจจุบันของความสำเร็จในการพัฒนาร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืนในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของความสำเร็จในการพัฒนาร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านดังนี้

ด้านการผลกำไรโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) จากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือมีการตรวจสอบยอดขายอยู่เสมอและยอดขายเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 4.38$) ด้านระยะเวลาดำเนินการโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) จากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือร้านอาหารที่ประสบความสำเร็จควรมีการดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.35$) ด้านภาพลักษณ์โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) จากรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือภาพลักษณ์ของทางร้านสำคัญต่อการสื่อความหมายถึงร้านอาหาร ($\bar{X} = 4.35$)

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยให้ยั่งยืน มีปัจจัยดังนี้

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลโดยรวมต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน มากที่สุด รองลงมา คือ การกำหนดนโยบายภาครัฐ คุณภาพของร้านอาหาร องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่าแนวทางความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืนสรุปได้ดังนี้

ผู้ประกอบการร้านอาหารต้องมีความรู้ความเข้าใจในธุรกิจที่จะดำเนินการ พัฒนาตัวเองอยู่เสมอ และต้องมีจิตสำนึกในการดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์ เป็นแบบอย่างในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับพนักงาน มีการวางแผนร้านอย่างชัดเจนให้สอดคล้องกับกลุ่มลูกค้าทั้งด้านราคา อย่างเหมาะสม ด้านนโยบายภาครัฐมีส่วนที่เอื้อช่วยเหลือผู้ประกอบการร้านอาหารอยู่หลายด้าน ควรศึกษาข้อมูล และประสานกับหน่วยงานในท้องถิ่น และข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวกับธุรกิจร้านอาหาร การบริหารงานภายในองค์กรต้องมีรูปแบบที่ชัดเจนเป็นระบบ ด้านความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน ประการสำคัญอยู่ที่ตัวผู้ประกอบการเป็นปัจจัยหลัก รสชาติ ทำเลที่ตั้ง เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการ สามารถพัฒนาได้แต่ความสำเร็จต้องใช้ประสบการณ์ และเวลาในการดำเนินธุรกิจ ต้องมีผลกำไรอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างแบรนด์ของร้านให้เป็นที่จดจำ ส่วนมาตรฐานที่ทางหน่วยงานราชการ และเอกชนออกให้ก็จะช่วยส่งเสริมให้ลูกค้ามีความมั่นใจเลือกมาใช้บริการมากกว่าร้านที่ไม่มีมาตรฐานเลยเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับร้านอีกทางหนึ่ง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นปัจจัยที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อม และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในภาพรวมสูงที่สุด ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นหมายถึง ผู้นำที่สามารถแสดงออกในการแก้ไขปัญหา และมีอิทธิพลต่อผู้ร่วม งานทำให้ไว้วางใจ โดยถือเป็น ”รากฐาน” ในการขับเคลื่อนให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารให้ยั่งยืนสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tangworaphan (2010) ที่พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับผู้บริหารได้แก่ ผู้นำแบบผู้ประกอบการ

(entrepreneurial leader) คือ ผู้นำที่มีความคิดว่าเป็นของตน (sense of ownership) โดยผู้นำประเภทนี้จะตระหนักในเรื่องลูกค้า ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้ ต้นทุน และค่าใช้จ่ายขององค์กรมากเป็นพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับ Yaghoubipoor, Tee, and Ahmed (2013) ที่กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำโดยระบุว่าบุคลากรที่มีความเป็นผู้นำ ซึ่งผู้นำมีความสำคัญต่อการอยู่รอดสวัสดิภาพ และความสำเร็จขององค์กร

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรง จากการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารเป็นหัวใจสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารต้นทุนวัตถุดิบให้มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอไม่ให้อ้วนไหล จากการศึกษาพบว่า ประธานชมรมร้านอาหารหลายรายแสดงทัศนะไปในทิศทางเดียวกันว่า การบริหารงานอย่างมีคุณภาพนั้น ผู้ประกอบการต้องมีความสามารถมีความรู้ในการกำหนดแนวทางการบริหารที่ชัดเจนและพนักงานควรมีส่วนร่วม

คุณภาพของร้านอาหาร เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรง ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน ทั้งนี้คุณภาพของร้านอาหารนั้นสามารถชี้วัดได้จาก การบริการ การจัดการวัตถุดิบ การกำหนดราคา คุณภาพอาหาร และมาตรฐานอาหาร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าที่มาใช้บริการ สอดคล้องกับ แนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน Lertphokanon, and kachacheeva (2013) ที่เสนอว่าคุณภาพของรสชาติอาหารเป็นหัวใจของการดำเนินธุรกิจร้านอาหาร เพราะจะสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ

กลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลโดยอ้อมผ่านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวคิดของตัวผู้ประกอบการที่มีความสามารถบริหารจัดการภายในจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง ตัวอย่างเช่นบทสัมภาษณ์ของผู้บริหารภาครัฐท่านหนึ่งที่ได้กล่าวว่าควรคำนึงถึงมาตรฐาน และต้อง”รู้เขารู้เรา” ดังนั้นผู้ประกอบการต้องเข้ามาเรียนรู้ ศึกษาข้อมูลของคู่แข่งรอบด้าน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Yomchinda (2012) ว่าความได้เปรียบในการแข่งขัน หมายถึง ความสามารถในการดำเนินธุรกิจในการสร้างสรรค์ และส่งมอบคุณค่า และความพอใจต่อลูกค้าและได้รับการยอมรับที่มากกว่าคู่แข่ง ขณะเดียวกันสามารถทำกำไรได้สูงกว่าคู่แข่งอื่นๆ ในอุตสาหกรรมเดียวกันเป็นเวลาต่อเนื่องกันหลายปี

การกำหนดนโยบายภาครัฐเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรง ถือว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบโดยตรง เนื่องจากลักษณะของนโยบาย หรือ ผลกระทบของนโยบาย จะเป็นส่วนสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจว่าจะอยู่รอดหรือไม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การกำหนดนโยบายและข้อบังคับตั้งแต่ท้องถิ่นจนถึงกฎหมายที่บังคับใช้กับธุรกิจร้านอาหารจะส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ได้ประโยชน์และสอดคล้อง จึงต้องศึกษานโยบายที่สนับสนุน และเอื้อประโยชน์ สอดคล้องกับ แนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน Kongsin, and Jiamton (2007) ที่เสนอว่า นโยบายหมายถึงสิ่งใดก็ตามที่ผู้บริหารของภาครัฐ หรือหน่วยงานนั้นๆ ต้องการเห็น ต้องการที่จะทำหรือไม่ทำ เนื่องจากมองถึงผลความสำเร็จของนโยบายนั้น โดยคนทั่วไปอาจยังมองไม่เห็นชัดเจนนักว่า นโยบายนั้นๆ จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม

ความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน มีองค์ประกอบหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน นั่นคือ บุคลากรซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจที่มีความสำคัญของการทำงานทุกระบบ จึงให้ความสำคัญในเรื่องของภาวะผู้นำมากขึ้น สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Farrish (2010) ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจประเภทร้านอาหารในประเทศอเมริกา พบว่า ปัจจุบันหลายแห่งความสำเร็จประกอบไปด้วย ด้านกลยุทธ์ (Strategic choices) ได้แก่ที่ตั้งร้านอาหาร และความน่าเชื่อถือของแผนธุรกิจ ด้านปัจจัยในการแข่งขัน (Competitive factor) ด้านการตลาด (Marketing) ได้แก่การมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า การประชาสัมพันธ์ การโฆษณา ราคา ด้านเจ้าของหรือผู้จัดการ (Owner / Manager) ได้แก่ความเป็นผู้นำ หรือมูลค่า ประสบการณ์ หรือ ความเชี่ยวชาญทางธุรกิจ อารมณ์ (ความคิดสร้างสรรค์ หรือการทำลาย)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืนการวิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นไปเพื่อนำเสนอผลการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งสามารถสรุปตามสมมติฐานได้ดังนี้

จากสมมติฐานที่ 1 ผลการวิเคราะห์พบว่า ความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืนขึ้นอยู่กับ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร คุณภาพของร้านอาหาร กลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน และการกำหนดนโยบายภาครัฐ สมมติฐานที่ 2 ผลการวิเคราะห์พบว่า คุณภาพของร้านอาหาร ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร กลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน และการกำหนดนโยบายภาครัฐ สมมติฐานที่ 3 ผลการวิเคราะห์พบว่า กลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร และการกำหนดนโยบายภาครัฐ สมมติฐานที่ 4 ผลการวิเคราะห์พบว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการกำหนดนโยบายภาครัฐ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบ และแนวทางในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน ผู้ประกอบการต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ในการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารและเป็นแบบอย่างในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับพนักงาน เมื่อเกิดปัญหาพนักงานจะทราบว่าต้องแก้ไขสถานการณ์อย่างไร และมีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจนให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงานของตนเอง สุดท้ายด้านนโยบายที่ภาครัฐสนับสนุนและช่วยเหลือต้องติดตามข้อมูลข่าวสาร และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะทำให้ธุรกิจร้านอาหารได้รับข้อมูลที่เกิดประโยชน์ในการพัฒนาร้านอาหารไทยให้ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยควรมีความรู้ในธุรกิจร้านอาหาร โดยมีแนวคิดธุรกิจทั้งทางด้านลักษณะของอาหาร ลักษณะการบริการ ประเภทของร้านอาหาร

ทำเล ที่ตั้ง การบริหารจัดการ และการตลาด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรมีการบูรณาการทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่วนการพัฒนาธุรกิจร้านให้สอดคล้องกัน ควรดำเนินกิจกรรมการตรวจมาตรฐานร้านอาหารอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงร้านอาหารที่ได้มาตรฐานจริงๆ เน้นการยกระดับและองค์ความรู้ให้กับธุรกิจร้านอาหาร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหาร หลักๆประกอบด้วย ตัวผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร และนโยบายภาครัฐ ทั้งของพื้นที่ และท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มาช่วยสนับสนุนให้ธุรกิจร้านอาหารไทย สามารถดำเนินกิจการได้อย่างราบรื่น ซึ่งผู้ประกอบการต้องนำมาปฏิบัติใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ นำเสนอข้อมูลทุกด้านทั้งข้อควรปฏิบัติ และข้อห้ามที่ผู้ประกอบการควรรู้ เป็นที่เสี่ยงให้กับผู้ประกอบการ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ร่วมกันกับธุรกิจร้านอาหาร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืนนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารไทย ควรมีแผนธุรกิจที่ มีการกำหนดวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในแต่ละช่วงเวลา โดยแนวคิดธุรกิจทำให้รู้ทิศทาง ส่วนแผนธุรกิจทำให้ทราบวิธีการไปให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ว่าใช้เวลาและทรัพยากรเท่าไร เป้าหมายนั้น มีปัญหา อุปสรรคใดที่อาจต้องพบ และเสี่ยงอย่างไร จะมีการจัดการอย่างไร และที่สำคัญต้องมีความจริงใจกับลูกค้า นอกจากข้อมูลข้างต้นแล้วสิ่งที่ดึงดูดลูกค้าให้มาที่ร้าน คือ คุณค่าที่มากกว่าร้านอื่น และคุณค่าที่ลูกค้าได้รับจะต้องคุ้มกับเงินที่ลูกค้าจ่ายไปเสมอ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรช่วยสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ให้อย่างต่อเนื่องด้วย จะสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค เลือกรมาใช้บริการ ส่งผลให้ธุรกิจร้านอาหารสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำแนวคิดที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์ทดลองใช้จริงในองค์กรร้านอาหารไทย ทั้งกลุ่มร้านอาหารไทยในภูมิภาคอื่นๆ ร้านอาหารไทยในโรงแรม และร้านอาหารไทยในระบบสาขา และนำผลการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทย และนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงนโยบายที่เกี่ยวข้องได้ดียิ่งขึ้นในลักษณะงานวิจัยเพื่อพัฒนาในครั้งต่อไป

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยในด้านอื่น ๆ เช่นด้านประสบการณ์ของเจ้าของธุรกิจร้านอาหารที่ดำเนินธุรกิจร้านอาหารมานานกว่า 10 ปี ธุรกิจร้านอาหารจานด่วน (fast food) ธุรกิจการจำหน่ายอาหารแบบออนไลน์ และด้านคุณลักษณะของธุรกิจร้านอาหาร ตลอดจนประยุกต์ใช้ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3 ควรมุ่งส่งเสริมให้มีการวิจัยร่วมกันทุกภาคส่วนทั้งนักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน โดนเน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถดำเนินงานได้ตรงกับความต้องการของทุกฝ่าย

2.4 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาแรงงาน และการบริการในธุรกิจร้านอาหารไทยเพิ่มเติม

สรุป

สรุปโดยรวม จากข้อมูลทั่วไปของการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ข้อมูลของบุคลากรด้านผู้ประกอบการร้านอาหาร ในพื้นที่ภาคกลางตะวันตก 8 จังหวัด สมุทรสาคร สมุทรสงคราม นครปฐม สุพรรณบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25-34 ปี มากที่สุด มีระดับการศึกษา ปวส. มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001-30,000 บาท และส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นเจ้าของกิจการ ได้เปิดดำเนินกิจการเป็นระยะเวลา 4-6 ปี จากข้อมูลที่ได้จากการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยให้ยั่งยืนนั้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลโดยรวมต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน มากที่สุด รองลงมา คือ การกำหนดนโยบายภาครัฐ คุณภาพของร้านอาหาร องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในองค์กร และกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ก็ยังคงมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารไทยอย่างยั่งยืน มากที่สุด ทั้งนี้การลงทุนทำร้านอาหารไม่มีสูตรตายตัวเพราะมีองค์ประกอบผันแปรมากมาย และขึ้นอยู่กับแนวคิดธุรกิจของผู้ประกอบการ การที่กำหนดแนวทางไว้

References

- Farrish, J. R. (2010). *Critical success factors in barbecue restaurants: Do operators and Patrons agree?*. (Doctoral Dissertation). University of Nevada – Las Vegas. Las Vegas.
- Kongsin, S., & Jiamton, S. (2007). What is policy research and how is it done?. *Journal of Public Health Administration*, 13(2), 56-71.
- Lertphokanon, V. (2013). *Marketing Management and Restaurant Work. course "Restaurant management and services technique"*. Nonthaburi: The Office of the University Press Sukhothai Thammathirat Open University.
- Tangworaphan, M. (2010). Leadership: The Essential Qualification for Entrepreneurs. *Executive journal*, 30(2), 54-59.
- Rovinelli, R.J., & Hambleton, R.K. (1976). *On the use of content Specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity*. Retrieved April 6, 2018, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED121845.pdf>
- Yaghoubipoor, A., Tee, P.O., & Ahmed, M.E. (2013). Impact of The Relationship Between Transformational and Traditional Leadership Styles on Iran's Automobile Industry Job Satisfaction, *World Journal of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development*, 9(1), 14-27.
- Yomchinda, T. (2012). *Administrative Planning and Control*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์**

The Development of a Management Model Towards Excellence in Dramatic Arts, Musical Arts, and Visual Arts of Bunditpatanasilpa Institute

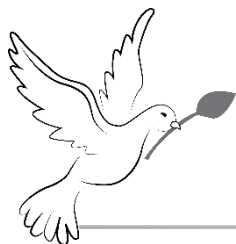
¹ธนาวุฒิ สุขสำราญ, จักรกฤษณ์ โปณะทอง และ จตุพล ยงศร

¹Thanawuth Suksamran, Chakrit Ponathong and Chatupol Yongsorn

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: thanawuth.suksamran@gs.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 3) เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ไปใช้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 365 คน โดยสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน เก็บแบบประเมินจาก ผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 291 คน ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแบบและข้อเสนอแนะ จำนวน 9 คน และ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์โดยผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 57 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดลำดับดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) และการทดสอบที (t-test dependent)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่มากที่สุดคือ ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รองลงมา คือ ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ถัดมาสองด้านที่เท่ากัน คือ ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ และ ด้านผลลัพธ์การดำเนินการ ด้านการมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

* Received May 13, 2020; Revised August 3, 2020; Accepted August 13, 2020

ด้านภาวะผู้นำและการนำองค์กร และด้านการวางแผนกลยุทธ์ ตามลำดับ 2) รูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์มี 7 องค์ประกอบ จำนวน 46 ข้อ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากและสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย 1) นโยบายระดับกระทรวง จำนวน 7 ข้อ 2) นโยบายระดับสถาบัน จำนวน 7 ข้อ และ 3) นโยบายระดับคณะและวิทยาลัย จำนวน 7 ข้อ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; นาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ ทัศนศิลป์; สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to study the current conditions and expectations on the management towards excellence in dramatic arts, musical arts, and visual arts of Bunditpatanasilpa institute; 2) to develop a management model towards excellence in dramatic arts, musical arts, and visual arts of Bunditpatanasilpa institute; and 3) to provide suggestions on the policy in applying a management model towards excellence in dramatic arts, musical arts, and visual arts of Bunditpatanasilpa institute. The study was mixed-methods research. The sample group included 365 persons by means of semi-structured interviews with 8 experts; 291 administrators, lecturers, and educational personnel to fill in an assessment form; 9 experts to assess a model and provide suggestions; 57 administrators, lecturers, and educational personnel to evaluate the suitability and feasibility of a management model towards excellence in dramatic arts, musical arts, and visual arts. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, average, standard deviation (S.D.), priority needs index (PNI), and t-test.

The research results revealed as follows: 1. The aspect that needed the most development in management towards excellence in dramatic arts, musical arts, and visual arts of Bunditpatanasilpa institute was the priority given to the service recipients and stakeholders, followed by an emphasis on personnel. While the aspect of evaluation, analysis, and knowledge management and the aspect of the operation results received an equal need. Followed by the aspect of an emphasis on the operating system, the aspect of leadership and organizational leadership, and lastly, the aspect of strategic planning; 2. A management model towards excellence in dramatic arts, musical arts, and visual arts consisted of 7 components with 46 items were found to have overall suitability at a high level which was higher than the set criteria with statistical significance at the .01 level; and 3. The suggestions on the policy in applying a management model consisted of 1) Ministry level policy in a total of 7 items, 2)

institutional level policy in a total of 7 items, and 3) faculty and college policy in a total of 7 items.

Keywords: Priority Needs Index; Dramatic Arts, Musical Arts, and Visual Arts; Bunditpatanasilpa Institute

บทนำ

ปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาที่มีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์จนสามารถสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นที่รู้จักในสังคม และประเทศชาติ ได้แก่ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันที่มีการบริหารจัดการการศึกษาด้านนาฏศิลป์เป็นหลักสูตรที่เน้นการเรียนการสอนด้านนาฏศิลป์ ทั้งทางด้านปฏิบัติและทฤษฎี หมายรวมถึงองค์ความรู้ทางศาสตร์และศิลป์เชิงลึกในนาฏศิลป์ เพื่อผลิตบัณฑิต ให้มีความรู้ความสามารถความชำนาญ เป็นมืออาชีพและเป็นฐานรากสำคัญในการอนุรักษ์สืบสานงานด้านนาฏศิลป์ ตลอดจนสร้างสรรค์งานให้เป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นที่ประจักษ์ อีกทั้งมุ่งฝังจิตสำนึกให้บัณฑิตมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่องานต่อสังคมไทย และสังคมโลก (Bunditpatanasilpa Institute, 2017)

การบริหารจัดการการศึกษาด้านทัศนศิลป์ในปัจจุบันเป็นการต่อยอดทักษะด้านศิลปกรรมร่วมสมัย และช่างศิลป์ไทยให้เกิดความเชี่ยวชาญ มีรูปแบบและลักษณะเฉพาะนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์เหมาะสมต่อความต้องการของสถานประกอบการและหน่วยงานทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของสังคม รวมทั้งบัณฑิตสามารถสืบทอดและประยุกต์องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ความเชื่อ ทักษะฝีมือ ที่มีอัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมของช่างไทยในอดีต เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตแนวความคิด มรดกทางศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม ผสมผสานบูรณาการด้านมุมมอง จินตนาการ ทักษะคิดวิเคราะห์ การประยุกต์ สร้างสรรค์ การจัดการ การนำเสนอ การทำงานเป็นทีม การใช้เทคโนโลยี ความเข้าใจต่อสถานการณ์โลกและสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ สร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมไทยร่วมสมัยขึ้นใหม่ เป็นการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพการพัฒนาในหลาย ๆ ด้านของตนเอง สังคม และประเทศชาติ (Bunditpatanasilpa Institute, 2018)

การบริหารจัดการแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เป็นวิธีปฏิบัติหรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมายเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพนั้น ๆ และมีหลักฐานของความสำเร็จปรากฏชัดเจน โดยมีการสรุปวิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติตลอดจนความรู้และประสบการณ์ที่ได้บันทึกเป็นเอกสาร และเผยแพร่ให้หน่วยงานภายในหรือภายนอกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ได้แก่ 1) Best Practice เกิดจากตัวบุคคล เนื่องมาจากการทำงานทุกคนจะเกิดการเรียนรู้ไปสู่เป้าหมายของหน่วยงาน ซึ่งผู้ปฏิบัติจะเรียนรู้ Good Practice หรือ Best Practice ความริเริ่มสร้างสรรค์การแก้ปัญหาที่ดี หรือเกิดจากการได้รับรู้เสนอแนะผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน หรือจะเป็นหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วิธีการใหม่ ๆ ขึ้น หรือวิธีที่ดีกว่าเดิม 2) Best Practice เกิดจากอุปสรรค การทำงาน

ต่าง ๆ ย่อมมีอุปสรรคต่าง ๆ ที่เป็นตัวขัดขวางไม่ให้งานเป็นไปตามเป้าหมายที่มุ่งหวังเอาไว้ เกิดความกดดันที่มาจากผู้บริหาร หรือการแข่งขันจากคู่แข่ง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาแนวทางการกระบวนการในการแก้ปัญหา และผ่านอุปสรรคไปได้ ก่อให้เกิดการปฏิบัติที่ดี 3) Best Practice ที่เกิดจากแรงบันดาลใจที่อยากจะพัฒนา หรือค้นหาวิธีการใหม่ เพื่อความพึงพอใจของหน่วยงาน หรือของตนเอง เพื่อสร้างประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิม (Linin, C. 2019)

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์มีอำนาจหน้าที่และวัตถุประสงค์ ตามพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 2550 และแก้ไขเพิ่มเติมรวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตามมาตรา 8 กำหนดให้สถาบันเป็นสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาและส่งเสริมวิชาการตั้งแต่ระดับพื้นฐานวิชาชีพถึงวิชาชีพชั้นสูง ด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ ข่างศิลป์ ทั้งไทยและสากล รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ทำการสอน ทำการแสดง ทำการวิจัย และให้บริการทางวิชาการ ตลอดจนส่งเสริม สืบสาน สร้างสรรค์ ทำนุบำรุง และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ และศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายของชุมชนในท้องถิ่น (Bunditpatanasilpa Institute, 2007) การบริหารความเป็นเลิศเป็นพันธกิจสำคัญประการหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษา เพราะความเป็นเลิศและการจัดการความเป็นเลิศเป็นความมุ่งมั่นที่องค์กรต้องการกระทำและจำเป็น (Asawaphum, 2016) และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่มีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพนำไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน ซึ่งมีปัจจัยสนับสนุนพื้นฐานครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรมนุษย์ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และด้านการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารด้านบริหารจัดการ (National Quality Award Office, 2019) และพันธกิจหลักที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย ในฐานะที่เป็นชุมปัญญาของสังคมที่เป็นพันธกิจที่ยอมรับในระดับสากลมี 4 ประการ คือ 1) การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนากำลังคนในระดับสูงให้กับสังคม ประเทศชาติ 2) การวิจัย เพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้สู่ความเป็นเลิศวิชาการ 3) การบริหารทางวิชาการแก่สังคม เพื่อสร้างสรรค์จรรยาบรรณให้สังคมเจริญก้าวหน้า และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยใช้วิชาการขั้นสูงเป็นพื้นฐาน 4) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์แห่งชาติไทย ในการดำเนินพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยดังกล่าวข้างต้นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของพันธกิจได้ก็คือ “อาจารย์” ที่จะต้องปฏิบัติพันธกิจทั้ง 4 ด้าน ควบคู่ไปในสัดส่วนที่เหมาะสม (Maun, 2016)

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นสิ่งที่สามารถยืนยันได้ว่า สถาบันการศึกษาได้มีการจัดระบบบริหารจัดการการศึกษา การบริหารจัดการองค์การในด้านต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษาว่ามีคุณภาพมากน้อยเพียงใด และมีสิ่งใดบ้างที่จะต้องได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น เพื่อให้เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาได้ตามมาตรฐาน มีคุณภาพ มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน สถาบันการศึกษาเมื่อผ่านการรับรองจากการประเมินคุณภาพการศึกษาก็นับได้ว่ามีระดับความเป็นเลิศตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) คุณภาพและความเป็นเลิศมีความหมายคล้ายกันใช้แทนกันได้ ทั้งนี้ คุณภาพและความเป็นเลิศต่างหมายถึง คุณลักษณะที่มีมาตรฐานสูง และตั้งใจจะให้เกิดผลสัมฤทธิ์ไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน (Gardner, 1961)

และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์มีจุดที่ควรพัฒนา ได้แก่ 1) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และคณะควรมีการวิเคราะห์แผนการบริการวิชาการแก่สังคมที่คำนึงถึงศักยภาพบุคลากรของคณะและสถาบันที่มีอัตลักษณ์เด่น โดยอาจจะกำหนดการให้บริการวิชาการแก่สังคม เช่น หลักสูตรระยะสั้น การบริหารพื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือการจัดผลงานแต่ละคณะ เพื่อทำให้เกิดรายได้ 2) สถาบันควรเร่งรัดการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการแข่งขันคุณภาพการศึกษาให้กับบุคลากรทุกคน ทุกส่วนงาน เพื่อสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในการปฏิบัติงานให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง 3) สถาบันควรมีการจัดการอบรม ประชุม หรือให้ความรู้กับบุคลากรที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนและถ่ายทอดแผนสู่การปฏิบัติ เพื่อที่จะสามารถนำวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งในระดับปฏิบัติการงานโครงการ/กิจกรรม และระดับภาพรวมใหญ่ของแผนกลยุทธ์ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องเชื่อมโยงกันและวัดความสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น (Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public organization, 2014))

จากสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการพัฒนาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์สู่ความเป็นเลิศนั้น การบริหารเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของสถาบันฯ จำเป็นที่จะต้องปรับปรุงและแก้ไข ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
3. เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ไปใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการใช้ลักษณะรูปแบบของการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ และการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มี 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 2 นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้บริหาร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต และคณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จำนวน 8 คน

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำมาเขียนเป็นโครงสร้างของเครื่องมือวิจัย คือ แบบประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และนำไปตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ทั้งความเที่ยงตรงของเนื้อหา การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 19 แห่ง ในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,201 คน ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถานที่สถาบันเป็นชั้น (Strata) ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในแต่ละหน่วยของสถาบันที่เป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) และกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, and Morgan, 1970) ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรและกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 291 คนและการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และจัดลำดับดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) หรือการวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของข้อมูลจากการประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยแบบการเรียงลำดับของข้อมูล Modified Priority Needs Index: PNI Modified (Wongwan, 2007) เป็นวิธีการหาความแตกต่างของสภาพที่คาดหวังลบสภาพปัจจุบันแล้วหารด้วยสภาพปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อควบคุมขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในช่วงพิสัยที่ไม่มากเกินไปจึงกำหนดค่า PNI ไม่ต่ำกว่า 0.2

ขั้นตอนที่ 5 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จากการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความต้องการจำเป็นในระยะที่ 1 เลือกความต้องการจำเป็นลำดับที่หนึ่งมาพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และส่งแบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้ในการพิจารณา จำนวน 9 คน

ขั้นตอนที่ 6 สร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ จำนวน 57 คน นำข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) มีค่าความเหมาะสมในระดับ 3.51 ขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มาใช้เป็นรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ขั้นตอนที่ 7 นำเสนอแนวทางการพัฒนาตามรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิใช้ในการพิจารณา เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และวิเคราะห์โดยข้อมูลเป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาตามรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด (ค่า PNI = 0.261) รองลงมาคือ ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร (ค่า PNI = 0.249) ถัดมาคือ ด้านการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ และด้านผลลัพธ์การดำเนินการ (ค่า PNI = 0.229) ด้านการมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ (ค่า PNI = 0.202) ด้านภาวะผู้นำและการนำองค์กร (ค่า PNI = 0.201) และด้านการวางแผนกลยุทธ์ (ค่า PNI = 0.177) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้าน นาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์	n = 291					
	สภาพที่เป็นจริง		สภาพที่คาดหวัง		ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	PNI _{Modified}	ลำดับ
ภาวะผู้นำและการนำองค์กร	3.84	0.61	4.61	0.48	0.201	6
การวางแผนกลยุทธ์	3.89	0.65	4.58	0.54	0.177	7
การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.60	0.7	4.54	0.56	0.261	1
การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้	3.71	0.69	4.56	0.56	0.229	3
การมุ่งเน้นบุคลากร	3.66	0.72	4.57	0.60	0.249	2
การมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ	3.86	0.63	4.64	0.52	0.202	5
ผลลัพธ์การดำเนินการ	3.76	0.65	4.62	0.55	0.229	3
รวม	3.76	.61	4.59	.51	0.221	

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาตามรูปแบบพัฒนาการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จากการพิจารณาค่าความต้องการจำเป็นทำให้ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย ผู้วิจัยนำค่าความต้องการจำเป็นอันดับแรกนำมาพัฒนา

(ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันพัฒนศิลป์ ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำและการนำองค์กร มี 7 รูปแบบ 2) การวางแผนกลยุทธ์ มี 7 รูปแบบ 3) การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มี 5 รูปแบบ 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ มี 6 รูปแบบ 5) การมุ่งเน้นบุคลากร มี 8 รูปแบบ 6) การมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ มี 6 รูปแบบ และ 7) ผลลัพธ์การดำเนินการ มี 7 รูปแบบ

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.24, S.D = .54) และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (3.51) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 10.19$, $p = .001$) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยทุกด้านสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับการให้ข้อเสนอแนะ โดยข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ประกอบด้วย 1) นโยบายระดับกระทรวง จำนวน 7 ข้อ 2) นโยบายระดับสถาบัน จำนวน 7 ข้อ และ 3) นโยบายระดับคณะและวิทยาลัย จำนวน 7 ข้อ

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และข้อมูลจากแบบสอบถาม สรุปเป็นผังความคิด รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ผังความคิดการพัฒนาการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

รูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1. การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรมีระบบการจัดสรรทุนสนับสนุนให้นักศึกษาไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่ได้ทำ MOU ในต่างประเทศ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการจ้างอาจารย์ชาวต่างชาติสอนนักศึกษาในรายวิชาเฉพาะทาง และควรมีการทำวิจัยต้องเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา การบริการทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า ต้นทุน หรือรายได้ของสถาบัน และนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนขององค์กร ให้เกิดประสิทธิผล

2. การมุ่งเน้นบุคลากร ควรจัดระบบการถ่ายทอดวิธีการปฏิบัติงาน และมีระบบการให้คำปรึกษาในการปฏิบัติแก่บุคลากร มีระบบการอุทธรณ์และการร้องทุกข์ในเรื่องความไม่เป็นธรรม มีความยุติธรรมกับบุคลากร มีระบบการให้รางวัล ยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น และมีการจัดการระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ควรมีระบบการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ที่มีประสิทธิภาพ ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารระหว่างผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร นักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ มีการส่งเสริมให้บุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นทางด้านการจัดการความรู้ต่อผู้บังคับบัญชาได้โดยตรง ใช้ระบบการสื่อสารและเทคโนโลยี เพื่อสร้างเครือข่ายด้านการจัดการความรู้ และมีระบบการยกย่องหรือการให้รางวัล (Rewards) เพื่อเอื้อต่อการจัดการความรู้ในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผลลัพธ์การดำเนินการ ต้องมีการเตรียมความพร้อมระบบปฏิบัติการ กรณีเกิดภัยพิบัติ และภาวะฉุกเฉินมีระบบการนำผลการสำรวจความพึงพอใจ (ความสุขในการทำงาน) ความไม่พึงพอใจ (ระบบการทำงาน การจัดการเรียนการสอน การบริการทางวิชาการ) ในการปฏิบัติงานของบุคลากร และการจัดการเรื่องร้องทุกข์ (นักศึกษา บุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) มาพัฒนาและปรับปรุงในองค์กร ส่งเสริมให้นักศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ มีความเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างเหมาะสม

5 การมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ .ควรมีระบบการวิเคราะห์ และการวิจัยกระบวนการปฏิบัติงาน เพื่อลดปัญหาและต้นทุนการดำเนินการบริการทางวิชาการ ส่งเสริมการบริการทางวิชาการที่เชื่อมโยงกับการเรียนการสอน งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ และส่งเสริมให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนผลการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้แนวปฏิบัติที่ดี และนวัตกรรมในองค์กร

6. ภาวะผู้นำและการนำองค์กร ควรบริหารจัดการด้านเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทนได้อย่างทั่วถึง ยุติธรรม เสมอภาค และเท่าเทียมกัน มีการกำหนดทิศทาง โดยคำนึงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ ของกระทรวง และความต้องการ ความจำเป็น สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่ามีระบบกระบวนการบริหารจัดการที่ดี และเป็นแบบอย่างในการนำองค์กรไปสู่ความเป็น

เลิศ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสาธารณชนและมีวิธีการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน สังคม และประเทศได้

7. การวางแผนกลยุทธ์ ควรมีระบบกำหนดนโยบายที่มีความสอดคล้องกับสภาพการแข่งขันทางด้านการศึกษ ส่งเสริมให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการขององค์กรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ส่งเสริมให้บุคลากรสามารถจัดทำแผนปฏิบัติการ โดยถ่ายทอดจากวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานภายใต้การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้ มีการวางระบบการบริหารจัดการการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในระดับนานาชาติ โดยกำหนดตัวชี้วัด ติดตาม และประเมินผลไว้อย่างชัดเจน นำหลักธรรมาภิบาลในการบูรณาการบริหารจัดการภายในองค์กรได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ถัดมาคือ ด้านการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ด้านผลลัพธ์การดำเนินการ ด้านการมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ ด้านภาวะผู้นำและการนำองค์กร และด้านการวางแผนกลยุทธ์ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์ประกอบทุกด้านมีความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนาการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมวรรณ สิงห์ศรี (Singhsri, 2015) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่าง ทูตทางปัญญา การจัดการความรู้ และองค์การที่เป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาไทย ผลการวิจัยพบว่า องค์การที่เป็นเลิศ ประกอบด้วย ผู้นำองค์กร การวางแผนกลยุทธ์ การมุ่งเน้นกับผู้รับบริการ การจัดการงานวิชาการ การจัดการสารสนเทศ และการจัดการความรู้ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการกระบวนการ การจัดการทางการเงิน และการมุ่งเน้นชุมชนและสังคม เช่นเดียวกับ ศตริตน์ ทิพย์ผ่อง (Thipphong, 2014) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการและกลไกการบริหารเพื่อการดำเนินงานตามแนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศ สำหรับสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารคุณภาพที่สอดคล้องเกณฑ์การประกันคุณภาพแนวเกณฑ์การประเมินการบริหารสู่ความเป็นเลิศและเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ มีทั้งสิ้น 12 องค์ประกอบหลัก และ 52 องค์ประกอบย่อย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบทุกองค์ประกอบโดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดในระดับ 3.51 ขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบทุกองค์ประกอบเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการบริหารสถาบันการศึกษา สอดคล้องกับ กิตติ ศรีนุชศาสตร์. (Srinuchshart, 2017) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารโรงเรียนนายเรืออากาศเพื่อสู่ความเป็นเลิศ ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมในการดำเนินการในหมวดการนำองค์กร การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การมุ่งเน้นผู้เรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและหน่วยผู้ใช้ การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ การมุ่งเน้น

คณาจารย์และบุคลากร การจัดการกระบวนการและผลลัพธ์ การดำเนินการ มีผลการประเมินความพร้อมเป็นไปในทิศทางเดียวกันทุกหมวด คือ มีความพร้อมในระดับปานกลางถึงต่ำจากผลการวิจัย เช่นเดียวกับ บุญทิพย์ ลิขิตพงษ์วิทย์ (Likitpongwit, 2017) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยความเป็นเลิศในการบริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยความเป็นเลิศในการบริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วย 8 ปัจจัยที่สำคัญ คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) การมุ่งเน้นบุคลากร 3) การมุ่งเน้นปฏิบัติการ 4) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล 5) กระบวนการจัดการเรียนการสอน 6) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 7) การวางแผนกลยุทธ์ และ 8) การมุ่งเน้นผลลัพธ์การดำเนินงาน 2. ผลการยืนยันปัจจัยความเป็นเลิศในการบริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มีความเห็นสอดคล้องกัน โดยมีความเห็นว่า ปัจจัยความเป็นเลิศในการบริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ทั้ง 8 ปัจจัย มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง และเป็นประโยชน์ ควรเพิ่มสมรรถนะความเป็นเลิศในการบริหารที่เหมาะสมให้กับบุคลากร และดำเนินการพัฒนาหลักสูตร เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร โดยตามบริบทที่จำเป็นในวิทยาลัยพยาบาล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การศึกษาการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ไปใช้ ทำการศึกษาผ่านองค์ประกอบ ตามแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นเลิศ 1) เกณฑ์คุณภาพการศึกษา เพื่อดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEX) 2) เกณฑ์การจัดการตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) 3) เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award: PMQA) 4) การบริหารคุณภาพ (Total Quality Management: TQM) และ 5) แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ซึ่งประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำและการนำองค์กร 2) การวางแผนกลยุทธ์ 3) การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นบุคลากร 6) การมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ และ 7) ผลลัพธ์การดำเนินการ โดยนำเสนอเป็นข้อเสนอแนะระดับสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหากสถาบันได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะดังกล่าวจะสนับสนุนให้การดำเนินงานมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยรัตน์ บุญมา (Boonma, 2018) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์การของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า 1) วัฒนธรรมองค์การของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านนโยบายการบริหาร ด้านความผูกพันต่อองค์กร ด้านลักษณะองค์การ และด้านภาวะผู้นำ ส่วนองค์ประกอบวัฒนธรรมองค์การของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมแบบกระบวนการ วัฒนธรรมแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ วัฒนธรรมแบบปรับตัว และวัฒนธรรมที่เน้นความสัมพันธ์สำหรับประสิทธิผลของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้แก่ คุณภาพองค์การ ความสามารถของผู้เรียน ประสิทธิภาพในการทำงาน ความสามารถในการแก้ปัญหา และความพึงพอใจของนักศึกษา 2) อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์การของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม พบว่า ปัจจัยนำเข้าด้านความผูกพันต่อองค์กร ด้านลักษณะองค์การ ด้านนโยบายการบริหาร และด้านภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์การของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 สามารถพยากรณ์วัฒนธรรม

องค์การของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ร้อยละ 79.20 วัฒนธรรมองค์การที่เน้นความสัมพันธ์ และมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ มีต่อประสิทธิผลของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 สามารถพยากรณ์วัฒนธรรมองค์การของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ร้อยละ 42.70 และ 3) แนวทางทางส่งเสริมวัฒนธรรมองค์การของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) ลักษณะของวัฒนธรรมองค์การ ได้แก่ ภาวะผู้นำ นโยบายการบริหาร ลักษณะองค์การ และความผูกพันต่อองค์การ 2) องค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์การ ได้แก่ ด้านสถาบัน ด้านบุคลากร และด้านคุณลักษณะวัฒนธรรมที่เน้นความสัมพันธ์ และ 3) ประสิทธิผลของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้แก่ บุคลากร ผู้เรียน และผลงานด้านศิลปะ นาฏศิลป์ ดนตรี และผลงานของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

สรุป

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ถัดมาคือ ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ และ ด้านผลลัพธ์การดำเนินการ ด้านการมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ ด้านภาวะผู้นำและการนำองค์กร และด้านการวางแผนกลยุทธ์ ตามลำดับ โดยพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ มี 7 องค์ประกอบ จำนวน 46 ข้อ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากและสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายประกอบด้วย 1) นโยบายระดับกระทรวง จำนวน 7 ข้อ 2) นโยบายระดับสถาบัน จำนวน 7 ข้อ และ 3) นโยบายระดับคณะและวิทยาลัย จำนวน 7 ข้อ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรมีการนำรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ไปทดลองใช้ตามรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศเพื่อให้ได้วิธีการพัฒนาบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศที่มีความหลากหลายและนำมาซึ่งประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารจัดการ

1.2 จากการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ไปใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมในทุกมิติที่มีความเกี่ยวข้องกับนโยบาย และให้ได้ข้อสรุปที่เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศไปใช้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทำการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบรายละเอียดในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

2.2 ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาถึงรายละเอียดของปัญหา อุปสรรค โอกาสในการพัฒนา และศักยภาพในการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2.3 ควรทำการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาถึงภาพลักษณ์ของสถาบันการศึกษาต่อการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

References

- Asawaphum, S. (2016). Excellence and Excellence Management. *Bua Bundit Journal Educational Management*, 16(1), 1-8.
- Boonma, H. (2018). Organizational Culture Promoted by Bunditpatanasilpa Institute, Ministry of Culture. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, 37(1), 59-73.
- Bunditpatanasilpa Institute. (2017). *Bundit Pattanasilpa Institute Development Plan 2017-2021*. Nakhon Pathom: Copy Work.
- Bunditpatanasilpa Institute. (2018). *Self-Assessment Report, Self-Assessment Report 2018*. Nakhon Pathom: Institute.
- Bunditpatanasilpa Institute. (2007). *Bunditpatanasilpa Institute Act 2007 and related laws*. Nakhon Pathom: Nucha Printing Company Limited.
- Linin, C. (2019). *Know best practices: Best Practice, International Affairs Division and Quality Assurance*. Rajamangala University of Technology Srivijaya. Retrieved September 29, 2019, from <http://www.ks.rmutso.ac.th/en/bestpractice>.
- Gardner, J. (1961). *Excellence*. New York: Haper and Row.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Likitpongwit, B. (2017). The Excellence Factors for Nursing College Administration under the Ministry of Public Health. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 4(1), 117 – 134.
- Maun, R. (2016). Efficient Teaching and Learning in Higher Education. *Journal of Southern Technology*, 9(2), 169-176.
- National Quality Award Office. (2019). *Background, National Quality Award*. Retrieved October 6, 2019, from <https://www.tqa.or.th/th/tqa-award/background/>.

- Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public organization). (2014). *Report of the results of third round external quality assessment Tertiary level*. Bangkok: Office.
- Singhsri, P. (2015). The Relationship Model Between Intellectual Capital, Knowledge Management and Organization Excellence of Thai Higher Education. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkron Rajabhat University under the Royal Patronage*, 9(1), 187–203.
- Srinuchshart, K. (2017). Administrative Guidelines of Navaminda Kasatriyadhiraj Royal Air Force Academy to Excellence. *Royal Thai Air Force Academy Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(5), 74–86.
- Tipphong, S. (2014). Administrative and Mechanism Performance Excellence for Home Economics Program, Rajabhat. *Suthiparithat Journal Dhurakij Pundit University*, 28(86), 257–273.
- Wongwan, S. (2007). *Research on Needs Assessment*. Bangkok: Chulalongkorn University.

การประเมินสภาพปัจจุบันและความคาดหวังในการเสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**

The Assessment of Current State and Expectations for Strengthening the Characteristics of Innovation Leadership of Higher Education Students in the Three Southern Border Provinces

¹รังสรรค์ ปุทอง, จักรกฤษณ์ โปณะทอง และจตุพล ยงศร

¹Rungsan Puthong, Chakrit Ponathong and Chatupol Yongsorn

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: puthongs2@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2) ศึกษาความคาดหวังของคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (3) ศึกษาความต้องการฝึกอบรมคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ และผู้ใช้นิติจำนวน 20 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 4 ปีการศึกษา 2562 จากสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 4 สถาบัน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซี่และมอร์แกน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นและเลือกแบบเจาะจง จำนวน 392 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยวิธี Modified Priority Needs Index (PNI Modified) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัจจุบันคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.19) (2) นักศึกษามีระดับความคาดหวังของคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การเสริมสร้างคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

* Received June 2, 2020; Revised July 10, 2020; Accepted July 20, 2020

ภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.20) (3) นักศึกษามีความต้องการฝึกอบรมด้านคุณลักษณะการตั้งคำถามมากที่สุด (PNI = 0.45) รองลงมาคือ คุณลักษณะการสังเกต (PNI = 0.34) คุณลักษณะการเชื่อมโยง (PNI = 0.30) คุณลักษณะการสร้างเครือข่าย (PNI = 0.29) และคุณลักษณะการทดลอง (PNI = 0.23) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความคาดหวัง; คุณลักษณะผู้นำเชิงนวัตกรรม; นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา

Abstract

This research consisted of three objectives, namely: (1) to study the current condition for innovative leadership characteristic of student in higher education institutions in three southern border provinces. (2) to study the expectation condition for innovative leadership characteristic of student in higher education institutions in three southern border provinces. (3) to study training needs of innovative leadership characteristic of student in higher education institutions in three southern border provinces. This study is a mixed research method. The samples of qualitative research was interviews conducted with administrators, instructors and employers viz 20 key informant, Collecting by Purposive Sampling. The quantitative research was survey to collect the data from 392 samples; first-to-fourth-year students of four higher education institutions in three southern border provinces. By purposive sampling, selected through the Table of Krejcie & Morgan, proportional stratified random sampling and purposive sampling. The instrument for collecting data was questionnaire. The statistics was analysed by determining mean, standard deviation, PNI (Modified) and content analysis.

From the study, it was found as follows: (1) The current circumstance of innovative leadership characteristic of student in higher education institutions in three southern border provinces was found at a moderate level ($\bar{x}$ = 3.19). (2) In the expectations of innovative leadership characteristic of student in higher education institutions in three southern border provinces was at a high level ($\bar{x}$ = 4.20). (3) The questioning was training needs a most level (PNI = 0.45), observing (PNI = 0.34), associating (PNI = 0.30), networking (PNI = 0.29), experimenting (PNI = 0.23) respectively.

Keywords: Expectation; innovative leadership; Students of Higher Education Institutions

บทนำ

โลกแห่งศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การแข่งขันของประเทศต่าง ๆ กำลังเปลี่ยนไปด้วยปัจจัยที่ไม่อาจจับต้องได้มากขึ้น นั่นคือ ความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการค้าข้ามประเทศที่อาศัยวัฒนธรรมเป็นสื่อ องค์การต่าง ๆ จำเป็นต้องมีความพร้อมและปรับตัวให้มีจุดยืนมั่นคงในระบบเศรษฐกิจ

ฐานความรู้ หากองค์กรใดสามารถใช้ประโยชน์จากทุนที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ จะทำให้องค์การนั้นมีความเข้มแข็ง มั่นคง และยังยืนได้อย่างถาวร การพัฒนาคนให้มีความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม จะสามารถทำให้คนเหล่านั้นมีศักยภาพในการนำองค์การสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก และสร้างจุดยืนที่เข้มแข็งให้กับองค์การที่เพิ่มขึ้น ความสำเร็จที่สำคัญขององค์การจำเป็นต้องมีการพัฒนาคน ให้มีความเป็นผู้นำทางนวัตกรรม เนื่องจากผู้นำเป็นผู้ที่สามารถกำหนดทิศทางขององค์การ ผลสัมฤทธิ์ขององค์การจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำและนวัตกรรม กระบวนการนวัตกรรมจะเป็นเครื่องมือของผู้นำทางนวัตกรรม เพื่อนำพาองค์การสู่ความเป็นเลิศด้วยนวัตกรรมที่เป็นผลิตภัณฑ์ กระบวนการและการบริการ ผู้นำทางนวัตกรรมจึงถูกมองว่าหากนวัตกรรมเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพ รวมทั้งการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์การ ผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานนวัตกรรมจึงเป็นผู้นำทางนวัตกรรม (Rochvatanaboon, 2010) การสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม บนพื้นฐานความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อให้สามารถสร้าง พัฒนา และขับเคลื่อนการทำงานไปสู่เป้าหมาย การส่งเสริมและพัฒนาคนในทุกระดับจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ดังผลการสำรวจของ Robert, and Jeff (2010) ที่พบว่าผู้บริหารสูงสุดหรือผู้นำขององค์การ (CEO) เป็นผู้ที่ สามารถผลักดันให้เกิดนวัตกรรมในองค์การมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ อรอนงค์ โรจนวัฒนบุญ (Rochvatanaboon, 2010) ที่กล่าวว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม จะต้องปรับพฤติกรรมและลักษณะของตนเองให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะของผู้ร่วมงาน สถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการพัฒนาของหน่วยงาน เช่น สภาพความกดดันทางภาวะเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงในยุคข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาด้านเทคโนโลยีความต้องการทางสังคม สภาพโลกไร้พรมแดน การแข่งขันทางธุรกิจ ตลอดจน นโยบายทางการเมืองและทิศทางของกระแสสังคม รวมทั้งจำเป็นต้องมีทักษะเกี่ยวกับดิจิทัล อีเลคทรอนิกส์ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้สร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้แก่องค์การ ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมนั้น จะส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์การอย่างต่อเนื่อง

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า แนวทางการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำส่วนใหญ่ให้ความสนใจต่อคุณลักษณะและบทบาทของผู้นำ (Role of Leadership) โดยมีมุมมองที่มุ่งเน้นผู้นำเป็นศูนย์กลาง (Leader-Centric Perspective) ทั้งแนวทางที่เป็นแบบดั้งเดิม (Classical Approach) ที่มีรากฐานจากการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) และด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) ที่ให้ความสำคัญต่อผู้นำในฐานะของผู้ที่มีหน้าที่จัดการงานตามความรับผิดชอบ หรือแนวทางตามลักษณะ (Trait Approach) และแนวทางด้านรูปแบบ (Style Approach) หรือแม้แต่แนวทางตามทฤษฎีของ Hersey, Blanchard and Johnson (1996) ก็เป็นแนวทางที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลจากคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำ ในการสร้างแรงจูงใจ ทศนคติและความประพฤติของผู้ตาม (Howell and Shamir, 2005) ซึ่งนอกจากนี้ยังมีแนวคิดที่สำคัญของ Dye, Gregersen, and Christensen (2011) ที่ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยได้ข้อค้นพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมโดดเด่นที่สุด 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเชื่อมโยง ด้านการตั้งคำถาม ด้านการ

สังเกต ด้านการมีเครือข่ายสัมพันธ์ และด้านการทดลอง ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวสามารถพัฒนาให้เกิดผลลัพธ์ในเชิงประจักษ์ได้อย่างชัดเจน

มหาวิทยาลัยถือเป็นแหล่งความรู้สำคัญของประเทศ ซึ่งมีหน้าที่ทั้งในการสร้างความรู้ พัฒนาคนออกไปพัฒนาประเทศ จึงมีบทบาทให้การให้ความรู้และฝึกอบรมทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ โดยสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ที่มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา ประกอบด้วย 4 สถาบัน ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 3) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และ 4) มหาวิทยาลัยฟาฏอนี โดยมุ่งผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพสู่สังคม และจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในภูมิภาคและพัฒนาท้องถิ่นให้มีความยั่งยืน จากภาพรวมผลการประเมินคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษา 2561 ตามข้อมูลที่ปรากฏในฐานข้อมูลระบบ CHE-QA พบว่า ผลลัพธ์ด้านการดำเนินงานตามกรอบ TQF ทุกหลักสูตร มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีขึ้นไป และการดำเนินงานด้านการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาส่วนใหญ่การจัดกิจกรรมมีการบูรณาการพัฒนาผู้เรียน เพื่อตอบสนองตามเกณฑ์การพัฒนาผู้เรียนที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด และมุ่งพัฒนาอัตลักษณ์ที่สถาบันแต่ละแห่งได้กำหนดไว้ (Ministry of Education, 2018) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้แทนผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร นักศึกษาและตัวแทนผู้ใช้บัณฑิตพบว่า ภาพรวมคุณภาพบัณฑิตมีความรู้ในด้านวิชาการดี มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี แต่ยังคงขาดความคิดและวิธีการใหม่ ๆ ในการพัฒนาปรับปรุงระบบงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังขาดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในยุคของการเปลี่ยนแปลง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นวัตกรรมและคุณลักษณะภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษาและเข้าสู่การทำงานในองค์กรต่าง ๆ บัณฑิตจึงควรมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากภาวะผู้นำทั่วไป จึงมีความสนใจศึกษาสภาพปัจจุบันและความคาดหวังในการเสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำมาบูรณาการเป็นแนวทางสู่การสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้เกิดกับบัณฑิต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านทฤษฎีภาวะผู้นำ ทฤษฎีนวัตกรรมและด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ ที่เชื่อมโยงไปสู่องค์ประกอบของผู้นำเชิงนวัตกรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติเพื่อการพัฒนาตนเองและผู้ร่วมงานให้มีศักยภาพเหมาะสมต่อสภาพขององค์กรแห่งนวัตกรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. เพื่อศึกษาความต้องการฝึกอบรมคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษา
สถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Research Method) โดยใช้เทคนิควิธีการ
เชิงคุณภาพ (Qualitative method) และเชิงปริมาณ (Quantitative method) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์
(Interview) และการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) นำข้อมูลมาสังเคราะห์ วิเคราะห์
มี 8 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการวิจัยเชิงเอกสาร สืบค้นข้อมูลงานวิจัยและเอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับการรับรู้
ความคาดหวัง และความต้องการการฝึกอบรมคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) สำหรับสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อกำหนดตัวแปรที่ใช้ศึกษา
ตามกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ ผู้บริหารและคณาจารย์ สังกัด
สถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์
ในสถาบันอุดมศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี ประกอบด้วย ผู้บริหาร 1 คน อาจารย์ 2 คน จากทั้ง 4 มหาวิทยาลัย
รวมทั้งสิ้น 12 คน และกลุ่มที่ 2 คือ ผู้ใช้บัณฑิตที่รับบัณฑิตสำเร็จการศึกษาจากทั้ง 4 มหาวิทยาลัยเข้าทำงาน
และเป็นหน่วยงานที่เปิดกิจการไม่น้อยกว่า 3 ปี ประกอบด้วย ผู้ใช้บัณฑิตจากหน่วยงานภาครัฐ 1 คน และผู้ใช้
บัณฑิตจาก หน่วยงานภาคเอกชน 1 คน สถาบันละ 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 8 คน

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากผู้บริหาร คณาจารย์และผู้ใช้บัณฑิต และศึกษาความรู้
จากตำรา หนังสือ งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม นำมาบูรณาการ
จัดทำแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 สร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับศึกษาระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน
ความคาดหวัง และความต้องการการฝึกอบรมคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษา มีลักษณะเป็น
แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert, 1932) ทำการตรวจสอบคุณภาพของ
เครื่องมือ โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม ค่าดัชนี
ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) ที่ต้องไม่น้อยกว่า 0.5 และตรวจสอบความเที่ยงตรง
เชิงเนื้อหาของภาษาที่ใช้ในข้อคำถาม หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha
Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90

ขั้นตอนที่ 6 นำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 4 ปีการศึกษา 2562 จาก
ทั้ง 4 สถาบัน เพื่อทราบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และความต้องการการฝึกอบรม
คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie,

and Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 392 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified sampling) และเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นตอนที่ 7 นำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวม มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามที่ได้มีจำนวน 392 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ขั้นตอนที่ 8 หลังจากตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามแล้ว นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลตามลักษณะของข้อมูลที่ได้ในรูปแบบเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยวิธี Modified Priority Needs Index (PNI Modified) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินสภาพปัจจุบันและความคาดหวังในการเสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

(1) วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัจจุบันคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	ระดับสภาพปัจจุบัน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
คุณลักษณะการเชื่อมโยง	3.28	0.49	ปานกลาง
คุณลักษณะการตั้งคำถาม	3.05	0.60	ปานกลาง
คุณลักษณะการสังเกต	2.95	0.50	ปานกลาง
คุณลักษณะการทดลอง	3.11	0.69	ปานกลาง
คุณลักษณะการสร้างเครือข่าย	3.54	0.97	มาก
รวม	3.19	0.65	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะการสร้างเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.54$) รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะ

การเชื่อมโยง ($\bar{X} = 3.28$) ด้านคุณลักษณะการตั้งคำถาม ($\bar{X} = 3.11$) ด้านคุณลักษณะการทดลอง ($\bar{X} = 3.05$) และด้านคุณลักษณะการสังเกต ($\bar{X} = 2.95$) ตามลำดับ

2) วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ระดับความคาดหวังคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคาดหวังคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	ระดับความคาดหวัง		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
คุณลักษณะการเชื่อมโยง	4.25	0.56	มาก
คุณลักษณะการตั้งคำถาม	4.43	0.43	มาก
คุณลักษณะการสังเกต	3.94	0.43	มาก
คุณลักษณะการทดลอง	3.83	0.71	มาก
คุณลักษณะการสร้างเครือข่าย	4.57	0.28	มากที่สุด
รวม	4.20	0.48	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคาดหวังคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณลักษณะการสร้างเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.57$) รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะการตั้งคำถาม ($\bar{X} = 4.43$) ด้านคุณลักษณะการเชื่อมโยง ($\bar{X} = 4.25$) ด้านคุณลักษณะการสังเกต ($\bar{X} = 3.94$) และด้านคุณลักษณะการทดลอง ($\bar{X} = 3.83$) ตามลำดับ

3) วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ระดับความต้องการการฝึกอบรมคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตารางที่ 3 ระดับความต้องการการฝึกอบรมคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

รายการ	สภาพปัจจุบัน		สภาพความคาดหวัง		ความต้องการจำเป็น	
	(D)		(I)		(NA)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	(I-D)/D	ลำดับที่

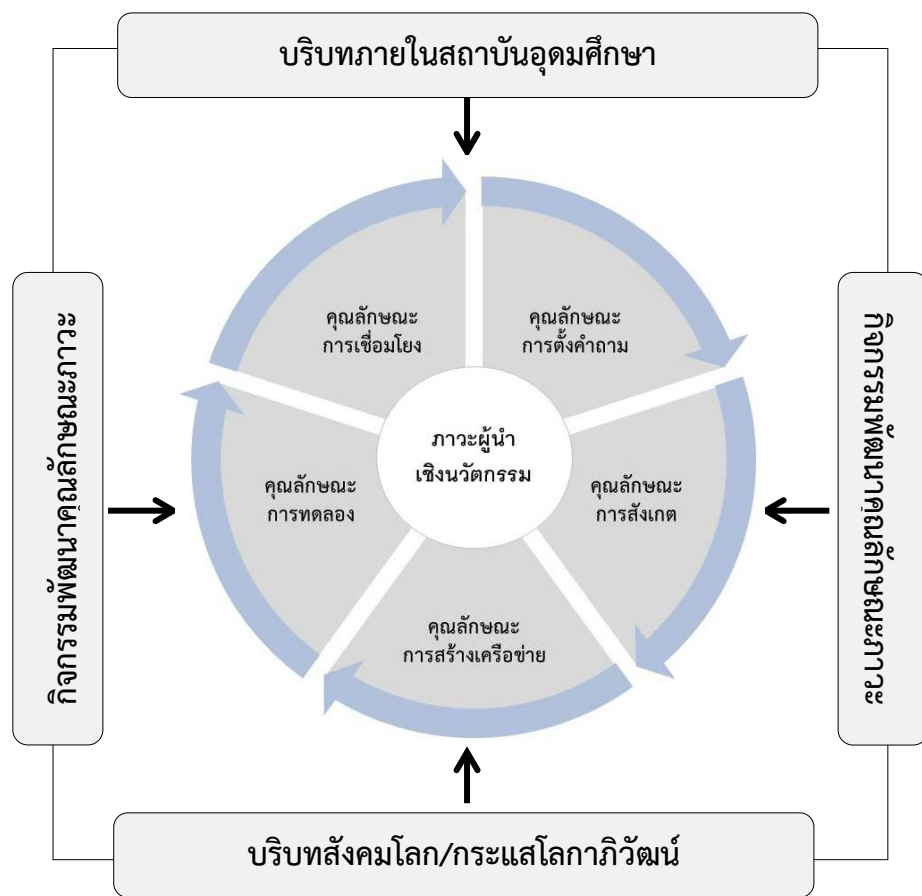

1. คุณลักษณะการเชื่อมโยง	3.28	0.49	4.25	0.56	0.30	3
2. คุณลักษณะการตั้งคำถาม	3.05	0.60	4.43	0.43	0.45	1
3. คุณลักษณะการสังเกต	2.95	0.50	3.94	0.43	0.34	2
4. คุณลักษณะการทดลอง	3.11	0.69	3.83	0.70	0.23	5
5. คุณลักษณะการสร้างเครือข่าย	3.54	0.97	4.57	0.49	0.29	4
รวม	3.19	0.65	4.20	0.52	0.32	-

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษามีความต้องการฝึกอบรมคุณลักษณะการตั้งคำถาม เป็นลำดับที่ 1 โดยมีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.45$) ($PNI_{Modified} = 0.29$) คุณลักษณะการสังเกต เป็นลำดับที่ 2 โดยมีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.34$) คุณลักษณะการเชื่อมโยงเป็นลำดับที่ 3 โดยมีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.30$) คุณลักษณะการสร้างเครือข่าย เป็นลำดับที่ 4 โดยมีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.29$) และ คุณลักษณะการทดลอง เป็นลำดับสุดท้าย โดยมีค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified} = 0.23$)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และความต้องการการฝึกอบรมคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจะเห็นว่าสภาพที่เป็นจริงปัจจุบันคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ระดับความคาดหวังของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก และนักศึกษามีความต้องการที่จะพัฒนานตนเองในการฝึกอบรมคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ทั้งนี้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสถาบันอุดมศึกษา คณะวิชา หลักสูตร และคณาจารย์ สามารถนำผลการศึกษานี้ไปต่อยอดพัฒนา สร้างนวัตกรรมหรือกิจกรรมในการเสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาทั้ง 5 คุณลักษณะ ประกอบด้วย การตั้งคำถาม การสังเกต การสร้างเครือข่าย การทดลองและการเชื่อมโยง โดยบูรณาการกับกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถาบันอุดมศึกษา และความต้องการโดยแท้จริง

การเสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังนี้

- (1) คุณลักษณะการตั้งคำถาม คือ พัฒนาทักษะการตั้งคำถามด้วยการตั้งคำถามต่อสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ การตั้งคำถามจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดแบบต่อยอดจากคำถามที่ตั้ง เกิดการคิดนอกกรอบ
- (2) คุณลักษณะการสังเกต คือ พัฒนาทักษะการสังเกตจากสิ่งรอบตัว เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวคิดใหม่ ๆ การสังเกตเพื่อหาข้อค้นพบใหม่ควรทำควบคู่กันไปกับการตั้งคำถาม
- (3) คุณลักษณะการสร้างเครือข่าย คือ พัฒนาความรู้ในลักษณะที่หลากหลาย โดยเรียนรู้จากพันธมิตรหรือบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและเกิดประสบการณ์ กระตุ้นความคิดแนวปฏิบัติใหม่ หรือคิดค้นนวัตกรรมใหม่
- (4) คุณลักษณะการทดลอง คือ พัฒนาทักษะการตั้งสมมติฐานต่าง ๆ ค้นคว้าทดลอง และพร้อมที่จะเรียนรู้และแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาด เพื่อนำความคิดนั้นมาทดลอง ทำให้เกิดการตกผลึกทางความคิดชัดเจนขึ้น
- (5) คุณลักษณะการเชื่อมโยง คือ พัฒนาทักษะเชื่อมโยงสำหรับความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ทั้งที่มีความสัมพันธ์หรือไม่เกี่ยวข้องกัน เพื่อให้เกิดมุมมองที่หลากหลายมิติ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้มีสภาพการรับรู้ที่เป็นจริงอยู่ระดับ ปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 4 แห่ง มุ่งเน้นคุณภาพในด้านวิชาการเป็นหลัก เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในศาสตร์วิชาชีพ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งการจัดการเรียนการสอนโดยส่วนใหญ่จะมีการบูรณาการกิจกรรม ที่พัฒนานักศึกษาตามลักษณะที่สถาบันแต่ละแห่งได้กำหนดไว้ แต่ยังขาดวิธีการใหม่ ๆ หรือนวัตกรรมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนรู้ หรือยังไม่ได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอย่างเต็มที่ หรือไม่ได้ทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโดยตรง จึงทำให้มีคุณลักษณะภาวะผู้นำไม่มากนัก หรือยังไม่ทราบถึงภาวะผู้นำในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารจัดการองค์การ ซึ่งการเป็นผู้นำองค์การในศตวรรษที่ 21 ต้องพัฒนาทักษะของตนเองให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อนำพาองค์การสู่ความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ อรอนงค์ โรจน์วัฒนบุลย์ (Rochvatanaboon, 2010) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นคุณลักษณะของผู้นำที่ใช้พลังแห่งคุณลักษณะของตนเองในด้านสมรรถนะ บุคลิกภาพ บทบาทและลักษณะทางสังคม ขับเคลื่อนให้บุคลากรสามารถสร้างนวัตกรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์การ สอดคล้องกับแนวคิดของ Peter, and Robert (2010) ที่กล่าวว่า ผู้นำที่เป็นนวัตกรรมนั้นจะต้องมีความคิดและทัศนคติว่าตนเองจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการสร้างสรรค์และพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น และแนวคิดของ Peterson (2011) ที่กล่าวถึงการเป็นนวัตกรรมในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ได้แก่ การเชื่อมโยงในทุกมิติ การตั้งคำถาม การสังเกต การทดลองและเครือข่ายสัมพันธ์ ยอมรับและเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อสร้างสรรค์ นวัตกรรมทางความคิด กระบวนการหรือชิ้นงานใหม่ ๆ เพื่อสร้างเสริมโอกาสและประสบการณ์ที่หลากหลาย เกิดมุมมองที่สะท้อนที่แตกต่างกันออกไป เพื่อเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์การให้เกิดขึ้น ดังนั้นการสร้างเสริมคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทักษะการเป็นนวัตกรรมที่ดี และเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำ โดยต้องแสวงหาแนวทางใหม่ที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเชื่อมโยงความคิด ความรู้ พัฒนาทักษะของนักศึกษา และกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นักศึกษามีสภาพการรับรู้ที่คาดหวังอยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทักษะเชิงนวัตกรรมเป็นทักษะสำคัญยิ่งในยุคปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านอย่างรวดเร็ว ผู้ที่มีความคิดริเริ่มและมีความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่มีย่อมมีโอกาสก้าวหน้าไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จได้มากกว่าบุคคลอื่น ทำให้นักศึกษามีระดับความคาดหวังในระดับมาก ทั้งนี้คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงเป็นปัจจัยที่บัณฑิตยุคใหม่ต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้สามารถแสดงศักยภาพในการเป็นผู้นำสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และก้าวสู่ความสำเร็จของการทำงานในอนาคต ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมให้กับประเทศชาติได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (Chareonwongsak, 2008) ที่กล่าวว่า ประเทศไทยต้องการคนรุ่นใหม่ที่มี

ภาวะผู้นำเป็นกำลังสำคัญในการนำทิศทางประเทศให้อยู่รอดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับประเทศไทย และยังถ้าคนรุ่นใหม่ได้รับการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเร็วแค่ไหน ก็ยิ่งดีสำหรับประเทศไทยมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะการเริ่มพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตั้งแต่วัยเรียน เนื่องจากผู้เรียนทุกคนล้วนมีศักยภาพในการเป็นผู้นำ สอดคล้องกับ Robert, and Jeff (2010) พบว่า ผู้บริหารสูงสุดหรือผู้นำขององค์กร (CEO) เป็นผู้ที่สามารถผลักดันให้เกิดนวัตกรรม ในองค์กรมากที่สุด การที่ผู้ที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะส่งผลให้ เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่จะช่วยสร้าง คุณค่าและมูลค่าเพิ่มแก่องค์กรและประเทศชาติในระยะยาว ส่งผล ดีต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการ แข่งขันให้กับองค์กรและประเทศชาติได้อย่างต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า นักศึกษามีความต้องการฝึกอบรมคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมในด้านคุณลักษณะการตั้งคำถามมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาเห็นถึงความสำคัญของการ พัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เนื่องจากคุณลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการ ทำงานในอนาคต เพราะหากเรามีความพร้อมรับบทบาทผู้นำในอนาคตข้างหน้า ก็จะทำให้ทราบถึงแนวปฏิบัติ ที่ชัดเจนอันนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพในการเป็นผู้นำในอนาคตได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะด้านการตั้ง คำถาม ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างนวัตกรรม ที่นักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการตั้งคำถาม ซึ่งเป็น กระบวนการบูรณาการความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และนักศึกษาส่วนมากจะเป็นผู้รับมากกว่า นอกจากนี้ ซึ่ง นักศึกษามองว่าทักษะการตั้งคำถามมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนา เนื่องจากเป็นกระบวนการขั้นตอน ในการทำความเข้าใจกับสิ่งต่าง ๆ คือการตั้งคำถามเชิงสาเหตุ เพื่อให้เข้าใจลึกซึ้งว่าทำไมสิ่งต่าง ๆ จึงเป็นอย่าง นั้น ซึ่งประกอบด้วยเคล็ดลับต่าง ๆ ได้แก่ การระดมคำถาม การบ่มเพาะการคิดคำถาม ติดตามอัตราส่วน คำถามคำตอบของคุณ และการจดบันทึกคำถามที่สำคัญ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับ แนวคิดของ Swallow (2012) ได้เสนอว่า ผู้ที่จะเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมได้ดีต้องมีทักษะทั้ง 5 ประการคือ การ ตั้งคำถาม การสังเกต การสร้างเครือข่าย การทดลองและการเชื่อมโยง โดย Lee, and Benza (2015) เสนอว่า กระบวนการพัฒนาทักษะเชิงนวัตกรรมให้กับผู้เรียน ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์ การเอาใจใส่ การเปิด ใจ การทดลอง การสื่อสาร การเชื่อมโยง และสอดคล้องกับ อรอนงค์ โรจน์วัฒนบุลย์ (Rochvatanaboon, 2010) ที่กล่าวว่า ผู้นำเชิงนวัตกรรมควรมีคุณลักษณะที่ส่งผลให้พนักงานปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นสู่ ความสำเร็จ ซึ่งก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการทำงาน และขับเคลื่อนองค์กรสามารถพัฒนาศักยภาพไปสู่การ แข่งขันในเชิงเศรษฐกิจ ทั้งนี้การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในสถาบันอุดมศึกษา สามารถทำได้ ผ่านการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยใช้กลวิธีที่หลากหลายและเป็นระบบ โดย Astin (1993) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาภาวะผู้นำในผู้เรียนต้องใช้กิจกรรมที่แตกต่างและประสบการณ์ที่หลากหลาย ด้วยเหตุนี้การอบรม ด้านคุณลักษณะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ จึงมีความต้องการ จำเป็นเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้กับนักศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

สรุป

การก้าวเข้าสู่โลกยุคใหม่จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลง และการที่ประเทศไทยจะก้าวสู่การเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมได้นั้น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมคือ ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพราะภาวะผู้นำถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อนวัตกรรม การพัฒนาภาวะผู้นำในบริบทการศึกษาผ่านการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม สามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมได้ สถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็นแหล่งที่จะบ่มเพาะบัณฑิตยุคใหม่ ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และมีคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 5 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะการตั้งคำถาม คุณลักษณะการสังเกต คุณลักษณะการสร้างเครือข่าย คุณลักษณะการทดลอง และคุณลักษณะการเชื่อมโยง เพื่อให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล คิดทำสิ่งใหม่ สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ และสามารถใช้สมรรถนะที่มีเหล่านั้นส่งเสริมให้เกิดการสร้างหรือผลักดันให้เกิดนวัตกรรมได้ ทั้งนี้การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้มีประสิทธิภาพ ควรได้รับการสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษาและดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการกระตุ้นคิดให้เกิดคำถาม การฝึกสังเกต การพัฒนาเครือข่าย ฝึกทำการทดลองใหม่ ๆ และการเชื่อมโยงข้อมูล นอกจากนี้อาจจัดกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำทั้งในหลักสูตรและเสริมหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ที่ศึกษามาในกิจกรรมต่าง ๆ และให้ผู้เรียนประเมินตนเองตามความเป็นจริง เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอย่างเป็นรูปธรรม และเพิ่มศักยภาพความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 สถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษา โดยมีการกำหนดเป็นนโยบายและกลไกในการดำเนินการอย่างเป็นระบบ พัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะการสังเกตโดยเพิ่มลงในหลักสูตรหรือเนื้อหาการอบรมที่ชัดเจน

1.2 สถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของนักศึกษา โดยเพิ่มเติมเนื้อหาในหลักสูตรหรือการฝึกอบรมให้นักศึกษาได้มีโอกาสเพิ่มทักษะทั้ง 5 ด้าน และสามารถฝึกปฏิบัติได้จริงเพื่อเพิ่มศักยภาพความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมให้มากขึ้น

1.3 สถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรนำผลการวิจัยไปปรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ ส่งเสริมและพัฒนาผู้สอนให้มีการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการ โดยนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องมาสอดแทรกในการฝึกอบรม และดำเนินการให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนเกิดคุณลักษณะตามที่ต้องการได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาสภาพและปัญหาในการพัฒนานักศึกษาในสถาบันการศึกษาในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาพัฒนางานต่อไป

2.2 ควรศึกษาความต้องการของนักศึกษาในสถาบันการศึกษาในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้ทราบถึงแนวทางใหม่ที่จะพัฒนานักศึกษาให้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการพัฒนานักศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ในบริบทอื่น ๆ หรือสถาบันอื่นในเขตจังหวัดสามชายแดนใต้หรือเขตพื้นที่อื่น

References

- Astin, A.W. (1993). An Empirical Typology of College Students. *Journal of College Student Development*, 34(1), 36-46.
- Chareonwongsak, K. (2008). *The Leadership of Thai Children and Youth*. Retrieved March 5, 2018, from <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail>.
- Dyer, J.G., Gregersen, H. B., & Christensen, C. M. (2011). *The Innovator's DNA: Mastering the Five Skills of Disruptive Innovators*. Boston: Harvard Business Press.
- Hersey, P., Blanchard, K.H., & Johnson, D.E. (1996). *Management of Organizational Behavior*. (7th Ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Howell, J. M., & Shamir, B. (2005). The Role of Followers in the Charismatic Leadership Process: Relationships and their Consequences. *Academy of Management Review*, 30(1), 96-112.
- Krejcie, R. R., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Lee, S. K., & Benza, R. (2015). Teaching Innovation Skill: Application of Design Thinking in Graduate Marketing Course. *Business Education Innovation Journal*, 7(1), 43-50.
- Likert, R. A. (1932). Technique for the Measurement of Attitude. *Archives Psychological*, 3(1), 42-48.
- Ministry of Education. (2018). *Qualification Standard for Bachelor's Degree Programs in Recreation Based on the Thai Qualification Framework for Higher Education B.E. 2015*. Retrieved March 20, 2018, from <https://www.moe.go.th>
- Denning, J. P., & Dunham, R. (2010). *The Innovator's Way: Essential Practices for Successful Innovation*. Cambridge: MIT Press.
- Peterson, T. (2011). Innovation in Action: Leading by example. *EDTECH*, 9(3), 49-51.

- Robert, F. B., & Jeff, Z. (2010). *Leadership Vacuums and Overcoming Barriers to Innovation*. Retrieved January 11, 2012, from <http://www.business-strategy-innovation.com/2010/04/leadership-vacuums-andovercoming.html>
- Rochvatanaboon, O. (2010). *Model of Factors Influencing Innovative Leader*. (Doctoral Dissertation). Graduate school: National Institute of Development Administration. Bangkok.
- Swallow, E. (2012). Can innovation thinking be learned. *Forbes*, 6(3), 1-2.

ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในส่วนตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต*

Factors Affecting the Management of the Children's Wear Market in the Hypermarkets

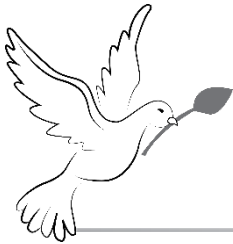
¹กานต์สินี ฉัตรวิริยานนท์, ศิรวิทย์ กุลโรจนภัทร และ ดวงกมล จันทรรัตน์มณี

¹Kansinee Chatwiriyanont, Siravit Koolrojanapat
and Duangkamon Chantararatmanee

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's E-mail: Kansineejdar@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต 2) ความสัมพันธ์ของส่วนประสมการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค และความภักดีต่อตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่ซื้อเสื้อผ้าเด็ก หรือเคยซื้อเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ตในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม และผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด ผู้ประกอบธุรกิจ หรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับตลาดเสื้อผ้าเด็ก ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต คือ ส่วนประสมทางการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค ความภักดีต่อตราสินค้า และการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กซึ่งระดับความคิดของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับดีมาก 2) แบบจำลองสมการโครงสร้างพบว่า ส่วนประสมการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค และความภักดีต่อตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณมีผลสอดคล้องกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและข้อมูลเชิงคุณภาพโดยกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าพฤติกรรมผู้บริโภคมีความสำคัญอย่างยิ่งในตลาดเป้าหมายและดึงดูดลูกค้า ดังนั้นทุกองค์ประกอบส่วนประสมการตลาดจะต้องผสมผสานและดำเนินการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ตประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการตลาด; เสื้อผ้าเด็ก; ตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต

Abstract

The objectives of the research article were to study: 1) the significance level of factors affecting the management of the children's wear market in the hypermarkets, and 2) the relationship of marketing mix, consumer behavior and brand loyalty affecting the management of the children's wear market in the hypermarkets. The study was a mix methods research. A sample group for the quantitative method consisted of consumers of children's wear or those who used to buy children's wear in hypermarkets in Bangkok which was acquired by means of cluster sampling. While the qualitative method, a sample group included marketing experts, entrepreneurs, or those who are involved with the children's wear market which were acquired by means of purposive sampling. The research instruments included questionnaire and in-depth interview form. The statistics used for data analysis were descriptive statistics and structural equation modeling analysis.

The results of the study revealed that 1) From studying the key level of factors affecting the management of the children's wear market in the hypermarkets which consist of the marketing mix, consumer behavior, brand loyalty, and the management of children's wear market, it was found that the opinions of the questionnaire respondents are at a high level; 2) From analyzing the structural equation model, it was found that the marketing mix, consumer behavior, and brand loyalty have an effect on the management of the children's wear market in the hypermarkets. In addition, the result of quantitative data is consistent with the relevant literature. While the qualitative data provided by the sample group viewed that consumer behavior is extremely important in the target market and attract the customers. Therefore, all components of the marketing mix must be integrated and operated in a mutually beneficial manner, considering as key factors in the success of the hypermarkets' children's wear market.

Keywords: Market Management; Children's Wear; Hypermarket

บทนำ

ธุรกิจเสื้อผ้าเด็กเป็นอีกหนึ่งความท้าทายของผู้ประกอบการที่จะพัฒนาธุรกิจเสื้อผ้าเด็ก เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาแนวโน้มการเกิดของเด็กไทยจะมีอัตราการเกิดที่ลดลงต่อเนื่องทุกปี จากเมื่อ 40 ปีก่อน จำนวนเด็กเกิดใหม่ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560 มีจำนวน 702,755 คน และ ปี พ.ศ. 2561 มีจำนวน 666,109 คน (National Statistical Office, 2019) ปัจจุบันการเกิดลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 มีจำนวนการเกิดใหม่เพียง 666,109 คน อัตราการมีลูกลดลงเหลือ 1-2 คน ต่อ

ครอบครัว ส่งผลให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลง แต่ค่าใช้จ่ายในการดูแลบุตรกลับเพิ่มขึ้น เป็นผลมาจากการที่คุณพ่อคุณแม่และครอบครัวพยายามสรรหาสิ่งที่ดีที่สุดให้กับลูกหลานอย่างเต็มที่ในทุก ๆ เรื่อง แนวโน้มการเติบโตของธุรกิจเสื้อผ้าเด็กในตลาดประเทศไทย จะแบ่งออกเป็น 2 ตลาด คือ 1) ตลาดระดับบน และ 2) ตลาดระดับล่าง สภาพปัญหาธุรกิจเสื้อผ้าเด็ก พบว่า ฐานตลาดลูกค้าเสื้อผ้าเด็กที่จะทำการซื้อยังมีจำนวนไม่มาก การแข่งขันในตลาดบนต้องแข่งขันกับคู่แข่งที่มีชื่อเสียงยาวนาน ส่วนระดับตลาดล่างจะมีจำนวนคู่แข่งที่ใช้กลยุทธ์การออกแบบสินค้าที่มีความแตกต่างเป็นคู่แข่งที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นได้มากตลอดเวลา

การใช้บริการสินค้าเสื้อผ้าเด็กสูงและส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า มาตรฐานคุณภาพสินค้า ตั้งราคาให้เหมาะสม และพัฒนาคุณภาพการบริการให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ลูกค้ามีความรู้สึกดีทุกครั้งที่มาเลือกซื้อสินค้า และกลับมาเลือกซื้อสินค้าที่ร้านในครั้งต่อไป (Wayuwattanasiri, and Hansanti, 2018) ทั้งนี้ การรับรู้คุณภาพผลิตภัณฑ์ คุณภาพการบริการ และแรงจูงใจ เป็นต้น จะช่วยให้ผู้ประกอบการและนักการตลาดสามารถวางกลยุทธ์ได้ดียิ่งขึ้น (Sripitipibuland, and Nonthanathorn, 2020) สำหรับในส่วนสินค้าวางจำหน่ายจะต้องมีการหมุนเวียนสินค้าใหม่ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของลูกค้า เป็นการตัดสินใจที่สร้างความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานมีความคิด ความรู้ ความเข้าใจ หรือความเชื่อต่าง ๆ ในทัศนคติที่เป็นบวก มีความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินผล ได้เป็นอย่างดี (Saengnusun, 2019) โดยมีแนวทางในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถผลิตสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสม (Bandurat, and Wongmontha, 2020)

การบริหารคลังสินค้าที่เหมาะสมจะใช้เงินทุนหมุนเวียนมาก ตลาดที่มีศักยภาพสูง ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร และเยอรมนี ที่แม้ว่าจะเป็นประเทศที่มีอัตราการเกิดในระดับปานกลางของโลก แต่ส่วนใหญ่ครอบครัวที่มีบุตรจะเป็นครอบครัวที่มีรายได้สูง ขณะที่ตลาดที่มีศักยภาพรอง ได้แก่ ตลาดกลุ่มบริคส์ (BRICs) อาทิ จีน อินเดีย และบราซิล ที่มีอัตราการเกิดสูง ผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าที่มีราคาต่ำกว่าและไม่เน้นคุณภาพ (Pandya, 2016) กลยุทธ์ทางการตลาดของกลุ่มไฮเปอร์มาร์เก็ตในปัจจุบัน นับว่ามีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง โดยมีการปรับปรุงย่อส่วนร้านให้เล็กลงเพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคได้มากยิ่งขึ้น เช่น Big C มี Big C mini, MAKRO มี Makro food shop เป็นต้น (Kanchanabha, 2016) ซึ่งไม่ว่าจะปรับเปลี่ยนในรูปแบบไหนก็ยังใช้กลยุทธ์ราคา เป็นเครื่องมือสำคัญในการบุกตลาด เช่นนี้ ตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต (Hypermarket) เป็นร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ที่มีจุดขายในเรื่องของการขายสินค้า “ราคาถูกทุกวัน” ที่เน้นขายสินค้าประเภท “FMCG” (Fast Moving Consumer Goods) และของที่จำเป็นในการใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างหมวดอาหารประมาณ 70 – 80% ที่เหลือจะเป็นสินค้าทั่วไป เช่น เสื้อผ้าในกลุ่มเด็ก เป็นต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความเป็นมาของธุรกิจเสื้อผ้าเด็ก สภาพข้อจำกัดของธุรกิจ และปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต

บทความนี้จะนำเสนอความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลกับการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต และความสัมพันธ์ของส่วนประสมการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค และความภักดีต่อตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลกับการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของส่วนประสมการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค และความภักดีต่อตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามรูปแบบของการวิจัย ดังต่อไปนี้ การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยมาตรวัดตัวแปรประจักษ์ทุกตัวตามกรอบแนวคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม โดยได้ทดสอบความถูกต้องในเนื้อหา (content validity) ความเชื่อถือได้ (reliability) รวมถึงความใช้ได้ทางปฏิบัติ (practicality) ก่อนจัดเก็บข้อมูลจากประชากรเป้าหมายและนำไปใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive selection) จำนวน 5 ท่าน

ผลการวิจัย

1. ส่วนประสมทางการตลาด (MAMI) พฤติกรรมผู้บริโภค (COBE) ความภักดีต่อตราสินค้า (BRLO) และการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็ก (MOCC)

จากการศึกษาระดับของส่วนประสมทางการตลาด (MAMI) ประกอบด้วย ผลิตรภัณฑ์ (PROD) ราคา (PRIC) ช่องทางการกระจายผลิตรภัณฑ์ (PLAC) และการส่งเสริมการตลาด (MAPR) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตรภัณฑ์ (PROD) ราคา (PRIC) ช่องทางการกระจายผลิตรภัณฑ์ (PLAC) และการส่งเสริมการตลาด (MAPR) อยู่ในระดับมาก มีการกระจายของข้อมูลในระดับที่เหมาะสม โดยการส่งเสริมการตลาด กระจายมากที่สุด

จากการศึกษาระดับของพฤติกรรมผู้บริโภค (COBE) ประกอบด้วย ความต้องการสินค้า (NEED) อำนาจในการซื้อ (PUPO) พฤติกรรมการซื้อ (PUBE) พฤติกรรมการใช้สินค้า (CONB) และความพึงพอใจต่อสินค้า (SAWP) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการสินค้า (NEED) อำนาจในการซื้อ (PUPO) พฤติกรรมการซื้อ (PUBE) พฤติกรรมการใช้สินค้า (CONB) และความพึงพอใจต่อสินค้า (SAWP) อยู่ในระดับมาก มีการกระจายของข้อมูลในระดับที่เหมาะสม โดยพฤติกรรมการใช้สินค้า กระจายมากที่สุด

จากการศึกษาระดับของความภักดีต่อตราสินค้า (BRLO) ประกอบด้วย ความง่ายในการเข้าถึง (ACCE) ความเชื่อมั่น (CONF) การเข้าไปอยู่กลางใจผู้บริโภค (CENT) และ การบอกต่อ (WOMO) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมี

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความง่ายในการเข้าถึง (ACCE) ความเชื่อมั่น (CONF) การเข้าไปอยู่กลางใจผู้บริโภคร (CENT) และการบอกต่อ (WOMO) อยู่ในระดับมาก มีการกระจายของข้อมูลในระดับที่เหมาะสม โดยความเชื่อมั่นกระจายมากที่สุด

จากการศึกษาระดับของการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็ก (MOCC) ประกอบด้วย การวางแผนการตลาดที่เหมาะสม (SUMP) การจัดการองค์กรที่ดี (GOIM) และการควบคุมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (ECOW) พบว่า การวางแผนการตลาดที่เหมาะสม (SUMP) การจัดการองค์กรที่ดี (GOIM) และการควบคุมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (ECOW) อยู่ในระดับมาก มีการกระจายของข้อมูลในระดับที่เหมาะสม โดยการวางแผนการตลาดที่เหมาะสม กระจายมากที่สุด

2. ความสัมพันธ์ของส่วนประสมทางการตลาด (MAMI) พฤติกรรมผู้บริโภค (COBE) ความภักดีต่อตราสินค้า (BRLO) และการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็ก (MOCC)

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและตัวแปรแฝงภายนอก คือ ส่วนประสมทางการตลาด (MAMI) พฤติกรรมผู้บริโภค (COBE) ความภักดีต่อตราสินค้า (BRLO) และการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็ก (MOCC) มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูง ดังนี้ ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและตัวแปรแฝงภายนอก มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (มีค่าสถิติ r จะเท่ากับ 0.61 – 0.80) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (มีค่าสถิติ r จะเท่ากับ 0.61 – 0.80) โดยมีคู่ที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง จำนวน 1 คู่ ได้แก่ ความภักดีต่อตราสินค้า (BRLO) กับ การบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็ก (MOCC) มีค่าเท่ากับ 0.652

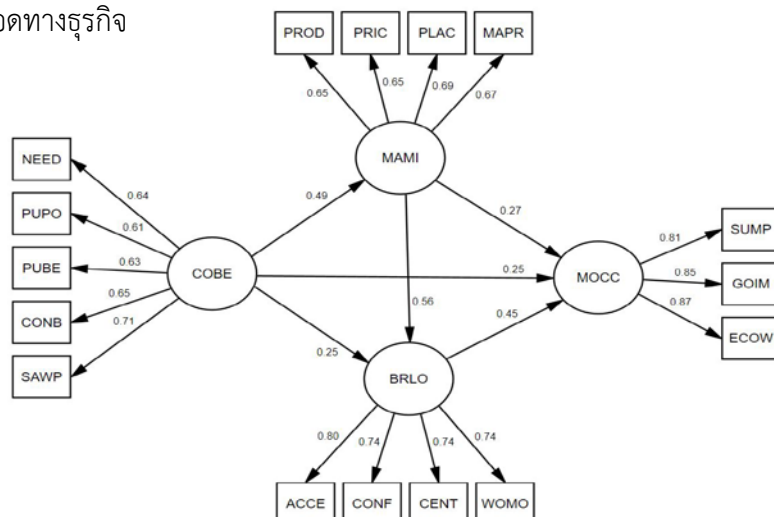
ส่วนความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (มีค่าสถิติ r จะเท่ากับ 0.41 – 0.60) โดยมีคู่ความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง จำนวน 4 คู่ ได้แก่ ส่วนประสมการตลาด (MAMI) กับ การบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็ก (MOCC) มีค่าเท่ากับ 0.573 รองลงมา ส่วนประสมการตลาด (MAMI) กับ ความภักดีต่อตราสินค้า (BRLO) มีค่าเท่ากับ 0.540 พฤติกรรมผู้บริโภค (COBE) กับ การบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็ก (MOCC) มีค่าเท่ากับ 0.513 พฤติกรรมผู้บริโภค (COBE) กับ ความภักดีต่อตราสินค้า (BRLO) มีค่าเท่ากับ 0.429 ตามลำดับ

ส่วนความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ (มีค่าสถิติ r จะเท่ากับ 0.21-0.40) โดยมีคู่ความสัมพันธ์ในระดับต่ำ จำนวน 1 คู่ ได้แก่ พฤติกรรมผู้บริโภค (COBE) กับ ส่วนประสมการตลาด (MAMI) มีค่าเท่ากับ 0.380

นอกจากนี้ยังพบว่า โมเดลสมการโครงสร้างของส่วนประสมทางการตลาด ความภักดีต่อตราสินค้า และการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็ก มีค่า R^2 เท่ากับ 0.24, 0.51 และ 0.70 ตามลำดับ แสดงว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นแบบจำลองตามแบบทางเลือกสามารถอธิบายความแปรปรวนของส่วนประสมทางการตลาด ความภักดีต่อตราสินค้า และการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็ก ได้ร้อยละ 24, 51 และ 70 ตามลำดับ แสดงว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นแบบจำลองตามแบบทางเลือกสามารถอธิบายความแปรปรวนของส่วนประสมทางการตลาด (MAMI) พฤติกรรมผู้บริโภค (COBE) ความภักดีต่อตราสินค้า (BRLO) และการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็ก (MOCC)

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างที่เกิดขึ้น พบว่า ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่แสดงถึงความสอดคล้องของแบบจำลองและข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีมาตรฐานอยู่ในระดับดีมาก

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ ทัศนะของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่า การลดช่องว่างรายได้ การวางแผนการตลาดที่เหมาะสมและยั่งยืน ผู้จัดการมีการจัดองค์กรที่ดี พร้อมกับควบคุมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ตประสบความสำเร็จ การลดช่องว่างรายได้ของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นสิ่งที่ภาครัฐบาลจะต้องดำเนินสนับสนุนในเชิงนโยบาย เพื่อให้ธุรกิจในการรวมของประเทศเจริญเติบโตไปพร้อมกันทุกระดับและเกิดความมั่นคงในธุรกิจ ซึ่งถ้าธุรกิจมีความมั่นคงจะทำให้การวางแผนทางธุรกิจของภาคเอกชนสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถพยากรณ์ คาดคะเนความเป็นไปได้ซึ่งมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของภาคธุรกิจ และเห็นว่ากลยุทธ์ที่ธุรกิจตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ตต้องการ และควรใช้เพื่อนำไปสู่การเติบโตของธุรกิจหลักการสร้างพันธมิตรและการควบรวมกิจการ และการขยายแฟรนไชส์ อินเทอร์เน็ตเป็นอีกกลยุทธ์สำคัญอย่างหนึ่งในโลกปัจจุบันที่นำธุรกิจให้เติบโตด้วยการใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นกลยุทธ์ที่ได้รับความนิยมเพื่อการเติบโตทางธุรกิจโดยคุ้มค่ารวดเร็ว และมีแหล่งมากมาย สามารถจัดการง่าย มีช่องทางสร้างเครือข่ายนอกจากนี้สภาพแวดล้อมภายนอกของธุรกิจ เช่นการขยายตัวทั่วโลก นโยบายของรัฐบาล พันธมิตร อินเทอร์เน็ต แฟรนไชส์และการขยายที่ตั้ง และสภาพแวดล้อมภายในก็เป็นสิ่งสำคัญในการเลือกกลยุทธ์ เช่น ข้อจำกัดด้านปฏิบัติการ และการผลิต เป็นต้น และปัจจัยที่ผลักดันให้ลูกค้าไปใช้บริการตลาดเสื้อผ้าเด็กในไฮเปอร์มาร์เก็ต คือภาพลักษณ์ของสินค้าและบริการ ที่ตั้งของไฮเปอร์มาร์เก็ต ความจงรักภักดีของตราสินค้าหากลูกค้าประจำมีความไว้วางใจในแบรนด์สินค้าจะทำให้เกิดการเพิ่มการรักษาลูกค้าและช่วยเพิ่มผลกำไรภาพลักษณ์ของสินค้าและความจงรักภักดีของตราสินค้ามีความเชื่อมโยงกันจะทำให้ลูกค้ามีความสัมพันธ์ทางอารมณ์กับแบรนด์ ฉะนั้น ความอยู่รอดทางธุรกิจในอนาคตหรือในระยะยาวต้องพิจารณาจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันหลาย ๆ ประการ เช่น แนวโน้มทางเศรษฐกิจ แผนหรือนโยบายการบริหารงานของกิจการ นโยบายด้านการลงทุน นโยบายด้านการจัดหาเงิน โดยต้องพิจารณาการบริหารจัดการในแต่ละส่วน ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารใช้เป็นข้อมูลในการประเมินความอยู่รอดทางธุรกิจ

ภาพที่ 1 แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ตามสมมุติฐาน

จากภาพแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ตามสมมติฐานใช้อธิบายความสัมพันธ์ของสมการมาตรฐานของตัวแปรประจักษ์ ดังนี้

การบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็ก ขึ้นอยู่กับ ส่วนประสมทางการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค และ ความภักดีต่อตราสินค้า ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็ก ขึ้นอยู่กับ ความภักดีต่อตราสินค้า ส่วนประสมทางการตลาด และพฤติกรรมผู้บริโภค โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.49, 0.25 และ 0.25 ตามลำดับ ค่า t statistic เท่ากับ 7.10, 4.69, และ 3.80 ตามลำดับ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถตีความว่าตัวแปรที่ศึกษาที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ เมื่อการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็ก เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ส่วนประสมทางการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค และ ความภักดีต่อตราสินค้า เพิ่มขึ้นด้วย

ความภักดีต่อตราสินค้า ขึ้นอยู่กับ ส่วนประสมทางการตลาด และ พฤติกรรมผู้บริโภค ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความภักดีต่อตราสินค้า ขึ้นอยู่กับ ส่วนประสมทางการตลาด และ พฤติกรรมผู้บริโภค โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.59 และ 0.25 ตามลำดับ ค่า t statistic เท่ากับ 6.79 และ 3.69 ตามลำดับ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถตีความว่าตัวแปรที่ศึกษาที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ เมื่อความภักดีต่อตราสินค้า เพิ่มขึ้นส่งผลให้ส่วนประสมทางการตลาด และ พฤติกรรมผู้บริโภค เพิ่มขึ้นด้วย

ส่วนประสมทางการตลาด ขึ้นอยู่กับ พฤติกรรมผู้บริโภค ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ส่วนประสมทางการตลาด ขึ้นอยู่กับ พฤติกรรมผู้บริโภค โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.49 ค่า t statistic เท่ากับ 6.28 ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถตีความว่าตัวแปรที่ศึกษาที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ เมื่อ ส่วนประสมทางการตลาด เพิ่มขึ้นส่งผลให้พฤติกรรมผู้บริโภคมากขึ้นด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่ได้พบทวนวรรณกรรม ดังต่อไปนี้ การวางแผนการตลาดที่เหมาะสม การจัดการองค์กรที่ดี และการควบคุมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสำคัญกับการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็ก อย่างมีนัยสำคัญซึ่งเห็นได้ว่าการควบคุมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีระดับสูง รองลงมาคือ การจัดการองค์กรที่ดี และการวางแผนการตลาดที่เหมาะสม ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และสอดคล้องกระบวนการจัดการบริหารเป็นกระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดการองค์กร (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) (Serirat, 2009) การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ โดยมีกิจกรรมที่ทำให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการ คือ การวางแผน การจัดการองค์กร การจัดบุคคลเข้าทำงาน การอำนวยความสะดวก และการควบคุม ระบบการควบคุม ประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานของผลงานในด้านปริมาณคุณภาพการใช้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่เสียไประยะเวลาที่ใช้ การสังเกตการปฏิบัติงานและการวัดผลโดยการเก็บข้อมูลการปฏิบัติงานของคนงานและนำข้อมูลที่ได้รับประเมินผลการดำเนินงานธุรกิจเสื้อผ้าเด็ก (Meechat, 2013)

ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการกระจายผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมการตลาด มีความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาด อย่างมีนัยสำคัญ เห็นได้ว่า การส่งเสริมการตลาด มีระดับสูง รองลงมาคือ ช่องทางการกระจายผลิตภัณฑ์ ราคา และ ผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ สอดคล้องกับความหมายว่าส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) คือ องค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานการตลาด เป็นปัจจัยที่กิจการสามารถควบคุมได้ กิจการธุรกิจจะต้องสร้างส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด (Kotler, 2003; Serirat, 2009)

ความต้องการสินค้า อำนาจในการซื้อ พฤติกรรมการซื้อ พฤติกรรมการใช้สินค้า และความพึงพอใจต่อสินค้า มีความสำคัญกับพฤติกรรมผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญ เห็นได้ว่า ความพึงพอใจต่อสินค้า มีระดับสูง รองลงมาคือ พฤติกรรมการใช้สินค้า ความต้องการสินค้า พฤติกรรมการซื้อสินค้า และอำนาจในการซื้อ ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และสอดคล้องกับ Schiffman, and Kanuk (1997) กล่าวถึง พฤติกรรมผู้บริโภค (consumer behavior) เป็นพฤติกรรมซึ่งบุคคลทำการค้นหา การซื้อ การใช้ การประเมินผลและการใช้จ่ายในสินค้าและบริการ โดยคาดว่าจะตอบสนองความต้องการของเขา Engel, Blackwell, and Miniard (1993) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นกระบวนการตัดสินใจและลักษณะกิจกรรมของแต่ละบุคคล เมื่อทำการประเมินผล การจัดหา การใช้ และการใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าและบริการ Kanchanabha (2016) กล่าวว่า พฤติกรรมการเลือกซื้อ จะมีอิทธิพลมาจากความรู้สึก นึกคิด ความคิด ประสบการณ์ พฤติกรรม หรือกิจกรรมบางอย่างที่เกิดขึ้นระหว่างการบริโภค ความพึงพอใจของความจำเป็นและความต้องการของผู้บริโภคสำหรับสินค้าและบริการ เป็นการตัดสินใจที่สร้างความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานมีความคิด ความรู้ ความเข้าใจ หรือความเชื่อต่าง ๆ ในทัศนคติที่เป็นบวก มีความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินผลได้เป็นอย่างดี (Saengnusun, 2019)

ความง่ายในการเข้าถึง ความเชื่อมั่น การเข้าไปอยู่กลางใจผู้บริโภค และ การบอกต่อ มีความสำคัญกับความภักดีต่อตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญ เห็นได้ว่า ความง่ายในการเข้าถึง มีระดับสูง รองลงมาคือ การเข้าไปอยู่กลางใจผู้บริโภค การบอกต่อ และความเชื่อมั่น ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และสอดคล้องกับความจงรักภักดีที่ซื่อสัตย์ได้ว่าเป้าหมายขององค์การนั้นๆ ประสบผลสำเร็จอย่างสวยงาม และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาไว้ซึ่งลูกค้ากลุ่มนี้ (Jacoby, and Chestnut, 1978) ซึ่งความภักดีแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ความภักดีด้านอารมณ์ (Emotional Loyalty) คือ สภาวะจิตใจ ทัศนคติ ความเชื่อ และความปรารถนาของลูกค้าที่มีต่อสินค้าและบริการ อาร์เคอร์ (Aaker, 1991) แสดงภาพปรีะมิตรความภักดีต่อตราสินค้าว่า เป็นสิ่งที่แสดงถึงความยึดมั่นที่ผู้บริโภคมีต่อตราสินค้า ความภักดีต่อตราสินค้าเป็นองค์ประกอบของคุณค่าของตราสินค้า (Brand Equity)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากการวิเคราะห์สภาพตัวแปร พบว่า ส่วนประสมทางการตลาด ส่งผลต่อการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต พบว่า ด้านการส่งเสริมทางการตลาดส่งผลมากที่สุด ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า

การส่งเสริมทางการตลาดจะเป็นข้อค้นพบที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้ประกอบการควรส่งเสริมกลยุทธ์ด้านการขายและการโฆษณาในกลยุทธ์การตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ตให้มากยิ่งขึ้น เช่น การโฆษณาทางทีวี การโฆษณาผ่านช่องทางYouTube หรือ การทำการตลาดดิจิทัล

1.2 จากการวิเคราะห์สภาพตัวแปร พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภค ส่งผลต่อการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต พบว่า ด้านความพึงพอใจต่อสินค้าส่งผลมากที่สุด ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ความพึงพอใจต่อสินค้าจะเป็นข้อค้นพบที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นควรมีการกำหนดรูปแบบการโฆษณาให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อกำหนดเพื่อมิให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจผิด และเกิดความพึงพอใจต่อการบริการ อีกทั้งเป็นการป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับผู้บริโภคในอนาคต

1.3 จากการวิเคราะห์สภาพตัวแปร พบว่า ความภักดีต่อตราสินค้า ส่งผลต่อการบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ต พบว่า ด้านความง่ายในการเข้าถึงส่งผลมากที่สุด ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ความง่ายในการเข้าถึงจะเป็นข้อค้นพบที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการตลาดเสื้อผ้าเด็กในตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้ประกอบการควรคำนึงถึงสถานที่และช่องทางการจัดจำหน่ายเชื่อมโยงกับความง่ายในการเข้าถึงของผู้บริโภค ยิ่งสถานที่ตั้งมีการคมนาคมที่สะดวก หรือเป็นทางผ่านของผู้บริโภคในการสัญจรก็จะสามารถเพิ่มยอดขาย นอกจากนี้การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายย่อมเป็นหนทางในการเพิ่มยอดขายอย่างแน่นอน เช่น การใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันเพื่อเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่ายขึ้น หรือแม้แต่การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าด้วยบริการหลังขายที่มีประสิทธิภาพผ่านช่องทางออนไลน์ต่างก็จะส่งผลให้ความพึงพอใจของลูกค้ามีมากขึ้น และทำให้เกิดลูกค้าประจำ และการกลับมาซื้อสินค้าซ้ำ สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความจงรักภักดีต่อสินค้าได้ง่ายขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งนี้ได้พบว่าการเข้าไปสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลนั้นเมื่อนำมาประมวลผลวิเคราะห์แล้วพบว่าควรที่จะมีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างให้ชัดเจนขึ้นไปอีกด้วยการกำหนดจำนวนตัวอย่างในแต่ละช่วงอายุรายได้ เพศ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความเจาะจงเฉพาะมากขึ้น สามารถที่จะนำไปหาความต้องการของชนิดสินค้าในกลุ่มช่วงต่างของกลุ่มตัวอย่างได้ รวมถึงการสอบถามถึงช่วงอายุต่างๆกันของเด็กที่จะทำการซื้อเสื้อผ้าไปให้สวมใส่ว่าควรมีลักษณะเช่นใดควรอยู่ในราคาจำหน่ายเท่าใด เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ที่ทำการวิจัยครั้งถัดไปหรือผู้ที่กำลังมองหาารูปแบบ (Model) การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน ที่เน้นหนักสภาพคล่อง ควรวิจัยเพิ่มเติมต่อโมเดลที่จะมาสร้างเป็นรูปแบบการวัดความอยู่รอดทางธุรกิจ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนความเห็นของผู้บริหารของกิจการต่าง ๆ ที่ให้ทัศนะต่อความสำคัญต่อตลาดไฮเปอร์มาร์เก็ตเป็นอย่างมาก

References

- Aaker, D.A. (1991). *Managing Brand Equity*. New York: The Free Press.
- Bandurat, P., & Wongmontha, S. (2020). A Holistic Marketing Strategy for Spa Businesses to Welcome Chinese Tourists. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 3(2), 287-297.
- Belch, E. G., & Belch, A. M. (2015). *Advertising and promotion: An integrated marketing communications perspective*. New York: McGraw-Hill International Enterprises.
- Boling, R., Burns, M., & Dick, G. (2014). Social networking and small business: An exploratory study. *Contemporary Readings in Law & Social Justice*, 6(2), 122-129.
- Das, G. (2014). Linkages of Retailer Personality, Perceived Quality and Purchase Intention with Retailer Loyalty: A Study of Indian Non-Food Retailing. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 21(3), 407-414.
- Department of International Trade Promotion, Ministry of Commerce (2016). *Opportunities for children's clothing market in Hungary*. Retrieved January 15, 2018, from https://www.ditp.go.th/contents_attach/160269/160269.pdf
- Engel, J.F., Blackwell, R.D., & Miniard, P.W. (1993). *Consumer Behavior*. (7th ed.). Florida: The Dryden Press.
- Jacoby, J., & Chestnut, W.R. (1978). *Brand Loyalty: Measurement and Management*. New York: John Wiley & Sons.
- Kanchanabha, B. (2016). *Consumer behavior*. Bangkok: Silpakorn University Publishing.
- Kotler, P. (2003). *Marketing Management*. (11th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Meechat, W. (2013). *Organization Management*. (6th ed). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- National Statistical Office. (2019). *Statistical Yearbook Thailand 2019*. Retrieved March 15, 2019, from <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/pubs/e-book/SYB-2562/files/assets/basic-html/index.html#96-97>
- Nobre, H., & Silva, D. (2014). Social Network Marketing Strategy and SME Strategy Benefits. *Journal of Transnational Management*, 19(2), 138-151.
- Pandya, M. (2016). Consumer Buying Behavior for Children Apparel: A Critical Review. *International Journal of Management*, 7(5), 188-199.
- Ritu, M., Narendra, K. S., & Sanjeev, S. (2014). A Typology of Indian Hypermarket Shoppers Based on Shopping Motivation. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 42(1), 40-55

- Saengnuson, T. (2019). Creating Behavior in The Performance of Duties to Succeed. *Journal of Modern Learning Development*, 4(2), 21-31
- Schiffman, L. G., & Kanuk. L. L. (1997). *Consumer Behavior*. (6th ed). New Jersey: Prentice Hall.
- Serirat, S. et al. (2009). *Marketing Management*. Bangkok: Dharmasarn Printing.
- Sirilor, T., Chantuk, T. (2016). Expected Factors Affecting Behavior in the Infant Products Department Electronically on the Website. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(2), 2115-2130.
- Sripitpibuland, A., & Nonthanathorn, P. (2020). Attributes of the Ortorkor Floating Market Affecting Consumers Service Selection in Bangkok Metropolitan. *Journal of Arts Management*, 4(2), 278-292.
- Wayuwattanasiri, T., & Hansanti, S. (2018). Marketing Factors and Brand Equity Influence on The Consumer's Buying Decision of Modern Trade Dohome in Bangkok and its Vicinity. *Modern Management Journal*, 16(2), 105-114.
- .

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานองค์กร

ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย*

Casual Factors Influencing Organizational Performance of Electricity Generating Authority of Thailand

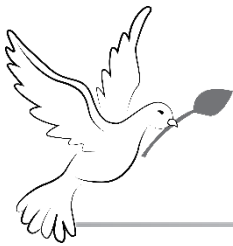
¹สุชยาน หรรษสุข, ธนพล ก่อฐานะ และ บัณฑิต พังนรินทร์

¹Sushayan Hunsasuk, Tanapol Kortana and Bundit Pungnirund

วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: sushayan.h@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการความเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรมองค์กรที่มีต่อผลการดำเนินงานองค์กรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และ 2) เพื่อสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้างที่อธิบายปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานองค์กรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและพนักงานจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำนวน 438 คน โดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของ ตัวแปรสังเกตได้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และแบบจำลองสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า 1) วัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการความเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรมองค์กร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานองค์กรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ 2) แบบจำลองสมการโครงสร้างที่อธิบายปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานองค์กรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี ยิ่งไปกว่านั้น ข้อค้นพบดังกล่าวนี้สามารถช่วยยกระดับผลการดำเนินงานองค์กร ด้วยการนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดการ และการปรับปรุงการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ขององค์กรด้านพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยเพื่อความเป็นเลิศและความยั่งยืนภายใต้บริบทของอุตสาหกรรมพลังงานไฟฟ้าที่มี การพัฒนาอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กร; เทคโนโลยีสารสนเทศ; การจัดการความเปลี่ยนแปลง; นวัตกรรมองค์กร;
ผลการดำเนินงานองค์กร

Abstract

The objectives of this research were 1) to study influences of organizational culture, information technology, change management and organizational innovation on organizational performance of Electricity Generating Authority of Thailand, and 2) to create a structural equation model, which describes the casual factors influencing the organizational performance of Electricity Generating Authority of Thailand. This research was the quantitative research. The samples were 438 executives and employees from Electricity Generating Authority of Thailand. This sample size was determined based on the criterion of 20 times the observed variables, selected via stratified sampling. Data were collected by a questionnaire and were analyzed by descriptive statistics and structural equation modeling.

The research findings revealed that 1) organizational culture, information technology, change management and organizational innovation had an influence on organizational performance of Electricity Generating Authority of Thailand, with a .001 level of statistical significance in a positive direction, and 2) the structural equation model, which described the casual factors influencing organizational performance of Electricity Generating Authority of Thailand, developed by researcher, conformed to the empirical data at the high level. Furthermore, these findings can be helpful for enhancing organizational performance and applied as guidelines for managing and improving the operations of the organizations in the Thai power industry to achieve operational excellence and sustainability under the context of the rapid development of the power industry.

Keywords: Organizational Culture; Information Technology; Change Management; Organizational Innovation; Organizational Performance

บทนำ

สถานการณ์อุตสาหกรรมพลังงานไฟฟ้าของระบบไฟฟ้าทั่วโลกกำลังอยู่ในช่วงของการปรับเปลี่ยนที่สำคัญ เนื่องจากการเกิดขึ้นของนวัตกรรมทางด้านพลังงานไฟฟ้า จากการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตไฟฟ้า โดยการนำพลังงานไฟฟ้าไปใช้ทดแทนพลังงานอื่น (Electrification) เพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ จะทำให้สัดส่วนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทนที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีศักยภาพมีเพิ่มมากขึ้น อันจะส่งผลให้ระบบไฟฟ้าต้องปรับการดำเนินงานระบบไฟฟ้าให้เป็นแบบกระจายศูนย์ (Decentralization) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เทคโนโลยีดิจิทัล (Digitalization) จะถูกนำมาปรับใช้เพื่อสนับสนุนการส่งผ่านข้อมูลระหว่างกันแบบเวลาจริง (Real-time) เพื่อประโยชน์ในการควบคุมระบบไฟฟ้า โดยเทคโนโลยีที่ใช้ขับเคลื่อนตามแนวโน้มสถานการณ์

พลังงานทั้ง 3 สถานการณ์นี้ จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่เข้ามาจะเปลี่ยนแปลงภาพอนาคตของอุตสาหกรรมพลังงานไฟฟ้า ซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่กระทบต่ออุตสาหกรรมในภาพกว้าง โดยที่เทคโนโลยีจะมีบทบาทนำ เช่น พลังงานหมุนเวียน โดยเฉพาะการผลิตไฟฟ้าจากเซลล์พลังงานแสงอาทิตย์ ยานยนต์ไฟฟ้า เทคโนโลยีการกักเก็บพลังงานที่มีประสิทธิภาพสูง รวมถึงเทคโนโลยีในระบบสื่อสารร่วมกับภาคพลังงานไฟฟ้า จะทำให้ระบบมีความฉลาด (Smart) และเป็นอัตโนมัติ (Automatic) เพิ่มมากขึ้นโดยเทคโนโลยีดังกล่าวจะเข้ามาอย่างรวดเร็วมาก ด้วยต้นทุนที่ลดลง ทำให้มีการเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างแพร่หลายมากขึ้น (Evans, Allan, and Cantle, 2017)

สำหรับสถานการณ์ของอุตสาหกรรมพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทย พบว่าแนวโน้มความต้องการใช้พลังงานไฟฟ้าของไทยยังคงเพิ่มขึ้น รวมถึงการพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาเทคโนโลยีด้านดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ เทคโนโลยีด้านพลังงานทดแทนและการสื่อสาร ระบบการกักเก็บพลังงานที่มีประสิทธิภาพสูง รวมทั้งการใชยานยนต์ไฟฟ้า จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและรุนแรงของกิจการไฟฟ้าในประเทศไทย รูปแบบธุรกิจที่เปลี่ยนไปและการแข่งขันมากยิ่งขึ้นเพื่อปรับให้ทันกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป รวมถึงวัฒนธรรมการทำงาน วัฒนธรรมขององค์กร ค่านิยมและรูปแบบการใช้ชีวิตที่ต้องปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย ทำให้หลายองค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมพลังงานไฟฟ้ารวมถึงการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (Electricity Generating Authority of Thailand, 2018) ซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้ในการศึกษาสำหรับการวิจัยครั้งนี้ อีกทั้งเป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่มีผลการดำเนินงานที่ดีมาโดยตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมา และเป็นแกนหลักสำคัญของอุตสาหกรรมพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวอย่างเร่งด่วนเพื่อไม่ให้สูญเสียประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมถึงไม่สูญเสียศักยภาพในการแข่งขันในอุตสาหกรรม โดยเฉพาะเพียงในประเทศไทย แต่ยังคงคำนึงถึงอุตสาหกรรมในระดับภูมิภาค และในระดับโลกด้วย

ด้วยเหตุนี้ จึงนำมาสู่ประเด็นการศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ที่ต้องการศึกษาอย่างเป็นระบบถึงปัจจัยเชิงสาเหตุด้านการบริหารจัดการองค์กรตามหลักสากลว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลหรือส่งผลต่อการดำเนินงานองค์กรและส่งผลในระดับใด ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้มาปรับใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับสนับสนุนในการกำหนดกลยุทธ์ กำหนดนโยบาย วางแนวทางการบริหารจัดการ พัฒนาศักยภาพของบุคลากร และจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดตามข้อมูลที่ค้นพบจากการวิจัย โดยเฉพาะประเด็นปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการความเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรมองค์กร ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยรวมขององค์กร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของ วัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการความเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรมองค์กร ที่มีต่อผลการดำเนินงานองค์กรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
2. เพื่อสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้างที่อธิบายปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานองค์กรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ทำการคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ซึ่งการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการทำงานวิจัยที่ใช้เครื่องมือทางสถิติ SEM (Structural Equation Modeling) ได้เลือกใช้กฎแห่งความชัดเจน (Rule of Thumb) ที่แนะนำให้ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างระหว่าง 15 – 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ (Hair et al, 2010) โดยงานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 21 ตัว ตามกฎดังกล่าวโดยเลือกที่ค่า 20 เท่า จะสามารถคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้เท่ากับ $21 \times 20 = 420$ คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ปัจจัยต่าง ๆ ได้เป็นตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้ เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) วัฒนธรรมองค์กร (OC) การจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM) นวัตกรรมองค์กร (OI) และผลการดำเนินงานองค์กร (OP) เพื่อนำไปสร้างเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระดับคะแนนในแต่ละข้อ ดังนี้ มากที่สุด, มาก, ปานกลาง, น้อย และน้อยที่สุด และให้คะแนนเท่ากับ 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ

จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้นไปดำเนินการ ดังนี้ (1) ทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ด้วยวิธีการหาค่า IOC (Index of Item-objective Congruence) โดยการนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา จำนวน 7 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษาที่ใช้และลักษณะของข้อคำถาม เพื่อตรวจสอบหาความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบสอบถาม ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้ ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ทุกข้อคำถามมีค่า IOC มากกว่าค่าเกณฑ์ดังกล่าว และ (2) ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามกับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 ฉบับ ด้วยวิธีการหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ใช้เกณฑ์การยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.70 ค่าที่ได้ของการทดสอบนี้คือ 0.901 แสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามผ่านการทดสอบคุณภาพแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากรจริง ประกอบด้วย ผู้บริหาร และพนักงานจาก กฟผ. จัดส่งแบบสอบถามรวมทั้งสิ้นจำนวน 500 ฉบับ เพื่อไว้เป็นจำนวน 80 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 16 สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้จำนวนตัวอย่างที่ผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องจำนวน 438 คน ซึ่งมากกว่าค่าเป้าหมาย 420 คน ที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยการวิเคราะห์ข้อมูลระดับคะแนนของตัวแปรที่ศึกษาใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนใช้เกณฑ์ดังนี้ (Ketasingh, 2002) คือ 4.21 – 5.00 แปลว่า มากที่สุด, 3.41 – 4.20 แปลว่า มาก, 2.61 – 3.40 แปลว่า ปานกลาง, 1.81 – 2.60 แปลว่า

น้อย และ 1.00 – 1.80 แปลว่า น้อยที่สุด ตามลำดับ และสำหรับการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างใช้สถิติการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) และพิจารณาความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยค่าดัชนีความกลมกลืน (Model Fit Index)

ผลการวิจัย

1. ผลวิเคราะห์ระดับของตัวแปรปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการความเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กร และผลการดำเนินงานองค์กร

ระดับของตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปรผลระดับของตัวแปรที่ศึกษา

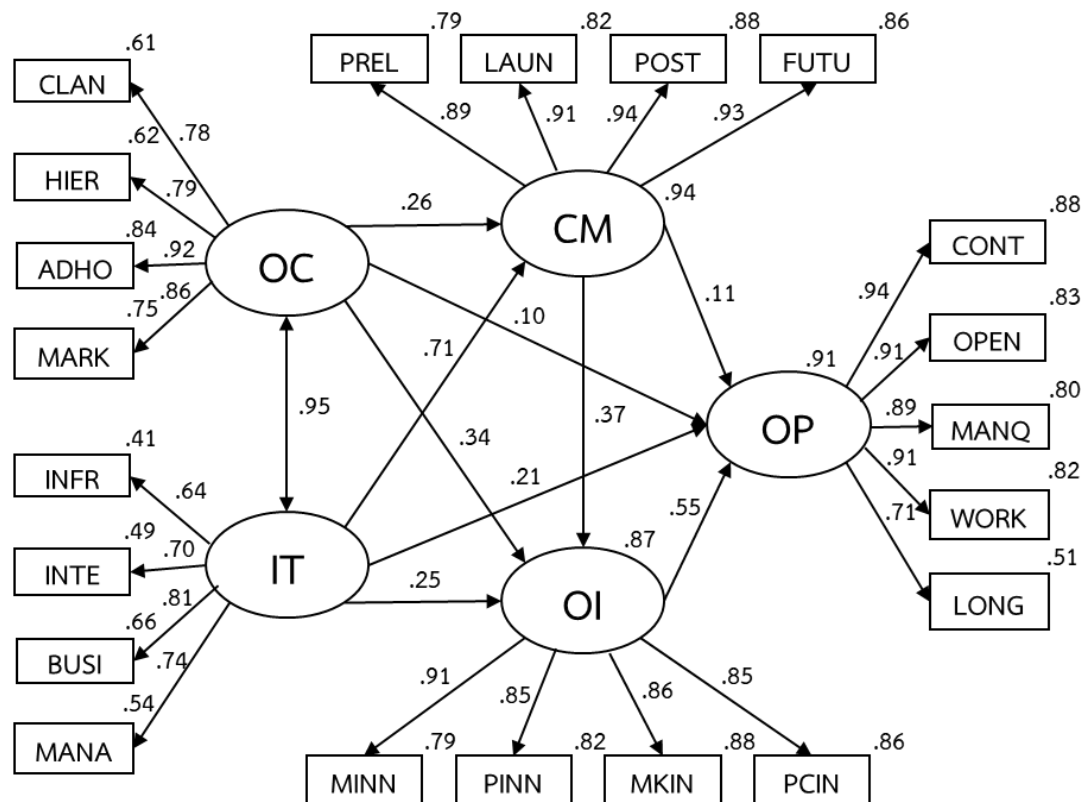
ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร (OC)			
ด้านวัฒนธรรมแบบเครือญาติ (CLAN)	3.84	.71	มาก
ด้านวัฒนธรรมแบบลำดับชั้น (HIER)	3.95	.64	มาก
ด้านวัฒนธรรมแบบเปลี่ยนแปลงพัฒนา (ADHO)	3.53	.87	มาก
ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งความสำเร็จ (MARK)	3.58	.84	มาก
รวมเฉลี่ย	3.73	.77	มาก
ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT)			
ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ (INFR)	3.94	.74	มาก
ด้านการบูรณาการของเทคโนโลยีสารสนเทศ (INTE)	3.85	.72	มาก
ด้านการวางแผนทางธุรกิจของเทคโนโลยีสารสนเทศ (BUSI)	3.65	.77	มาก
ด้านการจัดการของเทคโนโลยีสารสนเทศ (MANA)	3.86	.72	มาก
รวมเฉลี่ย	3.83	.74	มาก
ปัจจัยด้านการจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM)			
ด้านความสามารถในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (PREL)	3.62	.89	มาก
ด้านความสามารถในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมาย (LAUN)	3.64	.78	มาก
ด้านความสามารถให้การรักษาความสำเร็จและพร้อมต่อยอด (POST)	3.59	.81	มาก
ด้านความสามารถในการเปลี่ยนแปลงรองรับสถานการณ์ในอนาคต (FUTU)	3.57	.79	มาก

รวมเฉลี่ย	3.61	.82	มาก
ปัจจัยด้านนวัตกรรมองค์กร (OI)			
ด้านนวัตกรรมการจัดการ (MINN)	3.67	.75	มาก
ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (PINN)	3.69	.78	มาก
ด้านนวัตกรรมการตลาด (MKIN)	3.62	.77	มาก
ด้านนวัตกรรมกระบวนการ (PCIN)	3.72	.74	มาก
รวมเฉลี่ย	3.68	.76	มาก
ปัจจัยด้านผลการดำเนินงานองค์กร (OP)			
ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและการฟื้นฟู (CONT)	3.63	.79	มาก
ด้านการเปิดกว้างและเน้นการปฏิบัติ (OPEN)	3.64	.78	มาก
ด้านคุณภาพของการบริหารจัดการ (MANQ)	3.61	.73	มาก
ด้านคุณภาพของบุคลากร (WORK)	3.65	.73	มาก
ด้านการมุ่งเน้นเป้าหมายระยะยาว (LONG)	3.97	.65	มาก
รวมเฉลี่ย	3.70	.74	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าตัวแปรแฝงที่ทำการศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.61 – 3.83 อยู่ในระดับมาก โดยที่ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร (OC) ปัจจัยด้านผลการดำเนินงานองค์กร (OP) ปัจจัยด้านนวัตกรรมองค์กร (OI) และปัจจัยด้านการจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานองค์กรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์ พบว่า แบบจำลองมีค่าดัชนีความกลมกลืน (Kline, 2016) ดังนี้ ค่าไคสแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 301.563 ค่าองศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 157 ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.921 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.046 ค่าดัชนีรากกำลังสองของเศษเหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.013 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 0.987 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.938 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.908 และค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (CN) มีค่าเท่ากับ 272 โดยค่าดัชนีทั้งหมดแสดงถึงความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ ภาพที่ 1 สามารถนำไปอธิบายเพิ่มเติมถึงอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามได้ดังตารางที่ 2

ภาพที่ 1 ผลวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานองค์กร

ตารางที่ 2 ค่าพารามิเตอร์ของสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง (Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และอิทธิพลโดยรวม (Total Effect) จากแบบจำลองสมการโครงสร้าง

ตัวแปรตาม	R ²	อิทธิพล	ตัวแปรต้น			
			OC	IT	CM	OI
CM	0.94	ทางตรง	0.26*** (20.71)	0.71*** (12.91)	-	-
		ทางอ้อม	-	-	-	-
		โดยรวม	0.26*** (20.71)	0.71*** (12.91)	-	-
OI	0.87	ทางตรง	0.34*** (20.71)	0.25*** (20.71)	0.37*** (20.71)	-
		ทางอ้อม	0.10*** (10.50)	0.26*** (11.81)	-	-

		โดยรวม	0.44*** (17.00)	0.51*** (17.06)	0.37*** (20.71)	-
OP	0.91	ทางตรง	0.10 * (2.56)	0.21*** (20.71)	0.11* (2.56)	0.55*** (6.32)
		ทางอ้อม	0.27*** (9.86)	0.36*** (12.90)	0.20*** (6.33)	-
		โดยรวม	0.37*** (15.88)	0.57*** (18.44)	0.31*** (16.44)	0.55*** (6.32)
$\chi^2 = 301.563$, df = 157, $\chi^2/\text{df} = 1.921$, RMSEA = 0.046, RMR = 0.013, CFI = 0.987, GFI = 0.938, AGFI = 0.908 และ CN = 272.000						

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < 0.05$) *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($p < 0.001$)

หมายเหตุ ค่าในวงเล็บ เป็นค่าสถิติทดสอบ t

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 2 สามารถเขียนเป็นสมการโครงสร้างได้ดังนี้

$$CM = (0.26)OC + (0.71)IT : R^2 = 0.94 \quad (1)$$

$$OI = (0.44)OC + (0.51)IT + (0.37)CM : R^2 = 0.87 \quad (2)$$

$$OP = (0.37)OC + (0.57)IT + (0.31)CM + (0.55)OP : R^2 = 0.91 \quad (3)$$

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังภาพที่ 1 ตารางที่ 2 และสมการที่ (1) – (3) สามารถนำไปอธิบายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.71 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร (OC) มีอิทธิพลทางตรงต่อเชิงบวกต่อการจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร (OC) และเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) สามารถร่วมกันทำนายการจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM) ได้ร้อยละ 94

2.2 ปัจจัยด้านการจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อนวัตกรรมองค์กร (OI) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.37 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อนวัตกรรมองค์กร (OI) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.25 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นอกจากนั้นพบว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร (OC) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อนวัตกรรมองค์กร (OI) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.34 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ

0.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) วัฒนธรรมองค์กร (OC) และการจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM) สามารถร่วมกันทำนายนวัตกรรมองค์กร (OI) ได้ร้อยละ 87

2.3 ปัจจัยด้านนวัตกรรมองค์กร (OI) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานองค์กร (OP) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.55 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่ปัจจัยด้านการจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานองค์กร (OP) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านนวัตกรรมองค์กร (OI) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นอกจากนี้พบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานองค์กร (OP) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านนวัตกรรมองค์กร (OI) และการจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.36 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร (OC) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานองค์กร (OP) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านนวัตกรรมองค์กร (OI) และความสามารถในการจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.27 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) วัฒนธรรมองค์กร (OC) การจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM) และนวัตกรรมองค์กร (OI) สามารถร่วมกันทำนายผลการดำเนินงานองค์กร (OP) ได้ร้อยละ 91

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อพิจารณาจากภาพที่ 1 พบว่าองค์ประกอบของตัวแปรทุกตัวที่ศึกษา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Standardized Factor Loading) มากกว่า 0.40 โดยมีค่าตั้งแต่ 0.64 ถึง 0.94 ซึ่งสามารถอธิบายปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำหรับแต่ละตัวแปรตามลำดับดังนี้ ลำดับแรก ตัวแปรผลการดำเนินงานองค์กร (OP) มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและการฟื้นฟู (CONT) การเปิดกว้างและเน้นการปฏิบัติ (OPEN) คุณภาพของการบริหารจัดการ (MANQ) คุณภาพของบุคลากร (WORK) และการมุ่งเน้นเป้าหมายระยะยาว (LONG) (De Waal, Goedegebuure, and Tan Akaraborworn, 2014) ลำดับที่สอง ตัวแปรนวัตกรรมองค์กร (OI) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ นวัตกรรมการจัดการ (MINN) (Honyenuga, Tuninga, and Ghijssen, 2019) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (PINN) (Le, and Lei, 2019) นวัตกรรมการตลาด (MKIN) (Rajapathirana, and Hui, 2018) และนวัตกรรมกระบวนการ (PCIN) (Chen et al, 2018) ลำดับที่สาม ตัวแปรความสามารถในการจัดการความเปลี่ยนแปลง (CM) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสามารถในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (PREL) ความสามารถในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมาย (LAUN) ความสามารถในการรักษาความสำเร็จและพร้อมต่อยอด (POST) (Al-Haddad, and Kotnour, 2015) และความสามารถในการเปลี่ยนแปลงรองรับสถานการณ์ในอนาคต (FUTU) (Jick, and Sturtevant, 2017) ลำดับที่สี่ ตัวแปรวัฒนธรรมองค์กร (OC) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ วัฒนธรรมแบบเครือญาติ (CLAN) วัฒนธรรมแบบลำดับชั้น (HIER) วัฒนธรรมแบบเปลี่ยนแปลงพัฒนา (ADHO) และวัฒนธรรมแบบมุ่งสำเร็จ (MARK) (Cameron, and Quinn, 2011) (Patyal, and Koilakuntla, 2018) และลำดับสุดท้าย ตัวแปรความสามารถของเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ (INFR)

การบูรณาการของเทคโนโลยีสารสนเทศ (INTE) การวางแผนทางธุรกิจของเทคโนโลยีสารสนเทศ (BUSI) และการจัดการของเทคโนโลยีสารสนเทศ (MANA) (Chiu, and Yang, 2018)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยด้านการจัดการความเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานองค์กรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษา โดยจากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความเปลี่ยนแปลงและผลการดำเนินงานองค์กร พบว่าการจัดการความเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมสามารถส่งผลทำให้องค์กรพัฒนาผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Khatoon, and Farooq, 2016) และในการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมองค์กรและผลการดำเนินงานองค์กร ก็มีผลในลักษณะเดียวกันคือ นวัตกรรมองค์กรในรูปแบบต่าง ๆ สามารถส่งผลทำให้ผลการดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นได้ (Ali, Seny Kan, and Sarstedt, 2016) นอกจากนี้ จากผลการวิจัยยังพบว่า ปัจจัยด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและการฟื้นฟู เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ในขณะที่ปัจจัยด้านความสามารถในการรักษาความสำเร็จและพร้อมต่อยอด เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความสามารถในการจัดการความเปลี่ยนแปลง และปัจจัยด้านนวัตกรรมจัดการ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อนวัตกรรมองค์กร

2. ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานองค์กรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษา โดยจากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถของเทคโนโลยีสารสนเทศและผลการดำเนินงานองค์กร พบว่าผลการศึกษส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนว่าความสามารถหรือศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลต่อประสิทธิภาพหรือผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นขององค์กร (Astuti, 2018) และในการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรและผลการดำเนินงานขององค์กร ให้ผลการศึกษาในลักษณะเดียวกัน คือ ผลการศึกษาส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนผลที่ว่าวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมส่งผลต่อประสิทธิภาพหรือผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นขององค์กร (Rezaei et al, 2016) นอกจากนี้ จากผลการวิจัยยังพบว่า ปัจจัยด้านการวางแผนทางธุรกิจของเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความสามารถของเทคโนโลยีสารสนเทศ และปัจจัยด้านวัฒนธรรมแบบเปลี่ยนแปลงพัฒนา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อวัฒนธรรมองค์กร

3. แบบจำลองสมการโครงสร้างที่แสดงถึงอิทธิพลของตัวแปรเชิงสาเหตุ ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กรเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการความเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรมองค์กร ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานองค์กรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย แสดงให้เห็นถึงคุณูปการต่อองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงสอดคล้องตามแนวคิดของ De Waal, and Wang (2017) ซึ่งเป็นต้นแบบในการศึกษาปัจจัยด้านผลการดำเนินงานองค์กรในงานวิจัยครั้งนี้ โดยได้ขยายมุมมองเพิ่มเติมสำหรับการสร้างเหตุแห่งความสำเร็จขององค์กรสมรรถนะสูงด้วยการนำตัวแปรเชิงสาเหตุด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ได้ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มาปรับใช้ร่วมกันอย่างเหมาะสม เนื่องจากตัวแปรเชิงสาเหตุทั้ง 4 ตัวแปรที่ศึกษานี้

สามารถร่วมกันอธิบายผลการดำเนินงานองค์กรที่มีลักษณะขององค์กรสมรรถนะสูงได้ถึงร้อยละ 91 ซึ่งเป็นค่าที่สูงมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 องค์กรด้านพลังงานไฟฟ้าในประเทศหรือองค์กรอื่น ๆ ที่มีลักษณะการดำเนินงานที่คล้ายกัน สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้ โดยพิจารณาจากปัจจัยด้านผลการดำเนินงานองค์กร ซึ่งในการวิจัยนี้เน้น การศึกษาผลการดำเนินงานที่แสดงถึงความเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยผลจากการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมสูงสุดต่อผลการดำเนินงานองค์กร ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รองลงมาคือ นวัตกรรมองค์กร ซึ่งหากนำทั้งสองปัจจัยนี้มาพัฒนาร่วมกันอย่างเหมาะสมจะสามารถช่วยปรับปรุงผลการดำเนินงานองค์กรให้มีความเป็นเลิศได้อย่างยั่งยืนได้มากที่สุดเมื่อเทียบกับปัจจัยด้านอื่น ๆ

1.2 จากผลการวิจัยที่ปัจจัยด้านเทคโนโลยีส่งผลอย่างมากต่อการจัดการความเปลี่ยนแปลง โดยที่การจัดการความเปลี่ยนแปลงส่งผลอย่างมากต่อนวัตกรรมองค์กร และนวัตกรรมองค์กรส่งผลอย่างมากต่อผลงานดำเนินงานองค์กร ดังนั้น องค์กรที่ต้องการความเป็นเลิศควรขับเคลื่อนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมร่วมกับการจัดการความเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และให้ผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ทุกประการ ดังนั้นจึงควรศึกษาเพิ่มเติมในองค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ หรือธุรกิจอื่น ๆ ว่าให้ผลเช่นเดียวกันหรือไม่ เช่น ธุรกิจบริการ อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นต้น หรือศึกษามุ่งเน้นในประเด็นใดประเด็นหนึ่งเพิ่มเติมเพื่อให้ผลในเชิงลึกและละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เช่น ประเด็นด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ประเด็นด้านนวัตกรรมองค์กร ประเด็นด้านการจัดการความเปลี่ยนแปลง เป็นต้น หรือนำผลการวิจัยไปต่อยอดศึกษาเชิงลึกด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นที่ศึกษากับกลุ่มผู้บริหารหรือผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่เจาะจงได้ เป็นต้น เพื่อให้ผลวิจัยมีความลุ่มลึกและเกิดคุณประโยชน์มากยิ่งขึ้น

References

Al-Haddad, S., & Kotnour, T. (2015). Integrating the organizational change literature: a model for successful change. *Journal of Organizational Change Management*, 28(2), 234–262.

- Ali, M., Seny Kan, K. A., & Sarstedt, M. (2016). Direct and configurational paths of absorptive capacity and organizational innovation to successful organizational performance. *Journal of Business Research*, 69(11), 5317–5323.
- Astuti, E. (2018). The influence of information technology strategy and management support to the internal business process, competitive advantage, financial and non-financial performance of the company. *International Journal of Web Information Systems*, 14(3).
- Cameron, K. S., & Quinn, R. E. (2011). *Diagnosing and changing organizational culture: Based on the competing values framework*. Retrieved May 3, 2017, from <https://www.wiley.com/enus/Diagnosing+and+Changing+Organizational+Culture%3A+Based+on+the+Competing+Values+Framework%2C+Revised+Edition-p-9781118047057>
- Chen, Z. et al. (2018). Fit between Organizational Culture and Innovation Strategy: Implications for Innovation Performance. *Sustainability*, 10(10), 3378.
- Chiu, C.-N., & Yang, C.-L. (2018). Competitive Advantage and Simultaneous Mutual Influences between Information Technology Adoption and Service Innovation: Moderating Effects of Environmental Factors. Structural Change and Economic Dynamics. *Structural Change and Economic Dynamics, Elsevier*, 49(C), 192-205.
- De Waal, A., Goedegebuure, R., & Tan Akaraborworn, C. (2014). Adapting the high performance organization framework to the Thai context. *Measuring Business Excellence*, 18(2), 28–38.
- De Waal, A., & Wang, A. (2017). Applicability of the high performance organization (HPO) framework in the Chinese context: The case of a state-owned enterprise. *Journal of Chinese Human Resources Management*, 8(1), 22–39.
- Electricity Generating Authority of Thailand. (2018). *Strategic Plan 2019 – 2020*. Nonthaburi: n.p.
- Evans, J., Allan, N., & Cattle, N. (2017). A new insight into the world economic forum global risks. *Economic Papers: A journal of applied economics and policy*, 36(2), 185-197.
- Hair, J.F. et al. (2010). *Multivariate data analysis*. (7th ed.). New York: Pearson.
- Honyenuga, B. Q., Tuninga, R. S. J., & Ghijsen, P. W. T. (2019). Management innovation and organisational performance: the mediating role of high performance organisation framework. *International Journal of Business and Globalisation*, 22(3), 295.

- Jick, T. D., & Sturtevant, K. D. M. (2017). Taking Stock of 30 Years of Change Management: Is It Time for a Reboot?. *Research in Organizational Change and Development*, 33–79.
- Khatoon, S., & Farooq, A. (2016). Impact of Organizational Change on Organizational Performance. *Global Journal of Management And Business Research*, 16(3), 1-12.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling*. (4th ed.). New York: The Guilford Press.
- Le, P. B., & Lei, H. (2019). Determinants of innovation capability: the roles of transformational leadership, knowledge sharing and perceived organizational support. *Journal of Knowledge Management*, 23(3), 527-547.
- Patyal, V. S., & Koilakuntla, M. (2018). Impact of organizational culture on quality management practices: an empirical investigation. *Benchmarking: An International Journal*, 25(5).
- Rajapathirana, R. P. J., & Hui, Y. (2018). Relationship between innovation capability, innovation type, and firm performance. *Journal of Innovation & Knowledge*, 3(1), 44–55.
- Rezaei, G. et al. (2016). Relationship between culture of excellence and organisational performance in Iranian manufacturing companies. *Total Quality Management & Business Excellence*, 29(1-2), 94–115.
- Ketasingh, W. (2002). *Statistical Analysis for Research*. (5th ed). Bangkok: Chulalongkorn University.

ระบบการสร้างคามยุติธรรมในการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจ*

The Justice system for the appointment of police officers

at the police station level

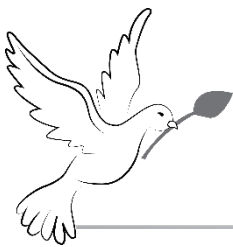
ดิฐภัทร บวรชัย

Dithapart Borwornchai

คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Faculty of Police Science, Royal Police Cadet Academy, Thailand.

Corresponding Author's Email: peace2557@outlook.co.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา พัฒนาระบบการสร้างคามยุติธรรมในการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลและตำรวจภูธร 1-9 ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม คือ เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่มีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติ นักวิชาการ รวมประชากรจำนวน 4,458 คน ใช้ตารางการคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็น 647 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 คน นำเสนอข้อมูลเชิงสถิติและอธิบายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งโยกย้ายภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 1) ด้านการบริหารงานบุคคลมีปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งบุคคลไม่ตรงกับสายงาน การแต่งตั้งโยกย้ายข้ามจังหวัด หรือกองบัญชาการทำให้ตำรวจขาดขวัญกำลังใจ เกิดความเครียด และประสิทธิภาพการทำงานลดลง หัวหน้าสถานีตำรวจไม่มีอำนาจเลือกคนมาทำงาน และปัญหาตำรวจลาออกหรือย้ายไปหน่วยงานอื่น 2) ด้านทักษะที่จำเป็น การฝึกอบรมไม่สอดคล้องกับความต้องการ 3) ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งโยกย้าย คือ ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ ไม่ควรเปลี่ยนแปลงระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแต่งตั้งโยกย้ายโดยไม่จำเป็น และควรอยู่ในกรอบเวลาที่กำหนด ส่วนระบบการสร้างคามยุติธรรมให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล มีความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล แบ่งเป็นปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลดีเป็นโอกาส และปัจจัยที่ส่งผลเสียเป็นอุปสรรค คือ กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ การเมือง สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ

คำสำคัญ: การแต่งตั้ง; สถานีตำรวจ; ระบบคามยุติธรรม

Abstract

The purpose of this research article was to study the problems and develop a justice system for appointing police officers at the police station level. Population used in the research were administrators responsible for the appointment of police officers at the police station level in the Metropolitan Police Headquarters and the Provincial Police 1-9. The study employed a mixed methods research between quantitative and qualitative researches. There was the use of questionnaires and interview forms that were examined by 4,458 experts, practitioners, and scholars. A sample group consisted of 647 persons and 24 key informants by which the sample size was based on the Table of Krejcie & Morgan. The acquired data were presented statistically and descriptively.

The research results found that the problems regarding the appointment and transfer of the police officers are at a moderate level as follows: 1) In terms of personnel management, there are problems with the appointment of persons that do not match the line of work. The appointment or transfer to another province or headquarters has given rise to stress, lack of encouragement, and lack of efficiency in working upon the police officers. The chief officer has no authority to select people to work. Some police also resign or transfer to other departments; 2) The training of skills is not consistent with the needs; and 3) In terms of factors related to the appointment and transfer, the administrators are acquired to have leadership skills and should not change the regulations, rules, and criteria used for appointment and transfer without any necessity within the specified time frame. As for the justice system, it should be made to focus on decentralization emphasizing public participation where people can examine, follow up, and evaluate the work of police officers whether it is transparent and based on good governance or not. The factors can be divided into internal and external: the internal factors include the input, process, and production; the external factors can be divided into those which produce opportunities and those producing obstacles, namely, laws, regulations, orders, rules, politics, society, culture, and economy.

Keywords: Appointment; Police Station; Justice System

บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานราชการที่มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและให้บริการประชาชนในรูปแบบต่างๆ (Human Resource Strategy of Royal

Thai Police 2014 – 2023, 2017) สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กรในห้วงเวลาที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สำนักงานตำรวจแห่งชาติจำเป็นต้องกำหนดกรอบแนวทางการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและอนาคต การคัดเลือกบุคคลเข้าปฏิบัติงานควรดำเนินการด้วยความรอบคอบเพื่อให้ได้ข้าราชการตำรวจที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงาน และช่วยส่งเสริมให้มีการปรับตัวเข้ากับงานที่ทำอยู่ในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน มีการสร้างขวัญกำลังใจด้วยการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง หรือให้สิทธิพิเศษ ค่าชมเชย ยกย่อง ให้เกียรติ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความมั่นใจในการแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจงรักภักดีต่อหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือมีความยุติธรรม

ความคิดหลักเรื่องความยุติธรรมมีพื้นฐานมาจากหลักเหตุผลและหลักธรรมชาติซึ่งหยั่งรากลึกในธรรมชาติของมนุษย์ (Greenberg, and Baron, 1997) ฝ่ายที่เสียประโยชน์ ไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือยุติธรรมจะอ้างว่าไม่ยุติธรรม ไม่ได้รับความเป็นธรรม และฝ่ายที่ได้รับตามข้อเรียกร้องก็จะกล่าวว่ายุติธรรมเป็นธรรมแล้ว แต่ละวงการจะมีความเห็นเรื่องความยุติธรรมแตกต่างกัน (Jeraphaet, 2019)

การสร้างความยุติธรรมในการแต่งตั้งพิจารณาความดีความชอบในหน่วยงานจะช่วยให้หน่วยงานอยู่รอด มีความมั่นคง การสร้างความยุติธรรมต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับคนในหน่วยงานของตน ไม่ว่าจะเป็นประวัติส่วนตัว ประวัติการทำงาน ลักษณะเฉพาะของแต่ละคน เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชา และให้ความเป็นธรรมแก่ทุกคนอย่างเสมอและเท่าเทียมกัน ในทางทฤษฎีความเท่าเทียมกันบุคคลมักจะเปรียบเทียบอัตราส่วนระหว่างผลงานของตนกับบุคคลอื่น ดังนั้นหน่วยงานต้องมีความยุติธรรมในการกำหนดให้ความดีความชอบ แต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจซึ่งแบ่งเป็นการเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน หรือเปรียบเทียบการปฏิบัติงานที่มีลักษณะงานใกล้เคียงกัน ซึ่งสมควรต้องเท่าเทียมกัน ไม่ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการตำรวจผู้ซึ่งทำหน้าที่ดำรงความยุติธรรมย่อมปรารถนาเข้าถึงความยุติธรรมเช่นกัน การเข้าถึงความยุติธรรมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ (Ruitenberg, and Vokey, 2001)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีสถานีตำรวจทั่วประเทศ 1,414 สถานีตำรวจ เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญที่สุดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ความสำเร็จและความล้มเหลวของสำนักงานตำรวจแห่งชาติขึ้นอยู่กับสถานีตำรวจ ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสถานีตำรวจ คงมีกระแสข่าวว่ามีปัญหาการแต่งตั้งบุคคลไม่ตรงตามความรู้ความสามารถ เล่นพรรคเล่นพวก การแต่งตั้งล่าช้าเกิดปัญหากระทบสิทธิของข้าราชการตำรวจ จนส่งผลเสียต่อขวัญกำลังใจและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรและหน่วยงาน เช่น การแต่งตั้งตำรวจวาระเดียวเปลี่ยน 3 ตำแหน่ง (ไทยรัฐออนไลน์ : ออนไลน์) หรือการร้องขอย้ายขาดออกไปประจำหน่วยงานอื่นประมาณ 40 คน ของกองบังคับการอำนวยการตำรวจภูธรภาค 1 ซึ่งอาจมองได้ว่ากำลังตำรวจขอย้ายออกเป็นจำนวนมากจำเป็นต้องขอตัวตำรวจที่สมัครใจมาช่วยงานเป็นอีกปรากฏการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นมิจานวิจัยของศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด และคณะ (Chokprajakcaat et al, 2011) ที่เคยศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไว้พบถึงปัญหาบางประการ เช่น การ

โยกย้ายแต่งตั้งข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่งครั้งสุดท้ายไม่ครบ 2 ปี ตำรวจควรปฏิบัติหน้าที่อย่างน้อย 2 ปี จึงจะสามารถได้รับการแต่งตั้งโยกย้ายได้ เว้นแต่จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น แต่พบว่ายังมีการปฏิบัติไม่สอดคล้องกับกฎและมีการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่งไม่ครบ 2 ปี เป็นจำนวนมาก หรือ การขาดอำนาจที่แท้จริงของ ผู้บัญชาการ กล่าวคือกฎหมายกระจายอำนาจให้ผู้บัญชาการในระดับภาคแต่ในทางปฏิบัติจะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งโยกย้ายของข้าราชการตำรวจด้วยอีกส่วนหนึ่งในงานวิจัยนี้

หลักการสำคัญที่นำมาใช้ในการพัฒนาระบบการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ ระบบการสร้างควมยุติธรรมในการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ คือ ธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีภายใต้กรอบกฎหมายที่เป็นธรรม ตามหลักเหตุผลและหน้าที่ มีระบบการรับผิดชอบ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ยกระดับการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ ยึดหลักคุณธรรมและความคุ้มค่า ตอบสนองทันต่อเหตุการณ์ และทฤษฎีระบบซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและ ผลกระทบ รวมถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ตลอดจนทฤษฎีความเสมอภาคเท่าเทียมกันมาใช้ ผลการวิจัยครั้งนี้เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลด้านการปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในสังคมที่เป็นอารยะ และเป็นวาระแห่งชาติเพื่อปฏิรูปประเทศในด้านการบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และการปฏิรูปตำรวจไปสู่แนวทางการบริหารงานบุคคลของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการสร้างควมยุติธรรมในการการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจในระดับสถานีตำรวจเพื่อใช้ในการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งโยกย้ายของข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจ
- 2) เพื่อพัฒนาระบบการสร้างควมยุติธรรมในการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mix Method) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

- 1) การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์และการสังเกต รวมทั้งการวิจัยเอกสารเพื่อสอบถามความคิดเห็น ที่มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบไปด้วยหัวหน้าสถานีตำรวจจำนวน 10 นาย ผู้บริหาร จำนวน 10 คน นักวิชาการตำรวจจำนวน 2 คน ผู้ปฏิบัติ 2 คน 3) กลุ่มผู้ร่วมสนทนากลุ่ม หัวหน้าสถานีตำรวจจำนวน 2 คน ผู้บริหาร จำนวน 2 คน นักวิชาการตำรวจจำนวน 2 คน ผู้ปฏิบัติ 2 คน รวม 8 คน หัวหน้าสถานีตำรวจ ผู้บริหารในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรภาค 1 – 9 นักวิชาการตำรวจ จำนวน 24 คน

2) การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นของของหัวหน้าสถานีตำรวจ นักวิชาการตำรวจ ประชากรที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจ ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลและตำรวจภูธร 1-9 หัวหน้าสถานีตำรวจ นักวิชาการตำรวจผู้ปฏิบัติ รวมทั้งสิ้น 4,458 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้ตารางเลขสุ่มของเครจซี่และ มอร์แกน (Krejcie, and Morgan, 1970) เก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าสถานีตำรวจ จำนวน 306 คน ผู้ปฏิบัติ (รองสารวัตร 1 คน ประทวน 1 คน) จำนวน 341 คน รวมทั้งสิ้น 647 คน

วิธีการดำเนินการวิจัยและสถานที่เก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พัฒนาเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 3 เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกหัวหน้าสถานีตำรวจและผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บังคับการอำนวยการในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาลและตำรวจภูธรภาค 1- 9 และสนทนากลุ่มผู้บริหารหน่วยละ 2 นาย และผู้แทนผู้กำกับสถานีตำรวจนครบาลและตำรวจภูธรหน่วยละ 2 นาย นักวิชาการตำรวจ 2 นาย

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผล

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำเอกสารรายงานผลการวิจัย

การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ การหาคุณภาพของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากแนวคำถามที่ได้เตรียมไว้ โดยผ่านหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการตรวจสอบเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องหรือ IOC (Item Objective Congruence Index) จากผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน ถูกต้องเหมาะสม ตรงตามโครงสร้างและภาษา มีความเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล และนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.893 ตรวจสอบความเหมาะสมและภาษาอีกครั้ง ในส่วนของความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ตรวจสอบด้วยวิธีสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลายคนแล้วตรวจสอบความสอดคล้องของคำตอบกับผู้ถูกสัมภาษณ์คนอื่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน ได้แก่ แบบสอบถามที่ตอบครบทุกข้อและแต่ละข้อมีเพียงคำตอบเดียว นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน แบบสัมภาษณ์เชิงลึกวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรคด้านการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจ และระบบการสร้างคามยุติธรรมในการแต่งตั้ง

ข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดกลุ่มคำตอบในแต่ละประเด็นแล้วสรุปเป็นภาพรวมโดยการพรรณนา

ผลการวิจัย

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่าสภาพปัญหาการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$) = 3.11) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านสภาพปัญหาทักษะที่จำเป็นมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$) = 3.38) ด้านการบริหารงานบุคคลมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$) = 2.83) เมื่อพิจารณารายข้อ ในด้านทักษะที่จำเป็นพบว่าข้อที่มีปัญหามากที่สุดเรียงลำดับ 3 ลำดับได้แก่ 1) มีความคิดสร้างสรรค์กับการทำงานในหน้าที่ตำรวจ ($\bar{X}$) = 3.87) 2) สามารถพูด เขียน อ่าน และฟังภาษาอังกฤษในระดับเบื้องต้นและสื่อสารให้เข้าใจได้ ($\bar{X}$) = 3.85) 3) พัฒนาศักยภาพให้ปรับตัวสอดคล้องกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$) = 3.69) ส่วนด้านการบริหารงานบุคคลเรียงลำดับ 3 อันดับได้แก่ 1) มีการสำรวจความต้องการพัฒนาตนเองของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ($\bar{X}$) = 3.70) 2) กำหนดเป้าหมายด้านบุคลากรในสถานีตำรวจอย่างชัดเจน ($\bar{X}$) = 3.60) 3) มีการสอบถามความต้องการบุคลากรทั้งจำนวนและทักษะเฉพาะในแต่ละสายงานในสถานีตำรวจ ($\bar{X}$) = 3.43) ตามลำดับ สามารถแสดงได้ตามตาราง 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจ

ประเด็นปัญหา	ระดับความคิดเห็น (ปัญหา)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
สภาพปัญหาด้านทักษะที่จำเป็น			
1. มีการประเมินทักษะความรู้ความสามารถของบุคลากรในสถานีตำรวจ	3.40	0.65	ปานกลาง
2. เพิ่มทักษะที่จำเป็นแก่บุคลากรในสถานีตำรวจให้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง	2.32	0.72	น้อย
3. พัฒนาศักยภาพให้ปรับตัวสอดคล้องกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน	3.69	0.76	มาก
4. สามารถพูด เขียน อ่าน และฟังภาษาอังกฤษในระดับเบื้องต้น และสื่อสารให้เข้าใจได้	3.85	0.70	มาก
5. สามารถประเมินสถานการณ์ จัดการกับปัญหาในการทำงานได้ตามที่คาดหวัง	3.15	0.99	ปานกลาง
6. มีความคิดสร้างสรรค์กับการทำงานในหน้าที่ตำรวจ	3.87	0.86	มาก

ประเด็นปัญหา	ระดับความคิดเห็น (ปัญหา)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รวม	3.38	0.41	ปานกลาง
สภาพปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล			
7. สถานีตำรวจมีการดำเนินการวางแผนกำลังพล	1.52	0.75	น้อย
8. มีการศึกษาการขยายตัวของอัตรากำลังในสถานีตำรวจในสายงานต่างๆ	2.30	0.71	น้อย
9. กำหนดเป้าหมายด้านบุคลากรในสถานีตำรวจอย่างชัดเจน	3.60	0.81	มาก
10. ตรวจสอบ คาดคะเนจำนวนบุคลากรที่ขาดแคลนและส่วนเกินอย่างเป็นระบบ	2.98	0.75	ปานกลาง
11. ปรับปรุงแผนการบริหารงานบุคคลให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน	3.24	0.87	ปานกลาง
12. นำข้อมูลจากการวางแผนกำลังพลมาใช้ในการวางแผนสรรหาบุคลากรตามความต้องการของสถานีตำรวจ	3.31	0.83	ปานกลาง
13. มีการสอบถามความต้องการบุคลากรทั้งจำนวนและทักษะเฉพาะในแต่ละสายงานในสถานีตำรวจ	3.43	0.87	ปานกลาง
14. มีการติดตามประเมินผลการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานีตำรวจอย่างเป็นรูปธรรม	2.61	0.85	ปานกลาง
15. มีการสำรวจความต้องการพัฒนาตนเองของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	3.70	0.71	มาก
16. มีการตรวจสอบจุดอ่อนจุดแข็งโอกาสและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	1.38	0.81	น้อยที่สุด
17. การประเมินทักษะความรู้ความสามารถของบุคลากรในสถานีตำรวจมีความสำคัญ	3.18	0.51	ปานกลาง
18. สถานีตำรวจมีการผลิตนวัตกรรมใหม่ๆในวิชาชีพตำรวจ	3.28	0.69	ปานกลาง
รวม	2.83	0.23	ปานกลาง
รวมทั้งสิ้น	3.11	0.26	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพปัญหาการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านสภาพปัญหาทักษะที่จำเป็นมีปัญหายุ่งในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) ด้านการบริหารงานบุคคลมีปัญหายุ่งในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.83$) เมื่อพิจารณารายข้อในด้านทักษะที่จำเป็นพบว่าข้อที่มีปัญหามากที่สุดเรียงลำดับ 3 ลำดับได้แก่ 1) มีความคิดสร้างสรรค์กับการทำงานในหน้าที่ตำรวจ ($\bar{X} = 3.87$) 2) สามารถพูด เขียน อ่าน และฟังภาษาอังกฤษในระดับเบื้องต้นและ

สื่อสารให้เข้าใจได้ ($\bar{X} = 3.85$) 3) พัฒนาบุคลากรให้ปรับตัวสอดคล้องกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.69$) ส่วนด้านการบริหารงานบุคคลเรียงลำดับ 3 อันดับ ได้แก่ 1) มีการสำรวจความต้องการพัฒนาตนเองของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ($\bar{X} = 3.70$) 2) กำหนดเป้าหมายด้านบุคลากรในสถานีดำรวจอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 3.60$) 3) มีการสอบถามความต้องการบุคลากรทั้งจำนวนและทักษะเฉพาะใน แต่ละสายงานในสถานีดำรวจ ($\bar{X} = 3.43$) ตามลำดับ

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ดังนี้

(1) ในด้านการบริหารงานบุคคล การแต่งตั้งบุคคลไม่ตรงกับงาน การแต่งตั้งซ้ำซ้อนกันในสถานีดำรวจเดียวกันให้ดำรงตำแหน่งเดียวกัน มีการยกเลิกเพิกถอนคำสั่งหลายครั้ง ผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้ขวัญกำลังใจของข้าราชการตำรวจเสื่อมถอยลง สิ้นเปลืองทรัพยากรใช้เวลาไปกับการฝึกอบรมทบทวนศึกษา และเมื่อข้าราชการตำรวจถูกแต่งตั้งไปดำรงตำแหน่งยังสังกัดใหม่ที่ห่างไกลครอบครัวต้องลาออกราชการ

(2) ในด้านทักษะที่จำเป็น การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจจะมี 2 ระบบเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ ระบบคุณธรรม และระบบอุปถัมภ์ ควรพิจารณาความเชี่ยวชาญของแต่ละคน ต้องแต่งตั้งบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญและตรงสายงานมายังสถานีดำรวจ สถานีดำรวจขาดแคลนบุคลากรฝ่ายปฏิบัติ แต่เพิ่มจำนวนส่วนบริหาร เมื่อทำงานไม่ได้ก็วิ่งเต้นไปช่วยราชการ ในบางกรณีแต่งตั้งคนที่อาวุโสหน่อยไม่มีความเหมาะสมในตำแหน่ง ผู้มีอาวุโสหน่อยอยากได้รับการแต่งตั้งดำรงตำแหน่งสูงขึ้น ต้องการเป็นหัวหน้า แต่ความรู้และประสบการณ์ไม่เพียงพอ และให้ตำรวจอาวุโสทำงานแทน ทั้งที่ไม่ได้มีหน้าที่โดยตรง ทำให้เกิดปัญหาคนที่ทำงานได้ก็จะได้รับมอบหมายงานตลอด

ผู้กำกับการไม่มีอำนาจในการแต่งตั้ง การแต่งตั้งเป็นการสั่งการจากข้างบนลงล่าง ระดับล่างระดับผู้กำกับการไม่มีสิทธิที่จะเลือกลูกน้องตัวเองมาทำงาน เป็นฝ่ายตั้งรับรอคำสั่งเพียงอย่างเดียว ถึงแม้ระดับผู้บังคับการหรือผู้บัญชาการก็ขาดอำนาจแม้จะมีอำนาจตามกฎหมาย ขาดเครื่องมือที่สำคัญในการวัดคุณภาพของคน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแต่งตั้งโยกย้าย ผู้บังคับบัญชาจะเลือกคนที่คุ้นเคย การแต่งตั้งเน้นความต้องการของบุคคลเป็นหลัก

(3) ปัจจัยที่มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการแต่งตั้ง เช่น ผู้บริหาร ต้องมีภาวะผู้นำ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ควรจัดสรรให้เหมาะสมตามสภาพปัญหาความต้องการ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแต่งตั้งโยกย้ายควรชัดเจนไม่เปลี่ยนแปลงโดยไม่จำเป็น และควรอยู่ในกรอบเวลาที่กำหนดเพื่อจะสร้างความยุติธรรมในการแต่งตั้งโยกย้าย การจะวัดความยุติธรรมเปรียบได้กับการวัดความเป็นประชาธิปไตย คนส่วนใหญ่เห็นด้วย เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม การแต่งตั้งใช้หลักธรรมาภิบาล

การพิจารณาความดีความชอบ พิจารณาเพียงกลุ่มคน หรือตัวบุคคล อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง ระบบตำรวจไม่เอื้อต่อการพัฒนาเมื่อใช้ระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้าย หากจะวัดความยุติธรรมต้องมีเป้าหมายชัดเจน จากนั้นจึงพิจารณาที่ทรัพยากรที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติมี เช่น บุคลากร

หลักเกณฑ์การบรรจุแต่งตั้งโยกย้าย มีเสียงตอบรับดีหรือไม่ในการแต่งตั้งแต่ละปี สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความดี และการมีคุณธรรม จริยธรรม กฎหมายหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้มีเพียงพอต่อความยุติธรรมหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามกรอบกฎหมายก็จะเป็นธรรม ระบบการสร้างความยุติธรรมวัดยาก เพราะเป็นนามธรรม แต่เครื่องมือที่ใช้วัดสามารถวัดได้ อาจพิจารณาจากเสียงส่วนใหญ่ในการแต่งตั้งแต่ละครั้งว่ามีความเหมาะสมเป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือกรอบกฎหมาย หากคนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการแต่งตั้งครั้งนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีคุณธรรมในการแต่งตั้ง

ระบบการสร้างความยุติธรรม คือหลักเกณฑ์เรื่องการแต่งตั้ง มีปัญหาเรื่องการบังคับใช้ ถึงจะมีหลักเกณฑ์ที่ดี มีระบบบัญชี ระบบอาวุโสเสนอรายชื่อ แต่สุดท้ายผู้มีอำนาจใช้ ช่องโหวของระเบียบมาแต่งตั้ง ซึ่งอาจมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง

การให้พนักงานสอบสวนได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าสถานีตำรวจได้ เป็นการแก้ปัญหาคนหนีงานสอบสวน การเป็นหัวหน้างานสอบสวนต้องรอบรู้ทุกสายงานถือเป็นเรื่องจำเป็น หากแต่งตั้งคนที่ก้าวหน้าจากงานสอบสวนเพียงอย่างเดียวมาเป็นหัวหน้าสถานีตำรวจ จะได้มุมมองเน้นงานสอบสวน เพราะฉะนั้นการแต่งตั้งหัวหน้าสถานีตำรวจควรยืดหยุ่นได้ส่งเสริมให้ผู้รับการแต่งตั้งรู้ความเชี่ยวชาญของตนเอง การแก้ปัญหาเรื่องการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจต้องใช้คุณธรรมของผู้มีอำนาจ

งานตำรวจมีงานหลัก ๆ อยู่ 5 สายงาน คือ อำนวนัยการปราบปราม สืบสวน สอบสวน จราจร ซึ่งแต่ละงานจะต้องอาศัยความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษของแต่ละงาน ไม่ใช่การแต่งตั้งผู้ปฏิบัติงานจราจรไปทำงานสืบสวน งานสืบสวนไปทำงานจราจร การทำงานในสายงานใดต้องมีความชำนาญ ค่าตอบแทนผู้ปฏิบัติงานในสถานีตำรวจไม่ควรเท่ากัน เช่น หากเป็นจราจรอยู่โรงพักต่างจังหวัด กับจราจรในกรุงเทพ ค่าตอบแทนไม่ควรเท่ากัน เพราะความตรากตรำในการทำงาน ปริมาณงาน ความเครียดในการทำงาน และชั่วโมงในการทำงานแตกต่างกัน จะกำหนดว่าให้ได้ค่าตอบแทนเท่ากันหมดไม่ถูกต้อง ควรให้ตามปริมาณงาน ความยากง่ายของงาน มีค่าตอบแทนประสิทธิภาพ ควรสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่นในประเทศสหรัฐอเมริกาตำรวจที่ทำงานสืบสวนจะต้องมาจากคนที่ป็นเจ้าหน้าที่สายตรวจผ่านการทดสอบ การวัดความรู้ และมาสอบเป็นนักสืบ เป็นหัวหน้างานได้ เพราะนักสืบต้องใช้สมอง ใช้ความคิด วิเคราะห์ญาณ ควรจะได้ค่าตอบแทนสูงกว่าเจ้าหน้าที่สายตรวจ เป็นต้น

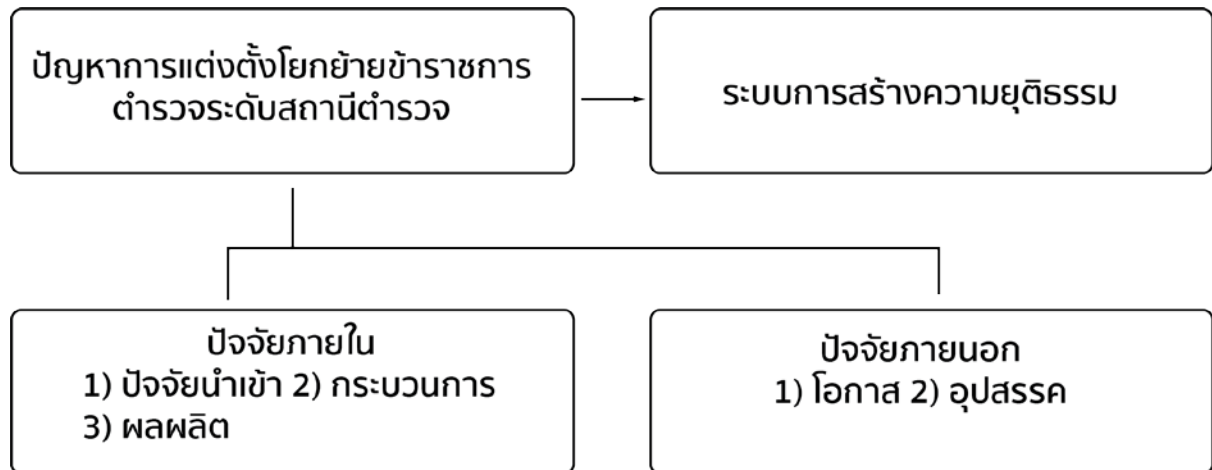
งานป้องกันปราบปรามเป็นงานที่ใช้กำลังกายเป็นหลัก อายุไม่เกิน 40 ปี คนอายุ 50-60 ขบขี่รถจักรยานยนต์ออกตรวจ หากเผชิญเหตุการณ์อาจไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้มีประสิทธิภาพ

งานจราจรควรแต่งตั้งคนที่มีความรู้เรื่องการจัดการจราจร องค์กรที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานบุคคล ต้องเป็นองค์กรที่คอยพิทักษ์ ดูแลสิทธิประโยชน์ให้กำลังพล เป็นหน่วยงานที่เชี่ยวชาญ หรือรับเรื่องร้องเรียนการบริหารงานบุคคลที่ไม่เป็นธรรม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเอกสาร เก็บข้อมูลจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ องค์ความรู้จากการวิจัย เรื่อง ระบบการสร้างคุณธรรมในการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจนำเสนอองค์ความรู้ที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ระบบการสร้างคุณธรรมในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจมีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

1) สภาพปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งโยกย้ายของข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ตำรวจต้องปรับตัวให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ในทุกพื้นที่และลักษณะงานต่างๆ ท่ามกลางสังคมที่มีความสลับซับซ้อนของปัญหาอาชญากรรมที่หลากหลาย 2) สามารถพูด เขียน อ่าน และฟังภาษาอังกฤษในระดับเบื้องต้นและสื่อสารให้เข้าใจได้ ซึ่งเป็นความสามารถในการพูด เจรจา สื่อสารตามสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องตามความเหมาะสม (Sillapee, 2016) ซึ่งกิจกรรมที่ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารระหว่างบุคคลสองคนขึ้นไป บทบาทขององค์กรจะมีผลต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ การจัดการฝึกอบรม ด้านการพูดภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างความชำนาญในการทำงาน 3) พัฒนาบุคลากรให้ปรับตัวสอดคล้องกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน ประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานทำให้มีความสะดวกรวดเร็ว ลดปริมาณผู้ปฏิบัติงาน ผู้ที่จะต้องผลักดันให้เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ เป็นรูปธรรมชัดเจน มีวิสัยทัศน์มองความสำเร็จในอนาคต เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงกล้าตัดสินใจกล้าคิดนอกกรอบ มีความสามารถในการสื่อสารความคิดกับลูกน้อง และทีมงานสร้างบรรยากาศของการเป็นกัลยาณมิตร กำกับติดตามงานต่อเนื่องรู้จุดเด่นจุดด้อยของงาน (Chaitha, 2017). บทบาทของหัวหน้าสถานีตำรวจ หรือผู้บริหารระดับกลางของหน่วยงานตำรวจมีบทบาทที่อาจจะแตกต่างจาก

ผู้บริหารขององค์กรอื่นๆ เนื่องจากตำรวจต้องแสดงบทบาทหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวหน้าสถานีตำรวจไม่ว่าระดับใด ท่านจะเป็นทั้งนักบริหาร นักปกครอง นักประสานงาน นักพัฒนา และนักปฏิบัติในคนๆ เดียว ดังนั้นผู้กำกับการหัวหน้าสถานีตำรวจต้องรู้เข้าใจการใช้เทคโนโลยี นำวิทยาการและเทคโนโลยีเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในองค์กรเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มพบว่า การแต่งตั้งคนมาดำรงตำแหน่งไม่ตรงตามสายงานมาประจำที่โรงพักเมื่อทำงานไม่ได้ก็จะวิ่งช่วยราชการทำให้หน่วยงานระดับสถานีตำรวจขาดแคลนบุคลากรมาปฏิบัติหน้าที่ในสถานีตำรวจเมื่อได้รับการแต่งตั้งในตำแหน่งที่ไม่เคยมีความรู้ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อนต้องเริ่มต้นเรียนรู้งานใหม่ทำให้สิ้นเปลืองทรัพยากร นอกจากนี้จากการแต่งตั้งคนไม่ตรงกับงาน เลือกลงงาน เลือกสถานที่ เลือกตำแหน่งเมื่อได้รับการแต่งตั้งไปในที่ที่ไม่ได้คาดหวังไว้ ทำให้มีผลกระทบต่อการทำงาน อีกมุมมองหนึ่งการแต่งตั้งที่ข้ามสายข้ามตำแหน่งได้จะเกิดผลดี เพราะจะทำให้มองเห็นภาพรวมมีความเข้าใจงานของโรงพักทั้งระบบได้ บางตำแหน่งเรียนรู้ได้ด้วยตนเองไม่จำเป็นต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะ ปัญหาที่เกิดขึ้นจะเป็นปัญหาเฉพาะตำแหน่งที่เชี่ยวชาญเฉพาะหรือต้องการความเป็นมืออาชีพ หากเป็นไปได้ให้ข้าราชการตำรวจสามารถเติบโตตามสายงานที่กำหนด กรณีการสร้างผู้เชี่ยวชาญ ความเป็นมืออาชีพ การฝึกอบรมหลักสูตร สารวัตร หรือหลักสูตรผู้กำกับการตำรวจเรียนไปเพื่อให้มีคุณสมบัติที่จะเป็นสารวัตร เป็นผู้กำกับการ การเรียน มีการสอบมีการฝึกปฏิบัติ มีการดูงานเข้มข้น ควรจะมีการปรับปรุงด้วยส่วนหนึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของกฤษฎพงศ์ พุทธะกุล (Poothakool, 2019) กล่าวถึงแนวคิดตำรวจสมัยใหม่ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเป็นมืออาชีพ (Professionalization) การพัฒนาระบบการฝึกอบรม คุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพตำรวจ นวัตกรรมในการป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมทั้งอาชญากรรมข้างถนน (Street crime) เช่น ลัก วิ่ง ชิง ปล้น ไปจนกระทั่งอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ (Cyber Crime) ซึ่งสามารถก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงและระบบเศรษฐกิจของประเทศ

งานตำรวจมีงานหลักๆ อยู่ 5 สายงานหลักในสถานีตำรวจ อำนวยการ ป้องกันปราบปราม สืบสวน สอบสวน จราจร ซึ่งแต่ละงานจะต้องอาศัยความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษของแต่ละงาน ไม่ใช่การแต่งตั้งจะแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งงานจราจร ไปทำงานเป็นงานสืบสวน งานสืบสวนไปทำงานจราจร การทำงานในสายงานใดต้องมีความชำนาญเฉพาะสายงาน ผ่านการฝึกอบรม ด้านการบริหารงานบุคคลเรียงลำดับโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มพบว่าตำแหน่ง ผู้กำกับการเป็นผู้บริหารสถานีตำรวจมีความสำคัญที่สุด ผู้กำกับการที่เข้ามาบริหารงานถ้าได้คนมีความรู้ ความสามารถ เสียสละจะผลักดันให้เกิดการพัฒนา แต่ผู้กำกับการไม่มีอำนาจในการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติในสถานีตำรวจ การแต่งตั้งเป็นการสั่งการจากข้างบนลงมาข้างล่าง ระดับล่างระดับผู้กำกับการไม่มีสิทธิหรืออำนาจที่จะเลือกลูกน้องตัวเองมาทำงาน สำหรับสายงานสอบสวนมีการอบอัตรตำแหน่งและคนครอง ปรากฏว่าผู้มีเส้นสายก็จะวิ่งเต้นไปช่วยราชการที่ส่วนกลางในระดับจังหวัดหรือตำรวจภูธรภาค สอดคล้องกับคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (National Reform Steering Commission on Legal and Justice, National Reform Steering Assembly, 2016) กล่าวว่า การที่

ตำรวจเข้าไปมีบทบาทกับวิถีชีวิตของประชาชนทำให้เกิดการแทรกแซงทางการเมืองที่อาศัยตำรวจเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์และเข้าสู่อำนาจทางการเมืองโดยมิชอบ นอกจากนั้นยังสามารถเบิกเงินพิเศษในตำแหน่งพนักงานสอบสวนได้เช่นเดียวกับร้อยละที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานีตำรวจ เมื่อถึงเวลาพิจารณาความดีความชอบ เพิ่มขึ้นเงินเดือนให้ก็ใช้เม็ดเงินของสถานีตำรวจ เพราะตำแหน่งของข้าราชการตำรวจที่ช่วยราชการยังคงครองตำแหน่งอยู่ในสถานีตำรวจ

การย้ายในกองบัญชาการไม่ควรย้ายข้ามกองบัญชาการ หรือข้ามจังหวัด ส่วนมากจะย้ายข้ามจังหวัดแต่อยู่ในภาคเดียวกัน หรือมีการแต่งตั้งโยกย้ายข้ามภาคเมื่อตำรวจบางนายกระทำผิดวินัย ตำรวจมีระบบการแต่งตั้งที่ดี แต่อาจขาดการประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในสถานีตำรวจได้รับรู้ ระบบการแต่งตั้งโยกย้ายเหมาะสมดี การแต่งตั้งโยกย้ายไปต่างภูมิลำเนาอยู่เพื่อการพิจารณาของผู้บังคับบัญชา

2) ระบบการสร้างคุณธรรมในการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจ ระบบการสร้างคุณธรรมมองในมิติของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ต้องให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล มีความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล แบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายใน 1) ปัจจัยนำเข้า ทรัพยากรทางการบริหาร ได้แก่ บุคลากรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทักษะเหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมายงบประมาณ ได้รับการจัดสรรในระดับพื้นอย่างเป็นธรรมตามสภาพปัญหาความต้องจำเป็น 2) กระบวนการ เป็นการนำเอาปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารมาใช้ในการดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบเพื่อให้ปัจจัยทั้งหลายไปสู่กระบวนการทุกขั้นตอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ผลผลิต เป็นผลที่เกิดจากกระบวนการของการนำเอาปัจจัยมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การแต่งตั้งเฉพาะในจังหวัด ประชาชนจะได้ตำรวจที่ประชาชนในพื้นที่รู้จักคุ้นเคย เมื่อทำดีจะได้รับการยอมรับศรัทธา หากประพฤติตนไม่เหมาะสมจะถูกสังคม ชุมชนตีสตรา กล่าวหา เป็นการแทรกแซงทางสังคมเพื่อควบคุมการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร (สถานีตำรวจ) แบ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลดี (โอกาส) และปัจจัยที่ส่งผลเสีย (อุปสรรค) ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับต่างๆ การเมือง สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจ ผลกระทบเป็นผลประโยชน์หรือผลเสีย เป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม แบ่งเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการบริหาร ไม่อยู่กับความรู้สึคนึกคิดของคน และผลกระทบที่เกิดขึ้นในความรู้สึคนึกคิดของคน ในด้านทิศทางแบ่งเป็นโดยตรงและผลกระทบโดยอ้อม และด้านคุณค่า ได้แก่ ผลกระทบในเชิงบวก เป็นผลกระทบที่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและผลกระทบเชิงลบที่ไม่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนา

สรุป

สภาพปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งโยกย้ายของข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจ ตำรวจต้องปรับตัวให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ในทุกพื้นที่และลักษณะงานหลากหลาย สามารถพูด เขียน อ่าน และฟังภาษาอังกฤษ

สื่อสารให้เข้าใจได้ แต่ละสายงานของตำรวจจะต้องอาศัยความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษเฉพาะด้าน การทำงานในสายงานใดต้องมีความชำนาญเฉพาะสายงาน และต้องผ่านการฝึกอบรมพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพ ระบบการสร้างความยุติธรรมในการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจต้องให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล มีความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจทั้งปัจจัยภายในและภายนอก เกี่ยวข้องกับอำนาจการบริหารงานตำรวจที่กฎหมายบัญญัติไว้ สัมพันธ์กับอำนาจทางการเมืองซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติทำหน้าที่ในการบัญญัติกฎหมาย ควรใช้ระบบคุณธรรมอย่างจริงจัง ซึ่งการแต่งตั้งโยกย้ายที่เป็นธรรมจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่

1.2 ระบบการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจ ควรแต่งตั้งโดยเฉพาะในจังหวัด หรือภายในกองบัญชาการ ภาคประชาชนในพื้นที่ควรมีส่วนร่วมในการรับรู้ เสนอแนะ สนับสนุนการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจเพราะเป็นผู้รู้ปัญหาในพื้นที่ได้ดีกว่าส่วนกลาง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาวิจัยถึงผลกระทบของอำนาจรวมศูนย์ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจมีต่อการป้องกันปราบปรามหรือแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

2.2 ศึกษาวิจัยรูปแบบการกระจายอำนาจในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจระดับสถานีตำรวจ

References

- Chaitha, P. (2017). *Thai Police 4.0*. Retrieved March 10, 2018, from <http://preeda44.blogspot.com/2017/01/4.html>.
- Chokprajakcaat, S. et al. (2011). *Analytical study to apply concepts Legalization not taking criminal penalties (decriminalization) and harm reduction in the use of drugs to develop drug policies in Thailand*. "Drug Prevention Division, Office of the ONCB, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York: Harper & Row.
- Greenberg, J., & Baron, R. A. (1997). *Behavior in organization: Understanding and managing the Human side work*. (6th ed.). New Jersey: Prentice – hall.

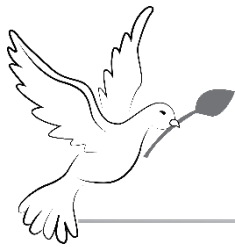

- Human Resource Management Strategy of the Royal Thai Police 2014 - 2023. (2017).
Retrieved January 13, 2019, from <http://www.jaray.police.go.th/2014/pdf/008yutthasat.pdf>.
- Karnasoot, P. (1998). *Statistics for research in terms of package analysis*. (4th edition).
Bangkok: Dansuttha.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- National Reform Steering Commission on Legal and Justice, National Reform Steering
Assembly. (2016). *Secretariat of the House of Representatives*. Retrieved January
13, 2019, from [https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/
main.php?filename=index_05__EN](https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/main.php?filename=index_05__EN)
- Poothakool, K. (2019). *Relocation of senior police officers and police reform*. Retrieved
December 10, 2019, from <https://today.line.me/th/pc/article/>.
- Ruitenberg, & Vokey. (2001). *The Sage Handbook of Philosophy of Education*. London: Sage.
- Sillapee, T. (2016). *English speaking development to civil engineer: Specification in a private
construction company*. Bangkok: Graduate School Thammasat University.
- Thairath Online. (2019). *Big Tu 'military can do Police must do it! Confirm the appointment of
the police must be without corruption*. Retrieved December 10, 2019, from
<https://www.thairath.co.th/news/politic/1306027>.
- Jeraphaet, V. (2019). *Theories of Justice*. Retrieved December 10, 2019, from
http://www.ago.go.th/articles_59/articlevit_150959.pdf.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียน

ระดับชั้นประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี*

The Development of Training Course for Cultivating Citizenship for Primary School Students Under Nonthaburi Provincial Administrative Organization

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี 2) ทดลองใช้และประเมินหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี และ 3) ปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 1 โรงเรียน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้จำนวนนักเรียน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินแบบมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยร้อยละ และค่าดัชนีประสิทธิผล

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีเนื้อหาทั้งหมด 6 องค์กรประกอบ 4 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 พลเมืองสำคัญไหน โมดูลที่ 2 เคารพและยอมรับในการอยู่ร่วมกันในสังคม โมดูลที่ 3 รับผิดชอบต่อส่วนรวม และโมดูลที่ 4 คุณธรรม จริยธรรม 2) ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า หลังการฝึกอบรมนักเรียนมีคะแนนการทดสอบความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 91.81 โดยมีคะแนนการทดสอบความรู้หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนอบรม เท่ากับ 8.63 คะแนน และ พฤติกรรมความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีในภาพรวม เพิ่มขึ้น ร้อยละ 77.24 ทั้งนี้ นักเรียนมีพฤติกรรมด้านเคารพและยอมรับในการอยู่ร่วมกันในสังคมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 72.56 ด้านรับผิดชอบต่อส่วนรวมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 81.55 และ ด้านคุณธรรม จริยธรรมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 77.60

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม; พลเมือง; องค์การบริหารส่วนจังหวัด

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to develop the training course for cultivating citizenship for elementary school students under Nonthaburi Provincial Administrative Organization; 2) to try out and evaluate the training course for cultivating citizenship for elementary school students under Nonthaburi Provincial Administrative Organization; and 3) to improve the training course for cultivating citizenship for elementary students under Nonthaburi Provincial Administrative Organization. A sample group consisted of 30 students from the 4th – 6th elementary school of a school under Nonthaburi Provincial Administrative Organization by means of purposive sampling. The research instrument was the survey questionnaire with the 5-point Likert rating scales. The acquired data were analyzed by using percentage and effectiveness index.

The research results revealed as follows: 1) The development of training course for cultivating citizenship for elementary school students in schools under the Nonthaburi Provincial Administration Organization had contents divided into 6 components and 4 modules: 1st module on the importance of citizenship, 2nd module on respect and acceptance the coexistence in the society, 3rd module on public responsibility, and 4th module on morality and virtues; 2) The result after the use of course, it was found that the students had an increased score in knowledge test by 91.81%, by which the score was higher than before the use of course equal to 8.63%. In addition, the citizenship behavior of elementary school students under the Nonthaburi Provincial Administrative Organization was found to increase by 77.24%. It was also found that the behavior of students in respecting and accepting the coexistence in society increased by 72.56%, in public responsibility increased by 81.55%, and in morality and virtues increased by 77.60%

Keywords: Development of Training Course; Citizenship; Provincial Administrative Organization

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีความเปราะบางด้านคุณธรรม จริยธรรม มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วสู่วิถีโลกปัจจุบัน การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพ ตระหนักในหน้าที่ บทบาทของความเป็นพลเมืองที่ดี จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยพัฒนาประเทศ การกล่อมเกลாதองสังคมเพื่อพัฒนาให้บุคคลมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามนั้น ต้องอาศัยหลายสถาบันร่วมกันพัฒนา อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันการศึกษา ในการหล่อหลอมสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนรักสังคม รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ มีจิตอาสา ได้ตัดสินใจสร้างวินัยและมีความรับผิดชอบต่อนตนเอง สังคม และประเทศชาติ ซึ่งจากนี้ การเรียนการสอนไม่จำเป็นต้องอยู่เฉพาะแต่ในห้องเรียน หรือในสถาบันอีกแล้ว ดังนั้น การปรับตัวทั้งผู้เรียนและผู้สอนจึงสำคัญที่สุด สำหรับโปรแกรมต่าง ๆ และ สื่อออนไลน์ ใช้เป็นเครื่องมือการเรียนการสอน (Chantawee, 2020; Horsaengchai, 2020)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติจุดมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Ministry of Education, 2018) ในการนำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) สู่การปฏิบัติ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ขึ้น โดยกำหนดวิสัยทัศน์ และจุดมุ่งหมายของ หลักสูตรคือ การมุ่งพัฒนานักเรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้าน ร่างกาย ความรู้คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (The National Economic and Social Development Board, 2016) ที่ต้องการให้คนไทยที่มีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองต้นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ แสดงออกถึงการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย (Sasithornsavapa, 2018; Pramaha Prakasit Thitipaisitthikorn, 2020)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เป็นหนึ่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภารกิจในการจัดการศึกษา โดยมีโรงเรียนอยู่ในสังกัดทั้งสิ้น จำนวน 34 แห่ง จำนวนครู 1,007 คน นักเรียนจำนวน 17,366 คน เปิดทำการสอนในระดับชั้นอนุบาล1- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้ดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยมีจุดเน้นในด้านการพัฒนาความเป็นพลเมืองให้แก่นักเรียน (แผนพัฒนาการศึกษา 4 ปี พ.ศ. 2561-2565) โดยได้สนับสนุนให้ทุกโรงเรียนจัดการเรียนสอนหน้าที่พลเมืองให้กับนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 ทั้งนี้ในการจัดการเรียนการสอนหน้าที่พลเมืองดังกล่าวได้สอนตามโครงสร้างตามหลักสูตรคือ 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์หรือบางโรงเรียนก็ใช้วิธีบูรณาการเข้ากับวิชาสังคมศึกษา และสอนแต่เนื้อหาในหนังสือเท่านั้น จึงทำให้เด็กไม่ได้มีกิจกรรมในการเรียนการสอนที่เป็นการทำกิจกรรมร่วมกัน และได้รับความรู้ในเรื่องของความเป็นพลเมืองแต่ในเนื้อหาในหนังสือเท่านั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมเรื่องความเป็นพลเมืองเพื่อเข้าไปเสริมในวิชาหน้าที่พลเมืองให้กับนักเรียนอย่างไร้ที่ติในการจะสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่เด็กและเยาวชนนั้น จะต้องหาแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความเป็นพลเมือง ซึ่งการจะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความเป็นพลเมืองได้อย่างแท้จริงนั้น ต้องทราบว่า ความเป็นพลเมืองมีคุณลักษณะและตัวบ่งชี้ได้บ้างที่แสดงหรือสะท้อนให้เห็นว่ามีความเป็นพลเมือง

และจากผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาปีการศึกษา 2561 พบว่า ตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในด้านการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก และความสำคัญ ของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองของสังคม (Department of Local Administration, 2018)

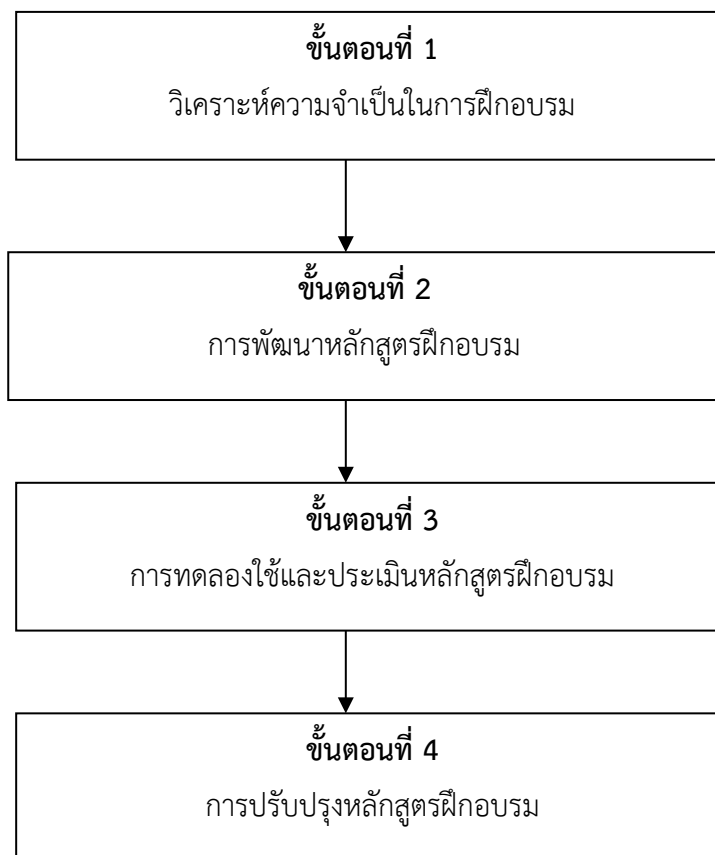
ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองโดยเริ่มต้น โดยการจัดอบรมให้แก่ นักเรียนของโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดนนทบุรี ในเรื่องความสำคัญและบทบาทของความเป็นพลเมืองโดยผ่านกระบวนการ 6 ขั้นตอนคือ การระบุปัญหา การเลือกปัญหา การลงพื้นที่เก็บข้อมูล การจัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย การนำเสนอผลงาน และการสะท้อนประสบการณ์การเรียนรู้ เมื่อได้องค์ประกอบความเป็นพลเมืองของนักเรียนแล้ว สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมหรือส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็นพลเมืองที่ดีต่อไป เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโรงเรียน ช่วยให้ผู้สามารถผลิตนักเรียนที่มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง ไม่เป็นปัญหาของสังคมและช่วยลดปัญหาการเกิดความขัดแย้งในสังคม ให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อทดลองใช้และประเมินหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ใช้แผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest- Posttest Design) มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 4,497 คน

กลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยมีโรงเรียนที่เลือกในการฝึกอบรมในครั้งนี้จำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดลุ่มโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเนื่องจากโรงเรียนวัดลุ่มได้จัดการเรียนการสอนในวิชาหน้าที่พลเมือง อีกทั้ง ผู้บริหารและครูมีความต้องการที่จะส่งเสริมด้านความเป็นพลเมืองให้นักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและมีความเป็นพลเมืองมากยิ่งขึ้น และได้คัดเลือกเด็กนักเรียนเข้าร่วมการฝึกอบรมจำนวน 30 คน โดยให้ครูประจำชั้นเป็นคนคัดเลือกเข้ารับการฝึกอบรม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

1. ตอนที่ 1 แบบสอบถามภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง
2. ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อ “ระดับความเหมาะสม” ของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (Rating Scale) และ ที่มีต่อ

“ระดับการปฏิบัติ” ของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยให้นักเรียนประเมินตนเองเกี่ยวกับระดับความเป็นพลเมือง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ทางสถิติคือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่เข้าร่วมการฝึกอบรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ
2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรโดยใช้แบบทดสอบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 - 6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)
3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลของพฤติกรรมความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรโดยใช้แบบทดสอบวัดความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

ผลการวิจัย

จากผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ดังนี้

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วยเนื้อหา 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม องค์ประกอบที่ 2 มีคุณธรรม จริยธรรม องค์ประกอบที่ 3 เคารพกติกาหรือกฎหมาย องค์ประกอบที่ 4 เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น องค์ประกอบที่ 5 มีจิตสาธารณะ และ องค์ประกอบที่ 6 เคารพความแตกต่าง ซึ่งนำเนื้อหาหลักสูตรมาจัดเป็นหลักสูตรฝึกอบรมได้ 4 โมดูล ดังต่อไปนี้

โมดูลที่ 1 พลเมืองสำคัญไฉน เป็นการกล่าวให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในเรื่องของความหมายและคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองและการทำกิจกรรมรู้จักมักจี่เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการเริ่มต้นอบรม

โมเดลที่ 2 เคารพและยอมรับในการอยู่ร่วมกันในสังคม เกิดจากการนำองค์ประกอบความเป็นพลเมืองของนักเรียนในองค์ประกอบที่ 3 เคารพกติกาหรือกฎหมาย องค์ประกอบที่ 4 เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และองค์ประกอบที่ 6 เคารพความแตกต่าง บูรณาการร่วมกันและสร้างเป็นกิจกรรมฝึกการเคารพสิทธิของผู้อื่น กิจกรรมฝึกการเคารพความแตกต่างและกฎกติกาการเป็นประชาธิปไตย

โมเดลที่ 3 รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม เกิดจากการนำองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองในองค์ประกอบที่ 1 รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวมและองค์ประกอบที่ 5 มีจิตสาธารณะ นำมาบูรณาการร่วมกัน สร้างกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนและชุมชน (เก็บขยะ)

โมเดลที่ 4 คุณธรรม จริยธรรม เกิดจากการนำองค์ประกอบที่ 2 คุณธรรม จริยธรรม มาสร้างเป็นกิจกรรมและทบทวนความรู้ในเรื่องของความเป็นพลเมืองที่ได้อบรมมาพร้อมสรุปอภิปราย

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมจำนวนทั้งสิ้น 2 วัน มีการวัดประเมินผลทั้งก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ประกอบด้วยแบบทดสอบความรู้ด้านความเป็นพลเมืองและ แบบวัดพฤติกรรม

2. ผลการทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

2.1 ผลการเปรียบเทียบด้านความรู้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่าหลังการฝึกอบรมนักเรียนมีคะแนนการทดสอบความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 91.81 โดยมีคะแนนการทดสอบความรู้หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนอบรม เท่ากับ 8.63 คะแนน

2.2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พบว่า หลังการฝึกอบรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองในภาพรวม เพิ่มขึ้น ร้อยละ 77.24 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.64 คะแนน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมด้านเคารพและยอมรับการอยู่ร่วมกันในสังคมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 72.56 อยู่ในระดับมาก ด้านรับผิดชอบต่อส่วนรวมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 81.55 อยู่ในระดับมากที่สุด และ ด้านคุณธรรม จริยธรรมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 77.60 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมี คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.56, 1.60 และ 1.49 คะแนน ตามลำดับ

3. ผลการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

การปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี หลังการนำทดลองใช้แล้ว พบว่า มีการปรับปรุงแต่ละโมเดลดังต่อไปนี้ ปรับเนื้อหาการฝึกอบรม และเวลาให้เหมาะสม เพิ่มกิจกรรมนันทนาการสอดแทรกแต่ละโมเดลเพื่อไม่ให้นักเรียนรู้สึกเบื่อหน่าย มีการให้ชมวิดิทัศน์ ในการอบรมและเพิ่มกิจกรรมนอกสถานที่เพื่อให้นักเรียนที่อบรมได้เรียนรู้ถึงปัญหาที่แท้จริงในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1.การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีเนื้อหาทั้งหมด 6 องค์ประกอบ 4 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 พลเมืองสำคัญไหน โมดูลที่ 2 เคารพและยอมรับในการอยู่ร่วมกันในสังคม โมดูลที่ 3 รับผิดชอบต่อส่วนรวม และโมดูลที่ 4 คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเนื้อหาทั้ง 4 โมดูลนั้น สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติจุดมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษา ไว้ในมาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และบัญญัติการเรียนรู้เกี่ยวกับสำนึกของความเป็นพลเมืองไว้ในมาตรา 7 ระบุว่า “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จัก รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ” (Ministry of Education, 2017) และตอบสนองจุดมุ่งหมายของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้จัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อมุ่งพัฒนา นักเรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้าน ร่างกาย ความรู้คุณธรรม มีจิตสำนึกใน ความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข สามารถปฏิบัติตนเป็น พลเมืองและพลโลกที่ดีในสังคมและระบอบการปกครองที่ดำรงอยู่ นำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติในที่สุด

ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีนั้น ได้พัฒนาเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักและความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองของสังคมและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านการ ปฏิบัติตนเป็นพลเมือง ซึ่งพบว่า นักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในการที่จะปฏิบัติตนเป็นพลเมืองของสังคม นักเรียนจึงควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) (Ministry of Education, 2018) ที่ต้องการให้คนไทยที่มีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติ และพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่าง รู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญ อกงามทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียง ความเป็นไทย มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้อง กับบทบาทหน้าที่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ ดังนั้น หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดนนทบุรี จึงเป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสมสำหรับนักเรียน ในการนำไปใช้ในการฝึกอบรมให้เด็ก นักเรียนมีความเป็นพลเมืองและเติบโตเป็นเยาวชนที่ดีของประเทศชาติ

2. ผลการทดลองใช้หลักสูตร

2.1 ด้านความรู้ การทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พบว่าหลังการฝึกอบรมนักเรียนมีคะแนนการทดสอบความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 91.81 โดยมีคะแนนการทดสอบความรู้หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนอบรม เท่ากับ 8.63 คะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ถึงความเป็นพลเมือง และด้านอื่นๆ ตามกรอบของทักษะความเป็นพลเมือง 6 องค์ประกอบ 4 โมดูล ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ผู้วิจัยได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการใช้เทคนิคต่างๆ ได้แก่ การใช้การบรรยาย การใช้สื่อวีดิทัศน์ การใช้เกม การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยใช้สื่อเทคโนโลยี การระดมความคิดเห็น กระบวนการทำงานกลุ่ม การวางแผนร่วมกัน การอภิปรายร่วมกัน การให้ข้อเสนอแนะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของหลักสูตรได้เป็นอย่างดี มีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง มีจิตสำนึกเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างสร้างสรรค์ และเป็นผู้จัดการข้อมูลข่าวสารรวมถึงเป็นพื้นที่ในการขับเคลื่อนสังคม (Dhmanitayakul, and Biggins, 2019)

2.2 ด้านพฤติกรรม ในการทดลองใช้หลักสูตรนั้น พบว่า พฤติกรรมความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีในภาพรวม เพิ่มขึ้น ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีนั้น สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความเป็นพลเมืองได้ สอดคล้องกับการวิจัยพบว่า กิจกรรมการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง มีผลในเชิงบวก ผู้เรียนมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง ได้แก่ การมีอิสรภาพและพึ่งพาตนเองได้ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาค เคารพกติกา/เคารพกฎหมาย และการรับผิดชอบต่อสังคม (Nuerthong, Suvarnasara, and Patrawiwat, 2017)

ผลจากการพัฒนาทดลองใช้และปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ส่งผลให้เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมฝึกอบรม มีความรู้ และมีพฤติกรรมด้านความเป็นพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และเป็นไปในทิศทางที่ดี อันเนื่องจากนักเรียนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาตนเองเพื่อก้าวเป็นกำลังของประเทศชาติได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิเคราะห์การวัดด้านความรู้ โดยภาพรวมในการทดสอบพบว่า ผลการทดสอบหลังการฝึกอบรมมีคะแนนสูงกว่าการฝึกอบรม ดังนั้น ควรจัดกิจกรรมและเนื้อหาที่เหมาะสมจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

1.2 จากผลการวิเคราะห์การวัดด้านพฤติกรรม พบว่า ด้านยอมรับความแตกต่างและเคารพผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเอง มีผลการประเมินต่ำที่สุด ควรพัฒนาหลักสูตรหรือจัดกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในการจัดกิจกรรม ควรเน้นกระบวนการกลุ่ม มีการทำงานเป็นทีม เพื่อให้นักเรียนตระหนัก เห็นคุณค่า และความสำคัญของแต่ละบุคคลที่อยู่ภายในกลุ่มของตนเอง

1.3 ควรนำเนื้อหาจากหลักสูตรนี้ไปเพิ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาหน้าที่พลเมืองของโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษา ในประเด็นต่อไปนี้

2.1 กระบวนการปลูกฝังระเบียบวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

References

- Chantawee, B. (2020). A Study of Responsibility Development of Students in 21St Century Opportunity Expansion School in Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Education Service Area Office 1. *Journal of Arts Management*, 4(1), 23-33.
- Department of Local Administration. (2018). *Local Education Development Plan B.E. 2018-2022*. Bangkok: Department of Local Administration.
- Dhmanitayakul, C., & Biggins, O. (2019). Conceptualizing Digital Citizenship for Digital Natives in Thailand. *Journal of Communication Art Review*, 23(3), 60-73.
- Horsaengchai, S. (2020). The Perspective of Education as Philosophy Changing Acceptation as Buddhist Peaceful Means. *Journal of Arts Management*, 4(1), 180-192.
- Ministry of Education. (2018). *National Education Act 1999 and Amended (Version 2) 2002 Along With Relevant Ministerial Regulations and Regional Education Act Compulsory B.E. 2020*. Bangkok: ETO Printing House.
- Nuerthong, R., Suvarnasara, C., & Pattrawiwat, K. (2017). Development a Model of Civic Educational Management in Private General Education Schools in Bangkok. *Journal of Southern Technology*, 10(1), 137-142.

- Pramaha Prakasit Thitipasitthikorn. (2020). Conscious Building the Good Citizenship in Community development and Urbanized Buddhist Community in Nakhon Pathom Province. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 3(1), 63-80.
- The National Economic and Social Development Board. (2016). *National Economic and Social Development Plan No. 12 B.E. 2560-2564*. Bangkok: Office of the Prime Minister.

การศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการ
ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

A Study of a Cooperative Professional Learning Supervision Model for the
Study of Academic Work on Learning Assessment and Evaluation in Basic
Educational Institutions in Northeastern Region

¹วิรัตน์ นิลแก้วบวรวิทย์ และ ธัชชัย จิตรนันท์

¹Wirunpueh Nilkaewbowonvit and Thatchai Chittranan

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand.

¹Corresponding author's Email: Wirunpueh.Nilk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อศึกษา สภาพการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้และความต้องการในการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้กระบวนการวิจัยและศึกษา เป็น 1 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้และความต้องการในการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศึกษาโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาที่มีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้และความต้องการในการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับน้อย คิดเป็น ร้อยละ 62.80 เมื่อทำการศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีชื่อเรียกว่า “CoPDA Model” มีองค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 1) การนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพ (Cooperative Professional Development: Co) 2) การวางแผนการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครู (Plan: P) 3) การลงมือปฏิบัติ มีการสังเกตการณ์

* Received March 18, 2020; Revised March 20, 2020; Accepted October 16, 2020

การสอนของครู การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Do: D) และ 4) การประเมินผลการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพ (Assessment: A) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การศึกษารูปแบบ; การนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพ; การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้;
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The research article aimed at studying a cooperative professional learning supervision model for the study of academic work on learning assessment and evaluation in basic educational institutions. The research consisted of the following objectives: 1) to study the current state of learning assessment and evaluation as well as the needs in cooperative professional learning supervision in basic educational institutions in Northeastern region; 2) to study the cooperative professional learning supervision; and 3) to study the academic work on learning assessment and evaluation in basic educational institutions in Northeastern region. The research was divided into 1 phase by studying the current state of learning assessment and evaluation as well as the needs in cooperative professional learning supervision in basic educational institutions and the Educational Service Area Office that had the best practice guideline, in a total of 3 offices. The statistics used for data analysis were percentage, average, standard deviation (S.D.), and content analysis.

The research results revealed as follows: 1) From studying the current state of learning assessment and evaluation as well as the needs in cooperative professional learning supervision in basic educational institutions in Northeastern region, it was found that the current state of the learning assessment and evaluation in basic educational institution was at a low level by 62.80%. When studying a cooperative professional learning supervision model for the study of academic work on learning assessment and evaluation in basic educational institutions in Northeastern region, it revealed that the model was called “CoPDA” consisting of 1) cooperative professional learning (Co); 2) supervision of teacher teaching management plan (Plan: P); 3) implementation by doing as well as the observation of teacher’s teaching and giving feedback (Do: D); and 4) the assessment of cooperative professional learning supervision (Assessment: A).

Keywords: Model Study; Cooperative Professional Learning Supervision; Learning Assessment and Evaluation; Northeastern Region

บทนำ

การจัดการศึกษาทุกระดับสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ผู้เรียนต้องประสบความสำเร็จตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนด เป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับนั้นๆ โดยสถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้

ที่กำหนดในหลักสูตร ไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร มีการกำหนดให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ใน 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ทุกระดับมีเจตนารมณ์เช่นเดียวกัน คือ ตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำผลการประเมินมาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Office of the Education Council, 2017) ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาโดยตรงที่จะต้องจัดทำหลักสูตรของตนเอง เพื่อเป็นกรอบในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่กำหนด (Phrapalad Somchai Payogo (Damnoen), Phumphongkhochasorn, 2020) คือ เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและมาตรฐานช่วงชั้นที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งนี้โดยต้องสอดคล้องและสนองความถนัดความสนใจและความสามารถผู้เรียน และความต้องการของชุมชน (Phothong, 2001) และเพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ ได้มีสาระบัญญัติให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การศึกษาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (Office of the Basic Education Commission, 2003)

การประเมินผลการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ระบุว่า การวัดและประเมินการเรียนรู้ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องทั้งก่อน ระหว่างและหลังเสร็จสิ้นการเรียนการสอน โดยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการเรียนสอน เพื่อจะทราบความก้าวหน้าการพัฒนาของนักเรียน เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอน ก็จะมีผลกระทบต่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วย ผลกระทบอาจมีสาเหตุหลายประการ ดังนั้นสำหรับปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (Wiriyakun, 2013)

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลผู้เรียน คือ ครู เพราะครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ (Wiratchai, and Wongvanich, 2001) เสริมศึกษาผู้เรียนให้เป็นบุคคลใฝ่เรียนรู้มีความสามารถในการคิดและการปฏิบัติงานที่สูงกว่าพื้นฐานธรรมดา เรียนรู้โลกใหม่แต่ไม่ลืมธรรมชาติ และท้องถิ่นของตนเองครูจึงควรมีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้ คือ 1) สอนและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาตามธรรมชาติ และตามสมรรถนะ 3) จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน เรียนจากประสบการณ์จริง คิดเป็นทำเป็น 4) ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และบุคลิกภาพที่ดี 5) จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม 6) เรียนรู้ไปพร้อมผู้เรียน 7) ประเมินผู้เรียนจากศึกษาการ และพฤติกรรม (Ministry of Education, 2009) การวัดและประเมินผลผู้เรียนนั้นครูจะต้องดำเนินการวัดและประเมินผลผู้เรียนตาม

มาตรฐานวิชาชีพครูที่ได้กำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานครูวิชาชีพครู ในมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ข้อที่ 5 ความรู้เรื่องการวัดและประเมินผลการศึกษา ซึ่งครูจำเป็นต้องมีความรู้และความสามารถด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาไว้ดังนี้ คือ ด้านสาระความรู้ 1) หลักการและเทคนิคการวัดและประเมินผลการศึกษา 2) การศึกษาและใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษา 3) การประเมินตามสภาพจริง 4) การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน 5) การประเมินภาคปฏิบัติ 6) การประเมินผลแบบย่อยและแบบรวม ด้านสมรรถนะการวัดและประเมินผล 1) สามารถวัดและประเมินผลได้ตามสภาพความเป็นจริง 2) สามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนรู้และหลักสูตร

จากรายงานการประเมินคุณภาพผู้เรียนในการสอบวัดความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (National Test : NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 โดยสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการประเมินความสามารถพื้นฐาน 3 ด้าน คือ ความสามารถด้านภาษา (Literacy) ด้านคำนวณ (Numeracy) และด้านเหตุผล (Reasoning Abilities) พบว่า ในภาพรวมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มีผลการสอบด้านคำนวณ (Numeracy) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 40.96 ความสามารถด้านภาษา (Literacy) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 47.77 และด้านเหตุผล (Reasoning Abilities) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 48.81 (Office of Roi Et Primary Education Area, Area 3, 2015) ซึ่งจากผลการทดสอบดังกล่าวต้องรีบดำเนินการแก้ไข ซึ่งครูผู้สอนต้องเกิดตระหนัก มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะด้านคำนวณพร้อมทั้งสามารถออกข้อสอบเพื่อประเมินนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปในแนวทางเดียวกันที่มีมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ ผลการประเมินมีความน่าเชื่อถือ ตรงตามความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน และสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงและศึกษาความสามารถพื้นฐานของนักเรียนทั้งในระดับรายบุคคลและโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้และความต้องการในการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในครั้งนี้เป็นระเบียบวิธีการวิจัยและศึกษา (Research and Development) โดยดำเนินการแบ่งออกเป็น 1 ระยะ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้และความต้องการในการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาหน่วยงานที่เป็นต้นแบบแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เกี่ยวกับการนิเทศและการจัดการเรียนการสอนที่เป็นเลิศ จำนวน 3 หน่วยงาน

ขั้นตอนที่ 3 ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ และความต้องการการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพ ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 216 คน

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาแบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้และความต้องการของการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถาม จำนวน 7 คน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ ในขั้นตอนนี้ศึกษาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบของการศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาศึกษาเป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่อง เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การสอน จบวิชาเอก ขนาดโรงเรียน ประเภทของโรงเรียน เป็นแบบเลือกที่กำหนดไว้เป็นตัวเลือก (Force choice)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา ของการศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Form) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประชากรและขนาดตัวอย่าง

เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระยะ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 2 โรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 แห่ง

1.2 ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 216 คน

1.3 ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถาม จำนวน 7 คน

1.4 ประชากร ที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 183 เขตพื้นที่การศึกษา

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นหน่วยการสุ่ม ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 1 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 100 โรงเรียน จำนวน 100 คน

2. การศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแบ่งการดำเนินการ ดังนี้

2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 9 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

2.1.1 นักวิชาการที่มีการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอกและเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 คน

2.1.2 ผู้ปฏิบัติการนิเทศที่เป็นศึกษานิเทศก์ หรือ ผู้บริหารสถานศึกษาวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าเชี่ยวชาญ หรือ การศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอก จำนวน 4 คน

2.2 การศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบ ดังนี้

2.2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการนำรูปแบบไปใช้ ได้แก่ ครูวิชาการทำหน้าที่นิเทศ จำนวน 3 คน จาก 3 โรงเรียน , ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน จาก 3 โรงเรียน , ครูผู้รับการนิเทศ จำนวน 3 คน จาก 3 โรงเรียน , ศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่นิเทศ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน โดยได้ไปทดลองใช้ในโรงเรียนบ้านแห่ประชนากูล โรงเรียนบ้านผักกาดหญ้าโรตารี่อุทิศ และโรงเรียนไชยวานนาเลิงคังสะอาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และนำผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและ

ประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยผู้เชี่ยวชาญ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำร่างแบบสอบถามที่ศึกษาขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณา ตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับวัตถุประสงค์ (Index of item-Objectives Congruence: IOC) โดยใช้เกณฑ์รายข้อมีค่าเท่ากับ 0.80 ขึ้นไป

2. นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจพิจารณาความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง ตรวจสอบความถูกต้อง สำนวนภาษาที่ใช้ และพิจารณารายข้อ ถ้าข้อคำถามใดค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับวัตถุประสงค์ (Index of item-Objectives Congruence: IOC) มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.80 ตัดทิ้ง แล้วแก้ไขให้สมบูรณ์

3. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา อีกครั้งก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่และร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 ของแบบสอบถามที่มีลักษณะข้อมูลเป็นแบบมาตราส่วน (Rating Scale) วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของการศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพ เพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 3 ของแบบสอบถามที่มีลักษณะข้อมูลเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Opened Form) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย การศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการวัดผลและประเมินการเรียนรู้และความต้องการในการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ ในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและศึกษา (Research and Development) (Si Sa-at, 2002; SA-nguan Nam, 2002) สามารถลำดับขั้นตอนได้ต่อไปนี้

ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน แบ่งเป็น 1 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้และความต้องการในการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทำการศึกษาสภาพปัจจุบันของการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้และความต้องการในการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารตำรา งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษา

1.1 ผลการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการนิเทศ และองค์ประกอบของการนิเทศ โดยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่าการนิเทศมี 5 ขั้นตอนดังนี้

- 1) ประชุมก่อนการสังเกต
- 2) สังเกตการสอน
- 3) วิเคราะห์ผลการสังเกตการสอน
- 4) ประชุมเพื่อการนิเทศ
- 5) ประชุมเพื่อเสนอผลการวิเคราะห์การสอน

1.2 ผลการวิเคราะห์หลักการ ทฤษฎีการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพ โดยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ได้เป็นกระบวนการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพ 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การวางแผนการนิเทศ (Plan : P)
- 2) การดำเนินการนิเทศ (DO : D)
- 3) การประเมินผลการนิเทศ (Assessment : A)

ผู้นิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพประกอบด้วยผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ที่มีครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งได้สรุปว่าการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพในครั้งนี้ประกอบด้วย 4 คน ดังนี้

- 1) ศึกษานิเทศก์
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 3) ครูวิชาการ (ครูผู้ให้การนิเทศ)
- 4) ครูผู้รับการนิเทศ

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการแนวปฏิบัติของการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของกิจกรรมการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สรุปลงเป็น 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 10 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 2 การนำผลการเรียนรู้ไปใช้เพื่อศึกษาผู้เรียน 5 ตัวชี้วัด

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

ผู้วิจัยได้ไปศึกษาหน่วยงานที่เป็นต้นแบบแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เพื่อศึกษาแนวทางการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3 หน่วยงาน ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 2) โรงเรียนวัดถนนกะเพรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 3) โรงเรียนบ้านคำบัง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวง ในการศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในครั้งนี้ผู้วิจัยมีวิธีการศึกษา 4 ขั้นตอน ดังนี้ 2.1) ข้อมูลพื้นฐาน 2.2) ศึกษาเอกสาร 2.3) การสัมภาษณ์กลุ่ม 2.4) สังเกตการสอน

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของการศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน ผู้วิจัยจึงได้นำองค์ประกอบทั้งหมดมากำหนดเป็นข้อแบบสอบถาม โดยนำเสนอผลดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันของการศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวม

ที่	องค์ประกอบวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้	สภาพปัจจุบัน		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	2.38	1.05	น้อย
2	การนำผลการเรียนรู้ไปเพื่อศึกษาผู้เรียน	2.31	1.15	น้อย
รวม		2.34	1.10	น้อย

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของงานวิชาการ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยภาพรวมอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X} = 2.34$) เมื่อพิจารณาแต่

ละองค์ประกอบ พบว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในลำดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.38$) รองลงมา คือ การนำผลการเรียนรู้ไปเพื่อศึกษาผู้เรียน ($\bar{X} = 2.31$)

สภาพปัจจุบันของการศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ องค์ประกอบที่ 1 การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายข้อ ดังตาราง 13

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันของการศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ องค์ประกอบที่ 1 การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายข้อ

ที่	การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้	สภาพปัจจุบัน		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน				
1	โรงเรียนของท่านมีการดำเนินการ กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตรงตามหลักสูตร	2.46	1.07	น้อย
2	โรงเรียนมีการประชุมคณะครูเพื่อชี้แจง แนะนำ การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ให้เป็นไปตามระเบียบและสอดคล้องกับหลักสูตร	2.23	1.06	น้อย
3	ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	2.41	1.05	น้อย
4	ครูได้มีการศึกษาและทำความเข้าใจระเบียบการวัดและประเมิน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	2.27	0.97	น้อย
5	ครูมีความรู้เกี่ยวกับการวัด ประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย	2.32	1.03	น้อย
6	ครูสามารถศึกษาเครื่องมือวัด และประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย	2.57	1.08	น้อย
7	ครูได้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด และประเมินผลการเรียนรู้ที่ศึกษาขึ้น	2.64	0.95	น้อย
8	ครูนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ	2.32	1.02	น้อย
9	ครูได้จัดทำเอกสาร หลักฐานในชั้นเรียนตามระเบียบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้ถูกต้องและทันตามเวลาที่กำหนด	2.49	1.18	น้อย
10	โรงเรียนมีการสรุป รายงานผลการเรียนรู้ให้แก่ผู้ปกครองทราบตามเวลาที่กำหนด	2.16	1.08	น้อย
รวม		2.38	1.05	น้อย

จากตาราง 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ องค์กรประกอบที่ 1 การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X} = 2.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนมีการสรุป รายงานผลการเรียนรู้ให้แก่ผู้ปกครองทราบตามเวลากำหนด มีการปฏิบัติในปัจจุบันน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.16$) รองลงมาคือ โรงเรียนมีการประชุมคณะครูเพื่อชี้แจง แนะนำการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นไปตามระเบียบและสอดคล้องกับหลักสูตร ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ($\bar{X} = 2.23$) และครูได้มีการศึกษาและทำความเข้าใจระเบียบการวัดและประเมิน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.27$)

สภาพปัจจุบันของการศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์กรประกอบที่ 2 การนำผลการเรียนรู้ไปใช้เพื่อศึกษาผู้เรียน โดยรวมและรายข้อ ดังตาราง 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันของการศึกษางานวิชาการ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์กรประกอบที่ 2 การนำผลการเรียนรู้ไปใช้เพื่อศึกษาผู้เรียน โดยรวมและรายข้อ

ที่	การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้	สภาพปัจจุบัน		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 2 การนำผลการเรียนรู้ไปใช้เพื่อศึกษาผู้เรียน				
1	ครูมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ที่จะนำผล การเรียนมาศึกษาผู้เรียน	2.19	1.10	น้อย
2	ครูได้ใช้ข้อมูลและสารสนเทศจากรายงานผล การประเมิน เพื่อศึกษาผู้เรียน	2.22	1.23	น้อย
3	ครูให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนและให้คำแนะนำ ที่เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่	2.42	1.17	น้อย
4	ครูมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง	2.23	1.14	น้อย
5	ครูได้รายงานผลการประเมินจากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตาม หลักสูตร	2.52	1.11	น้อย
รวม		2.31	1.15	น้อย

จากตาราง 3 พบว่า สภาพปัจจุบันของการศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ องค์กรประกอบที่ 2 การนำผลการเรียนรู้ไปใช้เพื่อศึกษาผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูมีการวางแผนกำหนด

เป้าหมายที่จะนำผลการเรียนมาศึกษาผู้เรียนมีการปฏิบัติในปัจจุบันน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.19$) รองลงมาคือ ครูได้ใช้ข้อมูลและสารสนเทศจากรายงานผลการประเมินเพื่อศึกษาผู้เรียน ($\bar{X} = 2.22$) และครูมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 2.23$)

สรุปข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นคำถามปลายเปิด สรุปได้ว่า การประเมินผลการเรียนรู้ของครูโดยส่วนใหญ่ไม่ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ครูไม่มีการประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียนอย่างจริงจังทำให้นักเรียนไม่ได้รับการศึกษาในบทเรียน การประเมินผลการเรียนรู้ของครูและการจัดกิจกรรมการสอนของครูไม่สัมพันธ์กัน ครูประเมินผลการเรียนรู้ไม่ตรงตามตัวชี้วัด ต้องการผู้ที่จะมาชี้แนะให้คำปรึกษาในการศึกษาแบบทดสอบเพื่อวัดผลนักเรียนที่ตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ และชี้แนะ แนะนำวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ให้สูงขึ้น

ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อยกร่างรูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏผลดังนี้ องค์ประกอบหลักของการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ร่างรูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากภาพที่ 1 แสดงถึง ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนไม่มีการประชุมคณะครูเพื่อชี้แจง แนะนำ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นไปตามระเบียบ และสอดคล้องกับหลักสูตร ผู้บริหารไม่ส่งเสริมให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดครูไม่ได้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด และประเมินผลการเรียนรู้ที่

ศึกษาขึ้น ครูไม่สามารถศึกษาเครื่องมือวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย ครูต้องการผู้ให้คำปรึกษาในเรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ให้สูงขึ้น องค์ประกอบหลักของการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพมี 3 ขั้นตอนดังนี้ 1) การวางแผนการนิเทศ (Plan : P) 2) การดำเนินการนิเทศ (Do : D) 3) การประเมินผลการนิเทศ (Assessment : A) และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษามี 2 องค์ประกอบ ดังนี้ ตัวชี้วัด 1 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวชี้วัดที่ 2 ด้านการนำผลการเรียนรู้ไปเพื่อศึกษาผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการสรุปผลการวิจัยมีประเด็นที่สำคัญในการอภิปรายผลดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบในการดำเนินการวิจัย และจากการประเมินเพื่อยืนยันองค์ประกอบของผู้ทรงคุณวุฒิ ในการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพเพื่อพัฒนางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้สรุปว่าการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพในครั้งนี้ประกอบด้วย 4 คนดังนี้ 1) ศึกษานิเทศก์ 2) ผู้บริหารสถานศึกษา 3) ครูวิชาการ (ครูผู้ให้การนิเทศ) 4) ครูผู้รับการนิเทศ แนวคิดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ แนวปฏิบัติของการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของกิจกรรมการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สรุปแบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และด้านที่ 2 การนำผลการเรียนรู้ไปเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Sanglee, 2002).

2. การศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพเพื่อพัฒนางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ผ่านการตรวจสอบรูปแบบการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพเพื่อพัฒนางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และคู่มือการใช้รูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านความเหมาะสม และการใช้ประโยชน์ จนได้รูปแบบการนิเทศการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพเพื่อพัฒนางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การนำรูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปใช้ให้เกิดประสิทธิผล ควรมีการดำเนินกิจกรรมการนิเทศการศึกษาเครื่องมือวัด และประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังการใช้รูปแบบนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรมีการศึกษารูปแบบการนิเทศแบบร่วมศึกษาวิชาชีพเพื่อศึกษางานวิชาการด้าน

References

- Chamonman, U. (2007). *Educational Research Models and Tools: Case Study*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Ministry of Education. (2009). *Basic Education Core Curriculum 2008*. Bangkok: Transportation Organization Printing House.
- Office of the Basic Education Commission. (2003). *Guide for supervision Supervision guidelines for developing school internal supervision system*. Bangkok: Teachers Council.
- Office of the Education Council. (2017). *National Education Plan 2017-2036*. Bangkok: Prigwan Grafig
- Phothong, A. (2001). *Educational Supervision*. (2nd ed.). Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Phrapalad Somchai Payogo (Damnoen), & Phumphongkhochasorn, P. (2020). The Development of the Innovative Model of School Administration in the Secondary Education Area Office 18. *Solid State Technology*, 63(2s), 2058-2065.
- Sanglee, S. (2002). *Cooperative Professional Development Supervision for the Improvement of Mathematics Learning Achievement of First-Sixth Grade Student*. (Master's Thesis). Silpakorn University. Nakhon Pathom.
- Sa-nguan Nam, C. (2002). *Theory and Practice in School Administration*. Bangkok: Bookpoint Company Limited.
- Si Sa-at, S. (2002). *Preliminary Research*. (7th ed.). Bangkok: Suwiniyasarn.
- Timtak, J. (2001). *The Development of Thai Language Teaching Competency. Grade 1-3 By Using the Instructional Supervision Professional Co-Development Process*. (Master's Thesis). Silpakorn University. Nakhon Pathom.
- Wiratchai, N., & Wongvanich, S. (2001). *Synthesis of Educational Research by Clinical Supervision*. (4th ed.) Bangkok: Chulalongkorn University.
- Wiriyakun, K. (2013). *Introduction to Industrial Psychology*. Bangkok: Odeon Store printing.

การบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม*

The Construction Business Management in Muang District,

Nakhon Pathom Province

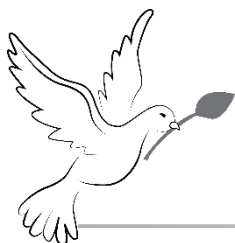
¹ยงยุทธ ศรีสวัสดิ์ และชลกนก โฆษิตคณิน

¹Yongyut Srisawat and Chonkanok Kositcanin

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: yongyut@sisawatinter.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการและปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจ ที่มีความแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เป็นวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แตกต่างกันโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 100 คน ใช้วิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าสถิติที่ใช้คือ วิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน F-Test (ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) โดยสรุปสาระสำคัญดังนี้ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการควบคุม ด้านการสั่งการ ด้านการจัดองค์การ และด้านการวางแผน 2) โดยสรุปสาระสำคัญดังนี้ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการบริหารจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง ระยะเวลาดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และจำนวนพนักงานหรือลูกจ้าง พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับตัวทางการจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการสั่งการ และด้านการควบคุม ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นผู้ประกอบการที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นด้านการสั่งการแตกต่างกัน

คำสำคัญ: การบริหาร; จัดการธุรกิจ; รับเหมาก่อสร้าง

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to study the general information of construction business operators; 2) to compare the factors of operators' characteristics and characteristics of the business that were different in opinions towards the construction business management in Muang district, Nakhon Pathom province. The study was a survey research by studying a sample group of 100 construction business operators in Muang district, Nakhon Pathom province, by means of purposive sampling. The research instrument consisted of a rating scale survey. The statistics used were average, standard deviation (S.D.), f-test, and analysis of variance (ANOVA).

The research results revealed as follows: 1) The operators' opinions towards the construction business management overall were at a high level. When considering each aspect, it was found to be at a high level in all aspects. The highest level was the aspect of personnel arrangement for work, followed by the aspect of control, the aspect of giving orders, the aspect of organizational management, and lastly, the aspect of planning. 2) From studying the comparative analysis of the level of operators' opinions towards the construction business management classified by the same gender, age, education level, income per month, work experience, position, duration of the construction business operation, and number of employees or staff, it was found that most of the operators did not have different opinions on the construction business management in Muang district, Nakhon Pathom province, whether it was the aspect of organizational management, the aspect of personnel arrangement for work, the aspect of giving orders, or the aspect of control. Except for those operators who were different in gender that they had different opinions on the aspect of order.

Keywords: Management; Business Management; Construction

บทนำ

การดำเนินการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในปัจจุบันจะมีการแข่งขันทางธุรกิจนี้ค่อนข้างสูงมาก ไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาสู่ธุรกิจนี้จากผู้รับเหมาย่อย และจากบุคลากรที่เคยทำงานทางด้านงานก่อสร้างมาก่อน ปัจจุบันธุรกิจนี้มีการแข่งขันกันอย่างสูงมากไม่ว่าจะเป็นเรื่องการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การลดราคา การส่งเสริมการตลาดในเรื่องของแถม การโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ การให้รับประกันผลงาน ก่อสร้างตลอดระยะเวลา 2 ปี การบริการหลังการขาย ซึ่งคู่แข่งแต่ละรายจะหันมาใช้กลยุทธ์ทางด้านการบริหารและการจัดการด้านต่างๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในองค์กรของตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตแล้วไม่ค่อยมี

องค์กรใดให้ความสำคัญต่อการบริหาร และการจัดการกับธุรกิจรับเหมาก่อสร้างมากเท่าใดนัก แต่ปัจจุบันทุกๆ องค์กรในธุรกิจรับเหมาก่อสร้างจึงได้มีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางด้านต่างๆ และให้ความสำคัญกับการบริหาร ทางด้านการจัดการ ในเรื่องของคุณภาพของการให้บริการ การบริการหลังการขาย การตลาด โดยจัดให้มีการ ฝึกอบรมพนักงานทุกๆ ระดับให้เข้าถึงเรื่องการให้บริการที่สามารถตอบสนองต่อผู้มาใช้บริการและสามารถ ทัดเทียมกับคู่แข่งในในตลาดของธุรกิจนี้ (Tangvichien, 2010)

จะเห็นได้ว่าปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นธุรกิจประเภทใดต่างก็เล็งเห็นในสำคัญของการบริหารการ จัดการทางด้านต่างๆ เพราะต่างตระหนักดีว่า การบริหารการจัดการเป็นส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถขาดได้ใน กระบวนการทำธุรกิจทุกประเภท การบริหารการจัดการสามารถครอบคลุมถึงตั้งแต่ขบวนการวางแผน การจ้ด องค์กร การจูงใจ และขบวนการปฏิบัติการ อีกทั้งการบริหารยังเป็นตัวควบคุมการปฏิบัติการและบ่งบอกให้ ทราบถึงผลลัพธ์ของงานที่แล้วเสร็จ สามารถบ่งบอกให้ทราบถึงอนาคตของธุรกิจนั้นๆ ว่าจะดำเนินการไปใน ทิศทางใด ส่วนรายละเอียดของการบริหารการจัดการในส่วนของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างนั้นจะมีประเด็นที่ น่าสนใจที่จะสามารถนำมาจัดการให้ก่อประโยชน์ต่อธุรกิจประเภทนี้ได้แก่ การจัดการทางด้านคุณภาพของงาน ก่อสร้าง การจัดการในด้านการคัดสรรผู้รับเหมาช่วงที่จะเข้ามาดำเนินการก่อสร้าง การควบคุมคุณภาพของ วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง (การจัดซื้อ) การจัดการด้านการตลาด และการบริหารทางด้านทรัพยากรบุคคล รวมถึง การควบคุมงบประมาณการรับ-จ่ายของโครงการก่อสร้างนั้น (Singhathanadakit, 2010)

ในปัจจุบัน ยังไม่มีผู้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการบริหารรับเหมาก่อสร้าง ทำให้ผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างไม่ทราบถึงการบริหารการจัดการด้านใดก่อให้เกิดผลสำเร็จและด้านใด เป็นอุปสรรคต่อการบริหารการจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และมีการจัดการด้านใดบ้างที่แตกต่างจาก ทฤษฎีที่ได้ศึกษามา ซึ่งผู้ศึกษาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในด้านนี้ อีกทั้งในภาวะปัจจุบันธุรกิจประเภทรับเหมา ก่อสร้างนี้ได้มีการแข่งขันกันสูงมาก และมีผู้สามารถครองเป็นเจ้าตลาดของธุรกิจนี้เพียงไม่มากหลาย ซึ่งผู้ ศึกษาเห็นว่าการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมนี้คงจะเป็น ประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจประเภทรับเหมาก่อสร้าง ที่ยังคงรักษาสถานภาพในการเป็นเจ้าของตลาดของ ธุรกิจนี้ รวมไปถึงผู้ประกอบการที่ไม่ประสบความสำเร็จในธุรกิจประเภทนี้ (Ruchirapa, 2015)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัด นครปฐม
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการและปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจ ที่มีความ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) พื้นที่วิจัย ได้แก่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาทขึ้นไป ณ ปีพ.ศ. 2561 จำนวน 100 ราย (Ministry of Commerce, 2018) โดยจะใช้วิธีการเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นตอนที่ 2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

(1) ตัวแปรอิสระ (Independent variable) คือผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยตามคุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์ และตำแหน่งกับปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจ ได้แก่ ทุนจดทะเบียน ระยะเวลาดำเนินการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และจำนวนพนักงานและลูกจ้าง

(2) ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ ด้านการจัดการธุรกิจ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์กร ด้านการจัดหาบุคคล ด้านการสั่งการและด้านการควบคุม การเปิดเผยข้อมูลด้านสังคม ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัวทางการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดหาบุคคล ด้านการสั่งการ และด้านการควบคุม แล้วนำมาสร้างเป็นข้อคำถาม ดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ด้านการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดหาบุคคล ด้านการสั่งการ และด้านการควบคุม เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ถึงผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 100 คน เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

2. จัดแจงผู้ช่วยศึกษาจำนวน 2 คน เพื่อให้ทราบขั้นตอนและวิธีการเก็บแบบสอบถามเกี่ยวกับรายละเอียดของแบบสอบถาม วิธีการแจก และเก็บแบบสอบถาม

3. ดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยเฉพาะการแจกแบบสอบถามได้อธิบายรายละเอียดให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้เข้าใจและให้กรอกแบบสอบถามโดยขอรับคืนทันที ในระหว่างการรอรับแบบสอบถาม ผู้ศึกษาจะทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

4. นำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาทั้งหมด จำนวน 100 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรวจสอบความสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจก่อสร้างและปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปผลออกมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage) จำแนกตามตัวแปรอิสระ

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการบริหารจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อการบริหารจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ที่มีความแตกต่างในด้านเพศ โดยการหาค่า t-test (Independent) ด้านอายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ ตำแหน่ง ทุนจดทะเบียน ระยะเวลาดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และจำนวนพนักงานหรือลูกจ้าง โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) ใช้ค่า F-test กรณีพบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานมีนัยสำคัญทางสถิติให้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของ Scheffe ซึ่งกำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการควบคุม ด้านการสั่งการ ด้านการจัดองค์การ และด้านการวางแผน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการจัดการที่มีต่อธุรกิจรับเหมาก่อสร้างโดยภาพรวม

การจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการจัดการ
1. ด้านการวางแผน	4.07	0.41	มาก
2. ด้านการจัดองค์การ	4.10	0.32	มาก
3. ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน	4.26	1.26	มาก
4. ด้านการสั่งการ	4.14	0.31	มาก

5. ด้านการควบคุม	4.21	0.26	มาก
โดยภาพรวม	4.26	0.35	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 1.26) ด้านการควบคุม ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.26) ด้านการสั่งการ ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.31) ด้านการจัดองค์การ ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.32) และด้านการวางแผน ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.41)

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการบริหารจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง ระยะเวลาดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และจำนวนพนักงานหรือลูกจ้าง พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับตัวทางการจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการสั่งการ และด้านการควบคุม ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นผู้ประกอบการที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นด้านการสั่งการแตกต่างกัน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการของผู้ประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ

การบริหารจัดการของผู้ประกอบธุรกิจ รับเหมาก่อสร้าง	ชาย		หญิง		t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการวางแผน	3.96	1.30	4.40	0.28	0.38	0.54
2. ด้านการจัดองค์การ	4.06	0.33	4.23	0.26	0.23	0.60
3. ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน	4.29	1.46	4.19	0.28	0.63	0.43
4. ด้านการสั่งการ	4.11	0.32	4.23	0.29	0.37	0.54
5. ด้านการควบคุม	4.13	0.22	4.45	0.34	0.01	0.90
รวม	4.22	0.54	4.33	0.81	0.57	0.59

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลการบริหารจัดการผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมจำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น มีการสั่งการ โดยวาจา และการตรวจสอบคุณภาพมีความคิดเห็นต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการของผู้ประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง

จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน	5 ปีลงไป		6-10 ปี		11-20 ปี		16 ปีขึ้นไป		t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการวางแผน	4.05	0.53	4.16	0.40	4.16	0.61	4.00	0.50	0.03	0.84
2. ด้านการจัดองค์การ	3.55	0.70	4.33	0.81	4.25	0.66	4.33	0.49	0.14	0.70
3. ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน	4.22	0.64	4.50	0.54	3.94	0.72	4.22	0.60	0.01	0.90
4. ด้านการสั่งการ	4.22	0.73	4.50	0.54	3.38	0.97	4.55	0.50	0.43	0.51
5. ด้านการควบคุม	3.79	0.62	4.04	0.52	4.25	0.60	4.08	0.65	0.38	0.54
รวม	3.96	0.47	4.40	0.81	4.33	0.48	4.20	0.41	0.24	0.62

จากตารางที่ 3 พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลการบริหารจัดการของผู้ประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 โดยสรุปสาระสำคัญดังนี้ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการควบคุม ด้านการสั่งการ ด้านการจัดองค์การ และด้านการวางแผน

ระดับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการควบคุม ด้านการสั่งการ ด้านการจัดองค์การ และด้านการวางแผน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ประกอบการยังไม่สามารถจัดให้บุคคลที่เข้ามาทำงานได้ทำงานตรงกับสาย หรือตรงกับตำแหน่งที่รับมา และไม่มีการมอบหมายความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ จึงทำให้ไม่มีระบบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ดังนั้นผู้ประกอบการ จึงต้องทำการจัดระบบกระบวนการและวิธีทำงานที่ชัดเจน กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน พร้อมทั้งทำการจัดอบรมทำความเข้าใจให้แก่บุคลากรแต่ละกลุ่มงานให้มีความชัดเจนในการทำงาน การวางแผนปรับปรุงแผนงาน กระบวนการ ทันต่อเหตุการณ์ วางระบบควบคุมภายใน พร้อมการบริหารความเสี่ยง ที่สำคัญผู้ประกอบการชี้แจงให้ประชาชนตามความเหมาะสมและความรับผิดชอบ

ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับ Watpudet (2012) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กรณีศึกษาการจัดการในบริษัทก่อสร้างขนาดเล็กที่ตั้งใหม่ พบว่า ผู้บริหารของบริษัทก่อสร้างขนาดเล็กที่จัดตั้งใหม่ มีวิธีการในการ

บริหารงานภายในบริษัท และการบริหารงานก่อสร้างคล้ายคลึงกัน ส่วนปัญหาที่เกิดในการจัดการภายในบริษัท พบว่า บุคลากรในตำแหน่งเทคนิคเขียน/ไฟร์แมน ถูกระบุว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้บริษัทประสบปัญหามากที่สุด ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารของบริษัทในการอบรมและให้ความรู้เพิ่มเติมแก่พนักงานเหล่านี้ และ Wirapreechaamet (2011) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ระบบการควบคุมต้นทุนในโครงการก่อสร้าง ขนาดกลาง ของผู้รับเหมาก่อสร้างในโครงการก่อสร้างอาคารที่อยู่กรุงเทพมหานคร พบว่า โครงการส่วนใหญ่ ยังไม่มีการทำระบบควบคุมต้นทุนก่อสร้างอย่างเต็มรูปแบบ บางโครงการเพิ่งจะเริ่มนำระบบเข้ามาใช้ และบางโครงการก็ควบคุมต้นทุนไม่ครบทุกขั้นตอน ทำให้การควบคุมยังได้ผลไม่สมบูรณ์ และไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โครงการต่างๆ ประสบปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านเครื่องจักร คือ ปัญหาการจดบันทึก ข้อมูลการปฏิบัติงานของเครื่องจักรไม่ละเอียดพอ ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือผิดพลาด ไม่มีการจดบันทึก รายละเอียดของงานและสถานที่ที่เครื่องจักรทำงาน ไม่มีการตรวจสอบเวลาทำงานของคนขับเครื่องจักรทำงาน ได้จริงอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ไม่มีวิธีการเพื่อตรวจสอบความผิดปกติของปริมาณการใช้น้ำมัน น้ำมันหล่อลื่น น้ำมันเครื่องของเครื่องจักร ไม่มีศูนย์เครื่องมือเครื่องจักรของบริษัท ไม่มีการทำรายงานสรุปด้าน เครื่องจักร ไม่มีการหา Equipment Unit Cost เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 โดยสรุปสาระสำคัญดังนี้ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับ ความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ระหว่างเพศ อายุ ระดับ การศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง ระยะเวลาดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และจำนวนพนักงานหรือลูกจ้าง

1. จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ทุกด้าน จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน นั้นหมายความว่า ทั้งเพศ ชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัด นครปฐม ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการสั่งงาน และด้านการ ควบคุม ใกล้เคียงกัน

2. จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ประกอบการต่างก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ทุกด้าน ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดบุคคล เข้าทำงาน ด้านการสั่งงาน และด้านการควบคุม ใกล้เคียงกัน

3. จำแนกตามกลุ่มการศึกษา พบว่า ผู้ประกอบการต่างก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ด้านการสั่งงาน และด้านการควบคุม ใกล้เคียงกัน ส่วนด้านวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ผู้ประกอบการโดยส่วนใหญ่มีความ คิดเห็นเกี่ยวกับการปรับตัวทางการจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ไม่ แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการวางแผน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีการวางแผนด้านเงินในระยะสั้น มีการวางแผน นโยบายการทำงานเพื่อเร่งผลผลิต และมีการวางแผนจัดซื้อเครื่องมือ/เครื่องจักร ด้านการจัดองค์กร มีความ คิดเห็นแตกต่างกัน มีการจัดวางแผนผังสถานที่ทำงานให้เหมาะสม ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน มีความคิดเห็น

แตกต่างกัน มีการอบรมก่อนการทำงาน และมีการพัฒนาและเสริมสร้างทัศนคติของบุคคลด้านการปฏิบัติตาม และทุกกลุ่มการศึกษา

4. จำแนกตามกลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้ประกอบการทุกกลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการสั่งงาน และด้านการควบคุม ใกล้เคียงกัน

5. จำแนกตามกลุ่มประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้ประกอบการทุกกลุ่มประสบการณ์การทำงาน ต่างก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ด้านการวางแผน และด้านการสั่งการ ใกล้เคียงกัน ส่วนด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน และด้านการควบคุม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน นั้น ผู้ประกอบการโดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการจัดองค์กร มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีการจัดระบบการรายงานอย่างสม่ำเสมอ ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีการจ่ายค่าตอบแทนพิเศษตามผลงาน และมีการจ่ายเงินค่าล่วงเวลา ด้านการควบคุม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีการจัดตารางการทำงานให้เสร็จตามกำหนดและมีการแก้ไขปรับปรุง ข้อบกพร่องของงานอยู่ตลอดเวลา และผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน

6. จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้ประกอบการทุกกลุ่มตำแหน่ง ต่างก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ใกล้เคียงกัน ส่วนด้านการสั่งการ และด้านการควบคุม จำแนกตามตำแหน่ง นั้น ผู้ประกอบการโดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการสั่งการ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีการตรวจสอบคุณภาพงาน ด้านการควบคุม มีการตรวจสอบกระบวนการทำงานทุกขั้นตอนอย่างใกล้ชิด ด้านการควบคุมมีการตรวจสอบกระบวนการทำงานทุกขั้นตอนอย่างใกล้ชิด และผู้ประกอบการที่มีตำแหน่งต่างกัน

7. จำแนกตามกลุ่มทุนจดทะเบียน พบว่า ผู้ประกอบการทุกกลุ่มทุนจดทะเบียน ต่างก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการสั่งการ และด้านการควบคุม ใกล้เคียงกัน

8. จำแนกตามกลุ่มระยะเวลาดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง พบว่า ผู้ประกอบการทุกกลุ่มระยะเวลาดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ต่างก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการสั่งการ และด้านการควบคุม ใกล้เคียงกัน และผู้ประกอบการที่มีตำแหน่งต่างกัน

9. จำแนกตามกลุ่มจำนวนพนักงานหรือลูกจ้าง พบว่า ผู้ประกอบการทุกกลุ่มพนักงานหรือลูกจ้าง ต่างก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน และการสั่งการ ใกล้เคียงกัน ส่วนด้านการวางแผน และด้านการควบคุม จำแนกตามจำนวนพนักงานหรือลูกจ้างนั้น ผู้ประกอบการโดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการ

วางแผน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีการวางแผนหาแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในธุรกิจ ด้านการควบคุม มีการตรวจสอบเช็ควัสดุที่ใช้ในการทำงานและมีการตรวจสอบงานก่อนส่งให้กับลูกค้า

สอดคล้องกับ Singhathanadakit (2010) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานก่อสร้างในภาวะเศรษฐกิจถดถอย โดยมีประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อองค์ประกอบด้านต่างๆ ของอุตสาหกรรมก่อสร้างในภาวะเศรษฐกิจถดถอย รวมทั้งศึกษาถึงแนวทางในการบริหารก่อสร้าง และมาตรการในการแก้ไขปัญหาของบริษัทต่างๆ ในอุตสาหกรรมก่อสร้างในภาวะเศรษฐกิจถดถอย ตลอดจนนโยบายของรัฐที่จะช่วยแก้ไขปัญหาของอุตสาหกรรมก่อสร้างทั้งในระยะสั้นและระยะยาวซึ่งสอดคล้องกับ Triwibunchaiwong (2014) ได้ทำการศึกษเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินธุรกิจรับเหมาและติดตั้งระบบในสภาวะเศรษฐกิจถดถอย โดยทำการศึกษเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้รับเหมาหลักและผู้รับเหมาช่วงซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารงานก่อสร้างโดยตรงแต่เป็นการบริหารงานก่อสร้างรวมถึงงานระบบไฟฟ้า-ประปาและหาข้อสรุปเกี่ยวกับผู้ประกอบการเกี่ยวกับการบริหารงานก่อสร้าง งานระบบไฟฟ้า-ประปา ส่วนใหญ่จะหันมาเน้นการใช้กลยุทธ์ที่เน้นความมั่นคง และใช้ทรัพยากรที่มีเหลือนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรใช้กลยุทธ์ในการเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน มุ่งเน้นเพิ่มขีดความสามารถของวิศวกรและสถาปนิก โดยเน้นการเพิ่มทักษะทางการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยเพื่อการลดภาระในเรื่องต้นทุนของผู้ประกอบการส่วนหนึ่ง และสามารถตอบสนองความต้องการลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและ Ruchirapa (2015) ได้ศึกษาเรื่องสรุปผลการวิจัยได้ว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการลงทุนของธุรกิจก่อสร้างในเขตในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า (1)เงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินธุรกิจ โดยเงินทุนส่วนใหญ่มาจากการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งมูลค่าในการดำเนินงานที่ผ่านมาในอดีตก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งของการดำเนินธุรกิจก่อสร้าง (2)การให้สินเชื่อแก่ผู้ประกอบการก่อสร้างของร้านจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง พิจารณาจากหลักคำประกันเป็นอันดับแรกและลักษณะการให้สินเชื่อ จะให้ในลักษณะสินเชื่อหมุนเวียน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ซึ่งเป็นกระบวนการจัดตั้งธุรกิจเพื่อประกอบกิจการ โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีวิสัยทัศน์ในทางเดียวกัน จำเป็นจะต้องแบ่งงานกันทำ โดยสร้างกรอบของการดำเนินงานได้แก่ ระเบียบ ข้อบังคับขององค์กร ความรับผิดชอบร่วมกันตามกฎหมายกำหนดและมีข้อปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อความอยู่รอดขององค์กรซึ่งสภาพของโลกปัจจุบันเป็นยุคที่มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ดังนั้นผู้ประกอบการควรทำเทคโนโลยีมาช่วยส่งเสริมในการดำเนินธุรกิจอย่างหลากหลายเพื่อให้องค์กรธุรกิจ บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ด้านการวางแผน ผู้ประกอบการต้องกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบายกลยุทธ์ แผนการปฏิบัติงาน ตลอดจนแผนงานย่อยต่างๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน มีขั้นตอนในการทำงานนั้นๆ ตามแผนงานที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน เป็นรูปแบบสาธารณะ สามารถนำไปปฏิบัติได้

ด้านการจัดองค์กร ผู้ประกอบการควรมีเป้าหมายขององค์กรที่ชัดเจน มีการมอบหมายความรับผิดชอบ และเน้นการทำงานกันเป็นระบบ เป็นทีมงาน โดยจะต้องให้กะทัดรัด ลดแผนหรือบริบทให้สะดวกและง่ายในการบริหาร

ด้านการจัดหาบุคคล ผู้ประกอบการควรมีนโยบายจัดหาบุคคลที่เหมาะสมกับตำแหน่งและหน้าที่การงาน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่การปฏิบัติงานด้านภาคสนามโดยกำหนดบุคลากรให้ตรงกับสายงาน ซึ่งจะต้องพิจารณาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถหลายด้านในคนเดียว

ด้านการสั่งการ ผู้ประกอบการจะต้องสื่อความหมายเกี่ยวกับวิธีทำงานให้ชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติระหว่างปฏิบัติงาน โดยชี้แจงให้พนักงานทราบตามความเหมาะสมและความรับผิดชอบ

ด้านการควบคุม ผู้ประกอบการจะต้องมีแผนงานในการควบคุมอย่างชัดเจนว่าในแต่ละงานนั้นจะต้องดำเนินการในสิ่งใดก่อนหลัง โดยเพิ่มความคล่องตัวให้มากยิ่งขึ้นในเรื่องของการรายงานผลการปฏิบัติงาน หรือข้อบกพร่องหรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจ หรือสำรวจความต้องการของผู้มาใช้บริการกับผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในพื้นที่จังหวัดนครปฐม และในพื้นที่อื่นๆ เพื่อให้เกิดการขยายผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรศึกษาถึงตัวแปรอื่นๆ ซึ่งมีอิทธิพลเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจการ เช่น ปัจจัยภายนอกเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาในเรื่องเดียวกันในจังหวัดที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและจำนวนประชากรที่มากกว่าจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นจังหวัดที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา เพื่อให้เห็นถึงการใช้ความพยายามในการปรับตัวว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยอย่างไร

2.4 ควรมีการสำรวจความคิดเห็นของพนักงาน โดยเฉพาะหัวหน้างาน เนื่องจากผู้ศึกษาได้ทราบความคิดเห็นของผู้ประกอบการแล้ว หากมีการสำรวจความคิดเห็นหรือความต้องการพนักงานจะทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของทุกภาคส่วน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาธุรกิจให้มีคุณภาพต่อไป

References

- Ministry of Commerce. (2018). *What is AEC?*. Bangkok: Ministry of Commerce.
- Cleland, D. I. (2004). *Project Management: Strategic Design and Implementation*. (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.

- Kayemsin, P. (2007). *Screening for papaya ringsp virus (PRSV) resistance and analysis of transgenes in transgenic papayas*. Bangkok: Kasetsart University.
- Massie, J. L., & Douglass, J. (2000). *Managing: a contemporary Introduction*. (3rd ed.). New York: Prentice-Hall.
- Mitchell, T. R. (2003). *People in Organization*. New York: McGraw-Hill.
- Ruchirapa, S. (2015). *Factors Affecting Investment of Construction Business in Mueang District Chiang Mai Province*. (Master's Thesis). Maejo University. Chiang Mai.
- Singhathanadakit, R. (2010). *Construction management during a recession*. (Master's Thesis). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Serirat, S. et al. (2008). *Management of modern marketing management*. Bangkok: SE-Education.
- Tangvichien, W. (2010). *Study of construction management in Thailand, problems and solutions*. (Master's Thesis). Bangkok University. Bangkok.
- Thomas, L., Wheelwright, J., & Hunger, D. (2004). *Strategic management and business Policy*. Massachusetts: Addison Wesley.
- Triwibunchaiwong, S. (2014). *Business of contractor and system installation in the economic recession*. Bangkok: Thai thesis database.
- Watpudet, B. (2012). *Management in a newly established small construction company in Bangkok*. (Master's Thesis). Suan Dusit Rajabhat University. Bangkok.
- Wirapreechaamet, S. (2011). *Analysis of cost control systems in medium-sized construction projects of contractors*. In construction project Buildings in Bangkok. (Master's Thesis). Chulalongkorn University. Bangkok.

แบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกอบธุรกิจการขายและบริการเกี่ยวกับ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย*

A Model of Factors Affecting the Sales and Service Business on Computer Equipment and Software in Thailand

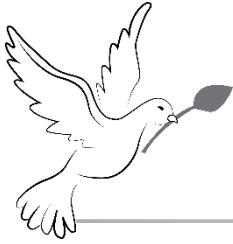
¹รินทรลภัส นันทธีรพัฒน์ และ ณัฐสพันธ์ เผ่าพันธุ์

¹Rhynlapas Nanthatheeraphat and Natsapan Paopun

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: rhynlapas.nanthatheeraphat@chubb.co.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอโมเดลการบริหารเงินทุนหมุนเวียน และความสัมพันธ์ของขนาดของ บริษัทที่ส่งผลต่อการการทำการค้าของ บริษัท สำหรับบริษัทขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ คือ ผู้บริหารทางการเงินของบริษัท จำนวน 10 คน ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และ กลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 391 บริษัท เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และ แบบสอบถามที่ผ่านการ ตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างกำหนดให้เป็น แบบจำลองการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรม LISREL for Windows version เพื่อ ตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลองการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องยังไม่มี ความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดล โดยพิจารณาจากคำแนะนำ ในการปรับ โดยยินยอมให้ผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้น ให้ค่าความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ ซึ่งในการปรับ โมเดลมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยพบว่า ค่า $\chi^2 = 134.335$, $df = 110$, $p\text{-value} = 0.0573$, $CFI = 0.990$, $RMSEA = 0.024$ และ $SRMR = 0.033$ แสดงให้เห็นว่าการปรับแก้โมเดล เพื่อให้มีความ สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยวิธีการดังกล่าวได้ผลค่อนข้างดี และไม่เป็นการแก้ไขแนวคิดและ ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

คำสำคัญ: แบบจำลองปัจจัย; การทำการค้าของ บริษัท; อุปกรณ์คอมพิวเตอร์; ซอฟต์แวร์

Abstract

This article aimed to present the working capital management model and the size of company relationship affecting the company's profitability for the Systems Integrator Technology Company in Thailand with mixed methods. Relationships, the group's financial executives focused on the view of working capital management, GCG, working capital management policy and focus on the size of company are regulated as variables of working capital management that influence the company's profitability. Group interview of 10 as financial executives, and Financial Statement 391company. As to quantitative research, the relationship between performance, working capital management and profitability, examined using correlation and analysis regressions by analyzing variability study the impact of working capital management on profitability. Average Perseverance Coefficient Analysis of structural equation models is defined as a research model associated with empirical data with the LISREL to determine the harmony of the research model with empirical data. The results of this research were found that the relationship model swelled by the concept and the theory involved is not consistent with empirical data. Therefore, the researchers have implemented the model adjustment based on the adjustment instructions, allowing them to relax the initial agreement, giving the value of discrepancies. The model has changed in a better direction. It found that values = 134.335, df = 110, p-value = 0.0573, CFI = 0.990, RMSEA = 0.024 and SRMR= 0.033 showed that model editing to align with empirical data with such methods works quite well and does not correct the theory concepts and theories used in research.

Keywords: Factor Models; Company Profitability; Systems Integrator; Software

บทนำ

การนำเสนอนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย 4.0 (THAILAND 4.0) ที่ให้ความสำคัญต่อกลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Communication Technology: ICT) ที่พัฒนาขึ้นเป็นอย่างมาก พร้อมทั้งมีสถิติติดตามการเกิดนวัตกรรมและการลงทุนในเทคโนโลยี ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย (Onaolapo, and Onaolapo, 2010) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology: IT) ในวิกฤติที่โลกมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นั้น โดยเฉพาะหากเราจะขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย 4.0 (THAILAND 4.0) ในทศวรรษหน้า มีการคาดการณ์จากสำนักวิจัยต่าง ๆ ว่าจะเกิดยุคอุตสาหกรรม 4.0 ในกลุ่มประเทศในภูมิภาคอาเซียน (ASEAN) อย่างโดดเด่น โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐกิจและผู้นำประเทศที่มองการณ์ไกล ผลของการปฏิวัติภาคการผลิตของประเทศในภูมิภาคอาเซียน (ASEAN) จะเพิ่มความสามารถในการผลิตและขีดความสามารถในการแข่งขันของภูมิภาคให้มากขึ้น ในขณะที่ลดอัตราการว่างงานลง และจะสร้างงาน

ที่มีค่าจ้างสูงขึ้น ดังนั้น การวางยุทธศาสตร์ด้านการให้บริการทางดิจิทัล (Digital service) จึงมีความสำคัญยิ่งในเชิงยุทธศาสตร์ ให้ประเทศไทยมีความแข็งแกร่งในด้านเศรษฐกิจ และสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

ปัจจัยในการบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่ดี นั้นขึ้นอยู่กับนโยบายของการบริหารเงินทุนหมุนเวียนนอกจากการบริหารเงินทุนหมุนเวียนมีความสำคัญของบริษัทในการส่งผลต่อการทำกำไรของบริษัท ซึ่งนโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่ดีและเหมาะสมของบริษัทนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่บริษัทต้องคำนึงเพื่อใช้ในการบริหารเงินทุนหมุนเวียนอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อก่อผลกำไรต่อบริษัท จากการศึกษาของ Gill, and Biger (2013) ได้ศึกษาว่าการวางนโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่ไม่เหมาะสมส่งผลโดยตรงต่อการบริหารเงินทุนหมุนเวียน และผลกำไรต่อการทำกำไรของบริษัท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bei, and Wijewardana (2012) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเงินทุนหมุนเวียน กับ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียนและส่งผลต่อการทำกำไรของบริษัท ซึ่งเป็นที่มาที่ผู้วิจัยให้ความสนใจในการศึกษาครั้งนี้ว่านโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งประกอบด้วย นโยบายการลงทุนเงินทุนหมุนเวียน (The appropriate level of investment in current assets) นโยบายการจัดหาเงินทุนหมุนเวียน (Financing for investment in current assets) นั้นมีผลต่อการบริหารเงินทุนหมุนเวียน

อัตราผลตอบแทนจากเงินทุนหมุนเวียน ผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Capital Employed: ROCE) เป็นตัวชี้วัดที่มีประโยชน์สำหรับการ เปรียบเทียบความสามารถในการทำกำไรระหว่างบริษัท โดยพิจารณาตามปริมาณเงินทุนที่ใช้ มีสองเมตริกที่ต้องใช้ในการคำนวณอัตราผลตอบแทนจากการใช้เงินทุน - รายได้ก่อนดอกเบี้ยและภาษีและเงินต้นที่ใช้ กำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษี (EBIT) หรือที่เรียกว่ารายได้จากการดำเนินงานแสดงให้เห็นว่า บริษัท มีรายได้จากการดำเนินงานเพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงดอกเบี้ยหรือภาษี (EBIT) คำนวณโดยการหักต้นทุนขายและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานจากรายได้ (Asghar, and Syed, 2012) ทุนที่ใช้คือจำนวนเงินทุนทั้งหมดที่ บริษัท ใช้เพื่อสร้างผลกำไร เป็นส่วนของ ผู้ถือหุ้น และหนี้สินรวม

นอกจากการบริหารเงินทุนหมุนเวียนมีความสำคัญของบริษัทในการส่งผลต่อการทำกำไรของบริษัท ซึ่งนโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่ดีและเหมาะสมของบริษัทนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่บริษัทต้องคำนึงเพื่อใช้ในการบริหารเงินทุนหมุนเวียนอย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อก่อผลกำไรต่อบริษัท จากการศึกษาของ Gill, and Biger (2013) ได้ศึกษาว่าการวางนโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่ไม่เหมาะสมส่งผลโดยตรงต่อการบริหารเงินทุนหมุนเวียน และผลกำไรต่อการทำกำไรของบริษัท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bei, and Wijewardana (2012) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเงินทุนหมุนเวียนกับนโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียนและส่งผลต่อการทำกำไรของบริษัท ซึ่งเป็นที่มาที่ผู้วิจัยให้ความสนใจในการศึกษาครั้งนี้ว่านโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งประกอบด้วย นโยบายการลงทุนเงินทุนหมุนเวียน (The appropriate level of investment in current assets) นโยบายการจัดหาเงินทุนหมุนเวียน (Financing for investment in current assets) นั้นมีผลต่อการบริหารเงินทุนหมุนเวียน นโยบายผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ ได้รับประโยชน์จากข้อมูลทางการเงิน การลงทุนบริษัท ธนาการพาณิชย์และเจ้าของธุรกิจที่มีความรู้ทุกรายใช้การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินเพื่อเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพทางการเงินของบริษัท ในปัจจุบันรวมทั้งศักยภาพในด้านการเงินกิจการของ บริษัท ว่าสามารถในการทำกำไรเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในภาคธุรกิจที่

ทำงานอยู่ในประเทศ ภาระหนี้สินทางการเงินและผลกำไรมีความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่บริษัทต่าง ๆ อาจให้ความสนใจมากขึ้น สำหรับกรณีนี้ระดับที่เหมาะสมของหนี้รับปะกันบริษัทเพื่อตอบสนองความต้องการระยะสั้นของพวกเขาและการจัดการที่เหมาะสมของการไหลสามารถสัญญาโดยธุรกิจที่ทำกำไรได้ ความสามารถของบริษัทในการทำกำไรได้เรียกว่าการทำกำไรของบริษัทนั้น กำไรคำนวณจากหักค่าใช้จ่ายจากรายได้ที่เกิดขึ้นในการสร้างรายได้ขึ้น (Al-Qaisi, 2010) จำนวนกำไรอาจเป็นสิ่งที่วัดประสิทธิภาพของ บริษัท เพื่อให้เราสามารถใช้อะไรเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพทางการเงินของบริษัทตลอดจนความสามารถในการทำกำไร บริษัทยังคงเป็นความกังวลต่อไปในโลกของธุรกิจ การยกระดับทางการเงินที่มีประสิทธิภาพเป็นเรื่องสำคัญมากเนื่องจากมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัท และการดำรงอยู่ได้ ผู้บริหารสามารถเผชิญกับปัญหาสภาพคล่องเนื่องจากการลงทุนไม่มากนักเงินทุนหมุนเวียนเนื่องจากความขาดแคลนของสภาพคล่องบริษัทขนาดใหญ่มีอำนาจในการแข่งขันมากขึ้นเมื่อเทียบกับบริษัทขนาดเล็กในสาขาที่ต้องแข่งขัน (Amarjit et al. 2010) เนื่องจากพวกเขามีส่วนแบ่งการตลาดที่ใหญ่กว่าบริษัทใหญ่ ๆ มีโอกาสที่จะทำกำไรได้มากขึ้น นอกจากนี้บริษัทใหญ่ยังสามารถคว้าโอกาสในการทำงานในสาขาที่ต้องใช้เงินทุนสูงเนื่องจากมีขนาดใหญ่ทรัพยากร และสถานการณ์นี้ทำให้พวกเขามีโอกาสที่จะทำงานในสาขาที่มีกำไรมากขึ้นมีการแข่งขันน้อย (Roquebert, Westfall, and Zaralis, 2013)

นักวิจัยหลายคนได้ศึกษาภาระหนี้สินทางการเงินจากขนาดธุรกิจและความสามารถในการทำกำไรจากมุมมองที่แตกต่างกันสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ตราสารหนี้ถือว่าเป็นหนทางหนึ่งในการเน้นความไว้วางใจของนักลงทุนในบริษัท หากบริษัท ออกตราสารหนี้ก็จะเป็นสัญญาณให้กับตลาดที่บริษัท คาดหวังไว้กระแสเงินสดเป็นบวกในอนาคต (Biger et al. 2008; Afza, and Hussain, 2011) ดังนั้นภาระหนี้สินทางการเงินที่สูงขึ้นแสดงถึงความเชื่อมั่นของผู้บริหารในกระแสเงินสดในอนาคตแต่ผลกระทบจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น ราคาหุ้น หากบริษัทออกตราสารทุนแทนการชำระหนี้โครงการใหม่นักลงทุนจะตีความสัญญาณในเชิงลบ หากบริษัท ออกตราสารหนี้ก็จะเป็นสัญญาณให้กับตลาดที่บริษัท คาดหวังไว้กระแสเงินสดเป็นบวกในอนาคต ดังนั้นภาระหนี้สินทางการเงินที่สูงขึ้นแสดงถึงความเชื่อมั่นของผู้บริหารในกระแสเงินสดในอนาคตแต่ผลกระทบจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น ราคาหุ้น หากบริษัทออกตราสารทุนแทนการชำระหนี้โครงการใหม่นักลงทุนจะตีความสัญญาณในเชิงลบ

เพื่อรองรับนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย 4.0 (THAILAND 4.0) ให้มีความสำคัญต่อมีกลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) ที่พัฒนาขึ้นเป็นอย่างมากพร้อมทั้งมีสถิติติดตามการเกิดนวัตกรรมและการลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ในงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลกับการทำกำไรของบริษัท ขยายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการทำกำไรของบริษัท ได้แก่ ความสามารถในการชำระหนี้ การกำกับดูแลที่ดี ซึ่งเป็นตัวแปรมีความสัมพันธ์ในการบริหารเงินทุนหมุนเวียนและมีอิทธิพล ต่อการทำกำไรของบริษัท โดยศึกษาความสัมพันธ์ของขนาดของกิจการกับการจัดการเงินทุนหมุนเวียน และการทำกำไรของบริษัท ขยายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอโมเดลการบริหารเงินทุนหมุนเวียน และความสัมพันธ์ของขนาดของบริษัทที่ส่งผลต่อการทำกำไรของบริษัท สำหรับบริษัทขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วแยกวิธีการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ทั้งการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้วเป็นเครื่องมือในการวิจัย เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลแล้วจึงนำมาเรียบเรียง กระทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) สรุปผล อภิปรายผลและเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีกระบวนการดำเนินการ 10 ขั้นตอนหลัก เพื่อศึกษาการศึกษาที่ได้มาสร้างเป็นโมเดลการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Management) และความสัมพันธ์ของขนาดของบริษัท (Size of Company) ที่ส่งผลต่อการทำกำไรของบริษัท (Corporate Profitability) สำหรับบริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) เพื่อให้ผู้วิจัยได้รับความรู้พื้นฐานในการวิจัย และพัฒนารอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการร่างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการร่างแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ในเรื่อง แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่าง การกำกับดูแลที่ดี (Corporate Governance) ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ สิทธิผู้ถือของผู้ถือหุ้น (Right of Stakeholders), การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน (Equitable Treatment), บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holders), การเปิดเผยข้อมูล และความโปร่งใส (Transparency), ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ (Responsibilities) และนโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งประกอบด้วย 1 นโยบายการลงทุนเงินทุนหมุนเวียน (The appropriate level of investment in current assets) 2 นโยบายการจัดหาเงินทุนหมุนเวียน (Financing for investment in current assets) ส่งผลต่อการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Management) และส่งผลต่อและมีอิทธิพลต่อการทำกำไรของบริษัท (Corporate Profitability) รายละเอียดดังตารางที่ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ

แบบสอบถาม (Questionnaire) จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสร้างข้อคำถามตามนิยามเชิงปฏิบัติการ แล้วมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับการวิจัยมาตรวัดแบบ Five-point Likert-type Scale

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ครั้งที่ 1 ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดประชากรเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่ เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือ ที่เรียกว่า (In-depth interview) ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ดีที่สุดด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงสัมภาษณ์เฉพาะผู้ประกอบการ บริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย)เพื่อนำผลที่ได้จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อการวิเคราะห์การพัฒนาตัวแบบผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานเชิงกลยุทธ์เพื่อยืนยันตัวแปรและปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาศึกษาว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องในบริบทประเทศไทยอย่างไร และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์สำหรับเป็นตัวแบบโครงสร้างตัวแปรเพื่อสร้างเครื่องมือแบบสอบถามในการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการรวบรวมงานปี 2559 สำหรับบริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย จำนวน 300 บริษัท เพื่อนำมาคำนวณการหา อัตราส่วนทางการเงิน

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methods) ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จำนวน 10 ท่าน ซึ่งเป็นผู้บริหารทางการเงินของกลุ่มบริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในเขตกรุงเทพมหานคร จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยคำถามสัมภาษณ์ได้พัฒนาจากคำถามวิจัยที่ครอบคลุมกรอบแนวคิด ส่วนการตรวจสอบข้อมูลใช้วิธีแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ข้อมูลวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสมบูรณ์เพียงพอ ซึ่งประกอบด้วย การตรวจสอบด้านข้อมูล การตรวจสอบด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการทบทวนข้อมูล และใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลังจากนั้นจึงข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์มากที่สุด ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล เพื่อเข้าถึงข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methods) โดยผู้วิจัยได้ใช้แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้แบบสอบถามสำหรับ 391 บริษัท และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยผู้วิจัยใช้งบการเงินของปี 2554 - 2559 สำหรับ 391 บริษัท ของบริษัท ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ของ กลุ่มบริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย โดยเป็นฐานข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ และ Business On Line (Thailand) ซึ่งเป็นข้อมูลที่นำเชื่อถือได้ในการวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยของภาระทางการเงิน (Financial Leverage) การกำกับดูแลที่ดี (Corporate Governance) และนโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Policy) ที่ส่งผลต่อการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Management) รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ขนาดของบริษัท (Size of Company) ที่ส่งผลต่อการการดำเนินงานของบริษัท

(Corporate Profitability) สำหรับบริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย และเพื่อศึกษาอิทธิพลของภาระทางการเงิน (Financial Leverage) การกำกับดูแลที่ดี (Corporate Governance) และนโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Policy) ที่ส่งผลต่อการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Management) รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ขนาดของบริษัท (Size of Company) ที่ส่งผลต่อการการทำการกำไรของบริษัท (Corporate Profitability) สำหรับบริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ โดยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการถดถอย (Correlation and Regression Analyses) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดการเงินทุนหมุนเวียนในการทำการกำไร ใช้ตัวอย่างงบการเงิน บริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทยจำนวนทั้งหมด 880 บริษัท (T. Thailand, 2017) โดยใช้งบการเงินของ 391 ของบริษัท บริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2559 เพื่อศึกษาว่าเงินทุนหมุนเวียนจะมีผลกระทบต่อความสามารถในการทำการกำไร บริษัท ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ของ กลุ่มบริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 5 การทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามจากการสังเคราะห์ และ การพัฒนาข้อคำถามจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องส่วนการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาขึ้นมาให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เป็นนักวิชาการ 2 คน วิชาชีพ 2 คน สถิติ 1 คน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) (U-on, 2010)

ขั้นตอนที่ 6 การทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยดำเนินการโดยวัดค่าความเชื่อมั่น หรือความสอดคล้องภายในด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยการนำแบบสอบถามที่ได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับบริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทยจำนวน 30 ตัวอย่าง โดยไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า α ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไปถือว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่น

ขั้นตอนที่ 7 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยในขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการวิจัยในรูปแบบของ โดยใช้งบการเงินของ 391 ของบริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2554-2559 และโดยมีการเก็บแบบสอบถามและแบบสอบถาม ในส่วนของการกำกับดูแลกิจการที่ดีจากผู้ประกอบการของ 391 บริษัทขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ในงานวิจัยครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 8 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคทางสถิติที่เป็นสถิติพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานด้วยการประเมินแบบจำลองการวัดเพื่อตรวจสอบความเที่ยงของตัวแปรและการตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นและแบบจำลองโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM)

ขั้นตอนที่ 9 นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ มาสรุปเป็นแบบจำลองทางสถิติ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อยืนยันแบบจำลองที่ค้นพบและนำมาใช้ร่วมในการอภิปรายผล

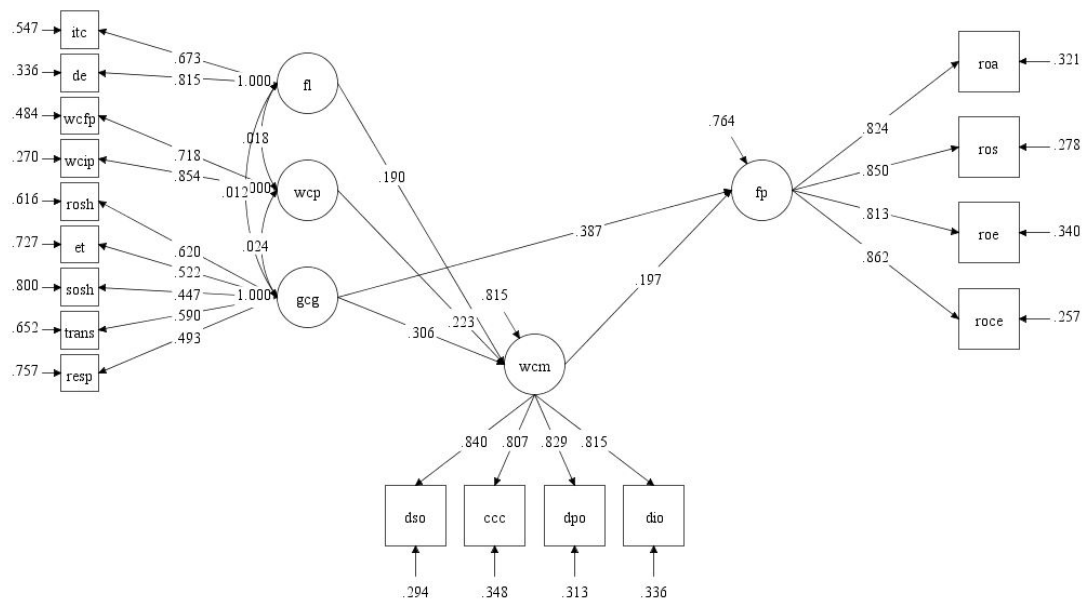
ขั้นตอนที่ 10 ขั้นตอนสรุปผล อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะวิจัยเรื่อง โมเดลการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Management) และความสัมพันธ์ของขนาดของบริษัท (Size of Company) ที่ส่งผลต่อการการทำการกำไรของบริษัท (Corporate Profitability)) สำหรับบริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่าย ไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย โดยการตีพิมพ์บทความวิชาการในวารสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อเผยแพร่ผลการวิจัยให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านวิชาการและด้านวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในสาขาการจัดการธุรกิจ รวมถึงเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลกับการทำการกำไรของ บริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่าย ไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย

(1) การวิเคราะห์เส้นทาง แบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลกับการทำการกำไรของ บริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่าย ไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ทำวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์แบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลกับการทำการกำไรของ บริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่าย ไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย เพื่อทำการเปรียบเทียบถึงความกลมกลืนระหว่างโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเกณฑ์ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าสถิติ ได้แก่ ประกอบด้วย ดัชนีค่า Chi-Square, χ^2 /df, CFI, RMSEA และ SRMR ซึ่งผลการวิเคราะห์โมเดลครั้งแรก พบว่า ค่าดัชนีความกลมกลืนยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 141.560$, $df = 111$, $p\text{-value} = 0.267$, $CFI = 0.988$, $RMSEA = 0.027$ และ $SRMR = 0.033$ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอภาพที่ 1 และตารางที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโดยรวม (ก่อนปรับความสัมพันธ์ของความคลาดเคลื่อน)

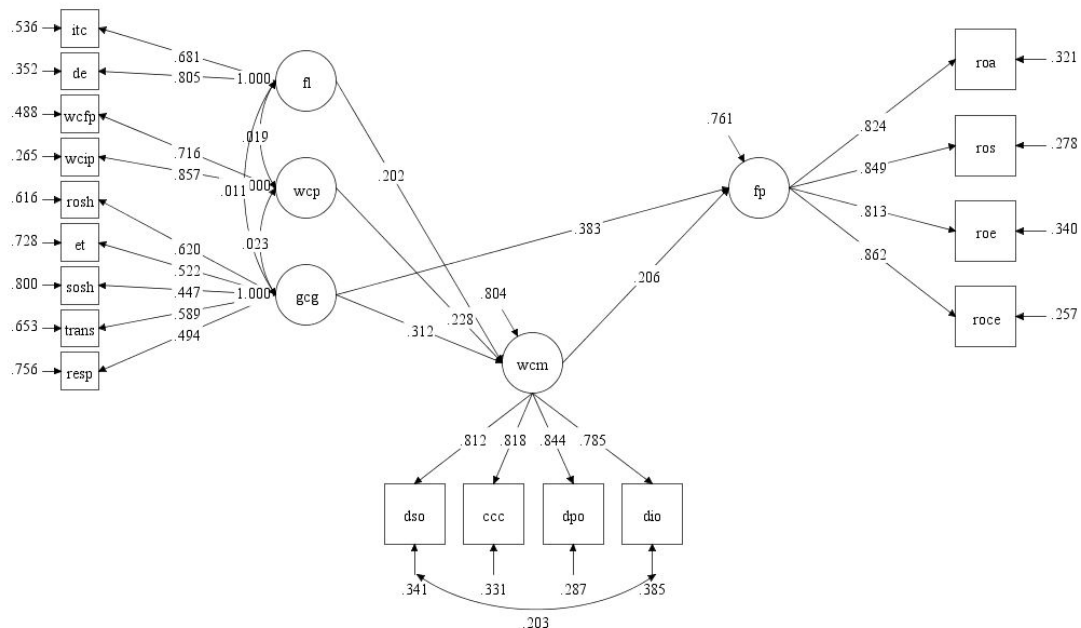
ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโดยรวม

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าดัชนีที่วัดได้	ผลการพิจารณา
p-value	≥ 0.05	0.0267	ไม่ผ่านเกณฑ์
χ^2 / df	< 2.00	1.391	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.95	0.988	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.027	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.05	0.033	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าโมเดลความสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องยังไม่มี ความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดล (Model Modification) โดยพิจารณาจากคำแนะนำในการปรับพารามิเตอร์ ในโมเดลด้วยค่าดัชนีปรับโมเดล (Model Modification Indices: MI) จากนั้นปรับพารามิเตอร์โดยยินยอมให้ผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้น ให้ค่าความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ จนกระทั่งค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพบว่า มีการปรับแก้โมเดล จำนวน 1 ครั้ง ซึ่งในการปรับโมเดลมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยพบว่า $\chi^2 = 134.335$, $df = 110$, $p\text{-value} = 0.0573$, $CFI = 0.990$, $RMSEA = 0.024$ และ $SRMR = 0.033$ แสดงให้เห็นว่าการปรับแก้โมเดล เพื่อให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยวิธีการดังกล่าว

ได้ผลค่อนข้างดี และไม่เป็นการแก้ไขแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย หลังจากที่ได้ดำเนินการปรับโมเดล ทำให้สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ได้ดังภาพที่ 2 และ ตารางที่ 2

ภาพประกอบที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลรวม
(หลังปรับความสัมพันธ์ของความคลาดเคลื่อน)

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโดยรวม หลังจากการปรับแก้โมเดล

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าดัชนีที่วัดได้	ผลการพิจารณา
p-value	≥ 0.05	0.0573	ผ่านเกณฑ์
χ^2 / df	< 2.00	1.221	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.95	0.990	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.024	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.05	0.033	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 4.27 เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดล พบว่า โมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 5 ดัชนีผ่านเกณฑ์การยอมรับ คือ ค่าดัชนี $\chi^2 = 134.335$, $df = 110$, $p\text{-value} = 0.0573$, $CFI = 0.990$, $RMSEA = 0.024$ และ $SRMR = 0.033$ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าโมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง มีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) ค่านัยสำคัญทางสถิติของค่าไค-สแควร์ (p -value) มีค่าเท่ากับ 0.0573 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก ค่าไค-สแควร์ควรมีค่านัยสำคัญ ($p > 0.05$)

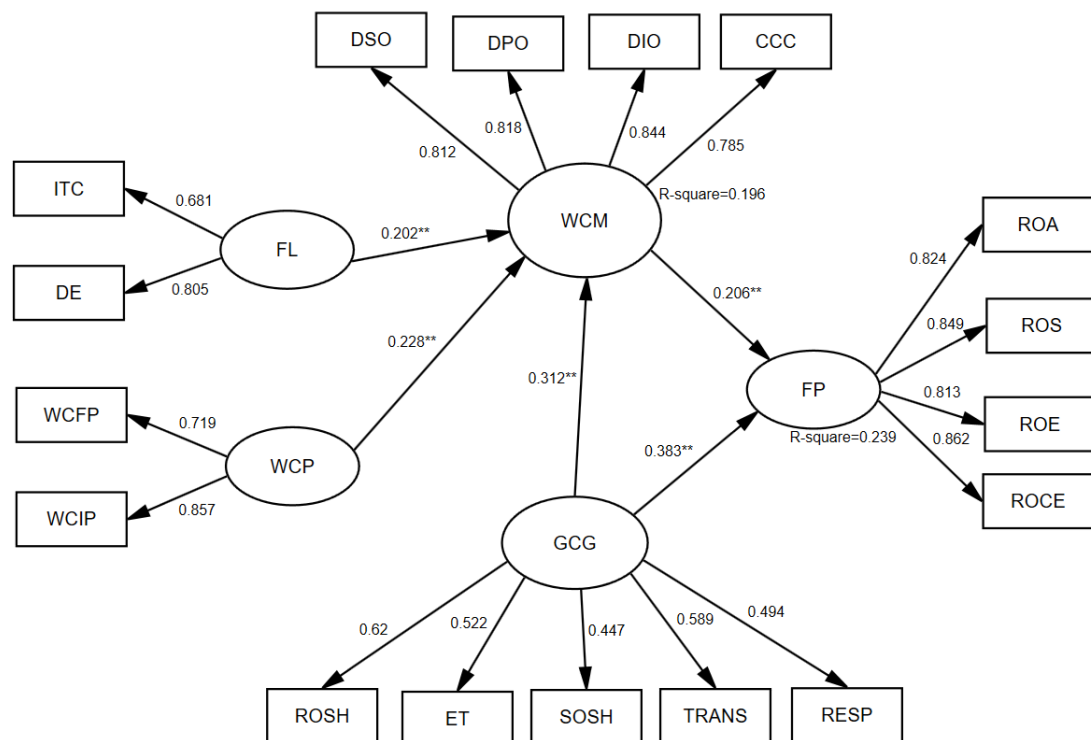
2) ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.221 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00

3) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Comparative Fit Index: CFI) มีค่าเท่ากับ 0.990 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ เนื่องจากค่า CFI มีค่า 0.95 ขึ้นไป

4) ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.024 หมายถึง โมเดลค่อนข้างสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก ค่า RMSEA มีค่าน้อยกว่า 0.05 หรือมีค่าระหว่าง 0.05 ถึง 0.08

5) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนในรูปความคลาดเคลื่อน โดยดัชนีที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพิจารณา คือ รากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.033 แสดงว่า โมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก มีค่าน้อยกว่า 0.05

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพประกอบที่ 3 แบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลกับการทำกำไรของ บริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับ อุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่าย ไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศ ไทย

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์เส้นทาง แบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลกับการทำกำไรของ บริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และ
อุปกรณ์ เครือข่าย ไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย

ปัจจัยเหตุ	FL			WCP			WCM			GCG		
ปัจจัยผล	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
WCM	0.202**	-	0.202**	0.228**	-	0.228**	-	-	-	0.312**	-	0.312**
R ² =0.196	(0.060)	-	(0.060)	(0.057)	-	(0.057)				(0.059)	-	(0.059)
FP	-	0.042*	0.042*	-	0.047**	0.047**	0.206**	-	0.206**	0.383**	0.064**	0.447**
R ² =0.239	-	(0.017)	(0.017)	-	(0.018)	(0.018)	(0.056)	-	(0.056)	(0.060)	(0.020)	(0.055)
ค่าสถิติ												
$\chi^2 = 134.335$, df = 110, p-value = 0.0573, CFI = 0.990, RMSEA = 0.024 และ SRMR= 0.033												

หมายเหตุ * p < 0.05 ** p < 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 5 ดัชนีผ่านเกณฑ์การยอมรับ คือ $\chi^2 = 134.335$, $df = 110$, $p\text{-value} = 0.0573$, $CFI = 0.990$, $RMSEA = 0.024$ และ $SRMR = 0.033$ โดยค่าอิทธิพลในแต่ละเส้นทางสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ภาระทางการเงิน (FL) มีอิทธิพลทางตรงต่อ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.202 นอกจากนี้ยังพบว่า มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการการทำการกำไรของบริษัท (FP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.042 ตามลำดับ

2) นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCP) มีอิทธิพลทางตรงต่อ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.228 นอกจากนี้ยังพบว่า มีอิทธิพลทางอ้อมต่อ การการทำการกำไรของบริษัท (FP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.047 ตามลำดับ

3) การบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) มีอิทธิพลทางตรงต่อ การการทำการกำไรของบริษัท (FP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.206 ตามลำดับ

4) การกำกับดูแลที่ดี (GCG) มีอิทธิพลทางตรงต่อ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.312 และมีอิทธิพลทางตรงต่อ การการทำการกำไรของบริษัท (FP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.383 นอกจากนี้ยังพบว่า มีอิทธิพลทางอ้อมต่อ การการทำการกำไรของบริษัท (FP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.064 ดังนั้น จึงมีอิทธิพลโดยรวมต่อ การการทำการกำไรของบริษัท (FP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.447 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ทั้งหมดสามารถตอบคำถามการวิจัย ได้ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 การบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) มีอิทธิพลต่อ การการทำการกำไรของบริษัท (FP) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) มีอิทธิพลทางตรงต่อ การการทำการกำไรของบริษัท (FP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.206 ตามลำดับ

สมมติฐานข้อที่ 2 การกำกับดูแลที่ดี (GCG) มีอิทธิพลต่อ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การกำกับดูแลที่ดี (GCG) มีอิทธิพลทางตรงต่อ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.312

สมมติฐานข้อที่ 3 การกำกับดูแลที่ดี (GCG) มีอิทธิพลต่อ การการทำการกำไรของบริษัท (FP)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การกำกับดูแลที่ดี (GCG) มีอิทธิพลทางตรงต่อ การการทำการกำไรของบริษัท (FP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.383

สมมติฐานข้อที่ 4 ภาระทางการเงิน (FL) มีอิทธิพลต่อ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ภาระทางการเงิน (FL) มีอิทธิพลทางตรงต่อ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.202

สมมติฐานข้อที่ 5 ขนาดของบริษัท (SOC) มีปฏิสัมพันธ์ในฐานะตัวแปรกำกับระหว่าง นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) ที่มีต่อ การการทำกำไรของบริษัท (FP)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ขนาดของบริษัท ไม่มีปฏิสัมพันธ์ในฐานะตัวแปรกำกับระหว่าง นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) ที่มีต่อ การการทำกำไรของบริษัท (FP)

สมมติฐานข้อที่ 6 นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCP) มีอิทธิพลต่อ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCP) มีอิทธิพลทางตรงต่อนโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.228

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 6 สมมติฐาน ผลการวิเคราะห์สามารถยอมรับสมมติฐานได้ 5 สมมติฐาน และปฏิเสธ 1 สมมติฐาน คือ สมมติฐานที่ 5 ขนาดของบริษัท มีปฏิสัมพันธ์ในฐานะตัวแปรกำกับระหว่าง นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) ที่มีต่อ การการทำกำไรของบริษัท (FP) ผลการทดสอบคือ ขนาดของบริษัท ไม่มีปฏิสัมพันธ์ในฐานะตัวแปรกำกับระหว่าง นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) ที่มีต่อ การการทำกำไรของบริษัท (FP) จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 ท่าน ในประเด็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อ การการทำกำไรของบริษัท (Corporate Profitability) สำหรับบริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทยใน มี 5 ประเด็นคือ ภาระทางการเงิน (Financial Leverage) การกำกับดูแลที่ดี (Corporate Governance) และนโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Policy) ที่ส่งผลต่อการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Management) รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ขนาดของบริษัท (Size of Company) ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) พบว่า โมเดลการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) สำหรับบริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย ให้ความสนับสนุน กับโมเดลของงานวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้ได้ให้ความสำคัญของการกำกับดูแลที่ดี (Corporate Governance) เป็นสิ่งสำคัญในการทำธุรกิจและเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมการการทำกำไรของบริษัทอย่างต่อเนื่องที่ถาวร ของบริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย

อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ 1 การบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) มีอิทธิพลต่อ การการทำกำไรของบริษัท (FP)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) มีอิทธิพลทางตรงต่อ การการทำกำไรของบริษัท (FP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.206 ตามลำดับ

สมมติฐานข้อที่ 2 การกำกับดูแลที่ดี (GCG) มีอิทธิพลต่อ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การกำกับดูแลที่ดี (GCG) มีอิทธิพลทางตรงต่อ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.312

สมมติฐานข้อที่ 3 การกำกับดูแลที่ดี (GCG) มีอิทธิพลต่อ การการทำกำไรของบริษัท (FP)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การกำกับดูแลที่ดี (GCG) มีอิทธิพลทางตรงต่อ การการทำกำไรของบริษัท (FP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.383

สมมติฐานข้อที่ 4 ภาระทางการเงิน (FL) มีอิทธิพลต่อ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ภาระทางการเงิน (FL) มีอิทธิพลทางตรงต่อ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.202

สมมติฐานข้อที่ 5 ขนาดของบริษัท (SOC) มีปฏิสัมพันธ์ในฐานะตัวแปรกำกับระหว่าง นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) ที่มีต่อ การการทำกำไรของบริษัท (FP)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ขนาดของบริษัท ไม่มีปฏิสัมพันธ์ในฐานะตัวแปรกำกับระหว่าง นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) ที่มีต่อ การการทำกำไรของบริษัท (FP)

สมมติฐานข้อที่ 6 นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCP) มีอิทธิพลต่อ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCP) มีอิทธิพลทางตรงต่อ นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.228สรุปผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 6 สมมติฐาน ผลการวิเคราะห์สามารถยอมรับสมมติฐานได้ 5 สมมติฐาน และปฏิเสธ 1 สมมติฐาน คือ สมมติฐานที่ 5 ขนาดของบริษัท มีปฏิสัมพันธ์ในฐานะตัวแปรกำกับระหว่าง นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) ที่มีต่อ การการทำกำไรของบริษัท (FP) ผลการทดสอบคือ ขนาดของบริษัท ไม่มีปฏิสัมพันธ์ในฐานะตัวแปรกำกับระหว่าง นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) ที่มีต่อ การการทำกำไรของบริษัท (FP) จึงปฏิเสธสมมติฐาน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อส่งผลการทำกำไรของ บริษัท ขายและบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ เครือข่ายไอทีและซอฟต์แวร์ ในประเทศไทย ทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความพร้อมในเข้าสู่ตลาด นำไปสู่การศึกษาต่อยอดและพัฒนาความรู้ ด้านกลยุทธ์การตลาด ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความพร้อมในการเข้าสู่ตลาด และสนับสนุนการพัฒนาทางการศึกษา พัฒนาคณะความรู้แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจในการประเมินความพร้อมในการเข้าสู่ตลาด เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านกลยุทธ์การตลาดและสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาด ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprise: SMEs) ในประเทศไทย เพื่อการนำสินค้าและบริการเข้าสู่ตลาดอาเซียนและเอเชีย ในอนาคต

1.2 เป็นแนวทางในการสนับสนุนศักยภาพการแข่งขัน ของอุตสาหกรรมในประเทศ ด้านกลยุทธ์การตลาดที่เกี่ยวข้อง กับการประเมินความพร้อมในการเข้าสู่ตลาด ทำให้เกิดศักยภาพ ในการขยายตลาดของอุตสาหกรรมในประเทศ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคอุตสาหกรรม และประเทศไทย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในส่วนของภาคการค้าและการบริการของ SMEs เพื่อศึกษาและค้นหาการพัฒนาแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการทำกำไรของบริษัทในประเทศไทย ในรูปแบบใหม่ๆ และให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนมากขึ้น

2.2 การวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมของ WACC ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำกำไรของบริษัท เพื่อเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในอนาคตต่อไป

2.3 การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยด้านอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการศึกษาครั้งนี้ เช่น การเรียนรู้ขององค์กร (Learning Organization) การตลาดแบบบูรณาการ (Integrate marketing) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้า (Customer Relation Management) และการทำงานโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์หรือหุ่นยนต์ (Robot) เป็นต้น โดยตัวแปรดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้ค้นพบขึ้น และเล็งเห็นถึงความทันสมัย ความก้าวหน้าในอนาคต สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในงานวิจัยครั้งต่อไป แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้วิจัยต้องทำการทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศอีกครั้ง เพื่อให้งานวิจัยออกมาสมบูรณ์มากที่สุด

2.4 การวิจัยครั้งต่อไปขนาดของบริษัท ควรนำมาเป็น Moderator ในธุรกิจอื่นในประเทศ ในฐานะตัวแปรกำกับระหว่าง นโยบายการบริหารเงินทุนหมุนเวียน (WCM) มาเป็นตัวแปรแทรกแซง (Moderator) เพื่อให้งานวิจัยดูน่าสนใจ เกิดความท้าทาย และเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในอนาคต

2.5 การวิจัยครั้งต่อไปขนาดของบริษัท ศึกษางานวิจัยเพิ่มเติม ของขนาดบริษัท (Moderator) ส่งผลต่อตัวแปรอิสระอื่นในกรอบงานวิจัยของ ภาระทางการเงิน การบริหารเงินทุนหมุนเวียน การกำกับดูแลที่ดี ควรนำมาเป็น Moderator มาเป็นตัวแปรแทรกแซง (Moderator) เพื่อให้งานวิจัยดูน่าสนใจ เกิดความท้าทาย และเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในอนาคต

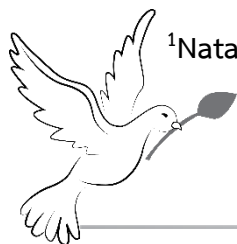
References

- Gill, A., & Biger, N. (2013). The Impact of Corporate Governance on Working Capital Management Efficiency of American Manufacturing Firms. *Managerial Finance*, 39, 116-132.
- Amarjit, G. et al. (2010). Implication of Working Capital Management Policy, Firm's size and Financial Leverage on Financial Performance. *European Journal of Business and Innovation Research*, 3(5), 1-12.
- Asghar, A., & Syed, A. A. (2012). Working Capital Management: Is It Really Affects the Profitability? Evidence from Pakistan. *Global Journal of Management and Business*, 12(17), 74-78.
- Biger, N., Nguyen, N. V., & Hoang, Q. X. (2008). The determinants of capital structure: Evidence from Vietnam. *International Finance Review*, 8, 307-326.
- Onaolapo, & Onaolapo, K. (2010). Capital Structure and Firm Performance: Evidence from Nigeria. *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*, 25, 70-82.
- Roquebert, P., Westfall, S., & Zaralis. (2013). *Corporate Performance Interpretation and Measuring Problem*. New York: Swinger International.
- Afza, T., & Hussain, A. (2011). Determinants of Capital Structure: A Case Study of Automobile Sector of Pakistan. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 2(10), 219-230.
- U-on, W. (2010). *Research and Searching For Business Data*. Bangkok: Sripatum University.
- Bei, Z., & Wijewardana. (2012). Working Capital Policy Practice. Evidence from Sri Lankan Companies. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 40, 695-700.
- Al-Qaisi, K. (2010). The Capital Structure Choice of Listed Firms on Two Stock Markets and One Country. *The Business Review, Cambridge*, 16(2), 155-160.

การพัฒนาคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ และแบบประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์สำหรับนักเรียน ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี*

The Development of Characteristics, Indicators and Moral Identity Assessment Scale for Students under Nonthaburi Provincial Administrative Organization

¹นัฐราพร พิษญากร, บุญเรียง ขจรศิลป์ และธณินาฏ ณ สุนทร

¹Nataraporn Pichayagorn, Boonreang Kajornsinn and Taneenart Na-soontorn

วิทยาลัยปรัชญาและการศึกษา, มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

College of Philosophy and Education, Saint John's University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: nataraporn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ และตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อพัฒนาแบบประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี 3) เพื่อทดลองใช้แบบประเมินเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ และ 4) เพื่อศึกษาระดับความมีคุณธรรมของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 5,944 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินแบบมาตรวัดประเมินค่า 4 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะและตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ 19 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์ มี 6 ตัวบ่งชี้ ด้านความรับผิดชอบ มี 7 ตัวบ่งชี้ และด้านความมีจิตอาสา มี 6 ตัวบ่งชี้ ซึ่งทุกตัวบ่งชี้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ 2) ผลการพัฒนาแบบประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียน ได้แบบประเมินที่มีลักษณะแสดงถึงระดับพฤติกรรมที่แสดงออก 4 ระดับ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงระหว่างผู้ประเมินเท่ากับ .984 3) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 25.09$, $df = 18$, $p = .12$, $GFI = .999$, $AGFI = .996$, $RMR = .000$, $RMSEA = .008$) 4) ผลการประเมินระดับคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีคุณธรรมอัตลักษณ์อยู่ในระดับมาก มีผลการประเมินสูงสุดคือด้านความมีจิตอาสา ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ ตามลำดับ

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณลักษณะ; ตัวบ่งชี้; คุณธรรมอัตลักษณ์; โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to develop the characteristic and indicators of moral identity for students under Nonthaburi Provincial Administrative Organization; 2) to develop the moral identity assessment scale for students under Nonthaburi Provincial Administrative Organization; 3) to try out the assessment scale for examining the structural validity of the characteristics and indicators of moral identity; and 4) to study the moral level of students under Nonthaburi Provincial Administrative Organization. A sample group consisted of 5,944 students from the 1st – 6th secondary school of schools under Nonthaburi Provincial Administrative Organization, by means of stratified random sampling. The research instrument was the survey questionnaire with the 4-point Likert rating scales. The acquired data were analyzed by using percentage and confirmatory factor analysis.

The research results revealed as follows: 1) From studying the characteristics and indicators of moral identity for students under Nonthaburi Provincial Administrative Organization, it was found that there were 3 characteristics and 19 indicators: honesty had 6 indicators, responsibility had 7 indicators, and volunteer spirit had 6 indicators. All of the indicators were feasible in practice; 2) The development of moral identity assessment scale for students resulted in the assessment scale indicating 4 levels of behavior with the inter-rater reliability of 0.984; 3) The confirmation analysis results found that the model corresponded to the empirical data (Chi-Square = 25.09, df = 18, p = .12, GFI=.999, AGFI=.996, RMR=.000, RMSEA=.008); and 4) The results of the moral identity level assessment of students revealed that students had a moral identity as a high level by which the volunteer mind was at the highest, followed by honesty and responsibility, respectively.

Keywords: Development of Characteristic; Indicators; Moral Identity; Nonthaburi Provincial Administrative Organization

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงปรารถนา สังคมไทยในปัจจุบันมีความเปราะบางด้านคุณธรรม จริยธรรม มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วสู่วิถีโลกปัจจุบัน โดยขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบของการก้าวเดินไปข้างหน้า (Chumsai Na Ayutthaya, 2010) จากปัญหาและสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น เด็กและเยาวชนได้รับอิทธิพลโดยตรง ส่งผลให้เด็กและเยาวชนไทยมีค่านิยมที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเน้นทางด้านวัตถุมากกว่าการพัฒนา

จิตใจ ก่อให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว การแสดงออกที่ผิดศีลธรรม การเห็นผิดเป็นชอบ ขาดระเบียบ วินัย ขาดความรับผิดชอบ และจริยธรรม เกิดปัญหาสังคม หลายฝ่ายต่างเร่งแก้ไข เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมที่ดีงาม ซึ่งการศึกษาเป็นกระบวนการที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการพัฒนาที่สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ เห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติจุดมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษา ไว้ในมาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (Ministry of Education, 2003) และกระทรวงศึกษาธิการที่ได้จัดทำหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ขึ้น โดยมีวิสัยทัศน์ในการมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (Office of the Basic Education Commission, 2010) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ต้องการให้คนไทยที่มีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองต้นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบ และทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียง ความเป็นไทย (Office of the National Economics and Social Development Council, 2015) และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่ต้องการพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลัง มุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Office of the Education Council, 2007)

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนนทบุรี ได้เล็งเห็นถึงการพัฒนาคุณภาพของคนในสังคม จึงได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2562 - 2565 โดยมีวิสัยทัศน์ว่า นนทบุรี นครแห่งการเรียนรู้ คู่คุณธรรม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน มีเป้าประสงค์ให้สถานศึกษา/หน่วยงานทางการศึกษา ทุกสังกัดในจังหวัดนนทบุรี เป็นสถานศึกษาคุณธรรม มีคุณภาพ มีสมรรถนะสูงในการพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้เปรียบพร้อมด้านความรู้ ความคิด มีทักษะชีวิต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียงและมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Nonthaburi Provincial Education Office, 2018) องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เป็นหนึ่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้รับการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่และมีภารกิจในการจัดการศึกษาในจังหวัดนนทบุรี มีโรงเรียนอยู่ในสังกัดทั้งสิ้น จำนวน 34 แห่ง ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เพื่อตอบสนองนโยบายแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 แผนพัฒนาการศึกษา

ท้องถิ่น 4 ปี (พ.ศ. 2561 - 2565) แผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัดนนทบุรี (พ.ศ. 2562 - 2565) ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการพัฒนาการศึกษาควบคู่กับคุณธรรมไว้ในยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา เพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศ และกำหนดให้ทุกโรงเรียนกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ ๓ ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความมีจิตอาสา เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยมุ่งหวังให้บุคลากรในสถานศึกษาและนักเรียนทุกคนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป ซึ่งทุกโรงเรียนในสังกัด ต้องจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน และขับเคลื่อนคุณธรรม ทั้ง 3 ด้านให้เกิดผลในเชิงประจักษ์ (Nonthaburi Provincial Administrative Organization, 2018)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จึงต้องการพัฒนาคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้และแบบประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนที่สะท้อนหรือแสดงให้เห็นถึงคุณธรรมดังกล่าว และแบบประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ลักษณะใดที่สามารถนำไปประเมินนักเรียน ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นข้อมูลสำคัญเพื่อเป็นกรอบวางแผนกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษา การจัดทำหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลทางการศึกษาในภาพรวมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ตลอดจนใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนทุกช่วงชั้นได้อย่างเหมาะสม อันจะส่งผลดีต่อกระบวนการพัฒนาเยาวชน นักเรียน และนักศึกษาให้เป็นพลเมืองดีและพลโลกที่ดี เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนาคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
2. พัฒนาแบบประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
3. ทดลองใช้แบบประเมินเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ของคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์
4. ศึกษาระดับความมีคุณธรรมของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ และแบบประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ สำหรับนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะและตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ และแนวคิดการสร้างแบบประเมินมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ (4-Rating Scale)

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 34 แห่ง ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 13,213 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี 34 แห่ง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้จำนวนที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลการ โดยใช้อัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรไม่ควรน้อยกว่า 10 ต่อ 1 (Hair et al., 2006) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าทั้งสิ้น 45 พารามิเตอร์ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยควรมีอย่างน้อย 10 เท่า หรืออย่างน้อย 450 คน ขึ้นไป แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของนักเรียนทุกประเภทของสถานศึกษาและทุกระดับชั้น และเพื่อจำนวนข้อมูลที่อาจไม่ได้รับกลับคืนมา จึงใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับฉลากเลือกนักเรียนมาชั้นละ 1 ห้องเรียน ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยรวบรวมในครั้งนี้คือ 5,944 คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบประเมินคุณลักษณะตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ และเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ ของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ตอน คือ

1) ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกประเมินได้แก่ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา และประเภทของสถานศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

2) ตอนที่ 2 เป็นแบบประเมินคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ ของนักเรียน โดยแบ่งเป็น 3 คุณลักษณะคือ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความมีจิตอาสา โดยผู้ประเมินคือครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษาของนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ (4-Rating Scale)

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาจากโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีครบทุกฉบับ และนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยค่าความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างโดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อศึกษาความสอดคล้องของโมเดลคุณลักษณะและตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ ของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลเชิงประจักษ์ดังนี้ ค่าสถิติทดสอบ χ^2 ต้องไม่มีนัยสำคัญทาง ค่า Goodness of Fit Index และ Adjusted Goodness of Fit Index ควรมีมากกว่า 0.95 ส่วนค่า Root Mean Square Error of Approximation และ Root Mean Square Residual ควรมีค่าน้อยกว่า .05

2. การศึกษาระดับของคุณธรรมอัตลักษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินงานวิจัย แบ่งรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การพัฒนาคุณลักษณะและตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

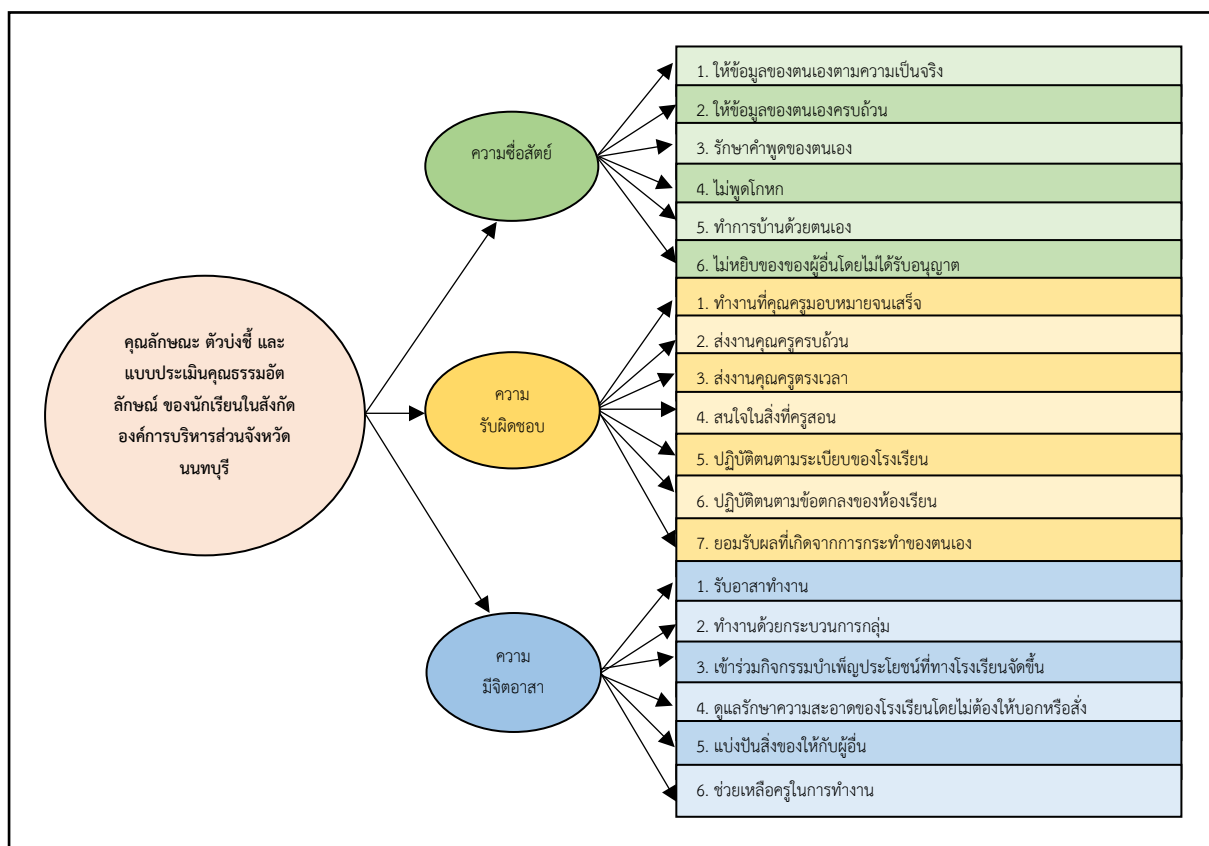
2. การพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะและตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ ของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

3. การทดลองใช้แบบประเมินคุณลักษณะและตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ ของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ คุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พบว่า ประกอบไปด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความมีจิตอาสา โดยมีตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงคุณลักษณะดังกล่าว 19 ตัวบ่งชี้ แสดงได้ดังแผนภาพดังนี้

2. ผลการพัฒนาแบบประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ได้แบบประเมินซึ่ง ประกอบด้วย ข้อคำถามที่แสดงถึงระดับพฤติกรรมที่แสดงออก 4 ระดับ

ตามตัวบ่งชี้ของคุณลักษณะคุณธรรมอัตลักษณ์ จำนวน 3 คุณลักษณะ 19 ตัวบ่งชี้ พบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างผู้ประเมิน มีค่า 0.984 แสดงว่ามีคุณภาพด้านความเที่ยงระหว่างผู้ประเมินอยู่ในระดับที่ใช้ได้

3. ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL เพื่อพิจารณากับข้อมูลเชิงประจักษ์ ปรากฏว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 25.09$, $df = 18$, $p = .12$, $GFI = .999$, $AGFI = .996$, $RMR = .000$, $RMSEA = .008$) แสดงว่าตัวแปรคุณลักษณะ และตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และพบว่า คุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์ ตัวบ่งชี้ไม่พูดโกหก สามารถใช้อธิบายคุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์ได้มากที่สุด คือ ร้อยละ 52.20 ตัวบ่งชี้ทำงานที่ครอบคลุมหมายจนเสร็จ สามารถใช้อธิบายคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบได้มากที่สุด คือ ร้อยละ 48.70 และตัวบ่งชี้ ช่วยเหลือครูในการทำงานสามารถใช้อธิบายคุณลักษณะด้านความมีจิตอาสาได้มากที่สุด คือ ร้อยละ 47.80

4. ผลการประเมินระดับคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พบว่า ในภาพรวมนักเรียนของสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีคุณธรรมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 2.650 เรียงลำดับคุณธรรมที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความมีจิตอาสา ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบต่อความมีจิตอาสา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ตัวบ่งชี้เข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ แบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น และทำงานด้วยกระบวนการกลุ่มมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ดูแลรักษาความสะอาดของโรงเรียนโดยไม่ต้องให้บอกหรือสั่งอยู่มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ส่วนระดับชั้นที่มีผลการประเมินด้านความมีจิตอาสาสูงสุดคือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาคือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากตามลำดับ และระดับชั้นที่มีผลการประเมินต่ำสุดคือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้และแบบประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า คุณลักษณะ ตัวบ่งชี้และแบบประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสามารถนำไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการกำหนดคุณลักษณะและตัวบ่งชี้คุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียน ตลอดจนนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินระดับคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เพื่อประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมที่เหมาะสม ทั้งนี้ เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานของการสร้างคนให้สอดคล้องกับ ความต้องการของประเทศชาติ (Rochanahasdin,

2017) และเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (Ministry of Education, 2003)

2. แบบประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เป็นการวัดและประเมินผลในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) เป็นข้อคำถามที่แสดงความรู้สึกหรือท่าทีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทิศทางบวกหรือลบ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ตามตัวบ่งชี้ของคุณลักษณะคุณธรรมอัตลักษณ์ จำนวน 3 คุณลักษณะ 19 ตัวบ่งชี้ ตามแนวทางการสร้างแบบประเมินตามเทคนิคของ Likert (Likert technique) ซึ่งในแบบวัดชุดหนึ่ง จะต้องประกอบด้วยข้อคำถามทั้ง 2 ประเภท คือข้อคำถามทางบวก (+) และข้อคำถามทางลบ (-) นักวิจัยบางท่านอาจปรับลดเหลือ 4 ระดับ หรือปรับเพิ่มเป็น 6 ระดับ เพื่อให้มีคำตอบจำนวนคู่ เป็นการหลีกเลี่ยงการตอบตรงกลาง ซึ่งอาจเกิดจากการตอบของผู้ตอบที่ไม่ค่อยตั้งใจ จึงเลือกคำตอบระดับกลาง ๆ ทำให้ผลที่ออกมาไม่ชัดเจนว่ามีแนวโน้มไปทางใด (Kajornsinsin, 1990)

3. ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์ ตัวบ่งชี้ ไม่พูดโกหก มีความสัมพันธ์สูงสุดต่อคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การไม่พูดโกหกนับเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ที่ควรยึดถือและปฏิบัติ และตรงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือข้อที่ 1 คือการไม่พูดโกหก อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Srihaaumphai (2007) ที่ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า คนดีมีคุณธรรมคือ คนซื่อสัตย์สุจริต คิดดี พูดดี ทำดี คิดตรง พูดตรง ทำตรง ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่พลิกพลิ้วในคำพูดและการกระทำ รองลงมาคือ คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ ตัวบ่งชี้ ทำงานที่ครูมอบหมายจนเสร็จ แสดงถึงความสำคัญที่ใกล้เคียงกันของคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียน ทั้งนี้ การที่นักเรียนทำงานที่ครูมอบหมายจนเสร็จนั้น เป็นพฤติกรรมที่ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา ตลอดจนครูผู้สอนทุกวิชาสามารถสังเกตและตรวจสอบได้ อีกทั้งงานที่ครูมอบหมายในบางครั้ง อาจเป็นส่วนหนึ่งของคะแนนและเป็นการสร้างความรู้สึกรับผิดชอบที่ครูกับนักเรียนมีต่อกันเมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติงานที่ครูได้รับมอบหมายได้สำเร็จ อีกทั้งครูยังเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียนและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเรียน (McMullen, 1985) และอีกคุณลักษณะหนึ่งคือด้านความมีจิตอาสา ตัวบ่งชี้ช่วยเหลือครูในการทำงาน ที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี การช่วยเหลือครูในการทำงาน เป็นพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกได้ง่ายและชัดเจนถึงความมีน้ำใจ ทั้งนี้ อาจเกิดจากการปลูกฝังนักเรียนตั้งแต่ชั้นเด็กเล็ก เช่น การให้นักเรียนช่วยเหลือของ ให้นักเรียนช่วยทำกิจกรรมของทางโรงเรียน ให้นักเรียนช่วยเหลือเพื่อนร่วมชั้นเรียนในการทำกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ Rodsuti (2008) ที่กล่าวว่า จิตอาสา คือการมีความเมตตาที่จะให้ผู้อื่น ให้แบบอ่อนน้อม ไม่ใช่เป็นการให้แบบผู้ให้เหนือกว่าผู้รับ แต่เป็นการให้โดยสละตัวตนของเราออกไปด้วย

4. จากผลการวิจัยระดับคุณธรรมอัตลักษณ์ของนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สามารถอธิบายได้ว่า นักเรียนของสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีคุณธรรมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

และมีผลการประเมินจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความมีจิตอาสา ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ ด้านความมีจิตอาสา นักเรียนจะเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และต่ำสุด คือ การดูแลรักษาความสะอาดของโรงเรียนโดยไม่ต้องให้บอกหรือสั่ง ระดับชั้นที่มีผลการประเมินสูงสุดคือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาคือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามลำดับ และระดับชั้นที่มีผลการประเมินต่ำสุดคือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ส่วนในด้านความซื่อสัตย์ นักเรียนให้ข้อมูลของตนเองตามความเป็นจริง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และต่ำสุดคือไม่พูดโกหก ระดับชั้นที่มีผลการประเมินสูงสุดคือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 รองลงมาคือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามลำดับ และระดับชั้นที่มีผลการประเมินต่ำสุดคือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ด้านความรับผิดชอบ การยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และต่ำที่สุดคือส่งงานคุณครูครบถ้วน ระดับชั้นที่มีผลการประเมินสูงสุดคือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 รองลงมาคือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามลำดับ และระดับชั้นที่มีผลการประเมินต่ำสุดคือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

จะเห็นได้ชัดเจนว่า ระดับคุณธรรมของนักเรียน ทั้งสูงสุดและต่ำสุด อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในทุกๆ ด้าน สามารถอธิบายได้ว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นวัยที่กำลังเข้าสู่ในระดับอุดมศึกษาและเป็นวัยรุ่นที่กำลังจะก้าวเข้าสู่ผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายด้าน ทำให้ต้องมีการปรับตัวหลายด้านพร้อมๆ กัน เป็นวัยที่มีความคิดที่เป็นของตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเองสูง เชื่อมั่นในตนเอง อีกทั้งยังต้องเคร่งเครียดกับการสอบแข่งขันเพื่อเข้ามหาวิทยาลัย จึงเป็นช่วงวัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมและมีปัญหามากที่สุด สอดคล้องกับ Child and Adolescent Mental Health Rajanagarindra Institute (2013) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่น เนื่องมาจากระดับความมีคุณธรรมของวัยรุ่นลดน้อยลง แต่พฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่นกลับมีแนวโน้มเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น และปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้อง คือความก้าวร้าวในวัยเด็ก การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ขาดการฝึกวินัย และการควบคุมตนเอง การปลุกฝังค่านิยม การถูกปฏิเสธจากเพื่อนที่ดีและโรงเรียน รวมทั้งการขาดการเข้าใจ การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์จากโรงเรียน

สรุป

เมื่อพิจารณาระดับคุณธรรมของนักเรียนจำแนกตามประเภทของสถานศึกษา พบว่า นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีผลการประเมินสูงสุดในทุกด้าน โดยมีผลการประเมินเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านความมีจิตอาสา ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ ตามลำดับ รองลงมาคือโรงเรียนประถมศึกษา มีผลการประเมินเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านความมีจิตอาสา ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ ตามลำดับ ส่วนโรงเรียนขยายโอกาสมีผลการประเมินต่ำสุดในทุกด้าน มีผลการประเมินเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านความมีจิตอาสา ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสมีผลการประเมินต่ำสุด ดังนั้น จึงควรให้ความสนใจโดยการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของพฤติกรรมนักเรียน และมีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสต่อไป

1.2 องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีควรให้ความสำคัญทางด้านพฤติกรรมของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ หรือการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมหลังจากจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไปแล้ว

1.3 โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ควรมีการออกแบบโครงสร้างเวลาเรียนที่เหมาะสม และออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ เพื่อให้นักเรียนสามารถทำงานหรือการบ้านหลายวิชาภายในชิ้นงานเดียว และสามารถส่งงานครูได้ครบถ้วน

2. ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ และแบบประเมินของคุณธรรมอัตลักษณ์ที่สำคัญ 3 ประการได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความมีจิตอาสา สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน โดยให้ความสำคัญกับการประเมินพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยเกี่ยวกับ

2.2 การพัฒนาคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ และแบบประเมินคุณธรรมด้านอื่นๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมในทุกด้าน

2.3 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ความมีวินัยของนักเรียน

2.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อวินัยของนักเรียน และแนวทางการส่งเสริมวินัยของนักเรียนให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

References

- Child and Adolescent Mental Health Rajanagarindra Institute. (2013). *Guidelines to help care for teenagers with violent behavior for health personnel*. Bangkok: Deenadoo Media Plus.
- Chumsai Na Ayutthaya, A. (2010). *moral first the knowledge*. (1st ed.). Bangkok: Freemind.
- Department of Local Administration. (2018). *Strategy of the Department of Local Administration (2017-2026)*. Retrieved January 3, 2019, from <http://www.dla.go.th>
- Division of Education Religion and Culture Promotion References. (2018). *4-years education*

- development plan (2018-2022)*. Nonthaburi Provincial Administration Organization.
- Kajornsinsin, B. (1990). *Educational Research Methodology*. (2nd ed.). Bangkok: physics center.
- McMullen, C.M. (1985). Effective Discipline and Contingency Management System in an Urban Junior High/Middle School with and Emphasis on Development Needs to Young Adolescent. *Dissertation Abstracts International*, 46(7) ,616-A.
- Ministry of Education. (2003). *National Education Act B.E. 2542 (1999) and amendments B.E. 2545 (2002)*. Bangkok: Ro So Pho Printing House.
- _____. (2008). *Indicators and core content Social studies, religion and culture subject group according to the core curriculum of basic education, 2008*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand, Ltd.
- _____. (2009). *8 Basic Morals*. Retrieved January 15, 2019, from <http://www.moe.go.th/index.php/infographics/51267>.
- _____. (2010). *Development guidelines Measurement and Evaluation of Desirable Characteristics in the Basic Education Curriculum 2008*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand, Ltd.
- _____. (2017). *The 12th Educational Development Plan of the Ministry of Education (2017-2021)*. Bureau of Policy and Strategy office of Permanent Secretary.
- National Ethics Promotion Board. (2016). *National Moral Promotion Plan No. 1 (2016-2021)*. Bangkok: Ministry of Culture.
- Niranthawee, S. (2005). *Report on the results of learning management documents to develop learners to be good citizens*. Bangkok: Office of the Education Council.
- Office of the Basic Education Commission. (2010) . Learning management guidelines based on the basic education core curriculum 2008. (2nd ed.). Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand, Ltd.
- Office of the National Education Commission. (2008). *Basic Core Course 2008*. Bangkok: Atthaphon Printing House.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2016). *The 12th National Economic and Social Development Plan (2017-2021)*. Retrieved February 23, 2019, from https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/main.php?filename=develop_issue.
- Office of the Permanent Secretary for Education. (2017). *A study of morals and ethics of learners in educational institutions under the Ministry of Education*. Retrieved

February 23, 2019, from <https://www.bps.moe.go.th/research/fulltext/Morality and Ethics.pdf>.

Rochanahasdin, S. (2017). Significant Principles of Educational Management for Citizenship. *Academic Service Journal, Prince of Songkla University*, 28(1), 207-217.

Rodsuti, M. (2008). What is a volunteer?. Retrieved February 6, 2019, from <http://www.vachiraphuket.go.th/www/volunteer/?name=knowledge&file=readknowledge&id=4>.

Srihaaumphai, P. (2007). *The basic of Educational and Ethical*. (4th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.

การพัฒนาการออกแบบอารยบริการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ

ในแผนงานหลักของที่พักแรม*

The Development of Universal Service Design for Senior Tourists in Major Departments of Accommodation Sector

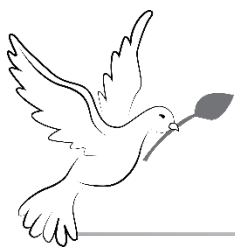
¹อริยา พงษ์พานิช และ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์

¹Ariya Pongpanich and Chalongsri Pimonsompong

คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: a_pongpanich@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้วัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะเฉพาะของการบริการสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ 2) เพื่อศึกษาการออกแบบอารยบริการสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ 3) เพื่อเสนอแนวทางการออกแบบอารยบริการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในแผนงานหลักของที่พักแรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวสูงอายุทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และ/หรือผู้ร่วมเดินทาง ในเมืองท่องเที่ยวที่มีอัตราการเข้าพักสูงสุด 10 อันดับแรก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี ภูเก็ต เชียงใหม่ นครราชสีมา สุราษฎร์ธานี สงขลา ประจวบคีรีขันธ์ ระยอง และกระบี่ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า โดยใช้แบบสอบถามระดับความคิดเห็น 5 ระดับ จากผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม ผู้ใช้บริการทั่วไป และผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อยืนยันข้อมูลความคิดเห็นที่สอดคล้องเชื่อมโยงกันจากประเด็นการสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะเฉพาะของการบริการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ ได้แก่ ความพร้อมในการให้บริการ ความปลอดภัยของผู้สูงอายุ ความเอาใจใส่ในรายละเอียดเมื่อให้บริการเฉพาะ และความสำคัญต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ 2) การออกแบบอารยบริการสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ มี 3 องค์ประกอบ คือ การบริการเฉพาะบุคคล นวัตกรรมบริการแบบพิเศษ และความเป็นมืออาชีพ 3) แนวทางการออกแบบอารยบริการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในแผนงานหลักของที่พักแรม ควรมีการผสมผสานของเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการ

ให้บริการ นักท่องเที่ยวสูงอายุยังคงรู้สึกว่าคุณเองยังไม่ชรา มีสุขภาพแข็งแรง ชอบความทันสมัย และมีความพร้อมที่จะเรียนรู้เทคโนโลยีภายใต้การให้คำแนะนำของพนักงาน

คำสำคัญ: นักท่องเที่ยวสูงอายุ; การออกแบบอารยบริการ; งานหลักของที่พักรวม

Abstract

The objectives of this study are 1) to study special service characteristics for senior tourists; 2) to study universal service design for senior tourists; and 3) to propose directions for universal service design for senior tourists in major departments of accommodation. Qualitative method is employed. The samples of this study are 50 senior tourists, Thais and foreigners, and/or their companions staying in the top-ten-occupancy-rate provinces which are Bangkok, Chonburi, Phuket, Chiang Mai, Nakhon Ratchasima, Surat Thani, Songkhla, Prachuabkirikhan, Rayong, and Krabi. These samples have been chosen by accidental sampling. The research tool is semi-structured interview. Furthermore, the interviewed data has been cross-checked by using triangulation. The 5-rating-scale questionnaires have been employed to investigate 30 people i.e. accommodation business owners, customers and freelancers who are not the samples. The content of the interview results has been analyzed. It has been found as the followings. 1) The special service characteristics for senior tourists are service readiness, senior safety, attentiveness of personal details when servicing seniors, and the importance of senior health. 2) The universal service design for senior tourists in major departments of accommodation consists of 3 elements i.e. (1) personalized hospitality (H); (2) special service innovation (I); and (3) professionalism (P). 3) The directions for universal service design for senior tourists in major departments of accommodation should be the combination of the original and the modern technology because senior tourists still feel young and healthy; moreover, they appreciate modernity, try new things, and are ready to learn technology under a supervision from the accommodation staff.

Keyword: Senior Tourists; Universal Service Design; Major Departments of Accommodation Sector

บทนำ

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวสูงอายุเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวและเติบโตอย่างรวดเร็วในธุรกิจการท่องเที่ยวทั่วโลก (AGE Platform Europe, n.d.) อีกทั้งเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ซึ่งมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคต ผู้สูงอายุปัจจุบันเป็นกลุ่มคนที่เกษียณอายุและมียังคงมีสุขภาพดี มีอายุยืน (Pathak, 2014; Mungall, and Gherissi, 2009) กลุ่มนี้เป็นคนที่มีเวลาท่องเที่ยวมากกว่านักท่องเที่ยวในวัยอื่น ๆ ไม่มีภาระด้านการงาน และการดูแลครอบครัว จึงมีความพร้อมทางการเงิน (Pathak, 2014; Mungall, and Gherissi, 2009) ที่สะสมมาจากการทำงาน หรือการได้รับสวัสดิการจากรัฐ นักท่องเที่ยวสูงอายุมีความต้องการการพักผ่อน หรือหาความอริยมย์จากการเดินทางท่องเที่ยว (Pathak, 2014) ไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ และ/หรืออาจเป็นสถานที่เดิมที่เคยได้รับความประทับใจมาก่อน และยังคงต้องการเดินทางไปอีก หากมีความพร้อมทั้งการเงิน เวลา และเพื่อนร่วมเดินทาง สังคมโลกปัจจุบันเป็นสังคมผู้สูงอายุเนื่องจากจำนวนประชากรในหลายประเทศมีผู้สูงอายุมากขึ้น ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในเอเชียที่มีจำนวนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รองจากประเทศญี่ปุ่น ฮองกง และสิงคโปร์ ประเทศไทยมีผู้สูงอายุ 9.5 ล้านคน เป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี 8.55 ล้านคน และ 3.85 ล้านคนยังคงทำงาน (Kasikornbank, 2018) ประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในปี 2565 (Kasikornbank, 2019) กลุ่มผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นนี้จะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุภายในประเทศที่จะสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยได้ตลอดทั้งปี

ธุรกิจที่พักแรมเป็นหนึ่งในธุรกิจบริการที่มีการส่งเสริมการบริการให้นักท่องเที่ยวสูงอายุในทุกพื้นที่ของการให้บริการ รวมทั้งรองรับการให้บริการแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวต่าง ๆ ด้วย โดยนำเอารูปแบบอารยสถาปัตย์ (Universal Design) หรือการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลมาให้บริการ รูปแบบนี้ใช้การออกแบบจากสิ่งแวดล้อม การสร้างสถานที่ การบริการ และจัดหาสิ่งของต่าง ๆ ที่ต้องใช้งาน เพื่อให้ทุกคนที่อยู่ในสังคมสามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน (Thai Health Promotion Foundation, 2011) โดยไม่คำนึงถึงเพศ วัย ความสมบูรณ์ทางกายภาพ ความสามารถหรือความพิการของบุคคล (Centre for Excellence in Universal Design, n.d.) โดยต้องมีการออกแบบให้ครอบคลุมสำหรับทุกคนให้สามารถใช้งานได้สะดวก และปลอดภัย ต้องไม่ตัดแปลงหรือเฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ จากหลักการของอารยสถาปัตย์ (Universal Design) พบว่า มีการนำมาปรับใช้กับสถานประกอบการต่าง ๆ เช่น ห้างสรรพสินค้า สถานศึกษา สถานที่ราชการ สถานที่พักแรม เป็นต้น ทั้งนี้การใช้อารยสถาปัตย์ของสถานที่พักแรมพบเห็นได้ว่า มีการใช้ในเรื่องของทางลาดบริเวณที่พัก ลิฟต์สำหรับผู้เข้าพัก ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ลานจอดรถ เป็นต้น การให้บริการรูปแบบอารยสถาปัตย์จึงเป็นที่คุ้นตา ของบุคคลทั่วไปที่สามารถใช้บริการได้อย่างเท่าเทียมกัน เพียงแต่อาจไม่ตอบสนองในระดับปัจเจกบุคคลได้มากเท่าที่ควร

อีกทั้งยังไม่พบอย่างชัดเจนว่ารูปแบบอารยสถาปัตย์ได้มีการนำมาใช้ในการให้บริการ (Service) ควบคู่กับการให้บริการเฉพาะนักท่องเที่ยวสูงอายุด้วยหรือไม่ อย่างไร หากพิจารณาในมุมมองของรูปแบบอารยสถาปัตย์ถือว่าการให้บริการแบบรูปธรรมสำหรับบุคคลทั่วไป ทุกเพศ ทุกวัย ไม่ได้เจาะจงเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ แต่จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีการออกแบบการบริการในที่พักแรมที่นอกเหนือจากอารยสถาปัตย์พื้นฐานเพียง 1 หน่วยงาน คือ สถาบันการออกแบบแห่งชาติ (National Institute of Design, n.d.) มหาวิทยาลัยรัฐในอาห์มาดาบัด ประเทศอินเดีย เป็นการออกแบบการบริการพิเศษที่มุ่งให้นักท่องเที่ยวผู้พิการ และสามารถนำมาปรับใช้กับนักท่องเที่ยวสูงอายุในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมได้ จึงทำให้ได้แนวคิดใหม่ในการวิจัยนี้ว่า อารยสถาปัตย์ (Universal Design) ยังไม่เพียงพอต่อการตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุในการให้บริการอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในสถานที่พักแรมซึ่งให้บริการตรงตัวต่อนักท่องเที่ยว ทุกเพศ วัย ผู้พิการ รวมทั้งผู้สูงอายุด้วย นักท่องเที่ยวสูงอายุเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับการพักผ่อน ความสำราญ มุ่งหาประสบการณ์ สัมผัสกับคนท้องถิ่น ใช้ชีวิตแบบคนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและสิ่งดึงดูดใจ ให้มาเที่ยวชม ทั้งมาแบบส่วนตัวหรือแบบหมู่คณะ มีความต้องการทั้งความสะดวกสบาย ความปลอดภัย ในสถานที่พักแรมที่มีอากาศบริสุทธิ์ และมีการบริการอาหารเพื่อสุขภาพ

การบริการในที่พักแรมที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าทั่วไปและลูกค้าผู้สูงอายุ มี 3 ส่วนงานบริการที่สำคัญ คือ 1) การให้บริการต้อนรับ 2) การให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม 3) การให้บริการในห้องพัก ซึ่งงานทั้ง 3 ส่วนนี้ มีให้บริการอยู่ในที่พักแรมทุกประเภท ซึ่งการเจาะลึกถึงการให้บริการแก่กลุ่มลูกค้าเฉพาะ จำเป็นต้องคิดค้นหาแนวทางการออกแบบอารยบริการ (Universal Service Design) ที่ลูกค้ารู้สึกและสัมผัสได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือเป็นการให้บริการแบบเข้าใจลักษณะความต้องการส่วนบุคคล (Personalized Service) เพื่อสร้างคุณค่าของการบริการแก่กลุ่มลูกค้าที่มีคุณภาพสูง ซึ่งทำให้พบช่องว่างการวิจัยว่า การให้บริการที่ตอบสนองนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคทั่วไปนั้น ใช้เฉพาะรูปแบบอารยสถาปัตย์ (Universal Design) เป็นหลัก และจากการทบทวนวรรณกรรมเชิงลึกทำให้พบอีกว่า ยังไม่พบแนวทางการออกแบบอารยบริการ (Universal Service Design) แต่อย่างใด งานวิจัยนี้จึงศึกษาให้ชัดเจนในเรื่องการออกแบบอารยบริการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุที่เข้าใช้บริการในที่พักแรม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดการออกแบบอารยบริการจากการทบทวนวรรณกรรมในเชิงลึก ได้แก่ 1) แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมบริการที่สร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว (Service Experience) (Winsted, 1997) 2) แนวคิดจิตวิทยาการบริการ (Service Psychology) (Suwanbundit, and Adulpattanakit, 2011) 3) แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมบริการ (Service Innovation-C-K Theory) (Kimbell, 2014) 4) แนวคิดเกี่ยวกับจิตบริการแบบไทย (Thai Hospitality) (Daengbuppha et al. 2018) 5) แนวคิดเกี่ยวกับอารยสถาปัตย์ที่ประยุกต์ใช้ใน ITC Hotels Responsible Luxury ของประเทศอินเดีย (National Institute of Design, n.d.)

6) แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะงานในความรับผิดชอบของแผนกงานหลักของที่พักแรมและมาตรฐานวิชาชีพสำหรับพนักงานโรงแรมในประเทศไทย (Palakavongse Na Ayuthya, 2018)

บทความวิจัยนี้นำเสนอการศึกษาคุณลักษณะเฉพาะของการบริการ (Special Service Characteristic) สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ ศึกษาการออกแบบอารยบริการสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ และเสนอแนวทางการออกแบบอารยบริการ (Universal Service Design) สำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในแผนกงานหลักของที่พักแรม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวสูงอายุซึ่งอาจเดินทางท่องเที่ยวคนเดียวหรือมีผู้ร่วมเดินทาง ให้ได้รับการบริการที่เหมาะสมกับความต้องการเชิงลึก จนเกิดความประทับใจในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการประกอบธุรกิจบริการที่พักแรม บริษัทนำเที่ยว ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ให้รองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ และสามารถสร้างผลกำไรและการจ้างงานท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงอายุในการกลับมาใช้บริการซ้ำ และเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรให้มีหัวข้อเกี่ยวกับการออกแบบอารยบริการ ซึ่งหมายถึง การผสมผสานระหว่างความต้องการเชิงลึกของนักท่องเที่ยวสูงอายุ และลักษณะการให้บริการของ 3 แผนกงานหลักของโรงแรม ได้แก่ แผนกต้อนรับส่วนหน้า แผนกอาหารและเครื่องดื่ม และแผนกแม่บ้าน จนเกิดเป็นโมเดลการให้บริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวสูงอายุได้รับการบริการอย่างราบรื่น ปลอดภัย ตลอดระยะเวลาของการพักผ่อนในที่พักแรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะเฉพาะของการบริการสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ
2. เพื่อศึกษาการออกแบบอารยบริการสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ
3. เพื่อเสนอแนวทางการออกแบบอารยบริการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในแผนกงานหลักของที่พักแรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการออกแบบอารยบริการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในแผนกงานหลักของที่พักแรม” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยและชาวต่างชาติ และ/หรือผู้ร่วมเดินทาง ในเมืองหลักทางการท่องเที่ยว โดยมีจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ 50 คน จากจำนวนผู้เข้าพักทั้งหมดในปี 2561 (Ministry of Tourism and Sports, 2019) ในเมืองหลักทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่มีอัตราการเข้าพักสูงสุด 10 อันดับแรก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี ภูเก็ต เชียงใหม่ นครราชสีมา สุราษฎร์ธานี สงขลา ประจวบคีรีขันธ์ ระยอง และกระบี่ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure) ในประเด็น ดังนี้ 1) Personalized Hospitality-H (การบริการเฉพาะบุคคล) 2) Special Service Innovation-I

(นวัตกรรมบริการแบบพิเศษ) 3) Professionalism-P (ความเป็นมืออาชีพ) ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของ 3 แผนงานหลักในที่พักแรมของไทย กลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ซึ่งหมายถึง ผู้สูงอายุที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์ในการใช้บริการที่พักระยะ เพื่อเป็นการกระจายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างให้เท่าเทียมกันจึงสุ่มตัวอย่างในจำนวนเท่า ๆ กัน จังหวัดละ 5 คน จำนวน 10 จังหวัด รวม 50 คน ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ และในกรณีที่ผู้สูงอายุ และผู้ร่วมเดินทางให้สัมภาษณ์พร้อมกัน โดยถือว่าเป็นผู้สัมภาษณ์ 1 คน โดยมุ่งเน้นการทำความเข้าใจความหมายของคำตอบที่แสดงถึงอารยบริการ (Universal Service) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure) ได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย ด้วยวิธีการวัดค่าความเที่ยงตรง (Validity) แบบสัมภาษณ์ หรือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายหรือเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีการนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา มีประมวลผลข้อมูลเชิงคุณภาพ มีการถอดข้อความ และเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบถาม-ตอบ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการตีความหมายของเนื้อหาการสัมภาษณ์ว่าบ่งบอก บ่งชี้ สู่ถึงอะไร และให้ความหมายว่าอย่างไร การวิเคราะห์เนื้อหา มีการกำหนดรหัส (Coding) (Phothisita, 2019) เพื่อวิเคราะห์หาคำหลักจากความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบ่งกลุ่มเนื้อหาด้วยการใส่รหัสคำ เพื่อใช้อธิบายถึงเป้าหมาย (Objective) และจำนวนของเนื้อหา (Content) เป็นการนำคำซ้ำในผลที่ได้สร้างเป็นแก่นเรื่อง (Theme) ตามเนื้อหาที่ปรากฏ ทั้งจากการจดบันทึก และจากคำสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เนื้อหาจะเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สามารถมองเห็นและนับได้ (Manifest Content) และใช้การวิเคราะห์ความหมายของคำที่ซ่อนเร้นโดยมีนัยหรือตีความหมาย (Latent Content) ให้ตรงประเด็นกับเนื้อหาหลักของแบบสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหา และเพื่อให้ผลการวิจัยมีข้อมูลที่สมบูรณ์ สามารถตอบวัตถุประสงค์ และชื่อเรื่องวิจัย จึงมีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทำการตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ใช้แบบสอบถามระดับความคิดเห็น 5 ระดับ จากผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม ผู้ใช้บริการทั่วไป และผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อยืนยันข้อมูลความคิดเห็นที่สอดคล้องเชื่อมโยงกันจากการประเด็นการสัมภาษณ์อีกครั้ง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์ ข้อ 1 คุณลักษณะเฉพาะของการบริการ (Special Service Characteristic) ในการใช้บริการแผนกต้อนรับส่วนหน้า (Front Office Department) นักท่องเที่ยวสูงอายุมีคุณลักษณะเฉพาะของการบริการในเรื่องความพร้อมในการให้บริการที่สะดวก รวดเร็วทันใจ ตามมาตรฐานการ

ให้บริการ รวมทั้งการนำอุปกรณ์เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าใช้บริการให้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้หากมีการกรอกรายละเอียดข้อมูลส่วนตัว นักท่องเที่ยวสูงอายุมีความกังวลเรื่องของความปลอดภัยในเรื่องของการนำข้อมูลไปใช้ อย่างไรก็ตามหากนำ เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ที่ใหม่ล่าสุดจนเกินไป อาจถูกปฏิเสธที่จะใช้งานได้ง่ายจากนักท่องเที่ยวสูงอายุเนื่องจากกังวลและไม่กล้าที่จะใช้งานสิ่งใหม่ เว้นแต่ต้องมีพนักงานมาช่วยให้คำแนะนำอย่างเป็นกันเอง ซึ่งหมายถึงความใส่ใจของพนักงานบริการที่พึงมีต่อนักท่องเที่ยวสูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องการคำแนะนำและการสื่อสารที่ชัดเจน และเข้าใจง่ายในการใช้บริการ

ภาพรวมความเห็นด้วยในด้านการบริการแผนกต้อนรับส่วนหน้า (Front Office Department) ของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อทวนสอบได้ผลตรงกัน คือ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.30) ทำให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวสูงอายุให้ความสำคัญในเรื่องของ พนักงานต้อนรับสามารถพูดสื่อสารกับนักท่องเที่ยวสูงอายุด้วยภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย และพนักงานต้อนรับสามารถจัดห้องพักให้นักท่องเที่ยวสูงอายุ ที่ไม่ไกลลิฟต์ ในบริเวณเงียบสงบและบรรยากาศดี โดยที่ไม่ต้องร้องขอ อยู่ในลำดับแรก

การใช้บริการแผนกอาหารและเครื่องดื่ม (Food and Beverage Department) นักท่องเที่ยวสูงอายุมีคุณลักษณะเฉพาะของการบริการในเรื่องความปลอดภัย และการเอาใจใส่ในขณะรับบริการ หมายถึง ตั้งแต่การให้บริการของพนักงานที่ให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ควรให้เกิดอุบัติเหตุใด ๆ ในการให้บริการ เนื่องจากการขาดประสบการณ์หรือการขาดความเป็นมืออาชีพ ทำให้เกิดความผิดพลาดในการให้บริการโดยเฉพาะต่อนักท่องเที่ยวสูงอายุจะมีความรู้สึกที่ไม่ดี เนื่องจากเสียบรรยากาศในการรับประทานอาหาร การทำหกละเทอะของพนักงานในที่นี้ อาจหมายถึงบุคคลอื่นที่ไม่ทราบว่าพนักงานเป็นคนทำ แต่อาจมองว่านักท่องเที่ยวสูงอายุเป็นคนทำหกละเทอะเอง นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพ เนื่องจากอาจมีปัญหาด้านสุขภาพในเรื่องของการรับประทานอาหาร ดังนั้น อาหารที่ให้บริการแก่ผู้สูงอายุควรเป็นในลักษณะที่อ่อนนุ่ม เคี้ยวง่าย รสชาติไม่จัดจ้านจนเกินไป

ภาพรวมความเห็นด้วยในด้านการบริการแผนกอาหารและเครื่องดื่ม (Food and Beverage Department) ของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อทวนสอบได้ผลตรงกันคือ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$, S.D.= 0.15) ทำให้เห็นว่านักท่องเที่ยวสูงอายุให้ความสำคัญในเรื่องของพนักงานให้บริการอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุ โดยไม่ทำอาหารหกละเทอะบริเวณบนโต๊ะอาหาร เป็นอันดับแรก

การใช้บริการแผนกแม่บ้าน (Housekeeping Department) นักท่องเที่ยวสูงอายุมีคุณลักษณะเฉพาะของการบริการในเรื่องความปลอดภัย เนื่องจากภายในห้องพักเป็นพื้นที่ส่วนตัว และในบางพื้นที่ควรให้ความสำคัญในเรื่องของการเดิน เช่น ภายในห้องพักจะต้องมีพื้นผิวของวัสดุที่ไม่ลื่นจนเกินไป เนื่องจากในการก้าวเดินของนักท่องเที่ยวสูงอายุต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างสูง ดังนั้น จึงควรมีมีพ้ายางรองกันลื่นในบริเวณหน้าประตูใน

ห้องพัก รวมไปถึงภายในห้องน้ำควรมีแผ่นยางรองกันลื่นเพิ่มขึ้นจากเดิม 1 ผืน เป็น 2-3 ผืน เป็นต้น นอกจากนี้เรื่องความปลอดภัยแล้วยังมีคุณลักษณะเรื่องของสุขภาพ เนื่องจากสุขภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้สูงอายุมีปัญหาเรื่องของสายตา ต้องการความสว่างที่เพียงพอภายในห้องพัก ที่นอนความนุ่มของที่นอนต้องพอดี หมอนไม่นุ่มหรือแข็งจนเกินไป เพราะจะทำให้เกิดการปวดหลัง ปวดคอ หรือมีอาการนอนไม่หลับ นอกจากนี้ ภายในห้องพักไม่ควรมีการตกแต่งเครื่องหอมใด ๆ เพราะผู้สูงอายุอาจมีอาการแพ้ได้

ภาพรวมความเห็นด้วยในการบริการของแผนกแม่บ้าน (Housekeeping Department) ของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อทวนสอบได้ผลตรงกันคือ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$, S.D.= 0.26) ทำให้เห็นว่านักท่องเที่ยวสูงอายุให้ความสำคัญกับการบริการภายในห้องพักที่ซึ่งควรมีผ้ายางรองกันลื่นในบริเวณหน้าประตูในห้องพัก เป็นอันดับแรก

ผลการวิจัยเรื่องของคุณลักษณะเฉพาะของการบริการ (Special Service Characteristic) สำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ ได้แก่ 1) ความพร้อมในการให้บริการ 2) ความปลอดภัยของผู้สูงอายุ 3) ความเอาใจใส่ในรายละเอียดเมื่อให้บริการเฉพาะ และ 4) ความสำคัญต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นสิ่งสำคัญที่นักท่องเที่ยวสูงอายุต้องการมากที่สุดเมื่อมาใช้บริการ

ผลการวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์ ข้อ 2 การออกแบบอารยบริการ (Universal Service Design) สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ มี 3 องค์ประกอบดังนี้

1. Personalized Hospitality-H (การบริการเฉพาะบุคคล) หมายถึง การให้บริการเฉพาะบุคคลเมื่อจำเป็น ที่ต้องการดูแลเอาใจใส่ จริงใจ เห็นอกเห็นใจ และต้องมีการให้เกียรติซึ่งกันและกัน

2. Special Service Innovation-I (นวัตกรรมบริการแบบพิเศษ) หมายถึง การออกแบบและใช้นวัตกรรมบริการแบบพิเศษ เพื่อรับรองการใช้บริการให้สะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น แต่การนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาให้บริการ ควรมีการให้คำแนะนำในการใช้บริการจากพนักงานด้วย

3. Professionalism-P (ความเป็นมืออาชีพ) หมายถึง การให้บริการอย่างเป็นมืออาชีพโดยที่ให้บริการอย่างเท่าเทียมกันทุกคน ไม่เลือกให้บริการเฉพาะคนใดคนหนึ่ง พนักงานเป็นเสมือนตัวแทนองค์กรที่ต้องแสดงให้เห็นถึงทักษะความเป็นมืออาชีพในการให้บริการในทุก ๆ แผนกของการให้บริการ และในทุกครั้งที่ลูกค้าต้องการใช้บริการ

ทั้งนี้การออกแบบอารยบริการ (Universal Service Design) สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ จะนำมาปรับใช้ควบคู่กับมาตรฐานวิชาชีพสำหรับพนักงานโรงแรมที่เป็นการบอกถึงมาตรฐานการปฏิบัติงานของพนักงานผู้ให้บริการในแต่ละแผนก เพื่อให้ได้มาตรฐานระดับประเทศและระดับสากล และเพื่อตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุให้ได้ประสิทธิภาพมากที่สุด จะต้องประกอบไปด้วยความพร้อมด้านต่าง ๆ ในการให้บริการ

ของสถานที่พักแรม พนักงานมีความพร้อมในการให้บริการ อุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมใช้งาน ระยะเวลาในการให้บริการต้องเป็นไปตามมาตรฐานของการให้บริการที่ที่พักแรม นอกจากนี้ยังมีเรื่องการมีมารยาทของพนักงานในการให้บริการอย่างเป็นทางการมีการสื่อสารอย่างชัดเจน ส่วนการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน เช่น การเอาใจใส่ พนักงานให้ความช่วยเหลือโดยไม่ต้องร้องขอ พนักงานให้ความดูแลเอาใจใส่เหมือนลูกหลาน เป็นต้น ส่วนเรื่องสุขภาพและความปลอดภัย เป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ เนื่องจากเริ่มมีปัญหาทางด้านสุขภาพ หรือความเสื่อมของร่างกาย ดังนั้น ที่พักแรมควรมีการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวสูงอายุ เช่น เอกสารมีตัวหนังสือที่มีขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อให้่ายต่อการอ่าน มีฝ้ายางกันลื่นบริเวณทางเข้าห้องพักหรือข้างเตียงนอน ไฟในห้องพักมีความสว่างมากเพียงพอต่อการมองเห็นได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น หากมีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เรื่องของการกรอกข้อมูลส่วนตัว จะต้องมีการรักษาข้อมูลลูกค้า และมีการระมัดระวังอย่างยิ่งไม่ให้เกิดอุบัติเหตุจากการใช้บริการ

ภาพรวมความเห็นด้วยในเรื่องการออกแบบอารยบริการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในแผนงานหลักของที่พักแรม ของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อทวนสอบได้ผลตรงกัน คือ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.46$, S.D.= 0.21) ทำให้เห็นว่านักท่องเที่ยวสูงอายุต้องการการให้บริการเฉพาะบุคคล ความมีประสิทธิภาพของพนักงานให้บริการอย่างรวดเร็วถูกต้อง และการนำนวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการให้บริการ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไปเช่นกัน องค์ประกอบของการออกแบบอารยบริการ เรียกสั้นๆว่า HIP Model และได้นำไปทวนสอบโดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม ผู้ใช้บริการทั่วไป และผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวสูงอายุและบุคคล 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน

ผลการวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์ ข้อ 3 แนวทางการออกแบบอารยบริการ (Universal Service Design) สำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในแผนงานหลักของที่พักแรม พบว่าต้องมีการพัฒนาในแต่ละแผนงานหลัก ดังนี้

1. แผนกต้อนรับส่วนหน้า (Front Office Department)

การนำ HIP Model มาใช้จะทำให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงอายุได้ โดยแผนกต้อนรับส่วนหน้าจะต้องมีความพร้อมในการให้บริการ เมื่อรู้ว่าเป็นผู้สูงอายุต้องดูแลเอาใจใส่เหมือนเป็นลูกหลานดูแล ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกอยากกลับมาใช้บริการซ้ำ หากมีการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ ควรมีการแนะนำหรือสาธิตการใช้งาน เช่น มีการช่วยเหลือขณะเปิดการเข้าพัก และจัดห้องพักในบริเวณที่เงียบสงบและบรรยากาศดี เป็นต้น

2. แผนกอาหารและเครื่องดื่ม (Food and Beverage Department)

การนำ HIP Model มาใช้จะทำให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงอายุได้ แผนกอาหารและเครื่องดื่ม ควรมีทักษะในการให้บริการที่เป็นมืออาชีพ มีการนำอุปกรณ์อำนวยความสะดวกมาใช้ในการให้บริการ

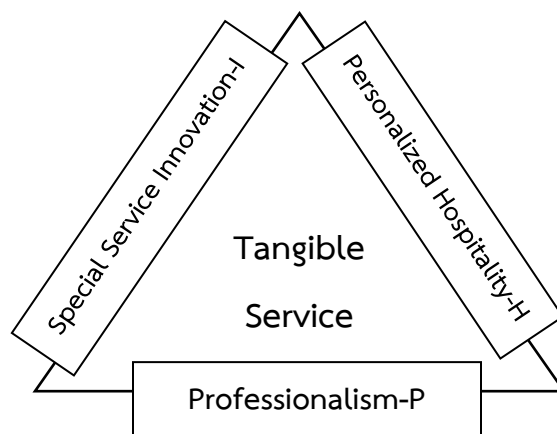
มากขึ้น รวมทั้งการใส่ใจในเรื่องของอาหารควรมีรูปแบบการบริการที่หลากหลาย รับประทานง่าย และควรมีรูปลักษณะที่ยังน่ารับประทานอยู่เช่นกัน เช่น การตัดแบ่งอาหารเป็นชิ้นเล็ก ๆ พอดีคำ เป็นต้น

3. แผนกแม่บ้าน (Housekeeping Department)

การนำ HIP Model มาใช้จะทำให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงอายุได้ แผนกแม่บ้าน ในส่วนของการห้องพักต้องให้ความสำคัญกับรายละเอียดของความสะอาด การวางอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้งาน เพื่อให้เกิดความสบายกาย สบายใจในการพักผ่อน และมีความปลอดภัยในการพัก เช่น ภายในห้องพักมีการจัดวางผ้าयरองกันลื่นและกันสกปรกไว้ที่ประตูห้องพักของแขกเมื่อเข้าพัก เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

แนวคิดใหม่ (New Concepts) ในการออกแบบอารยบริการ เกิดจากการสังเคราะห์สาระสำคัญที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมหลักไปประยุกต์ใช้กับการออกแบบอารยบริการในแผนงานหลักของที่พักรวม ซึ่งเป็นการบริการที่ไม่สามารถจับต้องได้ (Intangible Service) ให้กลายเป็นรูปแบบของการบริการที่สามารถจับต้องได้ (Tangible Service) โดยได้มุมมองจาก ลักษณะเฉพาะของนักท่องเที่ยวสูงอายุที่มีความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเป็นพิเศษ การนำเทคโนโลยีนวัตกรรมการให้บริการในรูปแบบใหม่ มาใช้ในการส่งมอบการบริการแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุ รวมไปถึงการให้บริการที่มีประสิทธิภาพของพนักงานผู้ให้บริการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของการออกแบบอารยบริการ (Universal Service Design) เพื่อนักท่องเที่ยวสูงอายุ หรือเรียกว่า HIP Model

1. Personalized Hospitality-H (การบริการเฉพาะบุคคล) หมายถึง การให้บริการแก่ลูกค้าอย่างเฉพาะบุคคลหรือตัวต่อตัว จากการใส่ใจ จริงใจ มีอัธยาศัยเป็นมิตร เช่น การมีบริการผ้าปูที่นอน/ปลอกหมอน กันไรฝุ่น พ้นภายในห้องนอนและห้องน้ำไม่ลื่น เป็นต้น

2. Special Service Innovation-I (นวัตกรรมบริการแบบพิเศษ) หมายถึง การนำเทคโนโลยี ออกแบบรูปแบบการให้บริการแบบใหม่ให้แก่ลูกค้าผู้สูงอายุให้ได้ใช้บริการได้อย่างง่าย เช่น ลูกค้าสั่งเมนูอาหารโดยใช้แท็บเล็ตกดสั่งอาหารตัวเอง โดยไม่ต้องสั่งกับพนักงานโดยตรง เป็นต้น

3. Professionalism-P (ความเป็นมืออาชีพ) หมายถึง การให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ถูกต้อง พร้อมต่อการให้บริการ เช่น พนักงานสื่อสารพูดคุยกับลูกค้า อย่างช้า เสียงดังฟังชัดเจน บริการอาหารและ เครื่องดื่มด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ไม่หก เลอะเทอะบริเวณที่นั่งของแขก เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณลักษณะเฉพาะของการบริการของนักท่องเที่ยวสูงอายุ ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวสูงอายุในปัจจุบันเป็นผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้เติบโตมาพร้อมกับการใช้เทคโนโลยีรูปแบบใหม่เพื่อความสะดวกรวดเร็ว ดังนั้น จึงมีความสนใจในเรื่องของการทดลองใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ Novak (2014) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่อยู่ในกลุ่ม Baby Boomer ในเรื่องของการเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เนื่องจากเป็นรุ่นแรกของการใช้เทคโนโลยีใหม่ เช่น โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น 2) นักท่องเที่ยวสูงอายุจะมีความต้องการเรื่องความปลอดภัย และมีความระมัดระวังมาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการดำรงชีวิต และการเดินทางท่องเที่ยว เพราะต้องการได้รับความปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังนั้น นักท่องเที่ยวสูงอายุ จะวางแผนในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดการเดินทางนั้นเป็นการเสียเวลาโดยใช่เหตุ จึงมักเลือกเข้าพักแรมในสถานที่เดิม ๆ ซ้ำ ๆ เพราะมีความไว้วางใจและความเคยชิน ซึ่งสอดคล้องกับ Sriampornekkul, and Chuntuk (2018) กล่าวว่า การเลือกการเดินทางทุกครั้ง นักท่องเที่ยวสูงอายุจะทำการเลือกที่พักที่สะอาดปลอดภัย 3) นักท่องเที่ยวสูงอายุต้องการการดูแลเอาใจใส่ โดยส่วนใหญ่มีความต้องการและรู้สึกว่าได้รับบริการที่ออกมาจากใจของพนักงาน ไม่ว่าจะเป็นรอยยิ้ม การพูดคุย ทักทาย ซึ่งสอดคล้องกับ Winsted (1997) และ Daengbuppha et al. (2018) กล่าวว่า การให้ความเอาใจใส่ และการจดจำรายละเอียดของลูกค้า แสดงความสนใจแก่ลูกค้าเป็นการแสดงความจริงใจที่สามารถรับรู้ความรู้สึกได้ นอกจากนี้ การเอาใจใส่ดูแล อาจจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุที่มีความจำกัดทางด้านร่างกาย ซึ่งเป็นไปตามอายุ ดังนั้น นักท่องเที่ยวสูงอายุบางท่านจึงมีความต้องการการเอาใจใส่เป็นพิเศษ 4) นักท่องเที่ยวสูงอายุมีความต้องการทางด้านสุขภาพ ถึงแม้ว่ายังมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ ยังมีความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองได้ แต่ยังคงเป็นห่วงในเรื่องของสุขภาพด้านอื่น เช่น การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การออกกำลังกายเพื่อให้แข็งแรง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ Novak (2014) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่อยู่ในกลุ่ม Baby Boomer ในเรื่องการพยายามคิดและทำอะไรด้วยตนเอง จึงทำให้เห็นว่าผู้สูงอายุยังสามารถทำอะไรได้เอง เสมือน

คนหนุ่มสาว เพียงแต่อาจจะไม่รวดเร็ว และยังต้องการการบริการที่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ Winsted (1997) ในเรื่องของการให้เกียรติและยกย่องลูกค้า ซึ่งในที่นี้ ไม่จำเป็นต้องพิเศษเกินไป

2. การออกแบบอารยบริการ เป็นรูปแบบของการให้บริการที่เปลี่ยนจากการส่งมอบการบริการที่มีลักษณะจับต้องไม่ได้ (Intangible Service) มาเป็นรูปแบบการให้บริการที่จับต้องได้ (Tangible Service) โดยประยุกต์ใช้แนวคิดทางจิตวิทยาและจิตบริการที่ควรให้นักท่องเที่ยวสูงอายุ แนวคิดการนำอารยสถาปัตย์ (Universal Design) มาปรับใช้กับงานบริการใน 3 แผนกงานหลักของที่พักแรม ซึ่งนักท่องเที่ยวต้องใช้บริการทุกครั้งที่มีการเดินทางท่องเที่ยว แนวคิดจาก สถาบันการออกแบบแห่งชาติซึ่งเป็นโรงเรียนออกแบบ (National Institute of Design, n.d.) มหาวิทยาลัยรัฐในอาห์มาดาบัด ประเทศอินเดีย ซึ่งได้จัดทำ Universal Design India Principles ร่วมกับ ITC Hotels เพื่อเป็นคู่มือสำหรับการใช้ Universal Design ที่พักรวม ที่เป็นแบบรูปธรรม และแนวคิดการนำอารยสถาปัตย์ (Universal Design) มาใช้ในงานบริการเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงอายุได้จริงในเชิงกายภาพ รูปแบบของบริการ (Service) ในลักษณะที่จับต้องได้และไม่ได้นี้ ตรงกับความต้องการจิตบริการเชิงลึกเฉพาะตนของนักท่องเที่ยวสูงอายุ ซึ่งเรียกว่าความต้องการด้านอารยบริการ (Universal Service) ที่พักรวมและสถานประกอบการต่าง ๆ สามารถนำแนวคิดการใช้อารยบริการมาปรับใช้ จะทำให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุที่กำลังซื้อเพิ่มขึ้นต่อไปอีกในทศวรรษหน้า

3. แนวทางการออกแบบอารยบริการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในแผนกงานหลักของที่พักแรม การนำอารยบริการ (Universal Service Design) มาปรับใช้เหมือนกับการใช้อารยสถาปัตย์ (Universal Design) เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงอายุหรือผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ได้เช่นเดียวกันกับอารยสถาปัตย์ (Universal Design) ที่สามารถนำไปใช้ในสถานที่ให้บริการต่าง ๆ ได้ การนำอารยบริการมาใช้ควรพิจารณาใช้ HIP Model ทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริการเฉพาะบุคคล (Personalized Hospitality-H) 2) นวัตกรรมบริการแบบพิเศษ (Special Service Innovation-I) 3) ความเป็นมืออาชีพ (Professionalism-P) ทำให้ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบการบริการของหน่วยงานใด หรือองค์กรใด สามารถนำไปปรับใช้กับผู้สูงอายุหรือบุคคลทั่วไปได้เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Kimbell (2014) ในการนำทฤษฎี C-K Theory ที่เน้นการออกแบบทางความคิดใหม่และความรู้ใหม่ (New Concepts and Knowledge) ในกระบวนการและผลลัพธ์ที่ได้ คือ ความประทับใจในการบริการอย่างมีนวัตกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ โดยใช้ควบคู่ไปกับมาตรฐานอาชีพสำหรับพนักงานโรงแรมในประเทศไทย (Palakavongse Na Ayuthya, 2018) ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุ เพื่อเป็นการส่งมอบการบริการที่ได้มาตรฐานให้นักท่องเที่ยวจนทำให้เกิดความประทับใจและกลับมาใช้บริการอีกครั้งหนึ่ง

สรุป

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการออกแบบอารยบริการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในแผนงานหลักของที่พักแรม มีเป้าหมายสำคัญคือต้องการค้นหารูปแบบการบริการที่ตอบสนองความต้องการเชิงลึกของนักท่องเที่ยวสูงอายุในขณะที่เข้าพักในที่พักแรมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว รูปแบบที่พบคือ แบบอารยบริการ (Universal Service) ที่ปรับใช้แนวคิดจากหลักการของอารยสถาปัตย์ผสมผสานกับแนวคิดจิตวิทยานักท่องเที่ยว แนวคิดจิตวิทยาการบริการ แนวคิดจิตบริการแบบไทย และแนวคิดการออกแบบทฤษฎี C-K Theory (New Concept and Knowledge) มานำเสนอรูปแบบการให้บริการของ 3 แผนงานหลักของที่พักแรม คือ แผนกต้อนรับส่วนหน้า แผนกอาหารและเครื่องดื่ม และแผนกแม่บ้าน ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวสูงอายุพึงพอใจกับการบริการที่เป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับคุณลักษณะการบริการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ ได้แก่ 1) ความพร้อมในการให้บริการ 2) ความปลอดภัยของผู้สูงอายุ 3) ความเอาใจใส่ในรายละเอียดเมื่อให้บริการเฉพาะ และ 4) ความสำคัญต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งรูปแบบอารยบริการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุมี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) Personalized Hospitality-H (การบริการเฉพาะบุคคล) 2) Special Service Innovation-I (นวัตกรรมบริการแบบพิเศษ) 3) Professionalism-P (ความเป็นมืออาชีพ) หรือเรียกว่า HIP Model ได้รับการพิสูจน์จากกระบวนการวิจัยพบว่าสามารถสร้างความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการเชิงลึกของนักท่องเที่ยวสูงอายุในขณะการพักแรมได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับงานบริการต่าง ๆ ของธุรกิจการท่องเที่ยว ภาคเอกชน และงานบริการต่าง ๆ โดยหน่วยงานภาครัฐที่จะทำให้เกิดการขยายผลไปสู่การให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในวัยอื่น ๆ ลูกค้าย และบุคคลทั่วไป เพื่อยกระดับการพัฒนาการให้บริการทุกรูปแบบอย่างมีนวัตกรรมจากการบริการที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Service) มาเป็นการบริการที่จับต้องได้จริง (Tangible Service) ซึ่งจะทำให้หน่วยงานด้านการบริการต่าง ๆ มีแนวทางชัดเจนขึ้นในการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะสูงสุดในการบริการนักท่องเที่ยวและลูกค้าให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น จนทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยสามารถอยู่ในภาวะการแข่งขันได้ในทุกภาวะวิกฤติของประเทศ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ควรมีการทำวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานบริการหรือที่พักแรม เพื่อที่จะทราบถึงประเด็นปัญหาที่สำคัญและตรงต่อการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงอายุในการให้บริการแบบอารยบริการ

1.2 ควรทำการศึกษาหาประเด็นความสำคัญในเรื่องของความปลอดภัยในทุกกระบวนการของการให้บริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในการเดินทางท่องเที่ยวหรือการเลือกที่พักแรม ทั้งการเดินทางตามลำพัง และมีเพื่อนร่วมเดินทาง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมีความเข้าใจคุณลักษณะเฉพาะของนักท่องเที่ยวสูงอายุ และสนับสนุนการประกอบธุรกิจบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุเพิ่มมากยิ่งขึ้น เป็นการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

2.2 เพื่อให้ธุรกิจบริการ ที่พักแรม ร้านอาหารและเครื่องดื่ม บริษัทนำเที่ยว ฯลฯ นำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีสถานที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุในการเข้าใช้บริการ และมีบริการแบบอารยบริการแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจและทำให้เกิดความประทับใจอยากกลับมาใช้บริการซ้ำ

2.3 เพื่อให้สถาบันการศึกษาพัฒนาหลักสูตรให้มีหัวข้อเกี่ยวกับการออกแบบอารยบริการ ซึ่งหมายถึง การผสมผสานระหว่างความต้องการเชิงลึกของนักท่องเที่ยวสูงอายุ และลักษณะการให้บริการของ 3 แผนงานหลักของโรงแรม และการเรียนรู้ HIP Model ให้เป็นต้นแบบการให้บริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวสูงอายุได้รับการบริการอย่างราบรื่น ปลอดภัย ตลอดระยะเวลาของการพักผ่อนในที่พักแรม

References

- AGE Platform Europe. (n.d.). *Global certification scheme senior-friendly hotels friendly*. Retrieved August 14, 2019, from <https://age-platform.eu/good-practice/global-certification-scheme-senior-friendly-hotels-friendly>
- Center for Universal Design. (1997). *The 7 Principles*. Retrieved August 20, 2019, from <http://universaldesign.ie/What-is-Universal-Design/The-7-Principles/>
- Daengbuppha, J. et al. (2018). *Thai hospitality development for creating competitive advantage in tourism and hospitality industry*. Thailand Science Research and Innovation (TSRI).
- Kasikornbank. (2018). *Thailand's Elderly Care Business*. Retrieved August 14, 2019. from https://www.kasikornbank.com/internationalbusiness/en/Thailand/IndustryBusiness/Pages/201812_Thailand_Elderly_Care_Business.aspx
- Kasikornbank. (2019). *2022 Thailand is tune to Aged society it's a business opportunity for goods and services for the elderly*. Retrieved November 28, 2019. <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/FB-older-22-11-19.aspx>

- Kimbell, L. (2014). *The service Innovation handbook*. Amsterdam: BIS Publishers.
- Ministry of Tourism and Sports. (2019). *Monitoring and evaluation of information Tourism of Thailand*. Retrieved November 28, 2019, from <https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/policy/group2.php>
- Mungall, A., & Labben T. G. (2009). *Hotels offer adjustments for senior citizen guests: Perception of Swiss hoteliers*. Retrieved August 14, 2019, from https://www.researchgate.net/publication/241293071_Hotel_offer_adjustments_for_senior_citizen_guests_Perception_of_Swiss_hoteliers
- National Institute of Design. (n.d.). *A guide Universal Design in built environment*. Retrieved August 20, 2019, from <https://www.slideshare.net/aishwaryadeopujari/manual-on-universal-design-in-built-environments>
- Novak, J. (2014). *The Six Living Generations in America*. Retrieved June 12, 2019, from <https://www.marketingteacher.com/the-six-living-generations-in-america/>
- Palakavongse Na Ayuthya, P. (2018). *The Development of Professional Standards for Hotel Employees in Thailand*. Retrieved August 12, 2019, from <https://www.hotelogix.com/blog/2014/06/19/make-your-hotel-senior-citizen-friendly/>
- Phothisita, C. (2019). *Science and Art, Qualitative Research: Student and Researcher Guide to Social Sciences*. (8th ed.). Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company Limited.
- Ratthanaphaitoon, J. (2014). *Elderly tourist market: Thai new opportunities to grow for the AEC*. Retrieved June 10, 2019 from <http://www.itd.or.th/th/elderlytouristmarket/>
- Sriampornekkul, L., & Chuntuk, T. (2018). Quality Tourism for Senior Tourists. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, 4(1), 12-28.
- Suwanbundit, A., & Adulpattanakit, P. (2011). *Service Psychology*. (3rd ed.). Bangkok: Adulpattanakit.
- Thai Health Promotion Foundation. (2011). *Good to know Universal Design: Design for*

all. Retrieved March 26, 2019 from <https://www.thaihealth.or.th/Content/17180-Goodtoknow20Universal20Design:20Designforall.html>

Winsted, K. F. (1997). The Service Experience in Two Cultures: a Behavioral Perspective. *Journal of Retailing*, 73(3), 337-360.

การศึกษาทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ
สำหรับนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาเอกชน*
A Study on Creative and Productive Skills
for Students in Private Higher Education Institutions

¹ประภา เทียนเกษม, จักรกฤษณ์ โปณะทอง และจตุพล ยงศร

¹Prapa Tienkasem, Chakrit Ponathong and Chatupol Yongsorn

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: p_tienkasem@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และ 2) เพื่อประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ให้ได้แนวคิด ความหมาย สาระสำคัญ และองค์ประกอบของทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ คือ อาจารย์ผู้สอน ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 5 คน และนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และกลุ่มที่ใช้ในการประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ คือ ผู้ใช้บัณฑิตที่รับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเข้าทำงาน จำนวน 400 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบบรรยาย และแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ทุกข้อจะมีคำตอบ 2 สภาพ คือ สภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ เรียงลำดับความสำคัญของค่าเฉลี่ยด้วยค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และวิเคราะห์เนื้อหาในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพความเป็นจริงด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอยู่ในระดับต่ำกว่าสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการในทุกด้าน ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะดังกล่าวให้นักศึกษา 2) การประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ด้านทักษะคิดสร้างสรรค์สูงสุดรองลงมาคือ ด้านทักษะคิดผลิตภาพ ด้านทักษะคิดวิเคราะห์ และด้านทักษะคิดรับผิดชอบ

คำสำคัญ: ทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ; นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน; ผู้ใช้บัณฑิต

Abstract

The objectives of this article research were 1) to study the current conditions and desirable conditions of employers on creative and productive skills for students in Private Higher Education Institutions. 2) to assess current conditions and desirable conditions of employers on creative and productive skills for students in Private Higher Education Institutions. Mixed methods research was used. The sample group used in this research divided into 2 groups as follows 1) the sample group used in the semi-structures interview to be used as information for creating questionnaires to assess the current conditions and desirable conditions of employers on creative and productive skills for students in Private Higher Education Institutions were teachers and students studying at the 4th year of a bachelor's degree in Private Higher Education Institutions, 5 persons each by purposive sampling. 2) the sample group used to assess current conditions and desirable conditions of employers on creative and productive skills are employers who employ students in Private Higher Education Institutions, amount 400 persons using simple random sampling. The research instruments were semi-structures interview form by describing the interview results from description content analysis and questionnaire to assess current conditions and desirable conditions of employers as 5 level rating scale. Every item included the answer for 2 conditions as: the current conditions, and desirable conditions of employers and data analysis using mean, standard deviation and modified priority needs index: PNI_{modified} and descriptive content analysis.

The findings of this research revealed that 1) current conditions on creative and productive skills for students in Private Higher Education Institutions were lower than desirable conditions of employers. They should be enhanced in creative and productive skills. 2) the assessment of current conditions and desirable conditions of employers on creative and

productive skills for students in Private Higher Education Institutions were creative mind was the highest followed by productive mind, critical mind and responsible mind, respectively.

Keywords: Creative and Productive Skills; Students in Private Higher Education Institutions; Employers

บทนำ

ในสภาพปัจจุบัน สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านความเจริญและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ด้านความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ ความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยี ที่ทำให้สังคมโลกกลายเป็นสังคมไร้พรมแดน ด้านการเมือง การปกครอง รวมถึงด้านบริบทและโครงสร้างของสังคม การเป็นส่วนหนึ่งของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงและรวดเร็วตลอดเวลา ประเทศและภาคธุรกิจไม่เพียงต้องปรับตัวเพื่อให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเท่านั้น ยังจำเป็นต้องมองไปข้างหน้า เพื่อสร้างโอกาสในการที่จะเติบโตให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้วย ในขณะเดียวกันก็ต้องเตรียมตัวรับมือกับความเสี่ยงที่จะเกิดมาพร้อมกัน ดังนั้น เพื่อให้สามารถพัฒนาและยกระดับประเทศและความเป็นอยู่ของคนในชาติให้ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน มีการกระจายรายได้ กระจายโอกาสในการเติบโต ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การยกระดับขีดความสามารถของประเทศไทย เพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน จำเป็นที่จะต้องแสวงหาโอกาส และเตรียมการด้านบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) (National Strategy, 2018-2021) พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยี นวัตกรรม มาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างไปสู่ “Value-Based Economy” หรือเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และ นวัตกรรม ที่จะเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต

ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันดังที่กล่าวข้างต้น ส่งผลให้ตลาดแรงงานมีความต้องการที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การแข่งขันในตลาดแรงงานนอกจากจะเป็นการแข่งขันระหว่างคนด้วยกันเองแล้ว ยังเกิดการแข่งขันระหว่างคนกับเทคโนโลยี โดยเฉพาะแรงงานที่ใช้ทักษะการทำซ้ำเป็นประจำ (Routine Skill) จะถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่ามนุษย์ (Patrawart, 2016) ลักษณะของบัณฑิตที่ตลาดแรงงานต้องการจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่ผ่านมาจากรายงานเวทีเศรษฐกิจโลก หรือ World Economic Forum เปิดเผยว่า เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การใช้ Big Data และ Cloud จะเข้ามามีบทบาทสำคัญและส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานในปี 2018-2022 อนาคตของโลกการทำงานจะต้องการคนทำงานที่มีทักษะชุดใหม่โดยเฉพาะทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมและประยุกต์ใช้เทคโนโลยี (World Economic Forum, 2018)

การที่จะพัฒนาทักษะของบัณฑิตตามที่ใช้บัณฑิตต้องการ จึงจำเป็นต้องหันกลับมามองเรื่องของการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ ความสามารถ ทักษะ และความ

เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ เฉพาะด้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาประเทศ เหตุนี้สถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อ พัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างพลังที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ให้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่ง ชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (Education Reform Office, 2010) นอกจากนั้นเมื่อประเทศไทยมุ่งพัฒนาสู่ยุค 4.0 ตามนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วย นวัตกรรม (Innovation-driven Economy) เป็นการใช่วิทยาการในด้านความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา ซึ่งต้องใช้ทักษะการคิดค้น ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้าง ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ การศึกษาไทยก็ต้องก้าวสู่ยุค 4.0 ด้วย คือ เป็นการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และ ผลิตภัณฑ์ ที่เน้นให้ผู้เรียนเติบโต ก้าวหน้า และพัฒนาตนเองจนสามารถสร้างและผลิต “ผลิตภัณฑ์” (Product) ที่เป็นผลพวงจากการเรียนรู้ด้วยตนเองที่เป็นนวัตกรรมที่มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติ (Sinlarat, 2016; Hannongbua, 2016) การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะ คิดวิเคราะห์ (Critical Mind), ทักษะคิดสร้างสรรค์ (Creative Mind), ทักษะคิดผลิตภาพ (Productive Mind) และทักษะคิดรับผิดชอบ (Responsible Mind) ซึ่งเรียกว่า CCPR Model แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ แนวคิดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ และ กระบวนการทำงานร่วมกัน และสอดคล้องกับรายงานการวิจัยเรื่อง “การจัดทำข้อเสนอมาตรฐานการ อุดมศึกษา และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา” ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ เสนอคุณสมบัติของบัณฑิตว่าบัณฑิตต้องมีทักษะดังนี้ 1. Creativity and Productivity เป็นผู้ที่มีทักษะการคิด เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ 2. Multicultural and Communication เป็นผู้ที่มีความเข้าใจพหุวัฒนธรรม และมีความสามารถในการสื่อสาร 3. Responsibility and Self-Directed Learning เป็นผู้ที่มีความ รับผิดชอบและมีกระบวนการการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ความถนัด 4. Leadership and Entrepreneurship เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำและทักษะผู้ประกอบการ 5. Curiosity and Criticality เป็นผู้ที่มี ความใฝ่รู้และทักษะการวิเคราะห์ (Sinlarat, 2016) และยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “Five Mind for the Future” ของ Gardner (2009) สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีความได้เปรียบสถาบันอุดมศึกษาเอกชนหลาย ด้าน ดังเช่น 1) เมื่อปัญหาที่ต้องเผชิญ คือ เรื่องจำนวนผู้เรียนที่ลดลง สถาบันอุดมศึกษาเอกชนประสบปัญหา อย่างมากในเรื่องของงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการที่ต้องจัดหาเองโดยไม่ได้รับการสนับสนุนจาก ภาครัฐ 2) สังคมไทยมีค่านิยมที่ดีต่อสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมากกว่าสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ทั้งนี้เพราะ ความเชื่อหรือค่านิยมดังกล่าว สืบเนื่องมาจากผลผลิต ตลอดจนชื่อเสียงและการยอมรับ แม้ว่าปัจจุบันค่านิยม ดังกล่าวจะเปลี่ยนไป และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนบางแห่งขับเคลื่อนการบริหารจัดการจนได้รับการยอมรับ ค่านิยมที่ดีต่อสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐยังมั่นคง และยากที่จะเปลี่ยนแปลง 3) ภาครัฐให้ความสำคัญกับ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมากกว่าสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 4) สังคมโดยรวมมักจะมีความเชื่อมั่นในคุณภาพ บัณฑิตของสถาบันอุดม ศึกษาของรัฐมากกว่าสถาบันอุดมศึกษาเอกชน (Matichon Online, 2018)

จากความเป็นมา ผลงานวิจัยและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของทักษะ เชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ จึงมีความสนใจศึกษาและประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิต

ต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการช่วยพัฒนา “คน” ตรงตามหลักการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (Office of the National Economic and Social Development Board, 2017) ที่ยึดหลัก “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา”, พัฒนาทักษะด้านคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดผลิตภาพ และคิดรับมือกับสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นกลุ่มทักษะหนึ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต ต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต อีกทั้งเป็นการเพิ่มศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนให้สามารถแข่งขันกับสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
2. เพื่อประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัยเป็นแบบการวิจัยและพัฒนา แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ อาจารย์ผู้สอน และ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 5 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยศรีปทุม และ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ผู้สอน และ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 5 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยศรีปทุม และ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจากผลงานด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่ได้มีการเผยแพร่และเป็นที่ยอมรับ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างพร้อมหนังสือ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการถอดเนื้อหาคำสัมภาษณ์ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล นำเสนอผลแบบบรรยาย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ใช้บัณฑิตที่รับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเข้าทำงาน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้บัณฑิตที่รับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเข้าทำงาน เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ผู้วิจัยคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรไม่ทราบขนาดประชากรของ W.G.Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (Vanichbuncha, 2006) ค่าที่คำนวณได้เท่ากับ 384.16 ผู้วิจัยจะใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด คือ ไม่น้อยกว่า 384 ตัวอย่าง และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการ ด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ทุกข้อจะมีคำตอบ 2 สภาพ คือ สภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการ ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้โดยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบค่าความเที่ยงตรง (Validity) และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Item Objective Congruence) ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยใช้การทดสอบที (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ซึ่งผลที่ได้มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพความเป็นจริงเท่ากับ .984 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการ เท่ากับ .989 แสดงว่าเครื่องมือมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความคิดเห็นเข้าเก็บรวบรวมจากผู้ใช้บัณฑิตด้วยตนเอง และใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้บัณฑิตที่รับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเข้าทำงาน จำนวน 400 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิจารณาเกณฑ์การลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากการทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการทดสอบค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs : PNI_{modified}) และวิเคราะห์เนื้อหา โดยเรียบเรียงนำเสนอข้อมูลในประเด็นต่างๆ ในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน และ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ได้ข้อมูลที่เป็นแนวความคิด ความหมาย สาระสำคัญ และองค์ประกอบของทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพให้มีความสมบูรณ์และตรงกับสภาพปัจจุบัน และปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ คือ ผู้เรียน ผู้สอน กระบวนการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อม

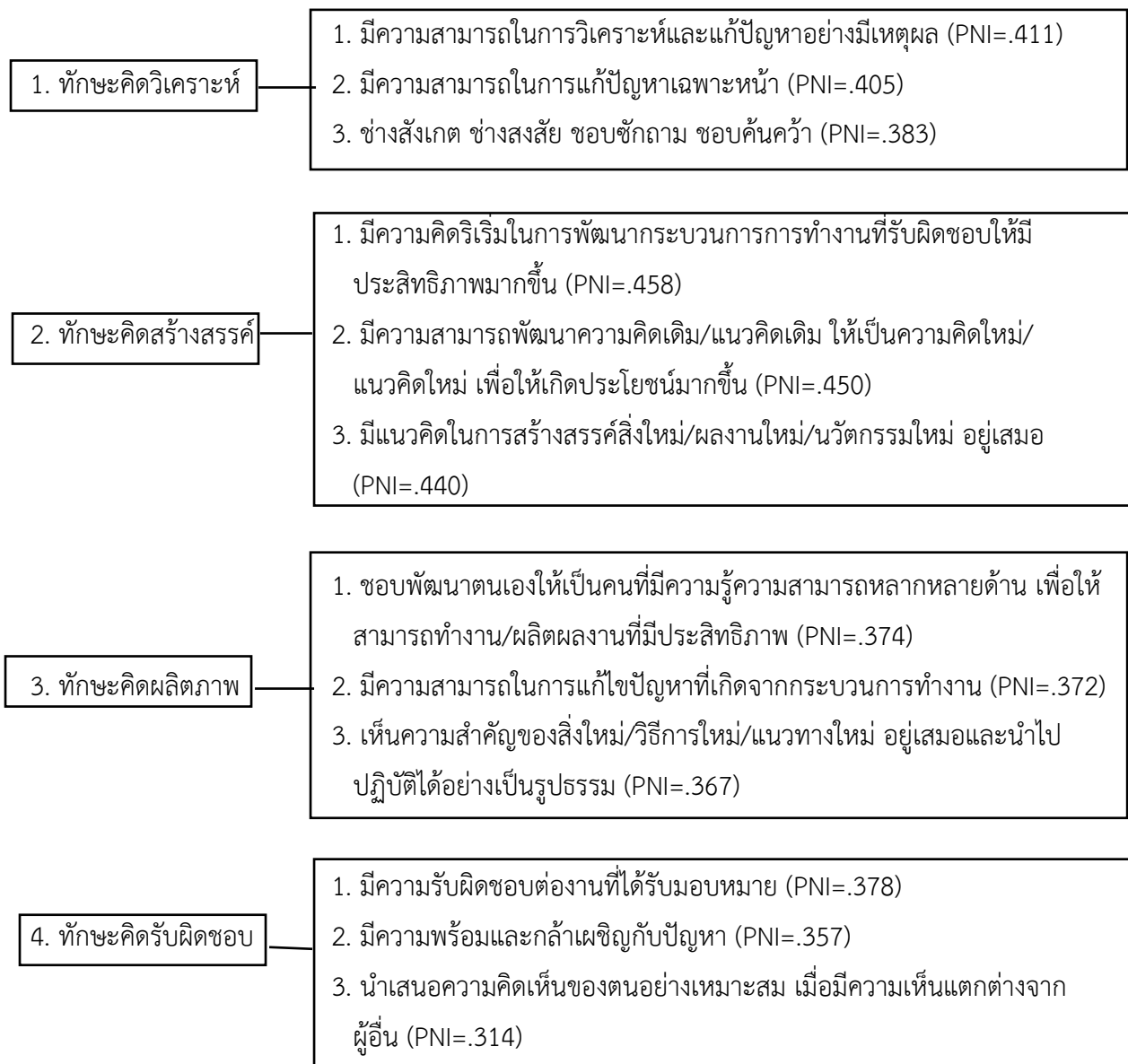
2) ผลประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

กราฟที่ 1 ค่าคะแนนเฉลี่ยสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เป็นรายทักษะ

จากกราฟที่ 1 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้อยู่ติดต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยรวมมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ที่ .401 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{modified} = .501$) รองลงมาคือ ทักษะคิดผลิตภาพ ($PNI_{modified} = .418$) , ทักษะคิดวิเคราะห์ ($PNI_{modified} = .374$) และ ทักษะคิดรับผิดชอบ ($PNI_{modified} = .321$) ตามลำดับ และค่าคะแนนเฉลี่ยสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้อยู่ติดต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับคุณลักษณะย่อยในแต่ละทักษะแสดงดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ผลประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้อยู่ติดต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาศาสนาบัณฑิตศึกษาเอกชน จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน และ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 5 แห่ง ได้ข้อมูลที่เป็นแนวคิด ความหมาย สำคัญ และองค์ประกอบของทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ให้มีความสมบูรณ์และตรงกับสภาพปัจจุบัน และปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ คือ ผู้เรียน ผู้สอน กระบวนการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อม โดยปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับแรก คือ กระบวนการเรียนการสอน ที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมวางแผนการเรียนรู้กับผู้สอน เรียนรู้จากสถานการณ์จำลอง หรือประสบการณ์ตรง ได้ลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกระบวนการเรียนการสอนแบบเดิมที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลางไม่ได้เอื้อต่อการพัฒนาของผู้เรียนอย่างแท้จริงเนื่องจากไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (Education Reform Office, 2010) มาตรา 24 ข้อ 2 ที่ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้คนไทยได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการประเมินสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาศาสนาบัณฑิตศึกษาเอกชน มีค่าคะแนนเฉลี่ยสภาพความเป็นจริงต่ำกว่าสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการทุกทักษะ แสดงให้เห็นว่าทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพเป็นทักษะที่มีความสำคัญ และควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะดังกล่าวแก่นักศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตลาดแรงงานในปัจจุบันมีความต้องการที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้ใช้บัณฑิตต้องการบัณฑิตที่มีทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมและประยุกต์ใช้เทคโนโลยี สอดคล้องกับแนวคิดของ Sinlarat (2011) งานวิจัยของ Montiraj (2016) ที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ พบว่าทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ เป็นทักษะที่สำคัญต่อบัณฑิตไทยและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน และ ค่าคะแนนเฉลี่ยสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะคิดสร้างสรรค์ เป็นทักษะที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอย่างมากที่สุด รองลงมาคือ ทักษะคิดผลิตภาพ , ทักษะคิดวิเคราะห์ และ ทักษะคิดรับผิดชอบ ตามลำดับ และค่าคะแนนเฉลี่ยสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการของคุณลักษณะย่อยของแต่ละทักษะ สรุปได้ดังนี้ 1) ทักษะคิดสร้างสรรค์ พบว่าคุณลักษณะย่อยที่ต้องได้รับการพัฒนาสูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีความคิดริเริ่มในการพัฒนากระบวนการทำงานที่รับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น , มีความสามารถพัฒนาความคิดเดิม/แนวคิดเดิม ให้เป็นความคิดใหม่/แนวคิดใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์มากขึ้น และมีแนวคิดในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่/ผลงานใหม่/นวัตกรรมใหม่ อยู่เสมอ 2) ทักษะคิดผลิตภาพ พบว่าคุณลักษณะย่อยที่ต้องได้รับการพัฒนาสูงสุด 3 อันดับแรก คือ พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถหลากหลายด้าน เพื่อให้สามารถ

ทำงาน/ผลิตผลงานที่มีประสิทธิภาพ , มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกระบวนการทำงาน และเห็นความสำคัญของสิ่งใหม่/วิธีการใหม่/แนว ทางใหม่ อยู่เสมอและนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม 3) ทักษะคิดวิเคราะห์ พบว่าคุณลักษณะย่อยที่ต้องได้รับการพัฒนาสูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล , มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และ ช่างสังเกต ช่างสงสัย ชอบซักถาม ชอบค้นคว้า 4) ทักษะคิดริเริ่มชอบ พบว่าคุณลักษณะย่อยที่ต้องได้รับการพัฒนาสูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีความพร้อมและกล้าเผชิญกับปัญหา และ นำเสนอความคิดเห็นของตนอย่างเหมาะสม เมื่อมีความเห็นแตกต่างจากผู้อื่น

สรุป

การศึกษาทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ให้ข้อมูลสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ เมื่อพิจารณาคำดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น จะเห็นว่า ทักษะคิดสร้างสรรค์ เป็นทักษะที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมาคือ ทักษะคิดผลิตภาพ ทักษะคิดวิเคราะห์ และทักษะคิดริเริ่ม ชอบ ตามลำดับ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักศึกษาด้านบุคลิกภาพและพฤติกรรม เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ สามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ใช้เป็นแนวทางในการเตรียมนักศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ เสริมสร้างทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่มุ่งให้เรียนรู้ด้วยการคิดควบคู่กับการปฏิบัติ สามารถสร้างผลงานออกมาเป็นรูปธรรมที่สามารถใช้ได้จริงอย่างมีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม และเมื่อจบการศึกษาก็จะเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวม นอกจากนี้ ในส่วนของผู้สอนและผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้มีรูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับแต่ละบริบท

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงและสภาพที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการด้านทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่จะเป็นข้อมูลที่จะนำไปใช้กับการพัฒนาทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ โดยให้ความสำคัญดังนี้

1.1 ส่งเสริมทักษะคิดสร้างสรรค์ โดยให้ความสำคัญในด้านให้มีความคิดริเริ่มในการพัฒนากระบวนการการทำงานที่รับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ให้มีความสามารถพัฒนาความคิดเดิม/แนวคิดเดิม ให้เป็นความคิดใหม่/แนวคิดใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์มากขึ้น และให้มีแนวคิดในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่/ผลงานใหม่/นวัตกรรมใหม่ อยู่เสมอ

1.2 ส่งเสริมทักษะคิดผลิตภาพ โดยให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถหลากหลายด้าน เพื่อให้สามารถทำงาน/ผลิตผลงานที่มีประสิทธิภาพ ให้มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกระบวนการทำงาน และ ให้ความสำคัญของสิ่งใหม่/วิธีการใหม่/แนวทางใหม่ และนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.3 ส่งเสริมทักษะคิดวิเคราะห์ โดยให้ความสำคัญในด้านความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล , มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และ ช่างสังเกต ช่างสงสัย ชอบซักถาม ชอบค้นคว้า

1.4 ส่งเสริมทักษะคิดรับผิดชอบ โดยให้ความสำคัญในด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความพร้อมและกล้าเผชิญกับปัญหา และ นำเสนอความคิดเห็นของตนอย่างเหมาะสม เมื่อมีความเห็นแตกต่างจากผู้อื่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับ การพัฒนาชุดฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างทักษะเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และทำการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ทำการประเมินสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 5 แห่งเท่านั้น ไม่ครอบคลุมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอื่น

2) การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษากับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จึงไม่ครอบคลุมประชากรที่เป็นนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ที่มีคุณลักษณะต่างกัน ดังนั้น จึงควรนำองค์ประกอบที่ได้ไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ด้วย เพื่อให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

References

- Beasiri, S. (2007). *A Development of a Training Program for Undergraduate Students with Art Activities to Develop Creative Thinking and Productive Skills*. (Doctoral Dissertation). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of Psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers, Inc.
- Education Reform Office. (2010). *National Education Act Amendment (Third National Education Act.B.E. 2553 (2010)*. Bangkok: n.p.
- Gardner, H. (2009). *Five Minds for the Future*. London: Harvard Business Review Publishing.
- Hannongbua, S. (2016). *Learning Management for Education 4.0*. Learning Management for Education 4.0. Valaya Alongkorn Rajabhat University Under The Royal Patronage.

- Matichon Online. (2018). *The way to survive. The choice For Private Higher Education Institutions*. Retrieved on June 22, 2018 from https://www.matichon.co.th/education/news_787866.
- Montiraj, K. (2016). *Development of Training Program Using Constructionism Theory to Develop Critical, Creative, Productive, and Responsible Mind (CCPR) of Higher Education Students in Communication Arts of Private Higher Education Institutions*. (Doctoral Dissertation). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Office of the National Economic and Social Development Board. Office of the Prime Minister. (2019). *Summary The Twelfth National Economic And Social Development Plan (2017-2021)*. Retrieved January 10, 2019 from https://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420.
- Patrawart, K. (2016). *Driving Thai Education to Thailand 4.0*. Retrieved March 23, 2018, from <http://www.thaihealth.or.th/Content/33499>.
- Sinlarat, P. (2011). *CCPR New Education Framework*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Sinlarat, P. (2016). *Thai Education 4.0: Philosophy of Creative and Productive Education*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Vanichbuncha K. (2006). *Statistic for research*. (2nd ed.) Bangkok. Chulalongkorn University Press.
- World Economic Forum. (2018). *The Future of Jobs Report 2018*. Retrieved July 20, 2019, from https://www3.weforum.org/docs/wef_future_of_jobs_2018.pdf

แนวทางการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจ

ไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน*

A Guideline for Developing the Management of the Processed Rubberwood Business Operators in the Upper Southern Region

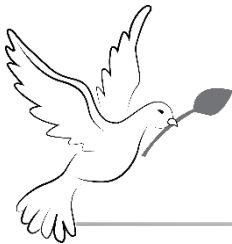
ภัตต์ศิริ หีดจันทร

Phatsasi Heedjun

หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Doctor of Business Administration, Western University, Thailand.

Corresponding Author's Email: punya_jaae26@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานธุรกิจ คุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจ การจัดการและวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป 2) เพื่อเปรียบเทียบการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปจำแนกตามสภาพการดำเนินงานธุรกิจ 3) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะกับการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจ 4) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านการจัดการของผู้ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจ 5) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน ทั้งหมด 315 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีสถานประกอบการเป็นขนาดย่อม ขนาดการจ้างงานไม่เกิน 50 คน คุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, $SD. = 0.34$) การจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, $SD. = 0.32$) และวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, $SD. = 0.38$) ผู้ประกอบการมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปแตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่าความสัมพันธ์โดยรวมในทิศทางเดียวกันระดับปานกลาง ($r=.616$) และรายด้านมีค่าความสัมพันธ์ $r = .357$ และปัจจัยด้านการจัดการของผู้ประกอบมีอิทธิพลต่อวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และแนวทางในการพัฒนาผู้ประกอบการ ควรมุ่งเน้นคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งทั้งภายใน และต่างประเทศ สามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ตรงกันความต้องการของลูกค้าให้มากยิ่งขึ้นซึ่งจะเป็นการรักษาลูกค้าเก่าและเพิ่มโอกาสทางการแข่งขันในอนาคตยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา; การจัดการ; ผู้ประกอบการธุรกิจ; ไม้ยางพาราแปรรูปเพิ่ม

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to study the conditions of business operations, the characteristics of business operators, the management and methods for developing the management of processed rubberwood business operators; 2) to compare the management of processed rubberwood business operators classified by the conditions of business operations; 3) to analyze the correlation between the characteristics and the management of business operators; 4) to analyze the management factors of business operators influencing the methods for developing the management of business operators; and 5) to present a guideline for developing the management of the processed rubberwood business operators. A sample group consisted of the processed rubberwood business operators in the upper southern region, in a total of 315 companies.

The research results revealed as follows: many businesses are small-sized with an employment size of not more than 50 persons. The characteristics of processed rubberwood business operators had opinions at a high level ($\bar{x} = 3.91$, $SD. = 0.34$). While the management of processed rubberwood business operators in the upper southern region was found to be at a high level ($\bar{x} = 4.02$, $SD. = 0.32$) and the methods for developing the management of processed rubberwood business operators were at a high level ($\bar{x} = 3.84$, $SD. = 0.38$). The operators had different opinions toward the management of processed rubberwood business operators in every aspect with statistically significant at the 0.05 level and a correlation in the same direction overall found to be at a moderate level ($r=0.616$), while each aspect had a correlation level of 0.357. The management factors of business operators had an influence on the methods for developing the management of business operators with statistically significant at the 0.05 level. Lastly, a guideline for developing the management of the processed rubberwood business operators should focus on product innovation and development in order to differentiate from competitors both locally and abroad, as well as being able to offer more products matching the needs of the clients, as a way to retain old clients and increase future competitive opportunities.

Keywords: Development Guideline; Management; Business Operators; Processed Rubberwood

บทนำ

อุตสาหกรรมไม้ยางแปรรูปของไทยใน 2-3 ปีที่ผ่านมา ไม้ยางเป็นเพียงไม้ชนิดเดียวของไทยที่ได้รับอนุญาตให้ส่งออกได้ไม่จำกัดปริมาณและเป็นไม้เศรษฐกิจหลัก ที่สร้างรายได้จากการส่งออกให้กับประเทศ ทั้งนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา ไม้ยางที่เข้าสู่โรงงานผลิตไม้ยางแปรรูปมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น สะท้อนจากปริมาณการโค่นยางที่เร่งตัวขึ้นจากสวนยางที่มีอายุครบกำหนดโค่นที่มีมากขึ้น ประกอบกับราคายางที่ลดต่ำลงต่อเนื่องในช่วง 4 ปีให้หลัง จูงใจให้มีการโค่นยางเร็วกว่าปกติด้วย อุปทานไม้ยางพาราที่เร่งตัวขึ้นมาก สอดคล้องกับอุปสงค์ไม้ยางซึ่งสะท้อนผ่านปริมาณส่งออกไม้ยางแปรรูปที่เร่งตัวขึ้นมาก นอกจากนี้มูลค่าการส่งออกเฟอร์นิเจอร์ไม้ของจีนไปยังตลาดหลักของสหรัฐอเมริกาที่มีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยจากข้อมูลของ International Trade Center ในช่วงปี พ.ศ. 2555 – 2559 พบว่ามูลค่าส่งออกเฟอร์นิเจอร์ไม้ของจีนไปสหรัฐอเมริกาเติบโตถึงร้อยละ 4 ต่อปี (Boonthong, 2018)

จากภาพรวมอุตสาหกรรมไม้ยางพาราแปรรูปที่ขยายตัวดีในช่วงที่ผ่านมา จูงใจให้ผู้ประกอบการไม้ยางพาราแปรรูปรายใหม่เข้ามาในอุตสาหกรรมนี้มากขึ้น ขณะรายเดิมก็ทำการขยายกำลังการผลิตเพื่อรองรับวัตถุดิบไม้ยางพาราที่ออกมาต่อเนื่อง ทำให้การแข่งขันเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งแม้จะไม่ได้เป็นปัญหาต่อตลาดในภาพรวม แต่กระทบกับผู้ประกอบการค่อนข้างมาก เนื่องจากการแข่งขันแย่งชิงวัตถุดิบกันมากขึ้นทำให้ราคาไม้ยางพาราอยู่ในระดับสูง ขณะที่ราคาขายถูกกดดันให้ลดลงจากการแข่งขันในการขายไม้ยางพาราแปรรูปที่รุนแรงขึ้นเช่นกัน เป็นผลให้กำไรต่อหน่วยของผู้ประกอบการปรับตัวลดลง สะท้อนผ่านกำไรขั้นต้นต่อรายได้รวมของธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาพรวม อย่างไรก็ตาม การใช้กลยุทธ์เพิ่มการผลิตเพื่อชดเชยกำไรต่อหน่วยที่ต่ำลง จะทำได้ยากขึ้นในอีก 5 ปีข้างหน้า เนื่องจากคาดว่าปริมาณวัตถุดิบไม้ยางจะลดลงตามวัฏจักร จากปริมาณไม้ยางที่มีอายุครบกำหนดโค่นที่ลดลง ขณะที่ความต้องการไม้ยางพาราแปรรูปยังคงเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากปัจจุบัน ทำให้คาดการณ์ได้ว่าปริมาณไม้ยางจะเริ่มขาดแคลนในช่วงดังกล่าวต่อเนื่องไปถึง 10 ปี ซึ่งแม้จะส่งผลดีให้กับราคาไม้ยางขยับสูงขึ้นได้แต่การแข่งขันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเช่นกัน (Department of Business Development, 2015)

สำหรับไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ.2560 อุตสาหกรรมยางแปรรูปในภาคใต้ ภาพรวมปริมาณการผลิตและส่งออกปรับเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันปีก่อนตามการผลิตของอุตสาหกรรมไม้ยางพาราแปรรูป ยางพาราแปรรูป ถูมมือยาง และอาหารแช่แข็ง เนื่องจากมีคำสั่งซื้อจากต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับการผลิตน้ำมันปาล์มที่ปรับเพิ่มขึ้นตามปริมาณวัตถุดิบหลังภาวะภัยแล้ง เริ่มคลี่คลาย ขณะที่ปริมาณการผลิตอาหารทะเลกระป๋องลดลง เนื่องจากผลกระทบการแก้ไขปัญหาการทำประมงที่ผิดกฎหมาย แนวโน้มไตรมาสที่ 2 ปี พ.ศ.2560 คาดว่าปริมาณการผลิตและส่งออกเพิ่มขึ้นต่อเนื่องตามสัญญาณคำสั่งซื้อที่ดีและปริมาณวัตถุดิบที่เพิ่มขึ้น อุตสาหกรรมไม้ยางพาราแปรรูป ปริมาณการผลิตและส่งออกปรับตัวดีเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันปีก่อน แต่ลดลงเมื่อเทียบกับไตรมาสก่อนหน้าตามปริมาณวัตถุดิบที่ขาดแคลนจากภาวะอุทกภัยและเป็นช่วงโรงงานในจีนหยุดยาวในช่วงเทศกาลตรุษจีน แนวโน้มในไตรมาสต่อมาคาดว่าปริมาณผลิตและส่งออกยังขยายตัวได้ดีตามอุปสงค์การใช้ในตลาดประเทศจีน ซึ่งนำไปผลิตเฟอร์นิเจอร์ใช้ภายในประเทศส่งออกรวมทั้งไม้ยางพาราของไทยมีจุดแข็งด้านคุณภาพและราคา (Bank of Thailand, 2017) จากการขยายตัวและเพิ่มขึ้นของโรงงาน

รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับกระบวนการจัดการที่สามารถพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการให้พัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างแข็งแกร่งและยั่งยืน โดยเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจและผู้ประกอบการ โดยคำนึงด้านลักษณะของผู้ประกอบการ รวมทั้งกระบวนการจัดการภายใต้นโยบายหรือข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการได้พัฒนาในธุรกิจต่อไป นอกจากนี้ การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล 3 ด้านของผู้ประกอบการ คือ พัฒนาระดับผลิตภาพของธุรกิจ ยกระดับผลิตภาพของทรัพยากรมนุษย์ และพัฒนาศักยภาพปัจจัยแวดล้อม (Ministry of Industry, 2018) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องวางแผนปรับตัวการแข่งขันที่มากขึ้นในทุกระดับ ซึ่งล้วนแล้วเป็นโจทย์สำคัญให้ผู้ประกอบการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะภาครัฐ ได้ตระหนักและวางแผนปรับตัวในอุตสาหกรรมนี้ในระยะข้างหน้า

ทั้งนี้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในแนวทางการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากผู้ประกอบการไม้ยางพาราแปรรูป ภาคใต้ตอนบน เนื่องจากเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีการปลูกยางพาราเยอะที่สุด โดยมุ่งศึกษาการจัดการของผู้ประกอบการจำแนกตามสภาพการดำเนินงานธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะกับการจัดการของผู้ประกอบการ ปัจจัยด้านการจัดการที่ส่งผลต่อวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการในการพัฒนาด้านการจัดการทางธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานธุรกิจ คุณลักษณะของผู้ประกอบการ การจัดการและวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปจำแนกตามสภาพการดำเนินงานธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ประกอบการกับการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน
4. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านการจัดการของผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลต่อวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน
5. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาด้านเนื้อหาและเอกสาร เกี่ยวกับข้อมูลด้านแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจ โดยทำการศึกษาคำว่าจากดัชนีพจนานุกรม จำราวิชาการงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ บทความ วารสาร เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจไม้อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน ทั้งโรงงานขนาดเล็กและขนาดใหญ่ที่ขึ้นทะเบียนกับ กรมอุตสาหกรรม จำนวนโรงงานทั้งหมด 315 แห่ง (Ministry of Industry, 2018) จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ตามวิธีวิจัยดังต่อไปนี้ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ขนาดของตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยเก็บตัวอย่างจาก จำนวนประชากรทั้งหมดเต็มจำนวนจากผู้ประกอบการธุรกิจไม้อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน แบบเต็มจำนวน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกจากผู้ประกอบการธุรกิจไม้อย่างพาราแปรรูป จำนวน 7 ท่าน หัวหน้ากรมอุตสาหกรรมไม้อย่างพารา (กรมอุตสาหกรรม) จำนวน 1 คน ประธานหรือรองประธานสมาคมธุรกิจไม้อย่างพาราไทย จำนวน 1 คน ผู้ประกอบสวนยางพารา 3 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 12 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับผู้ประกอบการไม้อย่างพาราแปรรูป และแบบสัมภาษณ์กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในธุรกิจไม้อย่างพาราแปรรูป

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการทบทวนวรรณกรรม สำหรับในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้สนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ในงานวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ที่ผ่านการตรวจสอบจากที่ปรึกษาโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 คน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิและมีการแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 ราย แล้วนำแบบสอบถามที่ทดลองใช้หาค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) ด้วยวิธีการหาสัมประสิทธิ์อัลฟาของคอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของคอนบาค 0.89 ซึ่งมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเชื่อถือได้ (Hair et al. 2006) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการตรวจสอบข้อคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มเฉพาะ ที่สร้างขึ้นโดยการให้คำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยได้นำมาปรับแก้ตามข้อเสนอเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยหาค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการดำเนินธุรกิจ ข้อมูลคุณลักษณะของผู้ประกอบการ คุณลักษณะของผู้ประกอบ การการจัดการและวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้อย่างพาราแปรรูป

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สถิติที่ใช้เพื่อการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติวิเคราะห์ F-test (One way ANOVA) ชนิดทางเดียว ใช้ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มี

มากกว่าสองกลุ่ม การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient: r) การพิจารณาค่า Tolerance ต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.10 และค่า VIF ต้องมีค่าไม่เกิน 10 ซึ่งทำให้ตัวแปรอิสระไม่ถึงขั้นก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Black, 2006; Vanichbuncha, 2014) จากนั้นทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) เป็นขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย สำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณจะนำเสนอในรูปแบบสถิติ และในเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยนำเสนอผลการศึกษารูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยเรียงตามข้อคำถามและนำข้อมูลที่ได้มาสนับสนุนผลการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อศักยภาพของผู้ประกอบการในการจัดการต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินธุรกิจไม่แย่งพาราแปรรูปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานประกอบการเป็นขนาดย่อม ขนาดการจ้างงานไม่เกิน 50 คน จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 ส่วนใหญ่มีรูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมายเป็นบริษัทจำกัด จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 49.52 มีลักษณะของธุรกิจเป็นกิจการการผลิต จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 71.11 มีระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ 11 – 15 ปี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 41.27

คุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจไม่แย่งพาราแปรรูป มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, SD. = 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ความสามารถในการบริหาร ($\bar{X} = 4.17$, SD. = 0.37) วิสัยทัศน์กว้างไกล ($\bar{X} = 4.05$, SD. = 0.40) ความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.92$, SD. = 0.47) ความกล้าเสี่ยง ($\bar{X} = 3.78$, SD. = 0.56) และการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.66$, SD. = 0.46) ตามลำดับ

การจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่แย่งพาราแปรรูป โดยภาพรวม พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจไม่แย่งพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, SD. = 0.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนาของบุคลากร ($\bar{X} = 4.14$, SD. = 0.47) การจัดการบุคลากร ($\bar{X} = 4.04$, SD. = 0.46) การวางแผนการดำเนินธุรกิจ ($\bar{X} = 4.00$, SD. = 0.44) และการจัดโครงสร้างของธุรกิจ ($\bar{X} = 3.87$, SD. = 0.43) ตามลำดับ

วิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่แย่งพาราแปรรูป โดยภาพรวม พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจไม่แย่งพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, SD. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, SD. = 0.41) รองลงมา การขยายโอกาสให้เกิดธุรกิจใหม่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, SD. = 0.49) การสร้างเครือข่ายธุรกิจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} =$

3.83, SD. = 0.44) การใช้นวัตกรรมจัดการผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.76, SD. = 0.54) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสมัยใหม่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.75, SD. = 0.55) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปจำแนกตามสภาพการดำเนินงานธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปจำแนกตามสภาพการดำเนินงานธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน

การจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจ ไม่อย่างพาราแปรรูป	สภาพการดำเนินงานธุรกิจ			
	ขนาดของสถานประกอบการ	รูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมาย	ลักษณะของธุรกิจ	ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ
	F-Test	F-Test	F-Test	F-Test
1.ด้านการวางแผนการดำเนินธุรกิจ	0.00*	0.01*	0.00*	0.00*
2.ด้านการจัดการโครงสร้างของธุรกิจ	0.04*	0.82	0.14	0.00*
3.ด้านการจัดการบุคลากร	0.00*	0.03*	0.00*	0.00*
4.ด้านการพัฒนาของบุคลากร	0.01*	0.00*	0.04*	0.00*
โดยรวม	0.00*	0.01*	0.00*	0.00*

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูป จำแนกตามสภาพการดำเนินงานธุรกิจ ได้แก่ขนาดของสถานประกอบการ รูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมาย ลักษณะของธุรกิจและระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ พบว่าผู้ประกอบการมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปแตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นสภาพการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ รูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมายและลักษณะของธุรกิจ ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูป ในด้านการจัดการโครงสร้างของธุรกิจไม่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ที่ 3 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ประกอบการกับการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ประกอบการกับการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน

คุณลักษณะของผู้ประกอบการ	การจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูป			
	r	Sig (2 tailed)	ระดับความสัมพันธ์	ทิศทาง
1. ความกล้าเสี่ยง	.633**	0.00	ปานกลาง	เดียวกัน (+)

2. ความคิดสร้างสรรค์	.681**	0.00	ปานกลาง	เดียวกัน (+)
3. ความสามารถในการบริหาร	.789**	0.00	สูง	เดียวกัน (+)
4. วิสัยทัศน์กว้างไกล	.509**	0.00	ปานกลาง	เดียวกัน (+)
5. การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม	.357**	0.00	ต่ำ	เดียวกัน (+)
โดยรวม	.616**	0.00	ปานกลาง	เดียวกัน (+)

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 ผลจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ประกอบการกับการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน (N = 315) ที่ระดับมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 พบว่า มีค่าความสัมพันธ์โดยรวมในทิศทางเดียวกันระดับปานกลาง ($r=.616$) และรายด้านมีค่าความสัมพันธ์ $r=.357-.789$ เมื่อเรียงลำดับตามระดับค่าความสัมพันธ์จากมากไปน้อย พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านความสามารถในการบริหารมีความสัมพันธ์กับการจัดการของผู้ประกอบการสูงสุด คือ สัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับสูง ($r=.789$) รองลงมาคือด้านความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับปานกลาง ($r=.681$) ด้านความกล้าเสี่ยงมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับปานกลาง ($r=.633$) ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกลมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับปานกลาง ($r=.509$) และด้านการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับต่ำ ($r=.357$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 4 ศึกษาปัจจัยด้านการจัดการของผู้ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน

ตารางที่ 3 ปัจจัยด้านการจัดการของผู้ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน

ตัวแปรอิสระ	B	Beta	t	Sig.	Collinearity Statistics	
					Tolerance	VIF
(Constant)	.270		1.461	.045	-	-
การวางแผนการดำเนินธุรกิจ (X1)	.319	.371	5.034	.000	.263	3.796
การจัดโครงสร้างของธุรกิจ (X2)	.090	.103	1.436	.152	.280	3.577
การจัดการบุคลากร (X3)	.227	.280	3.657	.000	.245	4.082
การพัฒนาของบุคลากร (X4)	.159	.197	2.496	.013	.229	4.373

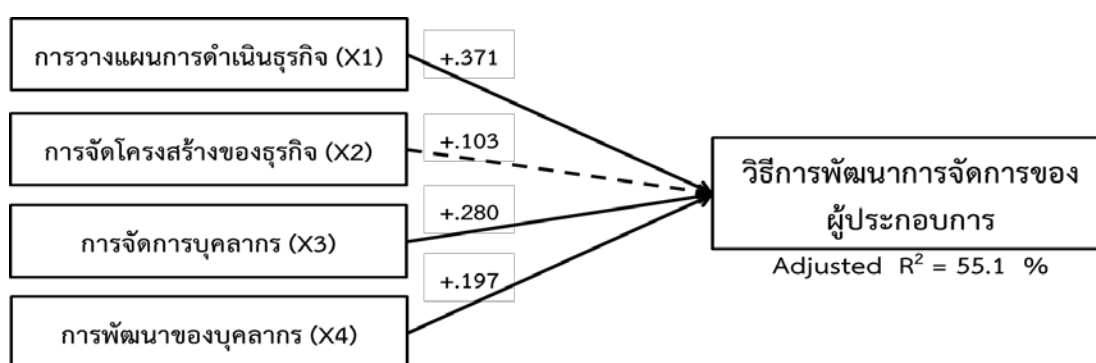
R= .747, Adjusted R²= .551, F=77.921, Sig. < 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการของผู้ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน โดยพิจารณาจากค่า Sig. < 0.05 หมายความว่า ปัจจัยด้านการจัดการของผู้ประกอบมีอิทธิพลต่อวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยค่าของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่จะนำมาสร้างสมการ

พยากรณ์ โดยเรียงลำดับตามค่าน้ำหนักของผลกระทบ (Beta) ได้แก่ การวางแผนการดำเนินธุรกิจ ($Beta_{x1}=0.371$) การจัดการบุคลากร ($Beta_{x3}=0.280$) และการพัฒนาของบุคลากร ($Beta_{x4}=0.197$) ตามลำดับ ซึ่งตัวแปรอิสระทั้งหมด สามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม คือ ปัจจัยด้านการจัดการของผู้ประกอบมีอิทธิพลต่อวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน ได้ร้อยละ 55.1 ($Adjusted R^2 = 0.551$) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 44.9 มาจากปัจจัยด้านอื่น ๆ สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (Standardized Coefficients) และอธิบายดังภาพที่ 2

$$\text{วิธีการพัฒนาการจัดการ (Y)} = 0.371Z_{(X1)} + 0.280Z_{(X3)} + 0.197Z_{(X4)}$$

$$\text{Adjusted } R^2 = 55.1 \%$$

ภาพที่ 2 ปัจจัยด้านการจัดการของผู้ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน

วัตถุประสงค์ที่ 5 แนวทางการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน

คุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจการไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน ด้านที่ผู้ประกอบการให้ความสนใจ คือ ด้านความสามารถในการบริหารและด้านวิสัยทัศน์ เนื่องจากคุณลักษณะ 2 ด้านนี้สามารถเพิ่มศักยภาพทางการบริหารจัดการของผู้ประกอบการได้มากที่สุด

การจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ประกอบการมีการจัดการด้านการพัฒนาบุคลากรในด้านต่าง ๆ เนื่องจากผู้ประกอบการเล็งเห็นถึงการพัฒนาบุคลากร คือ จุดมุ่งหมายในการทำงานของงานลักษณะประเภทนี้พร้อมทั้งยังมุ่งเน้นการสร้างรากฐานของการบริหารบุคคลที่ชัดเจน โดยมีการคัดเลือก ทดลองปฏิบัติ ติดตามและประเมินผล เนื่องจากกลุ่มตลาดโลกมีการเข้มงวดเรื่องคุณภาพอย่างชัดเจน ดังที่กลุ่มโรงงานหรือกลุ่มผู้ประกอบการมีการวางแผนการจัดการในเรื่องของมาตรการรักษาป่าไม้ (FSC) ซึ่งเป็นมาตรการที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงทำให้ผู้ประกอบการต้องศึกษาและเรียนรู้จากผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วนเพราะจะเป็นตัวชี้วัดในความพร้อมของการเป็นผู้ประกอบการที่มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน

1. การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการ โดยมีความสามารถในการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ มีการจัดการด้านอุตสาหกรรมที่สนับสนุนและเกี่ยวเนื่องกับสภาพการแข่งขัน มีการจัดการด้านปัจจัยผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้องค์กร และมีการจัดอบรมการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อสามารถนำความรู้และแนวคิดมาพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์

2. การขยายโอกาสให้เกิดธุรกิจใหม่ โดยมีการจัดทำแผนแม่บท (Roadmap) สำหรับพัฒนากิจการในตลาดทุน ทางผู้ประกอบการได้จัดทำและเปิดเผยนโยบาย CSR เพื่อความยั่งยืนในองค์กร มีการนำเทคโนโลยีช่วยสนับสนุนทางการแข่งขัน มีแนวทางการส่งเสริมและขยายโอกาสให้ธุรกิจสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลกเพื่อเพิ่มช่องทางให้ภาคธุรกิจใช้เครื่องมือการเงินใหม่ ๆ ในการระดมทุนของธุรกิจ

3. การสร้างเครือข่ายธุรกิจ โดยมีการตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายธุรกิจ การพัฒนาความสัมพันธ์ในเครือข่ายธุรกิจและการรักษาความสัมพันธ์ในเครือข่ายธุรกิจอย่างต่อเนื่อง โดยการประสานหน่วยงานองค์กรเครือข่ายธุรกิจและมีการบริหารจัดการเครือข่ายธุรกิจ และสามารถรับข่าวสารจากเครือข่ายในทุก ๆ มุมมอง

4. การใช้นวัตกรรมการจัดการผลิตภัณฑ์ สามารถพัฒนารูปแบบการผลิตได้เป็นบางส่วนในการทำธุรกิจประเภทนี้ แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการต้องบริหารจัดการการเพิ่มคุณสมบัติผลิตภัณฑ์และแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อคุณประโยชน์ที่ได้จากผลิตภัณฑ์ด้านความเสถียรและความรวดเร็วในการใช้งานที่แตกต่างจากเดิม นอกจากนี้ยังสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศหรือนวัตกรรมต่าง ๆ มาผสมผสานกับส่วนที่ใช้แรงงานเพื่อให้สอดคล้องกับการทำงานมากที่สุด

5. การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสมัยใหม่ ผู้ประกอบการมีการบริหารจัดการด้านกระบวนการ ขั้นตอนการปฏิบัติงานและช่องทางการสื่อสาร ซึ่งนอกจากนี้ระบบการพัฒนาศักยภาพใหม่ ในการทำธุรกิจไม่เพียงพอเพราะการปรับปรุงนั้นยังต้องอาศัยทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดการและพัฒนา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของข้อมูลคุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป

ผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการไม้ยางพาราแปรรูป อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ความสามารถในการบริหาร วิสัยทัศน์กว้างไกล ความคิดสร้างสรรค์ ความกล้าเสี่ยง และลำดับสุดท้ายก็คือการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ Allen (2006) คุณลักษณะของผู้ประกอบการ 5 ประการประกอบด้วย 1. การเผชิญกับความเสี่ยง (Risk taking) 2. ความต้องการประสบความสำเร็จ (Need for achievement) 3. ความเป็นอิสระ (A sense of independence) 4. การควบคุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องภายใน (Internal locus of control) และ 5. ความอดทนต่อความไม่ชัดเจน (Tolerance for ambiguity)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป การจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป โดยภาพรวม พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ การพัฒนาของบุคลากร การกำหนดทิศทางโดยการจูงใจ การจัดการบุคลากร การวางแผนการดำเนินธุรกิจ การจัดโครงสร้างของธุรกิจ ตามลำดับ โดยศักยภาพการจัดการธุรกิจ (Potential business management) ประกอบด้วย การบริหารด้านการเงิน การจัดการด้านการผลิต การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ จัดการด้านการตลาด

สรุป

สรุปผลข้อมูลสภาพการดำเนินธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป

สภาพการดำเนินธุรกิจธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ ผลจากการศึกษา พบว่าขนาดของสถานประกอบการเป็นขนาดย่อม จำนวนการจ้างงานไม่เกิน 50 คน ร้อยละ 53.33 รูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมายเป็นบริษัทจำกัดมากที่สุด ร้อยละ 49.52 ลักษณะของธุรกิจเป็นกิจการการผลิตมากที่สุด ร้อยละ 71.11 รองลงมา และระยะเวลาในการดำเนินทางธุรกิจ 11 – 15 ปี มากที่สุด ร้อยละ 41.27 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของข้อมูลคุณลักษณะของผู้ประกอบการไม้ยางพาราแปรรูป ผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการไม้ยางพาราแปรรูป อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, $SD. = 0.34$) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป การจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป โดยภาพรวม พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, $SD. = 0.32$) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป วิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป โดยภาพรวม พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, $SD. = 0.38$)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ประกอบการกับการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูปในภาคใต้ตอนบน พบว่าทุกด้านมีความสัมพันธ์กับการจัดการของผู้ประกอบการ ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจไม้ยางพาราแปรรูป ควรให้ความสำคัญทั้ง 5 ปัจจัยดังกล่าว เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจของตนเองให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2. ปัจจัยด้านการจัดการมีอิทธิพลต่อวิธีการพัฒนาการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปในภาคใต้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของธุรกิจทั้งในด้านแผนการดำเนินงานและการดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากร ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรมุ่งพัฒนาแผนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และการให้ความสำคัญกับโครงการและการจัดการบุคลากร ที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะความรู้ความสามารถทั้งในวิชาชีพและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูป ควรมุ่งเน้นโครงสร้างพื้นฐานในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์และการเข้าถึงข้อมูลทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และควรมีติดตามการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนภายในองค์กรเพื่อเชื่อมเข้ากับโอกาสทางการดำเนินธุรกิจหรือปรับตัวให้ผ่านพ้นอุปสรรคหรือการคุกคามจากภายนอก

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรศึกษาในระดับอาเซียน เนื่องจากปัจจุบันประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มุ่งเน้นให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ และความสะดวกในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน เพื่อให้ประเทศสมาชิกสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้ผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูปอยู่มากมายระดับอาเซียน ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ

2.2 นอกจากนี้ ผู้ที่สนใจควรศึกษาเพิ่มเติมถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูป เช่น ทักษะของผู้ประกอบการ ด้านการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค สัญชาตญาณของผู้ประกอบการ ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการสินค้า เป็นต้น ที่อาจส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจไม่อย่างพาราแปรรูป

References

- Bank of Thailand. (2017). *Summary of overall business conditions in the first quarter of 2017 and trends Quarter 2 Year 2017*. Retrieved March 5, 2017, from https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/Southern/BLP_Report50/BLP_Q260.pdf
- Boylan, P.J. (2012). *The theory of management: Introduction to the heretical and philosophical basis of Modern management*. Retrieved March 5, 2017, from <http://www.city.ac.uk/artspol/theorymgt.html>.
- Burns, T., & Stalker, G.M. (1961). *The Management of Innovation*. London: Tavistock.
- Cantillon, R. (1931). *Essai Sui La Nature Du Commerce En General*. London: Macmillan & Co.

- Cronbach, & Lee J. (1990). *Essentials of psychological testing*. New York: Harper Collins.
- Cunningham, J. B., & Lischeron, J. (1991). Defining entrepreneurship. *Journal of Small Business Management*, 29(1), 45-61.
- Drucker, & Peter F. (2002). *The Discipline of Innovation*. Massachusetts: Harvard Business Review.
- Department of Business Development. (2015). *Document of legal measures to promote cross-border trade and transportation*. Retrieved December 21, 2017, from https://www.dbd.go.th/more_news.php?cid=819
- Frese, M. (2000). *Success and Failure of Mechlien Owners in Africa*. California: Greenwood Publishing
- Gubman, L.E. (1998). *The talent solution: Aligning strategy and people to achieve extraordinary results*. New York: McGraw-Hill.
- Kanlaya, V. (2014). *Using SPSS for windows for data analysis*. (4th ed.). Bangkok: Samlada.
- Kritsada, T. (2016). *The Feasibility Study of Employee Commitment to the Organization: A Case Study of Thai Niche Engineering Company Limited*. Southeast Asia Interdisciplinary Academic Conference Year 2016.
- Ministry of Industry. (2018). *Industrial economic report in January 2018 and 1st quarter trend 2018*. Retrieved September 13, 2017, from <http://www.oie.go.th/academic>.
- Nuchpawee, L. (2011). *Business and entrepreneurship*. (2th ed.). Bangkok: Academic Promotion Center.
- Pakorn, P. (1995). *Theories and concepts of development in development management*. Bangkok: Samjarenpanet.
- Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. London: Macmillan.
- Rissal, R. (1992). A Study of the characteristics of entrepreneurs in Indonesia. *Dissertation Abstract International*, 49(6), 15-16.
- Schumpeter, J.A. (1934). *The Theory of Economic Development*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Supa, J. (2014). The relationship between executive characteristics and management of the Thai leather export industry. *Journal of Business*, 3(1).

- Surasak, N. (2012). *Creating a business network for the survival of small businesses*. Retrieved April 26, 2017, from <http://www.defence.thaigov.net/inform/network.html>.
- Thanayut, B. (2018). *Economic analysis 2017*. Retrieved September 13, 2017, from <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/AnnualReport2560.pdf>
- Tichy, N. M., & Devanna, M. A. (1986). *The Transformational Leader*. New York: Riley.

ความเชื่อทางจิตวิญญาณทวดที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดตรัง*

The Spiritual Belief on "Thuat"

Influencing the Local Culture in Trang Province

¹ศสลักษณ์ ทองขาว, กิตติพร ไชยโรจน์, คุณาพร ไชยโรจน์ และ อำนาจ ทองขาว

¹Sasalak Tongkaw, Kittiporn Chairot, Kunaporn Chairot and Aumnat Tongkaw

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Songkhla Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: sasalak.to@skru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เกี่ยวกับความเชื่อทางจิตวิญญาณทวดที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดตรัง มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาดำเนินการ และรูปแบบความเชื่อเกี่ยวกับทวด ศึกษาอิทธิพลของทวดที่มีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 2) เพื่อศึกษาการกระจายตัวของอิทธิพลของทวดในพื้นที่จังหวัดตรัง เก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลผ่านโครงสร้างของทฤษฎีสี่เสาวัฒนธรรม ได้ผลดังนี้ เสาต้นที่ 1 องค์วัตถุ พบว่าทวดในจังหวัดตรังจะเป็นทวดในรูปของงูจางง เสาต้นที่ 2 องค์คติ พบว่าองค์คติหรือคตินิยมเกี่ยวของทวดในจังหวัดตรัง ส่วนใหญ่จะเริ่มจากชุมชนที่มีศรัทธาอันแรงกล้าในศาสนามาก่อน เริ่มจากบูชาผี และรับเอาความเชื่อในศาสนา เสาต้นที่ 3 องค์การ

พบว่าทวดในรูปของสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่ของจังหวัดตรัง มีผู้นำชุมชนและชาวบ้าน ปรากฏรูปงานประติมากรรมเคารพบูชาของทวดและมักจะมีบทบาทเป็นอย่างสูง ในการเป็นผู้นำในพิธีกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการทูลบารุงรูปประติมากรรมเคารพบูชา หรือการดูแลสถานที่บูชา เสาต้นที่ 4 องค์พิธีการ จำแนกออกได้เป็น 2 ส่วน คือส่วนแรก อิทธิพลของพิธีการ : พบว่าศาสนาผีหรือความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ถือเป็นจุดกำเนิดของรากเหง้าทางความเชื่อของทวดในรูปสัตว์ชนิดต่างๆ จากนั้นจึงมีการผสมผสานความเชื่อของศาสนาอื่นลงไป ส่วนที่สอง องค์ประกอบของพิธีการ: พบว่า ประกอบด้วยปัจจัยในการประกอบพิธีการ คือ สถานที่ วันเวลา นิตหมาย กลุ่มคนที่เข้าร่วม เครื่องบูชา และการแก้บนหรือพิธีกรรม

คำสำคัญ: ความเชื่อ; ทวด; จังหวัดตรัง

Abstract

This research is about the great spiritual beliefs, called “tuat”, that influence local culture in Trang province. The objective is to study legends and the pattern of beliefs about great-grandparents (taut) study the influence of tuat on local culture and to study the distribution of tuat influence in Trang province. The data were collected from field visits and in-depth interviews. The analyze process included analyzing the data through the structure of the four pillars of cultural theory. The results are as follows. The first pillar, instrumental and symbolic objects, found that the tuat in Trang is a great-grandfather belief in the form of the king cobra. The second pillar, concept, found that the resolution or ideology of tuat in Trang province. Most of them began with communities that had strong faith in religion before beginning with worshipping ghosts and accept the belief later. The third pillar, association or organization, found that tuat in the form of sacred animals in the area of Trang province, there are community leaders and villagers, appearing as a statue of a tuat and often playing a role in being a leader in various rituals. Whether it is the maintenance of statues and worship or the care of the four worship places. The fourth pillar, usage, is divided into 2 parts. The first part of the influence of the ceremony, found that religion, spirits or beliefs about sacred things and supernatural power considered as the origin of the beliefs of tuat in various animal species, after that, the beliefs of other religions were combined. The second, the element of the ritual, it was found that there were factors of ritual: location, date, time, group of people attending sacrifices and rituals or rituals.

Keywords: belief; tuat; Trang

บทนำ

มนุษย์ในสมัยก่อนดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติน้อยมาก มนุษย์จึงตกอยู่ภายใต้การครอบงำในอำนาจของธรรมชาติโดยสมบูรณ์แบบ ทุกคนล้วนเกิดความกลัวต่อสิ่งที่ตนไม่รู้ ไม่สามารถอธิบายถึงเหตุการณ์กำเนิดในสิ่งเหล่านั้นได้ ปรากฏการณ์ต่างๆหลายอย่างที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติจึงล้วนได้รับการอธิบายว่าเป็นการเกิดขึ้นจากอำนาจของสิ่งที่มองไม่เห็นหรืออำนาจลึกลับที่มีพลังเหนือธรรมชาติเป็นผู้กระทำ การศึกษา “ความเชื่อทางจิตวิญญาณทวดที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดตรัง” เพื่อให้เข้าใจถึงบริบท อัตลักษณ์ คตินิยม และกระบวนการทัศน์ อันหมายรวมถึงตัวตนและวิถีถิ่นของผู้คนในจังหวัดตรังได้เพิ่มมากขึ้น เราต้องเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีสัมพัทธนิยม และทฤษฎีทวด (Tuat) ให้มาก

ยิ่งขึ้น ดังนี้ ทฤษฎีสัมพัทธนิยม ความหมายของคำว่า “สัมพัทธนิยม” (Relativism) คือลัทธิที่ถือว่าการกระทำไม่ได้ดีหรือชั่ว ถูกหรือผิดอย่างแน่นอนในตัวเอง ดีชั่วถูกผิดของการกระทำขึ้นอยู่กับเงื่อนไข และสิ่งแวดล้อมที่กระทำ หมายความว่า ดีชั่วถูกผิดเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยแวดล้อมที่กระทำ ไม่ได้ตัดสินที่ตัวการกระทำเป็นหลัก (Ronnaruen, 1997) สัมพัทธนิยม แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ 1. สัมพัทธนิยมทางตัวบุคคล หมายถึงความเห็นของตนเป็นหลัก ดี คือสิ่งที่ฉันชอบ ชั่ว คือสิ่งที่ฉันเกลียด และ 2. สัมพัทธนิยมทางสังคม คือความรู้สึกทางศีลธรรม อะไรควรทำ ไม่ควรทำ

ทวด (Tuat)

สุจิตรา อ่อนค้อม, มณี พยอมยงค์ และจูลี จุลละเกศ ได้ร่วมกันอธิบายถึงปรากฏการณ์ในข้างต้นว่า มนุษย์ในสมัยก่อนดำเนินชีวิตแบบง่ายๆ มีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติน้อยมาก หรือเกือบไม่มีเลยก็ได้ มนุษย์ในระยะแรกเริ่มจึงตกอยู่ภายใต้อำนาจของธรรมชาติโดยสมบูรณ์ โดยเชื่อว่ามีสิ่งที่ทรงอำนาจอยู่เหนือมนุษย์อีกที เช่น อำนาจดิน ฟ้า อากาศ ภัยธรรมชาติ หรือเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่สามารถรู้ว่าเกิดจากอะไร หลากปรากฏการณ์ทั้งน้ำท่วม และน้ำแห้งจรรย มนุษย์จึงเต็มไปด้วยความรู้สึกกลัวต่อธรรมชาตินั้นๆ ขณะเดียวกันก็เกิดความรู้สึกยอมรับ และเชื่อถือในอำนาจสิ่งเหล่านั้นไปด้วย ซึ่งความเชื่อในเรื่องนี้เข้าคู่กับความเชื่อในยุคก่อนพระเวทในอินเดีย อันมีลักษณะความคิด และความเชื่อในแบบวิญญาณนิยม หรือ Animism คือถือและเข้าใจว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ในสิ่งที่ตนนับถือ เช่น ดิน น้ำ ลม ไฟ ต้นไม้ใหญ่ และภูเขา เป็นอาทิ วิญญาณเช่นกล่าวนี้สามารถที่จะให้คุณ และให้โทษแก่มนุษย์ได้ (Onkom, 1999; Payomyong, 1993; Julaket, 1971)

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, ภิญโญ จิตต์ธรรม และเอมอร บุญช่วย ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงรูปแบบพลังอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ อันมีผลต่อสภาวะจิตใจของมนุษย์ไว้ร่วมกันว่า ในสมัยโบราณเมื่อมนุษย์ประสบภัยธรรมชาติไม่สามารถต่อต้านได้ ก็นึกเอาว่าเป็นเพราะผีหรือเทวดาซึ่งมีอำนาจอยู่เหนือตนเป็นผู้บันดาล ซึ่งมนุษย์เชื่อจริงๆ ว่ามีอำนาจลึกลับบันดาลให้เกิดผลดี ผลร้าย จึงเกรงกลัวอำนาจนั้น และคิดว่าทำอย่างไรจึงจะไม่ถูกลงโทษ ทำอย่างไรจึงเกิดผลดี และเกิดความสุขแก่ตนเอง อำนาจที่กล่าวมาข้างต้นนี้เรียกว่า มานา (Mana) ซึ่งหมายถึง อำนาจเหนือธรรมชาติ หรือการกระทำของวิญญาณที่มีผลต่อการกระทำของมนุษย์ เป็นความเชื่อในวัฒนธรรมบางวัฒนธรรมต่างประเทศ เช่น โพลินีเซียน และเมลานีเซียน คำว่า มานา ปรากฏครั้งแรกในพจนานุกรมศัพท์ฮาวาย โดยแปลว่า อำนาจ อำนาจเหนือธรรมชาติ หรืออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประวัติของคำนี้มีความซับซ้อน ความคิดเกี่ยวกับมานา เป็นสิ่งที่นักมานุษยวิทยาสนใจ เนื่องจากเหตุผล 3 ประการ คือ (หนึ่ง) เป็นความเชื่อเกี่ยวกับพลังของธรรมชาติที่มองไม่เห็น หรือพลังส่วนตัวของบุคคล (สอง) การศึกษาเรื่องมานา เกิดขึ้นโดยนักคิดแนววิวัฒนาการที่พยายามอธิบายปรากฏการณ์ทางศาสนาและเวทมนต์ และ (สาม) ความเชื่อบานา เป็นความเชื่อที่ใกล้เคียงกับความเชื่อของชนพื้นเมืองในอเมริกา นอกจากนี้ มานา ยังหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นอำนาจนอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ หรือเป็นสิ่งที่ธรรมชาติควบคุมไม่ได้ มานา คืออำนาจเหนือธรรมชาติ แต่สำแดงอิทธิฤทธิ์เชิงรูปธรรม โดยอาศัยธรรมชาติหรือเข้าสิงร่างของมนุษย์ มานาจึงล่องลอยไม่มีที่อยู่ถาวร สามารถเข้าสิงอะไรก็ได้ ความเชื่อเรื่อง “ทวด” ของทางภาคใต้ในไทย จึงจัดว่าเป็นมานาชนิดหนึ่ง (Duangwiset, 2017; Jittham, 1979; Boonchuay, 2001).

ทวด (Tuat) สิ่งศักดิ์สิทธิ์อันทรงอำนาจหรือ มานา (Mana) ในแบบฉบับไทยท้องถิ่นภาคใต้ คือหนึ่งในราก และความเชื่อทางจิตวิญญาณที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นของที่นี่เสมอมาทุกยุคทุกสมัย เราสามารถที่จะพบตำนาน และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับผีบรรพบุรุษ หรือวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่เรียกว่า “ทวด” ได้อย่างแพร่หลายในภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะย่านบริเวณคาบสมุทรมุขพระ จังหวัดสงขลา ไปจนถึงในรัฐทางตอนเหนือของประเทศไทย โดยเข้าใจกันว่า ทวด หมายถึง ดวงวิญญาณที่มีเดชานุภาพสูงต้องมีการปฏิบัติบูชาเอาใจจึงจะให้คุณและให้โทษ หากมีการล่วงละเมิด ทวดปรากฏในหลายรูป คือ ทวดที่เป็นครั้งสัตว์ครึ่งเทพ เช่น ทวดงู ทวดจระเข้ อาทิ ทวดงูพญาขัน ตามความเชื่อของชาวบ้านในตำบลพญาขัน อำเภอมือปัทลุง จังหวัดพัทลุง ทวดงูพ้อตาหลวงรอง ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ทวดแหลมจาก ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา ทวดคลองนางเรียบ ตำบลตะเคียน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา ทวดหัวเขาแดง (ทวดจระเข้) คือพ่อค้าจีน เดิมชื่อ “กิม” เป็นพี่น้องร่วมสาบานกับปู่เจ้าเขาเขียว เดิมชื่อ “โหม่งซัน” ซึ่งทั้งสองมีความสัมพันธ์กับทวดหุม ทวดที่ปรากฏในรูปคน เช่น ทวดหุม จังหวัดสงขลา หลวงพ่อทวดวัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี และที่วัดพะโคะ จังหวัดสงขลา แต่ทวดถ้าเป็นหญิงจะเรียกเจ้าแม่ เช่น เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว จังหวัดปัตตานี และเจ้าแม่ไทรทอง จังหวัดนราธิวาส (Phongpaiboon, 1986; Boonchuay, 2001)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาดำเนิน และรูปแบบความเชื่อเกี่ยวกับทวด ศึกษาอิทธิพลของทวดที่มีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาการกระจายตัวของอิทธิพลของทวดในพื้นที่จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research method) เพื่อศึกษาดำเนินและรูปแบบทางความเชื่อเกี่ยวกับทวด เพื่อศึกษาอิทธิพลของทวดที่มีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น และเพื่อศึกษาการกระจายตัวของอิทธิพลของทวดรูปสัตว์ต่างๆ ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดตรัง เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย ความทางจิตวิญญาณทวดที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับท้องถิ่นและชุมชน เนื่องจากงานวิจัยนี้ต้องการศึกษาข้อมูลเชิงลึก และมีลักษณะเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น ข้อมูลที่จัดเก็บจึงมีลักษณะหลากหลาย (Yin, 2003) โดยมุ่งเน้นไปที่ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ จากคำบอกเล่า มีลักษณะเป็นเรื่องราว อนึ่งจะอาจกล่าวได้ว่าเป็นงานวิจัยเชิงสังเคราะห์เรื่องราว หรือ narrative research และการสังเกตการณ์ร่วมด้วย และการรวบรวมข้อมูลเกิดขึ้นจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาจากเจ้าของเรื่อง หรือลูกหลานสายตรง อีกทั้งยังมีเจ้าของพื้นที่ และเจ้าพิธี โดยมุ่งเน้น ไปที่ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นสำคัญ

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการเก็บข้อมูลวิจัยอย่างจำเพาะเจาะจง ในจังหวัดตรัง เนื่องจากพื้นที่นี้ต่างเป็นพื้นที่ที่มีอาณาเขตเชื่อมโยงติดต่อกัน มีประเพณี และวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน อีกทั้งยังมีเรื่องราวของการ

อพยพโยกย้ายถิ่นฐานของชาวจีนจากโพ้นทะเล และชาวมุสลิมเข้ามาภายในพื้นที่เป็นจำนวนมาก จนเกิดการผสมผสานทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม เพื่อให้ดำรงคงอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ การผสมผสานวัฒนธรรมเหล่านี้เองเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และน่าศึกษาวิจัยเป็นอย่างยิ่ง โดยการลงพื้นที่ในแต่ละจังหวัดผู้วิจัยเลือกที่จะลงพื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับทวดอันเป็นที่นิยมและมีชื่อเสียงที่สุดของจังหวัดตรัง จากนั้นจึงใช้เทคนิค “การเชื่อมโยงแบบใยแมงมุม” หรือการสืบสาวราวเรื่องเพื่อหาพิภพของทวดที่สำคัญลำดับรองๆ ลงมาจากชาวบ้านในพื้นที่จนได้พื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับทวดเพิ่มเติมจากแหล่งที่กำหนดไว้ในขั้นแรก การศึกษาเป็นการขึ้นวางแผนการดำเนินการวิจัย : กำหนดไว้เป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะแรก การศึกษาข้อมูลวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทวด เป็นการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ระยะสอง การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลวิจัยจังหวัดตรัง โดยเลือกพื้นที่วิจัยเกี่ยวกับทวดที่ได้รับความนิยม และมีชื่อเสียงที่สุดในจังหวัดนั้นๆ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการบันทึกเทปเสียง การจดบันทึก และการถ่ายเป็นคลิป VDO และภาพถ่าย จากนั้นจึงใช้เทคนิค “การเชื่อมโยงแบบใยแมงมุม” สืบหาพื้นที่วิจัยเกี่ยวกับทวดที่ได้รับความนิยมในลำดับรองลงมา ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์คือผู้รู้ในพื้นที่ มีความเกี่ยวข้องด้านพิธีกรรม ความสัมพันธ์ หรือสืบเชื้อสายมาจากทวดแขนงนั้นๆ จำนวน 4-5 คนระยะสาม การเขียนรายงานการวิจัย ผู้วิจัยทำการถอดเทปการสัมภาษณ์ คลิป VDO และถอดข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกกับภาพถ่ายเพื่อประมวลผลเป็นรายงานการวิจัย โดยใช้การเขียนวิจัยเชิงคุณภาพและการพรรณนาโวหาร เพื่อนำมาสรุปข้อคำถามวิจัยได้

ผลการวิจัย

ความเชื่อในเรื่อง “ทวด” ถือเป็นความเชื่อเก่าแก่ เป็นรากของบรรพชนและของผู้คนที่นี่ อันแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ความเป็นตัวตน และปัจเจกชนของผู้คนที่นี่อย่างเด่นชัด นอกจากนี้รูปแบบของความเชื่อดังกล่าวยังช่วยหล่อหลอมจิตวิญญาณ รวมถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของผู้คนในย่านนี้เข้าด้วยกันอย่างชวนขบคิด ความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับทวดจึงมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้คนในตรังเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผลการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อทวดสัตว์ในจังหวัดตรัง ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาเรียบเรียงตามเสาหลักของวัฒนธรรมทั้ง 4 ต้นได้ ดังต่อไปนี้

ทวดตาสอน

เสาวัฒนธรรมต้นแรก (องค์วัตถุ) : ที่ตั้งของทวดตาสอน ตั้งอยู่ภายในศาลสถิตบูชานาขนาดเล็กด้านในวัดเกาะฐาน เลขที่ 108 บ้านเกาะฐาน หมู่ที่ 3 ตำบลหนองช้างแล่น อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ลักษณะเป็นรูปงูจงอางขนาดใหญ่มีหงอนบนกลางหัว ลำตัวดำ หางกุด

เสาวัฒนธรรมต้นสอง (องค์คติ) : คติทางความเชื่อเกี่ยวกับทวดตาสอน หรือตาอินทร์ศร (ทวดงู) จากการลงพื้นที่วิจัยเก็บข้อมูล-สัมภาษณ์ คุณเคลื่อน จำตรีกุล, คุณเมียด คงยวง, คุณสออด แก้วกชชา, คุณปรีณวรรณ ชาตรีกุล, และพระอธิการวุฒิสักดิ์ รักษิตโต ยอดทอง (วันที่ 24 ธันวาคม 2560) พอที่จะสรุปได้ดังนี้

ทวดตาสอนแต่เดิมเป็นชายชราใจดี เก่งกาถาอาคมสายขาวชอบช่วยเหลือชาวบ้านในยามตกทุกข์ได้ยาก (โดยเฉพาะเวลาที่ชาวบ้านในพื้นที่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์ตาสอนจะออกตัวช่วยเหลือทุกครั้งไป) ครั้นกาลแลเวลาล่วงเลยผ่านไปนานหลายปี ปรากฏตาสอนได้สิ้นบุญจากไป แต่ท่านก็ยังมาเข้าฝันชาวบ้านในพื้นที่เกาะฐานอยู่บ่อยๆ ว่า “เรานั้นขอสละที่ดินตรงบริเวณเกาะฐานที่เราครอบครองไว้ตรงนี้ ยกให้เป็นสมบัติของส่วนรวมด้วย คือเราจักขอมอบดินผืนนี้ไว้ให้พวกท่านใช้สำหรับสร้างวัดเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในย่านนี้ เราขออวยพรให้ท่านทั้งหลายประสบแต่โชคลาภอันใหญ่หลวงประเสริฐยิ่ง ส่วนใครก็ตามแต่ที่คิดร้าย จ้องจะยึดที่ดินตรงบริเวณเกาะไปครอบครองเป็นสมบัติแต่เพียงส่วนตน เราจักตามไปเอาชีวิต ไม่ว่ามันผู้นั้นจะเป็นใคร...” หลังจากนั้นตาสอนในร่างมนุษย์ก็กลายร่างเป็นงูจางขนาดใหญ่เลื้อยเข้าไปในดงไม้ในเกาะฐาน

เสาวพัฒนาธรรมตันสาม (องค์การ) : หน่วยงานที่เคยมีส่วนร่วมในพิธีกรรม, การทำนุบำรุง และการจัดกิจกรรมเกี่ยวข้องกับทวดตาสอนภายในวัดเกาะฐาน เลขที่ 108 บ้านเกาะฐาน หมู่ที่ 3 ตำบลหนองช้างแล่น อำเภอยายยอ จังหวัดตรัง และพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ พระอธิการวุฒิสักดิ์ รุกขิตโต ยอดทอง (เจ้าอาวาสวัดเกาะฐาน) และพระลูกวัดภายในวัดเกาะฐาน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองช้างแล่น ตำบลหนองช้างแล่น อำเภอยายยอ จังหวัดตรัง วัดห้วยนาง อำเภอยายยอ จังหวัดตรัง (ขออนุญาตสร้างเหรียญสำหรับเคารพบูชาของทวดตาสอน 1 รุ่น) วัดหาญ อำเภอยายยอ จังหวัดตรัง (ขออนุญาตสร้างเหรียญสำหรับเคารพบูชาของทวดตาสอน 1 รุ่น) ชาวบ้าน และผู้มีจิตศรัทธาทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาจากพื้นที่อื่นๆ

เสาวพัฒนาธรรมตันสี่ (องค์พิธีการ) : การ “บน” (สัญญาว่าถ้าสำเร็จดังต้องการแล้วจะให้...มอบแต่ทวด) โดยสามารถ “บน” และทำการ “แก้บน” ได้ทุกวัน การบนอันเป็นที่นิยมอีกประเภทก็คือ การจุดธูป 9 ดอก แล้วกาด (ไหว้) ขึ้นเหนือหัว อธิษฐานขอพร (หรือสิ่งที่ต้องการ) ต่อทวด โดยเมื่อได้สมดังความตั้งใจแล้ว สิ่งของสำหรับแก้บนตามแต่จะหามาได้ การแก้บนใหญ่ของที่นี่ (ภายในวัดเกาะฐาน) จะจัดขึ้นทุกปีเป็นประจำเพียงปีละครั้งในทุกวันสงกรานต์ หรือใน “วันว่าง” 13 เมษายน ของทุกปี นอกจากนี้ก็ยังมี “การเสี่ยงเซียมซี” เพิ่มเข้ามาด้วยในช่วงหลัง

ทวดหลักเขต

เสาวพัฒนาธรรมตันแรก (องค์วัตถุ) : ที่ตั้งของทวดหลักเขต ตั้งอยู่บนเขาบรรทัด (เขาพับผ้า) ตรงบริเวณจุดที่อยู่สูงสุดบนถนนเส้นนี้ หรือในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง (ในเขตรอยต่อระหว่างอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง กับอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง)

เสาวพัฒนาธรรมตันสอง (องค์คติ) : คติทางความเชื่อเกี่ยวกับทวดหลักเขตของชาวบ้านที่นี้ในหนังสือที่ระลึกงานฌาปนกิจศพ พ่อรีน เพชรเกื้อ(แต่งโดย นายกลอด เพชรเกื้อ) ได้ข้อมูลตรงกันดังนี้ ประวัติพ่อทวดหลักเขต (หลักเขตระหว่างจังหวัดตรังกับพัทลุง) ตามประวัติเล่าว่าพ่อทวดหลักเขตเป็นชาวจังหวัดพัทลุง ได้ย้ายมาอยู่บ้านช่อง ในเขตหมู่ที่ 4 ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง (หลังค่ายลูกเสือรัชฎานุประดิษฐ์) พ่อทวดหลักเขตมีชื่อว่า พ่อทวดบุญ ชื่อภรรยาสืบไม่ได้ เป็นต้นสกุลบุญเอียด

ในสมัยที่มีการปักปันเขตแดน ระหว่างจังหวัดตรังกับจังหวัดพัทลุง ปี พ.ศ.ใด สืบไม่ได้ ทางกรมการเมืองพัทลุงและเมืองตรัง ได้เลือกสถานที่ซึ่งเป็นสันเขาที่สูงที่สุดและมีน้ำป็น คือสันปันน้ำที่สูงที่สุด เวลา

ฝนตก ด้านตะวันออกไหลไปพัทลุง ด้านตะวันตกไหลไปตรัง น้ำที่ไหลไปทางทิศตะวันออกไหลไปลงจังหวัดพัทลุง น้ำที่ไหลไปทางทิศตะวันตกไหลไปลงจังหวัดตรัง กำหนดให้ตรงนั้นเป็นที่ปักเขตแดน แล้วจึงเกณฑ์ชาวบ้านให้ช่วยกันตัดแก่นไม้แคช้อยขนาดใหญ่ต้นหนึ่ง ซึ่งอยู่บริเวณทุ่งนาเหนือ (ตรงข้ามบ้านขุนช่องปัจจุบันนี้) ทำเป็นหลัก เมื่อทำหลักเสร็จแล้วให้เอาเชือกผูก ให้ชาวบ้านทั้งตำบลชักลากเพื่อนำไปฝังในที่ๆ กำหนดไว้ตามประวัติเล่าว่า ชาวบ้านทั้งตำบลไม่สามารถชักลากเสาหลักนั้นไปได้ ในจำนวนชาวบ้านเหล่านั้นได้เสนอแนะให้ไปตามทวดบุญมาช่วยลาก ซึ่งท่านมีความรู้เกี่ยวกับวิชาไสยศาสตร์ชลังมาก เมื่อไปตามท่านมาถึงท่านก็จับเสาหลักนั้นเข้า และบอกให้ชาวบ้านลากพร้อมๆ กัน แล้วบอกว่า “ลากไปได้แล้ว” นั้นแหละจึงสามารถลากเสาหลักไปได้ เมื่อทำพิธีฝังเสาหลักไม่มีใครสามารถยกเสาฝังได้ พอทวดสามารถยกเสาหลักลงฝังได้แต่ผู้เดียว ต่อแต่นั้นมาชาวบ้านก็พากันเชื่อว่า “ท่านเป็นผู้วิเศษ” เมื่อท่านตายไปแล้วก็ได้นำกระดูกของท่านไปฝังไว้ที่หลักเขตแห่งนั้น และชาวบ้านเชื่อว่าวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของท่านยังคงสิงสถิตย์อยู่ ณ ที่นั้น ชาวบ้านทั่วไปจึงขนานนามศาลกล่าวกันมิได้ขาด ทุกวันนี้มีคนไปแก้บนด้วยการจุดประทัด และเซ่นไหว้เครื่องสังเวย เช่น เหล้า ไก่ หัวหมู เป็นต้น เกือบทุกวัน

เสาวฒนธรรมต้นสาม (องค์การ) : หน่วยงานที่เคยมีส่วนร่วมในพิธีกรรม, การทำนุบำรุง และการจัดกิจกรรมเกี่ยวข้องกับทวดหลักเขต ในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง (หรืออยู่ในเขตรอยต่อระหว่างอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง กับอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง) และพื้นที่ใกล้เคียง มีดังนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง นายสิทธิพร ณ พัทลุง และนายอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง (เคยจัดบูรณะทวดครั้งที่ 2) ชาวบ้านในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง และพื้นที่ใกล้เคียง ชาวบ้านที่ขับรถผ่านหน้าศาลทวดที่ทีมงานของผู้ดูแลศาลทวด และบริษัทธาราวุธคอนสตรัคชั่น จำกัด (จัดบูรณะใหญ่เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2557) เสาวฒนธรรมต้นสี่ (องค์การ) : สำหรับผู้ที่ต้องการมาบวงสรวงบูชาเพื่อขอพรรับสิริมงคลสำหรับตนเอง และครอบครัวกับทวดหลักเขต ในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง (หรืออยู่บนเขาบรรทัด-เขาพับผ้า ในเขตรอยต่อระหว่างอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง กับอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง) สามารถปฏิบัติได้ดังนี้

การขอพรจากทวดหลักเขตยามที่ท่านขับรถผ่านหน้าศาลทวด ให้ชะลอรถให้ช้า จากนั้นกด-บีบแตรให้ดังๆ หลายๆ ครั้งจนกว่าจะขับผ่านหน้าศาลไป เชื่อกันว่าเสียงแตรจะช่วยทำให้ทวดรับรู้และตามไปคุ้มครองดูแลให้เดินทางไปถึงที่หมายได้โดยสวัสดิภาพ ให้ทำการ “บน” (สัญญาว่าถ้าสำเร็จดังต้องการแล้วจะให้...มอบแด่ทวด) โดยสามารถ “บน” และทำการ “แก้บน” ได้ทุกวัน สิ่งของสำหรับแก้บน อาทิ พวงมาลัยดอกไม้ (เน้นสีเหลือง) การจุดประทัดแก้บน รูป 9 ดอก เทียน 2 เล่ม ดอกไม้ 1 กำ (ดอกอะไรก็ได้) หมากพลูจำนวน 5, 9, 12 (คำ) หัวหมู ไก่ต้ม ผลไม้ อาหารคาวหวาน ปัจจุบันมีการเลี้ยงเซียมซีในศาลทวดด้วย

ทวดเซนต์ และทวดอุเซนต์

เสาวฒนธรรมต้นแรก (องค์การ) : ตั้งอยู่บริเวณปากทางเข้าถ้าเจ้าเกตุ บนเขาจำปา ในสำนักปฏิบัติธรรมถ้าเจ้าเกตุ ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง พบเป็นรูปเคารพบูชาถูกปั้นเป็นงานประติมากรรมงู

ขนาดใหญ่สีดำขนาดความสูงประมาณ 60 เซนติเมตร ลักษณะแผ่พังพาน แยกเขี้ยว มีดวงตาเป็นเปลวเพลิงสีแดง ตรงส่วนฐานถูกยกสูงจากพื้นราว 30 เซนติเมตร

เสาวณธรรมตันสอง (องค์มติ) : สมัยเมื่อหลายสิบปีก่อนยังมีถ้ำใหญ่อยู่บนเขาจำปา คนเฒ่าคนแก่เรียกชื่อถ้ำแห่งนี้ว่า “ถ้ำพระ” ต่อมาไม่นาน มีพระธุดงค์เดินทางมาจากต่างถิ่นและปักกลดลงที่นี้ กลางคืนพระท่านได้เข้ามานั่งแล่มมองเห็นเจ้าของถ้ำเป็นคนโบราณ (ผู้ชาย) ร่างสูงใหญ่ ดุมีอายุ เรียกชื่อตนเองว่า “เจ้าเกตุ” พระท่านเลยขอตั้งสำนักสงฆ์เพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ในนิมิตนั้นท่านก็ให้ทั้งพระ และชาวบ้านจึงร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสำนักปฏิบัติธรรมนี้ขึ้นมา ภายในถ้ำขนาดใหญ่บนเขาจำปาแล้วตั้งชื่อเสียใหม่ว่า “สำนักปฏิบัติธรรมถ้ำเจ้าเกตุ” หรือ “พุทธสถานปฏิบัติธรรมถ้ำเจ้าเกตุ”

ต่อมามีการเข้าทรงและการเข้ามานั่ง หมอทรงได้นำใบกระท่อมมาตั้งบูชาด้วย จากนั้นจึงทำการสื่อสารและสืบความได้ว่าในถ้ำแห่งนี้นอกจากจะมี “เจ้าเกตุ” คอยดูแลแล้วยังปรากฏมีทวดอีกสองตนชื่อ “ทวดเซนทร์ และทวดอุเซนทร์” คอยช่วยดูแลอีกทางหนึ่งด้วย โดยทวดทั้งสองพอใจเป็นอย่างมากที่เอาใบกระท่อมมาวางบูชา ทวดจึงเล่าประวัติตนเองต่อว่า “แต่เดิมทวดทั้งสองเป็นเพื่อนกัน ทวดเซนทร์เป็นพุทธ ทวดอุเซนทร์เป็นแขก ทวดทั้งสองมีวิชาคาถาอาคมแก่กล้า วันหนึ่งเกิดดำรงสภาพจากความว่างเปล่ากลายเป็นงูพญาดะบองหลาทวดเซนทร์เป็นงูสีขาวย ส่วนทวดอุเซนทร์เป็นงูสีดำ เลื้อยคอยดูแลป้องกันผู้คนที่มาหาของป่าหรือทำมาหากินบนเขาจำปา และพื้นที่ใกล้เคียง” ชาวบ้านในพื้นที่เล่าว่าถ้ำให้ บูชาทวดทั้งสองแล้วจะทำให้แคล้วคลาดยามเดินป่า หรือตอนออกไปทำไร่สวน การ “บน” ก็เช่นเดียวกัน ทวดทั้งสองจะช่วยให้ผู้ศรัทธาต่อทวดสามารถเดินทางไปมาหาสู่ไม่ว่าที่ไหนให้ได้รับความปลอดภัย เป็นต้น

เสาวณธรรมตันสาม (องค์การ) : หน่วยงานที่เคยมีส่วนร่วมในพิธีกรรม, การทำนุบำรุง และการจัดกิจกรรมเกี่ยวข้องกับทวด ทวดเซนทร์ และทวดอุเซนทร์ บนเขาพระ สำนักปฏิบัติธรรมถ้ำเจ้าเกตุ ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอมะนัง จังหวัดตรัง มีดังนี้ พระภิกษุภายในสำนักปฏิบัติธรรมถ้ำเจ้าเกตุ ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอมะนัง จังหวัดตรัง ชาวบ้านในตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอมะนัง จังหวัดตรัง และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ ถนนตรัง - น้ำผุด ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอมะนัง จังหวัดตรัง

เสาวณธรรมตันสี่ (องค์พิธีการ) : สำหรับผู้ที่ต้องการมาบวงสรวงบูชาเพื่อขอพร รับสิริมงคลสำหรับตนเอง และครอบครัวกับทวดทวดเซนทร์ และทวดอุเซนทร์ ท่านสามารถปฏิบัติเป็นแนวทางได้ดังนี้ การกราบใช้ดอกไม้หนึ่งกำ, ธูป, เทียนในการบูชา ส่วนการ “บน” ให้ทำการไหว้กับทวดทั้งสอง จากนั้นจึงทำการ “ขอในสิ่งที่ต้องการ” แล้วถือเป็นอันสำเร็จ โดยเมื่อใดก็ตามหากสิ่งที่ขอเป็นจริงให้มาทำการ “แก้บน” แก่ทวดด้วยของสำหรับแก้บนก็ อาทิ หมาก, พลู, พวงมาลัยดอกไม้, อาหารคาวหวาน, ธูป, เทียน, ดอกไม้ (เป็นกำ), และรูปปั้นงู, หรือเสือ ในอดีตเคยได้ยินว่ามีการใช้ใบกระท่อมสำหรับตั้งถวายบนด้วย (แต่ปัจจุบันไม่มีการแก้บนในลักษณะนี้แล้ว) *อนึ่ง ห้ามใช้เครื่องแก้บนที่ขัดกับศาสนาอิสลาม

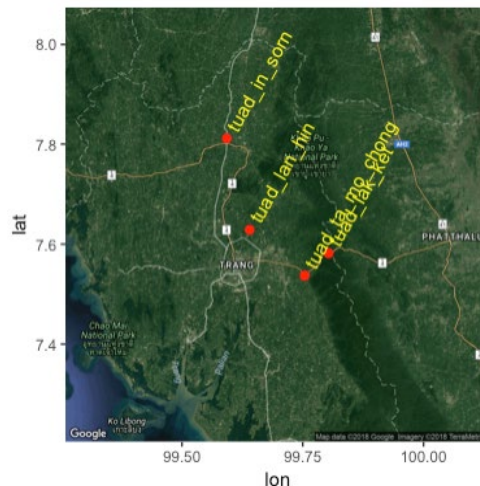

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ทวด	ทวดตาสอน	ทวดหลักเขต	ทวดเขนทร์ และ ทวดอุเขนทร์
ผลการศึกษาตำนาน และ รูปแบบความเชื่อ เกี่ยวกับทวด	เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ในพื้นที่ เมื่อสิ้นบุญลงก็กลับชาติ มาเกิดเป็นงูจงอาง คอย ปกป้องหมู่บ้าน	เป็นผู้เฒ่าผู้แก่คนเล่น คาถาอาคมในพื้นที่ เมื่อ สิ้นบุญลงก็กลับชาติมา เกิดเป็นงูจงอางและเสือ โคร่ง คอยปกป้อง หมู่บ้าน	เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ในพื้นที่ สองท่าน เมื่อสิ้นบุญลงก็ กลับชาติมาเกิดเป็นงู จงอางสองตน คอย ปกป้องสำนักสงฆ์และ ภูเขา
ผลการศึกษา อิทธิพล ของทวดที่มีต่อ วัฒนธรรมท้องถิ่น	มีการจัดงานวันรวมญาติ ในช่วงวันว่างกลางเดือน เมษายนของทุกปี มีการ เล่นมโนราห์ การ “บน” และการ “แก้บน”, รวมถึงมีพิธีกรรม “การ เสี่ยงเซียมซี”	มีการจัดงานวันรวมญาติ ในช่วงวันว่างกลางเดือน เมษายนของทุกปี มีการ เล่นมโนราห์ การ “บน” และการ “แก้บน”, รวมถึงมีพิธีกรรม “การ เสี่ยงเซียมซี”	ส่วนใหญ่จะเป็นการ “บน” และการ “แก้บน” ตามแต่คณะของผู้ ศรัทธาที่มาร่วมทำบุญ กับทางสำนักสงฆ์
ผลการศึกษาการ กระจายตัวของอิทธิพล ของทวดในพื้นที่จังหวัด ตรัง	มีการกระจายตัวของ อิทธิพลของทวดในพื้นที่ อำเภอห้วยยอด จังหวัด ตรัง	มีการกระจายตัวของ อิทธิพลของทวดทั้ง จังหวัดตรังและจังหวัด ใกล้เคียง	มีการกระจายตัวส่วน ใหญ่ในพื้นที่ตำบลบ้าน โพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัด ตรัง

ตารางที่ 2 ชื่อ ลองจิจูดและละติจูดของทวดในจังหวัดตรัง

ชื่อและสัญลักษณ์	ลองจิจูด	ละติจูด
ทวดหลักเขต (Tuat_lak_ket)	99.803452	7.581766
ทวดเขน หรือทวดอุเขนทร์ ทวดลานหิน (Tuat_lan_hin)	99.640115	7.628838
ทวดตาสอน (Tuat_in_sorn)	99.592684	7.811723
ทวดตาหม่อช่อง (Tuat_ta_mo_chong)	99.783977	7.537211

ภาพที่ 1 บริเวณที่ตั้งของทวดทั้ง 4 ของจังหวัดตรัง

ที่มา : ผู้วิจัย

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าบริเวณความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการกลายร่างเป็นสัตว์ประหลาด งู เสือ จะอยู่บริเวณเทือกเขา

ตารางที่ 3 ชื่อ สรุปลั้เสาววัฒนธรรมของทวดในพื้นที่จังหวัดตรัง

ทวด	ทวดตาสอน	ทวดหลักเขต	ทวดเซนท์ และทวดอุเซนท์
องค์วัดฤ	ประติมากรรมลอยตัว	ประติมากรรมลอยตัว	ประติมากรรมลอยตัว
องค์มดี	เชือกกันไนในพื้นที่บ้านเกาะฐาน หมู่ที่ 3 ตำบลหนองช้างแล่น อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง และในพื้นที่ใกล้เคียง	เชือกกันไนในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง และพื้นที่ใกล้เคียง	เชือกกันไนในพื้นที่ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
องค์การ	พระภายในวัดเกาะฐาน, องค์การบริหารส่วนตำบลหนองช้างแล่น ตำบลหนองช้างแล่น อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง, วัดห้วยนาง อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง, วัดหาญ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง, ชาวบ้าน และผู้มีจิตศรัทธาทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาจากพื้นที่อื่นๆ	ผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง นายสิทธิพร ณ พัทลุง และนายอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง, ชาวบ้านในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง และพื้นที่ใกล้เคียง, ชาวบ้านที่ขับรถผ่านหน้าศาลทวด ที่มงานของผู้ดูแลศาลทวด และบริษัทธาราวิญคอน สตรัคชั่น จำกัด	นายพรชัย ศรีสุข ผู้ใหญ่บ้านบ้านทุ่งจันทร์หอม หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง, พระภิกษุภายในสำนักปฏิบัติธรรมถ้ำเจ้าเกตุ ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง, ชาวบ้านในตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง, และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ ถนนตรัง - น้ำผุด ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
องค์พิธีการ	มีการ “บน” และการ “แก้บน”, รวมถึงมีพิธีกรรม “การเสี่ยงเซียมซี”	มีการ “บน” และการ “แก้บน”, รวมถึงมีพิธีกรรม “การเสี่ยงเซียมซี”	มีการ “บน” และการ “แก้บน”, ห้ามใช้เครื่องแก้บนที่ขัดกับศาสนาอิสลาม

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้กล่าวถึงความเชื่อด้านจิตวิญญาณทวด ในจังหวัดตรัง ที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดตรัง เป็นดินแดนที่อยู่ระหว่างทะเลอันดามันและอ่าวไทย มีภูเขาสลับกับท้องทุ่ง มีแม่น้ำลำคลองไหลผ่านลงทะเล ชาวตรังมีความเชื่อพื้นฐานเดิมเรื่องจิตวิญญาณเชื่อเรื่องผี มาถึงยุคที่มีศาสนาเข้ามา ก็เชื่อเรื่องเทพเจ้า เรื่องเทวดา พุทธเข้ามาเชื่อเรื่องธรรมะ ความกตัญญู ความเมตตาคุ้มครองความสำนึกในบุญคุณโยงไปสัมพันธ์กับวิญญาณของบรรพบุรุษ เมื่อเจอสัตว์ร้ายตัวใหญ่ๆ เจอเสือ ก็เกิดความคิดว่าน่าจะเป็นเจ้าที่วิญญาณบรรพบุรุษมาคุ้มครองดูแลลูกหลานในสภาพที่เป็นสัตว์ร้าย แต่ไม่ทำร้ายลูกหลานก็เกิดความเชื่อเรื่องทวด ชีวิตของคนจังหวัดตรังจึงผูกพันกับปรากฏการณ์ต่างๆ ในชีวิตตลอดมา ทวดจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนจังหวัดตรังมาจนปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่แสดงออกมาในรูปของวิญญาณนิยม (Animism) ที่มีส่วนผสมของความเชื่อ (Beliefs) มานา (Mana) หรือรากความเชื่อเรื่องสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ (Totemism) ซึ่งทั้งหมดนี้เชื่อว่ามีอำนาจนอกเหนือการกระทำของธรรมชาติตามแบบแนวคิดทางมานุษยวิทยา (Anthropology concept) ทั้งสิ้น อธิบายได้โดยใช้ทฤษฎีและแนวคิดแบบ Structuralism และ Totemism ของ คลอด เลวี-สเตราส์ (Claude Levi-Strauss, 1969) ตามหลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม จุดแรกจะเริ่มจาก animism (วิญญาณนิยม) คือเชื่อว่าในธรรมชาติมี animism หรือวิญญาณในธรรมชาติเสมอ โดยวิญญาณเหล่านี้จะมี mana หรืออำนาจ(พลังเหนือธรรมชาติ ให้คุณให้โทษแก่มนุษย์) ซึ่งในเรื่องเกี่ยวกับ Onkom (1999) ได้อธิบายเอาไว้ว่า “การเข้าใจและถือว่ามีวิญญาณศักดิ์สิทธิ์อยู่ในสิ่งที่ตนนับถือ เช่น ดิน น้ำ ลม ไฟ ต้นไม้ใหญ่ ภูเขา เป็นต้น เป็นความเชื่อที่มีมาก่อนยุคพระเวทในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู กล่าวกันว่าเป็นลักษณะของ วิญญาณนิยม (animism) วิญญาณเช่นนี้เองที่สามารถจะให้คุณให้โทษแก่มนุษย์ได้” จุดต่อมาจะอธิบายทฤษฎีและแนวคิดแบบ Structuralism ของ คลอด เลวี-สเตราส์ (Claude Levi-Strauss, 1969) ว่ามีหลัก 3 ประการคือ (1.) มนุษย์มีความเชื่อในจิตใจเป็นของตนเอง มนุษย์หลายๆคนเมื่อมีความเชื่อในแนวทางเดียวกันจะส่งผลให้เกิดความเชื่อในแบบ “องค์กรวม” ภายในสังคม / ชุมชนชั้นๆ (2.) สังคม / ชุมชน จะเป็นผู้กำหนดวัฒนธรรมภายใน “โลก” หรือ “ชุมชนของตนเอง” โดยสร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเป็น “รูปสัญลักษณ์” (3.) รูปสัญลักษณ์ ในแบบที่ คลอด เลวี-สเตราส์ อธิบายจะออกมาในแนวทาง “วิธีคิดของคู่ตรงข้าม” ซึ่งในพื้นที่ศึกษา คือ การอธิบายคู่ตรงข้ามระหว่าง คนในชุมชน และสิ่งศักดิ์สิทธิ์(ที่คนในชุมชนนับถือบูชา) ซึ่งก็คือ animism และ Totemismนั่นเอง (Totemismในพื้นที่ศึกษา คือ การนับถือสัตว์ หรือพืช ว่าเป็นคนในตระกูลของตนเอง หรือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องเคารพบูชา / บูชาดีก็จะให้คุณ, ลบหลู่ดูหมิ่นก็จะให้โทษ)

References

- Julaket, J. (1971). *Basic Anthropology*. Bangkok: Office of the National Culture Commission.
- Duangwiset, N. (2017). “Mana” Power Above Nature in *Dictionary of Anthropology*. Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre.
- Jittham, P. (1979). *Belief*. Songkhla: Mongkon Printing.

- Payomyong, M. (1993). *Thai Belief in Flok Culture: Belief*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Ronnaruen, S. (1997). *Introduction to philosophy*. Bangkok: Aksornpittaya.
- Onkom, S. (1999). *Comparative religion*. Bangkok: Duangkaew.
- Phongpaiboon, S. (1986). *Beliefs from religious doctrine of southerners in Southern Culture Encyclopedia 1986*. Muang Songkhla: The institute for Southern Thai Studies.
- Boonchuay, A. (2001). Study the myths and beliefs about great-grandparents in the Sathing Phra Peninsula Songkhla province. Songkhla: Taksin University.
- Robert K. Y. (2003). *Case Study Research Design and Methods*. (3rd ed.). London: Sage Publications Ltd.

กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาอาชีวศึกษายุคการศึกษา 4.0

สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*

The Strategies for the Competency Development in the Era of Education 4.0
of Vocational Students in the Institute of Vocational Education Central Region
2 Under the Office of Vocational Education Commission

¹กาญจนา สุขใจ, และพา อักษรเสือ

¹Kanjana Sukja, and Pha Agsornsua

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

North Eastern University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: krukan224@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา 3) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 290 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี (PNImodified)

ผลการวิจัย พบว่า 1. องค์ประกอบของการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) สมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป 3) สมรรถนะวิชาชีพ และ 4) การศึกษาอาชีวศึกษา 4.0 2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ 40 มาตรการ และ 57 ตัวชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป มี 10 มาตรการ 10 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 2 ด้านสมรรถนะวิชาชีพ มี 8 มาตรการ 10 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 3 ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มี 12 มาตรการ 24 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 4 ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0 มี 10 มาตรการ 13 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา; ยุคการศึกษา 4.0; อาชีวศึกษา

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to study the components of competency of the vocational students in the era of education 4.0, 2) to study the current states of the desirable states for developing the competency of vocational students, and 3) to develop the strategies for developing the competency of vocational students in the era of education 4.0. The study was mixed methods research. A sample group consisted of 290 persons. The research instrument was the questionnaire with the reliability equal to 0.93. The statistics used were percentage, average, standard deviation (S.D.). and priority needs index modified (PNI).

The research results revealed as follows: 1) There are 4 components of competency of the vocational students in the era of education 4.0 which are 1. desirable characteristics, 2. core competencies and general competencies, 3. professional competencies, and 4. the vocational education 4.0; 2) The current states of the desirable states for developing the competency of vocational students overall are found to be at a moderate level, while the desirable states overall are at the highest level; 3) From studying the strategies for developing the competency of vocational students in the era of education 4.0, it was found to have 4 strategies, 40 measures, and 57 indicators of success, namely, 1st strategy on the core competencies and general competencies consist of 10 measures and 10 indicators of success, 2nd strategy on professional competencies consist of 8 measures and 10 indicators of success, 3rd strategy on desirable states consist of 12 measures and 24 indicators of success, and 4th strategy on vocational education 4.0 consist of 10 measures and 13 indicators of success.

Keywords: Strategies for the Competency Development of Vocational Students; Education 4.0 Era; Vocational Education

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษา ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มาตรา 6 ซึ่งกำหนดว่า “การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิคและระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น (Greg, 2010) เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติ และมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือผู้

ประกอบอาชีพอิสระได้”ในการจัดการอาชีวศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 จึงต้องพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพ เป็นจริงและมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีสมรรถนะตามที่หลักสูตรกำหนดมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อสนองตอบความต้องการของตลาดแรงงานที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุค 4.0 แนวคิดการผลิตคนให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานนั้น สถานศึกษาและสถานประกอบการจะต้องมีเป้าหมายในการปฏิบัติงานเหมือนกัน ต้องการให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ บรรลุความต้องการได้คือผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดผลดีต่อสถานประกอบการ (Office of Vocational and Vocational Standards, 2013)

จากนโยบายการพัฒนาประเทศไทย เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากภาคการผลิตไปสู่การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ การเรียนรู้นวัตกรรมเพื่อนำพาไปสู่ไทยแลนด์ 4.0 ทำให้สถาบันการศึกษาต้องจัดการศึกษาที่ตอบสนองนโยบายไทยแลนด์ 4.0 โดยเน้นที่โครงงานแบบฐานวิทยาศาสตร์ ทำให้ปัจจุบันทรัพยากรบุคคล เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งในภาคอุตสาหกรรมและสถานประกอบการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น มีความต้องการช่างที่มีทักษะการทำงาน มีทักษะสมรรถนะอาชีพ มีคุณธรรม มีความรู้ด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ของตลาดแรงงานในปัจจุบันได้ การปรับเข้าสู่อาชีวศึกษา 4.0 ที่ผลิตคนในยุคดิจิทัลสู่การควบคุมเครื่องจักร สร้างสรรค์ประดิษฐ์กรรมอันนำไปสู่ผลิตภัณฑ์จากความคิดสร้างสรรค์นั้น การอาชีวศึกษาจึงมุ่งเน้นผลิตคนในแต่ละสาขาที่พร้อมสำหรับสังคมดิจิทัล มีความชาญฉลาดในการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งสามารถสร้างสรรค์ผลงานด้วยความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้ปฏิบัติที่แก้ปัญหาให้กับหน่วยงานได้ สื่อสารกับบุคคลอื่น อย่างมีความหมายทำงานร่วมกับองค์กรและสถานประกอบการต่าง ๆ ได้อย่างกลมกลืน เป็นกำลังคนที่ทรงคุณค่าและพร้อมพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนสืบไปได้

ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องมีการเตรียมคนให้พร้อมด้วยการอาชีวศึกษาไทยจึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติอาชีวศึกษา พ.ศ.2551 ซึ่งในหมวด 1 บททั่วไปใน มาตรา 6 ได้บัญญัติไว้ว่า การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ต้องเป็นการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพ () ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี เป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ ในทางทฤษฎี อันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาแก่ผู้รับการศึกษา ให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติและมีสมรรถนะนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพอิสระได้ การอาชีวศึกษาจึงต้องปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ที่แรงงานในภาคอุตสาหกรรมต้องเป็นแรงงานที่มีคุณภาพสูง ทำงานกับเทคโนโลยีขั้นสูงได้ การผลิตคนทางอาชีวศึกษาจึงไม่ใช่การผลิตแรงงานทักษะฝีมือเพียงอย่างเดียว แต่ต้องสร้างคนที่ทำงานในอุตสาหกรรมระดับสูงได้เป็นอย่างดี (Nilsook, 2018)

จากรายงานของสำนักวิจัยและพัฒนาการอาชีวศึกษา เมื่อ 4 พฤษภาคม 2560 ได้ระบุถึงปัญหาการจัดการอาชีวศึกษาว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ ได้จัดทำกลยุทธ์ระดับสถานศึกษาขึ้นมาไม่สอดคล้อง กับแผนงานโครงการและกิจกรรมต่างๆ เป็นกลยุทธ์ที่ขาดความเชื่อมโยงในแต่ละขั้นตอน ของกระบวนการบริหารงาน มีแนวทางปฏิบัติไม่ชัดเจน ไม่เป็นรูปธรรมและยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น มีการเปลี่ยนแปลงของ

สภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้กลยุทธ์ไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และกลยุทธ์ระดับสถานศึกษากับระดับสำนักงานไม่สอดคล้องกันซึ่งเคปแลนและนอร์ตัน กล่าวไว้ในเอกสารวางจรรยาบรรณการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์ของแต่ละหน่วยงาน ส่วนใหญ่ปัญหามักจะเกิดจากกลยุทธ์ขาดความเชื่อมโยงกันระหว่างขั้นตอนแต่ละขั้นตอนของการบริหาร จึงควรปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ได้ชี้แจงว่าปัญหาของการจัดทำกลยุทธ์ตามแผนยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษา พ.ศ. 2552-2561 นั้น พบว่ากลยุทธ์ของสถานศึกษาขาดความเชื่อมโยงกัน ส่วนใหญ่ล้าสมัยไม่ทันกับเศรษฐกิจยุคดิจิทัล (Digital Economy) ควรปรับกลยุทธ์การบริหารอาชีวศึกษาเชิงรุกแนวใหม่ ซึ่งต้องสร้างประสานเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดการเชื่อมโยงของการพัฒนาการศึกษา และการเรียนรู้ระหว่างโลกอาชีพกับสถานประกอบการสังคมชุมชนทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ (Vocational Education Commission, 2009)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการพัฒนากลยุทธ์ที่จะนำมาใช้กับพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 เพื่อให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต เป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงานต่อไป และเป็นแนวทางในการนำไปสู่คุณภาพอาชีวศึกษา สนองต่อการปฏิรูปประเทศที่มุ่งสร้าง ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ของประเทศชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบัน การอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยที่สำคัญ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวชี้บ่งชี้กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2) นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์และกำหนดเป็นกรอบแนวคิด ใช้เป็นแนวทางในการวิจัย

3) การสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถามร่วม ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษาและมีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 5 ท่าน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์มาปรับปรุงองค์ประกอบสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

4) ประเมินองค์ประกอบสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากผู้ทรงคุณวุฒิคนละชุดกับผู้ให้การสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 2 โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบประเมินองค์ประกอบสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณความเหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, and Morgan, 1970) มีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,130 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 290 คน เป็นผู้บริหาร 7 คน อาจารย์ผู้สอน 283 คน

2) นำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ประเมิน เพื่อหาคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 ท่าน และนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item – Objective Congruence Index : IOC) พร้อมทั้งหาคุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ อัลฟา (Alpha Coefficient Cronbach) (Sri Sa-at, 2011)

3) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentang) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ SWOT Analysis: จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) และและดัชนีความสำคัญของความจำเป็น PNI_{modified}

ระยะที่ 3 พัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) วิเคราะห์ความต้องการ ความจำเป็นของกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ค่าความต้องการจำเป็น Matrix Analysis (Wongwanich, 2015) โดยใช้วิธี Priority Need Index แบบปรับปรุง PNI_{modified}

2) ยกร่างกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3) ตรวจสอบและยืนยันการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ด้วยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

4) การประเมินยืนยันกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อประเมิน ตรวจสอบ ยืนยัน รับรอง จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย Stakeholder โดยผู้วิจัยจัดทำแบบประเมินตรวจสอบ ยืนยัน รับรองโดยขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 30 คน ได้กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ฉบับนี้ไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาต่อไป

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) สมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป 3) สมรรถนะวิชาชีพ และ 4) การศึกษาอาชีว 4.0

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสภาพปัจจุบันปฏิบัติในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป 2) ด้านสมรรถนะวิชาชีพ 3) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4) ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4. ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0

2) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3) ด้านสมรรถนะวิชาชีพ 4) ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไปตามลำดับ

3. กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ 40 มาตรการ และ 57 ตัวชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 1 ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป มี 10 มาตรการ 10 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

เป้าประสงค์: นักศึกษาอาชีวศึกษายุคใหม่ก้าวล้ำทันการศึกษายุค 4.0

มาตรการ	ตัวชี้วัด
1. การมีความสามารถทางทักษะวิชาชีพเฉพาะทาง	1. มีความสามารถทางทักษะวิชาชีพเฉพาะทาง
2. มีทักษะพื้นฐานทางวิชาชีพที่หลากหลาย	2. มีทักษะพื้นฐานทางวิชาชีพที่หลากหลาย
3. เข้าใจในศัพท์เทคนิคในวิชาชีพ	3. มีเข้าใจในศัพท์เทคนิคในวิชาชีพ
4. มีความสามารถนอกเหนือจากภาษาแม่มากกว่า 2 ภาษา	4. มีความสามารถนอกเหนือจากภาษาแม่มากกว่า 2 ภาษา
5. มีความรู้ในทฤษฎีในสาขา	5. มีความรู้ในทฤษฎีในสาขา
6. มีความสามารถสื่อสารทาง social network	6. มีความสามารถสื่อสารทาง social network
7. มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	7. มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
8. มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป	8. มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป
9. มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ	9. มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ
10. สามารถประกอบอาชีพอิสระได้	10. สามารถประกอบอาชีพอิสระได้

กลยุทธ์ที่ 2 ด้านสมรรถนะวิชาชีพ มี 8 มาตรการ 10 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

เป้าประสงค์ : นักศึกษาอาชีวศึกษายุคใหม่ใส่ใจสมรรถนะ

มาตรการ	ตัวชี้วัด
1. การสื่อสาร	1. สื่อสารภาษาไทยได้ดี
2. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	2. สื่อสารภาษาต่างประเทศได้ 2 ภาษา
3. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	3. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ดี
4. การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์	4. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
5. การปฏิบัติตามหลักศาสนา	5. ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ดี
6. การพัฒนาบุคลิกภาพ	6. ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา
7. การประยุกต์ใช้ตัวเลข	7. มีบุคลิกภาพที่ดี

8. การจัดการและการพัฒนางาน	8. ประยุกต์ใช้ตัวเลขได้อย่างเหมาะสม 9. มีการจัดการที่ดี 10. มีความสามารถในการพัฒนางาน

กลยุทธ์ที่ 3 ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มี 12 มาตรการ 24 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

เป้าประสงค์ : นักศึกษาอาชีวยุคใหม่ใส่ใจคุณธรรมที่พึงประสงค์

มาตรการ	ตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด
1.คุณธรรม จริยธรรม 2.จรรยาบรรณ วิชาชีพ 3. รับผิดชอบ 4. ขยัน 5. ประหยัด 6. ซื่อสัตย์สุจริต 7. จิตอาสา 8. สามัคคี 9. มีวินัย 10. สะอาด 11. สุขภาพ 12. ละเว้นอบายมุข	1. ปฏิบัติงานตามที่มอบหมายสำเร็จ 2. ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อตนเองและผู้อื่น 3. ยอมรับผลการกระทำของตนเอง 4. ศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ใหม่ๆด้วยตนเอง 5. ตั้งใจทำหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่องจนเกิดผลสำเร็จ 6. คิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม 7. ใช้วัสดุถูกต้อง พอเพียงและเหมาะสมกับงาน 8. เก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์ 9. ดำเนินชีวิตเรียบง่ายตามสถานการณ์ของตน 10. ประพฤติตรงต่อหน้าที่และวิชาชีพ 11. ไม่ทุจริต 12. ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาแอบอ้างเป็นของตนเองทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ	13. ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังร่างกายและสติปัญญา 14. อาสาช่วยเหลืองานครูอาจารย์ 15. ร่วมมือในการทำงานด้วยความกลมเกลียวและปรองดอง 16. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 17. ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ กติกา ข้อบังคับสถานศึกษาและสังคม 18. ประพฤติตนตามหลักศีลธรรม 19. ประพฤติตนตรงต่อเวลา 20. รักษาสุขภาพร่างกาย 21. ประพฤติตนสุภาพ เรียบร้อย 22. แสดงสัมมาคารวะอย่างสม่ำเสมอทั้งต่อหน้าและหลังลับ 23. ไม่เสพติดและของมีค่า 24. ไม่เล่นการพนัน

กลยุทธ์ที่ 4 ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0 มี 10 มาตรการ 13 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

เป้าประสงค์: นักศึกษาอาชีวะยุคใหม่ใส่ใจในวิชาชีพ

มาตรการ	ตัวชี้วัด
1. การดำเนินงานจัดการธุรกิจ	1. ดำเนินงานจัดการธุรกิจได้
2. การใช้คอมพิวเตอร์และสารสนเทศเพื่องานอาชีพ	2. ใช้คอมพิวเตอร์ได้ดี
3. การพัฒนาบุคลิกภาพ	3. ใช้สารสนเทศเพื่องานอาชีพ
4. การประยุกต์ใช้ทักษะพื้นฐานอาชีพ ด้านธุรกิจ	4. มีบุคลิกภาพที่ดี
5. การจำแนกประเภทและโครงสร้างของธุรกิจ	5. ประยุกต์ใช้ทักษะพื้นฐานอาชีพ
6. การบริการลูกค้าสัมพันธ์	6. จำแนกประเภทของธุรกิจ
7. การใช้เอกสารต่างๆในการปฏิบัติงานธุรกิจ	7. จำแนกโครงสร้างของธุรกิจ
8. การจัดแสดงสินค้าเพื่อส่งเสริมการขายในธุรกิจ	8. บริการลูกค้าสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี
9. การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมกับสถานประกอบการ	9. ใช้เอกสารต่างๆในการปฏิบัติธุรกิจ
10. การตรวจสอบและหามาตรการป้องกันการสูญเสียสินค้าในธุรกิจ	10. จัดแสดงสินค้าเพื่อส่งเสริมธุรกิจ
	11. ใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมกับสถานประกอบการ
	12. ตรวจสอบการสูญเสียสินค้าในธุรกิจ
	13. หามาตรการป้องกันการสูญเสียสินค้า

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยทำให้ได้กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา องค์ประกอบของสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) สมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป 3) สมรรถนะวิชาชีพ และ 4) การศึกษาอาชีวะ 4.0 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสภาพปัจจุบันปฏิบัติในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป 2) ด้านสมรรถนะวิชาชีพ 3) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4) ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0 ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0 2) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3) ด้านสมรรถนะวิชาชีพ 4) ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป ตามลำดับ กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะ

นักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 4 กลุ่ม 40 มาตรการ และ 57 ตัวชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป มี 10 มาตรการ 10 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลุ่มที่ 2 ด้านสมรรถนะวิชาชีพ มี 8 มาตรการ 10 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลุ่มที่ 3 ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มี 12 มาตรการ 24 ตัวชี้วัดความสำเร็จ และกลุ่มที่ 4 ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0 มี 10 มาตรการ 13 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ตารางที่ 1 องค์ประกอบสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษาในยุคการศึกษา 4.0

ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2

องค์ประกอบสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการ อาชีวศึกษาภาคกลาง 2	สภาพที่ พึงประสงค์ I	สภาพ ปัจจุบัน D	PNI (I-D)	PNI _{modified} (I-D/D)	ลำดับที่
1. ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0	4.82	2.58	2.24	0.86	1
2. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์	4.57	2.61	1.96	0.75	2
3. ด้านสมรรถนะวิชาชีพ	4.32	2.69	1.63	0.60	3
4. ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะ ทั่วไป	4.17	2.76	1.41	0.51	4
ภาพรวม	4.47	2.66	1.81	0.68	

ตารางที่ 2 กลุ่มการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0

ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

กลุ่ม	มาตรการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
1. ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0	10	13
2. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์	12	24
3. ด้านสมรรถนะวิชาชีพ	8	10
4. ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป	10	10
รวม	40	57

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีประเด็นน่าสนใจที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. องค์ประกอบของการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่าองค์ประกอบการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป 2) ด้านสมรรถนะวิชาชีพ 3) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4) ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า หากสถานศึกษาได้มีการดำเนินการครบทั้ง 4 องค์ประกอบนี้และจะสามารถทำให้สถานศึกษานั้น ๆ สามารถ 1) ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป 2) ด้านสมรรถนะวิชาชีพ 3) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4) ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0 อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เหล่านี้เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sipai, and Sinrarat (2018) การศึกษา 4.0 เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นใหม่เป็นการปรับตัวจากการศึกษา 3.0 ไปสู่การศึกษา 4.0 ซึ่งการศึกษายุค 1.0 เป็นการศึกษาในยุคเกษตรกรรม ทักษะที่ใช้คือทักษะเพื่อการยังชีพ การศึกษายุค 2.0 เป็นการ เป็นการศึกษาเพื่อระบบ เป็นการศึกษาเพื่อระบบอุตสาหกรรมเบา ทักษะที่ใช้เป็นทักษะทางอุตสาหกรรมตามความถนัดของแต่ละคน ส่วนการศึกษายุค 3.0 เป็นการศึกษาในยุคเทคโนโลยี เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีเป็นหลัก และยุคการศึกษา 4.0 เป็นการศึกษาที่เน้นการพัฒนาคนเพื่อไปสร้างผลผลิต เป็นการศึกษาเพื่อสนองต่อนโยบายของประเทศยุค 4.0 การปรับตัวทางการศึกษาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนในระดับอุดมศึกษา พัฒนาคุณภาพบัณฑิตไทย การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา มัธยมศึกษา และการเปลี่ยนผ่านการศึกษา

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สภาพปัจจุบันของการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีสภาพปัจจุบันมีระดับการปฏิบัติในอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งมีการปฏิบัติระดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป 2) ด้านสมรรถนะวิชาชีพ 3) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4) ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0 ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0 2) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3) ด้านสมรรถนะวิชาชีพ 4) ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป ตามลำดับ เมื่อนำมาวิเคราะห์เมทริกซ์ (Matrix Analysis) ระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยพิจารณาจุดตัดที่ 3.50 (จากระบบ 5 ระดับ) ผลการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าทั้ง 4 ด้านอยู่ในผลงานไม่ดีต้องปรับปรุง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Channamchu, and Sukhjairungwattana (2018) ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์จัดลำดับความต้องการจำเป็น คือ ด้านสมรรถนะหลักและ

สมรรถนะทั่วไป ด้านสมรรถนะวิชาชีพ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0 ตามลำดับ ไปสู่การยกย่องกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบัน การอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ต่อไป

3. การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ 40 มาตรการ และ 57 ตัวชี้วัดความสำเร็จ ซึ่งมีกลยุทธ์ที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้ 1) ผลการประเมินความเหมาะสมของ กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สภาพปัจจุบันของการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา พบว่ากลยุทธ์ที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสูงสุด คือ กลยุทธ์ที่ 4 ด้านการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0 ส่วนกลยุทธ์ที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมต่ำสุด คือ กลยุทธ์ที่ 1 ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป แสดงให้เห็นว่าการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0 เป็นเรื่องที่สถานศึกษาพิจารณาแล้วว่ามีเหมาะสมต่อการนำไปใช้มาก เพราะการศึกษาอาชีวศึกษา 4.0 นำไปสู่ประสิทธิภาพของการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการอบรม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 โดยสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์สำหรับการอบรมพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษา ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อนำมาจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

1.2 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรนำสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเผยแพร่ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบของการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศด้านการจัดการเรียนการสอน สร้างภาพลักษณ์ที่ดีของนักเรียนนักศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

1.3 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรนำกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยทั้ง 4 ด้าน วางแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาด้วยแผนระยะสั้น แผนระยะกลางและแผนระยะยาว มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 เพื่อกำหนดมาตรการ แนวทางการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของชาติให้สูงขึ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ของสถานศึกษาทุกระดับเนื่องจากมีบริบทสภาพแวดล้อมความแตกต่างกัน

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในสถานศึกษาทุกขนาดเพื่อเปรียบเทียบและทราบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาอาชีวศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ต่อไป

References

- Chaiprasit, K. (2009) *Model of knowledge management organization of Thai community Business*. (Doctoral Dissertation). Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Dumrong (2016). Factors contributing to the success of good governance in schools: interviews with people involved in education. *Journal of Educational Research*, 8(2), 200-211.
- Greg, & Bounds. (2010). *Beyond Total Quality Management: Toward the Baldrige Criteria: Non-Academic Service Units in a Large University*. (Doctoral Dissertation). University of Nebraska-Lincoln. Nebraska.
- Kaewsisuan, N. (2013). *Development of Academic Administration Model in State Vocational Education Institutions*. (Doctoral Dissertation). Rajabhat University Surat Thani. Surat Thani.
- Kanchanawass, S. (2009). *A Set of Self-Learning Tools for School Administrators' Development*. Bangkok: Office of the Basic Education Commission.
- Nilsook, P. (2018). Promoting Learning in the 21st Century to Support Thai Society in The Digital Age. *Journal of Lampang Rajabhat University*, 6(1), 173-184.
- Office of Vocational and Vocational Standards. (2013). *Introduction to the Office of Vocational Education Standards and Vocational Diploma 2013 B.E.* Bangkok: Office of the Vocational Education Commission Ministry of Education.
- Phakaphaswiwat, S. (2008). *Strategic Management*. (18th ed.). Bangkok: Amarin.
- Thamchoti, J. (2008). *Simple Strategy Planning That Is Practical*. Bangkok: Thammasat University.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace and World.
- Vocational Education Commission (2009). *Office of the Private Education Commission Arrange vocational education* Bangkok: Office.

แนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม

สู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน*

A Guideline for the Use of Consulting Services in Industrial Business for Sustainable Success

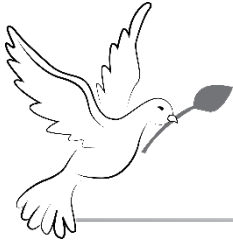
¹ธนพัฒน์ พรธนะประเทศ, และธานินทร์ ศิลป์จารุ

¹Thanapat Panthanapratez, and Thanin Silpcharu

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: ajnoomthanapat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวแบบแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยวิจัยด้วยวิธีผสมผสาน ซึ่งสำรวจข้อมูลจากผู้บริหารธุรกิจอุตสาหกรรมที่ใช้บริการที่ปรึกษาจำนวน 500 ราย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ AMOS ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนที่มีความสำคัญมากที่สุดในด้านคุณลักษณะของที่ปรึกษา คือ มีวิสัยทัศน์ และความคิดสร้างสรรค์ในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ด้านนโยบายการให้บริการที่ปรึกษา คือ มีการตั้งเป้าหมายแห่งความสำเร็จในการใช้บริการที่ปรึกษา ด้านการแบ่งปันทรัพยากร คือ มีการจัดการป้องกันข้อมูลความลับทั้งส่วนของที่ปรึกษาและผู้ว่าจ้าง ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ มีระบบอินเทอร์เน็ตสนับสนุนการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิเคราะห์ตัวแบบที่ได้พัฒนาขึ้นพบว่ามีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าความน่าจะเป็นของไคสแควร์ เท่ากับ 0.064 ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ เท่ากับ 1.147 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง เท่ากับ 0.957 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคาดเคลื่อนเท่ากับ 0.017

คำสำคัญ: แบบจำลองสมการโครงสร้าง; การใช้บริการที่ปรึกษา; ธุรกิจอุตสาหกรรม

* Received April 15, 2020; Revised May 16, 2020; Accepted June 14, 2020

Abstract

This article is intended to study the guidelines of using consultant for business sustainable success. Quantitative and qualitative research methods were employed in this study. The quantitative data were obtained from interviewing 500 executives that used consultant services by questionnaire instrument. Data was analyzed by descriptive analysis by using AMOS statistical analysis program. The finding indicated that guidelines for using consultant for industrial business sustainable consisted of 4 aspects; consultant characteristic, policy, resource sharing, and information technology. The analysis of the developed structure equation model showed that it was in accordance and in harmony with the empirical data and passed the evaluation criteria. Its Chi-square probability level, relative Chi-square, goodness of fit index, and root mean square error of approximation were 0.064, 1.147, 0.957 and 0.017 respectively.

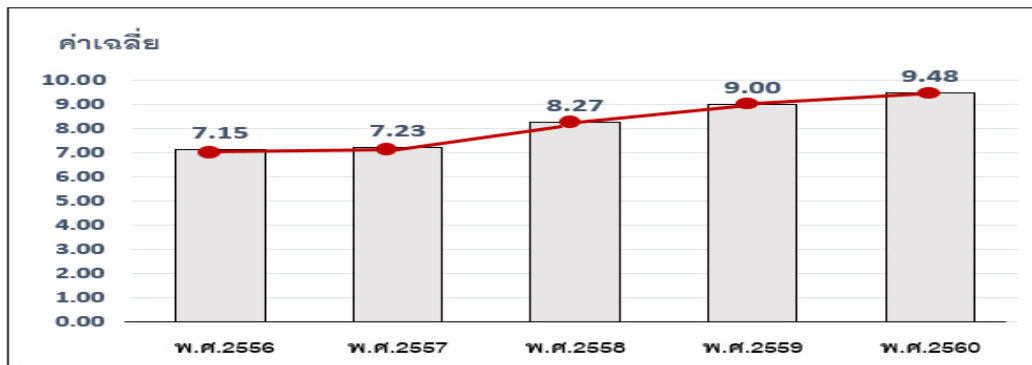
Keywords: Structural Equation Modeling; Consultant Framework; Industrial Business

บทนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศ และมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนการปรับโครงสร้างประเทศไทยเพื่อก้าวสู่ประเทศไทย 4.0 ซึ่งมีความมุ่งมั่นในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของประเทศโดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการที่จะสนับสนุนให้ธุรกิจอุตสาหกรรมประสบความสำเร็จได้ คือบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการในองค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์อย่างแท้จริง เพื่อทำการวินิจฉัย วิเคราะห์และให้บริการคำปรึกษาแนะนำ กลยุทธ์การบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้ที่ทำหน้าที่เหล่านี้เรียกว่า ที่ปรึกษาธุรกิจซึ่ง McClelland (Bird, 2019) นักวิชาการที่มีผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะของบุคคล ได้กล่าวถึงสมรรถนะของที่ปรึกษาที่จำเป็นเพื่อให้ปฏิบัติงานเพื่อให้คำปรึกษาหรือข้อแนะนำแก่ลูกค้าจนประสบผลสำเร็จ ซึ่งสมรรถนะดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการสร้าง กลยุทธ์ ความสามารถในการบริหารความสัมพันธ์ และความสามารถในการวางแผนการผลิต ทั้งนี้จากผลการศึกษาวิจัยของสมาพันธ์เอสเอ็มอีไทยได้ทำการสำรวจผู้ใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมจำนวน 120 ราย ในรอบระยะเวลาปี พ.ศ. 2556–2560 พบว่าการใช้บริการที่ปรึกษานั้นมีความสำคัญต่อภาคธุรกิจอุตสาหกรรมอย่างมาก สามารถสนับสนุนให้องค์การมีศักยภาพการแข่งขันได้มากขึ้น โดยสรุปเป็นประเด็นความสำคัญได้ 3 ประการ ได้แก่ 1) ที่ปรึกษาช่วยจัดซื้อจัดจ้างของผู้ประกอบการ 2) ที่ปรึกษาช่วยลดความขัดแย้งภายในของผู้ประกอบการ และ 3) ที่ปรึกษามีองค์ความรู้เฉพาะด้านที่เป็นสากลและทันสมัย ซึ่งผลการสำรวจดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ Kang et al. (2018) ได้

กล่าวถึงบทบาทความสำคัญของที่ปรึกษาในการให้ความช่วยเหลือพัฒนาองค์การผ่านกระบวนการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและการปรับปรุงแผนการพัฒนารัฐกิจให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

แผนภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยปัญหาการใช้บริการที่ปรึกษา

นอกจากนี้แล้วผลการของสำรวจการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม โดยสมพันธ์เอสเอ็มอีไทย แสดงในแผนภาพที่ 1 พบว่าการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมมีอุปสรรคปัญหาเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 5 ปีโดยเรียงลำดับตาม พ.ศ. 2556 ถึง พ.ศ. 2560 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของปัญหาการใช้บริการที่ปรึกษา มีค่าเท่ากับ 7.15 ,7.23, 8.27, 9.00 และ 9.48 ตามลำดับ เมื่อคิดเป็นร้อยละการเพิ่มขึ้นของคะแนนค่าเฉลี่ย จากปี พ.ศ. 2556 (ค่าเฉลี่ย 7.15) กับ พ.ศ. 2560 (ค่าเฉลี่ย 9.48) ซึ่งเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 32.58 พ.ศ. 2556–2560 (SME Thai, 2020)

บทความนี้จะนำเสนอแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน และเพื่อพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรที่จะพิจารณาเลือกใช้บริการบริษัทที่ปรึกษาของกลุ่มองค์กรธุรกิจอุตสาหกรรมที่ต้องการใช้บริการที่ปรึกษา ในการตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการโดยมุ่งเน้นให้ธุรกิจดำเนินไปด้วยศักยภาพคุณภาพของผู้นำบริการธุรกิจอุตสาหกรรมให้มีความองค์ความรู้ ทักษะประสบการณ์และมีจรรยาบรรณ เพื่อธุรกิจดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน
2. เพื่อพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ประกอบการที่ใช้บริการที่ปรึกษา หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจำนวน 9 ท่าน หรือจนกว่าข้อมูลจะมีค่าคงที่ เมื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในแต่ละครั้งจะนำข้อมูลจากเครื่องบันทึกเสียงมาถอดเป็นข้อความ จากนั้นทำการจัดระเบียบข้อมูล ทำการสรุปข้อมูลที่ค้นพบ

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยมี 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นที่ 2 ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางนำมาสร้างข้อคำถามตอนที่ 1 ตอนที่ 2 และตอนที่ 4 ส่วนตอนที่ 3 มาจากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นที่ 3 กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย

ขั้นที่ 4 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นพร้อมแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อดำเนินการหาคุณภาพเครื่องมืออีกครั้งหนึ่ง ด้วยการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สำหรับงานวิจัยนี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

ขั้นที่ 6 นำแบบสอบถามฉบับที่ผ่านการประเมินในขั้นที่ 5 ไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

ขั้นที่ 7 นำผลที่ได้จากการทดลองใช้มาวิเคราะห์ โดยผลที่ได้ค่าอำนาจจำแนกได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.32-1.57 และข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าด้วยการวิเคราะห์ค่า Corrected Item-Total Correlation ได้ค่าระหว่าง 0.31-0.74 ส่วนการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่า 0.952

ขั้นที่ 8 ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 การสนทนากลุ่ม เพื่อรองรับตัวแบบแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน ประกอบด้วย กลุ่มผู้ประกอบการที่ใช้บริการที่ปรึกษา กลุ่มผู้ประกอบการที่ให้บริการที่ปรึกษาและกลุ่มนักวิชาการหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยระดับความสำคัญแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

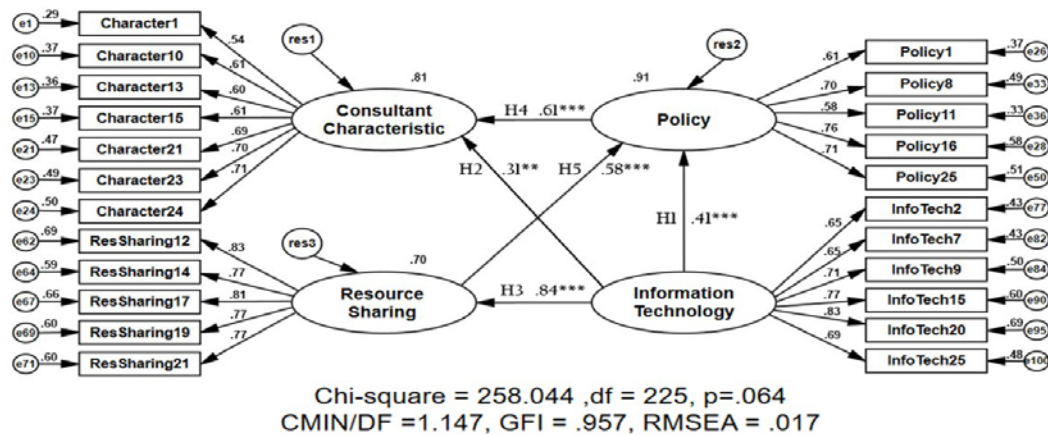

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความสำคัญการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนโดยภาพรวม

ตัวแปร	ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
ตัวแปร	ตัวแปรสังเกตได้				
แนวทางการใช้	ด้านคุณลักษณะของที่ปรึกษา	4.71	0.33	มากที่สุด	1
บริการที่ปรึกษา	(Information Technology)				
ภาคธุรกิจ	ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.66	0.38	มากที่สุด	2
อุตสาหกรรมสู่	(Resource Sharing)				
ความสำเร็จอย่าง	ด้านนโยบายการใช้บริการที่	4.63	0.39	มากที่สุด	3
ยั่งยืน	ปรึกษา (Policy)				
	ด้านการแบ่งปันทรัพยากร	4.60	0.43	มากที่สุด	4
	(Consultant Characteristic)				
	ภาพรวม	4.65	0.36	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) ด้านคุณลักษณะของที่ปรึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) ด้านนโยบายการใช้บริการที่ปรึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) และด้านการแบ่งปันทรัพยากรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)

2. เพื่อพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ผลการวิเคราะห์องค์แบบจำลองสมการโครงสร้างการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ภายหลังการปรับปรุงตัวแบบ แสดงในแผนภาพที่ 1 และตารางที่ 3 พบว่า ค่าเงินการปรับปรุงแบบจำลองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พบว่าค่าความน่าจะเป็นไคสแควร์ (CMIN-p) เท่ากับ 0.064 มากกว่า 0.05 แสดงว่า ตัวแบบนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (CMIN/DF) เท่ากับ 1.147 ซึ่งน้อยกว่า 2 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.957 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.90 และค่าดัชนีของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.017 ซึ่งน้อยกว่า 0.08 จึงสรุปได้ว่าสถิติทั้ง 4 ค่าผ่านเกณฑ์การประเมิน ดังนั้นแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ภายหลังการปรับปรุงแล้วนั้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

แผนภาพที่ 3 แบบจำลองสมการโครงสร้างในโหมด Standardized Estimate หลังการปรับปรุง

จากผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยทั้ง 5 ข้อ ปรากฏดังต่อไปนี้

1. H1: องค์ประกอบเทคโนโลยีสารสนเทศส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบนโยบายการให้บริการที่ปรึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ที่ค่าน้ำหนัก (Standard Regression Weight) 0.41
2. H2: องค์ประกอบเทคโนโลยีสารสนเทศส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบคุณลักษณะที่ปรึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ที่ค่าน้ำหนัก (Standard Regression Weight) 0.31
3. H3: องค์ประกอบเทคโนโลยีสารสนเทศส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบการแบ่งปันทรัพยากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ที่ค่าน้ำหนัก (Standard Regression Weight) 0.84
4. H4: องค์ประกอบนโยบายการให้บริการที่ปรึกษาส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบคุณลักษณะของที่ปรึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ที่ค่าน้ำหนัก (Standard Regression Weight) 0.61
5. H5: องค์ประกอบนโยบายการแบ่งปันทรัพยากรส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบนโยบายการใช้บริการที่ปรึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ที่ค่าน้ำหนัก (Standard Regression Weight) 0.58
6. H6: แนวทางการให้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนทั้งภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง หลังการปรับปรุงตัวแบบ

Variable	Estimate		R ²	Variance	C.R.	P
	Standard	Unstandard				
Information Technology			0.00	0.23		
Policy	0.41	0.33	0.91	0.01	5.638	***
Characteristic	0.31	0.43	0.81	0.02	2.801	**
Sharing Resource	0.84	0.90	0.70	0.08	13.891	***

Policy

Characteristic	0.61	0.53	0.81	0.02	4.990	***
Resource Sharing						
Policy	0.58	0.22	0.91	0.01	7.756	***
Characteristic			0.81	0.02		
Chatacter1	0.54	1.00	0.29	0.15		
Character10	0.61	1.24	0.37	0.17	10.320	***
Character13	0.60	1.11	0.36	0.14	10.203	***
Character15	0.61	1.20	0.37	0.16	10.303	***
Character21	0.69	1.34	0.47	0.13	11.104	***
Character23	0.70	1.45	0.49	0.14	11.262	***
Character24	0.71	1.33	0.50	0.11	11.322	***
Policy			0.91	0.01		
Policy1	0.61	1.00	0.37	0.19		
Policy8	0.70	1.10	0.49	0.14	12.864	***
Policy11	0.58	0.90	0.33	0.18	11.112	***
Policy16	0.76	1.14	0.58	0.11	11.112	***
Policy25	0.71	1.29	0.51	0.18	13.661	***
Resource Sharing			0.70	0.08		
ResSharing12	0.83	1.00	0.69	0.12		
ResSharing14	0.77	1.04	0.59	0.20	18.222	***
ResSharing17	0.81	1.09	0.66	0.16	19.496	***
ResSharing19	0.77	1.11	0.60	0.22	18.262	***
ResSharing21	0.77	1.00	0.60	0.15	19.929	***
Information Technology				0.23		
InfoTech2	0.65	1.00	0.43	0.20		
InfoTech7	0.65	0.89	0.43	0.16	12.915	***
InfoTech9	0.71	0.95	0.50	0.13	13.831	***
InfoTech15	0.77	1.02	0.60	0.10	14.865	***
InfoTech20	0.83	1.24	0.69	0.11	15.669	***
InfoTech25	0.69	1.00	0.48	0.16	13.582	***

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ภายหลังการปรับปรุงตัวแบบ มีรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ประกอบด้วยตัวแปรเชิงสังเกต (Observed Variable) จำนวน 6 ตัว ดังนี้ ตัวแปร มีระบบการทำงานตามเวลาจริง (Real Time) เพื่อการ

ตัดสินใจโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (InfoTech20) คำนวณน้ำหนัก 0.83 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรมีการทำงานตามเวลาจริง (Real Time) เพื่อการตัดสินใจโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (InfoTech15) คำนวณน้ำหนัก 0.77 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันและทันสมัย (InfoTech9) คำนวณน้ำหนัก 0.71 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรมีการ Up Grade ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้ง Hard Ware และ Soft Ware อย่างต่อเนื่อง (InfoTech25) คำนวณน้ำหนัก 0.69 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรมีข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันและทันสมัย (InfoTech9) คำนวณน้ำหนัก 0.71 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปร มีระบบกำหนดให้สิทธิสำหรับเข้าถึงฐานข้อมูลองค์การ (InfoTech2) คำนวณน้ำหนัก 0.65 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรมีการจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศตามมาตรฐานสากล (InfoTech7) คำนวณน้ำหนัก 0.65 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

2) องค์ประกอบด้านนโยบายการใช้ที่ปรึกษา (Policy) ประกอบด้วยตัวแปรเชิงสังเกต จำนวน 5 ตัว เรียงลำดับของค่าน้ำหนักจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ตัวแปร กำหนดวิธีการประเมินผลงาน ความก้าวหน้า การดำเนินงานของที่ปรึกษา (Policy16) คำนวณน้ำหนัก 0.76 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรกำหนดหลักการที่ปรึกษามีโอกาสได้รับงานต่อเนื่องถ้าผลงานของที่ปรึกษาเป็นที่ประจักษ์และได้รับการยอมรับจากบุคคลภายในองค์กร (Policy25) คำนวณน้ำหนัก 0.71 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรกำหนดบุคคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเป็นคณะทำงานกับที่ปรึกษา (Policy8) คำนวณน้ำหนัก 0.70 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรเน้นการทำงานเป็นทีมมากกว่าการเน้นที่ตัวบุคคล (Policy1) คำนวณน้ำหนัก 0.61 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปร กำหนดแผนงานการจัดการความเสี่ยง (Risk Management Plan) ของการดำเนินงานของที่ปรึกษา (Policy11) คำนวณน้ำหนัก 0.58 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

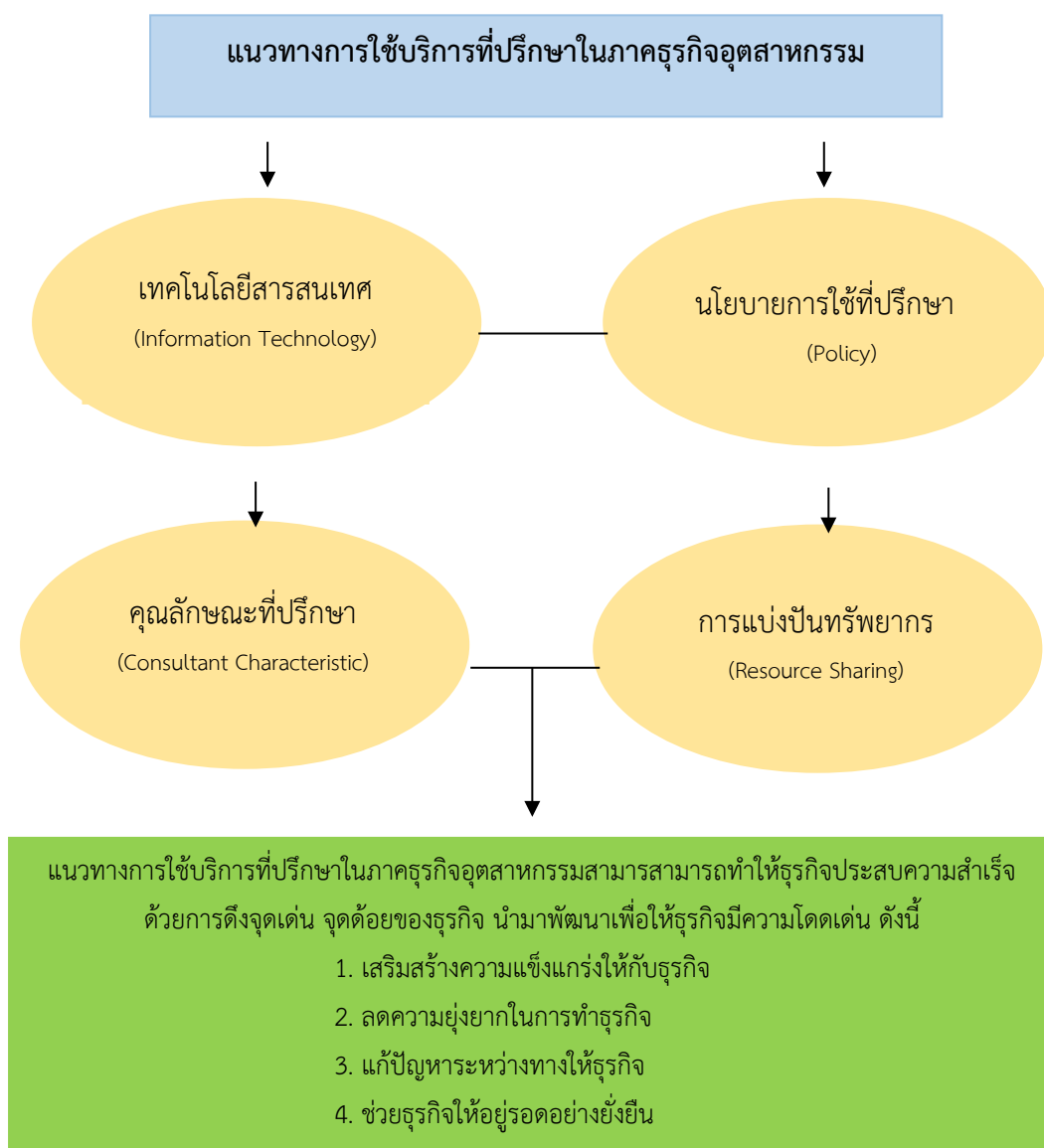
3) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะที่ปรึกษา (Consultant Characteristic) ประกอบด้วยตัวแปรเชิงสังเกต จำนวน 7 ตัว ดังนี้ ตัวแปร มีการดำเนินงานที่มุ่งมั่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก (Character24) คำนวณน้ำหนัก 0.71 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรมีการดำเนินงานที่มุ่งมั่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก (Character23) คำนวณน้ำหนัก 0.70 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปร มีวิธีการติดตามและควบคุมงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Character21) คำนวณน้ำหนัก 0.69 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรมีวิธีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพตามหลักสากล (Character10) คำนวณน้ำหนัก 0.61 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรมีความสามารถดำเนินงานภายใต้สภาวะความกดดัน (Character15) คำนวณน้ำหนัก 0.61 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปร มีการสื่อสารที่ดี ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายให้พนักงานเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับ (Character13) คำนวณน้ำหนัก 0.60 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปร ทุ่มเท มุ่งมั่น และรับผิดชอบต่อการให้คำปรึกษา (Character1) คำนวณน้ำหนัก 0.54 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

4) องค์ประกอบด้านการแบ่งปันทรัพยากร (Resource Sharing) ประกอบด้วยตัวแปรเชิงสังเกต จำนวน 5 ตัว ดังนี้ ตัวแปรจัดสรรเวลาทำงานของบุคลากรที่เป็นคณะทำงานแบบเต็มเวลา (Full Time) เพื่อร่วมงานกับที่ปรึกษาได้อย่างเต็มที่ (ResRharing12) คำนวณน้ำหนัก 0.83 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรมีการให้รางวัลกับคณะทำงานเมื่อการดำเนินงานของที่ปรึกษาสำเร็จและได้ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย (ResRharing17) คำนวณน้ำหนัก 0.81 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรที่ปรึกษาประสานงานให้คณะทำงานไป

ศึกษาดูงานกับองค์กรที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาประเด็นเดียวกันกับที่ผู้ว่าจ้างต้องการปรับปรุง (ResRharing21) คำนวณน้ำหนัก 0.77 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรมีการจัดพนักงานชั่วคราวมาช่วยงานที่ปรึกษาในเวลาที่จำเป็น (ResRharing19) คำนวณน้ำหนัก 0.77 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตัวแปรมีการจัดการทำงานนอกเวลาของคณะทำงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของที่ปรึกษา (ResRharing14) คำนวณน้ำหนัก 0.77 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 4 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 4 สรุปได้ว่าปัจจุบันการดำเนินธุรกิจต่างๆ เมื่อผู้ประกอบการใช้บริการที่ปรึกษาธุรกิจ จะส่งผลให้ธุรกิจมีประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรให้ดียิ่งขึ้นโดยผู้ที่ให้บริการด้านปรึกษาธุรกิจเป็นผู้ที่มีความรู้

ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์อย่างแท้จริง เพื่อทำการวินิจฉัย วิเคราะห์และให้บริการ คำปรึกษาแนะนำกลยุทธ์การบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน พบว่า ตัวแปรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศส่งอิทธิพลต่อตัวแปรด้านการแบ่งปันทรัพยากร โดยมีค่าน้ำหนักสัมประสิทธิ์การถดถอย (Standard Regression Weight) สูงที่สุดเท่ากับ 0.84 ผู้วิจัยนำผลการอภิปรายผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ การที่องค์กรจะแบ่งปันทรัพยากรใด ๆ ก็ต้องตระหนักและคำนึงถึงปัจจัยที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็น เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศทางการผลิต ระบบสารสนเทศทางการขายและการตลาด ฐานข้อมูลลูกค้าของฝ่ายบัญชีและการเงิน ประวัติชีพพลายเออร์ของฝ่ายจัดซื้อ เป็นต้น ซึ่งระบบสารสนเทศที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กร มักจะประกอบไปด้วยส่วนประกอบที่สำคัญหลัก ได้แก่ ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และเครือข่ายการสื่อสาร ที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อรวบรวมประมวลผล และเผยแพร่สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กร Fatemeh, and Leila (2014) ได้กล่าวถึงพื้นฐานสำคัญในการแบ่งปันความรู้ให้หลายประการ ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถช่วยให้การเผยแพร่ความรู้แก่บุคคลอื่นได้ในวงกว้างและเผยแพร่ไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้แล้ว ในการนำสารสนเทศมาใช้ในการกระบวนการบริหารจัดการจะประกอบไปด้วย 2 ส่วน ได้แก่ การใช้ในระดับปฏิบัติการ และระดับการบริหาร (Silcharu, 2020) ส่วนความรู้สึกรู้หรือการมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อที่ปรึกษาอาจมีสาเหตุมาจากประสบการณ์ที่ไม่ดีถึงการทำงานร่วมกันกับที่ปรึกษาในอดีตที่ผ่านมา (Parikh, 2015) ซึ่งจากความคิดดังกล่าวนี้สนับสนุนผลการศึกษาของ Cerneviciute, and Strazdas (2018) พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดผลิตภาพของอุตสาหกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยการตั้งทีมปฏิบัติงานขึ้นมาโดยเฉพาะ ปัจจัยในการทำความเข้าใจลักษณะของการทำงานให้ทีมงานเข้าใจ ได้แก่ เป้าหมายของการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Driskell et al. (2018) พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมเกิดประสิทธิภาพ ได้แก่ ความเข้าใจถึงศักยภาพของทีม และ ประยุกต์ใช้เครื่องมือช่วยให้เกิดความรู้แก่ทีม ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยนี้เป็นตัวแปรที่สำคัญของการสร้างให้ทีมมีประสิทธิภาพในสภาพปัจจุบันนี้ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะที่จำเป็นของทีมที่จะให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดย Landon et al. (2016) ได้ศึกษาวิจัยซึ่งผลการวิจัยประการหนึ่ง พบว่าคุณลักษณะของทีมที่มีประสิทธิภาพ โดยทีมต้องให้ความสำคัญต่อความหลากหลายของสมาชิกในทีม เช่น เพศ วัฒนธรรมของสมาชิกในทีมดังนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหลักในการทำงานร่วมกัน ระหว่างที่ปรึกษากับบุคลากรในองค์กรซึ่งถือเป็นลักษณะของการทำงานเป็นทีมอย่างหนึ่ง โดยสมาชิกในทีมปฏิบัติการควรจะต้องมีสมาชิกในทีมต้องความคิดเชิงบวก มีความจริงใจ ให้ความช่วยเหลือและสามัคคีกัน มีเข้าใจถึงความแตกต่างของสมาชิกภายในทีมซึ่งสมาชิกในทีมอาจมีความแตกต่างกันในด้านร่างกาย การศึกษา เชื้อชาติศาสนา สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น

จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการใช้บริการของที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน รายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะของที่ปรึกษา ซึ่งในการเลือกใช้บริการที่ปรึกษาสิ่งที่ผู้ใช้บริการ(ลูกค้า)

ต้องคำนึงถึงอย่างมากก็คือ ผู้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและตรงกับวัตถุประสงค์กับองค์กรที่กำหนดไว้ทั้งนี้ คุณลักษณะของที่ปรึกษาแสดงออกถึงสมรรถนะอันจำเป็นของที่ปรึกษาในการที่จะให้การปรึกษาแก่ลูกค้าเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และประสบผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ซึ่งสอดคล้องกับ Parikh (2015) ที่กล่าวถึงหน้าที่ของที่ปรึกษาในการเป็นผู้เสนอความรู้และทักษะเฉพาะด้านเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือวางแผนจัดการองค์กร ในขณะที่ Miller (2015) เห็นว่าที่ปรึกษาคือผู้ให้บริการคำแนะนำอย่างมืออาชีพจากความรู้และประสบการณ์ โดยอาศัยองค์ความรู้ที่ได้รับการยอมรับเป็นพื้นฐานในการให้คำปรึกษา รวมถึงที่ปรึกษาต้องมีคุณสมบัติทั้งด้านความรู้ (Hard Skill) ด้านความรู้สึกรวม (Soft Skill) ให้มีความลงตัวอย่างกลมกลืนกัน (Schwarz, 2017)

สรุป

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนและเพื่อพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน พบว่า แนวทางการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสามารถทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ด้านนโยบายการใช้ที่ปรึกษา (Policy) ด้านลักษณะที่ปรึกษา (Consultant Characteristic) และด้านการแบ่งปันทรัพยากร (Resource Sharing) เพื่อนำมาพัฒนาเพื่อให้ธุรกิจมีความโดดเด่น เสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับธุรกิจพร้อมทั้งลดความยุ่งยากในการทำธุรกิจช่วยธุรกิจให้อยู่รอดอย่างยั่งยืนและแก้ปัญหาระหว่างทางให้ธุรกิจไม่ต้องลองผิดลองถูก ทำให้ธุรกิจมีการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ข้อค้นพบนี้ ให้ประโยชน์ต่อผู้ประกอบการให้บริการที่ปรึกษาและผู้ใช้บริการที่ปรึกษาควรนำแนวทางในการใช้บริการที่ปรึกษาที่ได้จากผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจทั้งในการคัดเลือกคุณสมบัติที่ปรึกษา การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับที่ปรึกษา การจัดการทรัพยากรที่จำเป็น และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

1.2 นอกจากผลการวิจัยจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลผู้ประกอบการวิชาชีพที่ปรึกษา อาจนำแนวทางที่ได้จากงานวิจัยไปประยุกต์ใช้และถ่ายทอดแก่หน่วยงานที่ขอใช้บริการที่ปรึกษา เช่น มาตรฐานการเป็นที่ปรึกษา การทำบัญชีรายชื่อที่ปรึกษาที่ทุจริต เป็นต้น เพื่อให้วิชาชีพที่ปรึกษาของไทยได้รับการยอมรับในระดับสากลมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบวิธีการใช้บริการที่ปรึกษาในธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของอุตสาหกรรมการผลิตและอุตสาหกรรมบริการตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญในประเทศไทย

2.2 ควรศึกษาเรื่องศักยภาพและสภาพปัญหาการใช้บริการที่ปรึกษาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

References

- Bird, B. (2019). *Toward a theory of entrepreneurial competency*. Retrieved May 3, 2019, from https://www.academia.edu/1282975/Toward_a_theory_of_entrepreneurial_competency
- Cerneviciute, J., & Strazdas, R. (2018). Teamwork management in Creative industries: factors influencing productivity. *Entrepreneurship and sustainability issues*, 6(2), 503-516.
- Comrey, AL., & Lee, HB. (2013). *A first course in factor analysis*. (2nded.). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5thed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Driskell, T., Salas, E., & Driskell, J. E. (2018). Teams in extreme environments: Alterations in team development and teamwork. *Human Resource Management Review*, 28(4), 434-449.
- Fatemeh, N., & Leila, N. (2014). Success factors of interorganizational knowledge sharing: a proposed framework". *The Electronic Library*. 32(2), 239-261.
- Kang, S., You, Y., Kim, S., & Kim, J. R. (2018). The Influence of Consultant Competence on Management Consulting Performance and Consulting Repurchase for Small-Medium sized Business. *International Journal of Pure and Applied Mathematics*, 118(24).
- Landon, L. B., Vessey, W. B., & Barrett, J. D. (2016). *Risk of performance and behavioral health decrements due to inadequate cooperation, coordination, communication, and psychosocial adaptation within a team*. New York: McGraw-Hill/Irwin.
- Miller, K. (2015). *The oracle way to consulting*. New York: McGraw-Hill.
- Parikh, S. (2015). *The consultant's handbook: a practical guide to delivering high-value and differentiated services in a competitive marketplace*. New

Jersey: John Wiley and Sons Ltd.

Schwarz, & Roger M. (2017). *Title: The skilled facilitator: a comprehensive resource for consultants, facilitators, managers, trainers, and coaches*. New Jersey: Wiley & Sons, Inc.

Silcharu, T. (2020). *Statistical Data Analysis and Research by SPSS and AMOS*. (18thed.). Bangkok: SR Printing Mass Product.

SME Thai. (2020). *SME Plus_Improving business development plans to be effective*. Bangkok: Good Network.

การประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ)

ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน*

The Assessment of International Curriculum on Business Administration of the Private Higher Education Institutions

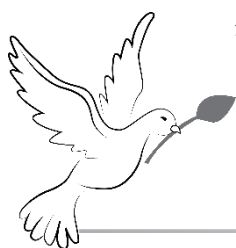
¹ชัชวาล หังสพฤกษ์, จักรกฤษณ์ โปณะทอง, และจตุพล ยงศร

¹Chatchawarn Hungsapuck, Chakrit Ponathong, and Chatupol Yongsorn

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: chatchawarn.h@igetthailand.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยใช้การประเมินหลักสูตรแบบชิปปี้ (CIPP_{IEST} Model) ประกอบด้วย 8 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการผลิต ด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน และด้านการถ่ายโยงความรู้ กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 569 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร จำนวน 100 คน นักศึกษาจีน จำนวน 269 คน ศิษย์เก่าจีน จำนวน 100 คน และผู้ใช้บัณฑิตจีน จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท มีความเห็นโดยรวมว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก 2) ด้านปัจจัยนำเข้า มีความเห็นโดยรวมว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก 3) ด้านกระบวนการผลิต มีความเห็นโดยรวมว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก 4) ด้านผลผลิต มีความเห็นโดยรวมว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก 5) ด้านผลกระทบ มีความเห็นโดยรวมว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก 6) ด้านประสิทธิผล มีความเห็นโดยรวมว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก 7) ด้านความยั่งยืน มีความเห็นโดยรวมว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก และ 8) ด้านการถ่ายโยงความรู้ มีความเห็นโดยรวมว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก จึงกล่าวได้ว่าในการประเมินหลักสูตรนานาชาติระดับปริญญาตรีครั้งนี้ ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร นักศึกษาจีน ศิษย์เก่าจีน และผู้ใช้บัณฑิตจีน มีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่าหลักสูตรนานาชาติระดับปริญญาตรีมีความเหมาะสมในระดับมาก

คำสำคัญ: หลักสูตรนานาชาติ; การประเมินหลักสูตร; สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

Abstract

The research article aimed at assessing the international curriculum on business administration of the private higher education institutions by employing the CIPPIEST Model for the assessment. The model comprised 8 aspects, namely, contexts, input factors, production process, products, impacts, effectiveness, sustainability, and knowledge transfer. A sample group was in a total of 569 persons consisting of 100 administrators and personnel, 269 Chinese students, 100 Chinese alumni, and 100 employers of the Chinese graduates. The assessment instrument was a questionnaire with the reliability equal to 0.97. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, average, standard deviation (S.D.), and content analysis.

The research results revealed as follows: 1) The aspect of context is overall found to have suitability at a high level; 2) The aspect of input factors is overall found to have suitability at a high level; 3) The aspect of production process is overall found to have suitability at a high level; 4) The aspect of products is overall found to have suitability at a high level; 5) The aspect of impacts is overall found to have suitability at a high level; 6) The aspect of effectiveness is overall found to have suitability at a high level; 7) The aspect of sustainability is overall found to have suitability at a high level; and 8) The aspect of knowledge transfer is overall found to have suitability at a high level. From the assessment of the international curriculum on business administration of the private higher education institutions, it can be concluded that all administrators, lecturers, personnel, Chinese students, Chinese alumni, employers of the Chinese graduates have consistent opinions that the international undergraduate program has suitability at a high level.

Keywords: International Curriculum; Curriculum Assessment; Private Higher Education Institutions

บทนำ

การจัดการองค์ความรู้ในฐานะของสถาบันอุดมศึกษาตามภารกิจและพันธกิจที่สำคัญในการผลิตและพัฒนาคนให้มีศักยภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับเปลี่ยนองค์กรให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง สร้างทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองโลก (Global Citizen) ตอบสนองความต้องการของการศึกษาอย่างเสรีและข้ามพรมแดนทำให้เกิดการแข่งขันในเชิงคุณภาพที่เข้มข้น (Khon Kaen University, 2016) การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่ความเป็นนานาชาติ (Internationalization) จึงเป็นอีกทิศทางหนึ่งที่สำคัญยิ่งต่อการเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำ สถาบันอุดมศึกษาไทยหลายแห่งพยายามส่งเสริมการศึกษาด้วยการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่มีนักศึกษาต่างชาติเข้าเรียนมากที่สุด (King

Mongkut's Institute of Technology North Bangkok, 2009) เพราะตลาดแรงงานต้องการบุคลากรที่มีความสามารถด้านภาษาต่างประเทศเพิ่มขึ้น รวมถึงการสนองตอบต่อผู้เรียนซึ่งนิยมเรียนในโรงเรียนนานาชาติที่ใช้ภาษาต่างประเทศในการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น ทำให้นักเรียนต้องแสวงหามหาวิทยาลัยที่เปิดหลักสูตรนานาชาติ สอนเป็นภาษาอังกฤษที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียง แต่ในทางกลับกันพบว่า มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรนานาชาติจำนวนมากในประเทศไทยยังอยู่ในระยะที่อ่อนแอเพราะละเลยเป้าหมายด้านคุณภาพ และอยู่ภายใต้ระบบการบริหารจัดการที่ขาดการปรับปรุง (Pongkaphat, 2004) การประเมินหลักสูตรถือเป็นกระบวนการสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตร ทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้น มีคุณภาพ มีความเหมาะสม และถูกต้องเพียงใด นอกจากนี้ยังเป็นการตรวจสอบผลการใช้หลักสูตรว่าสามารถใช้ได้ดีกับสถานการณ์จริงเพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรต่อการใช้หลักสูตร เพื่อปรับปรุง แก้ไขให้ดีขึ้น เหมาะสม สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเป็นที่ยอมรับได้ ทำให้หลักสูตรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (Ornstein, and Hunkins, 1993; Oliva, 2009; Wongyai, 2011)

สถาบันอุดมศึกษาเอกชนเป็นสถาบันที่เปิดทำการเรียนการสอน บริหารจัดการโดยหน่วยงานเอกชน ตามพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และอยู่ในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาต่างชาติเข้ามาศึกษาในหลากหลายหลักสูตร เช่น หลักสูตรภาษาไทย หลักสูตรภาษาจีน หรือหลักสูตรนานาชาติที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการเรียนการสอน จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย ระหว่างปี พ.ศ.2552 - พ.ศ.2556 พบว่า มีนักศึกษาจีนเข้ามาศึกษามากที่สุดทุกปี และนักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสนใจเลือกศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ ที่โดดเด่น เช่น หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต และการที่นักศึกษาจีนเข้ามาศึกษาในประเทศไทยมีจำนวนมากขึ้น ย่อมทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย เช่น ปัญหาการใช้เอกสารทางการศึกษาปลอม ขาดทักษะในเรื่องภาษาต่างประเทศที่ใช้ในชีวิตประจำวันหรือภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน (Chareonwongsak, 2008) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่กล่าวว่า ปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีนชั้นปีที่หนึ่ง และปีที่สองเกิดจากอิทธิพลของภาษาแม่ที่แทรกทั้งในด้านเสียง คำ และการสร้างประโยค ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดกับการเรียนภาษาต่างประเทศโดยทั่วไป (Permgrasorn, 2008) และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องปัญหาการใช้ภาษาของนักศึกษาต่างชาติ: กรณีนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ โดยเฉพาะนักศึกษาจีนที่เลือกเรียนสาขาภาษาไทยจะมีปัญหาเกี่ยวกับทักษะการเขียนมากที่สุด รองลงมาคือทักษะการอ่าน ทักษะการพูด และทักษะการฟัง ตามลำดับ (Kupongsak, 2012)

ในการประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จะใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดความต้องการตัดสินใจเป็นหลัก (Decision-Making Model) ซึ่งเป็นการประเมินหลักสูตรที่เน้นการตัดสินใจตามแนวคิดของ Stufflebeam ที่มีชื่อว่า CIPP Model และต่อมาได้มีการขยายผลโดยเพิ่มเติม IEST เข้ามา (Stufflebeam, and Coryn, 2014; Stufflebeam, and Shinkfield, 2007) เป็น CIPP_{IEST} Model ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นผลการดำเนินงานทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร

บริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุง พัฒนาคุณภาพ หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ผลจากการวิจัยนี้จะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการ การศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่เปิดรับนักศึกษาจีนหรือนักศึกษาต่างชาติเข้ามาศึกษาใน หลักสูตรนานาชาติหรือสาขาวิชาที่สถาบันอุดมศึกษาเปิดสอน โดยสามารถนำรูปแบบการบริหารหลักสูตร นานาชาติระดับปริญญาตรีไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนบริหารจัดการเพื่อให้นักศึกษาจีนหรือ นักศึกษาต่างชาติสามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามระยะเวลาที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ของสังคม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาได้รับความเชื่อถือเพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุผล ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็น และความสำคัญในการประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพิจารณา ปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพของ หลักสูตรให้ได้มาตรฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

การศึกษาในขั้นตอนนี้เป็นการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร จำนวน 100 คน นักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในคณะบริหารธุรกิจระดับปริญญาตรีชั้นปีที่1-4 ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2562จำนวน 269 คน ศิษย์เก่าจีน จำนวน 100 คน และผู้ใช้บัณฑิตจีน จำนวน 100 คน รวม จำนวนทั้งสิ้น 569 คน ใช้การประเมินหลักสูตรแบบซีบีพี (CIPP_{EST} Model) โดยสอบถามถึงสภาพการ ดำเนินการด้านต่างๆ เพื่อประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 1,124 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ และ บุคลากร คณะบริหารธุรกิจ 100 คนนักศึกษาจีนที่ศึกษาในหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต(นานาชาติ) ชั้นปีที่ 1-4 ประจำปีการศึกษา 2562 จำนวน 824 คน ศิษย์เก่าจีน จำนวน 100 คน และผู้ใช้บัณฑิตจีน จำนวน 100 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 569 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร คณะบริหารธุรกิจ 100 คนนักศึกษาจีนที่ศึกษาในหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต(นานาชาติ) ชั้นปี ที่ 1-4 ประจำปีการศึกษา 2562 จำนวน 269 คน ศิษย์เก่าจีน จำนวน 100 คน และผู้ใช้บัณฑิตจีน จำนวน 100 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง สำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie, and Morgan, 1970) คำนวณที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้รับ แบบสอบถามงานวิจัยที่สมบูรณ์กลับมาจำนวน 569 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

2.1 ศึกษาแนวคิด เอกสาร ทฤษฎี หลักการจากตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร โดยใช้การประเมินหลักสูตรแบบชิปป (CIPP_{EST} Model) ตามกรอบแนวคิดในการประเมินหลักสูตร บริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

2.2 นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 2.1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามการประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 4 ชุด ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร 2) นักศึกษาจีน 3) ศิษย์เก่าจีน และ 4) ผู้ใช้บัณฑิตจีน

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ (อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท) เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และทำการวิเคราะห์เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปมาใช้เป็นข้อคำถาม และปรับแก้การใช้ภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อพิจารณา

2.5 นำผลที่ได้จากข้อ 2.4 มาสร้างเป็นแบบสอบถามโดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) (Likert, 1932) จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับ กลุ่มศิษย์เก่าจีนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination power) เป็นรายข้อด้วยการทดสอบที (Dependent sample t-test) (Ferguson, 1981) โดยเลือกข้อคำถามที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากนั้นหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α - Coefficient) (Cronbach, 1984) โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเป็นรายด้านดังนี้ ด้านบริบทเท่ากับ 0.84 ด้านปัจจัยนำเข้าเท่ากับ 0.92 ด้านกระบวนการผลิตเท่ากับ 0.92 ด้านผลผลิตเท่ากับ 0.85 ด้านผลกระทบเท่ากับ 0.80 ด้านประสิทธิผลเท่ากับ 0.82 ด้านความยั่งยืนเท่ากับ 0.85 ด้านการถ่ายทอดความรู้เท่ากับ 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

2.6 เมื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเรียบร้อยแล้ว นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท) จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการหาคุณภาพเครื่องมือและปรับแก้ไขแล้วจากข้อ 2.5 ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 569 คน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการประเมินหลักสูตร บริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ขั้นตอนที่ 3 ลักษณะของเครื่องมือ

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร รวมทั้งการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยสร้างขึ้น 4 ชุด แยกตามประเภทของกลุ่มตัวอย่าง และใช้รูปแบบการประเมินตามรูปแบบชิปป (CIPP_{EST}

Model) โดยแต่ละชุดสร้างให้สอดคล้องกับ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการผลิต ด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน และด้านการถ่ายทอดความรู้

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

4.1 ขออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒให้ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ ถึง 1) อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อขอเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาจีน 2) ศิษย์เก่าจีน และ 3) ผู้ใช้บัณฑิตจีน

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลกับ 1) ผู้บริหาร อาจารย์และบุคลากร จาก 5 สถาบันฯ ละ 20 คน ประกอบด้วย คณบดี 1 คน รองคณบดี/ผู้ช่วยคณบดี 1 คน กรรมการบริหารหลักสูตร 3 หลักสูตรๆ ละ 5 คน รวม 15 คน บุคลากรประจำหลักสูตร 3 หลักสูตรๆ ละ 1 คน รวม 3 คน รวมจำนวน 100 คน 2) นักศึกษาจีน ที่ศึกษาในหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ชั้นปีที่ 1-4 ประจำปีการศึกษา 2562 จาก 5 สถาบัน รวมจำนวน 269 คน 3) ศิษย์เก่าจีนที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จาก 5 สถาบันฯ ละ 20 คน รวมจำนวน 100 คน และ 4) ผู้ใช้บัณฑิตจีนจาก 5 สถาบันฯ ละ 5 องค์กร/หน่วยงานๆ ละ 4 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงจำนวน 1 คน ผู้บริหารระดับ หัวหน้างานจำนวน 2 คน ผู้บริหารฝ่ายบุคลากรจำนวน 1 คน รวมจำนวน 100 คน เพื่อการประเมินหลักสูตร บริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยผู้วิจัยดำเนินการแจกและเก็บรวบรวม แบบสอบถามคืนด้วยตนเอง หรือใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form)

4.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความเรียบร้อยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร นักศึกษาจีน ศิษย์เก่าจีน และผู้ใช้ บัณฑิตจีน โดยใช้ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

5.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และบุคลากร นักศึกษาจีน ศิษย์เก่าจีน และผู้ใช้ บัณฑิตจีน ในการประเมินหลักสูตร 8 ด้าน โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด โดยรวบรวมข้อคิดเห็นแล้วนำมาพิจารณาจัด กลุ่ม และแจกแจงความถี่ เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย และนำไปใช้ประกอบการอภิปราย ผลการวิจัย

5.4 การสังเคราะห์ผลการประเมินหลักสูตร

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ผลการประเมินทุกด้านคือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการผลิต ด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน และด้านการถ่ายทอดความรู้ มีความเหมาะสมในระดับมาก ดังแสดงในตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เป็นรายด้านและโดยรวม

ด้านที่	การประเมิน หลักสูตร	$\bar{X}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
1	ด้านบริบท	3.84	0.17	มาก
2	ด้านปัจจัยนำเข้า	4.00	0.14	มาก
3	ด้านกระบวนการผลิต	4.16	0.17	มาก
4	ด้านผลผลิต	4.10	0.20	มาก
5	ด้านผลกระทบ	4.13	0.21	มาก
6	ด้านประสิทธิผล	4.13	0.21	มาก
7	ด้านความยั่งยืน	4.12	0.39	มาก
8	ด้านการถ่ายทอดความรู้	4.15	0.29	มาก
	รวม	4.08	0.22	มาก

จากตารางที่ 1 ผลของค่าคะแนนเฉลี่ยแสดงว่าผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร นักศึกษาจีน ศิษย์เก่าจีน และผู้ใช้บัณฑิตจีน เห็นว่า หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีความเหมาะสมในแต่ละด้าน และโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการผลิต มีความเหมาะสมโดยรวมสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านผลผลิต และด้านบริบท ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของ ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร คณะ บริหารธุรกิจนักศึกษาจีนปีที่ 1-4 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ศิษย์เก่าจีน และ ผู้ใช้บัณฑิตจีนที่มี ต่อการประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำแนกเป็นรายกลุ่ม โดยรวมทุกด้าน

การประเมินหลักสูตร	ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร n=100	นักศึกษาจีน n = 269	ศิษย์เก่าจีน n = 100	ผู้ใช้บัณฑิตจีน n = 100
	S. ระดับความเหมาะสม	S. ระดับความเหมาะสม	S. ระดับความเหมาะสม	S. ระดับความเหมาะสม
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$

ด้านบริบท	3.4	0.3	ปานกลาง	4.1	0.5	มาก	3.8	0.3	มาก	-	-	-
ด้านปัจจัยนำเข้า	3.8	0.2	มาก	4.2	0.5	มาก	3.8	0.3	มาก	-	-	-
ด้านกระบวนการผลิต	4.0	0.2	มาก	4.2	0.5	มาก	4.1	0.5	มาก	-	-	-
ด้านผลผลิต	-	-	-	-	-	-	3.8	0.4	มาก	4.3	0.3	มาก
ด้านผลกระทบ	-	-	-	-	-	-	3.9	0.2	มาก	4.3	0.3	มาก
ด้านประสิทธิผล	-	-	-	-	-	-	3.8	0.2	มาก	4.3	0.4	มาก
ด้านความยั่งยืน	-	-	-	-	-	-	3.9	0.4	มาก	4.3	0.5	มาก
ด้านการถ่ายทอดความรู้	-	-	-	-	-	-	4.1	0.3	มาก	4.2	0.5	มาก
รวม	3.7	0.2	มาก	4.2	0.5	มาก	3.9	0.3	มาก	4.3	0.4	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการผลิต ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร นักศึกษาจีน และศิษย์เก่าจีน เห็นว่ามีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน สำหรับด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน และด้านการถ่ายทอดความรู้ ศิษย์เก่าจีน และผู้ใช้บัณฑิตจีน เห็นว่า มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลจากข้อค้นพบของการวิจัย ดังนี้

จากการสำรวจความคิดเห็นของความคิดเห็นของ ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร คณะบริหารธุรกิจ นักศึกษาจีนปีที่ 1-4 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ศิษย์เก่าจีน และผู้ใช้บัณฑิตจีน ที่มีต่อการประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยสอบถาม 8 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านบริบท ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบทมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยทุกกลุ่มเห็นว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในแต่ละหลักสูตรมีการวางจุดมุ่งหมายไว้อย่างชัดเจน มีการให้ข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ เกี่ยวกับหลักสูตรแก่นักเรียน ในหลากหลายช่องทางด้วยภาษาจีน โดยเฉพาะเนื้อหาสาระ ความทันสมัยของหลักสูตร และโอกาสในการประกอบอาชีพ ทำให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนรวมทั้งยังเป็นแนวทางให้ผู้ปกครองได้รับรู้ และใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจร่วมกับผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานคุณภาพของหลักสูตรตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ที่ระบุว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรควรกำหนดให้สอดคล้องกับปรัชญาและปณิธาน สถาบันมุ่งพัฒนาความเป็นมนุษย์ และความสามารถทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับความ

จำเป็นของสังคม เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่างๆ รวมทั้ง พัฒนาผู้เรียนให้มีความลึกซึ้งทางปัญญาและความคิด มีทักษะการเรียนรู้ การสื่อสารและการทำงาน ปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรม วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น เสริมสร้างความเข้าใจในภูมิปัญญาสากลเพื่อให้ก้าวทันการพัฒนาในสังคมโลก

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ผลการวิจัยพบว่า ด้านปัจจัยนำเข้ามีความเหมาะสมในระดับมาก โดยทุกกลุ่มเห็นว่า การรับสมัครผู้เรียนสามารถสมัครเข้าศึกษาในหลักสูตรต่างๆ ได้หลากหลายช่องทาง เช่น ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ผ่านตัวแทน หรือสมัครตรงที่สถาบันการศึกษามีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความหลากหลายช่องทางในการสมัครเข้าศึกษาหลักสูตรต่างๆ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่พำนักอยู่ในต่างประเทศสามารถสมัครเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาและสถาบันการศึกษาที่ตนเองสนใจ โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางมายังสถาบันการศึกษาแห่งนั้นซึ่งเป็นการประหยัดทั้งเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าอาหาร และค่าที่พัก สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ (Boonsukkaew; Sukanin, and Xia, 2018) ว่าการรับนักศึกษาควรให้ผู้เรียนสามารถสมัครผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ สมัครผ่านตัวแทนหรือฝ่ายรับสมัครของสถาบันการศึกษามีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัคร การคัดเลือก การประกาศผลการสอบ การขึ้นทะเบียนนักศึกษา การลงทะเบียนรายวิชาของคณะและสาขาที่สังกัด การทำบัตรประจำตัวนักศึกษา มีการตรวจสอบเอกสารการศึกษา และเอกสารสำคัญอื่นๆ อย่างละเอียดรอบคอบ เนื่องจากเคยมีกรณีการตรวจสอบเอกสารการสมัครพบว่าผู้สมัครนำเอกสารที่แจ้งว่าเรียนครบหลักสูตรมาใช้ในการสมัคร แต่จากข้อเท็จจริงผู้สมัครยังไม่สำเร็จการศึกษาซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตัวนักศึกษา และสถาบันการศึกษาภายหลังที่สำเร็จการศึกษาเพราะหน่วยงานของรัฐในประเทศจีนจะปฏิเสธการรับเข้าทำงาน

3. ด้านกระบวนการผลิต ผลการวิจัยพบว่า ด้านกระบวนการผลิตมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยทุกกลุ่มเห็นว่า มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมการนำความรู้ และประสบการณ์ไปใช้ในการปฏิบัติงาน มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความชำนาญในด้านวิชาการ และวิชาชีพอย่างกว้างขวาง เกิดพัฒนาการทางสติปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และคุณธรรมจริยธรรม ได้รับประสบการณ์ตรงที่หลากหลายจากการร่วมทำงานกับผู้อื่น สามารถค้นพบตนเองรวมทั้งช่องทางในการสร้างงาน และอาชีพในอนาคตที่เหมาะสมตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถพิเศษเฉพาะตัว สอดคล้องกับแนวคิดของ Suddan, Chomhongphiphat, and MamKhokSung (2013) ที่กล่าวว่า ปัจจัยในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นไปเพื่อต้องการแสวงหาประสบการณ์ และความรู้ใหม่ๆ ไปปรับปรุงการทำงาน และพัฒนาประสิทธิภาพของตนเอง ซึ่งตรงกับผลงานวิจัยของ Hirunsuk, and Pincharoen (2013) ที่กล่าวว่า ในการได้เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษานั้นจริงๆ แล้วจะส่งผลโดยตรงเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานในชีวิตจริง

4. ด้านผลผลิต ผลการวิจัยพบว่า ด้านด้านผลผลิตมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยทั้งสองกลุ่มเห็นว่า การมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีทักษะในการสื่อสาร มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความเสียสละ อุทิศเวลาและยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมหรือองค์กรมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มี

ความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการทำงานในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องอาศัยความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีทักษะในการสื่อสารจึงจะทำให้ได้รับความเชื่อมั่นจากองค์กร และเกิดความก้าวหน้า ความมั่นคงในหน้าที่การงาน ในขณะเดียวกันต้องให้ความสำคัญต่อการคงอยู่หรือการอยู่รอดขององค์กรเป็นอันดับแรก บุคลากรในหน่วยงานต่างๆ ขององค์กร ควรมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำเพื่อส่วนรวม ดังนั้นในการบริหารจัดการจึงเน้นเป้าหมายไปที่ความสามารถ และความมุ่งมั่นของบุคลากรที่มีต่อองค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sutika et al. (2019) พบว่า ในด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านทักษะการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลที่ดีของหลักสูตร บัณฑิตมีความรู้ความสามารถและมีความพร้อมในการออกไปปฏิบัติงานสถานศึกษาและตลาดแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณธรรมจริยธรรมที่บัณฑิตประเมินตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด

5. ด้านผลกระทบ ผลการวิจัยพบว่า ด้านผลกระทบมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยทั้งสองกลุ่มเห็นว่า สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตรไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง และนำไปสร้างนวัตกรรมหรือองค์ความรู้ใหม่เพื่อใช้ในการประกอบวิชาชีพ มีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานของหน่วยงานที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในหน่วยงานมากขึ้น เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ถูกต้อง รวดเร็ว ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ ทำให้ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ดังนั้นหากหลักสูตรมีการประเมินปรับปรุง พัฒนาอย่างสม่ำเสมอ มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ เกิดทักษะในการใช้เครื่องมือ เมื่อผู้เรียนออกไปปฏิบัติงานจึงสามารถนำความรู้และทักษะที่มีไปประยุกต์ใช้ได้ทันที สอดคล้องกับแนวคิดของ Chinpanyakun et al. (2017) ที่กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร เป็นกระบวนการในการจัดเตรียมสารสนเทศสำหรับใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนา ปรับปรุง และบริหารหลักสูตร เพื่อพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Ritcharoon (2015) ที่กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตรซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อ ผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องได้ใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร ทั้งก่อนเริ่มพัฒนาหลักสูตร ก่อนการใช้หลักสูตรโดยจัดปัจจัยหรือทรัพยากรให้มีความพร้อมหรือความพอเพียง ระหว่างการใช้หลักสูตรโดยปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และหลังการใช้หลักสูตรครบวงจรแล้วการประเมินจะช่วยให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร จุดเด่น จุดด้อยของหลักสูตรซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องตัดสินใจปรับปรุง พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอย่างมีเหตุผลด้วยความรอบคอบซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ผู้ปกครองและสังคม

6. ด้านประสิทธิผล ผลการวิจัยพบว่า ด้านประสิทธิผลมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยทั้งสองกลุ่มเห็นว่า ผลจากการเรียนในหลักสูตรทำให้เกิดความมั่นใจในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งความรู้ด้านวิชาการที่ได้รับจากสถาบันการศึกษาทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในด้านทฤษฎี ส่วนการเรียนภาคปฏิบัติการณ์ในสถานประกอบการทำให้มีทักษะในการทำงานสูงขึ้น และการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หลักสูตรมีการจัดแนวทางปฏิบัติในการให้การศึกษาเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ และประสบการณ์ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรจึงเป็น

เสมือนแผนที่กำหนดทิศทางการพัฒนานักศึกษาไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของนักศึกษาในการพัฒนาไปสู่มาตรฐานที่กำหนด ผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะได้รับประสบการณ์จริงจากการลงมือปฏิบัติในหลากหลายมิติซึ่งแตกต่างจากการเรียนด้านวิชาการในห้องเรียนหรือห้องปฏิบัติการ จึงมีโอกาสได้เรียนรู้ ผักผ่อนตนเองจากผู้คน สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันไป ทำให้ได้มุมมอง แนวคิด วิธีการใช้ชีวิตที่เต็มไปด้วยข้อคิด บนหลักการและเหตุผล ส่งผลให้ผู้คนส่วนใหญ่ที่ผ่านการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรมักจะประสบความสำเร็จในการทำงานและการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับแนวคิดของ Wongyai (2011) ได้กล่าวว่าหลักสูตรเป็นมวลประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชา กลุ่มวิชา เนื้อหาสาระ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการบริหารหลักสูตร (Curriculum Administration) ที่มีขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมหลายมิติ เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย และต้องอาศัยองค์ประกอบปัจจัยเกื้อหนุนต่าง ๆ มากมายเปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด

7. ด้านความยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า ด้านความยั่งยืนมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยทั้งสองกลุ่มเห็นว่า นักศึกษาที่ผ่านการเรียนในหลักสูตรมีความสามารถในการนำความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาตามหลักสูตรไปใช้แก้ปัญหา และตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในการทำงานประสบการณ์ที่ได้รับส่วนใหญ่มาจากการได้ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หากหลักสูตรได้รับการปรับปรุง พัฒนาอย่างสม่ำเสมอ มีความทันสมัยทั้งอาจารย์ บุคลากร เทคโนโลยี และนวัตกรรมย่อมทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ดี สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมั่นใจ ทำให้กล้าตัดสินใจที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะคนที่มีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความชำนาญในงานที่ปฏิบัติ และความรู้อื่นๆ อยู่ตลอดเวลา จะมีศักยภาพเป็นที่ต้องการของเพื่อนร่วมงาน

8. ด้านการถ่ายโยงความรู้ ผลการวิจัยพบว่า ด้านด้านการถ่ายโยงความรู้มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยทั้งสองกลุ่มเห็นว่า การได้รับเชิญเป็นวิทยากรด้านการบริหาร การจัดการและวางแผนงานของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก มีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบุคลากรของหน่วยงานที่ได้รับเชิญเป็นวิทยากรจะทำให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลภายนอกและภายในองค์กร ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการสื่อสาร และเทคโนโลยี มีการนำนวัตกรรม และองค์ความรู้ใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ สามารถย่นระยะเวลาในการทำงาน แต่กลับให้ผลลัพธ์ของการทำงานดีขึ้นต่อหน่วยงานที่สังกัด ทั้งยังช่วยให้องค์กรอื่นๆ ได้รับประโยชน์จากองค์ความรู้ของบุคลากรที่ได้รับเชิญพัฒนาขึ้น อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้จะสะท้อนถึงความสำเร็จของหลักสูตร การบริหารหลักสูตร และการประเมินหลักสูตรของสถาบันการศึกษาซึ่งบุคลากรที่ได้รับเชิญเป็นวิทยากรได้สำเร็จการศึกษามาโดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lertgrai et al. (2019) พบว่า ความท้าทายของการจัดการนวัตกรรมองค์กรในศตวรรษที่ 21 คือความต้องการของคนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีทิศทางใหม่ๆ ที่เป็นทิศทางระดับโลกที่องค์กรต้องมีการปรับตัวตามการสร้างเชื่อมั่น และความศรัทธาภายในองค์กร การสร้างนวัตกรรมเพื่อ

ส่งเสริมศักยภาพขององค์กรตลอดจนการให้ความสำคัญการพัฒนาศักยภาพคนเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลดีต่อการเปลี่ยนแปลงมุ่งสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดนวัตกรรมทั่วทั้งองค์กร

สรุป

การประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (นานาชาติ) ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรนานาชาติในการกำหนดแนวทางการบริหารหลักสูตร และผลของการใช้หลักสูตรสามารถช่วยให้นักศึกษาหลักสูตรนานาชาติสำเร็จการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามแนวทางการบริหารหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรพัฒนาหลักสูตรให้มีรายวิชาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสถานประกอบการซึ่งเป็นผู้ใช้บัณฑิตโดยตรง ควรมีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่รวดเร็ว และทันสมัย ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนรู้ การปฏิบัติงานจนเกิดทักษะ และสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ และจัดให้มีแผนการดำเนินงานบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานด้านวิชาการ กับหน่วยงานด้านสนับสนุนวิชาการ

1.2 ควรจัดหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน ตระหนักและสำนึกเสมอว่า ความซื่อสัตย์สุจริต และรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ควรร่วมมือกับองค์กร หน่วยงานหรือชุมชนในการจัดทำหลักสูตร จัดทำโครงการ หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ ที่ดีต่อกัน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก

1.3 ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ทั้งในด้านวิชาการและด้าน สนับสนุนวิชาการ เพื่อหาความรู้ ประสบการณ์ใหม่ๆ และควรปรับปรุงรายวิชาของหลักสูตรให้มีการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม มีการฝึกฝนให้นักศึกษาเกิดความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำนวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ๆ ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาให้กับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกได้ภายหลังสำเร็จการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้บริหาร คณาจารย์ ศิษย์เก่า ผู้ใช้ บัณฑิต และเพื่อนร่วมงานของบัณฑิต เพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในด้านต่างๆ ให้มีความทันสมัย อย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรประเมินหลักสูตรโดยใช้รูปแบบอื่นๆ เช่น แบบยึดจุดมุ่งหมาย แบบไม่ยึดเป้าหมาย แบบยึด เกณฑ์หรือมาตรฐาน เพื่อให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของแต่ละหลักสูตร

2.3 ควรนำผลการประเมินหลักสูตรไปศึกษาเปรียบเทียบกับสถาบันอื่นที่มีบริบทแบบเดียวกัน เพื่อหาจุดเด่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำหลักสูตรให้มีมาตรฐานสูงขึ้น

References

- Boonsukkaew, J. (2018). The network office International study of Thai, Chinese. *Interview*. October, 5.
- Chareonwongsak, K. (2008). *Language skills, an important factor in studying abroad*. Retrieved November 8, 2017, from <http://www.kriengsak.com/node/1404>.
- Chinpanyakun, T. et al. (2017). Assessment of the new curriculum: CIPP_{EST} format. *Journal of the Police*, 9(2), 211.
- Cronbach, L. J. (1984). *Essential of Psychology and Education*. New York: Mc-Graw Hill.
- Ferguson, G. A. (1981). *Statistical Analysis in Psychology and Education*. (5th ed.). New York: McGraw – Hill.
- Hirunsuk, N., & Pincharoen, S. (2013). Graduate opinions about participation issues. And do not participate in student activities, affecting work behavior after graduation. *Business Journal Review*, 5(1), 112.
- Khon Kaen University. (2016). *University ranking criteria*. Retrieved November 23, 2017, from <https://plan.kku.ac.th/pln2013/files/Ranking2016.pdf>
- King Mongkut's Institute of Technology North Bangkok. (2009). The organization of happiness. *Journal of Insurance News The quality of King Mongkut's Institute of Technology North Bangkok*, 198, 28-39.
- Kupongsak, N. (2012). *Problems of using Thai language of international students: a case study of Chinese students at Bangkok University*. Retrieved November 17, 2017, from <https://www.tcithaijo.org/index.php/huru/article/view/25645>.
- Lertgrai, P. et al. (2019). Innovation management for organizational development. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(8), 3755.
- Likert, R.A. (1932). Technique for the Measurement of Attitudes. *Arch Psychological*, 25(140), 1–55.
- Oliva P.F. (2009). *Developing the Curriculum*. (3rd ed.). New York : Harper Collins
- Ornstein, A.C., & Hunkins, F.P. (1993). *Curriculum: Foundation, Principles and Issue*. Boston: Allyn and Bacon.

- Permgrasorn, N. (2008). *Problems of Thai language usage of Chinese students studying Thai as a foreign language*. Retrieved February 2, 2018, from <http://digi.library.tu.ac.th/index/0027/8-Nov-2551/06PAGE146-PAGE159.pdf>
- Pongkhaphat, T. (2004). State University. Vision for reform. *Matichon Daily*, 12(9560), 6.
- Ritcharoon, P. (2015). Course evaluation: Concepts Process and use of evaluation results. *Thammasat Education. Journal*, 8(1), 27.
- Stufflebeam, D. L., & Coryn, C. L. S. (2014). *Evaluation: Theory, models and applications*. (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- _____. (2007). *Evaluation: Theory, models and applications*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Suddan, W., Chomhongphiphat, P., & MamKhokSung, P. (2013). Strategies to Promote Participation in Curriculum Support Activities of Students. Kasetsart University Chaloeam Phrakiat Campus Sakon Nakhon province. *Journal of Nakhon Phanom University*, 3(3), 27-32.
- Sukanin, J. (2018). Saisampan School. *Interview*. September, 12.
- Sutika, M. et al. (2019). Outcomes of the industrial education curriculum: a study through the perspective of graduates. *Education Chiang Mai University*, 3(1), 21.
- Wongyai, W. (2011). *Curriculum development in higher education*. (2nd ed.). Bangkok: R and Print Company Limited.
- Xia, H. (2018). Thai-Chinese Personnel Exchange. *Interview*. August, 20.

การประเมินความต้องการจำเป็นทักษะการทำงานแห่งอนาคต

สำหรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ*

Needs Assessment of Future Work Skills

for Students at Autonomus Universities

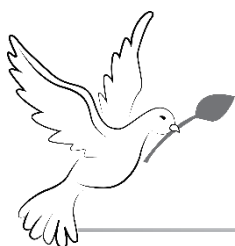
¹รัตนา ปฏิสันธิเจริญ, จตุพล ยงศร, และ จักรกฤษณ์ โปณะทอง

¹Ratana Patisonthicharoen, Chatupol Yousorn, และ Chakrit Ponathong

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: snowrain_k@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาทักษะการทำงานแห่งอนาคต 2) เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นทักษะการทำงานแห่งอนาคตสำหรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ตัวแทนนักศึกษา ตัวแทนอาจารย์ ตัวแทนผู้ว่าจ้าง และตัวแทนบัณฑิต จำนวน 12 คน และ 2) ผู้อำนวยการ ผู้จัดการหรือหัวหน้างาน ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน จำนวน 379 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์ด้วยการตีความสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลจากการประเมินความต้องการจำเป็นด้วยการหาค่า Modified Priority Need Index

ผลการวิจัย พบว่า ทักษะการทำงานแห่งอนาคต ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถในการทำความเข้าใจข้อมูลระดับสูง 2) ความคิดนอกกรอบและความคิดในเชิงปรับตัว 3) ความคิดเชิงคอมพิวเตอร์ 4) ความเข้าใจในสื่อใหม่ 5) ความฉลาดทางสังคม 6) ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง และ 7) ความสามารถในการทำงานร่วมกันในสิ่งแวดล้อมเสมือน ความต้องการจำเป็นที่พบมากที่สุด ได้แก่ ด้านความคิดนอกกรอบและความคิดในเชิงปรับตัว พบว่า มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญเท่ากับ 0.2020 รองลงมาเป็น ด้านความเข้าใจในสื่อใหม่ (PNI Modified = 0.2000) ด้านความฉลาดทางสังคม (PNI Modified = 0.1984) ด้านความสามารถในการทำความเข้าใจข้อมูลระดับสูง (PNI Modified = 0.1980) ด้านความคิดเชิงคอมพิวเตอร์ (PNI Modified = 0.1955) ด้านความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง (PNI Modified = 0.1886) และด้านความสามารถในการทำงานร่วมกันในสิ่งแวดล้อมเสมือน มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญเท่ากับ 0.1879 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการ; ทักษะการทำงานแห่งอนาคต; สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to study the future work skills and 2) to assess the needs for future work skills for students of public autonomous universities. The study was a quantitative research. The population and sample group consisted of 1) student representatives, teacher representatives, employer representatives, and graduate representatives, in a total of 12 persons; and 2) directors, managers or supervisors operating in government agencies, state enterprises, and private companies, in a total of 379 persons. The instruments used for data collection were an interview form and questionnaire. The acquired data from an interview were analyzed by means of interpretation and summary, while the data from a questionnaire were analyzed by average, standard deviation (S.D.), and modified priority need index (PNI).

The research results revealed that the future work skills consist of 7 aspects as follows: 1) the ability to understand the high-level information; 2) the out-of-the-box thinking and adaptive thinking; 3) computational thinking; 4) the understanding of new media; 5) social intelligence; 6) the understanding of different cultures; and 7) the ability to work together in a virtual environment. The most needs was the out-of-the-box thinking and adaptive thinking which was found to have a priority need index equal to 0.2020. Followed by, the understanding in new media (PNI=0.2000), social intelligence (PNI=0.1984), the ability to understand the high-level information (PNI=0.1980), computational thinking (PNI=0.1955), the understanding of different cultures (PNI=0.1886), and lastly, the ability to work together in a virtual environment (PNI=0.1879).

Keywords: Needs Assessment; Future Work Skills; Public Autonomous Universities

บทนำ

ประเทศไทยได้วางแนวทางพัฒนาชาติโดยการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กรอบและแนวทางการพัฒนาประเทศให้ทุกหน่วยงานดำเนินการเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือตามคติพจน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” สาเหตุหนึ่งจำเป็นต้องเกิดการพัฒนาอย่างเร่งด่วนเนื่องจากการประกอบธุรกิจบริการในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและหลากหลาย รูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการมีวัฏจักรชีวิตสั้นลง การแข่งขันในตลาดอยู่บนฐานของการใช้นวัตกรรมทั้งในกระบวนการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์และบริการ นวัตกรรมด้านตลาดและการบริหารจัดการ หากไม่สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองได้ทันอาจสูญเสียความสามารถในการ

แข่งขันได้ ประกอบกับผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการสร้างธุรกิจรูปแบบใหม่ ๆ ที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต เพื่อให้สามารถบริหารจัดการห่วงโซ่การผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี เนื่องจากความแตกต่างด้านรายได้ ด้านความรู้ ด้านทักษะ หรือด้านการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ความเหลื่อมล้ำของแรงงานที่มีทักษะ ด้านเทคโนโลยีขั้นสูง และแรงงานที่ไม่มีทักษะ ความเหลื่อมล้ำของผู้ประกอบการขนาดใหญ่และขนาดเล็กที่มีความสามารถในการลงทุนเพื่อยกระดับศักยภาพทางเทคโนโลยีแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าจะจะมีการปรับปรุงและพัฒนาระบบการศึกษา ระบบสาธารณสุขและสวัสดิการ และโครงสร้างพื้นฐานในทุกด้าน แต่หากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วและกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาด้วยกัน นับว่าประเทศไทยพัฒนาไปได้ช้ากว่าหลายๆ ประเทศ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2018)

การดำเนินการดังกล่าวยังเป็นการส่งเสริมทักษะและความสามารถของบัณฑิตไทยให้สามารถเพิ่มพูนทักษะสำคัญต่อการประกอบอาชีพ เนื่องจากผู้มีงานทำที่จบสายวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์มีจำนวนนับล้านคน แต่ส่วนใหญ่ทำงานไม่ตรงกับสาขาที่จบการศึกษา มีกำลังแรงงานเพียงร้อยละ 41 ของกำลังแรงงานที่อยู่ในข่ายสนับสนุนทั้งหมด แรงงานในภาคอุตสาหกรรมมีจำนวน 8.12 ล้านคน และมีแรงงานสาขาเทคนิคหรือแรงงานที่จัดอยู่ในกลุ่ม productive work force ไม่ถึง 2 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับกำลังแรงงาน 37.2 ล้านคน ในปีเดียวกัน ซึ่งสวนทางกับแนวโน้มการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยที่มีแนวโน้มการขยายตัวของเศรษฐกิจโดยรวมในทางบวก ทำให้เห็นได้ว่าปริมาณแรงงานยังมีความไม่สอดคล้องกับตำแหน่งงานที่ตลาดแรงงานต้องการ (Thailand Development Research Institute, 2019) จากผลการศึกษาการวิจัยแนวโน้มของทักษะมนุษย์ รวมถึงตำแหน่งงานที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นและลดลง ของจำนวนพนักงานในอีก 2 ปีข้างหน้า เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับยุค Digital Transformation พบว่าการพัฒนาทักษะมนุษย์ (Human Skill) คือ หัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรและธุรกิจ (Manpower Group, 2019) สอดคล้องกับ สถาบันแห่งอนาคต (Institute for the Future หรือ IFTF) แห่งมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย มีการจัดเสวนาเรื่อง Future Work Skills 2020 เพื่อคาดการณ์ความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต ผู้เชี่ยวชาญจากหลายสาขาได้ลงมติว่ามีทักษะสิบประการที่คนในยุคนี้และยุคหน้าต้องให้ความสนใจ ทักษะการทำงานแห่งอนาคตใหม่ ได้กลายเป็นแนวคิดและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ถูกผลิต พัฒนา สนับสนุน และเผยแพร่ โดยองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่งทั่วโลก แนวคิดทักษะการทำงานแห่งอนาคตใหม่ตั้งอยู่บนฐานคิดที่เชื่อว่า การเรียนรู้ในรูปแบบเดิมเน้นย้ำแต่การเรียนรู้และการท่องจำเนื้อหาในสารวิชานั้นไม่เพียงพอในการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกศตวรรษใหม่ ด้วยเหตุนี้ การเสริมสร้างทักษะการทำงานแห่งอนาคตใหม่จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้ฐานคิด เพื่อรองรับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับประเทศไทย (Soisakul, 2016)

การพัฒนานักศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการพัฒนาให้นักศึกษามีทักษะ (Skill) ในการดำรงชีวิต และการทำงานในอนาคต ซึ่งถือเป็นความท้าทายที่สุดต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลก ที่เต็มไปด้วยข้อมูล

ข่าวสารแบบไร้ขีดจำกัด และช่องทาง Social Network ความต้องการทักษะ และคุณลักษณะของบัณฑิตที่เด่นชัดและสูงกว่าในอดีต (Thanormchayathawat, Vanitsupavong, Niemted, and Portjanatanti, 2016) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ซึ่งเน้นการเตรียมความพร้อมเพื่อวางรากฐานของประเทศไทยในระยะยาวให้มุ่งต่อยอดผลสัมฤทธิ์ของแผนที่สอดคล้องเชื่อมโยงและรองรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไปตลอด 20 ปี ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2560- 2579) โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ในด้านการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและเสริมสร้างศักยภาพของประชากรทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต ตลอดจนการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดี ที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ (Office of the Nation Economic and Social Development Council, 2018) ผู้วิจัยได้ประเมินความต้องการจำเป็นทักษะการทำงานแห่งอนาคตสำหรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐที่จะช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน ส่งเสริมให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในอาชีพ สามารถสร้างความรู้จากสิ่งที่ตนเองปฏิบัติ นำความรู้ใหม่ไปใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการทำงาน ทนต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มุ่งสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมรับและสามารถปรับตัวกับเทคโนโลยี นวัตกรรม และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการทำงานแห่งอนาคตสำหรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ
2. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นทักษะการทำงานแห่งอนาคตสำหรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ประชากร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการทำงานแห่งอนาคต ประกอบด้วย 1.1) ตัวแทนนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบัน อุดมศึกษาในกำกับของรัฐ 1.2) ตัวแทนอาจารย์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ 1.3) ตัวแทนผู้ว่าจ้างจากหน่วยงานภาครัฐวิสาหกิจ และ 1.4) ตัวแทนผู้ว่าจ้างจากหน่วยงานภาคเอกชน และตัวแทนบัณฑิตที่จบการศึกษาจาก

สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ และ 2) ผู้อำนวยการ ผู้จัดการหรือหัวหน้างาน ในบริษัทที่จดทะเบียนธุรกิจกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และหน่วยงาน

ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ทักษะการทำงานแห่งอนาคต ได้แก่ 1.1) ตัวแทนนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 – 3 กลุ่มสาขาวิชา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 1 คน กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ 1 คน และกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 1 คน สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ รวม 3 คน 1.2) ตัวแทนอาจารย์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ เป็นผู้ที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในกลุ่มสาขาวิชา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปฏิบัติงานในหน่วยงานมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี สาขาละ 1 คน รวมจำนวน 3 คน 1.3) ตัวแทนผู้ว่าจ้าง เป็นพนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน โดยปฏิบัติงานในหน่วยงานมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี หน่วยงานละ 1 คน รวมจำนวน 3 คน และ 1.4) ตัวแทนบัณฑิตที่จบการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ในกลุ่มสาขาวิชา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปฏิบัติงานในหน่วยงานมาแล้วไม่เกิน 1 ปี สาขาละ 1 คน รวมจำนวน 3 คน และ 2) ผู้อำนวยการ ผู้จัดการหรือหัวหน้างาน ในบริษัทที่จดทะเบียนธุรกิจกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานเอกชน โดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ทำให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน และดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยดำเนินการจำแนกประชากรตามประเภทธุรกิจและสุ่มตามสัดส่วนของลักษณะธุรกิจ 16 ประเภท

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดทักษะการทำงานแห่งอนาคตสำหรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยประเด็นคำถามประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ รูปแบบและวิธีการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต ทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในอนาคต ทักษะและความรู้เพียงพอต่อการทำงานและความต้องการให้สถาบันอุดมศึกษามีการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมทักษะการทำงาน ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ

2. แบบประเมินสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นของทักษะการทำงานแห่งอนาคตสำหรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประเภทของหน่วยงานที่ปฏิบัติงาน และประเภทของธุรกิจ 2) แบบสอบถามสภาพทักษะปัจจุบันของบัณฑิตที่จบจากสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท จำนวน 61 ข้อ 3) แบบสอบถามทักษะความต้องการจำเป็นของบัณฑิตที่จบจากสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท จำนวน 61 ข้อ และ 4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาใช้ดัชนี

IOC (index of item objective congruence หรือ index of concordance) ผู้วิจัยพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไป และปรับปรุงแบบวัดตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกับที่ใช้ในการวิจัย แต่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างทุกประการ จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยการหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (item-total correlation) ผู้วิจัยเลือกข้อที่มีสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป หาค่าความเชื่อถือมั่น (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient alpha) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.996

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อประสานงานผู้เกี่ยวข้องกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิดทักษะการทำงานแห่งอนาคตสำหรับนิสิตนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ และขอหนังสือเชิญจากมหาวิทยาลัย
2. นัดหมายวันและเวลาที่ผู้เชี่ยวชาญสะดวก แล้วดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญตามประเด็นที่กำหนดและตามวันเวลาที่กำหนด
3. ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากมหาวิทยาลัยไปยังผู้อำนวยการผู้จัดการหรือหัวหน้างานในหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานภาคเอกชน เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม
4. ส่งหนังสือและแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง และติดตามการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง
5. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่รวบรวมได้ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปความเป็นความเรียง
2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
 - 2.1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้วยการวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และตัวแปรที่ได้จากการเก็บรวบรวม เพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรแต่ละตัวด้วยการวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
 - 2.2 การจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลจากการประเมินความต้องการจำเป็นตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยการเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล Modified Priorith Need Index: $PNI_{Modifiles}$ ซึ่งปรับปรุงโดยนงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวานิช (Vongvanit, 2007) เป็นวิธีการหาความแตกต่างของสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพเป็นอยู่แล้วหารด้วยสภาพที่เป็นอยู่

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 56.45 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 43.54 ส่วนใหญ่มีอายุ 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.47 รองลงมา 3 อันดับแรก ได้แก่ 26 – 35 ปี 46 – 55 ปี และมากกว่า 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.75, 23.22 และ 11.35 ตามลำดับ และมีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุไม่เกิน 25 ปี น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.22 ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 52.51 รองลงมาได้แก่ ระดับปริญญาโท ต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 31.66, 10.03 และ 5.80 ตามลำดับ ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 37.47 รองลงมาได้แก่ ปฏิบัติงานอยู่ในภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 35.62 และ 26.91 ตามลำดับ และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ในธุรกิจประเภทต่าง ๆ ทั้ง 11 ประเภทมีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 6.60 ยกเว้นเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 5.80) อสังหาริมทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 5.80 ที่พักรวมและบริการด้านอาหาร คิดเป็นร้อยละ 5.01 และการผลิต คิดเป็นร้อยละ 4.22

ทักษะการทำงานแห่งอนาคตสำหรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

ทักษะการทำงานแห่งอนาคตสำหรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่

1. ความสามารถในการทำความเข้าใจข้อมูลระดับสูง หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์และจำแนกความแตกต่างของข้อมูลและความหมายของสิ่งต่าง ๆ ด้วยการคิดขั้นสูงและการคิดซับซ้อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์และปัญหาในสภาพแวดล้อมปัจจุบัน วิเคราะห์ช่องว่างของปัญหาและสถานการณ์ที่พึงประสงค์ได้อย่างแม่นยำด้วยการคิดอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ทางเลือกใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานให้เป็นไปตามความคาดหวัง ด้วยทักษะที่หลากหลายที่ส่งเสริมให้สามารถทำงานได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีความสามารถในการสร้างความเข้าใจต่อกระบวนการทำงานได้สูงกว่าเครื่องจักรและหุ่นยนต์

2. ความคิดนอกกรอบและความคิดในเชิงปรับตัว หมายถึง ความสามารถในการเผชิญหน้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ วิเคราะห์สาเหตุและสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกินความคาดหมายได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ บูรณาการความรู้และคิดนอกกรอบ ไม่ยึดติดกับหลักการเดิมๆ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่แตกต่างจากที่เป็นอยู่ สามารถวิเคราะห์และสร้างนวัตกรรมที่เข้ากับการเปลี่ยนแปลง และสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความคิดเชิงคอมพิวเตอร์ หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจวิธีการทำงาน การแปลผล ตีความข้อมูลที่มีความซับซ้อนและความหมายเชิงลึกได้เช่นเดียวกับคอมพิวเตอร์ แปลความหมายของข้อมูล ด้วยการใช้หลักการคิดคำนวณและการแก้ปัญหาในรูปแบบที่คอมพิวเตอร์ทำงาน เข้าใจเครื่องมือและวิธีการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์อย่างเชี่ยวชาญ และนำมาใช้ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน

4. ความเข้าใจในสื่อใหม่ หมายถึง ความสามารถในการพัฒนาและสร้างข้อมูลบนสื่อรูปแบบใหม่สามารถใช้สื่อใหม่ที่มีความหลากหลายเพื่อการสื่อสาร การปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกัน และการศึกษาหา

ความรู้เพิ่มเติมผ่านสื่อใหม่อย่างประสิทธิภาพ เข้าถึงและรู้เท่าทันเทคโนโลยี และนำความรู้หรือข้อมูลมาใช้ในการพัฒนากระบวนการทำงานหรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ และยกระดับความสามารถในการแข่งขัน

5. ความฉลาดทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจพฤติกรรม อารมณ์ ความคิด และความรู้สึกของผู้อื่น ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม เป็นผลของการคิดในการใช้ความรู้และประสบการณ์ของตนเองมาทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารของบุคคล ส่งผลให้เข้ากับผู้อื่นได้ดีและทำให้คนอื่นให้ความร่วมมือ โดยการเป็นคนที่มีความรู้สึกไวต่อความต้องการและประโยชน์ของผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ และต้องมิตศนคติในเชิงเมตตากรุณา และเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่เสมอ สามารถประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเข้าสังคมได้ดี ทำงานเป็นทีม เน้นการทำงานแบบโครงการ บูรณาการการทำงานข้ามสายงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์วัฒนธรรมที่แตกต่างในมุมมองต่าง ๆ เห็นผลกระทบและแรงจูงใจด้านวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อรูปแบบการทำงาน ใช้ภาษาที่มีความเป็นสากลและหลากหลาย สามารถสื่อสารและปฏิบัติงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานต่างวัฒนธรรม สามารถสนทนาและโต้ตอบได้อย่างสร้างสรรค์ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานที่มีความแตกต่างกันและสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้

7. ความสามารถในการทำงานร่วมกันในสิ่งแวดล้อมเสมือน หมายถึง ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน ผ่านระบบเทคโนโลยีและเครื่องมือที่ทันสมัย มีความยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกันผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถทำงานต่างสถานที่ ต่างเวลา ได้อย่างอิสระโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือหลักในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความผูกพันกันเสมือนการทำงานร่วมกันในสภาพจริง

ความต้องการจำเป็นทักษะการทำงานแห่งอนาคตสำหรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

จากการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพทักษะปัจจุบันของบัณฑิตที่จบจากสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.59 ถึง 3.89 และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.73 ถึง 0.84 ข้อความที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.82) และข้อความที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ มีความเมตตากรุณา และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.73)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของบัณฑิตที่จบจากสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.42 ถึง 4.58 และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.66 ถึง 0.76 ข้อความที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ วิเคราะห์และจำแนกความแตกต่างของข้อมูลได้ถูกต้อง ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.66) และข้อความ

ที่ค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ชักจูงให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือในการทำงานได้ ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.76) เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความต้องการสามารถแสดงผลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีลำดับความสำคัญของสภาพที่คาดหวังของทักษะการทำงานแห่งอนาคตสำหรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำแนกรายด้าน (n = 379)

รายการประเมิน	สภาพปัจจุบัน		สภาพความคาดหวัง		ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	PNI Modified	ลำดับ
ด้านความสามารถในการทำความเข้าใจข้อมูลระดับสูง	3.76	0.78	4.50	0.70	0.1980	4
ด้านความคิดนอกกรอบและความคิดในเชิงปรับตัว	3.72	0.79	4.47	0.72	0.2020	1
ด้านความคิดเชิงคอมพิวเตอร์	3.78	0.81	4.52	0.70	0.1955	5
ด้านความเข้าใจในสื่อใหม่	3.76	0.80	4.51	0.70	0.2000	2
ด้านความฉลาดทางสังคม	3.74	0.79	4.49	0.71	0.1984	3
ด้านความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง	3.79	0.79	4.50	0.71	0.1886	6
ด้านความสามารถในการทำงานร่วมกันในสิ่งแวดล้อมเสมือน	3.80	0.80	4.52	0.71	0.1879	7
รวม	3.76	0.80	4.51	0.71		

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าทักษะการทำงานในปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 (S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความเห็นว่าทักษะที่มีมากที่สุด ได้แก่ ด้านความสามารถในการทำงานร่วมกันในสิ่งแวดล้อมเสมือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 (S.D. = 0.80) รองลงมา 3 อันดับ ได้แก่ ด้านความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.79) ด้านความคิดเชิงคอมพิวเตอร์ ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.81) และด้านความสามารถในการทำความเข้าใจข้อมูลระดับสูง ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ ส่วนสภาพความคาดหวังทักษะการทำงานแห่งอนาคตพบว่า มีความเห็นว่ามีค่าคาดหวังในอนาคตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 (S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคาดหวังต่อทักษะด้านความคิดเชิงคอมพิวเตอร์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 (S.D. = 0.70) รองลงมา 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความสามารถในการทำงานร่วมกันในสิ่งแวดล้อมเสมือน ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.71) ด้านความเข้าใจในสื่อใหม่ ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.70) และด้านความสามารถในการทำความเข้าใจข้อมูลระดับสูง ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็นที่พบมากที่สุด ได้แก่ ด้านความคิดนอกกรอบและความคิดในเชิงปรับตัว พบว่า มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญเท่ากับ 0.2020 รองลงมาเป็น ด้านความเข้าใจในสื่อใหม่ (PNI Modified = 0.2000)

ด้านความฉลาดทางสังคม (PNI Modified = 0.1984) ด้านความสามารถในการทำความเข้าใจข้อมูลระดับสูง (PNI Modified = 0.1980) ด้านความคิดเชิงคอมพิวเตอร์ (PNI Modified = 0.1955) ด้านความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง (PNI Modified = 0.1886) และด้านความสามารถในการทำงานร่วมกันในสิ่งแวดล้อมเสมือน มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญเท่ากับ 0.1879 ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นด้านความสามารถในการทำความเข้าใจข้อมูลระดับสูงที่พบมากที่สุด ได้แก่ วิเคราะห์และจำแนกความแตกต่างของข้อมูลได้ถูกต้อง มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญเท่ากับ 0.21514 รองลงมา 3 อันดับแรก ได้แก่ วิเคราะห์ทางเลือกใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน (PNI Modified = 0.20582) มีทักษะที่หลากหลายที่ส่งเสริมให้ทำงานได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (PNI Modified = 0.20238) และวิเคราะห์ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้อง (PNI Modified = 0.19789) ตามลำดับ

2. ความต้องการจำเป็นด้านความคิดนอกกรอบและความคิดในเชิงปรับตัวที่พบมากที่สุด ได้แก่ วิเคราะห์และสร้างนวัตกรรมที่เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญเท่ากับ 0.22135 รองลงมา 3 อันดับแรก ได้แก่ แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกินความคาดหมายได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว (PNI Modified = 0.22055) วิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์หรือปัญหาที่เกินความคาดหมายได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว (PNI Modified = 0.21736) และใช้เทคนิคที่หลากหลายในการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (PNI Modified = 0.20697) ตามลำดับ

3. ความต้องการจำเป็นด้านความคิดเชิงคอมพิวเตอร์ที่พบมากที่สุด ได้แก่ ออกแบบวิธีแก้ปัญหาที่ละเอียดและเป็นลำดับได้ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญเท่ากับ 0.21075 รองลงมา 3 อันดับแรก ได้แก่ รับมือกับปัญหาที่มีความซับซ้อนได้ มีกระบวนการคิดเชิงตรรกะ (PNI Modified = 0.20490) คิดคำนวณและแก้ปัญหาในรูปแบบเดียวกับคอมพิวเตอร์ (PNI Modified = 0.19986) และเข้าใจเครื่องมือและวิธีการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์อย่างเชี่ยวชาญ (PNI Modified = 0.19666) ตามลำดับ

4. ความต้องการจำเป็นด้านความเข้าใจในสื่อใหม่ที่พบมากที่สุด ได้แก่ เข้าใจลักษณะของสื่อรูปแบบใหม่ ๆ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญเท่ากับ 0.22088 รองลงมา 3 อันดับแรก ได้แก่ เข้าถึงและรู้เท่าทันเทคโนโลยี (PNI Modified = 0.21231) ใช้สื่อใหม่เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน (PNI Modified = 0.20624) และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมผ่านสื่อใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ (PNI Modified = 0.20300) ตามลำดับ

5. ความต้องการจำเป็นด้านความฉลาดทางสังคมที่พบมากที่สุด ได้แก่ มีความเมตตากรุณา และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญเท่ากับ 0.24963 รองลงมา 3 อันดับแรก ได้แก่ มีความรู้สึกไวต่อความต้องการของผู้อื่น (PNI Modified = 0.22896) ทำงานเป็นทีมได้ (PNI Modified = 0.20842) และมีมนุษยสัมพันธ์ เข้าสังคมได้ดี ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม (PNI Modified = 0.20529) ตามลำดับ

6. ความต้องการจำเป็นด้านความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างที่พบมากที่สุด ได้แก่ วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันในวัฒนธรรมที่แตกต่างได้ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญเท่ากับ 0.20113 รองลงมา 3 อันดับแรก ได้แก่ ทำงานร่วมกับผู้คนในวัฒนธรรมที่แตกต่างเพื่อบรรลุเป้าหมายในการ

ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (PNI Modified = 0.19552) สื่อสารและทำงานร่วมกับผู้คนในวัฒนธรรมที่แตกต่าง (PNI Modified = 0.19402) และใช้ภาษาที่มีความเป็นสากลและหลากหลาย (PNI Modified = 0.19306) ตามลำดับ

7. ความต้องการจำเป็นด้านความสามารถในการทำงานร่วมกันในสิ่งแวดล้อมเสมือนที่พบมากที่สุด ได้แก่ สร้างแรงจูงใจในการทำงานเพื่อสร้างนวัตกรรมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญเท่ากับ 0.21257 รองลงมา 3 อันดับแรก ได้แก่ มีความยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกันผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (PNI Modified = 0.20520) สามารถสร้างความผูกพันกับเพื่อนร่วมงานที่ทำงานร่วมกันผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (PNI Modified = 0.19201) และทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านชุมชนออนไลน์ได้ (PNI Modified = 0.19031) ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาทักษะการทำงานแห่งอนาคตจะเป็นการศึกษาพฤติกรรมและทักษะที่พึงประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมในการเสริมสร้างทักษะแห่งอนาคตแก่บัณฑิตที่ต้องเข้าสู่ตลาดแรงงาน ให้เป็นบุคคลที่มีทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในอาชีพ สามารถสร้างความรู้จากสิ่งที่ตนเองปฏิบัติ นำความรู้ใหม่ไปใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการทำงาน ทนต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มุ่งสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมรับและสามารถปรับตัวกับเทคโนโลยี นวัตกรรม และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมของบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษาให้มีทักษะเพียงพอ พร้อมจะรองรับต่องานในอนาคตที่จะเปลี่ยนไปจากเดิม เนื่องจากพัฒนาการของเทคโนโลยีที่ทำให้บทบาทหน้าที่ของงานมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลา เรียนรู้ตลอดชีวิต และเรียนรู้ในทักษะใหม่ๆ จึงเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญสำหรับคนที่เติบโตในโลกอนาคต โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากกิจกรรมเสริมทักษะการทำงานแห่งอนาคต ทั้งนี้กิจกรรมเสริมทักษะจะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาการในด้านต่างๆ อย่างสมบูรณ์ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักศึกษาแต่ละคน เพื่อให้การพัฒนาเกิดประสิทธิภาพและใช้ประโยชน์ได้จริง และสอดคล้องกับทักษะที่จะจัดทำเป็นกิจกรรมนอกชั้นเรียน การพัฒนาทักษะแห่งอนาคตนี้จำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ในรูปแบบบูรณาการทั้งการเรียนรู้จากเนื้อหาและการฝึกทักษะ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในพฤติกรรมและสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเชี่ยวชาญจนเกิดเป็นทักษะ สามารถนำมาใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทักษะแห่งอนาคตอาจนำหลักการและแนวคิดการเรียนรู้ หลากหลายรูปแบบที่เหมาะสมกับทักษะนั้น ๆ ประกอบด้วย

1. การเรียนแบบผสมผสาน (blended learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นำกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ หรือวิธีการที่หลากหลาย มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัด ความสนใจ ด้วยสื่อที่เหมาะสมกับตนเอง โดยระบบการเรียนจะทำหน้าที่เลือกสรรเฉพาะข้อดีของการเรียนแต่ละแบบผสมผสานเข้าด้วยกัน ทั้งจากในห้องเรียนและแบบออนไลน์

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างอิสระ ทำให้เกิดพฤติกรรมการเรียนเชิงรุก (active learning) และสามารถลดเวลาในการเข้าชั้นเรียน

2. การเรียนรู้ด้วยการให้ตัวแบบ (Role Model) เป็นเทคนิคการสร้างพฤติกรรมใหม่ที่อาศัยแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ด้วยการใช้ตัวแบบถ่ายทอดประสบการณ์ เพื่อให้บุคคลแสดงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของตัวแบบทำให้ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นเชิงบวกและเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบ โดยผู้เรียนจะเลือกเลียนแบบพฤติกรรมที่ได้รับผลกระทบทางบวก และจะหลีกเลี่ยงการกระทำพฤติกรรมที่ได้รับผลกระทบทางลบ

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานแห่งอนาคต

3. การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning หรือ PBL) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในโลกเป็นบริบทของการเรียนรู้ เกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา เป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาคือหลัก ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เผชิญหน้ากับปัญหาคือหลัก จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการคิดหลายรูปแบบ เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์

4. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน (Team-based Learning หรือ TBL) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันในรูปแบบทีม ส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และความรับผิดชอบต่อผู้เรียนต่อทีม พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง

5. การเรียนรู้โดยใช้เกมมิฟิเคชัน (Gamification Learning) เป็นการใช้เทคนิคในรูปแบบของเกมโดยไม่ใช้ตัวเกม เพื่อเป็นสิ่งที่ช่วยในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่สนุกสนาน ใช้กลไกของเกมเป็นตัวดำเนินการอย่างไม่น่าเบื่อ ทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตรวจสอบ ปรับปรุง และหาวิธีการแก้ไขปัญหา เป็นการนำเอาหลักการพื้นฐานในการออกแบบกลไกการเล่น เช่น แต้มสะสม (Points) ระดับชั้น (Levels) การได้รับรางวัล (Rewards) กระดานผู้นำ

(Leaderboards) หรือจัดการแข่งขันระหว่างผู้เข้าร่วม (Competition) เป็นต้น มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังทักษะการทำงานแห่งอนาคตในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการจำเป็นในทักษะด้านความคิดนอกกรอบและความคิดในเชิงปรับตัว ด้านความเข้าใจในสื่อใหม่ ด้านความฉลาดทางสังคม ด้านความสามารถในการทำความเข้าใจข้อมูลระดับสูง และด้านความคิดเชิงคอมพิวเตอร์ ในระดับความสำคัญใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของ Thailand Development Research Institute (2013) ที่กล่าวว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้กลายเป็นแนวคิดและข้อเสนอเชิงนโยบายที่องค์กรต่างๆ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนหลายแห่งทั่วโลกมีการนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการเรียนและท่องจำเนื้อหาในสาระวิชาหลักไม่เพียงพออีกต่อไปในการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกศตวรรษใหม่ภายใต้ความท้าทายใหม่ แนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็น เช่น ทักษะในการคิดขั้นสูง ทักษะในการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและการทำงาน ทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสารควบคู่กับเนื้อหาในสาระวิชาหลักและความรู้อื่นที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น ความรู้เรื่องโลก ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้ด้านพลเมือง ความรู้ด้านสุขภาพ และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รู้จักคิด รักการเรียนรู้ มีสำนึกพลเมือง มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีความสามารถในการแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดชีวิต

นอกจากนี้ ยังพบว่า ทักษะการทำงานในอนาคตที่พบจากการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของกรอบการพัฒนาความรู้ของ en Guage 21st Century Skills ของ NCREL/Metiri ที่นำเสนอองค์ประกอบของทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ว่าต้องประกอบด้วย 1) ความรู้พื้นฐานในยุคดิจิทัล 2) การคิดเชิงนวัตกรรมและสร้างสรรค์ 3) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การเพิ่มผลผลิตในระดับสูง (Buarod, 2014) ความรู้เหล่านี้เป็นความรู้ที่จะต้องมีการบูรณาการความรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญและสามารถนำไปใช้ในการทำงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำเป็นต้องมีทักษะในการทำงานทั้งความรู้เชิงวิชาการและทักษะชีวิต เพื่อให้บุคคลเตรียมความพร้อมให้ตัวเองด้วยการพัฒนาทักษะสำคัญติดตัวไว้ โดยด้าน Hard Skills ควรรู้วิธีรับมือกับหุ่นยนต์ หรือรู้วิธีการสร้าง หรือระบบปฏิบัติการของหุ่นยนต์ แต่ยังมีทักษะสำคัญที่หุ่นยนต์ทำได้ไม่เท่ามนุษย์ คือการเจรจาต่อรอง และการเอาใจเขามาใส่ใจเรา สอดคล้องกับที่ Wongkittikaiwal (2018) กล่าวว่า องค์กรจึงควรเร่งอบรม ยกระดับทักษะของพนักงาน โดยเริ่มจากตำแหน่งงานที่มีความเสี่ยงในการถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีสูงก่อน ขณะเดียวกันต้องมีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ความเห็นอกเห็นใจต่อกัน ทำงานเป็นทีม และมีความคิดสร้างสรรค์ด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐควรจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่าย ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อจัดกิจกรรมเสริมทักษะการทำงานแห่งอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การจัดกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานแห่งอนาคตควรจัดกิจกรรมเสริมให้ครอบคลุมการพัฒนาทั้ง 7 ทักษะ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะทั้งความรู้เชิงวิชาการและความรู้ในการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปใช้ในการทำงานได้ทันที

1.3 ควรส่งเสริมให้ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐมีความรู้พื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้สื่อการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย และทักษะในการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมเสริมทักษะการทำงานแห่งอนาคตควบคู่กับการเรียนรู้จากเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะควบคู่กัน และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานแห่งอนาคตที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมหรือทักษะย่อยๆ ในการส่งเสริมทักษะการทำงานแห่งอนาคต และสอดแทรกการพัฒนาทักษะในหลักสูตรการเรียนการสอน

References

- Buarod, B. (2014). Skills of the future: 21st Century Learning. *Journal of Information*, 13(1), 39-49.
- Manpower Group. (2019). *Thailand holds labor skills development - education to compete in the world market*. Retrieved August 2, 2019, from <https://www.brandbuffet.in.th/2019/03/manpower-group>.
- Office of the Nation Economic and Social Development Council. (2018). *20 Year National Strategic Master Plan (2017 - 2036)*. Bangkok: Office of the Nation Economic and Social Development Council.
- Soisakul, P. (2016). *Developing the 21st century skills for vocational students in the private vocational institutes in eastern seaboard area*. (Doctoral Dissertation). Graduate School: Burapha University. Chonburi.

- Thailand Development Research Institute. (2013). *New models in development: achieving quality growth by increasing productivity*. Retrieved August 2, 2019, from http://tdri.or.th/wp-content/uploads/2013/11/paper_3_3_YE2013.
- Thailand Development Research Institute. (2019). *Skills for the future*. Retrieved August 2, 2019, from <https://tdri.or.th/tag/ทักษะแห่งศตวรรษที่-21>.
- Thanormchayathawat, B., Vanitsuppavong, P., Niemted, W., & Portjanatanti, N. (2016). 21st Century Skills: A Challenge for Student Development. The Southern College Network. *Journal of Nursing and Public Health*, 3(2), 208-222.
- Vongvanit, S. (2007). *Needs assessment research*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Wongkittikaiwal, M. (2018). *Chula joins hands with world-class universities Analyze the necessary skills of managers and future workers*. Retrieved October 6, 2019, from <https://thestandard.co/flagship-summit-2018-skills-for-the-future>.

รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม*

A Model of Integration of Health Care Culture with Buddhist Medicines

¹นิตยาภรณ์ สุระสาย, นิสานาจ โสภภาพล และมณฑิชา รักศิลป์

¹Nittayaporn Surasai, Nisanart Sopapol and Monthicha Raksilp

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: nittayaporn.sG60@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยและพัฒนา (Research and Development) นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการพัฒนาแบบบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ (1) การศึกษาสภาพปัจจุบันของการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม (2) การพัฒนาแบบฯ และทดลองใช้แบบฯ และ (3) การประเมินผลแบบฯ โดยผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลในแต่ละระยะ จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาจำนวน 384 คน ระยะที่ 1 เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 28 คน ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน เพื่อพัฒนาแบบฯ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 60 คน (one group pre-test, post-test design) และระยะที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 19 คน ประเมินผลแบบฯ สำหรับเครื่องมือการวิจัยที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ผ่านการตรวจคุณภาพของเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และสำหรับข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ดังนี้ 1) หลักการ คือการดำเนินการพัฒนาบุคคลให้บูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมในวิถีชีวิต โดยการใช้ “ไตรศาสตร์การดูแลตนแบบวิถีธรรม” หรือการดูแลตนแบบเลิศหลักเสริม ประกอบด้วย (1) เลิศด้วยธรรม ด้วยวิธีการสวดมนต์ ฟังธรรม ทบถวณธรรม สนทนาธรรม ตั้งศีลมาปฏิบัติ และรู้เพียรรู้พักให้พอดี (2) กระทำเป็นหลัก ด้วยการรับประทานอาหารปรับสมดุลและออกกำลังกายให้เป็นหลักอย่างพอเพียง

และ (3) เสริมรู้จักประมาณ เลือกใช้วิธีการระบายพิษปรับสมดุลให้พอเหมาะ 2) วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาบุคคลให้สามารถบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมในชีวิต 3) การดำเนินการประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) สร้างความตระหนักถึงปัญหาสุขภาพ (2) ศึกษาให้เข้าใจและทดลองพิสูจน์ (3) ปฏิบัติด้วยอิทธิบาท 4 (4) เป็นแบบอย่างที่ดี (5) รวมพลังแบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ 4) ประเมินผลความรู้การรับรู้ความสามารถตนเอง การปฏิบัติและสุขภาวะองค์กรรวม 5) เจื่อนไขแห่งความสำเร็จ ได้แก่ (1) ปัจจัยภายใน: แรงแบนดาลใจ เปิดใจเรียนรู้ ศรัทธาแบบอย่างที่ดี เชื่อเรื่องวิบากกรรม (2) ปัจจัยภายนอก: ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว จิตอาสา บุคลากรสาธารณสุข แหล่งเรียนรู้การแพทย์วิถีธรรม มูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐและภาคประชาสังคม

คำสำคัญ: การบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพ; การแพทย์วิถีธรรม

Abstract

The research and development report has the purpose of presenting the development of an integrated model of health care cultures with the Buddhist Dhamma Medicine. The research was divided into 3 phases: 1) To study current conditions of health care with the Buddhist Dhamma Medicine, 2) to develop the integrated model of health care cultures and try it out, and 3) to evaluate the integrated model. The researcher collected data for each phase from a sample of 384 people. Phase 1) was collecting data from 28 core informants selected by purposive sampling. Phase 2) was focus group discussions with a group of 15 qualified persons to develop the model and try it out with the target group of 60 people selected by purposive sampling (one group pre-test, post-test design). In Phase 3), 19 experts evaluated the model. The research instruments were a test, a questionnaire, focus groups discussion records, and an in-depth interview form, which passed a quality review by 5 qualified persons. The data were analyzed with percentage, mean, standard deviation, dependent samples t-test, while the qualitative data were subject to content analysis.

The research findings were as follows.

The integrated model of health care cultures with the Buddhist Dhamma Medicine consisted of 5 components: principles, objectives, operation, evaluation and conditions for success. 1) The principles referred to the implementation of the personnel development to integrate health care cultures with the Buddhist Dhamma Medicine in their lifestyles or “a Trilogy of Cultural Self Care Model.” The Trilogy of Cultural Self Care Model consisted self-care in the forms of excellent (E), main (M) and supplement (S). (1) Excellent with Dhamma

(E: Excellent) was implemented by chanting, listening to dhamma, reviewing dhamma, discussing dhamma, practicing Buddhist principles and knowing balance of being and resting perseverance. (2) Practicing to be the main (M: Main) was implemented mainly by consuming balanced diet and exercising appropriately. (3) Supplementing for moderation was implemented by selecting ways to release the poison, adjust to a suitable balanced. 2) The objectives were to develop individuals to use the Trilogy of Cultural Self Care Model with Buddhist Dhamma Medicine in their lifestyles. 3) The operation consisted of 5 procedures (5P), namely, (1) creating health problem Awareness, (P1: Health Problem Awareness) (2) studying to perceive and prove (P2: Perceive and Prove), (3) practicing with Four Base of Success (P3: Practicality), (4) being paragon (P4: Paragon) and (5) gathering the power to share each other with sincerity (P5: Power of sharing). 4) The evaluation involved the evaluation of knowledge, perception of self-ability, implementation and holistic health. 5) The conditions of success included (1) Internal factors consisting of inspiration, opening mind to learn, good typical faith and belief in karma and (2) External factors consisting of supporting from families, volunteering, public health personnel, sources to learn Buddhist Dhamma Medicine. foundation of Buddhist Medicine of Thailand, government agencies or organizations and public social sectors.

Keywords: The Integrated Cultural Health Care Model; The Buddhist Dhamma Medicine

บทนำ

การแพทย์แผนตะวันตก มีจุดเด่นคือให้ผลดีกับกลุ่มโรคติดเชื้อ กลุ่มอาการฉุกเฉิน ตลอดจนสามารถลดความทุกข์ทรมานและกวดอาการแสดงของโรค (Sirisunthorn, 2016; Kantharadussadee Triamchaisri, 2014) ได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่การแพทย์ดั้งเดิม มีจุดเด่นในการรับมือกับกลุ่มโรคเรื้อรัง ซึ่งนับวันจะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ด้วยเหตุนี้ การแพทย์ดั้งเดิมและการแพทย์เสริมหรือการแพทย์ทางเลือก จึงได้รับความสนใจจากผู้คนทั่วโลกมากขึ้นเรื่อยๆ (Chokwiwat, 2016) จากจุดเด่นของการแพทย์ในแต่ละแผน จึงได้เกิดการนำการแพทย์แผนปัจจุบัน การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก มาบูรณาการด้วยหลักธรรมะจากพระไตรปิฎกและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนเกิดเป็นการแพทย์วิถีธรรม (Klajon, 2010; Division of Complementary and Alternative Medicine, 2012) และจากการทบทวนรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการนำการแพทย์วิถีธรรมไปใช้ในการดูแลสุขภาพ พบว่า สามารถนำไปใช้ในทุกกลุ่มอายุ และทุกกลุ่มอาการปัญหาสุขภาพ โดยองค์ความรู้และเทคนิคการฝึกปฏิบัติเน้นที่การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลักเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพด้วยตนเอง เป็นวิธีที่ประหยัด เรียบง่าย ทำให้ภาวะสุขภาพโดยรวมดีขึ้น ซึ่งเป็น

เป็นผลดีต่อการลดโรคเรื้อรังต่างๆ (Klajon, 2010; Phrapalad Somchai Payogo, and Uthai Sudsukh, 2015; Pingwong, and Chanraeng, 2016; Rattanachon, 2017; Tangvinit, 2016; Nasa-arn et al. 2019)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม พบว่ามีผลดีต่อสุขภาพกาย ลดโรค ลดค่าใช้จ่าย เพิ่มความสามารถในการพึ่งตนเอง ดังเช่น ผลการศึกษาของ Klajon (2010) ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 - พ.ศ. 2558 จำนวนรวม 63,399 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1,542 กรณีศึกษา (2,316 โรคหรืออาการ) ผลพบว่ามีสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไปด้านร่างกายในทางที่เป็นประโยชน์ คือ หายจากโรคหรืออาการแสดง ร้อยละ 30.74 หรือจำนวน 712 โรคหรืออาการแสดง และมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นร้อยละ 59.67 การใช้องค์ความรู้แพทย์วิถีธรรมในการดูแลสุขภาพ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในเวลา 5 วัน ภาวะสุขภาพโดยรวมดีขึ้น น้ำหนักตัวลดลงร้อยละ 81.13 ซึ่งเป็นผลดีต่อการลดโรคเรื้อรังต่าง ๆ และ Surasai (2016) พบว่า ผู้ต้องขังหญิงเรือนจำกลางนครพนมที่ใช้องค์ความรู้การแพทย์วิถีธรรมในการดูแลสุขภาพเป็นเวลา 7 เดือน มีค่าเฉลี่ยของระดับดัชนีมวลกายก่อนและหลังการทดลองเท่ากับ 25.60 และ 23.90 ตามลำดับ นอกจากนั้น ผลการประเมินโครงการสร้างครอบครัวสุขภาพดีวิถีธรรมเพื่อชาวร้อยแก่นสารสินธุ์ไร้พุงไร้โรค กลุ่มตัวอย่าง 3,871 คน ผลการประเมินสุขภาพหลังการเข้าค่ายอบรมมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น พฤติกรรมสุขภาพภาพรวมอยู่ระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 1.56$ S.D.=.56) ผลกระทบ ด้านลดค่าใช้จ่ายและการพึ่งตนเอง โดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงมีคะแนนเฉลี่ยในระดับสูง ($\bar{X} = 2.55$, S.D.= .68) (Nasa-arn et al. 2019)

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมของผู้เข้าอบรม ย้อนหลังตั้งแต่ ปี 2556-2560 ณ ศูนย์สุขภาพพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สวนป่านาบุญ 1 จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 2,580 คน พบว่า ส่วนใหญ่ เป็นโรคกระดูกและกล้ามเนื้อ รองลงมา คือ โรคความดันโลหิตสูง มะเร็ง ภูมิแพ้ เบาหวานและไมเกรน ตามลำดับ ในจำนวนนี้ พบว่า ปฏิบัติการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมได้ในช่วง 2-3 เดือนแรกและหยุดปฏิบัติ จำนวน 566 คน (ร้อยละ 21.94) ซึ่งในจำนวนนี้ พบว่า 283 คน (ร้อยละ 50) ให้เหตุผลว่า ไม่สามารถทำได้ ไม่มีเวลา และรับประทานยาแผนปัจจุบันสะดวกกว่า ในขณะที่พบว่า 194 คน (ร้อยละ 34.27) หยุดปฏิบัติทั้ง 9 ข้อ เพราะอาการดีขึ้นและหายเป็นปกติ และ 89 คน (ร้อยละ 15.72) อาการยังไม่ดีขึ้นแต่หยุดปฏิบัติทั้ง 9 ข้อ และไม่ได้ไปพบแพทย์ตามนัด เนื่องจากไม่มีญาติหรือผู้ดูแล โดยพบว่าในจำนวนนี้ มีภาวะแทรกซ้อนจากโรคความดันโลหิตสูงและเบาหวาน ถึงร้อยละ 68.88 และเป็นโรคไตวายระยะท้าย ถึง ร้อยละ 29.98 (Triyasut et al. 2018) ซึ่งจะเห็นได้ว่า การแพทย์วิถีธรรม ถึงแม้จะสามารถนำไปใช้ในทุกลุ่มอายุ และทุกลุ่มอาการของปัญหาสุขภาพ และทำให้ภาวะสุขภาพโดยรวมดีขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Surasai (2016) ที่พบว่า การนำการแพทย์ทางเลือกวิถีธรรมไปใช้ในการดูแลสุขภาพให้ได้ผลดีนั้นต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าบุคลากรสาธารณสุขจะต้องเรียนรู้และปฏิบัติจนเกิดผลเป็นที่ประจักษ์ด้วยตนเองก่อน จึงจะสามารถมีพลังถ่ายทอดองค์ความรู้การแพทย์ทางเลือกวิถีธรรมสู่ประชาชนที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีและมีสุขภาพโดยรวม (Phrapalad Somchai Payogo (Damnoen), PhramahaWeeratisVarinto (Inthapho), and Yota Chaivoramankul, 2020)

ศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สวนป่านาบุญ1 อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร เป็นพื้นที่ถ่ายทอดองค์ความรู้การแพทย์วิถีธรรมสู่ประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2551 ในรูปแบบค่ายอบรมแบบพักค้างแก่บุคคลและหมู่คณะผู้สนใจทั่วไป ประกอบกับเขตสุขภาพที่ 7 ซึ่งประกอบด้วย 4 จังหวัดได้แก่ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคามและกาฬสินธุ์ ได้จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาธารณสุขให้เรียนรู้การดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมและขยายผลการดูแลสุขภาพสู่ประชาชนในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลรวมทั้งสิ้น 60 แห่ง ซึ่งเขตสุขภาพที่ 7 เป็นเขตสุขภาพแห่งเดียวที่กำหนดนโยบายพัฒนานวัตกรรมเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม โดยจัดทำโครงการสร้างครอบครัวสุขภาพดีวิถีธรรมเพื่อชาวร้อยแก่นสารสินธุ์ไร้พุงไร้โรค ในปี 2560-2561 มีผู้ผ่านการอบรม จำนวน 4,000 คน (Nasa-arn et al. 2019)

จากการทบทวนวรรณกรรมแสดงให้เห็นว่า นวัตกรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์เพื่อฝ่าทางตันปัญหาสุขภาพที่จะทำให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ และสามารถตอบสนองนโยบายสุขภาพแห่งชาติ แต่การศึกษายังพบปัญหาและอุปสรรคคือ การทำพฤติกรรมดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมไม่ต่อเนื่อง และท้ายสุดตามด้วยการหยุดพฤติกรรมดังกล่าว ทำให้โรคหรือปัญหาสุขภาพกำเริบและมีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ และจากการศึกษา พบว่า ยังไม่มีรายงานวิจัยใดศึกษาอย่างเป็นระบบในจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติ ร่วมกับการเป็นนាំการแพทย์วิถีธรรมไปใช้ในครอบครัว ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะหัวหน้าทีมขับเคลื่อนการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม จึงใช้เขตสุขภาพที่ 7 เป็นพื้นที่ศึกษา โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างรอบด้านในการศึกษาสภาพปัจจุบันของการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม แนวปฏิบัติที่ดีในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม ร่วมกับองค์ความรู้ดังกล่าวมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบและการพัฒนารูปแบบฯ ทั้งนี้เพื่อให้ได้รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม นำไปสู่การสร้างต้นแบบเขตสุขภาพที่ 7 เพื่อเป็นต้นแบบให้กับเขตสุขภาพอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้
ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม (การวิจัย: Research : R₁) เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในการพัฒนา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจสภาพการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนอายุ 20 ปี ขึ้นไปที่อาศัยในเขตสุขภาพที่ 7 (ร้อยแก่นสารสินธุ์) จำนวน 4,000 คน จาก 4 จังหวัด ได้แก่ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 351 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970: 607-610, อ้างถึงในธีรภูมิ เอกะกุล 2555: 121) ปรับขนาดตัวอย่างเป็น 384 คนเพื่อความเข้มแข็งของข้อมูล สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 เลือกจังหวัดตัวอย่าง ได้จังหวัดกาฬสินธุ์ ขั้นตอนที่ 2 เลือกตำบลตัวอย่าง ขั้นตอนที่ 3 เลือกตัวอย่าง ได้ตัวอย่างจาก 2 ตำบล คือตำบลศรีวิชัย อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ และตำบลกุดสิมคุ้มใหม่ อำเภอเขาวง ตำบลละ 192 คน รวม 384 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ขอบเขตของเนื้อหาได้แก่ ความเข้าใจถึงวิธีการใช้เทคนิค 9 ข้อของการแพทย์วิถีธรรม และประสบการณ์ดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.8-1.00 ค่าคะแนนความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.92 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความคิดเห็นต่อประสบการณ์ดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมและแปลผล ดังนี้ ช่วงคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.67 คะแนนขึ้นไป หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก ระหว่าง 2.34-3.67 คะแนนเห็นด้วยในระดับปานกลาง และน้อยกว่า 2.34 คะแนนเห็นด้วยในระดับน้อย

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาสภาพการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 16 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์คัดเลือกคือ 1) เป็นจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมสังกัดเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เป็นผู้มียอายุ 20 ปีขึ้นไป 3) เป็นแบบอย่างที่ดีในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมในวิถีชีวิต 5 ปีขึ้นไป การสนทนากลุ่มดำเนินการ 1 ครั้ง ใช้เวลา 2 ชั่วโมง และผู้วิจัยสัมภาษณ์รายบุคคลเฉลี่ยคนละ 60 นาที วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม (การพัฒนา (Development: D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development) ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย และการวิจัย (Research: R₂) เป็นการทดลองใช้เครื่องมือ) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยร่างรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม และคู่มือการใช้รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมโดยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึง นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ในระยะที่ 1 มาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบ ฯ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบฯโดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อวิพากษ์รูปแบบฯ ซึ่งดำเนินการจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม วิพากษ์รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพ

ด้วยการแพทย์วิถีธรรม ผลการวิจัยรูปแบบฯของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นประเด็นสำคัญมากที่สุดที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไข คือ การจัดลำดับความสำคัญของเทคนิค 9 ข้อหรือยา 9 เม็ดใหม่ ให้นำไปปฏิบัติตามลำดับความสำคัญ ซึ่งแนวปฏิบัติตามหลักการแพทย์วิถีธรรมหรือเทคนิค 9 ข้อหรือยา 9 เม็ดเดิม ได้แก่ 1) การรับประทานสมุนไพรปรับสมดุลร้อนเย็น 2) การกัวซาหรือการชูระบายพิษทางผิวหนัง 3) การสวนล้างพิษออกจากลำไส้ใหญ่ด้วยสมุนไพรที่ถูกลมดุล (ดีท็อกซ์) 4) การแช่มือแช่เท้าหรือส่วนที่ไม่สบายในน้ำสมุนไพรตามภาวะร้อน-เย็นของร่างกาย 5) การพอก ทา หยอด ประคบ อบ อาบ เช็ด ด้วยสมุนไพร 6) การออกกำลังกายกวดจุดลมปราณ โยคะ กายบริหาร ที่ถูกต้อง 7) การรับประทานอาหารปรับสมดุล ตามภาวะร้อน-เย็นของร่างกาย 8) ใช้ธรรมะ ละบาป บำเพ็ญบุญกุศล ทำจิตใจให้ผ่องใส คบมิตรดีสร้างสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี 9) รู้เพียร รู้พักให้พอดี (Klajon, 2015) ซึ่งได้จัดกลุ่มตามลำดับความสำคัญและการนำไปใช้ โดยนำเสนอเป็นการดูแลสุขภาพ 3 แบบ คือ การดูแลตนแบบวัฒนธรรมเลิศหลักเสริม ในส่วนของการดำเนินการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม ปรับเป็นการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ (1) ตระหนักถึงปัญหาสุขภาพ (2) ศึกษาให้เข้าใจและทดลอง (3) ปฏิบัติด้วยอิทธิบาท 4 (4) เป็นแบบอย่างที่ดี (5) รวมพลังแบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ ในส่วนของคู่มือการใช้รูปแบบฯ ประกอบด้วย 12 หน่วยการเรียนรู้ คือ 1) การตระหนักถึงความสำคัญของการมีสุขภาพดี 2) หลักการดูแลตนแบบวิถีธรรม 3) การดูแลตนแบบเลิศด้วยธรรมะและรู้เพียรรู้พักให้พอดี 4) การดูแลตนแบบหลักด้วยการรับประทานอาหารปรับสมดุลให้พอเพียง 5) การดูแลตนแบบหลักด้วยการออกกำลังกายให้พอเพียง 6) การดูแลตนแบบเสริมด้วยการระบายพิษปรับสมดุลให้พอเหมาะ 7) การประยุกต์ใช้การดูแลตนแบบเลิศหลักเสริมเพื่อสุขภาพที่ดี 8) การปฐมพยาบาลเบื้องต้นด้วยการดูแลตนแบบวิถีธรรม 9) การเป็นตัวอย่างที่ดี “ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน” 10) การเป็นตัวอย่างที่ดี “ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน” 11) เป็นมิตรดี “แบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์” และ 12) การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี (นิเวศวิทยาวัฒนธรรม)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งดำเนินการโดยการจัดอบรมการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบฯ ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จากเขตสุขภาพที่ 7 (ร้อยแก่นสารสินธุ์) 4 จังหวัด ๆ ละ 15 คน รวม 60 คน เกณฑ์คัดเข้า คือ 1) มีอายุ 20 ปีขึ้นไป 2) เคยผ่านการอบรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม 3) อาศัยอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของเขตสุขภาพที่ 7 (ร้อยแก่นสารสินธุ์) และเกณฑ์คัดออกคือ 1) ไม่สามารถร่วมกิจกรรมได้ตลอดโครงการ หรือ 2) ไม่สมัครใจร่วมโครงการวิจัยต่อไป ระยะเวลา 5 วัน กลุ่มทดลองพักค้างในสถานที่อบรม โดยวิธีการบรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยากรกระบวนการคือผู้วิจัยและจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมที่ผ่านการรับรองเป็นวิทยากรหลักสูตรการแพทย์วิถีธรรมเพื่อการพึ่งตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม 2 ชุด คือแบบสอบถามชุดที่ 1 ได้แก่แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถตนเอง การปฏิบัติดูแลสุขภาพ และสุขภาพแบบองค์รวม และแบบสอบถามชุดที่ 2 ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการอบรมการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่า ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และDependent Samples t-test

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม (การพัฒนา (Development:D₂) เป็นการประเมินผลและปรับปรุง) โดยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของรูปแบบฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 19 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง กำหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถตรงในการประเมินรูปแบบฯ ดังนี้ 1) จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป 2) มีความรู้และประสบการณ์ด้านการแพทย์แผนปัจจุบัน ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการแพทย์แผนพื้นบ้าน หรือด้านการแพทย์ทางเลือก ด้านใดด้านหนึ่ง และ 3) มีประสบการณ์ด้านการแพทย์วิถีธรรมในบทบาทวิทยากรหรือเคยร่วมพัฒนาหลักสูตรการแพทย์วิถีธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของรูปแบบฯ ใช้ข้อความทั้งหมด จำนวน 11 ข้อ มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและการแปลผล ดังนี้ ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 คะแนน หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด, ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 คะแนน หมายถึง อยู่ในระดับมาก, ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 คะแนน หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง, ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 คะแนน หมายถึง อยู่ในระดับน้อย และช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 คะแนน หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาด้านจริยธรรมในการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เลขที่ HE622038 ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2563 หมดอายุวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2564 ผู้วิจัยได้พิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย กลุ่มตัวอย่างลงนามยินยอมเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจและสามารถปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการหรือจะยุติการเข้าร่วมโครงการ

ผลการวิจัย

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยนำเสนอสาระจากการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม

ผลการวิเคราะห์การวิจัย พบว่า ผู้เคยผ่านการอบรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมส่วนใหญ่เข้าใจถึงวิธีการใช้ ร้อยละ 80.40 ด้านประสบการณ์ในการใช้ ยา 9 เม็ดของการแพทย์วิถีธรรม 1 เดือนที่ผ่านมา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.93, SD =1.32) ค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือประสบการณ์ในการใช้ยาเม็ดที่ 9 การรู้เพียรรู้พักให้พอดี ($\bar{X}$ =4.01, SD =1.17) อยู่ในระดับสูง รองลงมาคือ ยาเม็ดที่ 8 การใช้ธรรมะ ละบาบ บำเพ็ญบุญ เพิ่มพูนใจไร้กังวล คบมิตรดีสหายดี สร้างสังคมสิ่งแวดล้อมดี ($\bar{X}$ =3.60, SD =1.31) อยู่ในระดับปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือยาเม็ดที่ 5 การพอก ทา หยอด ประคบ อบ อาบ เช็ดด้วยสมุนไพรที่ถูกต้อง ($\bar{X}$ =2.29, SD =1.27) อยู่ในระดับต่ำ รองลงมาคือยาเม็ดที่ 4 การแช่มือแช่เท้าหรือส่วนที่ไม่สบายด้วยน้ำ

สมุนไพรมีถูกกัน ($\bar{X}=2.30$, $SD=1.39$) อยู่ในระดับต่ำ จากการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ในประเด็นการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมในวิถีชีวิตได้ต่อเนื่อง มีกระบวนการดำเนินการดังนี้ 1) การตระหนักถึงปัญหาสุขภาพ 2) ศึกษาหาความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมที่ถูกตรง 3) ปฏิบัติจริงในวิถีชีวิตด้วยความยินดีพากเพียรตั้งมั่นและทบทวนตรวจสอบ (อิทธิบาท 4) เป็นต้นแบบบุคคลสุขภาพดี และ 5) ช่วยเหลือบุคคลที่ศรัทธาหรือบุคคลที่ยินดีรับความช่วยเหลือ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม

รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งผ่านการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ คือการดำเนินการพัฒนาบุคคลที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดศาสนา ทั้งกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงให้บูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมในวิถีชีวิต โดยการบูรณาการเทคนิคปฏิบัติ 9 ข้อใหม่และเพื่อให้ผู้นำไปใช้ได้รับรู้ระดับความสำคัญในการนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในวิถีชีวิต รูปแบบที่ได้รับการพัฒนาใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่ เรียกว่า ไตรศาสตร์การดูแลตนแบบวิถีธรรม (Trilogy of Cultural Self Care) หรือ “แบบ EMS Cultures” ประกอบด้วย การดูแลตนแบบวัฒนธรรมเลิศ (E) หลัก (M) เสริม (S) ได้แก่

1) การดูแลตนแบบวัฒนธรรมเลิศหรือเลิศด้วยธรรม (E: Excellent) ด้วยการใช้ธรรมะเป็นหลักการดำเนินชีวิต โดยการสวดมนต์ ฟังธรรม ทบทวนธรรม สนทนาธรรม ตั้งศีลมาปฏิบัติ และรู้เพียรรู้จักให้พอดี

2) การดูแลตนแบบวัฒนธรรมหลักหรือกระทำเป็นหลัก (M: Main) ด้วยการรับประทานอาหารปรับสมดุลและออกกำลังกายเป็นประจำอย่างพอเพียง

3) การดูแลตนแบบวัฒนธรรมเสริมหรือเสริมรู้จักประมาณตน (S: Supplement) ด้วยการใช้วิธีการระบายพิษออกจากร่างกายปรับสู่สมดุลให้พอเหมาะกับสภาวะร้อนเย็นของร่างกาย ได้แก่ การรับประทานสมุนไพรรักษาสมดุล การกัวซา การสวนล้างลำไส้ใหญ่ การแช่ พอก ทา หยอด ประคบ อบ อาบ และเช็ดด้วยสมุนไพรรักษาสมดุล

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อพัฒนาบุคคลให้สามารถบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมในวิถีชีวิต

องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินการของรูปแบบ ใช้ไตรศาสตร์การดูแลตนแบบวิถีธรรมในวิถีชีวิต ด้วยการดำเนินการ 5 ขั้นตอน (5P) ได้แก่ (1) ตระหนักถึงปัญหาสุขภาพ (P1 : Problem Awareness) (2) ศึกษาไตรศาสตร์การดูแลตนแบบวิถีธรรมให้เข้าใจและทดลองพิสูจน์ (P2 : Perceive & Prove) (3) ปฏิบัติไตรศาสตร์การดูแลตนแบบวิถีธรรมด้วยอิทธิบาท 4 (P3 : Practicality) (4) เป็นแบบอย่างที่ดีไตรศาสตร์การดูแลตนแบบวิถีธรรม (P4 : Paragon) (5) รวมพลังแบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ (P5 : Power of sharing)

องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลของรูปแบบ ประกอบด้วย การประเมินความรู้ การรับรู้ความสามารถตนเอง การปฏิบัติดูแลสุขภาพ และสุขภาวะองค์รวม ได้แก่ สุขภาวะทางกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ

องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขแห่งความสำเร็จได้แก่ (1) ปัจจัยภายใน : แรงบันดาลใจ เปิดใจเรียนรู้ ศรัทธาแบบอย่างที่ดี เชื่อเรื่องวิบากกรรม (2) ปัจจัยภายนอก : สนับสนุนจากครอบครัว จิตอาสา บุคลากรสาธารณสุข แหล่งเรียนรู้การแพทย์วิถีธรรม มูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐภาคประชาชน

2.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม

การวิเคราะห์ความรู้เรื่องการดูแลตนแบบวิถีธรรม การรับรู้ความสามารถตนเอง การปฏิบัติดูแลตนวิถีธรรม สุขภาวะองค์รวมกลุ่มทดลองก่อนและหลังการอบรมเรื่องการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องการดูแลตนแบบวิถีธรรม การรับรู้ความสามารถตนเอง การปฏิบัติดูแลตนวิถีธรรม สุขภาวะองค์รวมก่อนและหลังการทดลอง ($n = 60$)

	คะแนนและการแปลผล				Mean Difference	t	p-value
	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง				
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD			
ความรู้การดูแลตนแบบวิถีธรรม	22.70	4.500	25.07	1.593	2.367	-3.945	<.001*
การรับรู้ความสามารถตนเอง	145.33	16.05	157.45	11.71	-9.900	-5.560	<.001*
การปฏิบัติดูแลตนแบบวิถีธรรม	145.90	21.68	164.28	19.06	-19.067	-6.241	<.001*
สุขภาวะองค์รวม	81.85	8.55	89.30	4.720	-7.450	-6.323	<.001*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องการดูแลตนแบบวิถีธรรม การรับรู้ความสามารถตนเอง การปฏิบัติดูแลตนแบบวิถีธรรม สุขภาวะองค์รวมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการอบรมการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม โดยรวม ($n=60$)

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S	แปลผล
ด้านวิทยากร	4.53	0.43	มากที่สุด
ด้านเนื้อหา	4.60	0.56	มากที่สุด
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.53	0.48	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.38	0.56	มาก
ด้านผลลัพธ์	4.49	0.44	มาก

รวม	4.51	0.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการอบรมเรื่องการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$, $SD=0.38$)

3. ผลการประเมินรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม

ผลการประเมินรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 19 ท่าน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

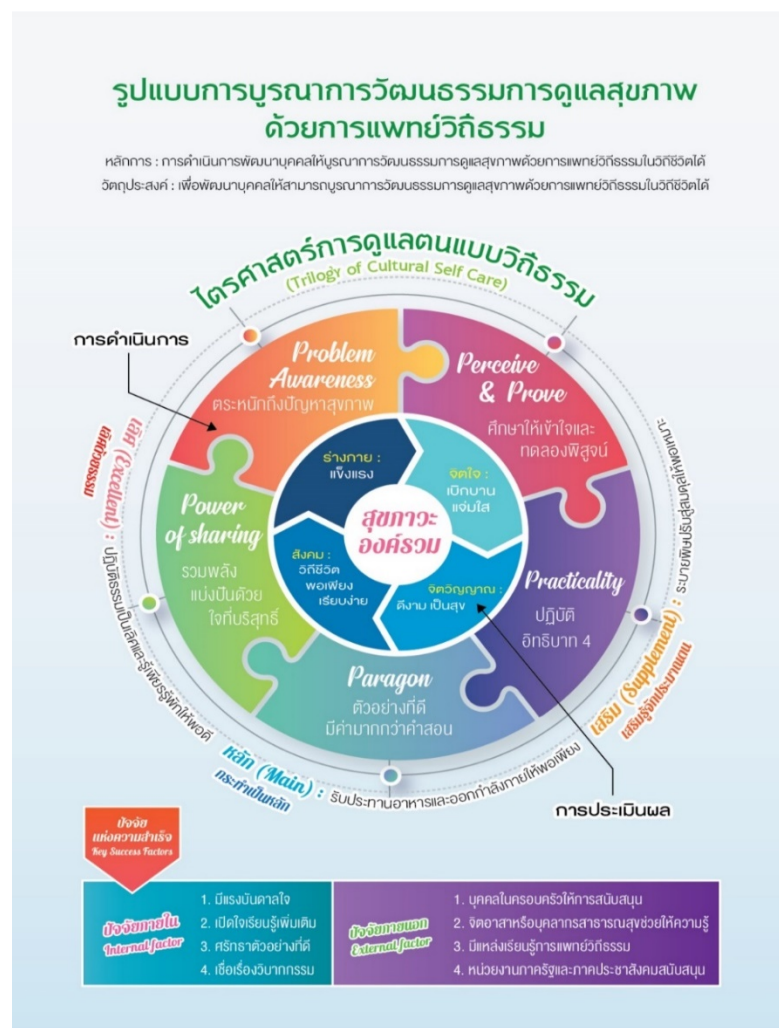
องค์ประกอบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. หลักการของรูปแบบ	4.70	0.48	มากที่สุด	4.80	0.42	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.80	0.42	มากที่สุด	4.70	0.48	มากที่สุด
3. การดำเนินการของรูปแบบ	4.72	0.45	มากที่สุด	4.64	0.48	มากที่สุด
4. การประเมินผล	4.63	0.50	มากที่สุด	4.46	0.52	มาก
5. เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ	4.79	0.42	มากที่สุด	4.71	0.47	มากที่สุด
รวม	4.68	0.47	มากที่สุด	4.61	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$, $SD=0.47$) และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.61$, $SD=0.50$)

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยเรื่องรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมนี้ ทำให้ได้รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมใหม่ โดยรูปแบบนี้มีองค์ความรู้ใหม่ที่มีจุดเด่นแตกต่างจากการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมเดิม และไม่เคยปรากฏในการศึกษาใดมาก่อน คือ การดำเนินการพัฒนาบุคคลให้บูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมในวิถีชีวิตได้ โดยการบูรณาการเทคนิคปฏิบัติตามหลักการแพทย์วิถีธรรม 9 ข้อใหม่ เรียกชื่อว่า “ไตรศาสตร์การดูแลตนแบบวิถีธรรม (Trilogy of Cultural Self Care)” หรือ “แบบ EMS Cultures” ประกอบด้วย 1) การดูแลตนแบบวัฒนธรรมเลิศหรือเลิศด้วยธรรม (E : Excellent) หมายถึงการใช้หลักธรรมะในวิถีชีวิต ได้แก่การสวดมนต์ ฟังธรรม ทบทวนธรรม สนทนาธรรม ตั้งศีลมาปฏิบัติ และรู้เพียรรู้พักให้พอดี 2) การดูแลตนแบบหลัก หรือกระทำเป็นหลัก (M : Main)

หมายถึงการรับประทานอาหารปรับสมดุลและออกกำลังกายเป็นประจำอย่างพอเพียง 3) การดูแลตนแบบวัฒนธรรมเสริมหรือเสริมรู้จักประมาณตน (S : Supplement) หมายถึงการเลือกใช้วิธีการระบายพิษออกจากร่างกายปรับสมดุลให้พอเหมาะกับสภาวะร้อนเย็นของร่างกาย ได้แก่ การรับประทานสมุนไพรปรับสมดุล การใช้สมุนไพรปรับสมดุลร่างกายด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การแช่ การพอก การทา การหยอด การประคบ การอบ การอาบและการเช็ด การชูดระบายพิษจากผิวหนังหรือการกั้วชา และการสวนล้างลำไส้ใหญ่ การดำเนินการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมในวิถีชีวิตให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย การดำเนินการ 5 ขั้นตอน (5P) ได้แก่ (1) การสร้างความตระหนักถึงปัญหาสุขภาพ (P1 : Problem Awareness) (2) การศึกษาไตรศาสตร์การดูแลตนแบบวิถีธรรมให้เข้าใจและทดลองพิสูจน์ (P2 : Perceive & Prove) (3) การปฏิบัติตามไตรศาสตร์การดูแลตนแบบวิถีธรรมด้วยอิทธิบาท 4 (P3 : Practicality) (4) การเป็นแบบอย่างที่ดีในการดูแลตนแบบวิถีธรรม (P4 : Paragon) และ (5) การรวมพลังแบ่งปันด้วยใจที่บริสุทธิ์ (P5 : Power of sharing) เจื่อนไขสนับสนุนให้การบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมประสบความสำเร็จได้มาจากปัจจัยภายในของบุคคล ได้แก่ เกิดแรงบันดาลใจ เปิดใจที่จะเรียนรู้ มีศรัทธาแบบอย่างที่ดี เชื่อเรื่องวิบากกรรม และมีปัจจัยภายนอกสนับสนุน ได้แก่ ครอบครัว บุคลากรสาธารณสุข จิตอาสาแพทย์วิถีธรรม รวมทั้งเข้าถึงแหล่งเรียนรู้การแพทย์วิถีธรรม โดยมีองค์กรแพทย์วิถีธรรม และองค์กรภาครัฐหรือภาคประชาชนอื่น ๆ ให้การสนับสนุน ประเมินผลการใช้รูปแบบฯด้วยการประเมินสภาวะองค์รวม

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม โดยใช้ “ไตรศาสตร์การดูแลตนแบบวิถีธรรม (Trilogy of Cultural Self Care) หรือ “การดูแลตนแบบวัฒนธรรมเลิศหลักเสริม (EMS Cultures)” อภิปรายผลได้ ดังนี้

1) การดูแลตนแบบวัฒนธรรมเลิศหรือเลิศด้วยธรรม (Excellent) เป็นการดูแลสุขภาพด้วยหลักธรรมซึ่งเป็นเทคนิคปฏิบัติที่มีฤทธิ์เลิศ แต่ละชีวิตควรพากเพียรทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เนื่องจากเป็นการดูแลสุขภาพด้านนามธรรมที่มีฤทธิ์เลิศยอสุดกว่าทุกวิธีในโลก โดยใช้วิธีการสวดมนต์ ฟังธรรม ทบทวนธรรม สนทนาธรรม ตั้งศีลปฏิบัติ และรู้เพียรรู้พักให้พอดี สอดคล้องกับการนำเสนอของ Pingwong, and Chanraeng (2016) ที่นำเสนอไว้ว่า “การดูแลสุขภาพตามแนวทางพระพุทธศาสนา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน มีการดูแลสุขภาพทั้งในภาวะปกติและภาวะเจ็บป่วย การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค” สอดคล้องกับการนำเสนอของ Tangvinit (2016) ที่นำเสนอไว้ว่า “สามารถนำหลักพุทธธรรมหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา มาประยุกต์ใช้ดูแลสุขภาพกายและใจ”

2) การดูแลตนแบบวัฒนธรรมหลักหรือกระทำเป็นหลัก (Main) เป็นการดูแลสุขภาพด้วยเทคนิคปฏิบัติหลัก แต่ละชีวิตควรทำเป็นหลัก ทำเป็นประจำให้สม่ำเสมอจนเป็นปกติของชีวิต เนื่องจากเป็นการดูแลสุขภาพที่มีฤทธิ์สูงที่สุดด้านรูปธรรมหรือด้านวัตถุ ซึ่งต้องทำเป็นหลักควบคู่กับด้านนามธรรม ได้แก่ 1) การรับประทานอาหารและสมุนไพรปรับสมดุลตามภาวะร้อนเย็นของร่างกาย และ 2) การออกกำลังกาย กดจุดลมปราณ โยคะ กายบริหารที่ถูกต้อง สอดคล้องกับการนำเสนอของ Payogo, and Sudsukh (2015) ที่นำเสนอไว้ว่า “รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังเชิงพุทธบูรณาการ ประกอบด้วยเทคนิค 3 ส. 3 อ. 1 น. หรือ 3 ส. (สวดมนต์ สมาธิ สนทนาธรรม) 3 อ. (อาหารถูกหลักโภชนาการ ออกกำลังกาย อารมณ์ดี) 1 น. (นาฬิกาชีวิต)” และ Thanawut (2010) ได้จัดทำโครงการหัวใจใหม่-ชีวิตใหม่ โรงพยาบาลเชียงรายฯ แนะนำผู้ป่วย 4 เรื่องหลัก คือ “อาหาร การออกกำลังกาย โยคะ และการดูแลจิตวิญญาณ”

3) การดูแลตนแบบวัฒนธรรมเสริมหรือเสริมรู้จักประมาณตน (S : Supplement) เป็นการปฏิบัติเสริมด้วยการระบายพิษปรับสมดุลให้พอเหมาะ เนื่องจากการระบายพิษจากร่างกายเป็นวิธีการเพื่อปรับสมดุลร่างกาย เมื่อมีการสะสมพิษมากมีโอกาที่จะเจ็บป่วยไม่สบาย หรือเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้สบายผ่อนคลาย การปฏิบัติเสริม ได้แก่ การรับประทานสมุนไพร การกัวซา การสวนล้างพิษออกทางลำไส้ใหญ่ การแช่มือแช่เท้าหรือส่วนที่ไม่สบายในน้ำสมุนไพร การพอกทา การหยอดตาหยอดหู การประคบ การอบ การอาบสมุนไพร ซึ่งเป็นวิธีการดูแลสุขภาพที่ให้เลือกปฏิบัติเป็นบางครั้งตามความเหมาะสม เช่น เมื่อมีอาการไม่สบายหรือส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งวัฒนธรรมเสริมทุกวิธีได้รับการคัดสรรวิธีที่มีประสิทธิภาพสูง สอดคล้องกับการนำเสนอของ Navaboonniyom (2017) ที่นำเสนอไว้ว่า “การพอกเข้าด้วยสมุนไพรฤทธิ์เย็นสามารถเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการบำบัดและบรรเทาอาการปวดเข้าในผู้สูงอายุ” รวมทั้ง Rattanachon (2017) ที่นำเสนอไว้ว่า “การ

ประยุกต์ใช้เทคนิคการจดจุดเส้นลมปราณที่แขนต่ออาการปวดคอบ่าไหล่ สามารถลดระดับความปวดคอบ่าไหล่ได้จริง”

ผลการประเมินรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมในการวิจัยครั้งนี้ พัฒนามาจากการสังเคราะห์การศึกษาสภาพปัจจุบันของการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม การสนทนากลุ่มจิตอาสาแพทย์วิถีธรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึก จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมประจำศูนย์วิชาการการแพทย์วิถีธรรม จิตอาสาแพทย์วิถีธรรมเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจิตอาสาแพทย์วิถีธรรมที่เป็นบุคลากรสาธารณสุขในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ร่วมกับการทบทวนเอกสาร ความเป็นมา นโยบายและยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม ร่วมกับการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบ พบว่า ความถี่สูงสุด 5 อันดับแรกคือ หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการ/วิธีดำเนินงานของรูปแบบ การประเมินผลของรูปแบบ และเงื่อนไขของรูปแบบ มาจัดทำเป็น (ร่าง) รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม และคู่มือการใช้รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม ซึ่งผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม จำนวน 15 คน เพื่อร่วมกันพัฒนา (ร่าง) รูปแบบฯ ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมกันให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองใช้รูปแบบโดยการอบรมการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม ทำให้ได้มาซึ่งรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม รูปแบบที่ได้จึงมีความครอบคลุมในทุกการปฏิบัติตามหลักการ ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญจึงได้ประเมินว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจริงในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัย พบว่ารูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ดังนั้น ผู้บริหารหน่วยงานด้านสุขภาพ ควรกำหนดให้รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่นำไปขับเคลื่อนการพัฒนาความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนร่วมกับงานสุขภาพด้านอื่น ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ด้านสุขภาพ ที่มียุทธศาสตร์ที่ 1 คือ เร่งการเสริมสร้างสุขภาพคนไทยเชิงรุก เพื่อให้บุคคลมีความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องด้านพฤติกรรมสุขภาพ มีการเรียนรู้ มีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพลดลง สามารถช่วยเหลือ ดูแลตนเองและชุมชน

1.2 หน่วยงานด้านสุขภาพหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนควรนำรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงาน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสุขภาวะองค์รวมของประชาชน ดังจะเห็นได้ว่า รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมเป็นการสร้างสุขภาวะแบบองค์รวมครอบคลุมทั้ง 4 มิติ ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางจิตวิญญาณ

1.3 นำรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรมที่ได้รับการพัฒนาไปใช้เป็นเครื่องมือในการให้ความรู้ประชาชนในการจัดอบรมสุขภาพแพทย์วิถีธรรมในศูนย์วิชาการการแพทย์วิถีธรรมของสถาบันวิชาการาม มูลนิธิแพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยประเมินผลเพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์วิถีธรรม โดยมีการติดตามในระยะยาวและประเมินผลที่เกิดขึ้น ในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน

References

- Chokwiwat, W. (2016). *WHO Traditional Medicine Strategy 2014-2023*. Bangkok: USA Printing.
- Division of Complementary and Alternative Medicine. (2012). *Course of Alternative Medicine for Self-Sufficiency in the Sufficiency Economy*. Bangkok: Ministry of Public Health.
- Janjaruporn, M. (2016). *Dhammanamai*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Kantharadussadee Triamchaisri, S. (2014). *Meditation SKT for Healing*. Pisanulok: Trakulthai.
- Klajon, J. (2010) *The Illness and Care Taking of One's Health in Accordance with Sufficiency Economy Principles on Buddhist Medicine of Suanpanabun: The learning center for self healing in accordance with the principles of sufficiency economy Dontan district, Mukdaharn province*. (Master's Thesis). Faculty of Management Science: Ubon Ratchathani University. Ubon Ratchathani.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determination sample size for research activities. *Education and Psychology Measurement*, 30(3), 607-610.
- Nasa-arn, et al. (2019) *The Evaluation research of Dhamma medicine healthy family building Project for Roi Kaen Sara Sin without belly and without disease*. Kalasin: Kalasin printing.
- Navaboonniyom, K. (2017). *The effect of cold herbal wrap on the knee pain of the elderly in the municipality, Don Tan subdistrict, Don Tan district, Mukdahan province*. (Master's Thesis). Surindra Rajabhat University. Surin.

- Phrapalad Somchai Payogo (Damnoen), PhramahaWeeratisVarinto (Inthapho), & Chaivoramankul, Y. (2020). The Active Ageing in Buddhist Way Index Development of the Elderly in Retired Government Official Group. *Solid State Technology*, 63(2s), 1333-1341.
- Phrapalad Somchai Payogo, & Sudsukh, U. (2015). Buddhist integration of caring for Chronic diseases in Thai society. *Journal of MCU peace studies*, 3(2), 45-64.
- Pingwong, B., & Chanraeng, T. (2016). An Integration of Thai Traditional Medicine with Health Care according to Buddhism guidelines: A Case Study of Health Promoting Temple in the Northern Region. *Journal of Graduate Research*, 7(2), 195-206.
- Poomsanguan, K. (2014). Health and Health Promotion: Nurses' Important Role. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 15(2), 10-14.
- Rattanachon, M. (2017). *Effect of The Application of press The Meridian to Reduce Neck and Shoulderpain Practician in Dhamm Medicine at Suanpanaboon 2, Cha-Uat Distric, Nakonsithammarat Province*. (Master's Thesis). Surindra Rajabhat University. Surin.
- Sirisunthorn, P. (2016). *Documentary for teaching about culture and health*. N.P: Phitsanulok, Faculty of Nursing, Naresuan Universit.
- Surasai, N. (2016). *The Effectiveness of Health Promotion Buddhist Medicine base on Principles of Sufficiency Economy Philosophy Program on the Health Promoting Behavior and Health of Female Inmates in Nakhon Phanom Central Prison In Mueang District of Nakhon Phanom Province*. (Master's Thesis). Ubon Ratchathani Rajabhat University. Ubon Ratchathani.
- Tangvinit, N. (2016). Integration of the Buddha Dhamma Principles and Holistic Health Care of the Elderlies. *Bulletin of Suanprung*, 32(2), 47-65.
- Thanawut, W. (2010). *Instant Happiness*. (3rd ed.). Bangkok: Siampiritus.

การรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้า
ในรัฐฉานของชาวไทใหญ่ในต้นศตวรรษที่ 21*
A Revival of Collective Memories on Sawbwa
in Shan State of Tai Yai in the Early 21st Century

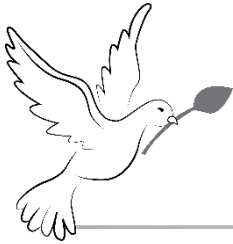
¹อภิสิทธิ์ ประวัตติเมือง, และ อุดมพร ธีระวิริยะกุล

¹Apisit Pravatmuang, and Udomporn Teeraviriyakul

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Social Sciences, Naresuan University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: apisitpravatmuang@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าในรัฐฉานของชาวไทใหญ่ ประเทศพม่าในต้นศตวรรษที่ 21 งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร การสังเกต และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองสืปอ รัฐฉาน ประเทศพม่า โดยเลือกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ที่มีลักษณะเฉพาะตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ประกอบด้วย เจ้าอาวาสวัดไทใหญ่ 3 ท่าน เครือญาติเจ้าฟ้า 2 ท่าน สมาชิกสมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทใหญ่ จำนวน 3 ท่าน นักวิชาการและครูสอนภาษาไทใหญ่ จำนวน 3 ท่าน นักการเมืองชาวไทใหญ่ จำนวน 2 ท่าน และนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปเนื้อหา ในเชิงพรรณนาอย่างมีระบบตรงตามประเด็นที่ศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า 1) นโยบายการเปิดประเทศของรัฐบาลพม่า ก่อให้เกิดมาตรการการผ่อนคลายสื่อและสิ่งพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อแบบเดิม ทำให้ทำให้ชาวไทใหญ่รับรู้ข่าวสารได้อย่างเสรี อีกทั้งการเปิดเสรีด้านโทรคมนาคม ทำให้สื่อสมัยใหม่มีบทบาทในการต่อการรับรู้ของชาวไทใหญ่อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะแหล่งข้อมูลออนไลน์คือเฟซบุ๊ก 2) กลุ่มชาวไทใหญ่ซึ่งเป็นชนชั้นสูงในชุมชน คือ เครือญาติของเจ้าฟ้า พระสงฆ์ นักวิชาการชาวไทใหญ่ ผู้รู้ในชุมชน นักการเมืองไทใหญ่ มีบทบาทต่อการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าขึ้นมาใหม่ เห็นได้จากการเปิดพื้นที่ความทรงจำที่เกี่ยวกับเจ้าฟ้าขึ้นในรัฐฉาน คือ หอเจ้าฟ้า วัดไทใหญ่ อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าศาลานต์ไทใหญ่ โดยมีสื่อแบบเดิมและสื่อสมัยใหม่ เป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าในรัฐฉานของชาวไทใหญ่ ในต้นศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การรื้อฟื้นความทรงจำร่วม; เจ้าฟ้าของชาวไทใหญ่; พื้นที่ความทรงจำ; สื่อแบบเดิม, สื่อสมัยใหม่

* Received April 8, 2020; Revised June 6, 2020; Accepted August 1, 2020

Abstract

The research article aimed at studying a revival of collective memories on Sawbwa (prince or hereditary ruler) in Shan State of Tai Yai in Myanmar in the early 21st century. This was a qualitative research by collecting the data from documents, observation, and interview with involved people in Hsipaw township, Shan State, Myanmar. The interview with key informants was conducted by means of a purposive sampling with specific characteristics according to the research objectives which consisted of 3 abbots of Tai Yai temple, 2 relatives of Sawbwa, 3 members of Tai Yai Education and Culture Association, 3 scholars and teachers of Shan language, and 2 Tai Yai politicians. The acquired data were summarized in a systematic descriptive manner according to the studied issues.

From the study, it was found as follows:

1) The opening-up policy of the Government of Myanmar has led to the easing measures of media and publications, which were the traditional media, allowing Tai Yai people to receive news openly and freely. In addition, the liberalization of telecommunications had made modern media to influence the perception of Tai Yai people rapidly, especially online sources such as Facebook.

2) The Tai Yai upper class in the community consisted of relatives of Sawbwa, Buddhist monks, Tai Yai scholars, local scholars, and Tai Yai politicians were a group of people who played a role in reviving the collective memories on Sawbwa, which could be seen from the opening of the areas of memories related to Sawbwa in Shan State, namely Sawbwa hall, Tai Yai temples, Sawbwa monuments, and Tai Yai spirit houses and shrines. In this regard, both traditional and modern media were the tools to revive the collective memories on Sawbwa in Shan State of Tai Yai in the early 21st century.

Keywords: Revival of Collective Memories; Sawbwa of Tai Yai; Areas of Memories; Traditional Media; Modern Media

บทนำ

ระบบเจ้าฟ้าในรัฐฉาน เป็นระบบปกครองเมืองในรัฐฉานที่เปรียบเสมือนพ่อเมือง โดยมีการสืบทอดตำแหน่งทางเชื้อสายตระกูล โดยแต่ละเมืองจะมีเจ้าฟ้าเป็นประมุขสูงสุด ลีช (Leach) ได้ให้เกณฑ์สำคัญในการพิจารณาอัตลักษณ์ความเป็นคนไทใหญ่ไว้อย่างน้อยสามประการ โดยหนึ่งในนั้นคือชุมชนไทใหญ่เป็นสังคมที่ผูกพันกับระบบปกครองที่มีเจ้าฟ้าเป็นประมุข (Leach, 1954) แต่ภายหลังจากตัวแทนรัฐฉานได้ลงนามในสนธิสัญญาปางโหลง (Panglong Agreement) ใน ค.ศ. 1947 กับพม่าทำให้รัฐฉานตกอยู่ภายใต้การปกครอง

ของรัฐบาลพม่าและเป็นจุดเริ่มต้นของการยกเลิกระบบเจ้าฟ้าที่มีมายาวนานกว่าสองพันปี ต่อมาเมื่อนายพล เนวินทำรัฐประหารใน ค.ศ. 1962 และนำนโยบายการทำให้เป็นพม่า (Burmanization Policy) มาใช้ ซึ่งสะท้อนถึงความเข้มข้นของลัทธิชาตินิยมพม่าที่พยายามสถาปนาโครงสร้างชาติพันธุ์เดี่ยว ส่งผลให้ วัฒนธรรม ภาษา คติความเชื่อ รวมถึงระบบเจ้าฟ้าที่สังคมไทใหญ่ผูกพันมาอย่างยาวนานได้ถูกทำลายไป จนทำให้ชาวไทใหญ่สูญเสียอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเอง อีกทั้งแนวคิดของชนชั้นนำในพม่าที่ต้องการรวม อำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางจึงเป็นเหตุให้กลุ่มชาวไทใหญ่ต้องจับอาวุธและจัดตั้งกองกำลังทหารเพื่อต่อสู้กับกองทัพ พม่ามาโดยตลอด (Preecharush, 2015)

นอกจากนี้รัฐบาลพม่ายังเข้ามาจัดการกับความทรงจำร่วมโดยยกย่องวีรกรรมขององซานเพื่อให้เกิด ความทรงจำร่วมของสังคมใหม่และเพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ของเอกภาพของพม่า (Chotisut, 2016) ส่งผลให้ ความทรงจำในอดีตที่เกี่ยวข้องกับเจ้าฟ้าของชาวไทใหญ่ในรัฐฉานเลือนหายไป จนกระทั่งเมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 รัฐบาลพม่าได้เร่งปฏิรูปประเทศทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และดำเนินนโยบายเปิดประเทศอย่างจริงจัง จากรูปแบบการเมืองการปกครองแบบเผด็จการรัฐบาลทหารมาเป็นรูปแบบประชาธิปไตย แต่ก็ยังพบ ปรากฏการณ์การสั่งห้ามฉายภาพยนตร์เรื่องสิ้นแสงฉาน (Twilight over Burma) อย่างไรก็ดีผลของรัฐบาล พม่าใน ค.ศ. 2016 (Fisher, 2016) ทำให้เห็นว่ารัฐบาลพม่ายังมีบทบาทต่อการจัดการความทรงจำร่วมและมีความ กังวลต่อการรับรู้ของชาวไทใหญ่ที่มีต่อเจ้าฟ้า

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเรื่องความทรงจำร่วมของฮัลบวัคส์ (Halbwachs, 1992) ที่ให้ความสนใจ ความสัมพันธ์ระหว่างความทรงจำร่วมกับการสร้างอัตลักษณ์ของสังคม แสดงให้เห็นว่าความทรงจำร่วม เหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับสังคม ไม่ว่าจะมียุคเริ่มต้นมาจากปัจเจกหรือกลุ่มก็ตาม ซึ่งความทรงจำร่วมนี้มีความ สัมพันธ์ต่อยุคปัจจุบันมากกว่าที่จะมั่งอยู่กับเรื่องของอดีตและข้อเท็จจริง และแนวคิดภาวะสมัยใหม่ของ อัปพาดูราย (Appadurai, 2000) ที่เห็นว่าสังคมปัจจุบันเชื่อมโยงติดต่อกัน จนแทบจะแยกจากกันไม่ได้และ การเชื่อมต่อโลกทั้งหมดนี้ได้สร้างจินตนาการและปฏิบัติการใหม่ขึ้นมาคือ ไม่มีสังคมแคบ ๆ หนึ่ง ไม่ เปลี่ยนแปลง ตัดขาดจากโลกแบบในอดีตอีกต่อไป โดยนำแนวคิดทั้งสองนี้มาเป็นกรอบในการศึกษาการรื้อฟื้น ความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าในรัฐฉานของชาวไทใหญ่ ในต้นศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้วิจัยเลือกเมืองสีป้อ (Hsipaw) เป็นพื้นที่วิจัย เนื่องจากเป็นเมืองของชาวไทใหญ่ที่เคยมีเจ้าฟ้าปกครองมากกว่า 2,000 ปี โดยเก็บ รวบรวมข้อมูลในช่วง ค.ศ. 2017 – 2019

การวิจัยนี้จึงเห็นความสำคัญของการศึกษาความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าในรัฐฉานของชาวไทใหญ่ เพราะในต้นศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาที่ชาวไทใหญ่มีเสรีภาพในการนำเสนอและรับรู้ข่าวสาร ทั้งจากสื่อ แบบเดิมและสื่อสมัยใหม่ แต่ภายใต้บริบทการเมืองของพม่ายุคใหม่ที่เป็นประชาธิปไตยที่ทหารยังมีบทบาททาง การเมืองอยู่นั้น ชาวไทใหญ่มีการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าอย่างไร ด้วยหวังว่าจะสามารถนำ ผลการวิจัยครั้งนี้มาพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกันในการการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างรัฐบาลพม่ากับกลุ่ม ชาติพันธุ์ไทใหญ่ในรัฐฉาน เพื่อนำไปสู่สันติภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจในรัฐฉาน ประเทศพม่าในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าในรัฐฉานของชาวไทใหญ่ ประเทศพม่า ในต้นศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตและจดบันทึก (Observation and field-note) นำข้อมูลมาสังเคราะห์ วิเคราะห์ มี 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมเอกสาร เนื้อหา ทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับความทรงจำร่วม และแนวคิดภาวะสมัยใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการสร้างเครื่องมือและนำมาเป็นกรอบในการศึกษาการรื้อฟื้นความทรงจำร่วม

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงเอกสาร เป็นการเตรียมตัวทั้งก่อนและระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม เป็นการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยจากหลายแหล่งคือ ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ห้องสมุดมหาวิทยาลัยนเรศวร ห้องสมุดมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง และฐานข้อมูลงานวิจัยอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลที่ได้มาสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 4 เลือกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposeful Selection) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีลักษณะเฉพาะตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ประกอบด้วย เจ้าอาวาสวัดไทใหญ่ 3 ท่าน เครือญาติเจ้าฟ้า 2 ท่าน สมาชิกสมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทใหญ่ (ก่อเลิกแย่งแย่ง) จำนวน 3 ท่าน นักวิชาการและครูสอนภาษาไทใหญ่ จำนวน 3 ท่าน นักการเมืองชาวไทใหญ่ จำนวน 2 ท่าน ซึ่งข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วน

ขั้นตอนที่ 5 การสังเกตและจดบันทึก ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาข้อมูลด้วยการสังเกตโดยเลือกใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและแบบมีส่วนร่วม โดยพยายามจัดการข้อมูลในรูปแนวคิดและโครงสร้างต่าง ๆ โดยจัดเป็นหมวดหมู่

ขั้นตอนที่ 6 นำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปเนื้อหา ในเชิงพรรณนาอย่างมีระบบตรงตามประเด็นที่ศึกษาและสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าในรัฐฉานของชาวไทใหญ่ ในต้นศตวรรษที่ 21 สรุปผลได้ดังนี้

(1) การรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าในรัฐฉานของชาวไทใหญ่ ในต้นศตวรรษที่ 21 เกิดขึ้นจากการผ่อนคลายการควบคุมสื่อและสิ่งพิมพ์ ร่วมกับการเปิดเสรีไตรมาสแรก มีรายละเอียดดังนี้

รัฐบาลพม่าในช่วงรัฐบาลพลเอกเต็งเส่ง (ค.ศ. 2011-2016) ได้เร่งปฏิรูปประเทศและดำเนินนโยบายเปิดประเทศอย่างจริงจังทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ การนำเศรษฐกิจระบบตลาด (Market economy) มาใช้ อาทิ การแก้ไขกฎระเบียบด้านการเงินและการลงทุน เพื่อจูงใจให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศ เพื่อพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค (Tun, 2013) และเพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและการปกครองระบอบประชาธิปไตยต่างมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่ทำให้คนมีสิทธิและเสรีภาพ อีกทั้งกระแสการเปลี่ยนแปลงของประเทศอื่น ๆ ที่ทยอยเปลี่ยนรูปแบบการปกครองไปเป็นประชาธิปไตย ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิดอ่านของกลุ่มชาติพันธุ์ในรัฐต่าง ๆ ทั่วทั้งพม่า รัฐบาลพม่าต้องทบทวนบทบาทและท่าทีของตนเอง เพื่อให้เป็นที่ยอมรับจากนานาชาติ เห็นได้จากการกำหนดเรื่องสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2008 ที่ให้สิทธิและเสรีภาพกับพลเมืองชาวพม่าโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา การเกิด เพศ และอื่น ๆ (Myanmar's Constitution of 2008, 2008)

อนึ่ง รัฐบาลพม่ายังมีการผ่อนคลายการควบคุมสื่อและการยกเลิกการเซ็นเซอร์ร่วมกับการลดบทบาททางการเมืองของทหารอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งเป็นความพยายามสร้างระบอบการเมืองลูกผสม (Hybrid regime) ของผู้นำทหารพม่าเพื่อให้องค์ประกอบของระบอบอำนาจนิยมกับประชาธิปไตยสามารถประสานทำงานร่วมกันได้ รวมถึงการเปิดเสรีทางด้านโทรคมนาคม ซึ่งในอดีตภายหลังการรัฐประหารโดยนายพลเนวิน ใน ค.ศ. 1962 สื่อและสิ่งพิมพ์ทุกชนิดถูกควบคุมอย่างเข้มงวด หนังสือพิมพ์ของเอกชนทั้งหมดกลายเป็นของรัฐบาล ตลอดหลายสิบปีการตรวจสอบได้ถูกเปลี่ยนแปลงความรับผิดชอบหลายครั้ง จนกระทั่ง ค.ศ. 2005 หน่วยงานนี้ได้ถูกย้ายมาขึ้นกับกระทรวงสารสนเทศ (Ministry of Information) และภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 2008 ทำให้มาตรการเซ็นเซอร์ผ่อนคลายลงไป โดยใน ค.ศ. 2013 หน่วยงานดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็นหน่วยงานเพื่อลงทะเบียนสิ่งตีพิมพ์ (Registration Office) ขึ้นอยู่กับห้องสมุดแห่งชาติเท่านั้น กระบวนการเซ็นเซอร์อย่างเข้มงวดตั้งแต่ ค.ศ. 1962 ได้เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ ค.ศ. 2011 โดยแบ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงการเซ็นเซอร์เป็น 5 ขั้น (Thaw, 2014) คือ

ขั้นที่ 1 ตั้งแต่กลาง ค.ศ. 2011 จนถึงปลาย ค.ศ. 2012 พบว่าวารสารรายสัปดาห์ 82 ฉบับ และนิตยสารจำนวน 96 ฉบับ รวมถึงหนังสือเกี่ยวกับศิลปะ กีฬา ข้อมูลข่าวสาร นิยาย วรรณกรรมเด็ก เทคโนโลยี ไม่จำเป็นต้องส่งให้ตรวจสอบ แต่หลังจากตีพิมพ์แล้วต้องส่งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบก่อนที่จะจำหน่าย

ขั้นที่ 2 ตั้งแต่เดือนธันวาคม ค.ศ. 2011 วารสาร 32 ฉบับ และนิตยสาร 22 ฉบับ รวมถึงหนังสือ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ ธุรกิจอาชญากรรม กฎหมาย ได้รับการยกเว้นการตรวจสอบ

ขั้นที่ 3 ตั้งแต่ มีนาคม ค.ศ. 2012 วารสาร 3 ฉบับ นิตยสาร 10 ฉบับ รวมถึงหนังสือ เพื่อการศึกษา ได้รับการยกเว้นการตรวจสอบ

ขั้นที่ 4 นวนิยาย เรื่องสั้น และอื่น ๆ ได้รับการยกเว้นการตรวจสอบ

ขั้นที่ 5 สิ่งพิมพ์ทั้งหมดรวมถึงสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับการเมืองและการศาสนาได้รับการยกเว้นการตรวจสอบตั้งแต่ สิงหาคม ค.ศ. 2012

การผ่อนคลายสื่อและสิ่งพิมพ์ทำให้สื่อชาติพันธุ์มีบทบาทในการทำหน้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตน บทความและข่าวสารในภาษาท้องถิ่นช่วยส่งเสริมการรับรู้อัตลักษณ์ชาติพันธุ์โดยเฉพาะในหมู่คนรุ่น

ใหม่ เช่น สื่อท้องถิ่นของชาวไทใหญ่คือ แสนปาย (Hsen Pai) ได้รับความนิยมจากชาวไทใหญ่มาก โดยหนังสือพิมพ์แสนปายถูกตีพิมพ์ด้วยภาษาไทใหญ่อย่างถูกกฎหมายตั้งแต่เดือนสิงหาคม ค.ศ. 2013 มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมงานเขียนและวรรณกรรมไทใหญ่ นอกจากนี้ยังต้องการให้ชาวไทใหญ่รับรู้เกี่ยวกับการเมืองและเหตุการณ์ปัจจุบัน อีกทั้งเพื่อทำความเข้าใจอัตลักษณ์และประวัติศาสตร์อันยาวนานของชาวไทใหญ่รวมถึงผู้นำของชาวไทใหญ่ (Soe, 2017)

นอกจากนี้รัฐบาลพม่ายังเปิดเสรีประเทศด้านโทรคมนาคม โดยเชิญผู้ให้บริการจากนานาชาติเข้าร่วมประมูล สำหรับผู้ชนะการประมูลจะได้รับอนุญาตให้บริการสัญญาณโทรศัพท์มือถือและบริการอินเทอร์เน็ต (Human Rights Watch, 2013) ทำให้เห็นถึงการเติบโตของผู้ใช้โทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ตที่ใน ค.ศ. 2011 มีเพียงร้อยละหนึ่งของประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ตได้ แต่ใน ค.ศ. 2015 พม่าเป็นตลาดโทรคมนาคมที่เติบโตเร็วที่สุดเป็นอันดับสี่ของโลก (Trautwein, 2015) ใน ค.ศ. 2016 กิจกรรมโทรคมนาคมนับเป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Samarajiva, 2016) พม่าใน ค.ศ. 2017 นับเป็นประเทศที่มีการใช้สมาร์ตโฟนเติบโตเร็วที่สุดในโลก เพราะประชากรประมาณร้อยละ 95 เข้าถึงบริการโทรศัพท์มือถือ และร้อยละ 85 ของโทรศัพท์ที่ใช้คือสมาร์ตโฟน (Heijmans, 2017) บริการโทรศัพท์มือถือที่เติบโตอย่างรวดเร็วนี้เข้ามาแทนที่การให้บริการร้านอินเทอร์เน็ตแบบเดิม ทำให้ธุรกิจร้านอินเทอร์เน็ตในพม่าหลายแห่งเผชิญกับวิกฤติต้องปิดกิจการลง เพราะขณะนี้ประชาชนส่วนใหญ่หันไปใช้อินเทอร์เน็ตหรือเล่นเกมสบนโทรศัพท์มือถือแทน (TransborderNEWS, 2015)

การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทำให้ผู้คนจำนวนมากแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้ นับเป็นครั้งแรกที่ประชาชนเข้าถึงนักการเมืองและผู้มีชื่อเสียงระดับสูงได้โดยตรง เฟซบุ๊กจึงกลายเป็นสนามประลองกำลังทางการเมืองแห่งใหม่ระหว่างพรรคยูเอสดีพี (Union Solidarity and Development Party) พรรครัฐบาลกับพรรคเอ็นแอลดี (National League for Democracy) ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีใน ค.ศ. 2015 แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของโลกออนไลน์ที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองในขณะนั้นอย่างน่าสนใจ เห็นได้จากประธานาธิบดีเต็งเส่งที่สื่อสารกับประชาชนโดยโพสต์ภาพถ่ายกับคำปราศรัยในโอกาสต่าง ๆ ผ่านทางเฟซบุ๊ก ซึ่งมีผู้ติดตามถึง 11,800 คน (Chen, 2013)

(2) การรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าในรัฐฉานของชาวไทใหญ่ ในต้นศตวรรษที่ 21 เกิดขึ้นด้วยการบูรณาการร่วมกันของการเปิดพื้นที่ความทรงจำ สื่อแบบเดิมและสื่อสมัยใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

การรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าในรัฐฉานค่อย ๆ ก่อรูปขึ้น ภายใต้การผ่อนคลายการควบคุมสื่อของรัฐบาลพม่า กอปรกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพม่าที่เข้าสู่ภาวะสมัยใหม่ ซึ่งพบว่าชาวไทใหญ่ในรัฐฉาน โดยเฉพาะกลุ่มพระสงฆ์ ปัญญาชน นักวิชาการ นักการเมือง และเครือญาติของเจ้าฟ้า พยายามที่จะรื้อฟื้นเรื่องราวที่เกี่ยวกับเจ้าฟ้า ด้วยการบูรณาการร่วมกันของการเปิดพื้นที่ความทรงจำและสื่อแบบเดิม โดยมีสื่อสมัยใหม่ เข้ามามีบทบาทในการสื่อสารเรื่องราวที่เกี่ยวกับเจ้าฟ้าไปสู่คนในสังคมจำนวนมากได้โดยง่ายและรวดเร็ว ภายใต้บริบทการเมืองของพม่ายุคใหม่

2.1 การเปิดพื้นที่ความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าของชาวไทใหญ่

พื้นที่ความทรงจำคือ ประสบการณ์ของผู้คนที่มีความสัมพันธ์กับคน กิจกรรมใด ๆ หรืออยู่ในเหตุการณ์ร่วมกันในสังคม จนเกิดเป็นความทรงจำร่วมของคนในสังคม ก่อให้เกิดเอกภาพในสังคม ทำให้สังคม “มีเรื่องเล่า” ซึ่งหล่อหลอมให้เกิดอัตลักษณ์ทางสังคมขึ้น และอัตลักษณ์เหล่านี้จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความเป็นชุมชนอันมีพื้นที่ประวัติศาสตร์ร่วมกัน จากการวิจัยพบว่าในเมืองสีป้อและเมืองอื่น ๆ ในรัฐฉานมีการเปิดพื้นที่ความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับเจ้าฟ้าคือ

2.1.1 หอเจ้าฟ้าเมืองสีป้อ

ถือเป็นหอเจ้าฟ้าเพียงแห่งเดียวในรัฐฉานที่อยู่ภายใต้การดูแลจากเครือญาติของเจ้าฟ้า ซึ่งหอเจ้าฟ้าหลังใหญ่ได้ถูกทำลายไปในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ปัจจุบันเหลือเพียงหอเจ้าฟ้าหลังเล็กซึ่งเจ้าฟ้าองค์สุดท้ายคือเจ้าฟ้าจ่าแสงให้ชื่อว่าหอตะวันออก ผู้ดูแลหอเจ้าฟ้าในปัจจุบันทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวของโดยเฉพาะเจ้าฟ้าองค์สุดท้ายคือเจ้าฟ้าจ่าแสงโดยมีทั้งชาวไทยใหญ่ในรัฐฉาน ชาวไทใหญ่ที่อยู่นอกรัฐฉาน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เข้ามาเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีสุสานหลวงที่ตอยหมูปซึ่งห่างจากตัวเมืองสีป้อประมาณ 2 กิโลเมตร ปัจจุบันมีสภาพเสื่อมโทรมไป ในแต่ละปีก็จะมีกลุ่มชาวไทยใหญ่ภายใต้การสนับสนุนจากพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (SNLD) มาบูรณะเพื่อปรับปรุงทัศนียภาพ และในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2020 ได้มีการจัดพิธีระลึกถึงเจ้าฟ้าจ่าแสง เจ้าฟ้าองค์สุดท้ายของเมืองสีป้อบริเวณสุสานหลวงเจ้าฟ้า นอกจากนี้ยังมีแผนที่จะปรับปรุงพื้นที่โดยรอบและสร้างรั้วบริเวณรอบสุสาน เพื่อให้ชาวเมืองสีป้อและผู้สนใจได้มาเยี่ยมชมสุสานหลวงแห่งนี้ (Tai Yai Citizen 7, 2019)

2.1.2 วัดไทใหญ่

ความศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวไทยใหญ่ก่อให้เกิดระบบความสัมพันธ์ของคนในสังคมผ่านระบบอุปถัมภ์พระพุทธรูป เจ้าฟ้าในฐานะผู้อุปถัมภ์พระพุทธรูปหลักของชุมชน จึงพบว่าในเมืองสีป้อมีวัดที่สร้างโดยเจ้าฟ้ากว่า 20 วัด เช่น วัดพาราหลวง วัดโพต้อ วัดหัวน้ำ วัดจองคำ วัดกลางเวียง วัดจามเฝือก วัดน้ำฮุ่นยัด วัดตันตี วัดจึงเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางสังคมไทใหญ่ วัดหัวน้ำ วัดสำคัญแห่งหนึ่งตั้งอยู่กลางเมืองสีป้อ มีเจ้าป่นติตะเป็นเจ้าอาวาส ท่านนับถือเจ้าฟ้าเมืองเชียงตุงเสมือนเป็นพ่อคนที่สอง ทำให้เจ้าป่นติตะใช้พื้นที่ในวัดเป็นพื้นที่ในการนำภาพเจ้าฟ้าและเครือเจ้าฟ้ามาประดับไว้ทั่ววัด วัดหัวน้ำจึงเป็นศูนย์กลางของการเผยแพร่เรื่องราวของเจ้าฟ้า นอกจากนั้นในแต่ละปีก่อนออกพรรษา เจ้าป่นติตะยังจัดงานทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เจ้าฟ้าเป็นประจำทุกปีซึ่งมีชาวไทยใหญ่มาร่วมงานจำนวนมาก ถึงกระนั้นสิ่งที่เจ้าป่นติตะดำเนินการอยู่ก็เป็นการทำแบบเงียบ ๆ เพื่อไม่ต้องการมีข้อขัดแย้งกับทหารพม่า (Tai Yai Citizen 6, 2018) เห็นได้ว่าวัดหัวน้ำในฐานะพื้นที่สาธารณะทำให้เกิดความสัมพันธ์หลากหลายชุดความสัมพันธ์ โดยเฉพาะชุดความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยใหญ่กับเจ้าฟ้าได้ถูกสร้างขึ้น สอดคล้องกับที่อัมพร จิรัฐติกร เห็นว่าพื้นที่สาธารณะที่เป็นอิสระจากอำนาจรัฐเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมี เพราะการมีพื้นที่สาธารณะเป็นกระบวนการสำคัญที่นำไปสู่การเมืองภาคประชาชน (Jiratikorn, 2015) แต่เจ้าป่นติตะ ได้มรณภาพไปเมื่อ 31 ธันวาคม 2019 ลูกศิษย์ของท่านยังคงสานต่อเจตนารมณ์ของเจ้าป่นติตะ ต่อไป นอกจากนี้ ยังมีวัดของชาวไทยใหญ่อีกหลายวัด เช่นวัดท่าโปก วัดตันตี วัดโพต้อ วัดบ่อโจ เป็นสถานที่สอนภาษาวัฒนธรรม และสอดแทรกเรื่องราวของเจ้าฟ้าไทใหญ่ให้กับเยาวชนไทใหญ่ในช่วงปิดเทอม

2.1.3 อนุสาวรีย์เจ้าฟ้า

อนุสาวรีย์เป็นเครื่องเตือนให้ระลึกถึง และจะต้องตั้งอยู่ในที่สาธารณะ เพื่อให้ใคร ๆ เข้าถึงและเห็นได้ ในแง่อนุสาวรีย์มีลักษณะใกล้เคียงไปทางรูปเคารพทางศาสนา เช่น พระพุทธรูปหรือไม้กางเขนที่ตั้งไว้เพื่อให้คนเคารพบูชาด้วยสำนึกอุดมการณ์ที่แทนด้วยรูปนั้น เป็นอุดมคติร่วมกันของคน แต่อนุสาวรีย์ไม่ใช่รูปเคารพทางศาสนา อนุสาวรีย์เป็นตัวแทนของอดีตร่วมกันชนิดหนึ่งและเป็นการเลือกหยิบเอาประวัติศาสตร์ส่วนที่รัฐจะใช้เป็นประโยชน์มาสร้างให้เห็นเป็นรูปธรรม เข้าถึงง่าย (Eawsriwong, 2014) สำหรับอนุสาวรีย์เพื่อให้คนไทยใหญ่ระลึกถึงเจ้าฟ้านั้น คืออนุสาวรีย์เจ้าเสือข่านฟ้าซึ่งตั้งอยู่บนดอยไตแลง ด้วยพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่อยู่ในความดูแลของ สภากองทัพภูชาติแห่งรัฐฉาน/สภากองทัพเอกราชแห่งรัฐฉาน (SSA/RCSS) ภายใต้การนำของเจ้ายอติศักดิ์ ส่วนในพื้นที่รัฐฉานนั้น มีการจัดตั้งอนุสาวรีย์ขุนสามตันสูงเจ้าฟ้าแห่งเมืองแสนหวี โดยตั้งอยู่ในพื้นที่เดิมซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นหอเจ้าฟ้าเมืองแสนหวี ปัจจุบันหอเจ้าฟ้าแห่งนี้ถูกทำลายไปในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง คงทิ้งร่องรอยให้เห็นถึงความรุ่งเรืองในอดีตไว้เพียงซากอาคารและกำแพง อนุสาวรีย์แห่งนี้นับเป็นอนุสาวรีย์ของเจ้าฟ้าแห่งแรกที่ถูกสร้างขึ้นใน ค.ศ. 2015 โดยชาวไทใหญ่ในเมืองแสนหวีร่วมมือกันสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองครบรอบปีของการขึ้นเป็นเจ้าฟ้าแห่งเมืองแสนหวี ในการจัดงานครั้งนี้รัฐบาลพม่าได้ส่งรองประธานาธิบดีมาร่วมเปิดงานเพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลสนับสนุนการจัดงานครั้งนี้ (Tai Yai Citizen 1, 2017)

นอกจากนี้สภารัฐฉานยังมีมติเห็นชอบให้สร้างอนุสาวรีย์รูปปั้นเหมือนของเจ้าฟ้าส่วยแตก เจ้าฟ้าเมืองยองห้วย นับเป็นอนุสาวรีย์ของเจ้าฟ้านานาชาติสองที่จะถูกสร้างขึ้นในรัฐฉาน เจ้าส่วยแตกเป็นที่รู้จักกันในฐานะประธานาธิบดีคนแรกของพม่า ซึ่งถูกจับและเสียชีวิตในเรือนจำอินเส่งหลังนายพลเนวินยึดอำนาจโดยสมาชิกสภารัฐฉานจากเมืองยองห้วยได้เสนอต่อสภารัฐฉานให้สร้างรูปปั้นของเจ้าส่วยแตก ซึ่งก็ได้รับการเห็นชอบและอนุมัติในการสร้าง โดยค่าใช้จ่ายทั้งหมดเครือญาติเจ้าฟ้าร่วมกับสมาชิกสภารัฐฉานจากพรรคสันนิบาตแห่งชาติฉานเพื่อประชาธิปไตย (SNLD) ร่วมกันออกค่าใช้จ่าย และได้นำไปติดตั้งบริเวณใกล้กับสุสานเจ้าฟ้าในเมืองยองห้วยเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2018 โดยวัตถุประสงค์ของการสร้างอนุสาวรีย์เจ้าส่วยแตกครั้งนี้เพื่อให้คนรุ่นหลังระลึกถึงคุณความดีของเจ้าฟ้าไทใหญ่พระองค์นี้ การเกิดขึ้นของอนุสาวรีย์เจ้าฟ้าทั้งสองแห่งทำให้เกิดแนวความคิดที่จะจัดสร้างอนุสาวรีย์เจ้าฟ้าจำแสงในพื้นที่เมืองลีป้อ และอนุสาวรีย์เจ้าฟ้าจามทุนในพื้นที่เมืองปอน เจ้าฟ้าจามทุนเป็นหนึ่งในผู้ลงนามในความตกลงปางหลวงและถูกยิงเสียชีวิตพร้อมกับรัฐมนตรีและนายพลองซานเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม ค.ศ. 1947 ที่ย่างกุ้ง แต่แนวคิดนี้ยังไม่แน่ชัดว่าจะสามารถดำเนินการได้หรือไม่

2.1.4 นัตไทใหญ่

ตำนานเจ้ามอหล้าซึ่งเป็นธิดาของเจ้าฟ้าเมืองมามีความสัมพันธ์กับเจดีย์บ่อโจ้ เจดีย์สำคัญของเมืองลีป้อ และไม่ไกลจากเจดีย์บ่อโจ้จะพบเจดีย์เจ้ามอหล้าซึ่งตั้งอยู่บริเวณติดกับแม่น้ำตู่ ชาวไทใหญ่เชื่อว่าจุดนี้เป็นสถานที่เจ้ามอหล้าสิ้นพระชนม์ เชื่อว่าเจดีย์ถูกสร้างภายหลังการสิ้นพระชนม์ของเจ้ามอหล้าได้ไม่นาน และค่อย ๆ ปรับปรุงบูรณะกระทั่งปัจจุบันเชื่อว่าเจ้ามอหล้าได้กลายเป็นนัตตามคติความเชื่อแบบพม่า โดยโยงความสัมพันธ์เข้าด้วยกันจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของคติความเชื่อไทใหญ่ จากประวัติที่น่าสะทือนใจของเจ้ามอหล้าเป็นที่โจษจันกันทั่วไปทำให้วิญญาณของท่านกลายเป็นนัต ได้รับการยกย่อง ยึดเป็นที่พึ่งได้ และ

ความเป็นผู้ที่มีเมตตา การกลายเป็นนั้ตของเจ้ามอหล้าจึงถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ชาวไทใหญ่จดจำเจ้าฟ้าในแบบที่ไม่สร้างปัญหาให้กับรัฐบาลพม่าตั้งแต่ในอดีตและยังทำให้ชาวพม่าจำนวนหนึ่งให้ความเคารพและศรัทธาเจ้ามอหล้าอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการกลายเป็นนั้ตของเจ้าฟ้าองค์ที่ 11 ของเมืองสืปอ ปัจจุบันคือเจ้าปู่เจ้านายของเมือง สืปอ ซึ่งเป็นที่นับถือของชาวไทใหญ่และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ นับเป็นการสร้างความทรงจำร่วมที่สัมพันธ์กับเจ้าฟ้าที่แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวเข้ากับเปลี่ยนแปลงของสังคม

2.2 การรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าผ่านสื่อแบบเดิม

จากการวิจัยพบว่าการผ่องคลายสื่อและสิ่งพิมพ์ทำให้สื่อและกลุ่มชาวไทใหญ่เริ่มนำเรื่องราวของเจ้าฟ้ามาตีพิมพ์ จัดทำเป็นหนังสือแบบเรียน ซีดีเรื่องเล่า สร้างกลุ่มสมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทใหญ่นอกจากนี้เมื่อสื่อดังกล่าวถูกตีพิมพ์แล้วยังสามารถพบเห็นการวางจำหน่ายในร้านหนังสือ ในวัด ในงานประเพณีต่าง ๆ ได้อย่างเสรีขึ้น ดังนี้

2.2.1 สื่อบุคคล: ผู้เขียนประวัติศาสตร์ความทรงจำร่วมของชาวไทใหญ่

กว่า 50 ปีที่ระบบเจ้าฟ้าได้ถูกยกเลิกไป และการน่านโยบายทำให้เป็นพม่า(Burmanization) มาใช้ เพื่อสถาปนาความเป็นเอกภาพทางสังคมของพม่าทำให้ความทรงจำที่ชาวไทใหญ่มีต่อภาษา วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงระบบเจ้าฟ้าค่อย ๆ เลือนรางไป ชาวไทใหญ่ที่เกิดหลังการรัฐประหารโดยนายพลเนวินใน ค.ศ. 1962 จำนวนมากไม่สามารถอ่าน เขียนภาษาไทใหญ่ได้ ด้วยระบบการศึกษาแบบพม่า ถึงกระนั้นก็มีชาวไทใหญ่อ่านหนังสือที่ทวงแหวนภาษา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของตน ได้พยายามที่จะรวบรวมเรื่องราวของชาวไทใหญ่ เพื่อให้ความทรงจำที่สืมเลือนไปถูกรื้อฟื้นกลับขึ้นมา ซึ่งบทความนี้จะนำเสนอ 3 ท่านคือ

(1) จายอ่องทุน (Sai Aung Tun) นักประวัติศาสตร์ชาวไทใหญ่คนสำคัญ เกิดที่เมืองสืปอ เกิด ค.ศ. 1932 ในช่วงเวลาที่อังกฤษยังปกครองพม่าและรัฐฉาน โดยทำงานประวัติศาสตร์ในฐานะสมาชิกของคณะกรรมการประวัติศาสตร์พม่า ผลงานของจายอ่องทุน เป็นงานที่น่าเชื่อถือในฐานะคนไทใหญ่ที่เคยผ่านการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในพม่าและยังได้รับเกียรติจากรัฐบาลพม่าให้ทำงานวิชาการประวัติศาสตร์โดยเฉพาะประวัติศาสตร์รัฐฉาน งานเขียนเล่มสำคัญที่ผู้สนใจงานไทใหญ่ศึกษาน่าไปอ้างอิงอยู่เสมอคือ History of Shan State from its origins to 1962 ซึ่งให้รายละเอียดระบบเจ้าฟ้าก่อนที่จะถูกยกเลิกไปได้อย่างน่าสนใจ นอกจากนี้ยังมีงานเขียนประเภทหนังสือและบทความอีกหลายชิ้นที่เกี่ยวกับชาวไทใหญ่ เช่น ผลงานหนังสือเรื่อง The Tai Ethnic Migration and Settlement in Myanmar และ Shan Legends ส่วนบทความชิ้นสำคัญ ได้แก่ บทความเรื่อง The Shan People and Their Encounter with Buddhism และ The Multi-Ethnic Myanmar and the Challenge of the 21st Century เป็นต้น

จายอ่องทุนเป็นนักวิชาการที่ใช้วิธีวิทยาแบบนักประวัติศาสตร์และภายใต้แนวคิดของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของคนพม่าและคนไทใหญ่ ทำให้มีเสียงครหาจากชาวไทใหญ่บางคน บ้างว่าจายอ่องทุนทำงานให้พม่า อย่างไรก็ตามผลงานของจายอ่องทุนก็ทำให้ชาวไทใหญ่มีข้อมูลเพียงพอต่อการรื้อฟื้นความทรงจำเรื่องเจ้าฟ้าในแบบที่ไม่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งในประเทศจนเกินไป นอกจากนี้ยังทำให้ชาวต่างชาติเข้าใจคนไทใหญ่มากยิ่งขึ้น (Tai Yai Citizen 2, 2019)

(2) ครูเคอแสนและครูเก่งเชิง เป็นผู้ที่ชาวไทใหญ่ให้ความนับถือ โดยทั้งสองท่านใช้เวลาค้นคว้าเรื่องราวของชาวไทใหญ่กว่า 16 ปี และยังเดินทางไปทั่วรัฐฉานเพื่อให้ความรู้เรื่องเชื้อชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ แก่เยาวชนชาวไทใหญ่ ทั้งสองท่านสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยอย่างกุ่ม โดยครูเคอแสน สำเร็จการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ ส่วนครูเก่งเชิงสำเร็จการศึกษาด้านสัตวแพทย์ โดยเฉพาะครูเก่งเชิงท่าน เป็นบุตรของอดีตเจ้าฟ้าเมืองหนึ่ง จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ท่านสนใจศึกษาเรื่องราวของคนไทใหญ่ โดยช่วยกัน ค้นคว้า รวบรวมจากหนังสือกว่า 400 เล่ม ทั้งภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ ภาษาไทใหญ่ ซึ่งปัจจุบันหนังสือหลาย เล่มของครูเคอแสนและครูเก่งเชิงถูกนำไปใช้สอนในช่วงปิดเทอมที่วัดไทใหญ่ทั่วรัฐฉาน (Tai Yai Citizen 2, 2019)

(3) เจ้าขุนทุนอู ประธานพรรคสันนิบาตแห่งชาติฉานเพื่อประชาธิปไตย (SNLD-Shan National League for Democracy) เกิดที่เมืองสีป้อ ในตระกูลของเจ้าฟ้า โดยมีน้าคือเจ้าฟ้าจำแสง เจ้าฟ้าองค์สุดท้าย ของเมืองสีป้อ เจ้าขุนทุนอูต่อสู้ทางการเมืองมายาวนานเพื่ออิสรภาพของชาวไทใหญ่ จนกระทั่งถูกทหารพม่า จับกุมและติดคุกเมื่อ ค.ศ. 2005 และได้รับการปล่อยตัวเมื่อ ค.ศ. 2012 แม้ว่าเจ้าขุนทุนอูจะไม่ได้รวบรวม เรื่องราวเกี่ยวกับไทใหญ่ แต่ในฐานะสมาชิกรัฐสภาแห่งสหภาพ เมื่อได้ปราศรัยกับชาวไทใหญ่ ก็มักจะบอกเล่า ถึงประวัติศาสตร์ชาวไทใหญ่ และยังเป็นตัวแทนชาวไทใหญ่ในรัฐฉานในการผลักดันการใช้หนังสือเรียนไทใหญ่ ในรัฐฉานจนประสบความสำเร็จ แต่ยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณทำให้สามารถสอนภาษาไทใหญ่ได้เฉพาะใน โรงเรียนขนาดใหญ่ (Tai Yai Citizen 3, 2019)

2.2.2 แบบเรียนที่ดีพิมพ์ด้วยภาษาไทใหญ่ โดยความร่วมมือของสมาคมการศึกษาและวัฒนธรรม ไทใหญ่

ตั้งแต่ ค.ศ. 2014 เริ่มมีการตีพิมพ์แบบเรียนด้วยภาษาไทใหญ่โดยความร่วมมือกันของสมาคม การศึกษาและวัฒนธรรมไทใหญ่ หรือที่ชาวไทใหญ่เรียกว่า “ก๋อลิกสายแล่ฟิงเง่ไต” โดยมีจุดเริ่มต้นที่เมืองตอง ยี่และขยายเครือข่ายไปทุกเมืองในทั่วรัฐฉาน สิ่งที่สมาคมดำเนินการคือการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาแก่ เยาวชนไทใหญ่ ในด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ของชาวไทใหญ่ โดยเป็นศูนย์ประสานงาน เผยแพร่องค์ความรู้และผลักดันให้มีการสอนภาษาไทใหญ่ในโรงเรียน ทำให้ตั้งแต่ ค.ศ. 2016 รัฐบาลพม่าได้ให้ การสนับสนุนค่าจ้างให้กับครูสอนภาษาไทใหญ่ที่ลงทะเบียนไว้กับรัฐบาล ซึ่งสมาคมได้ร่วมมือกับพรรคพรรค สันนิบาตแห่งชาติฉานเพื่อประชาธิปไตย (SNLD) ในการจัดทำแบบเรียนให้กับเด็กชาวไทใหญ่ทั่วรัฐฉาน โดย หนังสือแบบเรียนที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าฟ้าจะอยู่ในเกรด 4-5 ซึ่งเริ่มตีพิมพ์ใน ค.ศ.2017 (Tai Yai Citizen 5, 2019)

2.2.3 วรรณกรรมเรื่อง “สิ้นแสงฉาน”

หนังสือที่เกี่ยวกับเรื่องราวของเจ้าฟ้าองค์สุดท้ายของเมืองสีป้อ คือ Twilight Over Burma: My Life as a Shan Princess ชื่อภาษาไทยคือ สิ้นแสงฉาน หนังสือที่บันทึกประวัติชีวิต ช่วงเวลา 12 ปีที่ได้อยู่ใน เมืองสีป้อ รัฐฉาน ของอิงเง ซาเจนท์ (Inge Sargent) ผู้หญิงชาวออสเตรเลีย ที่พบรักและได้แต่งงานกับเจ้าฟ้า จำแสงและมีชื่อใหม่ว่าเจ้านางสุจันทรี วรรณกรรมเรื่องนี้ถูกนำมาถ่ายทอดเป็นภาพยนตร์เป็นครั้งแรก ใน ค.ศ. 2016 กลับถูกรัฐบาลพม่าสั่งห้ามฉายภาพยนตร์เรื่องนี้ เพราะเรื่องราวส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับทหารพม่าในสมัย

นายพลเนวิน โดยเฉพาะเรื่องราวการหายสาบสูญไปอย่างไร้ร่องรอยของเจ้าฟ้าเจ้าแสง ทำให้คณะกรรมการตรวจสอบภาพยนตร์ของพม่าสั่งห้ามฉายภาพยนตร์ ด้วยวิตกว่าภาพยนตร์ดังกล่าวจะทำให้กระบวนการสร้างสันติภาพที่กำลังดำเนินอยู่ต้องหยุดชะงัก แต่ถึงแม้จะถูกห้ามฉายในประเทศ ชาวไทใหญ่ก็สามารถดูภาพยนตร์เรื่องนี้โดยสื่อสมัยใหม่ วรรณกรรมเรื่องนี้ในปัจจุบันสามารถหาซื้อได้ในร้านหนังสือทั่วไปในพม่า รวมถึงหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเจ้าฟ้าอีกหลายเรื่องที่ถูกประพันธ์โดยเครือญาติเจ้าฟ้า ซึ่งไม่สามารถหาได้ก่อน ค.ศ. 2012 เช่น หนังสือเรื่อง “The Moon Princess: Memories of the Shan State” หนังสือเรื่อง “Lords of the Sunset” และหนังสือเรื่อง “The White Umbrella”

2.2.4 ร้านหนังสือ ร้านซีดี: พื้นที่ความรู้และความทรงจำ

ภายหลังการยุติการเซ็นเซอร์และการละเมิดลิขสิทธิ์ยังไม่ได้รับการคุ้มครองที่ดีพอเพราะยังไม่มีกฎหมายลิขสิทธิ์ที่เหมาะสม ทำให้หนังสือในประเทศพม่ามีราคาต่ำ ทำให้ธุรกิจร้านหนังสือยังคงเติบโตได้ ร้านหนังสือที่มีหนังสือหลากหลายมีเฉพาะในเมืองใหญ่ เช่น ย่างกุ้ง มัณฑะเลย์ สำหรับเมืองขนาดรองลงมาเช่น ตองยี ลำเลียว จะมีร้านหนังสือตั้งอยู่ในตลาด หากเป็นเมืองเล็กอย่างเมืองสีป้อจะพบร้านหนังสือเคลื่อนที่ในงานในงานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งจะมีหนังสือประมาณหนึ่งร้อยถึงสองร้อยปก ร้านหนังสือเคลื่อนที่นี้ได้รับความสนใจจากชาวไทใหญ่ โดยเฉพาะหนังสือเกี่ยวกับการเมือง ประวัติศาสตร์ไทใหญ่ และเรื่องเกี่ยวกับเจ้าฟ้า (Tai Yai Citizen 4, 2018) นอกจากนี้ยังมีร้านซีดี สื่ออีกชนิดหนึ่งที่ทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวของเจ้าฟ้าที่สามารถหาซื้อซีดีได้ในตลาดหรือร้านค้าในงานประเพณีต่าง ๆ ในราคา 500-1,000 จ๊าด ซึ่งจะมีภาพยนตร์ต่างประเทศ บทเพลงไทใหญ่ และซีดีเล่าเรื่องเจ้าฟ้า โดยเฉพาะประวัติเจ้าเสือข่านฟ้า อดีตเจ้าฟ้าผู้ยิ่งใหญ่ของชาวไทใหญ่

เห็นได้ว่าในพื้นที่รัฐฉาน สื่อแบบเดิมยังคงมีบทบาทต่อการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมกับเจ้าฟ้า โดยมากจะพบในรูปแบบของหนังสือประวัติศาสตร์โดยสื่อบุคคล หนังสือแบบเรียน วรรณกรรม ตลอดจนร้านหนังสือและร้านจำหน่ายซีดี ซึ่งเกิดจากการผ่อนคลายสื่อและสิ่งพิมพ์ของรัฐบาลพม่า

2.3 สื่อสมัยใหม่กับการรื้อฟื้นความทรงจำเกี่ยวกับเจ้าฟ้าของชาวไทใหญ่: เฟซบุ๊ก (Facebook)

การผ่อนคลายการควบคุมอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ การเปิดเสรีประเทศด้านโทรคมนาคม ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของพม่าดีขึ้น โดยเฉพาะการสื่อสาร การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมขนาดเล็ก การหลอมรวมเทคโนโลยีเข้าด้วยกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) หรือเรียกว่าสื่อสมัยใหม่ (New Media) ส่งผลให้มีจำนวนผู้ใช้สื่อสมัยใหม่เกิดขึ้นโดยง่ายและรวดเร็ว คนนับล้านที่เคยล้าหลังไม่เคยมีโทรศัพท์ใช้ ก็มีโทรศัพท์มือถือ สื่อสังคมออนไลน์เป็นที่นิยมกันมาก (Thant Myint-U, 2017) จากข้อมูลพบว่าในเดือนมกราคม ค.ศ. 2019 มีผู้ใช้โทรศัพท์มือถือถึง 56.57 ล้านหมายเลข (Slideshare, 2019) ทำให้พื้นที่ชนบทซึ่งรวมถึงชุมชนไทใหญ่ในรัฐฉานนั้นมีโทรศัพท์มือถือ และแอปพลิเคชันที่ชาวไทใหญ่ในรัฐฉานให้ความนิยมมากที่สุดคือเฟซบุ๊ก ที่ชาวไทใหญ่ต่างรับข่าวสารผ่านเฟซบุ๊กแทนการรับรู้จากสื่อวิทยุซึ่งเคยเป็นแหล่งข้อมูลหลัก

เฟซบุ๊ก ทำให้ชาวไทใหญ่สามารถรู้จัก พูดคุย แลกเปลี่ยนข่าวสาร สามารถกระจายข้อมูลและรับรู้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว เห็นได้จากกลุ่ม Hsipaw News เป็นกลุ่มที่เปิดสาธารณะ โดยมี Admin อยู่ในเมืองสีป้อ 3 คน โดยรับข่าวสารทั้งจากเครือข่ายในเมืองสีป้อและเมืองอื่น ๆ นอกจากนั้นยังนำข่าวสารจากเครือข่าย

อื่น ๆ มากกระจายต่อ เช่น การนำบทความเรื่องคนรุ่นใหม่ถามหาคำตอบจากรัฐบาลกรณีเจ้าฟ้าเจ้าแสงที่หายตัวไปกว่า 58 ปี (Hom, 2020) หรือบทความเรื่องการไม่อนุญาตให้ฉายภาพยนตร์เรื่องสั้นแสงฉานอย่างไร้เหตุผล (SHAN, 2016) ซึ่งนำบทความจาก shannews.org มานำเสนอในกลุ่มของตน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีเพจที่น่าเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับชาวไทใหญ่อีกหลายเพจ เช่น เพจ Shan News เป็นเพจที่น่าเสนอข่าวสาร ซึ่งมีผู้ติดตามมากกว่า 3 แสนคน เพจ Tai Community Online เป็นชุมชนไทใหญ่ที่น่าเสนอข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และศิลปวัฒนธรรมอันหลากหลายของพี่น้องชาวไทใหญ่ ทั้งในรัฐฉาน ประเทศไทย และประเทศต่าง ๆ และ เพจ Voice of Tai เป็นชุมชนไทใหญ่ที่น่าเสนอข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และศิลปวัฒนธรรมอันหลากหลายของชาวไทใหญ่ ทั้งในรัฐฉาน ประเทศไทย และประเทศต่าง ๆ กลุ่ม Tai (Shan) History เป็นกลุ่มปิดที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจและสังคม แอปพลิเคชันเหล่านี้จึงเป็นเครื่องมือในต้นศตวรรษที่ 21 ที่ทำหน้าที่ส่งต่อเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเจ้าฟ้าในรัฐฉานให้กับชาวไทใหญ่ที่อยู่ในรัฐฉานและที่อยู่ในส่วนต่าง ๆ ของโลก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าในรัฐฉานของชาวไทใหญ่ในต้นศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าในรัฐฉานของชาวไทใหญ่ประเทศพม่าในต้นศตวรรษที่ 21 ซึ่งค้นพบผลวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

การรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าในรัฐฉานของชาวไทใหญ่ในต้นศตวรรษที่ 21 พบว่าเกิดขึ้นจากที่รัฐบาลพม่าปฏิรูปประเทศและดำเนินนโยบายเปิดประเทศอย่างจริงจังจากรูปแบบการเมืองการปกครองแบบเผด็จการรัฐบาลทหารมาเป็นรูปแบบประชาธิปไตย และการนำเศรษฐกิจระบบตลาด (Market economy) มาใช้ มาตรการการผ่อนคลายสื่อและสิ่งพิมพ์ได้ดำเนินการไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนกระทั่งการเปิดเสรีด้านโทรคมนาคม ตั้งแต่ ค.ศ. 2011 ทำให้ทำให้ชาวไทใหญ่รับรู้ข่าวสารได้อย่างเสรี แม้แต่ในพื้นที่ชนบทห่างไกลก็สามารถรับรู้ข่าวสารผ่านแหล่งข้อมูลออนไลน์โดยเฉพาะเฟซบุ๊กแทนที่วิทยุซึ่งเคยเป็นแหล่งข้อมูลหลัก นอกจากนี้ยังพบว่าความตระหนักรู้ของกลุ่มชาวไทใหญ่ที่มีต่อการหายไปของระบบเจ้าฟ้าไทใหญ่ จึงนำไปสู่ความต้องการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าขึ้นมาใหม่ โดยเครื่องมือของเจ้าฟ้า พระสงฆ์ ผู้รู้ในชุมชน พรรคการเมือง ซึ่งเป็นชนชั้นสูงในชุมชน และเป็นการบูรณาการร่วมกันของการเปิดพื้นที่ความทรงจำ สื่อแบบเดิม และสื่อสมัยใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าความทรงจำร่วมมาจากปัจเจกชนกับกลุ่มสังคม ความทรงจำร่วมของคนในสังคมจึงก่อให้เกิดเอกภาพในสังคม ทำให้สังคมมีเรื่องเล่า ซึ่งหล่อหลอมให้เกิดอัตลักษณ์ทางสังคมขึ้น (Halbwachs, 1992) แม้ว่ารัฐบาลพม่ายังมีบทบาทในการควบคุมสื่ออยู่ก็ตาม แต่ชาวไทใหญ่ในรัฐฉานก็ได้หลุดรอดจากสื่อสมัยใหม่ รัฐบาลพม่าไม่สามารถสกัดกั้นข้อมูลข่าวสารได้เหมือนในอดีต ในบริบททางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้รัฐบาลต้องผ่อนคลายการควบคุมสื่อ เปิดเสรีทางโทรคมนาคมและการยกเลิกการเซ็นเซอร์ มีผลให้สื่อสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างความรับรู้และมีความสำคัญเชิงกลยุทธ์ ทำให้สื่อสมัยใหม่มีความสำคัญต่อการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้า สื่อสมัยใหม่เป็นเหมือนโครงข่ายที่เชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารของชาวไทใหญ่ในเมืองสี่ป้อมกับชาวไทใหญ่ในเมืองต่าง ๆ ให้สอดคล้องประสานจน

ทำให้สังคมมีเรื่องเล่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง Media Flows and the Nation of Shan in Thailand ที่แสดงให้เห็นถึงการไหลเวียนของสื่อผ่านเครือข่ายแรงงานไทใหญ่ข้ามชาติ ที่ต่างแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา (Jiratikorn, 2008) และตรงกับแนวคิดภาวะสมัยใหม่ของ Appadurai ที่แสดงให้เห็นว่าสังคมปัจจุบันเชื่อมโยงติดต่อกันจนแทบจะแยกจากกันไม่ได้และการเชื่อมต่อโลกทั้งหมดนี้ได้สร้างจินตนาการและปฏิบัติการใหม่ขึ้นมา คือ ไม่มีสังคมแคบ ๆ หนึ่ง ไม่เปลี่ยนแปลง ตัดขาดจากโลก แบบในอดีตอีกต่อไป (Appadurai, 2000) แต่ภายใต้บริบทการเมืองของพม่า ที่ทหารยังมีบทบาทอยู่มาก การดำเนินการใด ๆ ในการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าในพื้นที่รัฐฉาน จึงเป็นไปแบบค่อยเป็นค่อยไป ภายใต้แนวคิด “การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่ก่อให้เกิดข้อขัดแย้ง”

สรุป

การรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าของชาวไทใหญ่ในรัฐฉาน พบว่าเมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ชาวไทใหญ่มีเสรีภาพในการรับรู้และนำเสนอข่าวสาร รัฐบาลพม่าไม่สามารถสกัดกั้นข้อมูลข่าวสารได้เหมือนในอดีต ทำให้เห็นการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมที่เกี่ยวกับเจ้าฟ้าในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดจากการบูรณาการของการเปิดพื้นที่ความทรงจำ สื่อแบบเดิม และสื่อสมัยใหม่ โดยเฉพาะสื่อสมัยใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในการนำเสนอข่าวสารเรื่องราวที่เกี่ยวกับเจ้าฟ้ามากขึ้น จนทำให้ปรากฏการณ์การรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าไม่ได้จำกัดอยู่ในพื้นที่รัฐฉานเท่านั้น หากแต่เชื่อมโยงติดต่อสร้างจินตนาการและปฏิบัติการใหม่ขึ้นมา ทำให้ไม่มีสังคมแคบ ๆ หนึ่ง ไม่เปลี่ยนแปลง ตัดขาดจากโลก แบบในอดีตอีกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 สื่อสมัยใหม่มีอิทธิพลต่อการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าของชาวไทใหญ่ในรัฐฉาน ทำให้เกิดการสร้างชุดความทรงจำร่วมใหม่ให้กับชาวไทใหญ่ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้สื่อสมัยใหม่ยังส่งผลต่อการรับรู้ไม่เฉพาะแต่อยู่ในรูปของชุดความทรงจำเท่านั้น ทว่ายังก่อให้เกิดประโยชน์ในมิติของการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนชาวไทใหญ่ด้วย ดังนั้นหากรัฐบาลพม่าต้องการพัฒนาเศรษฐกิจและลดความขัดแย้งกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ รัฐบาลพม่าและชาวไทใหญ่ควรร่วมมือกันโดยบูรณาการความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าร่วมกับการนำ อัตลักษณ์ความเป็นไทใหญ่อื่น ๆ เช่น วัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า รวมไปถึงทรัพยากรธรรมชาติในรัฐฉานที่มีอยู่มากมาย ก็จะทำให้รัฐฉานมีความน่าสนใจในฐานะเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้ในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่าความท้าทายต่อการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้าก็คือชาวไทใหญ่ในรัฐฉานมีการศึกษาน้อย ขาดความรู้ ยากจน และการที่พม่าใช้นโยบายทำให้เป็นพมามายาวนาน ทำ

ให้ชาวไทใหญ่รุ่นใหม่ ๆ ไม่สนใจการสร้างความทรงจำร่วมใหม่เกี่ยวกับเจ้าฟ้า เพราะต้องคิดถึงปากท้องก่อน ซึ่งควรมีการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

- (1) ชาวไทใหญ่รุ่นใหม่กับความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าฟ้า
- (2) กระบวนการหรือแนวทางการผลักดันการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน

References

- Appadurai, A. (2000). *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. (5th Ed.). USA: University of Minnesota.
- Chen, C. F. (2013). *New wave of internet attacks on Myanmar*. Retrieved February 2, 2020, from <https://www.posttoday.com/world/246673>.
- Chotisut, K. (2016). Aung San: Dynamic of Social Memory Management of the Myanmar Government. *Proceeding in the 2nd National Conference of Networking of History and Sociology and Anthropology in the Southern of Thailand, “ Sciences of Memory and Arts of Forgotten”*. Pattani: Prince of Songkla University, Pattani Campus
- Eawswiwong, N. (2014). *Thai Nation, Thailand, Student books and Monuments On Culture, State and Consciousness*. (3rd Ed.). Bangkok: Matichon Press.
- Fisher, J. (2016). *Twilight over Burma: Myanmar censors pull film from festival*. Retrieved April 15, 2020, from <https://www.bbc.com/news/world-asia-36535629>.
- Halbwachs, M. (1992). *On Collective Memory*. edited and translated by Lewis Coser. (1st Ed.). Chicago: University of Chicago Press.
- Hom, H. (2020). *A new Generation calls for answers to Hsipaw prince's 58-year disappearance*. Retrieved April 15, 2020, from <https://www.shorturl.at/hmT06>.
- HUMAN RIGHT WATCH. (2013). *Reforming Telecommunications in Burma*. Human Rights Watch. Retrieved February 2, 2020, from https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/burma0512_ForUpload.pdf.
- Jiratikorn, A. (2008). *Migration, Media Flows and the Nation of Shan in Thailand* (Doctoral Dissertation). University of Texas at Austin. Texas.
- Jiratikorn, A. (2015). *Transnational public areas, politics, about the area of Tai Yai migrant workers In Chiang Mai*. (1st Ed.). Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Kaiser, C. (2016). *Book Publishing Market Overview: Myanmar's Challenges and Potential*. Retrieved July 15, 2019, from

- <https://publishingperspectives.com/2016/12/book-publishing-market-overview-myanmar/>.
- Leach, E. (1954). *Political systems of highland Burma: a study of Kachin social structure*. (1st Ed.). Massachusetts: Harvard University Press.
- Ministry of Information. (2008). *Constitution of the Republic of the Union of Myanmar* (2008). Retrieved July 15, 2019, from http://www.burmalibrary.org/docs5/Myanmar_Constitution-2008-en.pdf.
- Preecharush, D. (2015). *Shan State: A Strategic Handbook on Politics and Military*. (1st Ed.). Bangkok: Thammasat University Press.
- Samarajiva, R. (2016). *Telecom is Biggest Attractor of FDI in Myanmar*. Retrieved February 2, 2020, from <http://lineasia.net/farmhouse/2016/12/telecom-is-biggest-attractor-of-fdi-in-myanmar/>.
- SHAN. (2016). *Banning of film on Shan Prince "irrational" says nephew Khun Tun Oo*. Retrieved April 15, 2020, from <https://www.shorturl.at/hmT06>.
- Slideshare. (2019). Digital 2019 Myanmar (January 2019). Retrieved April 15, 2020, from <https://www.slideshare.net/DataReportal/digital-2019-myanmar-january-2019-v01>.
- Soe, L., Htwe. (2017). *The Role of Ethnic Media in the "NEW MYANMAR"*. Chiang Mai: Regional Center for Social Science and Sustainable Development (RCSD) Chiang Mai University.
- Tai Yai Citizen 1. (2017). Tai Yai teacher at Hseni. *Interview*, July, 24.
- Tai Yai Citizen 2. (2019). Historian and writer. *Interview*, March, 29.
- Tai Yai Citizen 3. (2019). Leader of SNLD Party. *Interview*, May, 21.
- Tai Yai Citizen 4. (2018). A book shop owner. *Interview*, December, 19.
- Tai Yai Citizen 5. (2019). Head of the Taiyai Education and Culture Association at Hsipaw. *Interview*, May, 16.
- Tai Yai Citizen 6. (2018). Abbot of Wat Hua Nam at Hsipaw. *Interview*, December, 13.
- Tai Yai Citizen 7. (2019). Guardian of Sawbwa hall at Hsipaw. *Interview*, May, 18.
- Thant Myint-U. (2017). *The River of Lost Footsteps: A Personal History of Burma*. Bangkok: River books Press.
- Thaw, K. (2014). Literary Criticism, Critics and Censorship in Myanmar. *Myanmar Studies Journal*, 3, 61-83.
- TransborderNEWS. (2015). *Burmese Internet Cafe Sluggish After people use the internet on mobile phones*. Retrieved February 2, 2020, from

<https://transbordernews.in.th/home/?p=6792>.

- Trautwein, C. (2015). *Myanmar named fourth-fastest-growing mobile market in the world by Ericsson*. Retrieved February 2, 2020, from <https://www.mmmtimes.com/business/technology/17727-myanmar-named-fourth-fastest-growing-mobile-market-in-the-world-by-ericsson.html>.
- Tun, S. (2013) . *Why Invest In Myanmar? and other Notable Legal Articles*. Yangon: Wisdom House Publishing.

การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับ คุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ*

A Study of Current Conditions and Expectations Regarding the Development
of Activities Model to Enhance the Service Mind of Payap University Students

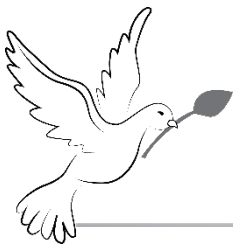
¹ประภัสสร สมสถาน, จตุพล ยงศร, และ จักรกฤษณ์ โปณะทอง

¹Prapatsorn Somsathan, Chatupol Yongsorn, and Chakrit Ponathong

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot, University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: g2h222@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ เป็นการใช้ลักษณะรูปแบบของการวิจัยแบบผสมผสานวิธี แบบประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับจิตบริการนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ มีค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.991 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 380 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI)

ผลวิจัยพบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ คือ (1) ด้านการรับรู้ตนเอง (ค่า PNI = 0.388) (2) ด้านการแก้ไขปัญหา(ค่า PNI = 0.385) (3) ด้านการดูแลเอาใจใส่ และเสียสละเพื่อผู้อื่น (ค่า PNI = 0.381) (4)ด้านทัศนคติเชิงบวก (ค่า PNI = 0.375) (5) ด้านการตอบสนองจากการกระทำของตนเอง (ค่า PNI = 0.372) และ (6) ด้านการมีแรงจูงใจภายในตนเอง (ค่า PNI = 0.370)

คำสำคัญ: จิตบริการ; กิจกรรมนักศึกษา; นักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ

* Received May 9, 2020; Revised June 28, 2020; Accepted December 21, 2020

Abstract

In this research, the objectives of the study are to assess the current conditions and expectations regarding the development of activities to enhance the service mind of Payap University students. A mixed research methodology with a sample group of 380 was analyzed using a questionnaire survey with a satisfactory reliability of 0.991 for both items. Descriptive statistics, including frequency, standard deviation and priority needs index are presented in this study.

The results determined that the current condition and expectation of the overall service mind activities of the students had a PNI value of 0.379; the most required factors are: (1) Self-recognition skill (PNI = 0.388), (2) Analytical and problem-solving skill (PNI = 0.385), (3) Caring and scarifying value (PNI = 0.381), (4) Positive mindset (PNI = 0.375), (5) Self-responsibility (PNI = 0.372), (6) Self-motivation (PNI = 0.370).

Keywords: enhance service mind; student activities; Payap University students

บทนำ

การผลิตบัณฑิตในระดับอุดมศึกษา จำเป็นต้องผลิตบัณฑิตให้เกิดความรู้ความรอบรู้ รู้ลึก รู้รอบ จิตสำนึก เชิงจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการพัฒนาหลักสูตรให้มีกิจกรรมควบคู่ไปกับการเรียนการสอน ในขณะที่ปัจจุบันสังคมโลกต้องเผชิญกับปัญหาของชีวิตที่ซับซ้อนขึ้น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ความคิด ความเชื่อ รูปแบบ และการดำเนินชีวิต สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องตระหนักถึงภารกิจในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ และมีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ และวิธีการสร้างและพัฒนารูปแบบในการเรียนเรียนรู้ รวมถึงการออกแบบการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาในสถาบันให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Office of the Higher Education Commission, 2004)

ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาทางกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศกำหนดมาตรฐานการอุดมศึกษา ด้านมาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต กำหนดว่า บัณฑิตในระดับอุดมศึกษาควรเป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความสำนึก และความรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมือง และพลโลก (Ministry of Education, 2006) ทำให้สถาบันอุดมศึกษาไม่เพียงแต่จะมุ่งเน้นผลิตนักศึกษาด้านทักษะและความรู้ทางวิชาการเท่านั้น หากต้องมุ่งพัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาทางคุณธรรม จริยธรรม ให้เข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางความคิด และเล็งเห็นมิติในสังคมอันหลากหลาย ดังนั้น

รูปแบบในการจัดการศึกษาและการพัฒนานักศึกษาให้มีจิตบริการ ถือเป็นหัวใจ และมีความสำคัญในเรื่องของคุณภาพบัณฑิต เป็นการฝึกให้นักศึกษาได้นำความรู้ ความสามารถของตนไปใช้ให้ความช่วยเหลือบริการผู้อื่นอย่างเต็มใจและเต็มศักยภาพของตนเองในขณะที่ยังศึกษาอยู่ในสถาบัน และเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม (Siriporn et al. 2014)

จากการศึกษารายงานสำรวจความคิดเห็นต่อหลักสูตรและสาขาที่เรียนของบัณฑิต ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2561 ความคิดเห็นต่อกิจกรรมพัฒนานักศึกษาพบว่า มีหลายคณะระดับความพึงพอใจอยู่ที่ระดับปานกลาง พร้อมให้ข้อเสนอเพิ่มเติมว่าควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษามากขึ้น ให้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ และลดทอนความรู้ที่ล้าสมัยไร้ประโยชน์ ให้มีการปลูกฝังค่านิยมที่ดีต่อเยาวชน ควรเป็นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมต่อมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพื่อเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ สร้างเครือข่ายในการต่อยอดสู่อนาคตของบัณฑิต ควรมุ่งเน้นกิจกรรมที่สนับสนุนให้นักศึกษามีกิจกรรมทำร่วมกัน เน้นการปลูกจิตสำนึกที่ดี ควรหากิจกรรมที่มีความน่าสนใจมากกว่าที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ เน้นปฏิบัติจริง และสามารถนำไปใช้ได้จริงกับสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม นอกเหนือจากน้องใหม่และกีฬา คณะของมหาวิทยาลัยควรเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักศึกษาอยากพัฒนาตนเองขึ้นด้วย เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาเกิดความภาคภูมิใจที่ได้มาศึกษาที่มหาวิทยาลัยพายัพ (Payap University, 2019)

ในขณะที่รายงานโครงการคุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยพายัพ ประจำปีการศึกษา 2561 ผลการศึกษาข้อมูลความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตที่ปฏิบัติงานมากกว่า 6 เดือนขึ้นไป พบว่า มีระดับความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และในข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของคุณลักษณะที่ควรปรับปรุง คือ ควรเพิ่มคุณลักษณะจิตบริการและจิตสาธารณะ ได้แก่ ควรเรียนรู้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีจิตบริการที่เพิ่มขึ้น มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ควรทำเฉพาะหน้าที่ของตนเองเท่านั้น ต้องใจกว้าง อ่อนน้อมถ่อมตน มีความซื่อสัตย์ในวิชาชีพ มีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคม และข้อเสนอแนะของคุณลักษณะที่มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในหน่วยงาน คือ ควรมีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่องาน มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และน้ำใจต่อเพื่อนร่วมงาน รวมถึงข้อเสนอแนะอื่น ๆ เช่น ควรเพิ่มเติมในเรื่องของจิตบริการ จิตสาธารณะ จิตอาสา ขอบช่วยเหลือ ความรับผิดชอบต่อ มีใจรักในการบริการ (Payap University, 2018)

ผู้วิจัยได้การดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยพายัพถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ และกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตบริการให้กับนักศึกษาพบว่านักศึกษาในสมัยปัจจุบันยังขาดความสนใจเรื่องของความรับผิดชอบต่อผู้อื่น เพราะมุ่งสนใจต่อสิ่งที่ตนเองสนใจมากเกินไป อีกทั้งยังขาดความรับผิดชอบต่อตนเองด้วย เช่น ความรับผิดชอบต่อการมาเข้าชั้นเรียนให้ตรงเวลา ขาดน้ำใจต่อผู้อื่นเพราะนักศึกษาส่วนใหญ่เน้นการดำเนินชีวิตแบบสังคมปัจเจก และขาดความสนใจร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมภายในและนอกมหาวิทยาลัย อีกทั้งรูปแบบกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเหมือนกิจกรรมที่เกิดขึ้นแบบเดิมในทุก ๆ ปี ส่วนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่อกิจกรรมนักศึกษา และนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของรูปกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะ จิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพว่า ลักษณะสภาพปัญหาของนักศึกษาในปัจจุบัน คือ นักศึกษามีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้นน้อยลงกว่า เช่น ปัจจุบันนักศึกษาขาดความสนใจของการเข้าร่วม

สมัครใจเป็นตัวแทนองค์กรนักศึกษาของมหาวิทยาลัยพายัพ ซึ่งทำให้ฝ่ายกิจการนักศึกษาต้องทำเรื่องขอไปทาง คณะแต่ละคณะให้ส่งตัวแทนคณะมาร่วมเป็นตัวแทนองค์กรนักศึกษาของมหาลัย และการการเข้าร่วม กิจกรรมกลางของมหาวิทยาลัย หากกิจกรรมใดที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาสมัครใจในการเข้าร่วม บ่งบอกถึงการ ขาดความสนใจต่อกิจกรรมของนักศึกษาอย่างเห็นได้ชัด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนารูปแบบกิจกรรม ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะจิตบริการ เพื่อให้นักศึกษาเกิดการอุทิศตนเองเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมของสถาบัน หรือ สังคมที่เขาอาศัยอยู่ และในส่วนของบัณฑิตและศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยพายัพได้ให้ความเห็นว่า นักศึกษา มหาวิทยาลัยพายัพในปัจจุบันมีปัจจัยที่น่าจะส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะจิตบริการ คือ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม นักศึกษาต้องเผชิญกับแรงเสียดทานของสังคมด้านวัตถุนิยมและปัจเจกนิยมอย่างหนัก ไม่ว่าจะเป็นการถูกรบกวนจากเครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านการแข่งขัน เรื่องค่านิยมทางด้านวัตถุ ส่งผลให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปขาดความเป็นนักจิตบริการ หากเข้าไปทำงานตาม หน่วยงานต่าง ๆ ก็จะกลายเป็นปัญหาต่อสถานประกอบการที่ได้รับบัณฑิตเข้าไปทำงาน ไม่ว่าจะเป็น บัณฑิตขาด การช่วยเหลือผู้อื่น ขาดจิตสำนึกเพื่อสังคม ขาดการใส่ใจต่อเพื่อนร่วมงาน มีความเห็นแก่ตัว มุ่งปฏิบัติงาน เฉพาะหน้าที่ของตนเอง ขาดความอดทนในการทำงาน ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ เป็นสาเหตุที่ทำให้บัณฑิตต้อง เปลี่ยนงานบ่อย ๆ เนื่องจากไม่สามารถพัฒนาคุณลักษณะของตนให้ตรงต่อความต้องการของสถานประกอบการ ได้ ดังนั้นมหาวิทยาลัยพายัพควรคำนึงถึงการพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตด้านจิตบริการให้มากขึ้น และ กระทำอย่างต่อเนื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษา มหาวิทยาลัยพายัพจึงมีความสำคัญ เนื่องจากนักศึกษาต้องเรียนรู้ เพื่อการ ตกผลึกทางความคิดจากการเข้าร่วม กิจกรรมของมหาวิทยาลัยฯ กิจกรรมควรเน้นการปลูกฝังให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรม (Collaborative) การเสริมสร้างจิตบริการให้กับนักศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกส่วนของมหาวิทยาลัยมีส่วนสำคัญ ควร มีส่วนร่วมในกิจกรรมกับนักศึกษาตลอดกิจกรรม เพราะผู้ให้สัมภาษณ์เชื่อว่าเรื่องของต้นแบบ (Role Model) สามารถส่งผลอย่างมากต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา เป็นการแสดงออกถึงความรัก ความสามัคคี ความ รับผิดชอบร่วมกันในสถาบัน หรือ ต่อชุมชนที่สถาบันออกไปทำกิจกรรมการให้บริการ เพื่อให้นักศึกษาเห็นภาพของ การทุ่มเท การเสียสละ ความเป็นจิตบริการจะถูกจดจำผ่านภาพที่นักศึกษาได้เห็น และเกิดแรงบันดาลใจใน การที่จะกระทำตามในสิ่งที่เห็นและเรียนรู้ร่วมกัน เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสังคมชุมชน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า สถานประกอบการ ผู้ใช้บัณฑิตที่รับบัณฑิตเข้าไปทำงาน และมหาวิทยาลัยเองต่างมีความคาดหวังต้องการบัณฑิตที่มีคุณลักษณะจิตบริการ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนา นักศึกษาให้สอดคล้องต่อความต้องการทางสังคม การประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับ คุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพเพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบความต้องการจำเป็นในการพัฒนา คุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ยิ่งต่อมหาวิทยาลัยพายัพที่จะได้มี ข้อมูลสภาพปัญหาและสภาพความคาดหวังเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาอย่างเหมาะสม ต่อไป และสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาทั้งในเชิงทฤษฎี และเชิงปฏิบัติ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็น แนวทางได้ทั้งในระดับภาพรวมกิจกรรมกลางของมหาวิทยาลัย กิจกรรมระดับคณะ และวิทยาลัย เป็นการ ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการใช้ลักษณะรูปแบบของการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยทำการประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ โดยมีขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์คุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ
2. การประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์คุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ

ในขั้นตอนนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยทำการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจการนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ รวมจำนวน 37 คน ได้แก่

กลุ่มที่ 1 นักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ ประจำปีการศึกษา 2562 ซึ่งมีคุณสมบัติ คือ เป็นประธาน/กรรมการของสโมสรนักศึกษา หรือเป็นประธาน/กรรมการนักศึกษาระดับคณะ/วิทยาลัย หรือเป็นประธาน/กรรมการของชมรมนักศึกษา รวมจำนวน 10 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บัณฑิตของผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยพายัพ ประจำปีการศึกษา 2562 จากโรงเรียนดาราวิทยาลัย โรงพยาบาลแมคคอร์มิค มูลนิธิศุภนิมิต สำนักงานมูลนิธิสภาคริสตจักรในประเทศไทย (เชียงใหม่) และบริษัทนิมพานิชเชียงใหม่ รวมจำนวน 10 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยพายัพ คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจการนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ รวมจำนวน 17 คน

โดยในการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ โดยรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงคุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง แล้วจึงนำแบบสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำเสนอผลที่ได้เป็นแบบบรรยาย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ

ในขั้นตอนนี้เป็นใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลประชากร คือ ผู้ใช้บัณฑิต/นายจ้างของผู้สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ ระดับปริญญาตรี ทั้งนี้ไม่สามารถระบุจำนวนที่ชัดเจนได้ กำหนดขนาด

ของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จากการคำนวณโดยใช้โปรแกรม G * Power กำหนดค่า Effect Size เท่ากับ 0.2 ค่าคลาดเคลื่อน (Alpha) เท่ากับ 0.05 และค่า ค่าอำนาจทดสอบ (Power of test) เท่ากับ 0.90 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 329 คน (สมชาย วรภิณเฑาะว์ สก. 2010) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดตัวอย่างเป็น 380 คน เพื่อเป็นการป้องกันอัตราการขาดหายของกลุ่มตัวอย่าง รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 380 คน โดยสุ่มจากบริษัท/ห้างร้าน/โรงเรียน/โรงพยาบาล/หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนทั่วไปที่รับบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยพายัพเข้าทำงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับจิตบริการนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บัณฑิต การประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ

ในการการสร้างเครื่องมือ ได้นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาเติมเต็มนิยามศัพท์เพื่อสร้างข้อคำถามของ (ร่าง) เครื่องมือวิจัย โดยการร่างข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับจิตบริการนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ เมื่อทำการสร้างแบบประเมินฉบับร่าง จึงนำแบบประเมินฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาความชัดเจนของภาษาที่ใช้ในข้อคำถามและหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) จากนั้นจึงนำแบบประเมินที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้บัณฑิตที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และทำการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยใช้วิธีสหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบเพียร์สัน โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) ข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินฉบับร่างด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค นำแบบประเมินที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเรียบร้อยแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อปรับปรุงแก้ไข เมื่อได้แบบประเมินฉบับสมบูรณ์สำหรับเก็บข้อมูลจริงต่อไป

สำหรับข้อคำถามเกี่ยวกับการประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพเป็นการประเมินถึงระดับสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันและระดับสภาพความคาดหวังของบัณฑิตเกี่ยวกับคุณลักษณะจิตบริการ ทั้งนี้ประเด็นที่ศึกษาเป็นองค์ประกอบของคุณลักษณะของจิตบริการตามแนวคิดทฤษฎี ประกอบด้วย 1) การรับรู้ตนเอง 2) การมีแรงจูงใจภายในตนเอง 3) การมีทัศนคติเชิงบวก 4) การตอบสนองในการกระทำของตนเอง 5) การดูแลเอาใจใส่แลเสียสละเพื่อผู้อื่น และ 6) การแก้ไขปัญหา โดยมีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale)

ผลที่ได้มาตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมิน แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.200 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์พบว่าข้อคำถามผ่านเกณฑ์ทุกข้อ โดยสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังมีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.444 - 0.938 และค่าความเชื่อมั่นทุกด้านมากกว่า 0.70 โดยสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.991 สภาพความคาดหวังมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.991

การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยนำแบบประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับจิตบริการนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพที่สร้างขึ้นไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

เมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินที่ได้คืนมาทั้งหมดแล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. การวิเคราะห์โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องข้อคำถาม (IOC) การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบสอบถาม โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบเพียร์สัน ทำการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของครอนบาค
3. การจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลจากการประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยแบบการเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล Modified Priority Needs Index: PNI Modified (Wongwanitch, 2020). เป็นวิธีการหาความแตกต่างของสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพที่เป็นอยู่แล้วหารด้วยสภาพที่เป็นอยู่ ทั้งนี้เพื่อควบคุมขนาดของความต้อการจำเป็นให้อยู่ในช่วงพิสัยที่ไม่มากเกินไป โดยมีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$PNI_{Modified} = \left(\frac{I - D}{D} \right)$$

เมื่อ PNI หมายถึง ดัชนีลำดับความต้อการจำเป็น

I หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวัง

D หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้นำค่า PNI จากสูงสุดตามการจัดเรียงลำดับความต้อการจากมากไปน้อยมาเป็นประเด็นในการยกร่างการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 3 สามารถสรุปด้วยแผนผังความคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ ประกอบด้วย (1) การรับรู้ตนเอง (2) การมีแรงจูงใจภายในตนเอง (3) การมีทัศนคติเชิงบวก (4) การตอบสนองจากการกระทำของตน (5) การดูแลเอาใจใส่และเสียสละเพื่อผู้อื่น (6) การแก้ไขปัญหา จากนั้นจึงทำการสรุปการเชื่อมโยงเครื่องมือจากนิยามศัพท์คุณลักษณะจิตบริการและการสัมภาษณ์เพื่อได้ร่างแบบประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพความคาดหวังเกี่ยวกับจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ

ในการประเมินสภาพปัจจุบันและความคาดหวังของเกี่ยวกับจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพนั้น จากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามการประเมินสภาพปัจจุบันและความคาดหวังเกี่ยวกับจิตบริการจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ใช้บัณฑิต/นายจ้างของผู้สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยพายัพระดับปริญญาตรี จากบริษัท/ห้างร้าน/โรงเรียน/โรงพยาบาล/หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนทั่วไปที่รับบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยพายัพเข้าทำงาน จำนวน 380 คน

ในการวิจัยครั้งนี้ มีกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเอกชนมากที่สุด ร้อยละ 67.37 กลุ่มอายุ 31–40 ปี ร้อยละ 47.63 มีอาชีพเป็นเจ้าหน้าที่/บุคลากรของหน่วยงาน ร้อยละ 64.75 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 58.95

ผลการศึกษา ได้ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะจิตบริการ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะจิตบริการ

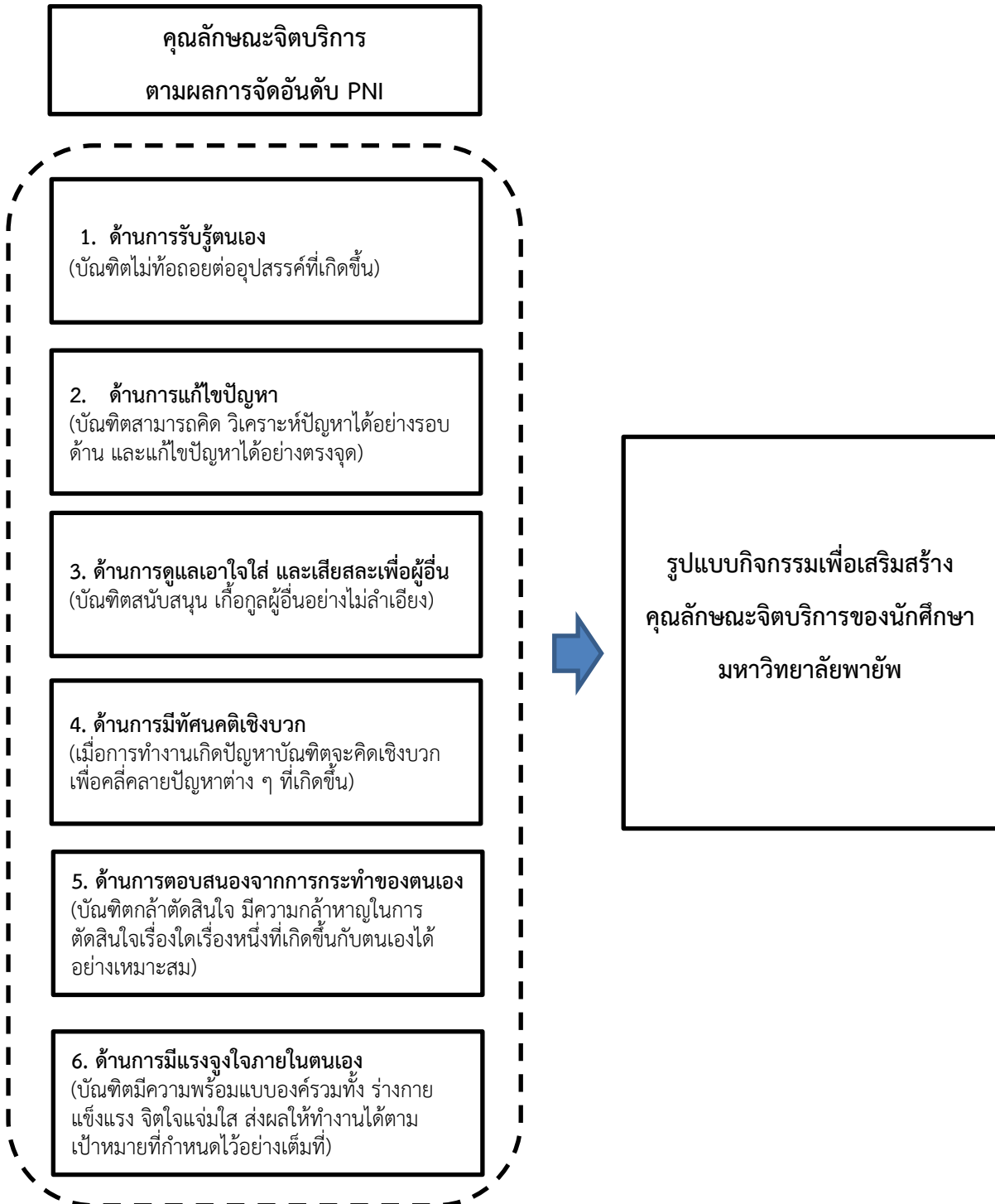
คุณลักษณะจิตบริการ	n = 380					
	สภาพที่เป็นจริง		สภาพที่คาดหวัง		ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	PNI _{Modified}	ลำดับ
1. ด้านการรับรู้ตนเอง	3.35	0.87	4.65	0.43	0.388	1
2. ด้านการมีแรงจูงใจภายในตนเอง	3.41	0.93	4.67	0.43	0.370	6
3. ด้านทัศนคติเชิงบวก	3.39	0.89	4.66	0.44	0.375	4
4. ด้านการตอบสนองจากการกระทำของตนเอง	3.41	0.92	4.68	0.4	0.372	5
5. ด้านการดูแลเอาใจใส่ และเสียสละเพื่อผู้อื่น	3.39	0.94	4.68	0.42	0.381	3
6. ด้านการแก้ไขปัญหา	3.35	0.91	4.64	0.44	0.385	2

จากตารางที่ 1 แสดงค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ พบว่า ด้านที่ควรพัฒนามากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันน้อยที่สุดคือ ด้านการรับรู้ตนเอง ($\bar{X} = 3.35$) ด้านที่ควรส่งเสริมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยสภาพความคาดหวังมากที่สุด เท่ากันสองด้าน คือ ด้านการตอบสนองจากการกระทำของตนเอง และด้านการดูแลเอาใจใส่ และเสียสละ ($\bar{X} = 4.68$) เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็น พบว่าด้านการรับรู้ตนเอง มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด (ค่า PNI = 0.388) รองลงมา คือ ด้านการแก้ไขปัญหา (ค่า PNI = 0.385) ถัดมาคือ ด้านการดูแลเอาใจใส่ และเสียสละเพื่อผู้อื่น (ค่า PNI = 0.381) ด้านการมีทัศนคติเชิงบวก (ค่า PNI = 0.375) ด้านการตอบสนองจากการกระทำของตนเอง (ค่า PNI = 0.372) และด้านการมีแรงจูงใจภายในตนเอง (ค่า PNI = 0.370) ตามลำดับ

องค์ความใหม่

ผู้วิจัยได้สรุปผลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ ข้อมูลจากแบบสอบถาม สรุปฟังความคิดเห็นจากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพไปสู่การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ฟังความคิดเห็นจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ

ผังความคิดจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ เป็นแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะจิตบริการ สร้างแรงกระตุ้น แรงบันดาลใจ การมีส่วนร่วมให้เกิดเป้าหมายร่วมกันทั้งมหาวิทยาลัย และนักศึกษาตลอดจน ผู้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมนักศึกษา ให้เกิดการสร้างสรรค์กิจกรรมที่สามารถสร้างแรงจูงใจ การเรียนรู้ การพัฒนาตนเองให้มีจิตบริการ หรือจิตอาสาและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมบริการสาธารณะ หรือบำเพ็ญ ประโยชน์ต่อสังคม การตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้คุณธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ ด้านที่มากที่สุดคือ ด้านการรับรู้ตนเอง มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ซึ่งคุณลักษณะจิตบริการข้อที่มากที่สุดคือ บัณฑิตไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องจาก สภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และบริบทที่แตกต่างกัน ภาระงานที่มีความซับซ้อน การอบรมเลี้ยงดู ทัศนคติส่วนบุคคลในการใช้ชีวิตประจำวัน ตามหลักและทฤษฎีการเรียนรู้ของแบนดูราได้กล่าวถึง การเรียนรู้เป็นความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันระหว่างองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ พฤติกรรมของบุคคล สภาพแวดล้อม และปัจจัยบุคคล ส่งผลต่อเพราะการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนใหญ่เกิดจากการสังเกต หรือการลอกเลียนแบบ (Bandura, 2009) และมาสโลว์เองยังได้เสนอว่า การที่บุคคลจะเกิดการพัฒนาตนเองไปถึงขั้นของการตระหนักในตนเอง เข้าใจในความสามารถของตนเองได้นั้น ต้องเกิดจากการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างให้เกิดเป็นคุณลักษณะนิสัยให้ตนเอง ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Poowitayapan (2006) คุณลักษณะที่สำคัญของจิตบริการ หรือ หัวใจของการบริการ ที่ผู้ให้บริการควรมี คือ อดทน และเก็บอารมณ์ได้ดีในสถานการณ์ที่ขณะที่กำลังรับฟังปัญหาของผู้มารับบริการ หรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลในขณะที่ทำการบริการให้กับบุคคลอื่น รองลงมาคือ ด้านการแก้ไขปัญหา โดยคุณลักษณะจิตบริการที่มีความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ บัณฑิตสามารถคิด วิเคราะห์ปัญหาได้อย่างรอบด้าน และแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันคุณลักษณะด้านการคิดวิเคราะห์เป็นทักษะที่จำเป็นในการทำงานที่ซับซ้อน ข้อมูลที่มีความหลากหลาย ซึ่งต้องเน้นทักษะของการวิเคราะห์ และกระบวนการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น ต้องอาศัยประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน หรือประสบการณ์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประสบการณ์ของนักศึกษา เพื่อเมื่อนักศึกษาต้องเผชิญกับปัญหานั้น นักศึกษาก็จะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด จากแนวคิด Kityanyong (2000) ต่อมาคือ ด้านการดูแลเอาใจใส่และเสียสละเพื่อผู้อื่น โดยคุณลักษณะจิตบริการที่มีความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ บัณฑิตสนับสนุนเกื้อกูลผู้อื่นอย่างไม่ลำเอียง ทั้งนี้เนื่องจากกระแสสังคมวัตถุนิยมส่งผลต่อผู้เจตคติของคนในสังคมเปลี่ยนไป มุ่งให้คุณค่ากับสภาพทางวัตถุนิยมมากกว่าให้คุณค่ากับสถานภาพบุคคล และสาธารณะประโยชน์ส่วนรวมของคนในสังคม ทำให้เกิดการละเลยที่จะดูแลเอาใจใส่กัน และกัน หรือยอมเสียสละเพื่อผู้อื่น ซึ่งตามแนวคิดของมหาวิทยาลัยพายัพที่ได้ยึดมั่นในปณิธาน “สัจจะและบริการ” นักศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมในการให้บริการ และช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น รู้จักเสียสละและมีน้ำใจในการบริการผู้อื่น ตรงกับแนวคิดของ Chuchuy et al. (2019) กล่าวว่า ผู้ที่มีจิตบริการต้องมีจิตใจที่พร้อม

ให้บริการด้วยความจริงใจในการบริการเพื่อให้ผู้มารับบริการได้รับประโยชน์สูงสุด ให้บริการด้วยความเสมอภาค เพียงพอ ต่อเนื่องด้วยจิตที่มีเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นอย่างเต็มใจ และเต็มความสามารถ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaowakiratipong, and Wongnaya (2017) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พบว่า ด้านความเอื้ออาทรและสามัคคี และด้านความเสียสละเพื่อส่วนรวม ด้านช่วยเหลือผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับแรกๆ ซึ่งทำให้เห็นว่าคุณลักษณะจิตบริการด้านการดูแลเอาใจใส่และเสียสละเพื่อผู้อื่นมีความสอดคล้องด้านความต้องการจำเป็น หรือมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณลักษณะจิตบริการ ด้านทัศนคติเชิงบวก โดยคุณลักษณะจิตบริการที่มีความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ เมื่อการทำงานเกิดปัญหา บัณฑิตจะคิดเชิงบวกเพื่อคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัย ทุกอย่างต้องรวดเร็ว ทันสมัย เป็นสังคมก้าวหน้า ทำทุกอย่างแข่งกับเวลาซึ่งทำให้ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติของคนในสังคมเปลี่ยนไป ตามแนวคิดของ Satchukon (2000) คนที่มีทัศนคติเชิงบวกเราสามารถมองเห็นได้จากลักษณะ แววตา สีหน้า กริยา ท่าทาง คำพูดหรือน้ำเสียง หรือการแสดงอารมณ์ ความรู้สึกที่ตนเองได้นึกคิดในจิตใจออกมา ซึ่งทัศนคติเชิงบวกของบุคคลจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับค่านิยม ความเชื่อในเรื่องจิตบริการที่ได้กระทำขึ้นเชื่อมโยงถึงผลประโยชน์ของผู้รับบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jandai (2018) ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้า การพัฒนาโมเดลการวัดจิตบริการของนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรนักศึกษาที่เรียนในระดับที่สูงขึ้น คือในชั้นปีที่ 3 มีจิตบริการลดลง และเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ทำให้เห็นว่าการสร้างทัศนคติเชิงบวกมีความสำคัญอย่างมาก และต้องเริ่มให้ความสำคัญในการพัฒนาทัศนคติเชิงบวกกับนักศึกษาในระดับชั้นปีแรกๆ ด้านการตอบสนองจากการกระทำของตนเอง โดยคุณลักษณะจิตบริการที่มีความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ บัณฑิตกล้าตัดสินใจ มีความกล้าหาญในการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองได้อย่างเหมาะสม อาจเป็นเพราะว่าโลกในปัจจุบันเต็มไปด้วยข่าวสาร ข้อมูลที่หลากหลาย ทำให้การตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้ได้ซึ่งผลลัพธ์ที่เหมาะสมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประสพการณ์มาก่อน หรือได้รับการเทคนิคความรู้ในเรื่องของการตัดสินใจ ดังปณิธานของมหาวิทยาลัยพายัพ (Payap University, 2017) ซึ่งยึดมั่นในสัจจะและบริการ ได้พยายามบ่มเพาะและมุ่งผลิตบัณฑิตในเรื่องของการรับใช้สังคมและความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ต้องมีน้ำใจในการบริการ และมีคุณธรรมในการให้บริการต่อผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kongkhun (2019) เรื่องการพัฒนาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและจิตอาสา โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงบริการ(Service Learning):กรณีศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และ Jandai (2018) ที่ศึกษาโมเดลในการพัฒนาจิตบริการ โดยผลจากการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างจิตบริการนั้น เป็นคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการตัดสินใจ เพราะการตัดสินใจที่ดีเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมที่ดีตามมาด้วย และด้านการมีแรงจูงใจภายในตนเอง โดยคุณลักษณะจิตบริการที่มีความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ บัณฑิตมีความพร้อมแบบองค์รวมทั้งร่างกายแข็งแรง จิตใจแจ่มใส ส่งผลให้ทำงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวของบุคคล หรือพฤติกรรมของคนในสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ก็เป็นได้หากบุคคลเกิดการเรียนรู้ตามค่านิยม ทัศนคติ ท่าที หรือแรงจูงใจในการทำที่ผิดไป

กี่ย่อมทำให้บุคคลนั้นเกิดแรงจูงใจในการดำเนินชีวิต หรือการที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อผู้อื่นที่ไม่ถูกต้องอาจรู้ตัว หรือไม่รู้ตัว ก็ตาม ซึ่งอาภรณ์ ภูเจริญ (2006) ได้เสนอแนวคิดว่าจิตบริการที่มีแรงจูงใจออกมาจากภายในนั้นต้องแสดงออกมาเป็นงานที่ปฏิบัติกระทำได้ เป็นการแสดงออกถึงความพร้อมของและเต็มใจในการให้บริการแก่ผู้มารับบริการตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิด Millett (1954) จิตบริการด้านแรงจูงใจภายในที่ดีจะมีความพร้อมในการให้บริการผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในงานวิจัยของ Choolert, Sukwadee, and Koolphanitch (2017) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนานักศึกษาพยาบาล Generation Z พบว่า การเตรียมความพร้อมทางร่างกายและจิตใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในลำดับที่สามของกระบวนการพัฒนาจิตบริการ ด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล ทำให้เห็นว่าคุณลักษณะการมีแรงจูงใจภายในตนเองมีความสำคัญ และสามารถมองเห็นได้จากความพร้อมทางร่างกายและจิตใจของนักศึกษาในการพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะจิตบริการในด้านนี้

กิจกรรมนักศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งสามารถเสริมสร้างให้นักศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่ง Chickering, and Reisser (1993) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนานักศึกษาไว้ ได้แก่ การพัฒนาความสามารถของนักศึกษา การพัฒนาทางอารมณ์ของนักศึกษา การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองของนักศึกษา การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่นของนักศึกษา การพัฒนาความเป็นเอกลักษณ์ของนักศึกษา การพัฒนาเป้าหมายของนักศึกษา และการพัฒนาการบูรณาการ ซึ่งทฤษฎีของซิกเกอริงและไรเซอร์มุ่งเน้นการพัฒนาคุณลักษณะองค์รวมของนักศึกษาทุกด้าน ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษามีใช่แต่จะมุ่งผลิตบัณฑิตเพื่อให้สำเร็จหลักสูตร หรือออกไปประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษาเท่านั้น แต่สถาบันอุดมศึกษาควรตระหนักถึงการผลิตบุคคลที่เพียบพร้อมทางด้านวิชาการ ความรู้ ความสามารถ ประสิทธิภาพทั้ง ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม เรียนรู้ที่จะปรับตัว สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ มีเป้าหมายชีวิตที่ดี และสามารถนำความคิด ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อนักศึกษาจะได้ก้าวสู่สังคมภายนอกที่ซับซ้อน หลากหลาย และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาด้วยความมั่นใจ และเป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่สังคมต้องการในปัจจุบัน (Vichitkaew, 1999)

สรุป

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและภาพความคาดหวังเกี่ยวกับจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ พบว่ามีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ ทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ (1) ด้านการรับรู้ตนเอง โดยข้อที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ บัณฑิตไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น (2) ด้านการแก้ไขปัญหา โดยข้อที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ บัณฑิตสามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างรอบด้าน และแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด (3) ด้านการดูแลเอาใจใส่ และเสียสละเพื่อผู้อื่น โดยข้อที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ บัณฑิตสนับสนุน เกื้อกูลผู้อื่นอย่างไม่ลำเอียง (4) ด้านทัศนคติเชิงบวก โดยข้อที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ เมื่อการทำงานเกิดปัญหามัธิตจะคิดเชิงบวกเพื่อคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (5) ด้านการตอบสนองจากการกระทำของตนเอง โดยข้อที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ บัณฑิตกล้าตัดสินใจ มีความกล้าหาญในการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองได้อย่างเหมาะสม และ (6)

ด้านการมีแรงจูงใจภายในตนเอง โดยข้อที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ บัณฑิตมีความพร้อมแบบองค์รวมทั้งร่างกายแข็งแรง จิตใจแจ่มใส ส่งผลให้ทำงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างเต็มที่ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้บัณฑิตมีจิตบริการจึงควรคำนึงถึงการพัฒนาคูณลักษณะจิตบริการของนักศึกษา ได้แก่ การรับรู้ตนเอง การแก้ไขปัญหา การดูแลเอาใจใส่และเสียสละเพื่อผู้อื่น ทักษะคิดเชิงบวกและการตอบสนองจากการกระทำของตนเอง

การจัดกิจกรรมนักศึกษาควรมีความเหมาะสมและเพิ่มกิจกรรมที่น่าสนใจเข้ามา โดยต้องเป็นกิจกรรมที่ไม่มุ่งเน้นแต่เรื่องของการพัฒนาด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่ควรเป็นกิจกรรมที่มุ่งสู่การออกไปใช้ชีวิตกับผู้อื่น การบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ และเกิดประสบการณ์ตรงจากชุมชน เรียนรู้ความต้องการของผู้อื่น เสียสละ สร้างจิตสำนึกต่อชุมชน เรียนรู้ที่จะใช้เวลาคุณภาพกับผู้อื่น สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และผู้อื่น เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาฝึกในการคิดการแสวงหาวิธีการเตรียมตัวสู่ชุมชน เพื่อให้เกิดภาวะผู้นำที่ดี เรียนรู้ถึงความเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่นได้ตามความถนัด และศักยภาพที่นักศึกษาได้เรียนรู้จากคณะของตนเอง เพื่อดึงดูดให้นักศึกษาเกิดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น ลักษณะของกิจกรรมควรเป็นกิจกรรมที่มีความแปลกใหม่ โดยให้นักศึกษาเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมเอง เป็นความต้องการของนักศึกษาเอง ไม่จำกัดกรอบความคิดในการสร้างกิจกรรม เพื่อแสดงความรับผิดชอบการเป็นเจ้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ รวมถึงความอยากเป็นส่วนหนึ่ง ส่วนร่วมของกิจกรรมนักศึกษา

กิจกรรมนักศึกษาควรเน้นให้นักศึกษามีส่วนร่วม (Collaborative) การเสริมสร้างจิตบริการ การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกส่วนของมหาวิทยาลัยในกิจกรรมกับนักศึกษาตลอดกิจกรรม จะสามารถส่งผลอย่างมากต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา เป็นการแสดงออกถึงความรัก ความสามัคคี ความรับผิดชอบร่วมกันในสถาบัน หรือ ต่อชุมชนที่สถาบันออกไปทำกิจกรรมการให้บริการ เพื่อให้นักศึกษาเห็นภาพของการทุ่มเท การเสียสละความเป็นจิตบริการจะถูกจดจำผ่านภาพที่นักศึกษาได้เห็น และเกิดแรงบันดาลใจในการที่จะกระทำตามในสิ่งที่เห็น และเรียนรู้ร่วมกัน เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสังคมชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนวิจัยในครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ค้นพบว่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคูณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ ที่สำคัญคือ ด้านการรับรู้ตนเอง ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตในด้านนี้ โดยควรให้ความสำคัญกับ ด้านการรับรู้ตนเอง โดยเฉพาะการมุ่งเน้นเพื่อเสริมสร้างให้บัณฑิตไม่ทอดทิ้งอุปสรรคที่เกิดขึ้น สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยเกี่ยวกับ การศึกษาการนำรูปแบบกิจกรรมไปใช้วิจัยเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตบริการในองค์ประกอบด้าน

อื่น ๆ และ การใช้รูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตบริการกับนักศึกษาในทุกระดับการศึกษาเพื่อ
ศึกษาประสิทธิภาพ

References

- Bandura, A. (2009). Cultivate self-efficacy for personal and organizational effectiveness. In E. A. Locke (Ed.), *Handbook of Principles of Organization Behavior*. (2 ed.). UK: Oxford.
- Chaowakiratipong, T., & Wongnaya, S. (2017). Guidelines for Public Mental Development of Students in the Faculty of Education. Kamphaeng Phet Rajabhat University, Sak Thong. *Humanities and Social Sciences Journal*, 23(2), 51-61.
- Chickering, A. W., & Reisser, L. (1993). *Education and Identity*. (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Choolert, P., Sukwadee B., and Koolphanitch, M. (2017). The Humanize Health Care Development in Generation Z Nursing Students. *Journal of Nursing, Public Health and Education*, 18(2), 28-34.
- Chuchuy, M. et al. (2019). Buddhist Integrative Service Mind of the Personnel in Higher Education Institutions: Sangha College. *Dhammathas Academic Journal*, 19(3), 167-178.
- Jandai, S. (2018). The Development of a Mental Service Measurement Model of Students of Suk Sirindhorn Public College. *Journal of Nursing and Education*, 11(3), 95-110.
- Kityanyong, S. (2000). *Service Team Development*. Bangkok: Multi-Information Technology.
- Millett, J. D. (1954). *Management in the Public Service*. New York: McGraw Hill Book Company.
- Ministry of Education. (2006) *Notification of the Ministry of Education on Higher Education Standards 2006*. Retrieved May 3, 2019, from <http://www.mua.go.th/users/he-commission/doc/law/ministry%20law/1-1%20standard.pdf>
- Office of the Higher Education Commission. (2004). *Analytical Study of the Suitable Model for the Development of Thai Ideal Graduates*. Bangkok: Higher Education Standards and Evaluation Office.
- Payap University. (2018). *Project Report of the Graduate Study in Accordance with the National Qualifications Framework for Higher Education and the Identity of Payap*

- University at the Undergraduate Level and Graduate Level Academic Year 2018.*
Chiang Mai: Payap University.
- Payap University. (2019). *Survey Report on Curriculum and Field of Study for Graduate and Master Degree Graduates in Academic Year 2018.* Chiang Mai: Office of Educational Quality Development and Planning, Payap University.
- Payap University (2017). *Truth-Service.* Chiangmai: Payap University Printing.
- Poowitayapan, A. (2006). *Customer Satisfaction with Best Service.* Bangkok: Nation multiple group.
- Satchukon, S. (2000). *Hospitality and Best Services.* Bankok: Saitan.
- Siriporn, L. et al. (2014). Integrated Educational Management Model, Systematic Thinking and Service Minds with Human Heart in a Multicultural Society. *Journal of Nursing and Education*, 7 (1), 40-54.
- Kongkhun, T. et al. (2019). The Development of Design Learning Management of Student-Centered Learning Ability and Volunteer by Using Service Learning; Case Study: Major of Social Studies. *Pibilsongkram Rajabhat University*, 16(73), 50-57.
- Wongwanitch, S. (2020). *Needs Assessment Research.* (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press
- Worakijkasemkul, S. (2010). *Research Methodology in Behavioral and Social Sciences.* Udon Thani: Aksornsilp Printing.
- Vichitkaew, N. (1999). *Student Development Based on Students' Thinking and Self-evaluation: Intermediate and Advanced Level Students of the Dance Arts College.* (Master's Thesis). Graduate School: Srinakharinwirot University. Bangkok.

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล
(อ.ป.ต.) ในการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการภายใต้การขับเคลื่อน
ตามแนวพระราชรัฐ*

The Sufficiency Economy Philosophy and Mobilizing Sub-District Public
Training Unit in the Social Development Based on Buddhist Integration Under
the Driven According to the Civil State

¹อัครเดช พรหมกัลป์, พระราชรัตนเวที, และรัตติยา เหนืออำนาจ

¹Akkaradecha Brahmakappa, Phraratratdhanavedhi, and Rattiya Nua-amnat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus

¹Corresponding Author's Email: akkaratv8668@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการภายใต้การขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน สนทนา กลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ 9 รูปหรือคน การจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการของแกนนำหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในจังหวัดนครสวรรค์ 100 รูปหรือคน และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบดังนี้ 1) การยกระดับการพัฒนาเพื่อให้ประชาชนรักษาศีลหรือศีลสิกขา โดยการพัฒนาด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม คือ การยกระดับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและนอกโรงเรียน การยกระดับการขับเคลื่อนธรรมนุญสุขภาพพระสงฆ์ตามหลักสูตรพระคิลานุปัฏฐากการยกระดับโครงการเกษตรวิถีพุทธ การแปรรูปสินค้าเกษตร และการยกระดับโครงการวัดประชา รัฐ สร้างสุข 2) การยกระดับการพัฒนาเพื่อให้ประชาชนพัฒนาสมาธิหรือจิตสิกขา โดยการพัฒนาด้านการเสริมสร้างสันติสุข คือ การยกระดับโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง โครงการแบ่งปันน้ำใจช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียงและผู้ยากไร้ โครงการคนไทยหัวใจกตัญญู 3) การยกระดับการพัฒนาเพื่อให้ประชาชนพัฒนาปัญญาหรืออภิญญาสิกขา โดยการพัฒนาในด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ การยกระดับและขับเคลื่อนพัฒนากองทุน “บุญนิธิเพื่อการศึกษา” เพื่อระดมทุนและมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร และเยาวชนลูกหลานชาวบ้านชาววัด

คำสำคัญ: การขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.); การพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการ; พระราชรัฐ; ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง; การขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ

Abstract

This research article with the action research method aimed at presenting the application of sufficiency economy philosophy and mobilizing sub-district public training unit in the social development based on the Buddhist integration under the driven according to the civil state. The study was conducted by means of in-depth interviews with 25 key informants, focus group discussions with 9 experts, and the workshop arrangement under the leaders of a sub-district public training unit with 100 persons. The content analysis in a descriptive method was also employed.

The research results revealed as follows:

1) The enhancement of the development for people to observe the precepts or train in higher morality through the development of morality and culture refers to the enhancement of the project on the communities observing the five precepts, the project on moral teaching monks inside and outside school, the mobilization of Health Charter for Buddhist Monks based on the training program of phra *gilānupatthaka* (nursing monks), the project on Buddhist agriculture and agricultural processing, and the project on “temple, people, state” to build happiness.

2) The enhancement of the development for people to cultivate concentration or train in higher concentration is conducted through the development of enhancing happiness and peace by means of enhancing the project on a wealthy and peaceful community, a project on sharing and helping bedridden patients and those underprivileged, and a project on filial heart of Thai youth.

3) The enhancement of the development for people to cultivate wisdom or train in higher wisdom through the development of education welfare by means of enhancing and mobilizing the “Boonnithi for education” fund in order to fundraise and give scholarship to monks, novices, the villager’ children.

Keywords: Mobilizing Sub-District Public Training Unit; Social Development Based on Buddhist Integration; Civil State; Sufficiency Economy Philosophy; The Driven According to the Civil State

บทนำ

คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ได้ขับเคลื่อนงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยจัดทำยุทธศาสตร์การเผยแผ่ไปเป็นแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของจังหวัด เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาเถรสมาคมและแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีมาตั้งแต่

ปี พ.ศ. 2554 (Nakhon Sawan Deputy Dean Office (Propagation and Facilities Division), 2016) ในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น การดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ถือเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในชุมชน โดยใช้วัดและพระสงฆ์เป็นแกนนำในการจัดกิจกรรม จัดการศึกษาอบรม แนะนำสั่งสอน ตลอดจนสงเคราะห์ประชาชน ทั้งนี้ในการดำเนินงานได้บูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น เพื่อร่วมกันพัฒนาให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตัวเองตามศักยภาพ จากสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันหลายครอบครัวในสังคมดำรงชีวิตโดยไม่คำนึงถึงความพอดีพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน ตลอดจนขาดความรู้และคุณธรรม (Panyasing, 2014) ให้วิถีชีวิตในปัจจุบันอยู่ในภาวะต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ ปรับเปลี่ยนจากสังคมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทร สัมปรมาสน์สามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ กลับกลายเป็นสังคมที่เห็นแก่ตัวและเห็นแก่ได้ โดยไม่ได้มองในภาพรวม หรือส่วนรวม (Phiutongngam, 2014) การพยายามที่จะเอาตัวรอดพ้นจากความหิวกระหายจนเป็นที่มาของการเบียดเบียนผู้อื่นอย่างไร้จิตสำนึก (Pinitlokakorn, and Nimanong, 2017) ดังนั้น อ.ป.ต. จึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินการอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นหน่วยที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด เป็นศูนย์อนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น ประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงานราชการ (บวร) ทำให้เกิดพลังในการสร้างหมู่บ้านและชุมชนให้เกิดสันติสุข รวมถึงสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และสถาบันชุมชน ที่จะต้องมีบทบาทในการบ่มเพาะ หล่อหลอมเด็ก เยาวชน และคนไทยให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม อย่างเข้มแข็งมากขึ้น โดยสนับสนุนให้สถาบันศาสนาเผยแผ่แก่นของศาสนาที่ถูกดอง และจัดให้มีพื้นที่ในการปฏิบัติธรรมอย่างทั่วถึง รวมทั้งมีการสร้างนวัตกรรม และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเยาวชนให้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมตามหลักคำสอนของศาสนา (Sintanapanya, 2016)

ในการขับเคลื่อนและพัฒนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการพัฒนา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “อ.ป.ต. ดี บวรเด่น เน้นศีล 5 พัฒนาชุมชน” ในส่วนของพันธกิจนั้นมุ่งเป้าหมายใน 3 ประการสำคัญ ได้แก่ 1) นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาพัฒนาชุมชน 2) ส่งเสริมสุขภาพกายและใจ และ 3) ส่งเสริมการศึกษา พัฒนาสัมมาชีพ และเอื้อเฟื้อชุมชน โดยมีเป้าประสงค์ คือ 1) มี อ.ป.ต. ต้นแบบ 2) ชุมชนที่ได้รับการพัฒนาด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 3) ชุมชนได้รับการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัย 4) ชุมชนได้รับการส่งเสริมด้านการศึกษา 5) ชุมชนได้รับการส่งเสริมด้านสัมมาชีพ และ 6) ชุมชนได้รับการช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนงาน อ.ป.ต. ไว้ดังนี้ 1) ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม 2) ด้านสุขภาพอนามัย 3) ด้านสัมมาชีพ 4) ด้านสันติสุข 5) ด้านศึกษาสงเคราะห์ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ 7) ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม 8) ด้านสามัคคีธรรม และ 9) ด้านการพัฒนาบุคลากร ดังนั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ รวมถึงการสนับสนุนช่วยเหลือกันและกันเพื่อทำหรือสร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวม และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคมให้เจริญอย่างยั่งยืนในที่สุด (Rittidet, and Kaewart, 2016)

คำถามจึงมีว่า การขับเคลื่อนหน่วยอบรมประจำตำบล (อ.ป.ต.) ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้ จะมีส่วนสนับสนุน ส่งเสริม ให้ประชาชน ชุมชน หรือ หมู่บ้านตำบล ได้รับการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร และในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์มีชุมชน หมู่บ้าน หรือ

ประชาชน หรือครอบครัวต้นแบบที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้แล้วเกิดทั้งประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รวมถึงมีแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายการเสริมสร้างความมั่นคง ความสงบสุขให้เกิดขึ้นได้ อย่างไร รวมถึงจะก่อให้เกิดชุดความรู้หรือองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การยกระดับการขับเคลื่อนพัฒนาที่เข้มข้นขึ้น หรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชน สังคม หรือพื้นที่อื่น ให้มีความพอเพียง พอประมาณ มีเหตุผล มีการ สร้างภูมิคุ้มกัน ตลอดจนมีความรู้คู่คุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการประกอบสัมมาชีพได้อย่างไร ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำ ตำบล (อ.ป.ต.) ในการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการภายใต้การขับเคลื่อนตามแนวพระราชรั

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants Interview) จำนวน 25 รูปหรือคน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) โดยการเลือกแบบเจาะจง และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริงที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ร่างรูปแบบการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในจังหวัดนครสวรรค์

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อพัฒนาและหาข้อสรุปรูปแบบการพัฒนาสังคมเชิงพุทธ บูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในจังหวัด นครสวรรค์ จากคณะผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่จะ นำไปดำเนินการยกระดับการขับเคลื่อนพัฒนาในชุมชนหรือหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 3 การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Work shop) โดยการจัดเวทีสนทนาแบบกึ่งทางการระหว่าง แกนนำหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในจังหวัดนครสวรรค์ที่คัดเลือกมาจากพื้นที่หน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ต้นแบบ จำนวน 5 หน่วย หน่วยละ 20 รูปหรือคน รวมจำนวน 100 รูปหรือ คน มาเข้าร่วมในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 4 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้อดีตเป็นกิจกรรมทบทวนข้อมูล ข้อเท็จจริงเชิงพื้นที่ จากการขับเคลื่อน หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในช่วงเวลาที่ผ่านมา แล้วนำมาสะท้อนหรือเสนอต่อที่ประชุม โดยการให้แกนนำหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในจังหวัดนครสวรรค์ นั่งรวมกันเป็น 8 กลุ่ม ๆ 12-13 รูปหรือคน ตามพันธกิจทั้ง 8 ด้านของการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) และ ให้ช่วยกันคิดทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานหรือการพัฒนาในชุมชนหรือจากพื้นที่ของตนเอง รวมถึง เหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหานั้น ๆ

กิจกรรมที่ 2 การเรียนรู้และเข้าใจในสภาพปัญหาเป็นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข้อเท็จจริงเชิงพื้นที่ที่แกนนำหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ค้นพบจากพื้นที่ของตนเอง แล้วนำมาวิเคราะห์ถึงเหตุและปัจจัย รวมถึงแนวทางในการแก้ไขหรือพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการให้แกนนำหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในจังหวัดนครสวรรค์แต่ละกลุ่มมานำเสนอข้อสรุปที่ค้นพบจากการทำงาน แล้วช่วยกันคิดวิเคราะห์ถึงเหตุและปัจจัย เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือในพื้นที่ของตนเอง พร้อมทั้งหาข้อสรุปร่วมกันในการพัฒนาหรือขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ที่จะมีหรือเกิดขึ้นในอนาคต

กิจกรรมที่ 3 การเตรียมยกระดับการขับเคลื่อนและพัฒนา เป็นการร่วมวางแผนเพื่อยกระดับการขับเคลื่อนและพัฒนา และร่วมกันหาทางออกหรือแก้ไขปัญหามาจากการทำงาน โดยการเปิดโอกาสให้แกนนำหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ร่วมกันเสนอความคิดเห็นและสะท้อนมุมมองที่มีต่อการแก้ไขปัญหาหลัก ปัญหารอง ปัญหาย่อย และอื่น ๆ และเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา รวมถึงการเรียงลำดับความสำคัญในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ข้างต้น

กิจกรรมที่ 4 การสร้างสมดุลและความยั่งยืน รวมถึงการสร้างเครือข่าย เป็นการนำแนวทางในการขับเคลื่อนและพัฒนาที่มาสานรวมเป็น 1 ชุดความรู้ และสร้างเครือข่ายเพื่อเพิ่มพลังในการพัฒนา โดยการให้แกนนำหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ทุกรูปหรือคน ร่วมกันหาข้อสรุปในชุดความรู้ในการขับเคลื่อนและพัฒนา ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วนและปัญหาอื่น ๆ ในระดับที่รองลงไป เพื่อนำไปสู่ความเป็นชุมชนหมู่บ้านต้นแบบ พร้อมทั้งประสานร่วมมือกันเป็นเครือข่ายการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบนฐานการขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐหรือความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วน

ผลการวิจัย

จากขั้นตอนการวิจัยทั้ง 3 ขั้นตอน ได้ข้อสรุปที่นำไปสู่การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการภายใต้การขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ ซึ่งสามารถสรุปผลวิจัยที่ได้รับจากขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในจังหวัดนครสวรรค์พบว่า ในการขับเคลื่อนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ทั้ง 8 มิตติ คือ ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการพัฒนาสัมมาชีพ ด้านการเสริมสร้างสันติสุข ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านการปลูกฝังความกตัญญูกตเวทิตาธรรม และด้านการสร้างสามัคคีธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชนและหมู่บ้าน และเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าความพอเพียงนั้นประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีบนพื้นฐานของการมีความรู้คู่กับคุณธรรม ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ในแต่ละด้านของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นก็มีคุณลักษณะสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนพัฒนาทั้ง 8 มิตติของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ดังนี้

1.1 มิติด้านความพอประมาณหรือความพอดี ที่มุ่งผลในเชิงพฤติกรรมหรือการกระทำของประชาชน 5 ด้าน คือ 1) ผลทางด้านจิตใจ มุ่งทำให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนมีสติ มีปัญญา มีจิตสำนึกที่ดี มีเมตตา เอื้ออาทร มีความเข้าใจและประนีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม 2) ผลทางด้านสังคม มุ่งทำให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนดำเนินชีวิตบนทางสายกลางและก่อให้เกิดความพอประมาณหรือพอดีในทุกระดับของสังคม 3) ผลทางด้านเศรษฐกิจ มุ่งทำให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนอยู่อย่างพอดี พอมีพอกิน ไม่หิวหยา ฟูมเฟื่อย 4) ผลทางด้านเทคโนโลยี มุ่งทำให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนรู้ถึงการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องเป็นประโยชน์กับชุมชนและสภาพแวดล้อม 5) ผลทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มุ่งทำให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ เกิดความยั่งยืนสูงสุด

1.2 มิติด้านความมีเหตุผล มุ่งทำให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนเกิดความรอบคอบ ซื่อตรง และไม่โลภมาก

1.3 มิติด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี มุ่งทำให้ประชาชนเกิดการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

1.4 มิติด้านความรู้คู่คุณธรรม มุ่งทำให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนใช้ชีวิตด้วยความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

2. ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การพัฒนาที่จะก่อให้เกิดผลในเชิงพฤติกรรมหรือการกระทำที่สะอาด บริสุทธิ์ของประชาชนหรือพุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) นั้น หากจะย่อรวมจาก 8 มิติสำคัญตามพันธกิจ ผสานเข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีความสอดคล้องและเป็นไปตามหลักทางสายกลางหรือมรรคมีองค์ 8 กล่าวคือ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีการสนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างมีสัมมาทิฐิหรือความเห็นที่ถูกต้อง การมีสัมมาสังกัปปะหรือความคิดที่ถูกต้อง การมีสัมมาวาจาหรือวาจาที่ถูกต้อง การมีสัมมากัมมันตะหรือการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง การมีสัมมาอาชีวะหรือมีการหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง การมีสัมมาวายามะหรือมีความเพียรที่ถูกต้อง การมีสัมมาสติหรือการรู้เท่าทันสภาวะทางอารมณ์ และการมีสัมมาสมาธิหรือการมีปัญญาที่พร้อมจะแก้ไขในทุกปัญหาอุปสรรคแล้ว ทั้งนี้ข้อสรุปจากการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญต่างก็มีความเห็นร่วมกันว่าน่าจะมีการพัฒนาใน 3 เรื่องหรือ 3 มิติสำคัญซึ่งเป็นไปอย่างสอดคล้องและสัมพันธ์กับการพัฒนาคนตามหลักไตรสิกขา ดังนี้

2.1 การพัฒนาศีลหรือศีลสิกขา เป็นการพัฒนาสัมมากัมมันตะ สัมมาวาจา และสัมมาอาชีวะ ซึ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ได้มีส่วนในการขัดเกลาจิตใจให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข และเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้อื่นในสังคม มีการทำมาหาเลี้ยงชีวิตโดยทางสุจริต ไม่กระทำความผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนเสียหาย และปราศจากการก่ออาชกรรม ทั้งนี้เพื่อความสงบเรียบร้อยและสันติสุขของชุมชนและสังคม

2.2 การพัฒนาสมาธิหรืออิจิตตสิกขา เป็นการพัฒนาลมหายใจ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ ซึ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ได้มีส่วนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมประชาชนให้สูงขึ้น และมุ่งให้มีความรอบรู้ รอบคอบ ไม่ตกอยู่ในอำนาจแห่งโลภะ โทสะ และโมหะอันก่อให้เกิดโทษต่อสิ่งทีมากระทบจากภายนอกซึ่งอาจจะทำให้จิตมีความเศร้าหมอง ขุ่นมัว และเดือดร้อนใจได้

2.3 การพัฒนาปัญญาหรืออิปัญญสิกขา เป็นการพัฒนาศักยภาพหรือความเห็นที่ถูกต้อง สัมผัสกับปะหรือความคิดที่ถูกต้อง ซึ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ได้มีส่วนในการพัฒนาประชาชนให้เกิดความรู้แจ้ง รู้ชัด รู้เหตุรู้ผล รู้ดีรู้ชั่ว รู้ถูกรู้ผิด รู้ควรไม่ควร รู้คุณรู้โทษ รู้ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ รู้เท่ารู้ทัน รู้องค์ประกอบ รู้เหตุปัจจัย รู้ที่ไปที่มา รู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลาย

3. จากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการโดยจัดเวทีสนทนาแบบกึ่งทางการระหว่างแกนนำหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อพัฒนาและยกระดับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ให้เป็นไปและสอดคล้องตามแนวพระราชดำริ พบว่า จะต้องมีการยกระดับการขับเคลื่อนและพัฒนาที่จะนำไปสู่ความเป็นชุมชนหมู่บ้านต้นแบบ ที่ต้องอาศัยการประสานร่วมมือกันเป็นเครือข่าย ด้วยความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วนทั้งสอดคล้องและเป็นไปตาม “หลักบวร” หรือการขับเคลื่อนพัฒนาตาม “แนวพระราชดำริ” ซึ่งคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในสังกัด ควรที่จะดำเนินการใน 3 แนวทาง ดังนี้

3.1 การยกระดับการพัฒนาให้ประชาชนศีลหรือศีลสิกขา โดยยกระดับการพัฒนาด้านศีลธรรม และวัฒนธรรม ซึ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จะต้องยกระดับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและนอกโรงเรียนผ่านศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพ.อ.ว.) การพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย คือ การยกระดับการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ตามโครงการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ “หลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก” การพัฒนาด้านการพัฒนาสัมมาชีพ คือ การยกระดับโครงการเกษตรวิถีพุทธหรือเกษตรแบบธรรมชาติดี และการฝึกอบรมการแปรรูปสินค้าเกษตรหรือการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเศษวัสดุเหลือใช้ในชุมชนหมู่บ้าน และการพัฒนาด้านการสร้างสามัคคีธรรม คือ การยกระดับโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ตามหลักบวร บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป ถือเป็นการพัฒนาสัมมาสัมมาสัมมา สัมมาวาจา สัมมาอาชีวะ เพื่อขัดเกลาจิตใจให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข และเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้อื่นในสังคม มีการทำมาหาเลี้ยงชีวิตโดยทางสุจริต ไม่กระทำความผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนเสียหาย และปราศจากการก่ออาชญากรรม ทั้งนี้เพื่อความสงบเรียบร้อยและสันติสุขของชุมชนและสังคม

3.2 การยกระดับการพัฒนาสมาธิหรืออิจิตตสิกขา โดยยกระดับการพัฒนาด้านการเสริมสร้างสันติสุข ซึ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จะต้องยกระดับโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เพื่อให้ชุมชนหมู่บ้านเกิดความเข้มแข็งและสันติสุข การพัฒนาด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ คือ การยกระดับและขับเคลื่อนโครงการแบ่งปันน้ำใจช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียงและผู้ยากไร้ และการพัฒนาด้านการปลูกฝังความกตัญญูกตเวทิตาธรรม คือ การยกระดับโครงการคนไทยหัวใจกตัญญู ถือเป็นการพัฒนาสัมมาวาจา สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ เพื่อให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมที่สูงขึ้น มีความรอบรู้ รอบคอบ ไม่ตกอยู่ในอำนาจแห่ง

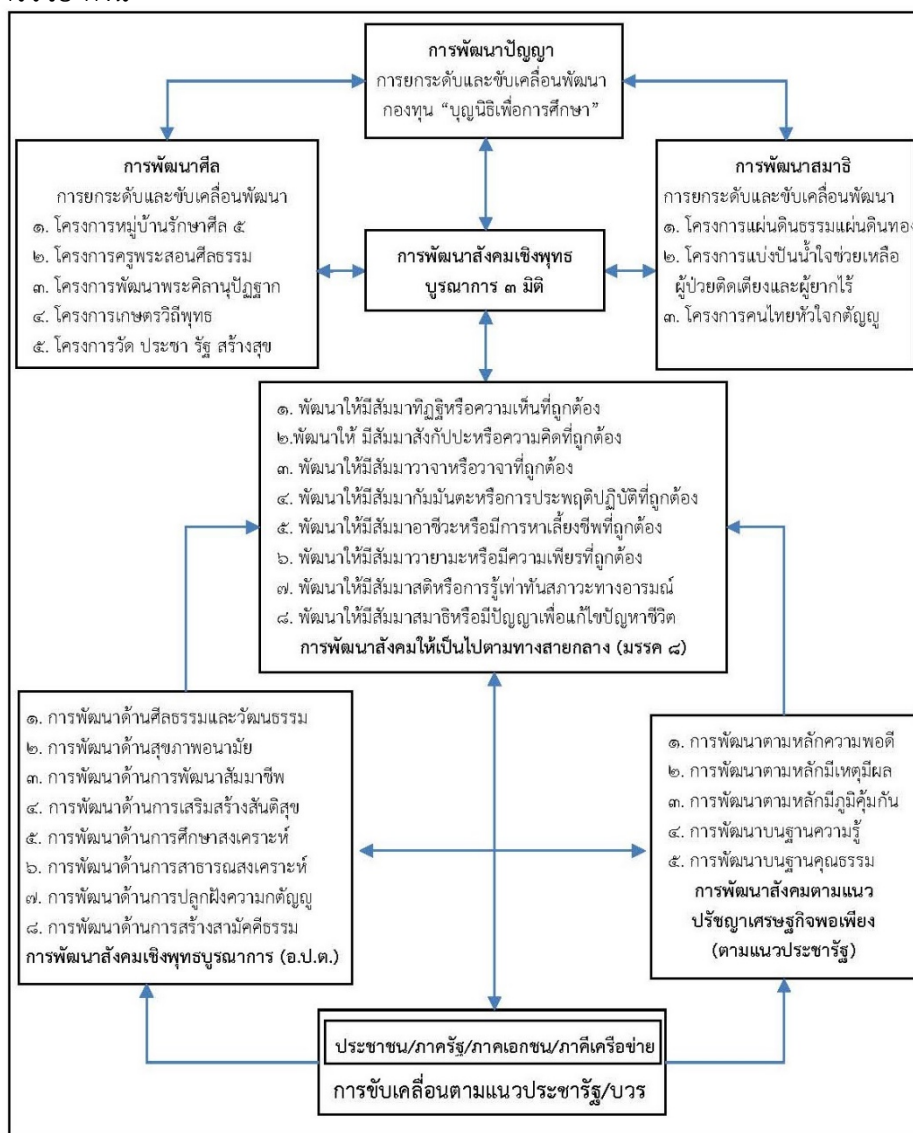

โลกะ โทสะ และไม่หวั่นไหวต่อสิ่งที่มากระทบจากภายนอกซึ่งอาจทำให้จิตมีความเศร้าหมอง ชุ่นมัว และเดือดร้อนใจได้

3.3 การพัฒนาปัญญาหรืออภิญญาสิกขา โดยยกระดับการพัฒนาในด้านการศึกษสงเคราะห์ ซึ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จะต้องยกระดับและขับเคลื่อนพัฒนากองทุน “บุญนิธิเพื่อการศึกษา” เพื่อระดมทุนและมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร และเยาวชนลูกหลานชาวบ้านชาววัด ให้ได้รับการพัฒนาสมาธิภูมิรู้หรือความเห็นที่ถูกต้อง สัมผัสกับปะหรือความคิดที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง รู้ชัด รู้เหตุรู้ผล รู้ดีรู้ชั่ว รู้ถูกรู้ผิด รู้ควรไม่ควร รู้คุณรู้โทษ รู้ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ รู้เท่ารู้ทัน รู้องค์ประกอบ รู้เหตุปัจจัย รู้ที่ไปที่มา รู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลาย

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการภายใต้การขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ” ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 : องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การขับเคลื่อนพัฒนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ของคณะสงฆ์จังหวัด นครสวรรค์ในปัจจุบันเป็นการขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ เนื่องจากเป็นการขับเคลื่อนตาม “หลักบวร” ซึ่ง ต้องอาศัยกลไกความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมจากประชาชน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และกลุ่มภาคีเครือข่าย เช่น สมาคม มูลนิธิ หรือองค์กรการกุศลที่เกี่ยวข้อง มาร่วมกันพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทั้ง 8 มิติ คือ ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการพัฒนาสัมมาชีพ ด้านการ เสริมสร้างสันติสุข ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านการปลูกฝังความกตัญญู กตเวทิตาธรรม และด้านการสร้างสามัคคีธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชนและหมู่บ้าน ขณะเดียวกันในการขับเคลื่อน ทั้ง 8 ด้านนั้นยังมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับการขับเคลื่อนพัฒนาตามแนวพระราชรัฐที่รัฐบาลมุ่งเน้นให้ทุกภาค ส่วนส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชาชนและชุมชนดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะสำคัญ คือ ความพอดีพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนพื้นฐานของการมี ความรู้คู่คุณธรรม นอกจากนั้นเพื่อให้การพัฒนาชุมชนหมู่บ้านเป็นไปและสอดคล้องตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงและโครงการพัฒนาตามพระราชรัฐของรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้ประชาชนดำเนินชีวิตแบบพอดีพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันและมีความรู้คู่คุณธรรมควบคู่กันไป อีกทั้งยังเป็นความสอดคล้องและสัมพันธ์และเป็นไป ตามหลักของทางสายกลางหรือหลักมรรคมีองค์ 8 ที่พระพุทธองค์ได้ทรงมอบให้กับพุทธศาสนิกชนมาเป็น เครื่องนำทางแห่งชีวิต ที่ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านจะต้องมีสัมมาทิฐิหรือความเห็นที่ถูกต้อง การมีสัมมา สังข์กับปะหรือความคิดที่ถูกต้อง การมีสัมมาวาจาหรือวาจาที่ถูกต้อง การมีสัมมากัมมันตะหรือการประพฤติ ปฏิบัติที่ถูกต้อง การมีสัมมาอาชีวะหรือมีการหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง การมีสัมมาวายามะหรือมีความเพียรที่ ถูกต้อง การมีสัมมาสติหรือการรู้เท่าทันสภาวะทางอารมณ์ และการมีสัมมาสมาธิหรือการมีปัญญาที่พร้อมจะ แก้ไขในทุกปัญหาอุปสรรคนั้น หากจะย่อรวมการยกระดับการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนหมู่บ้านของหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จาก 8 มิติสำคัญตามพันธกิจแล้วผสานเข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักทางสายกลางหรือมรรคมีองค์ 8 แล้ว รูปแบบการยกระดับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการภายใต้การขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ ยัง ก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านเป็นไปและสอดคล้องตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้ประชาชน ดำเนินชีวิตแบบพอดีพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันและมีความรู้คู่คุณธรรมควบคู่กันไป อีกทั้งยังเป็นความ สอดคล้องและสัมพันธ์และเป็นไปตามหลักของทางสายกลางหรือหลักมรรคมีองค์ 8 ในส่วนของการยกระดับ การขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ควรที่จะดำเนินการใน 3 ส่วนสำคัญ คือ

- 1) การยกระดับการพัฒนาให้ประชาชนเป็นผู้รักษาศีลหรือศีลสิกขา ซึ่งหน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล (อ.ป.ต.) จะต้องทำให้เกิดการพัฒนาด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม คือ การยกระดับโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล 5 โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและนอกโรงเรียน การยกระดับการขับเคลื่อน ธรรมานุสสุภาพพระสงฆ์ตามหลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก การยกระดับโครงการเกษตรวิถีพุทธ การแปรรูป สินค้าเกษตร และการยกระดับโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

2) การยกระดับการพัฒนาสมาธิหรือจิตศึกษา ซึ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จะต้องทำให้เกิดการพัฒนาด้านการเสริมสร้างสันติสุข คือ การยกระดับโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง โครงการแบ่งปันน้ำใจช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียงและผู้ยากไร้ โครงการคนไทยหัวใจตัญญู

3) การพัฒนาปัญญาหรือปัญญาศึกษา ซึ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จะต้องทำให้เกิดการพัฒนาในด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ การยกระดับและขับเคลื่อนพัฒนากองทุน “บุญนิธิเพื่อการศึกษา” เพื่อระดมทุนและมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร และเยาวชนลูกหลานชาวบ้านชาววัด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า รูปแบบการยกระดับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการภายใต้การขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ ประกอบด้วย

1. การยกระดับการพัฒนาให้ประชาชนศีลหรือศีลศึกษา โดยยกระดับการพัฒนาด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ถือเป็นการพัฒนาสัมมากรรม สัมมาวาจา สัมมาอาชีวะ ซึ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จะต้องขัดเกลาวิถีของประชาชนให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข และเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้อื่นในสังคม มีการทำมาหาเลี้ยงชีวิตโดยทางสุจริต ไม่กระทำความผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนเสียหาย และปราศจากการก่อวีรกรรม ทั้งนี้เพื่อความสงบเรียบร้อยและสันติสุขของชุมชนและสังคม สอดคล้องกับงานวิจัย Phramaha Boonlert Intapanyo (2016) ได้ศึกษาวิจัย “หมู่บ้านรักษาศีล 5 : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย” พบว่า การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีการเน้นเรื่องสร้างเครือข่ายโดยเปิดโอกาสให้คนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและเป็นไปโดยสมัครใจ มีการเกื้อหนุนหรือพึ่งพากัน และมีการอยู่ร่วมกันโดยใช้หลักความเมตตา ไม่ตามกระแสวัตถุนิยม คือ มีความพอเพียงความพอใจในสิ่งที่มีอยู่และมีความพร้อมเพรียงมีความสามัคคีของหมู่คณะ

2. การยกระดับการพัฒนาสมาธิหรือจิตศึกษา โดยยกระดับการพัฒนาด้านการเสริมสร้างสันติสุข ถือเป็นการพัฒนาสัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ ซึ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จะต้องพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่สูงขึ้น มีความรอบรู้ รอบคอบ ไม่ตกอยู่ในอำนาจแห่งโลภะ โทสะ และไม่หวั่นไหวต่อสิ่งที่มากระทบจากภายนอกซึ่งอาจจะทำให้จิตมีความเศร้าหมอง ขุ่นมัว และเดือดร้อนใจได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Maneedeche (2007) ได้ศึกษาวิจัย “การวิเคราะห์ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนของนางทองดี โพธิ์ทองจากมุมมองของพุทธศาสนา” พบว่า แต่เดิมนั้นบทบาทการพัฒนาชุมชนมักอาศัยพระสงฆ์เป็นผู้นำ แต่ปัจจุบันภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้เปลี่ยนไป เรื่องบางเรื่องพระสงฆ์อาจจะไม่สะดวกที่จะกระทำ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ฆราวาสได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วม ถือเป็นการหนุนเสริมเติมเต็มในการพัฒนาชุมชนการใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผ่านการสร้างพลังทางความคิดหรือการสร้างสัมมาทิฐิร่วมกัน มีการสร้างพลังการกระทำเพื่อดำเนินการพัฒนา การแก้ไขปัญหาและการป้องกันความเสื่อมสลายของชุมชน ด้วยการนำความคิดเห็นร่วมสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จตามจุดหมาย

3. การพัฒนาปัญญาหรือปัญญาศึกษา โดยยกระดับการพัฒนาในด้านการศึกษาสงเคราะห์ ให้ได้รับการพัฒนาสัมมาทิฐิหรือความเห็นที่ถูกต้อง สัมมาสังกัปปะหรือความคิดที่ถูกต้อง ซึ่งหน่วยอบรมประชาชน

ประจำตำบล (อ.ป.ต.) จะต้องทำให้เกิดความรู้แจ้ง รู้ชัด รู้เหตุรู้ผล รู้ดีรู้ชั่ว รู้ถูกรู้ผิด รู้ควรไม่ควร รู้คุณรู้โทษ รู้ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ รู้เท่ารู้ทัน รู้องค์ประกอบ รู้เหตุปัจจัย รู้ที่ไปที่มา รู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยวิจัยของ Phrakhrupaladsuvattanamethakul (Chaiyan Surbkrapan) (2014) ได้ศึกษาวิจัย “การบูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบัน” พบว่าในการดำเนินชีวิตนั้นพุทธจริยศาสตร์ระดับต้นที่จำเป็นและสำคัญ ได้แก่ หลักเบญจศีลและเบญจธรรม ขณะที่พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง ได้แก่ ศีล 8 และกุศลกรรมบถ 10 ประการ ส่วนหลักพุทธจริยศาสตร์ระดับสูงนั้น ได้แก่ มรรคมรรค 8

จากผลวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการภายใต้การขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ มีกระบวนการดำเนินงานหรือการขับเคลื่อนพัฒนาที่สอดคล้องกับการวิจัยของ Sandhivadhan (2015) ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนารูปแบบสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้นมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ D = Dogma (สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา) O = Oneness (สมาชิกชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน) C = Coordination (การประสานงานที่ดีภายในชุมชนและเครือข่าย) T = Training & Learning Program (กิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ที่สอดคล้องวิถีชีวิตชุมชน) R = Religions Centre (สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางชุมชน) I = Independence in Public Participation (สมาชิกชุมชนมีอิสระและมีส่วนร่วมกำหนดอนาคตชุมชน) N = News & Knowledge Distribution (การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้สู่ชุมชน) และ E = Equilibrium & Integrated Development (การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลและบูรณาการ)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์จะต้องมีการยกระดับการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนหมู่บ้านของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตามหลักอริสติกศึกษา เช่น การยกระดับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและนอกโรงเรียนผ่านศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพ.อ.ว.) การยกระดับการขับเคลื่อนธรรมานุสุภาพพระสงฆ์ตามโครงการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ “หลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก” เป็นต้น

1.2 คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์จะต้องมีการยกระดับการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนหมู่บ้านของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตามหลักสมาธิหรืออริจิตศึกษา เช่น การยกระดับโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เพื่อให้ชุมชนหมู่บ้านเกิดความเข้มแข็งและสันติสุข การยกระดับและขับเคลื่อนโครงการแบ่งปันน้ำใจช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียงและผู้ยากไร้ เป็นต้น

1.3 คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์จะต้องมีการยกระดับการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนหมู่บ้านของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตามหลักปัญญาหรืออภิปญญาสิกขา เช่น การยกระดับและขับเคลื่อนพัฒนากองทุน “บุญนิธิเพื่อการศึกษา” เพื่อระดมทุนและมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร และเยาวชนลูกหลานชาวบ้านชาววัด เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์จะต้องมีการยกระดับการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนหมู่บ้านของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ให้มีความเข้มข้นมากขึ้นตามพันธกิจทั้ง 8 ด้าน เพื่อก่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมในปัจจุบันหรืออนาคต เช่น การยกระดับโครงการคนไทยหัวใจตัญญู การยกระดับโครงการวัดประชา รัฐ สร้างสุข ตามหลักบวร บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป เป็นต้น

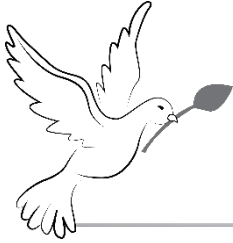
References

- Maneedech, P. (2007). *An Analysis of Mrs.Thongdee Phothiyong's achievement in community development from a buddhist view.* (Research Report). Center for the Promotion of National Strength on Moral Ethics and Values (Moral Center): office of Knowledge Management and Development (Public Organization).
- Nakhon Sawan Deputy Dean Office (Propagation and Facilities Division). (2016). *Strategic Plan for the Development of Tambon Training Unit Phase 1 (2016-2013 C.E.) of Nakhon Sawan clergy.* Nakhon Sawan: Watworanat Banphot.
- Panyasing, S. (2014). Self-Development and Indicators of Farming Families' Well-Being in Accordance with Sufficiency Economy Philosophy Approach in Northeast Thailand. *Journal of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University*, 31(3), 121-138.
- Phiutongngam, S. (2014). Budhahasa Bhikkhu and guidance of the ways to make a living. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 6(2), 175-208.
- Phrakhrupaladsuvattanamethakul (Chaiyan Surbkrapan). (2014). *Integration of Modern Thais' Ways of Life with Buddhist Ethics.* *Journal of Yanasangvorn Research Institutes*, 5(1), 1-10.
- Phramaha Boonlert Intapanyo. (2016). *The Five Precepts Vilage: Form and Process to Co-living Culture Promotion of Thai Society.* (Research Report). Phra Nakhon Si Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Pinitlokakorn, N., & Nimanong, V. (2017). A Study of the teaching on Material Non-Attachment in the Intergraded Buddhist Perspective. *Journal of Graduate Studies Review*, 13(2), 237-249.

- Rittidet, P., & Kaewart, P. (2016). *Book reviews in Decode the philosophy of the sufficiency economy into teaching the thinking process. Journal of Research for Development Social and Community, Rajabhat Maha Sarakham University, 32(6), 187-192.*
- Sandhivadhan, M. (2015). Development of green and happiness society model in community based on religions in Ayutthaya province. *Inthaninthaksin Journal, 10(1), 95-118.*
- Sintanapanya, A. (2016). Ethical of Children and Youth Victims of Social Problems. *Buabandit Journal of Educational Administration, 16(1), 17-25.*

การรับมือสถานการณ์โควิดเชิงพุทธ*

Dealing with the Covid-19 Situation Based on the Buddhist Way

¹นภาพัฒน์ งามบุษบงโสภิน, และ ²มนตรี สิริโรจนานันท์

¹Napapat Ngambutsabongsophon, and ²Montree Sirarojjananan

¹นักวิชาการอิสระ และ ²คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹Independent Academic and ²Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: jim_napapat@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ เป็นการน้อมนำคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางปฏิบัติ หลักธรรมคำสอนที่ผู้เขียนนำมาเป็นเครื่องมือในการรับมือกับสถานการณ์โควิด คือ เรื่องการให้ทาน และการฝึกสติ สถานการณ์โควิด 19 ทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนที่ยังปรับตัวกับสถานการณ์ไม่ทัน ไม่ได้วางแผนชีวิตไว้ล่วงหน้าจึงเกิดความเครียด ความไม่มั่นใจในการดำเนินชีวิต เครื่องมือที่ผู้เขียนนำเสนอในการรับมือกับสถานการณ์โควิด คือ 1) การให้ทาน เป็นการฝึกให้เป็นผู้รู้จักเสียสละ ฝึกให้เป็นคนมีน้ำใจในการช่วยเหลือผู้อื่น 2) การฝึกสติ เป็นเครื่องมือในการดูแลตนเอง ที่คอยเตือนตนไม่ให้ประมาท ช่วยให้เรียนรู้เข้าใจ และยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้น ด้วยการฝึกให้กายกับใจอยู่ด้วยกัน ให้ระลึกถึงเรื่องที่คิด คำที่พูด และสิ่งที่ทำ สติจะช่วยให้เรียนรู้ที่จะปรับตัวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นการช่วยให้สังคมมีสันติสุขโดยการเริ่มจากภายในตนก่อน การมีสติจะช่วยให้มี ขันติ คือ ความอดทน อดกลั้น เมื่อเรามีสติคอยเตือนตนอยู่เสมอ มีขันติที่จะไม่กระทำในสิ่งที่ไม่ควร ประกอบกับการรู้จักเสียสละ แบ่งปัน จะทำให้ผู้คนในสังคมมีความเอื้ออาทรต่อกัน สังคมก็จะเกิด สันติสุข ได้

คำสำคัญ: การฝึกสติ; ทาน; การรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 เชิงพุทธ

Abstract

This academic article deals with the application of Buddhist teaching as a practice guideline. The Buddhist teaching in which the author has applied as a tool in dealing with the Covid-19 situation is giving (dāna) and the practice of mindfulness (sati). The Covid-19 situation has changed the ways of people's lives in the society, in which those who are unable to adapt themselves to the situation or did not have a life plan in advance will result in being stressed

* Received October 1, 2020; Revised October 26, 2020; Accepted December 26, 2020

and unconfident in living their lives. The tool that the author has presented in dealing with the Covid-19 situation is: 1) Giving (dāna) by training oneself to sacrifice and be generous in helping others, and 2) The practice of mindfulness (sati) as a tool for self-care and a self-reminder not to be heedless. The practice of mindfulness also helps one to learn, understand, and accept what has happened by being mindful of the physical body and of what one thinks, says, and does. Mindfulness helps one learn to adapt with the on-going situation. It is a way to help society to have peace by starting within oneself. Having mindfulness helps one to have patience; therefore, when one has mindfulness, one has patience not to do what should not be done. Mindfulness together with sacrifice and sharing will let people in society be generous towards each other resulting in peace upon society.

Keywords: The Practice of Mindfulness; Giving (Dāna); Dealing with the Covid-19 Situation
Based on Buddhism

บทนำ

ในปลายปี พ.ศ. 2562 เกิดโรคระบาดจากเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือเรียกว่า โรคโควิด 19 เริ่มต้นจากเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน จากนั้นได้มีการแพร่เชื้อโรคไปทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย สถานการณ์การแพร่ระบาดเป็นไปอย่างรวดเร็ว รัฐบาลได้ออกประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 หรือ พรก. ฉุกเฉิน เพื่อควบคุมสถานการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือ Covid-19 ซึ่งให้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 เป็นต้นไป โดยมีใจความสำคัญ คือ ห้ามมิให้บุคคลใดออกนอกเคหสถานภายในระยะเวลาที่กำหนด ห้ามการใช้อาคารหรือสถานที่ใดๆ ให้ปิดสถานที่ซึ่งมีคนจำนวนมากไปทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการชั่วคราว (Thailand Institute Of Occupational Safety And Health, 2020) การที่รัฐบาลออกมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเริ่มเปลี่ยนไป บริษัทห้างร้านต่างๆ ต้องปิดทำการ พนักงานต้องเปลี่ยนไปทำงานที่บ้านแทน หรือเรียกว่า Work from Home สถาบันการศึกษาต่างๆ ต้องเปลี่ยนไปเรียนทางออนไลน์แทน การออกไปทำธุระนอกบ้านต้องมีระยะห่าง 1-2 เมตร หรือที่เรียกว่า Social Distancing คือ ระยะห่างทางสังคม เปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตประจำวันแบบใหม่ หรือที่เรียกว่า New Normal คือ เมื่อออกจากบ้านต้องใส่แมสหรือหน้ากากอนามัย เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดจากเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด 19 ที่มาจากสารคัดหลั่งในร่างกาย คือ การไอ การจาม และน้ำลาย ที่อาจลอยฟุ้งกระจายอยู่ในอากาศ และควรหมั่นล้างมือบ่อยๆ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่มาจากการสัมผัสสิ่งของต่างๆ

เมื่อวิถีชีวิตประจำวันของคนเริ่มเปลี่ยนไป ความปกติในการดำเนินชีวิตไม่อิสระเหมือนเดิม ผู้คนในสังคมเกิดความเครียดจากผลกระทบในการเปลี่ยนแปลง มาตรการของรัฐที่ให้ทุกคน “อยู่บ้าน หยุดเชื้อเพื่อชาติ” (Royal Thai Government, 2020) ทำให้ธุรกิจห้างร้านที่ต้องปิดทำการนานย่อมไม่มีรายได้เข้า

จึงทนรับกับการขาดทุนไม่ไหว หลายบริษัทจึงเลือกลดต้นทุนด้วยการเลิกจ้างพนักงานหรือหยุดจ่ายเงินเดือนชั่วคราว ข้อมูลองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) รายงานว่า ประเภทธุรกิจที่เกิดผลกระทบจากการมีระยะห่างทางสังคมที่มีความเสี่ยงสูง คือ ค้าปลีก 14.5% การผลิต 13.9% โรงแรมและอาหาร 4.3% ประเภทธุรกิจที่มีความเสี่ยงปานกลาง คือ ขนส่ง 6.1% บันเทิง 5.4% การเงิน 1.6% ก่อสร้าง 7.7% ประเภทธุรกิจที่มีความเสี่ยงต่ำ คือ เกษตรกรรม 26.5% สุขภาพ 4.1% การศึกษา 5.3% (Bangkokbiznews, 2020) ผลกระทบจากภาคธุรกิจทำให้เศรษฐกิจตกลงอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนตกงานเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างกระหน่ำ ส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากเกิดปัญหาในเรื่องของรายได้ เกิดภาวะดิ่งเครียดในเรื่องของการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ ขยายสู่สังคมวงกว้างที่มาจากปัญหาเรื่องปากท้อง กลายเป็นเรื่องใหญ่ที่กระทบคนจำนวนมาก มีข้อมูลที่แสดงอย่างชัดเจนว่า เป็นผลกระทบสืบเนื่องมาจากมาตรการต่างๆ ของรัฐ ที่ได้ประกาศบังคับใช้ตั้งแต่ 22 มี.ค. 2563 เป็นต้นมา (Thai PBS, 2020)

มาตรการที่เข้มงวดในการรับมือกับโรคระบาดของรัฐบาล ได้ส่งผลให้คนจำนวนมากเกิดภาวะการดำรงชีพยากลำบากเพิ่มมากขึ้น ความตื่นตระหนกจากปัญหาเรื่องปากท้องทำให้ผู้คนไม่สามารถอดทนต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ความวุ่นวายจึงเริ่มเกิดขึ้นจากในสังคมชุมชนวงเล็ก และได้ขยายออกไปสู่สังคมเมือง เกิดเหตุการณ์ชาวบ้านแย่งชิงสิ่งของบริโภคโดยไร้ระเบียบ (Ch 3 Thailand News, 2020) มีคนสร้างความวุ่นวายปั่นป่วนให้สังคมสับสนจากโครงการการช่วยเหลือของภาครัฐ (TV Pool, 2020) รวมไปถึงความน่าสลดใจจากการไม่อดทนรอคอย (Matichon, 2020) ผู้คนในสังคมเริ่มมีความเปราะบางทางอารมณ์ เกิดความเครียดจนหาทางออกไม่ได้ จากเหตุการณ์สถานการณ์โควิดจึงทำให้ผู้คนเกิดปัญหาทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต

ด้วยสังคมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ พระพุทธศาสนามีบทบาทและความกลมกลืนในการดำเนินชีวิตของคนไทย ผู้เขียนจึงมีความสนใจว่า ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงจากเหตุการณ์โควิด 19 นี้ พระพุทธศาสนามีคำสอนหรือมีวิธีในการอย่างไร เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้คนเรียนรู้และยอมรับเพื่อที่จะสามารถปรับตัวอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้

ปัญหาสังคมจากสถานการณ์โควิด 19

จากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้รัฐบาลต้องมีมาตรการป้องกันที่เข้มงวดและรุนแรงในการควบคุมโรค เพื่อไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโรค นับเป็นข้อดีในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคที่ดีขึ้นตามลำดับ แต่สวนทางกับชีวิตของความเป็นอยู่ เกิดผลกระทบกับการทำมาหากินของประชาชน โดยเฉพาะคนที่หาเช้ากินค่ำ มีรายได้น้อย ไม่มีเงินเก็บ และไม่มีช่องทางทำมาหากิน (Pongpipat, 2020) ปัญหาเรื่องปากท้องสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อย เมื่อเจอเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้น ไม่ได้มีการวางแผนชีวิตไว้ล่วงหน้า รายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีพ จึงเกิดความเครียด ความกดดัน ทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคม ตั้งแต่ระดับน้อยไปถึงระดับมาก ผู้ที่มีความกังวลในปัญหาเรื่องปากท้อง มีความวิตกกังวลกลัวที่จะอดอยาก ก็แสดงออกด้วยการแย่งชิงสิ่งของบริโภค ส่วนคนที่เกิดความรู้สึกที่ไม่มั่นคงในชีวิต เกิดความกระวนกระวายอดทนรอคอยระบบการช่วยเหลือจากภาครัฐไม่ไหว และสำหรับผู้ที่มี

ความเครียดมาก ทำให้หาทางออกไม่ได้ อีกทั้งยังมีปัญหาหนี้สินที่ไม่สามารถผ่อนชำระได้ ทำให้รู้สึกท้อแท้ชีวิตนี้ไม่มีทางไป เมื่อหมดกำลังใจท้อถอยเกินที่จะสู้ต่อไป การตัดสินใจจบชีวิตจึงเป็นทางเลือกที่ผู้ประสบปัญหาเลือกใช้

มาตรการการป้องกันที่เข้มงวดของรัฐบาล ทำให้มีผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตจากสาเหตุของเชื้อไวรัส COVID 19 มีจำนวนน้อยลง ในช่วงเดือน เม.ย. 2563 ซึ่งดูเหมือนกับว่าเป็นที่น่าพอใจในด้านสาธารณสุข แต่รัฐบาลละเลยการเตรียมมาตรการบรรเทาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้มีคนเดือนร้อนในการใช้ชีวิต สถิติข้อมูลวันที่ 1-30 เม.ย. 2563 พบว่า มีคนไทยพยายามฆ่าตัวตายทั้งหมด 84 ราย (เพศชาย 62 ราย เพศหญิง 22 ราย) แบ่งเป็นผู้ก่อเหตุที่เสียชีวิต 62 ราย (เพศชาย 50 ราย เพศหญิง 12 ราย) ลำดับของสาเหตุมาจาก ปัญหาส่วนตัว, หนี้สิน, ตกงาน, ปัญหาสุขภาพ, เป็นโรคซึมเศร้า, ปัญหาครอบครัว, ไม่ได้รับเงินเยียวยา 5,000 และได้รับผลกระทบจากโควิด 19 ตามลำดับ เพราะฉะนั้นหากนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับการฆ่าตัวตายในเดือน เม.ย. 2563 จำนวน 62 คน ซึ่งมากกว่าผู้ที่ติดเชื้อไวรัสโควิด 19 เสียชีวิตทั้งหมดจำนวน 55 คน จึงเป็นที่มาของกระแสการกล่าวขานในหมู่ประชาชนว่า “กลัวการอดข้าวตาย มากกว่ากลัวการติดเชื้อไวรัสโควิดตาย” เสียอีก (Siamrath, 2020) แสดงให้เห็นถึง ผู้คนให้ความสำคัญกับปัญหาเรื่องปากท้องมากกว่า ปัญหาเรื่องโรคระบาด และเมื่อเปรียบเทียบสถิติการฆ่าตัวตาย สำหรับ 6 เดือนแรกของปี 2563 ที่มีการระบาดของโควิด 19 นั้น มีคนไทยเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายประมาณ 2,551 คน คิดเป็น 3.89 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 22 เมื่อเทียบกับ 6 เดือนแรกของปี 2562 (จำนวน 2,092 คน) (Thai PBS, 2020) จากสถิติคนฆ่าตัวตายที่สูงขึ้นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์โควิดมีผลกระทบให้คนมีความเครียดเพิ่มมากขึ้น

มาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดที่รัฐกำหนดขึ้นนั้นส่งผลดีในด้านของสาธารณสุข แต่ในด้านเศรษฐกิจที่ตกต่ำลงอย่างรวดเร็ว นั้น รัฐยังไม่สามารถบรรเทาทุกข์ของประชาชนได้ แม้รัฐจะพยายามลดผลกระทบโดยจัดให้มีมาตรการการรองรับด้วย “เงินเยียวยา 5,000 บาท” แต่กลไกในการทำงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนไม่มีประสิทธิภาพพอ ทำให้มาตรการเงินเยียวยา 5,000 บาท กลับกลายเป็นสาเหตุทำให้คนฆ่าตัวตาย (Thai PBS, 2020) เมื่อการทำงานของรัฐมีความล่าช้าในขั้นตอนการจ่ายเงินเยียวยา จึงทำให้มีผู้ที่มาเรียกร้องเงินเยียวยา 5,000 บาท กินยาเบื่อหวังฆ่าตัวตาย ที่หน้ากระทรวงการคลัง (Khaosod, 2020) สาเหตุที่มีคนมาประท้วง อาจเพราะรายชื่อดังกล่าวหรือขาดสิทธิในการรับ และเมื่อไม่ได้รับเงินเยียวยา ชาวบ้านบางคนจึงได้ตัดสินใจกินยาเพื่อแสดงออกถึงความไม่พอใจ ถึงแม้โครงการต่างๆ ที่รัฐบาลจัดขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือประชาชนนั้น เป็นมาตรการการรองรับที่ดี แต่ยังมีข้อเสียที่มาจากความล่าช้าในการจัดการของรัฐ ทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้น การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ทำให้รัฐบาลออกมาตรการปิดเมือง เพื่อควบคุมการแพร่ระบาด ส่งผลให้ภาคธุรกิจต่างๆ ต้องปิดตัวลง ทำให้ผู้คนตกงาน ขาดรายได้ ไม่มีกิน ส่งผลต่อสภาพจิตใจ เกิดความเครียด วิตกกังวล เมื่อมีสิ่งใดพอจะหวังได้ ทุกคนที่เดือดร้อนย่อมดิ้นรนแสวงหากันอย่างเต็มที่

ถึงแม้รัฐจะได้พยายามช่วยลดผลกระทบในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ด้วยการอนุมัติอีก 4 โครงการ เพื่อช่วยเหลือ เยียวยาและชดเชยแก่ประชาชนกลุ่มต่างๆ และเพื่อแก้ไขปัญหาเยียวยาและฟื้นฟู

เศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ 1) โครงการช่วยเหลือผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เดือนละ 1,000 บาท เป็นเวลา 3 เดือน 2) โครงการ “เราไม่ทิ้งกัน” ของกระทรวงการคลัง ที่เร่งพิจารณาเงินกู้ใน 1 เดือน 3) โครงการช่วยเหลือกลุ่มผู้เปราะบาง จะได้รับเงินเยียวยารายละ 1,000 บาทต่อเดือน เป็นเวลา 3 เดือน 4) โครงการช่วยเหลือเกษตรกร (Thairath, 2020) โครงการที่รัฐอนุมัติเพื่อช่วยเหลือประชาชน และเพื่อช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมนั้น เป็นมาตรการการช่วยเหลือที่ดีของภาครัฐในการช่วยลดผลกระทบ แต่เนื่องจากโครงการการช่วยเหลือต่างๆ ยังมีเงื่อนไขในรายละเอียดในการขอรับสิทธิ ซึ่งผู้ที่เดือดร้อนอีกจำนวนมากอาจไม่ได้เข้าเกณฑ์การรับสิทธิ และมีขั้นตอนการขอเข้ารับสิทธิอีกหลายขั้นตอนกว่าที่ผู้ที่เดือดร้อนจะได้รับเงินช่วยเหลือ ปัญหาเรื่องปากท้องของประชาชนที่เดือดร้อน ไม่สามารถรอคอยขั้นตอนการทำงานของรัฐบาลที่มากและล่าช้าได้ จึงเกิดความดิ้นรนในการเร่งรัด เพื่อให้ได้รับเงินช่วยเหลือที่เร็วขึ้น

ในเหตุการณ์ช่วงเวลาเดียวกัน ในสังคมไทยยังมีคนด้อย ที่ออกมาช่วยเหลือสังคม โดยมีผู้ใจบุญได้ออกมาบริจาคเงินและสิ่งของต่างๆ ให้กับผู้ที่เดือดร้อนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด รวมถึงผู้ที่คิดโครงการจัดตั้ง “ตู้ปันสุข” ในรูปแบบตู้กับข้าวที่มีอาหารแห้งและสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆ ให้ชาวบ้านสามารถมาหยิบไปใช้ได้ ตู้ปันสุขกลายเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้ใจบุญต่างๆ รวมทั้งองค์กรต่างๆ ได้นำไปใช้เพื่อปันสุขในหลายพื้นที่กระจายอยู่ทั่วประเทศเพื่อให้คนไทยได้อิ่มท้อง (Thairath, 2020) แนวความคิดในการจัดตั้งตู้ปันสุขนับเป็นสิ่งที่น่ายกย่องและน่าชมเชย เพราะเป็นการกระทำที่ได้ช่วยคนที่กำลังประสบปัญหาเรื่องปากท้องอยู่ เป็นการแสดงความมีน้ำใจช่วยเหลือคนในสังคม แต่ด้วยความไม่อดทนของผู้คนที่เข้ารับความช่วยเหลือ จึงเป็นเหตุก่อให้เกิดปัญหาขึ้นลักษณะเดียวกันในหลายพื้นที่ จากการที่มีคนเกิดความโลภได้แสดงความเห็นแก่ตัวออกมา ด้วยการไม่หยิบเฉพาะของที่ตนพอใช้ แต่ได้นำสิ่งของจากตู้ปันสุขไปหมด ซึ่งมาจากความรู้สึกที่ไม่มั่นคง จึงทำให้ผู้คนแสดงความเห็นแก่ตัวออกมา กับกรณีที่มีผู้ที่มาเพื่อจะรับสิ่งของจากตู้ปันสุข แต่สิ่งของในตู้หมดทำให้ไม่ได้รับสิ่งของ จึงเกิดความโกรธมาขึ้นรุมด่าด้วยถ้อยคำที่รุนแรงกันอยู่หน้าบ้านของเจ้าของบ้านที่ตั้งตู้ปันสุข (Komchadluek, 2020) การแบ่งปันสิ่งของจากโครงการตู้ปันสุข ได้มีการกระจายไปถึง 51 จังหวัด 249 ตู้ วิธีนี้เป็นความคิดที่ดีในการแบ่งปัน แต่ในทางปฏิบัติจริง กลายเป็นตู้เห็นแก่ตัว เพราะมีคนที่มาขโมยสิ่งของไปจนหมด กลายเป็นไม่ใช่คนที่เดือดร้อนไม่มีจะกิน แต่เป็นกลุ่มคนที่โลภมาก ตระเวนเอาสิ่งของไปจนหมด (Thai PBS, 2020) บางพื้นที่แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีทั้งรุมแย่งสิ่งของ มีทั้งมาเป็นทีมเวียนหยิบของ บางรายถึงขั้นกระชากจากมือคนอื่นไป (Phra Phayom Kalayano, 2020) การที่มีคนยื่นมือมาช่วยเหลือมาแบ่งปันสิ่งของต่างๆ นับว่าเป็นการช่วยเหลือสังคม ความเมตตาของผู้ใจบุญทั้งหลายได้กลายเป็นช่องทางให้ผู้คนที่มีความโลภได้แสดงความเห็นแก่ตัวขโมยสิ่งของของคนนำมาบริจาคโดยไม่สนใจว่ามีผู้ที่กำลังเดือดร้อนรอคอยความช่วยเหลืออยู่อีกจำนวนมาก

กับกรณีที่มีกลุ่มจิตอาสาและผู้มีจิตศรัทธานำอาหารและสิ่งของอุปโภคบริโภคมาแจกจ่ายให้กับผู้ได้รับผลกระทบ เกิดเหตุการณ์ที่น่าตกใจ คือ กลุ่มคนที่มาแย่งชิงของบริจาคต่างวิ่งกรูเข้าไปแย่งกันเป็นจำนวนมาก อย่างไม่คำนึงถึงความปลอดภัย เพื่อให้ได้รับของบริจาคจนกลายเป็นภาพสะเทือนใจ (Thairath, 2020) กับเหตุการณ์ในลักษณะเดียวกันแต่ต่างพื้นที่กัน ได้มีผู้ใจบุญมาแจกอาหารและบริจาคของใช้ ทำให้ในบริเวณ

ชุมชนนั้นก็เกิดโกลาหล เพราะมีกลุ่มชาวบ้านมีการเบียดเสียดและวิ่งกรูเข้ามาเพื่อรับของ ทำให้ไม่สามารถจัดระเบียบได้ (Kapook, 2020) ความวุ่นวายโกลาหลได้เกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ หลายพื้นที่ เกิดเหตุการณ์ในลักษณะเช่นเดียวกันคือมีคนเข้าแย่งเบียดเสียดกันเพื่อรับสิ่งของโดยไม่กลัวอันตราย การที่คนเข้าแย่งสิ่งของโดยไม่กลัวอันตราย เพราะสาเหตุมาจากความกลัวไม่มีกิน จึงได้เข้าแย่งกัน

การยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนจากสถานการณ์โควิดนั้น ไม่เพียงแค่ว่าจากหน่วยงานต่างๆ หรือจากผู้ใจบุญทั้งหลาย แต่วัดต่างๆ ก็ยังได้เข้ามาช่วยแบ่งปันสิ่งของ ทั้งการตั้งตู้ปันสุข และการแจกอาหาร ความสะดวกสบายของชาวบ้านกลัวสิ่งของจะหมด จึงแตกแถวกรูเข้ามาแย่งกันหยิบของในตู้อย่างไม่มีระเบียบ ทำให้ทางวัดต้องคอยจัดระเบียบให้ทุกคนหยิบไปแต่พอดี ในขณะที่บางคนใช้วิธีเวียนเทียนมาหยิบ (Line Today, 2020) แม้ในวัดจะมีการจัดระเบียบก็ตาม แต่สำหรับคนที่มีความโลภก็ยังไม่มีจิตสำนึกในการรับสิ่งของแต่พอเหมาะพอดี

สถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโควิด 19 ได้สร้างความตื่นตระหนกแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนแห่กันไปกักตุนสินค้า (Nation, 2020) เหตุการณ์เช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะสังคมไทยเท่านั้น ในหลายประเทศสังคมเกิดความวุ่นวายเช่นเดียวกัน เพราะมีประชาชนแห่กันแย่งซื้อพืชผักในห้างสรรพสินค้ามีโครงข่ายกระจายชำระ เพราะประชาชนเกิดจากความแตกตื่นจากวิกฤตโควิด ตามมาด้วยสิงคโปร์ ญี่ปุ่น สหรัฐ กระจายชำระเกลี้ยงชั้นวางจำหน่ายสินค้า รวมถึงในออสเตรเลีย (PPTV HD 36, 2020) การแย่งชิงกันซื้อกระจายชำระในออสเตรเลียท่ามกลางความหวาดกลัวโควิด 19 จะหนักกว่าทุกที่ เพราะเกิดเหตุทะเลาะวิวาทเรื่องแย่งกันซื้อกระจายชำระ จนตำรวจต้องมาระงับเหตุ (Komchadluek, 2020) เหตุการณ์จากการแย่งชิงพืชผักจนถึงขั้นทะเลาะวิวาทนั้น ดูเป็นการกระทำที่ไม่สมเหตุผล จากเหตุการณ์นี้ทำให้เห็นว่าผู้คนที่เกิดความตื่นตระหนก ทำให้ขาดสติในการควบคุมตนเอง ดังนั้น การฝึกสติจึงเป็นเครื่องมือในการดูแลตนเองที่ดี ที่ใช้ได้ในทุกสถานการณ์

สถานการณ์โควิด 19 ทำให้ความสงบสุขของผู้คนและความสงบสุขของสังคมเริ่มหายไป ถ้าจะมองให้ดีกว่าคือผู้คนมีความกลัว จนกลายเป็นความตื่นตระหนก เพราะจากการใช้ชีวิตที่ไม่เหมือนเดิม การเปลี่ยนไปส่งผลให้ผู้คนเกิดความเครียด ความวิตกกังวล จนไปถึงการฆ่าตัวตาย จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ความช่วยเหลือของรัฐกลายเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย โครงการความช่วยเหลือของรัฐ สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เข้าใจสภาพสังคม และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการบริการจัดการที่ขาดประสิทธิภาพของรัฐบาล ทำให้มาตรการเยียวยาเต็มไปด้วยปัญหาและอุปสรรค (Thongthep, and Sanguanwong, 2020) ความไม่สามารถอดทนรอได้ ใจที่เริ่มท้อถอยในการสู้ชีวิตจากปัญหาเรื่องปากท้อง ปัญหาเรื่องความจนที่มาจากผลกระทบ เมื่อรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย จึงทำให้เกิดความเครียด รวมถึงจากปัญหาเรื่องภาระหนี้สินที่ไม่สามารถชำระได้ และยังมีคนอีกจำนวนมากที่ประสบกับปัญหาภาวะการดำรงชีพที่ลำบาก ความเป็นอยู่ในสถานการณ์โควิด 19 ของคนในสังคมปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่ไม่ใช่กระทบเพียงแค่สุขภาพกาย แต่ได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของผู้คนในสังคมจำนวนมากด้วย

ผลกระทบหลายอย่างที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ มีทั้งคนปรับตัวตั้งรับได้ทัน และคนที่ปรับตัวไม่ทัน ตั้งรับไม่ได้ ไม่มีวิธี ไม่มีทางออก สูญเสียกำลังใจ ดำเนินชีวิตต่อไปไม่ถูก ไม่มีสติในการคิดหาหนทางออก

ให้กับตนเอง จากเหตุการณ์นี้ทำให้เห็นถึงคนที่ตื่นตระหนกกับสถานการณ์ กับผู้ที่ใช้ชีวิตแบบขาดสติ จึงทำให้แก้ปัญหาชีวิตไม่ถูก ปรับตัวไม่ได้กับสิ่งที่เกิดขึ้น แก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าไม่ได้ ไปต่อไม่เป็น กลายเป็นใช้ชีวิตอย่างประมาท ปัญหาสังคมต่างๆ จึงได้เกิดตามมาในรูปแบบต่างๆ กันไป ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การนำคำสอนในพระพุทธศาสนาในการฝึกสติมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคน ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อถัดไป

การรับมือกับสถานการณ์โควิดเชิงพุทธ

สังคมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ พระพุทธศาสนามีบทบาทและความกลมกลืนในการดำเนินชีวิตของคนไทย แนวทางในการรับมือกับสถานการณ์โควิด 19 ซึ่งเป็นการเครื่องมือเพื่อช่วยบรรเทาผลกระทบด้วยแนวคิดเชิงพุทธ แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ 1) ในฐานะคนในสังคมที่กระทำต่อผู้อื่น คือ การให้ทาน 2) การฝึกสติ เป็นเครื่องมือควบคุมจิตใจตนเอง

ทาน คือ การให้ เป็นการช่วยเหลือจนเจือจางกันและกัน โดยที่เราจะเห็นได้จากมีการเอื้ออาทรแบ่งปันกัน แม้ในขณะที่สถานการณ์ย่ำแย่เรายังได้พบเจอคนดีมีน้ำใจในสังคม ความมีน้ำใจในการแบ่งปันช่วยผู้ที่กำลังเดือดร้อน มีผู้ใจบุญได้ออกมาบริจาคเงินและสิ่งของต่างๆ ให้กับผู้ที่เดือดร้อนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด รวมถึงผู้ที่คิดโครงการจัดตั้ง “ตู้ปันสุข” ตรงกับคำสอนในพระพุทธศาสนาเรื่อง ทาน หมายถึง การให้ เป็นการทำบุญด้วยการแบ่งปันสิ่งของให้ (Phra Brahmagunabhorn, 2002) จัดอยู่ในธรรมข้อที่ 1 ใน **บุญกิริยาวัตถุ 3** คือ ทาน ศีล และภาวนา (Thai Tripitakas: 11/305/269) และ **สังคหวัตถุ 4** คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา (Thai Tripitakas: 11/313/295) การแสดงน้ำใจช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน เป็นสิ่งที่คนไทยได้ถูกชี้นำโดยไม่รู้ตัว จากการสอนให้รู้จักช่วยเหลือรู้จักแบ่งปันที่มาจากสังคมวิถีพุทธ

จากเหตุการณ์ขโมยของจากตู้ปันสุข เกิดจากคนที่จิตเกิดความโลภ ความเห็นแก่ตัว ไม่หิยเบเฉพาะของที่ตนพอใช้ แต่ได้ฉวยโอกาสนี้ขโมยสิ่งของที่คนนำมาบริจาคจากตู้ปันสุขไปจนหมด ซึ่งผิดจากเจตนาของผู้บริจาค ที่ได้ตั้งใจแบ่งปันสิ่งของให้กับคนที่เดือดร้อนได้เกิดประโยชน์สุข การขโมยสิ่งของของผู้ที่นำมาบริจาคไปเช่นนี้ในทางพระพุทธศาสนา แสดงไว้ว่าเป็นลักษณะของ ความเพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น ซึ่งเป็นลักษณะของ **อกุศล** ที่มีการสะสมมาจาก รากเหง้าแห่งอกุศล จึงทำให้เกิด **ความโลภ** (Thai Tripitakas: 12/89/82) การกระทำของบุคคลเหล่านั้นเป็นการกระทำที่มีความเห็นผิด คือ เป็น **มิจฉาทิฎฐิ** (Thai Tripitakas: 21/212/332) เมื่อมีความเห็นผิดก็จะเกิด การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ พุดเท็จ พุดส่อเสียด พุดคำหยาบ พุดเพ้อเจ้อ เพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น มีจิตพยายาบท เหล่านี้ล้วนเป็นมิจฉาทิฎฐิ (Thai Tripitakas: 10/413/345-346) พระพุทธเจ้าจึงสอนให้คนมี ความเห็นชอบ คือ **สัมมาทิฎฐิ** (Thai Tripitakas: 10/290/224) คำสอนในพระพุทธศาสนา สัมมาทิฎฐิ (ความเห็นชอบ) จัดอยู่ใน **อริยมรรคมีองค์ 8** (Thai Tripitakas: 10/329/258) เป็นทางสายกลางซึ่งเป็นหนทางในการปฏิบัติให้ถึงทางพ้นทุกข์ จึงเป็นสิ่งที่ต้องเจริญให้มาก เมื่อเจริญ **มรรค 8** ได้มากก็จะทำให้เรามี ความเห็นชอบ ความคิดชอบ เจริญชอบ กระทำชอบ เลี้ยงชีพชอบ พยายามชอบ ระลึกชอบ และจิตตั้งมั่นชอบ (Thai Tripitakas: 10/402/335) การ

เจริญมรรค 8 เป็นธรรมข้อหนึ่งใน **อริยสัจ 4** (Thai Tripitakas: 10/386/324) ผลที่ได้ในเบื้องต้นของการฝึกจะทำให้เราเป็นคนที่มีความคิดดี พุทธิ และทำดี

การช่วยเหลือผู้อื่นในรูปแบบของตัวปณฺสข ความใจดีของผู้ใจบุญ กลายเป็นสร้างปัญหาให้เกิดทุกข์ เมื่อคนหยิบของจากตัวปณฺสขไปจนหมด จึงทำให้คนที่มาทีหลังไม่ได้รับสิ่งของเกิดความไม่พอใจ ความวุ่นวายจึงเกิดขึ้น เพราะผู้ที่มาแล้วเมื่อไม่ได้รับสิ่งของทำให้เกิดความผิดหวัง ความรู้สึกผิดหวังได้เปลี่ยนมาเป็นความโกรธ เมื่อระงับอารมณ์ความผิดหวังที่ไม่ได้ตั้งใจไม่ได้ จึงทำให้ไปยื่นคำเจ้าของบ้านที่ตั้งตัวปณฺสขด้วยความโกรธ การแสดงกิริยาที่ไม่สุภาพกับคำพูดคำทอที่หยาบคาย มาจากความไม่อดทน จึงทำให้แสดงคำพูดและการกระทำที่ไม่เหมาะสมออกมา ในสถานการณ์นี้คำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่จะช่วยให้อารมณ์ของคนที่กำลังโกรธสงบลงได้นั้นคือ **ขันติ** หมายถึง ความอดทน กิริยาที่อดทน ความอดกลั้น ความไม่ดูร้าย ความไม่เกรี้ยวกราด ความเข้มแข็งแห่งจิต (Thai Tripitakas: 34/1348/337) การฝึกความอดทนจึงเป็นคุณสมบัติที่ทุกคนพึงมี เพราะเมื่อเจอเหตุการณ์ที่ไม่สมหวัง จะทำให้มีความอดทนอดกลั้นต่อเหตุการณ์นั้นๆ ได้ ซึ่งจะไม่นำไปสู่เรื่องราวที่เลวร้ายไปมากกว่านั้น

ตัวอย่างจากเหตุการณ์ที่รัฐเข้ามาช่วยประชาชนผู้ที่ประสบปัญหาผลกระทบจากสถานการณ์โควิด 19 ด้วยโครงการ เงินเยียวยา 5,000 บาท โครงการที่รัฐได้ช่วยเหลือประชาชนนั้นเป็นโครงการที่ดี แต่ด้วยระบบการจัดการของรัฐนั้นมีขั้นตอนหลายขั้นตอน อาจทำให้เกิดการล่าช้า ปัญหาจึงเกิดขึ้นกับคนที่ไม่สามารถรอคอยการดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ได้ ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่น่าสลดใจจากโครงการนี้ มีคนที่ฆ่าตัวตายเหตุเพราะไม่ได้รับเงินเยียวยา 5,000 บาท (Matichon, 2020) ตัวอย่างในกรณีนี้เป็นสภาวะจิตใจที่ยอมแพ้กับชีวิต การไม่มีเงินที่จะมาเลี้ยงปากท้องอาจทำให้ป่วยแค่ทางกาย แต่กลายเป็นป่วยทางใจตามไปด้วย เพราะคิดหาหนทางออกให้กับชีวิตไม่ได้ การตัดสินใจจบชีวิตตัวเองเป็นเพียงเพื่อหนีปัญหาต่างๆ เป็นการกระทำที่หนีทุกข์ เป็นการขาดสติในการแก้ปัญหา สติจึงมีความสำคัญในการที่จะทำให้พบวิธีแก้ปัญหาหรือหาหนทางออกเฉพาะหน้าได้ด้วยวิธีต่างๆ

จากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงสถานการณ์โรคโควิด 19 มาจากความกลัวโรคระบาด การกระทำที่มาจากความตื่นตระหนกทั้งหลายเป็นการกระทำที่ขาดสติ ตัวอย่างของการขาดสติเห็นได้ในกรณีการแย่งกันซื้อของเพื่อกักตุนสินค้าจนถึงขั้นทะเลาะวิวาท เมื่อขาดสติจึงทำให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่างๆ ออกมาในคำสอนของพระพุทธเจ้า การดำเนินชีวิตโดยไม่ขาดสติ หรือการประพฤติปฏิบัติโดยมีสติกำกับอยู่เสมอ คือ ความไม่ประมาท หรือที่เรียกว่า **อัปมาท** หมายถึง การมีชีวิตอยู่อย่างไม่ขาดสติ หรือการใช้สติอยู่เสมอในการครองชีวิต ความไม่ประมาท จะทำให้มีสติ คอยยับยั้ง คอยเตือนถึงสิ่งที่ควรทำ-ไม่ควรทำ สิ่งที่ทำแล้วและยังมิได้ทำ การมีสติรักษาตัวเท่ากับเป็นการช่วยรักษาสังคม (Somdet Phra Buddhakosajarn, 2012) ตรงกับคำสอนใน **เสกทกสูตร** ว่า บุคคลเมื่อรักษาตน ด้วยการเจริญสติปัญญา ชื่อว่ารักษาผู้อื่น บุคคลเมื่อรักษาผู้อื่นด้วยความอดทน ด้วยความไม่เบียดเบียน ด้วยจิตเมตตา ด้วยความเอ็นดู ชื่อว่ารักษาตน (Thai Tripitakas: 19/385/242) ฉะนั้น ถ้าเราดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท เป็นการรักษาตนและรักษาผู้อื่นด้วย

การฝึกสติ เป็นเครื่องมือควบคุมจิตใจตนเอง การฝึกสติในพระพุทธศาสนา คือ การฝึกให้กายกับใจมาอยู่ด้วยกัน ให้อยู่กับความจริงในปัจจุบัน โดยไม่ต้องหวนนึกถึงกับอดีตที่ผ่านมาแล้ว และไม่ต้องกังวลกับอนาคตที่ยังมาไม่ถึง ตรงกับหลักธรรมใน **ภทเทรตตสูตร** (Thai Tripitakas: 14/272/319) การฝึกสติเป็นกระบวนการพัฒนาให้เกิดปัญญา โดยหน้าที่ของสติ คือ การไม่ปล่อยให้ใจเลื่อนลอย ไม่ปล่อยให้อารมณ์ผ่านไปเรื่อยเปื่อยไป หรือไม่ปล่อยให้ความนึกคิดฟุ้งซ่านไปในอารมณ์ต่างๆ (Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto), 2012) การฝึกสติจึงจำเป็นสำหรับทุกคน เมื่อมีสติก็จะเกิดปัญญาได้ ปัญญาที่จะทำให้ยอมรับกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

วิธีการฝึกสติที่ง่ายๆ ด้วยการระลึกรู้ลมหายใจ ตามคำสอนใน **อานาปานสติ** (Thai Tripitakas: 14/148/187-189) ด้วยวิธีการฝึกให้ทำความรู้สึกตัวหรือให้มีสติรู้ลมหายใจเข้าลมหายใจออก ให้รู้การทำงานของลมหายใจกับร่างกายที่ทำงานมีความสัมพันธ์กัน ว่าขณะที่หายใจเข้ายาว ก็รู้ชัดถึงหายใจเข้ายาว หรือหายใจเข้าสั้น ก็รู้ชัดว่าหายใจเข้าสั้น หายใจออกยาว ก็รู้ชัดว่าหายใจออกยาว หรือหายใจออกสั้น ก็รู้ชัดว่าหายใจออกสั้น จากการเพ่งความสนใจไปอยู่ที่ลมหายใจเป็นเวลานาน จะทำให้จิตมีความนิ่งเป็นสมาธิ

ประโยชน์ของการฝึกอานาปานสติ ช่วยให้เรารู้เท่าทันจิต ในลักษณะที่รู้ทัน มีสติสัมปชัญญะควบคุมจิตใจได้ดีกว่าเดิม (Buddhadasa Bhikkhu, 2014) เบื้องต้นให้เราฝึกสังเกต ลมหายใจเข้าท้องพอง ลมหายใจออกท้องแฟบ ซึ่งเป็นการหายใจที่ถูกวิธี จะช่วยปรับสมดุลของอารมณ์ การมีสติอยู่กับลมหายใจเป็นวิธีการฝึกระลึกรู้กายกับใจให้อยู่ด้วยกัน การหายใจที่ถูกวิธีจะเป็นสะพานเชื่อมระหว่างกายกับจิต ความมีสติกับความไม่มีสติ (Banyati, 2020) การหายใจด้วยการมีสติ จะส่งผลได้ทั้งสุขภาพกายที่แข็งแรงและสุขภาพจิตที่ดี

การฝึกสติตามแนว **สติปัฏฐาน 4** (Thai Tripitakas: 10/289/222) เป็นวิธีการปฏิบัติธรรมตามคำสอนในพระพุทธศาสนา เป็นหนทางไปสู่ความพ้นทุกข์ ด้วยการมีสติระลึกรู้ใน กาย เวทนา จิต และธรรม คือ การฝึกระลึกรู้ความเคลื่อนไหวของกาย ฝึกระลึกรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นว่า เป็นสุข เป็นทุกข์ ฝึกระลึกรู้ใจรู้ความคิดที่เกิดขึ้นว่า ดีใจ เสียใจ ฝึกระลึกรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นว่าไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน ความหมายของสติ คือ การระลึกได้ นึกได้ ความไม่เผลอ จำการทำและคำที่พูดแล้ว แม้นานได้ (Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto), 2013) เมื่อเรามีสติระลึกอยู่กับปัจจุบัน จะทำให้เรารู้ตัวว่าเรากำลังทำอะไร กำลังคิดอะไรอยู่ สติจะเป็นเหมือนตัวคอยเตือนให้เราไม่เผลอทำสิ่งที่ไม่ถูกไม่ดี ผลจากการปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 จะเกิดความไม่ยึดมั่นถือมั่น จิตมีความเป็นอิสระไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ต่างๆ เกิดปัญญาไม่เอนเอียงไปตามความรู้สึก และอคติต่างๆ ทำให้รู้เห็นตามที่เป็น เป็น คือ รู้ตามความเป็นจริง จิตจะปราศจากอาการกระวนกระวายต่างๆ เป็นภาวะจิตที่เรียกว่าพ้นทุกข์ มีความโปร่งเบา ผ่อนคลาย สงบ ผ่องใส เป็นตัวของตัวเอง (Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto), 2012) การฝึกสติจึงมีความสำคัญ เพราะการมีสติจะทำให้เราเข้าใจ เรียนรู้ที่จะยอมรับ และสามารถปรับตัวอยู่กับสถานการณ์ตามความเป็นจริงในปัจจุบันได้ แต่เพราะการขาดสติ จะทำให้เราขาดความอดทนตามไปด้วย จึงทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมโดยการกระทำ คำพูด และความคิด ในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้องไม่เหมาะสม ดังกรณีที่มีคนขโมยของจากตู้ปันสุข การยืนด่าทอด้วยถ้อยคำที่ไม่สุภาพ การแก่งแย่งชิงของบริจาค การไม่อดทนรอ

คอยเงินเยียวยาของภาครัฐ และการแก้ปัญหาชีวิตที่ผิด เป็นตัวอย่างการกระทำที่ขาดสติดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

การฝึกสติ จะช่วยให้เราไม่ทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม ช่วยให้เรารับรู้และเข้าใจยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นจากกรณีที่ขมขื่นของจากตื้นสุข สติจะเป็นตัวเตือนให้กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง เตือนไม่ให้เกิดความโลภ กรณีคนที่แก่งแย่งชิงของบริจาต สติจะช่วยให้มีอารมณ์อดทนในการเข้าแถวยืนรอรับของบริจาต กรณีที่ด่าทอเมื่อผิดหวังจากการที่ไม่ได้รับของจากตื้นสุข สติจะช่วยให้อยอมรับกับความผิดหวัง อดทนรอคอยในการรอรับสิ่งของในครั้งถัดไปได้ กรณีที่สร้างความวุ่นวายปั่นป่วนจากความช่วยเหลือเงินเยียวยา สติจะช่วยให้มีอารมณ์อดทนกระทำตามกระบวนการในแต่ละขั้นตอน กรณีที่ตัดสินใจผิดด้วยการหนีทุกข์ สติจะช่วยให้ออกหาทางออก หาวิธีแก้ไข และยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้

สรุป

สถานการณ์โควิด 19 ทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไป การใช้ชีวิตที่ไม่เหมือนเดิมทำให้คนจำนวนมากปรับตัวในการใช้ชีวิตไม่ถูก ความไม่สงบสุขเกิดจากความกลัวโรคระบาด ปัญหาเรื่องปากท้อง การตกงาน ความจน เรื่องเงินในการดำรงชีพ คนที่ไม่ได้วางแผนชีวิตไว้ล่วงหน้าทำให้ตั้งรับกับเหตุการณ์ไม่ทัน ก่อให้เกิดการกระทำที่ขาดสติ ขาดความอดทน ผู้เขียนนำคำสอนในพระพุทธศาสนา เรื่องทานและการฝึกสติ มาเป็นเครื่องมือในการรับมือกับสถานการณ์โควิด การให้ทาน เป็นเครื่องมือภายนอกในการช่วยเหลือสังคม ให้เป็นผู้รู้จักเสียสละ ให้เป็นคนมีน้ำใจในการช่วยเหลือผู้อื่น การฝึกสติ เป็นเครื่องมือในการดูแลควบคุมจิตใจตนเอง ลดความเห็นแก่ตัว ความโลภ หรือ ความกลัว การดำเนินชีวิตอย่างมีสติ จะช่วยให้เราใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท การที่เราจะทำใจยอมรับความเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่างๆ ได้ ต้องมาจากการฝึกฝนสติอยู่เสมอ ด้วยการฝึกให้กายกับใจอยู่ด้วยกัน ให้ระลึกถึงสิ่งที่คิด คำที่พูด และสิ่งที่ทำ ช่วยให้เรียนรู้ที่จะปรับตัวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นการช่วยให้สังคมมีสันติสุขโดยการเริ่มจากภายในตนก่อน สติสามารถนำมาใช้ได้ดีในทุกสถานการณ์ เมื่อเรามีทานเป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือสังคม และมีสติที่เป็นเครื่องมือในควบคุมตนเองที่ดีแล้ว จะทำให้ผู้คนในสังคมมีความเอื้ออาทรต่อกัน สังคมก็จะเกิดสันติสุขได้

References

- Bangkokbiznews. (2020). *The unemployment situation worldwide caused by Covid-19*. Retrieved July 13, 2020, from <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/877720>.
- Banyat, P. (2020). *Covid-19 Survival Guide*. Bangkok: 7D Book Co., Ltd.
- Buddhadasa Bhikkhu. (2014). *Guide to practice the 16 steps of Anapanasati*. (3rd ed.). Bangkok: Met Saai Publishing.

- CH3Thailand News. (2020). *Clip of people fear of starvation more than Covid-19: Flocking and snatching up donations at Tha Phae Gate*. Retrieved September 8, 2020, from <https://ch3plus.com/news/category/183402>.
- Kapook. (2020). *Thousands of Phuketian flocking and snatching up donations, at risks of a rise in people gets Covid-19*. Retrieved September 9, 2020, from <https://covid-19.kapook.com/view224634.html>.
- Khaosod. (2020). *A woman commits suicide in front of the Ministry of Finance while waiting to receive money on the coming June 29th*. Retrieved July 26, 2020, from https://www.khaosod.co.th/update-news/news_4027191.
- Komchadluek. (2020). *House owner gets threatened at home after not filling in the 'pantry of sharing'*. Retrieved July 13, 2020, from <https://www.komchadluek.net/news/regional/430486>.
- Komchadluek. (2020). *Panic-buying and snatching up toilet rolls in Australia*. Retrieved July 24, 2020, from <https://www.komchadluek.net/news/breaking-news/421095>.
- Line Today. (2020). *People are snatching up donation inside the pantry of sharing provided by the temple*. Retrieved September 9, 2020, from <https://today.line.me/th/v2/article/วัดเปิดตู้ปันสุข+ชาวบ้านแตกแถว กรูเข้าแย่งของ-grQBrz>.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Mahamakut Buddhist University. (2014). *Thai Tripitakas*. Nakhon Pathom: MBU Press.
- Matichon. (2020). *A desperate man commits suicide during Covid two days before receiving an aid package*. Retrieved September 8, 2020, from https://www.matichon.co.th/newsmonitor/news_2146989.
- Nation. (2020). *Thanakorn pleads the public not to get panic over the Covid-19 after people hoarding supplies*. Retrieved August 3, 2020, from <https://www.nationtv.tv/main/content/378765974/>.
- Phra Brahmaganunabhorn (P.A. Payutto). (2002). *Dictionary of Buddhism*. (10th ed.). Nonthaburi: Suetawan Co.,Ltd.
- Phra Phayom Kalayano. (2020). *The pantry of sharing provided by monks*. Retrieved September 9, 2020, from <http://www.lokwannee.com/web2013/?p=396875>.
- Pongpipat, K. (2020). *Covid-19: When suicide is an option because of no solution for the problems in making a living during the city lockdown*. BBC Thai. Retrieved August 19, 2020, from <https://www.bbc.com/thai/thailand-52562321>.

- PPTV HD 36. (2020). *Expert indicates people flock to buy toilet rolls due to panic over Covid-19*. Retrieved July 24, 2020, from <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/120702>.
- Royal Thai Government. (2020). *News on the Covid-19 Situation*. Retrieved October 23, 2020, from <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/28032>.
- Siamrath. (2020). *Theptai indicates 62 people more committing suicide than getting Covid-19 as they cannot wait for the government*. Retrieved September 3, 2020, from <https://siamrath.co.th/n/153216>.
- Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto). (2012). *Buddhadhamma: Natural Laws and Values for Life Expanded Edition*. (32nd ed.). Bangkok: Phalitham Press.
- Thailand Institute Of Occupational Safety And Health. (2020). *Announcement/ Measure*. Retrieved September 8, 2020, from <https://tosh.or.th/covid-19/index.php/announce>.
- Thairath. (2020). *4 aid packages to compensate those affected by Covid-19: Check for eligibility*. Retrieved September 14, 2020, from <https://www.thairath.co.th/news/business/1870927>.
- Thairath. (2020). *People flock and snatch up food donation at Tha Phae Gate, at risk of covid-19*. Retrieved September 9, 2020, from <https://www.thairath.co.th/news/local/north/1823533>.
- Thairath. (2020). *Thai's generosity to go through Covid crisis: The beginning of the pantry of sharing by Coach Bank and his friends*. Retrieved July 13, 2020, from <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1842659>.
- Thansettakij. (2020). *Government emphasizes the policy "Stay home and stop the spread of Covid for the nation"*. Retrieved July 13, 2020, from <https://www.thansettakij.com/content/425852>.
- Thongthep, W., & Sanguanwong, P. (2020). *Aid Package Registration: An analysis of various problems to compensate those who are affected by Covid-19*. BBC Thai. Retrieved September 8, 2020, from <https://www.bbc.com/thai/thailand-52350798>.
- Thai PBS. (2020). *MOPH reveals suicide statistics increased by 22%, setting up a proactive prevention team on social networks*. Retrieved October 23, 2020, from <https://news.thaipbs.or.th/content/296311>.
- Thai PBS. (2020). *People plead some sharing from 'the pantry of soon-to-be-non-sharing'*. Retrieved September 9, 2020, from <https://news.thaipbs.or.th/content/292315>.

Thai PBS. (2020). *Researcher indicates the number of people commits suicide is equal to people die over Covid*. Retrieved July 13, 2020, from <https://news.thaipbs.or.th/content/291661>.

TV Pool. (2020). *Suing the first five who create chaos fighting for 5,000 baht with the project, 'nobody will be left behind'*. Retrieved September 8, 2020, from <https://social.tvpoolonline.com/news/148588>.

วิเคราะห์ครอบครัวสันติสุขเชิงพุทธ*

An Analysis of the Buddhist Peaceful Family

¹ปิ่นทิพย์ มโนสุจริตรธรรม, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, และ รุ่งโรจน์ ศิริพันธ์

¹Pinthip Manosujarittam, Phramaha Hansa Dhammhaso, and Roongroj Siriphan

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Roongroj.siri@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะการแก้ปัญหาครอบครัวไทยในปัจจุบัน และศึกษาวิธีเสริมสร้างครอบครัวสันติสุขเชิงพุทธ โดยการศึกษาเชิงเอกสารจากคัมภีร์พระไตรปิฎก สื่อออนไลน์ และวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ซึ่งพบว่าสภาพปัญหาครอบครัวไทยในปัจจุบัน มีสาเหตุ 2 ประการ คือ 1. สาเหตุภายใน เกิดจากสมาชิกในครอบครัวขาดหลักธรรม ไม่ยึดหลักธรรมในการครองเรือนและมีการประพฤตินอกใจกัน ฯลฯ และ 2. สาเหตุภายนอก เกิดจากปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการพัฒนาระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีที่เจริญมากขึ้น ฯลฯ ซึ่งสาเหตุดังกล่าว ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความเหินห่างกันจนทำให้ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ในบทความนี้จะนำเสนอการประยุกต์หลักธรรมในการเสริมสร้างครอบครัวสันติสุข ในเบื้องต้นสมาชิกในครอบครัวต้องมีหลักสมชีวิธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับเลือกคู่ครอง คือ มีศรัทธาเสมอกัน มีศีลเสมอกัน มีจาคะเสมอกัน และมีปัญญาเสมอกัน หลักสหธารสันโดษ เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้มีความยินดีเฉพาะคู่ครองของตน ยินดีในสามีภรรยาของตน และหลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ได้ประโยชน์ในปัจจุบัน และหลักฆราวาสธรรม 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับฆราวาสผู้ครองเรือนไปใช้ในการดำเนินชีวิต ด้วยหลักการ ดังนี้ (1) เลือกคู่ครองที่เหมาะสม (2) มีความหนักแน่นมั่นคง (3) ศึกษาหลักการที่ดีให้กับครอบครัว (4) มีศีลเป็นพื้นฐานในการดูแลครอบครัว และ (5) ให้ความเคารพและเลื่อมใสศรัทธาซึ่งกันและกัน ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าว เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเสริมสร้างครอบครัวสันติสุขเชิงพุทธ

คำสำคัญ: ครอบครัว; สันติสุข; เชิงพุทธ

* Received November 29, 2020; Revised December 21, 2020; Accepted December 26, 2020

Abstract

This research paper aims to study the current problematic conditions of Thai family, and the ways of building a peaceful family by studying the Tripitaka scriptures, online media and related literature review through descriptive analysis presentation. The results found that the current problematic state in Thai families are caused from two reasons: 1. The Internal reason which is caused due to the lack of Dhamma in the family, not practicing the dhamma for household life, and being unfaithful to each other. 2. external reasons are caused by economic and social problems including advanced communication systems and technology. Therefore, these reasons cause family members to become estranged, lack of the familial love, good relationship with each other, making them to earn lower income and leading to serious problems like divorcement in family at the end. The dhamma principles for strengthening the peaceful family must consists of Samajividhamma, which is the dhamma for selecting a good spouse namely, equality in faith; moral conduct; generosity and wisdom. Sadara-santosa, the dhamma for enhancing the happiness only in own spouse, being pleased with ones' own spouse or being pleased with ones' own husband and wife. Dittadhammikattha, the virtues conducive to benefits in the present and the four Gharavasa-dhamma, the virtues for living a household life as follows: (1) choosing a right spouse, (2) being determined, (3) learning right principles to apply in the family, (4) having basic morality (Sila) to take good care of the family, and (5) paying respect and taking good care of the parents, whereas the abovementioned components are the important foundation for fostering a peaceful Buddhist family.

Keyword: Family; Peace; Buddhist

บทนำ

ครอบครัว ถือเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุด และครอบครัวของมนุษย์ เป็นหน่วยหลักของสังคมที่มีความสัมพันธ์และความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เป็นสถาบันที่มีความคงทนถาวรที่สุด ซึ่งมนุษย์ทุกคนจะต้องอยู่ในสถาบันนี้ ซึ่งเป็นสถาบันแห่งแรกและแห่งสำคัญของสังคม (Sathanan, 1998) สถาบันครอบครัว จะให้ตำแหน่งชื่อและนามสกุล ซึ่งเป็นสิ่งบ่งบอกถึงบทบาทและสถานภาพของสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนกำหนดสิทธิและบทบาทหน้าที่ที่มีต่อกัน และในสังคมที่เรามีส่วนร่วมด้วย ฉะนั้นครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่สำคัญมากต่อระบบพัฒนาทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งครอบครัวจะทำหน้าที่เป็นสถาบันทางเศรษฐกิจในเบื้องต้น โดยพ่อแม่เป็นคนหาเงินทองมาเลี้ยงดูคนในครอบครัว และนำเงินนั้นไปใช้ในการบริโภคต่าง ๆ ครอบครัวจึงเป็นแหล่งที่สมาชิกได้รับความรักความอบอุ่น ได้รับการคุ้มครอง ความมั่นคงด้านจิตใจ ซึ่งจะทำให้สมาชิกมีแรงใจในการ

ผ้าพันอุปสรรคต่าง ๆ และยังเป็นแหล่งให้กำลังใจและปลอบใจถ้าสมาชิกคนใดในครอบครัวประสบความผิดหวัง ไม่ว่าในด้านหน้าที่การงาน ด้านการเรียน ด้านความรัก หรือด้านอื่น ๆ เพื่อให้สมาชิกนั้น ๆ สามารถฟันฝ่าอุปสรรคและผ่านสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไปได้ (Sesatho, 1985)

ในอดีตที่ผ่านมา สถาบันทางศาสนามีหน้าที่ในการเสริมสร้างการพัฒนาครอบครัวและสังคม หลักการทางพระพุทธศาสนาที่เป็นข้อสำหรับประพฤติปฏิบัติ เพื่อเป็นทางออกของปัญหาในการครองเรือน และมีวิธีการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรู้เท่าทัน ทำให้เกิดความสงบสุขในการครองเรือนเพิ่มขึ้น โดยจะต้องอาศัยการครองเรือนที่เข้าใจและเข้าถึงอย่างถูกต้องมาช่วยกันแก้ไขไม่ว่าจะเป็นปัญหาระดับไหน ๆ ก็ตาม โดยอาศัยผู้ที่ใกล้ชิดที่สุด ไม่ว่าจะเป็นมารดาบิดาหรือใครก็ตามที่เป็นผู้ใกล้ชิดมากที่สุดมาเป็นที่ปรึกษา ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้การดำเนินชีวิตของครอบครัวไทยในอดีตดำเนินไปควบคู่กับพระพุทธศาสนา โดยการนำเอาหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวปฏิบัติ เช่น ความซื่อสัตย์ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว และสามารถนำมาปลูกฝังสร้างค่านิยมให้บุคคลในครอบครัว ให้ตระหนักรู้และเห็นถึงความสำคัญของครอบครัว เน้นให้ทุกคนรู้ถึงคุณค่าของความซื่อสัตย์ ในการนำไปปรับใช้ให้เกิดความสงบสุขในครอบครัว (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2014) โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมนี้ล้วนเป็นข้อปฏิบัติที่เนื่องด้วยมีการกำหนดกรอบในการปฏิบัติเอาไว้เป็นแบบอย่างที่ดี ให้สมาชิกในครอบครัว มีความจริงใจต่อกัน มีความซื่อสัตย์สุจริต ละชั่วประพฤติดี ทำจิตใจให้ผ่องใส ทำให้ครอบครัวลดปัญหาต่าง ๆ ลงได้ ผลที่ได้รับคือทำให้ครอบครัวมีสันติสุข

เมื่อครอบครัวประสบปัญหาต่าง ๆ จึงมีคำถามว่า สังคมไทยซึ่งนับถือพระพุทธศาสนามาช้านานและกลายเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งของสังคมไทย จะมีชุดหลักการเครื่องมือหรือคู่มือในการสร้างครอบครัวที่มั่นคงได้อย่างไร ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมุ่งเน้นนำเสนอแนวทางการสร้างครอบครัวสันติสุขตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นการสร้างองค์ความรู้แก่ประชาชนและชุมชน มีเป้าหมายเพื่อให้ครอบครัวมีความมั่นคง มีความอบอุ่น และผู้เขียนหวังว่าผลของการนำเสนอบทความจะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในทุกหมู่เหล่าสืบต่อไป

ภาวะการณ์ปัญหาครอบครัวในปัจจุบัน

ภาวะการณ์ปัญหาครอบครัวไทยในปัจจุบันมีสาเหตุหลายประการ เช่น นโยบาย และ แผนพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2555-2562 ชี้ว่า ปัญหาเกิดจากความไม่พร้อมและไม่ได้เตรียมตัวที่จะเป็นครอบครัว รวมถึงสภาพเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน (Samran, 2019) สำหรับปัญหาการหย่าร้างของคนไทยซึ่งนับวันจะมีแนวโน้มสูงขึ้น จากข้อมูลมูลนิธิเครือข่ายครอบครัวชี้ว่า ปัญหามาจากการประพฤตินอกใจกัน (Manager, 2019) ซึ่งจากการติดตามวิเคราะห์ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติเกี่ยวกับการจดทะเบียนสมรสเพื่อใช้ชีวิตคู่ตามกฎหมาย และการหย่าขาดสิ้นสุด การใช้ชีวิตคู่ พบว่า อยู่ในเกณฑ์น่าห่วงเป็นอย่างยิ่ง สะท้อนถึงความเปราะบางของ ครอบครัวคนรุ่นใหม่ พบว่าในปี 2555 มีผู้จดทะเบียนสมรสใหม่ทั่วประเทศจำนวน 314,338 คู่ และมีคู่สมรสเก่าจดทะเบียนหย่า 111,377 คู่ คิดเป็นร้อยละ 35 ของคู่ที่จดทะเบียนใหม่

โดยการจดทะเบียนหย่าเพิ่มสูงกว่าช่วง 9 ปีที่ผ่านมาถึงร้อยละ 27 โดยในปี 2556 มีผู้จดทะเบียนสมรส 328,356 คู่

วิเคราะห์สภาพปัญหาครอบครัวเชิงพุทธ

สภาพปัญหาครอบครัวไทยส่วนใหญ่ เกิดจากปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการทำร้ายร่างกาย ปัญหาด้วยเศรษฐกิจและการเงิน ปัญหาด้านการหย่าร้างปัญหาด้านการสื่อสาร ปัญหาด้านอบายมุข และปัญหาด้านทัศนคติหรือความคิดเห็น โดยส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดทำให้คนในครอบครัวเกิดความเหินห่าง โดยนัยของความขัดแย้งและปัญหาที่เกิดขึ้น ไปกระตุ้นให้เกิดการประทุษร้ายทางวาจาและทางกายตามมา เป็นภาวะของการขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ขาดความเข้าใจเรื่องของการรักษาความเป็นปกติหรือที่เรียกว่า “ศีล” และ “ธรรม” ในการครองชีวิตร่วมกัน เป็นการปล่อยชีวิตครอบครัวตามยถากรรมซึ่งไม่มีหลักการใด ๆ เป็นเครื่องนำทาง

ซึ่งปัญหาและอุปสรรคครอบครัวไทยในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น และมีผลกระทบโดยตรงกับการดำรงชีวิตของผู้ที่ครองเรือน สร้างความสูญเสียต่อครอบครัวไทยในหลาย ๆ ด้าน ทั้งที่เป็นปัญหาเดิมที่ยังแก้ไขไม่ได้และปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นในครอบครัว ส่งผลกระทบต่อจิตใจให้เปลี่ยนแปลงในแง่ลบ คือ มีความเห็นแก่ตัว เอารอดเอาเปรียบ ขาดความเคารพยำเกรง ไม่เห็นบุญคุณของผู้ที่มีพระคุณ ไม่เชื่อในกฎแห่งกรรมที่ว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดความซื่อสัตย์ ขาดการข่มใจควบคุมอารมณ์ ขาดความอดทนอดกลั้น และขาดการเสียสละแบ่งปัน การมีค่านิยมที่ผิดการใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม ครอบครัวในสังคมไทยโดยภาพรวมจึงต้องเผชิญกับปัญหาการหย่าร้างมากขึ้น เนื่องจากความกดดันทางเศรษฐกิจ ค่าครองชีพที่สูงขึ้น และมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย จนนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว เช่น ปัญหาการทำร้ายกันในครอบครัว ความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกัน การทะเลาะเบาะแว้งโต้เถียงกันของคนในครอบครัว ปัญหาครอบครัวแตกแยก จนนำไปสู่การขาดเอกภาพของครอบครัวในที่สุด ซึ่งสมาชิกในครอบครัวนั้นเป็นกลุ่มบุคคลผู้มีสถานะภาพผูกพันกัน ตามบทบาทหน้าที่ต่อกัน มีการร่วมมือกันเสมอระบบครอบครัวเป็นกลุ่มของบุคคลทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต ซึ่งเกิดจากการแต่งงานตกลงใช้ชีวิตร่วมกันอยู่ภายในบ้านเรือนเดียวกัน ซึ่งครอบครัวไทยมีความสำคัญในการทำหน้าที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมที่มีความผูกพันสู่การวางรากฐานการปกครองในระดับต่าง ๆ ทำหน้าที่ปฐมภูมิคือ การให้กำเนิดเด็กการเลี้ยงดูและให้การศึกษาถ่ายทอดการเรียนรู้วัฒนธรรมค่านิยม กล่อมเกลาพฤติกรรมและบุคลิกภาพ ดูแลปกป้องคุ้มครองสร้างเสริมความรู้ความสามารถให้ดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมกับสมาชิกของครอบครัว เพื่อความสุขสมบูรณ์ในการครองเรือน ซึ่งจากการวิเคราะห์ปัญหาครอบครัวทำให้ทราบว่า ครอบครัวไทยส่วนใหญ่กำลังประสบปัญหาหลัก 3 ประการ คือ 1. มีรายจ่ายมากกว่ารายรับ 2. ประพัตินอกใจกัน และ 3. ความประพัตินอกใจกันไม่เสมอกัน (Phrakrunipasdhammāthimut, 2010) ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นสาเหตุนำไปสู่ความรุนแรงของครอบครัว หากไม่รีบแก้ไข จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ในสังคมไทยในที่สุด

หลักธรรมที่เสริมสร้างครอบครัวสันติสุข

ครอบครัวไทยที่เชื่อมสายสัมพันธ์ ยึดโยงน้ำใจประคับประคองคู่ในการใช้ชีวิตคู่ของชายหญิงสนับสนุนส่งเสริมจัดการบริหารสร้างครอบครัวให้มีชีวิตราบรื่นผาสุกมั่นคงในคู่ชีวิต วิธีเสริมสร้างครอบครัวให้เกิดความสันติสุขร่มเย็นด้วยการยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อชีวิต ที่ดีงามและมีความสุขในการครองเรือน ด้วยเหตุนี้หลักธรรมจึงเป็นแก่นของการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เพราะธรรมจะทำให้ความเชื่อมโยงระหว่างครอบครัวเป็นไปอย่างมีดุลยภาพ ซึ่งจะต้องใช้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อความสุขของครอบครัว มีดังนี้

1) **หลักขรวาสาธรรม** เป็นหลักธรรมที่ใช้ประเมินผลสำเร็จของชีวิตคู่ กล่าวคือ ครอบครัวจะมีความสุขความเจริญ ไม่เกิดปัญหาครอบครัว ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตามหลักขรวาสาธรรมหรือไม่ (Phrakrunipasdhammāthimut, 2010) ซึ่งหลักขรวาสาธรรม เป็นหลักการที่ว่าด้วยการครองเรือนให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักการดำเนินชีวิตทางโลกอย่างผู้ประสบความสำเร็จ สอนให้รู้จักการเสียสละเพื่อความสุขของตนเอง และประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้เกิดความสุขในชีวิตการครองเรือนและการอยู่ร่วมกัน ซึ่งมีความสำคัญมากต่อการสร้างครอบครัวที่เข้มแข็งและมั่นคงด้วยหลัก 4 อย่าง คือ 1. สัจจะ ความซื่อสัตย์ต่อกัน 2. ทมะ การฝึกตน 3. ขันติ ความอดทนอดกลั้น 4. จาคะ การเสียสละแบ่งปันและการมีน้ำใจต่อกัน

2) **หลักธรรมเรื่องทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์** คือ หลักธรรมที่เป็นประโยชน์ในปัจจุบันที่ส่งเสริมสนับสนุนครอบครัวให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข มี 4 ประการ คือ 1) อุฏฐานสัมปทา ขยันหา คือ มีความถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร ไม่เกียจคร้านในการประกอบงานทั้งปวงประกอบอาชีพที่ซื่อสัตย์สุจริต ถูกต้องตามหลักศีลธรรมและกฎหมาย รวมถึงต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาสังคม นั้น ๆ 2) อารักขสัมปทา รักษาดี คือ การรู้จักอดออมทรัพย์สมบัติที่หามาได้ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย 3) กัลยาณมิตตตา มีกัลยาณมิตร คือ รู้จักคบหาคนดีเป็นมิตรสหาย ไม่คบคนชั่วเป็นมิตร และ 4) สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตพอประมาณ คือ การรู้จักประมาณตนเองในหาเลี้ยงชีวิต รู้จักหักห้ามใจไม่ใช้จ่ายเกินกำลังของตน เช่น การมีรายได้ต่ำแต่ตรนนิยมสูง ใช้จ่ายเกินตัวและเกินความจำเป็น ซึ่งหลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์นี้ จะทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ทำให้ครอบครัวมีความมั่นคงได้ในปัจจุบัน

3) **หลักธรรมเรื่องสทาสันโดช** เป็นคุณธรรมพื้นฐานสำหรับครอบครัวในการนำมาประพฤติเพื่อให้เกิดความสุขของคู่สามีภรรยา สทาสันโดชมีจุดมุ่งหมายสร้างความสงบเย็นมั่นคงให้กับสังคมในบ้าน ป้องกันการล่วงละเมิดในสิทธิของกันและกันในด้านความประพฤติเกี่ยวข้องกับคู่ครองผู้อื่น เป็นหลักดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันระหว่างสามีภรรยายึดหลักสัจจะซื่อสัตย์มีความพอใจยินดีเฉพาะคู่ครองที่เป็นภรรยาและสามีของตน ชายหญิงควรช่วยกันสร้างความสุขด้วยหลักสทาสันโดชให้งองงามครองคู่ภักดีแบบผัวเดียวเมียเดียวด้วยความสงบสุขร่มเย็นยั่งยืนในคู่ชีวิตตน

4) **หลักสมชีวิธธรรม** หลักสมชีวิธธรรม เป็นหลักธรรมในเลือกคู่ชีวิต เพื่อใช้ชีวิตคู่อย่างอบอุ่น มีชีวิตคู่ที่สมดุลกันรักใคร่ผูกพันกัน หลักข้อธรรมนี้ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติตนคู่ชีวิตทั้งชายหญิง มีอยู่ด้วยกัน 4 ข้อ คือ 1) สมสัทธา มีความศรัทธาเลื่อมใสเรื่องศาสนาและความเชื่อเสมอกัน 2) สมสีลา

มีศีลเสมอกัน 3) สมจาคา มีความเสียสละเสมอกัน และ 4) สมปัญญา มีปัญญา พิจารณาวิเคราะห์แยกแยะดีชั่ว ประโยชน์หรือมิใช่ประโยชน์เสมอกัน

สรุปได้ว่า การเสริมสร้างครอบครัวเชิงพุทธจะต้องอาศัยหลักธรรมในการบริหารครอบครัว คือครองรัก ครองเรือน ครองสุข ด้วยหลักครองธรรม โดยนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในครอบครัวเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

การประยุกต์หลักธรรมในการสร้างครอบครัวสันติสุขเชิงพุทธ

การประยุกต์หลักธรรม หรือการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางแก้ปัญหาครอบครัวเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยแก้ปัญหาครอบครัวในปัจจุบัน และป้องกันปัญหาครอบครัวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนี้

1) เลือกคู่ครองที่เหมาะสม การเลือกคู่ครองที่เหมาะสม จะต้องมีความสมบูรณ์และความต้องการที่ใกล้เคียงกันทั้งเรื่องกามรสและคุณธรรม อาทิ หลักสมชีวิธรรม 4 (Thai Tripitakas: 21/55-56/93-64) เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตไปด้วยกันบนเส้นทางสายกลางโดยมีสัมมาทิฐิเป็นหัวกระบวนในชีวิตประจำวัน เพราะในการดำเนินชีวิตนั้นนอกจากหลักธรรมดังกล่าวแล้วจะต้องวางบนพื้นฐานความเชื่อเดียวกันด้วย อาทิ ศรัทธา 4 คือ เชื่อว่า บาบบุญมีจริง โลกนี้โลกหน้ามีจริง มารดาบิดามีคุณจริง เป็นต้น (Rakthonglor, 2007) จัดเป็นความเห็นที่มีปัญญาเข้าไปประกอบในการดำเนินชีวิตด้วยความเห็นที่ถูกต้อง เพราะหลักความเชื่อนี้ทำให้บุคคลกลัวบาป ทำให้บุคคลรักบุญกุศลจึงเป็นผู้มีความสุขความเจริญในโลกนี้ แม้จะต้องเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร ก็เวียนว่ายไปในทางบุญทางกุศล ไม่มีความทุกข์ยากลำบากในนรก มีแต่การเสวยสุขที่เรียกว่า สุกตติ หรือสวรรค์เป็นเบื้องหน้า (Kongjan, 2015) เพราะการเลือกคู่ครองเหมาะสมนั้น ไม่เพียงแต่ทำให้ชีวิตคู่ราบรื่นมีความสุขเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงความมั่นคงของครอบครัวทั้ง 4 องค์ประกอบได้อีกด้วย ได้แก่ ความมีสัมพันธภาพภายในครอบครัว ความสุขของสมาชิกในครอบครัว ความมั่นคงของครอบครัวและความเสมอภาคในครอบครัว ซึ่งจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับครอบครัว อีกทั้งจะเป็นมรดกสืบทอดแห่งเมตตาพันธุ์ให้กับลูกหลานต่อไปอย่างมีคุณภาพ

2) มีความหนักแน่นมั่นคง คู่ชีวิตต้องมีจิตใจหนักแน่นมั่นคงทั้งทางด้านกำลังกายและด้านอารมณ์หรือสติปัญญา โดยใช้หลักขรราวาสธรรม 4 (Thai Tripitakas: 11/269/214) เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเดินทางร่วมกัน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของการสร้างครอบครัวให้มีประสิทธิภาพ เพราะการเดินทางร่วมกันของชีวิตครอบครัวบางครอบครัวว่าจะมั่นคงได้นั้นจะต้องผ่านบททดสอบที่หลากหลาย ดังนั้นจึงต้องมีความมุ่งมั่นเข้มแข็ง อดทน เข้าใจสภาพความจริงของชีวิต เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของครอบครัวที่อบอุ่น เมื่อครอบครัวต้องเจอปัญหาและอุปสรรค หนักบ้าง เบาบ้าง ทั้งระบบเศรษฐกิจและการเงิน แต่เหตุผลสำคัญที่ทำให้ครอบครัวบรรลุเป้าหมายการเดินทางได้คือ ความเข้าใจ ความอดทน ความอดกลั้น และการให้อภัย ทำให้ครอบครัวกลับมาเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ เพราะชีวิตคู่อาจจะไม่ได้อยู่คู่กันตลอด บางครั้งต้องแยกกันอยู่คนละสถานที่ที่เป็นเดือนหรือเป็นปี ตามแต่เหตุปัจจัยในขณะนั้น แต่ชีวิตคู่จะต้องมีความซื่อสัตย์ เชื่อใจ มั่นใจ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน อดทนต่อการทำมาหากินหาเลี้ยงครอบครัว อีกทั้งวงจรของชีวิตอาจจะหลุดออกนอกเส้นทางและเป้าหมาย

หากมีหลักการดำเนินชีวิตที่ดี มีภูมิคุ้มกันที่ดีโดยใช้หลักฆราวาสธรรม 4 ก็สามารถประคับประคองกลับเข้าสู่เส้นทางที่ต้องการได้ดังเดิมแน่นอน การนำหลักธรรมมาปรับใช้ชีวิตคู่ด้วยการใช้สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ จะทำให้ครอบครัวของครอบครัวประสบความสำเร็จมีชีวิตที่ดี และมีความสุข

3) ศึกษาหลักการที่ดีให้กับครอบครัว คือสมาชิกในครอบครัวเห็นความสำคัญของวันพระหรือวันธรรมสวนะ ซึ่งแปลว่า “วันสำหรับฟังธรรม” ซึ่งมี 2 อย่างคือ (1) วันพระเล็ก ได้แก่ วันขึ้นวันแรม 8 ค่ำ และ (2) วันพระใหญ่ วันขึ้น วันแรม 14 หรือ 15 ค่ำ ทั้งนี้เพราะวันดังกล่าว มีประโยชน์สำหรับอุบาสกและอุบาสิกา ผู้ยังครองเรือนที่จะช่วยเพิ่มพูนศรัทธาในพระรัตนตรัยและพระพุทธศาสนา จัดเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัว ทั้งภูมิคุ้มกันภายในคือสภาพจิตใจที่มีคุณธรรมจริยธรรม และภูมิคุ้มกันภายนอกคือ การเข้าใจหลักในการปฏิบัติตนเองอย่างถูกต้องตามหลักทศ 6 โดยเฉพาะหลักการปฏิบัติระหว่างบิดามารดาและบุตร ที่พึงปฏิบัติต่อกันอย่างถูกต้องเหมาะสม ดังกรณีตัวอย่างครอบครัวของอนาถปิณฑิกเศรษฐีในพระพุทธศาสนา ที่ได้ใช้สติปัญญา รวมถึงความพยายามทุกวิถีทางที่จะให้บุตรของตนฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าให้ได้ โดยตนถือว่านี่คือหน้าที่ของบิดาที่พึงกระทำต่อบุตรนอกเหนือจากหน้าที่ทั่วไปของบิดามารดา ผลของการฟังธรรมนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงจิตใจของคนธรรมดาให้เป็นผู้ที่มีจิตใจประเสริฐ เข้าใจหลักอริยสัจ 4 เข้าใจหลักการชีวิตที่จะต้องดำเนินชีวิตไปด้วยปัญญา จึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันภายในคือจิตใจอย่างได้ผลเพราะเมื่อมีภูมิคุ้มกันภายในจิตใจแล้วภูมิคุ้มกันภายนอกก็ตามมาด้วยกันเสมอ การฟังธรรมทุกวันพระหรือฟังธรรมตามกาล จึงเป็นตัวเสริมสร้างครอบครัวที่ดี ที่มีประสิทธิภาพอีกอย่างหนึ่งภายในครอบครัวให้มีความมั่นคงและสุข

4) มีศีลเป็นพื้นฐานในการดูแลครอบครัว ศีล 5 (Thai Tripitakas: 11/315/302-303) เป็นหลักประพฤติปฏิบัติทางด้านจริยธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ครองเรือนซึ่งมีเป้าหมายเพื่อการเป็นมนุษย์ที่แท้จริงและสมบูรณ์แบบ เพราะการรักษาศีลนั้นจะทำให้รู้จักใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมโดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และได้รับการยอมรับนับถือจากสังคม ทำให้จิตใจเป็นปกติไม่ถูกกิเลสชั่วร้ายครอบงำและพร้อมที่จะพัฒนาจิตให้เกิดสัมมาสมาธิและปัญญาต่อไป ศีลจึงมีความสำคัญที่ทำให้สมาชิกในครอบครัว หรือสังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข เป็นระเบียบเรียบร้อยอีกทั้งศีลยังเป็นเครื่องชี้วัดให้เห็นถึงคุณภาพและศักยภาพของความเป็นมนุษย์ที่สามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองเพื่อก้าวสู่ชีวิตที่ประเสริฐ (อริยสัจ) ยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพราะศีล 5 นี้ หากมองในแง่พฤติกรรมจัดได้ว่าเป็นหลักปฏิบัติระหว่างบุคคลต่อบุคคล แต่หากมองในแง่ของผลกระทบของการละเมิดศีล 5 ย่อมมีผลเสียต่อส่วนรวมเป็นอย่างยิ่ง อาทิ ทำให้สังคมวุ่นวายไร้ความสงบ เริ่มตั้งแต่ภายในครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล ประเทศชาติ และระดับโลก ด้วยเหตุนี้ศีล 5 จึงเป็นรากฐานที่สำคัญและเป็นหลักปฏิบัติสากลของมนุษยชาติอย่างหนึ่งที่ปรารถนาความสงบ สันติสุข ของชีวิตสังคมและประเทศชาติ ด้วยเหตุที่ศีลเป็นตัวเสริมสร้างให้กับครอบครัวที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ครอบครัวมีความมั่นคงถาวร จึงช่วยเตือนสติของผู้ที่รักษาไม่ให้อำนาจกิเลสชักชวนบุคคลก่อเกิดให้การเคารพสิทธิของผู้อื่นอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของมนุษย์ที่จะพัฒนาตนเองก้าวสู่ความเป็นผู้รู้จักเหตุรู้จักผล รู้ดีชั่ว รู้จักประโยชน์และมิใช่ประโยชน์ เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมของผู้ที่มีจิตใจสูง จึงเห็นได้ชัดเจนถึงรากฐานอัน

มั่นคงของการรักษาศีล จนกระทั่งพัฒนาการเป็นหลังแห่งเมตตาธรรม เป็นเหตุให้ครอบครัวปราศจากความรุนแรง (Kongjan, 2015)

ดังนั้น การมีศีลเป็นพื้นฐานในการดูแลครอบครัว จึงเป็นการเสริมสร้างครอบครัวภายในที่สำคัญไม่เพียงแต่แก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้แล้ว ศีลยังเป็นเครื่องนำมาซึ่งโภคทรัพย์มากมาย

5) ให้ความเคารพและเลื่อมใสศรัทธา ในการให้ความเคารพกราบไหว้และเลื่อมใสศรัทธาเป็นตัวเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัว เพราะไม่เพียงแต่ได้ทดแทนบุญคุณต่อท่านทั้งสองเท่านั้น แต่ยังนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต หน้าที่การงานและความสุขในการครองเรือนของตนเอง เพราะท่านทั้งสองจัดเป็นมงคลชีวิตของลูก นำมาซึ่งความเป็นสิริมงคลทำให้ชีวิตตนเองรุ่งเรืองทั้งทางโลกและทางธรรม เพราะได้ปฏิบัติต่อสิ่งที่ดีงามในชีวิต ด้วยความรู้สำนึกในพระคุณและด้วยการตอบแทนท่านทั้งสองด้วยปัจจัย 4 เพราะท่านอยู่ในฐานะ (1) เป็นพรหมของบุตร (2) เป็นบูรพาจารย์ (3) เป็นบุรพเทพของบุตร และ (4) เป็นอาหุไนยบุคคลของบุตร ด้วยเหตุที่บิดามารดามีพระคุณต่อบุตรมากจนเปรียบหาประมาณมิได้ ดังที่ Phra Rajvijitpatiphar (2016) กล่าวว่า “บิดามารดา เป็นบุคคลที่ควรแก่การกราบไหว้เคารพบูชาของลูกตลอดกาล เพราะท่านเป็นพระพรหมของลูก เป็นบุรพเทพของลูก เป็นบูรพาจารย์ เป็นผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูจนลูกเจริญวัย เป็นผู้สงเคราะห์ด้วยอามิส คือ สิ่งของเครื่องใช้เครื่องบริโภค และสงเคราะห์ด้วยธรรม คือการแนะนำอบรมสั่งสอนปลูกฝังจริยธรรม ศีลธรรม ให้คุณธรรมความดี ความเจริญงอกงามแก่ลูกให้ลูกเกิดความซาบซึ้งในความดีงาม และคุณค่าของสิ่งที่ดีงาม คือเป็นการเลี้ยงทั้งกายเลี้ยงทั้งใจ เป็นผู้ทำอุปการะหรือประโยชน์แก่ลูก ๆ โดยที่ไม่หวังผลตอบแทน แม้ว่าการกระทำของท่านนั้นจะมีคนรู้ คนเห็นคนยกย่องชมเชยหรือไม่ก็ตาม ดังนั้น บิดามารดาจึงเป็นคนดีที่ลูก ๆ ควรเคารพกราบไหว้ บูชาและเอาใจใส่เลื่อมใส” (Phra Rajvijitpatiphar, 2016) จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้บุตรธิดาที่ละเลยหรือทอดทิ้งปราศจากการดูแลเอาใจใส่บิดามารดา ต้องประสบความวิบัติในชีวิตทั้งชีวิตส่วนตัวและหน้าที่การงาน แต่ตรงกันข้าม หากบุตรได้ดูแลบิดามารดา อุบัติม์บำรุงเลี้ยงท่านอย่างดี ด้วยความไม่รังเกียจจะได้รับความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตส่วนตัวและมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพการงาน ประสบความสุขความเจริญยิ่งขึ้นไป เพราะการให้ความเคารพและเลื่อมใสท่านนั้น จะทำให้เกิดความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทร ความห่วงใย การได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ไปทำบุญด้วยกัน ทำงานบ้านร่วมกัน มีปัญหาที่ปรึกษาปรึกษาทุกข์ จากที่กล่าวมานี้ แสดงถึงความเป็นรูปแบบของครอบครัวของคนดีที่เสริมสร้างชีวิตภายในครอบครัวด้วยการให้ความเคารพ ดูแลเอาใจใส่เลื่อมใสศรัทธาด้วยความกตัญญู กตเวที คือ การรู้คุณและตอบแทนคุณท่าน แต่ถ้าหากไม่ให้ความเคารพ ไม่ดูแลเอาใจใส่ ทอดทิ้ง รวมไปถึงกระทำการนันทริยกรรมต่อบุพการีของตนซึ่งเป็นกรรมอันหนัก ผลที่ตามมาจะตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง เช่น ครอบครัวของพระเจ้าอชาตศัตรูในสมัยพุทธกาล ซึ่งผลที่ตามมาคือปราศจากทั้งความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ตลอดถึงความสุขอย่างยิ่งคือพระนิพพาน ขณะดำรงชีวิตในปัจจุบันถึงแม้ว่าจะมีรัชทายาทสืบราชบัลลังก์ แต่ด้วยผลกรรมอันหนักนั้นได้ตกทอดมรดกกรรมไปจนถึงพระราชโอรสและพระราชนัดดา เป็นเหตุให้พระโอรสของพระองค์ทรงปลงพระชนม์พระบิดาของตนเองเป็นทอด ๆ เช่นเดียวกับที่พระองค์ทรงกระทำต่อพระราชบิดาในกาลก่อน ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ที่ชัดเจนถึงการทำลายตัวเสริมสร้างของครอบครัวที่สำคัญที่สุดในชีวิต ขาดภูมิคุ้มกันให้กับตนเองและครอบครัวจนทำให้สภาพของครอบครัวมีความอ่อนแอ จนกระทั่งสุดท้ายสูญสิ้นราชวงศ์นี้ไปเลย (Kongjan, 2015)

จากที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการยืนยันถึงหลักความจริงของการประพจน์ตามหลักธรรมสำหรับครอบครัวทุกครอบครัว การบูชาบุคคลที่ควรบูชา การบำรุงบิดามารดา ว่าเป็นมงคลอันประเสริฐยิ่งกว่าชีวิตตนเองและครอบครัว เป็นตัวเสริมสร้างของครอบครัวที่มีความสำคัญอย่างมาก และทำให้ครอบครัวมีภูมิคุ้มกันที่ดี ครอบครัวเข้มแข็ง เพราะจะส่งผลเป็นมรดกกรรมต่อบุตรหลานทุกคนในภายภาคหน้า ให้มีความสุขความเจริญมั่นคง

สรุป

ปัญหาของครอบครัวในปัจจุบัน มีตัวแปรสำคัญเกิดจากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสาร ทำให้มีค่าครองชีพที่สูงขึ้น มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย และการเหินห่างจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

หลักธรรมที่เสริมสร้างครอบครัวสันติสุขเชิงพุทธ ประกอบไปด้วย 1.หลักสมชีวิตธรรม เป็นหลักธรรมที่ช่วยสร้างความประพจน์ให้เสมอกัน ทำให้เป็นคู่สร้างคู่สม สะท้อนคุณสมบัติที่เหมาะสมกันและความมีลักษณะอุปนิสัยสม่ำเสมอของคู่ครอง หลักสมชีวิตธรรม ได้กล่าวถึงหลักความสำคัญไว้ 4 ประการ คือ 1) การมีศรัทธาเสมอ 2) การมีศีล 3) การมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่เสมอกัน และ 4) การมีปัญหาที่เสมอกัน 2.หลักสัทธสนโดษ เป็นมาตรการควบคุม กำชับจิตใจคู่สมรส ช่วยให้เกิดความมั่นคงในความรัก ยินดีในคู่ครองของตน เป็นฐานรองรับพฤติกรรม ของคู่สามีภรรยาให้อยู่ร่วมกันอย่างยืดหยุ่นและมั่นคง นอกจากนี้ทำให้ดำรงอยู่ในหลักของความซื่อสัตย์ และสร้างความเชื่อใจระหว่างกัน 3.หลักทักขณัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักการทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติตามวิธีการเพื่อช่วยสร้างรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และ 4.หลักฆราวาสธรรม เป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ครอบครัวสงบสุขอย่างแท้จริง มี 4 อย่าง คือ 1. สัจจะ ความซื่อสัตย์ต่อกัน 2. ทมะ การฝึกตน 3. ขันติ ความอดทนอดกลั้น 4. จาคะ การเสียสละแบ่งปันและการมีน้ำใจ เป็นหลักธรรมโดยตรงของฆราวาสผู้อยู่ครองเรือน และเป็นหลักธรรมช่วยควบคุมให้บุคคลมีความสมานสามัคคีกลมเกลียวกัน ทำให้ชีวิตคู่ของผู้ครองเรือนมีความสุขราบรื่นส่วนวิธีเสริมสร้างครอบครัวสันติสุขเชิงพุทธสมาชิกในครอบครัวต้องปฏิบัติตามวิธีการ 5 ประการ คือ 1. เลือกคู่ครองที่เหมาะสม 2. มีความหนักแน่นมั่นคง 3. ศึกษาหลักการที่ดีให้กับครอบครัว 4. มีศีลเป็นพื้นฐานในการดูแลครอบครัว และ 5. ให้ความเคารพและเลี้ยงดูบิดามารดา ฯลฯ เป็นต้น จึงจะทำให้ครอบครัวมีความสุขเจริญรุ่งเรือง มั่งมีศรีสุข อยู่ดีมีสุข สมบูรณ์พูนสุข ร่มเย็นเป็นสุข นั่นคือทำให้ครอบครัวมีความสุขสันติสุขตลอดไป

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Payutto, P.A. (2014). *Buddhadhamma*. (19th edition). Bangkok: MCU Press.
- Phrakru nipasdharmāthimut. (2010). *Family Conflict Solution Applied From Theravāda Buddhism Dhamma*. (Master's Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ayutthaya.

- Phra Rajvijitpatipharn. (2016). *Kondeetitongpidthong*. Bangkok: Liangxiang Print Press.
- Maechee Wongphet Kongjan. (2016). *A Model for Strengthening Thai Families in the Integrated Buddhist Perspective*. (Doctoral Dissertation). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ayutthaya.
- Health Promotion Office, Department of Health, Ministry of Public Health. (2006). *Manual of Work for Public Health Staff, Strong and Warm Family, Strong Thailand*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand, Ltd. Press.
- Rakthonglor, T. (2007). *To Teach Children to be Good*. Bangkok: The Siam Commmerc.
- Samran, P. (2019). *Cause of Family Problems*. Retrieved May 6, 2020, from <http://www.l3nr.org/posts/336015>.
- Sathanan, C. (1998). *Family: Centuries Connection in Thailand*. Bangkok: Withthat Project.
- Sesatho, R. (1985). *Rural Sociology*. Bangkok: Thaiwattana Panich.
- The Manager. (2009). *“KiK” Mail Cause Fast Resolution-First, add a Problem Child*, Retrieved May 6, 2020, from <http://www.manager.co.th/mgrWeekly/ViewNews.aspx?NewsID=952000002832>.